Primi Voluminis Pars. III.

ARISTOTELIS STAGIRITAE

Topicorum, atq; Elenchorum Libri.

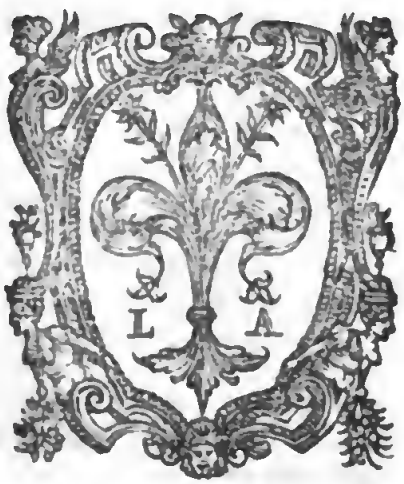
CVM

AVERROIS CORDVBENSIS

IN EOS MEDIA EXPOSITIONE

Abraamo de Balmes, & Mantino interpretibus.

Verſa vero pagina, complexum oſtendet.

BIBLIOTECA POPOLARE
G.S.R.
N. 10[illegible]
BIBLIOTECA RAZ
ROMA

VENETIIS APVD IVNCTAS.
M. D. LXII.

68 · 10 · G. 11

In Tertia Primi Voluminis parte,
hæc continentur.

Topicorum Libri Octo.
Elenchorum Libri Duo.
Expositio Media in octo Libros Topicorum, Abramo de Balmes interprete, cui annexa est illa super Quatuor primos Libros, à Mantino trãslata, quam super reliquos morte correptus explere non valuit.
Expositio in Libros Elenchorũ, eodẽ Abramo versore.

QVÆ IN TERTIA Primi Voluminis parte habentur, hæc sunt.

Summæ, ac Capita octo Librorum Topicorum.

DE rõcinãdi spẽbus, eiusq; ptibus, ac eius instrumentis. 3.B
Quid intendit, & quæ ratiocinãdi spẽs. Cap. 1. 3.B
Ad quod vtilis dialectica, disserendiq; disciplina. Cap. 2. 4.G
Ex quibus, & quot disceptatio dialectica constet. Cap. 3. 6.I
De termino, Proprio, Genere, & Accidente. Cap. 4. 6.H
Quòd cætera prædicata aliquid claudant eorũ, q̃ definitio continet. Cap. 5. 10.G
Quot modis idem dicatur. Cap. 6. 11.B
Omnem disputationem dialecticam esse ex termino, proprio, genere, aut accidente, & vbi illa reperiantur. Cap. 7. 12.A
De Propositione Dialectica. Ca. 8. 13.B
De problemate dialectico, & positione dialectica. Cap. 9. 14.I
De speciebus disserẽdi, dialecticæq; disputationis. Cap. 10. 16.I
De instrũmẽtis, quibus syllogorũ copiã nobis ad disserẽdũ suppeditamus. Cap. 11. 18.B
De Suptione propositionũ. Ca. 12. 18.G
De Multiplicis distinctione. Ca. 13. 20.A
De differentiarum inuentione, Similium consideratione, & vtilitatibus Instrumẽtorum. Cap. 14. 24.A

Summæ, ac Capita Libri Secundi Topicorum.

DE locis absolutis accidentis, siue ad refellendum, destruendumq;, siue ad asserendum, construendumq;. 31.A
De pblematibus vlibus, & in quibus prædicatus iesse, et eẽ cõuertuntur. Ca. 1. 31.A
Loci problematum quod quicquam insit, vel non insit. Cap. 2. 32.B
De eisdem terminandis problematibus, loci alij. Cap. 3. 40.A
Ex Similibus, Appositione, Magis, Minus, Simplr et Secũdũ Quid loci. C. 4. 44.B

Summa, ac Capita Libri Tertij Topicorum.

DE locis Comparationum, qui accidentibus adscribuntur: & de plerisq; locis absolutis accidentis. 47.G
De Meliorum, Eligibiliorumq; problematum locus. Cap. 1. 47.G
Alij eiusdẽ problematis loci. Cap. 2. 51.I
Alij Meliorũ, Eligibiliorũq; loci. C. 3. 56.G
De eligendis, & fugiendis documenta, & loci communes. Cap. 4. 58.H

Summa, ac Capita Libri Quarti Topicorum.

DE locis quibusq; generis: simul, atq; de differẽtiæ locis perpaucis. 61.A
Problematũ gjus aliquot loci. C. 1. 61.A
De Genere Loci alij. Cap. 2. 64.G
De Genere Loci alij. Cap. 3. 68.A
De Genere Loci alij. Cap. 4. 70.G
De re Eadem loci alij. Cap. 5. 74.G
De Genere loci alij. Cap. 6. 77.H

Summa, ac Capita Libri Quinti Topicorum.

DE modis, & locis Proprij: nec non de nonnullis locis communibus omnibus quæsitis, quæ ab Oppositis, aut a Simili, aut ab eo, quod est Magis, & Minus, & æquale, aut a Casibus, & Coniugatis, aut a generatione, & corruptione sumuntur. 82.A
De modis Proprij. Cap. 1. 82.A
De locis Proprij. Cap. 2. 83.C
De locis cõibus oĩbus quæsitis, q̃ sumuntur ab Oppositis, aut a Simili, aut ab eo, qd est Magis, & Minus & Æquale, aut a casibus, & cõiugatis, aut a generatione, & corruptione. Cap. 3. 90.L

Summa, ac Capita Libri Sexti Topicorum.

DE Locis definitionis: de locis ex differentijs desumptis: de locis definitionum rerũ, quæ compositæ sunt. 96.C

Index in Libros Elenchorum

Postremo de locis definitionum, quæ omnibus prædicamẽtis cõmunes sunt. 96.C
De Locis definitionis, & primum Generis. Cap. 1. 96.C
De locis, quæ sumuntur à differentijs definitione constituentibus. Cap. 2. 101.L
De locis definitionum ipsorum compositorum. Cap. 3. 108.I

Summa, ac Capita Libri Septimi Topicorum.

DE locis Eiusdem, & Diuersi, deq; locis constructionis & destructionis prædicatorum. 114.A
De eodẽ & Diuerso loci. Cap. 1. 114.A
De constructione, & destructione prædicatorum loci. Cap. 2. 116.I

Summa, ac Capita Libri Octaui Topicorum.

DE Locis aptis ad instruendum interrogantem, & de locis pro Respondente, ac deniq; de Locis communibus interrogantis, & respondentis. 118.A
Loci ad ĩstruẽdũ ĩterrogãtẽ. C. 1. 118.A
Pro ĩducẽdo rẽdẽti, loci alĳ. C. 2. 122.F
Loci pro respondente. Cap. 3. 127.E
Loci communes pro interrogante, & respondente. Cap. 4. 134.B

INDEX SVMMARVM, ac Capitum Librorum Elenchorum.

DE intentione libri, & Generibus disputationum: De locis Sophisticarum in Dictione, & extra Dictionem redargutionum. de causis deceptionum, captionum sophisticarum: de veris, & falsis redargutionibus: de interrogatione tẽtatiuæ: Et quid inter cõtẽtiosũ, sophisticũq; ĩterfit: demũ de captionibus Nugationis, & Solæcismi, occultationeq; Sophistica cõtra molestẽ respõdẽtes. 139.D
Quid intendit, & aliquem syllogismum sophisticum esse. Cap. 1. ibidem.
De generibus disputationũ. Ca. 2. 140.B
Finis sophistæ & loci sophistici in dictione. Cap. 3. 140.L
De locis redargutionum sophisticarum. Cap. 4. 143.A
Oẽs Sophisticas redargutiões ignorãtiã redargutiõis reuocatu iri. Ca. 5. 146.B
Causæ deceptionum captionum sophisticarum. Cap. 6. 148.B
Ex q̃bus locis captiões falsi. Ca. 7. 149.I
De veris, & falsis redargutionibus. Caput. 8. 151.B
Orationes ad nomen, & ad intellectum nõ bene diduci. Cap. 9. 151.K
De ĩterrogatiõe tẽtatiuæ: et quid iter cõtẽtiosũ, Sophisticũq; ĩterfit. Ca. 10. 154.C
Orationes dialecticorũ, tentatiuorũq;, non eẽ ad determinatũ genus. C. 11. 155.D
Loci Sophistici interrogantium ad falsum, aut inopinabile. Cap. 12. 156.A
De captionibus nugationis, & solæcismi. Caput. 13. 157.H
De occultatione Sophistica, & contra molestẽ respondentes. Cap. 14. 158.I

Summa, ac Capita Libri Secundi Elenchorum.

DE vtilitate Sophisticarum orationum, & apparatu ad eas diluendas. de solutione sex vltimorũ locorum extra dictionẽ, Nugationis, et Solæcismi
De oratione facili, difficili, et acuta. Epilogus postremo octo præcedentium, & duorum præsentium librorum. 160.G
De vtilitate cognoscẽdi sophisticas orationes, & apparatu ad eas diluẽdas. Ca. 1. ibi.
De apparẽti solone rẽdẽtis. Ca. 2. 161.G
De recta solutione loci. Cap. 3. 164.E
De diluẽdis argutijs accũtis. C. 4. 168.L
De solutione sex vltimorum locorum extra dictionem. Cap. 5. 171.B
Dilutiões nugatiões, et sylB. Ca. 6. 172.K
De oratione facili, difficili, & acuta. Cap. 7. 174.A
Epilogus octo præcedentium, & duorum præsentium librorum. Cap. 8. 175.A

Indicis finis.

ARISTOTELIS
TOPICORVM
LIBER PRIMVS,

Cum Auerrois duplici Mediæ expoſitionis translatione, Abrami de Balmes ſcilicet, & Iacob Mantini.

SVMMA LIBRI.

De Ratiocinandi ſpeciebus, eiusq; partibus, ac eius inſtrumentis.

Quid intendit, & quæ ratiocinandi ſpecies. Cap. 1.

A PRopoſitum quidem negotij, eſt methodum inuenire, perquã poterimus ſyllogizare de omni propoſito problemate ex probabilibus, & ipſi diſputationem ſuſtinentes, nihil dicemus repugnans. Primum igitur dicendum, quid eſt ſyllogiſmus, & quę eius differentiæ, quomodo ſumatur dialecticus ſyllogiſmus: hunc enim quærimus ſm propoſitum negotiũ. Eſt itaq; ſyllogiſmus oratio, in qua
B poſitis quibuſdã, aliquid aliud à poſitis ex neceſſitate accidit, per ea quæ poſita ſunt. Demonſtratio vero eſt, quando ex veris & primis ſyllogiſmus erit, aut ex talibus, quę per aliqua prima & vera, eius quæ circa ipſa eſt, cognitionis principium ſumpſerunt. Dialecticus autem ſyllogiſmus eſt, qui ex probabilibus eſt collectus.

Sunt autem vera & prima, quæ non per alia, ſed per ſeipſa fidem habent. Non enim oportet in diſciplinaribus principijs inquirere propter quid, ſed ſecundum vnumquodq; principiorũ ipſam per
C ſe eſſe fidem. Probabilia autem ſunt quæ videntur omnibus, aut plurimis, aut ſapiẽtibus: & his vel omnibus, vel plurimis, vel maximè familiaribus, & probatis. Litigioſus autem eſt ſyllogiſmus ex ijs, quæ videntur probabilia, non ſunt autem. Et qui ex probabilibus quidem, aut ex ijs quæ videntur probabilia, eſt apparens. Non enim omne quod videtur probabile, eſt probabile: nihil enim eorum, quæ dicuntur probabilia in ſuperficie, habet omnino phantaſiam, velut circa litigioſarum diſputationum principia accidit ſe habere: ſtatim enim, ſæpius etiam eis qui parua videre poſſunt, manifeſta ẽ in his falſitatis natura. Ergo prior qui-

G dem eorum, qui dicti ſunt litigioſi ſyllogiſmi, etiam ſyllogiſmus dicatur: k reliquus vero litigioſus quidem ſyllogiſmus, ſyllogiſmus autem non, eò q̃ videtur quidem ratiocinari, ratiocinatur autẽ minime.

Amplius autem præter omnes, qui dicti ſunt, ſyllogiſmos, ex ijs, quæ ſunt circa aliquas diſciplinas peculiaria, fiunt paralogiſmi: quẽadmodum in Geometria, & huic cognatis accidit ſe habere.

Videtur autem hic modus differre à dictis ſyllogiſmis: nam neq; ex veris, & primis colligit falſigraphus, neq; ex probabilibus: nã ſub definitionem non cadit: neq; enim quæ omnibus videntur ſumit, neq; quæ pluribus, neq; ſapiẽtibus, & his, neq; omnibus, neq; plurimis, neq; probatiſſimis, ſed ex peculiaribus quidem diſciplinæ ſumptis, non veris autem ſyllm facit: nam eò q̃ aut ſemicirculos deſcribit non vt oportet, aut lineas aliquas ducit, nõ vt ducendæ ſunt, paralogiſmum facit falſo ſcribẽs. Species igitur ſyllogiſ-
H morum, vt figuraliter i.. complecti, ſint quæ dictæ ſunt, ſummatim aſſit dicendo de omnibus prædictis, & de his quæ poſtea ſunt dicenda, intantum nobis determinatum ſit: eó q̃ de nullo eorum exactam rationem aſſignare deligimus, ſed aliquantulum figuraliter de his volumus pertranſire, omnino ſufficiens arbitrãtes eſſe ſecundum propoſitam methodum, poſſe cognoſcere quomodo vnumquodq; illorum ſe habet. L

AVERROIS EXPOSITIO

Sermo de Intentione & Diuiſione libri. *Cap.* 1.

TRANSLATIO ABRAMI.

IVius Libri intẽtio eſt methodorum, & vniuerſalium, ex quib⁹ ars topica componitur, & illorum, quibus perfectior & prẽſtantior fit, ſcientiam tradere. Hæc enim ars fit I ſm eius maximam perfectionẽ duabus rebus, quarum vna eſt ſcientia rerũ & methodorũ, quibus cõſtruitur, & altera eſt exercitatio illarum inſtitutionũ earumq; vſus, adeo q̃ illarum exercitium reddatur habitus, & hoc fit ſicut diſpõ reliquarum artium factiuarũ, prout eſt ars medica, & aliæ, & vt vniuerſalius inquã dicam, hæc ars eſt illa ars, qua poſſumus,

TRANSLATIO MVNTINI.

INquit Ariſtoteles. Propoſitum huius Libri eſt notificare Methodos, ac quædam vniuerſalia, ex M quibus ars Dialectica cõſtat, prẽſtantiori ac perfectiori modo, quo fieri id poſſit. Nam hęc ars duabus vtiq; perficitur rebus, altera quidẽ ex cognitione rerum, & methodicarũ regularum ex quibus cõſtat, altera vero, ex illarum ſemitarũ exercitatione, vel praxi, atq; ex frequẽti vſu ipſarum: ita vt ex huiuſmodi exercitatione, efficiatur habitus, vt in alijs artibus practicis fieri ſolet: vt eſt ars Medica, & reliquæ aliæ eius generis.

Generatim

A ABRAM

mus,qñ quærimus instituere syllogismum ex promulgatis p̃missis,ad destruendum positum quod respondens admittit in sua cautione, & ad cauendum oē positum vſe,quod quærens procurat destruere, quando nos responderemus,& hoc secundū quod possibile est in singulis positis,quoniam non est consuetudinis querentis omnino destruere, quod respondens admittit in sua cautione, nec ē moris respōdentis omnino cauere destructionem illius, quod cauere admittit,sed vtriusq; moris ē,quando quærunt, aut respondent, quod quæstiones & responsiones conferant ad vltimum cautionis, & destructionis,quod possibile ē in hoc illo posito, sicut est dispositio artis medicæ, quia nō oportet medicum omnino sanare, quod vero ei expedit,est,quod non lateat aliqua res de his,quas ars ferre cogit,ad hanc ęgritudinem, quantum ei possibile est. & quia Dialectici nomen, apud vulgus significat orationes inter duos, quibus vterq; sibi proponit alterutrum vincere, quauis specie orationum contigerit, transtulit Aristoteles hoc nomen ad hanc rem, quæ rerum omnium est huic proxima, similis enim est rei,quam vulgus intendit,& est illa res, quam definiuimus:& aliquando hic liber vocatur liber Locorum,ac iterum infra scies quid sint loca.

Diuisio libri topicorū in tres partes.

Partes vero huius artis sunt tres. Quarum prima notificat dicta, ex quibus componuntur orationes topicæ sm suas partes,& partium partes, vsq; ad simpliciſſimas illarum, ex quibus componūtur, & hęc pars continetur in Primo libro Aristo.

In

B MANTINVS

Generatim aūt hæc ars est qua cum nos argumentamur,possumus syllogismum efficere ex p̃mis probabilibus ad destruendum oē problema vſe propositum,quod ipse respondens assumit sustētare,& ad sustentandū quodlibet problema vſe propositum,quod quidem conatur destruere ipse argumētator, qñ nos fuerimus respōdentes, & hoc prout fieri pōt in quouis problemate proposito,nam ad arguentem non spectat destruere omnino,id quod ipse respondens assumit sustentare omnino,sed cuiuslibet eorū officiū est, si rectas afferant argumētationes ac responsiones, vt afferāt quidē id qđ maxime valere possit ad illud ptopositū problema sustentandum vel destruendū: vt in arte medica euenire solet,nā medicus nō tenetur semper sanare oīno,sed cogitur ne quiq; quā omittat eius quod ipsi arti debetur, vt conferat ipsi morbo in oī re possibili ei. Atcū hoc nomē Dialectica apud vulgū significet disputationes,q̄ inter duos hoīes cōtingūt, quorū alter alterū cōuincere cōtendit,quouis genere orationū, ac sermonū, ideo Arist. vsus est hoc noīe ad significandū id quo quidē nihil cōformius denoīationi vulgi ac similius, quā paulo ante diffiniuim⁹: & vocat is liber, liber Locorum, post hoc āt scias adhuc qd sint ipsa loca.

Partes autē huius artis sunt tres. In prima autem notificantur †ratio nes, ex quibus componuntur Dialectícæ orationes,earumq; partes,atq; iterum partes partium,donec deueniatur ad simpliciſſimam partem, ex qua componuntur: & hæc pars continet in primo libro Aristotelis.

† a.l. sermones.

A iiij In

G ABRAM

In ſecunda aũt parte notificantur loca, quibus conſtituunt ſyllogiſmi ad rei cõſtructionem & deſtructionem in omnibus ſpeciebus quęſitorum huius artis, & hoc fit in ſex libris Ariſtotelis. In tertia autem parte notificatur, quo modo expediat quærere quærentem, & reſpondere reſpondentem, & quot modis fiat quæſtio & reſponſio, & hoc in Octauo libro traditum eſt.

MANTINVS K

In ſecũda parte notificant illa loca, ex, quibus ſyllogiſmi comparant ad affirmandã vel deſtruendã aliquam rem in oĩbus generibus quæſitorũ, quæ in hac arte fiunt: & hoc in ſex libris Ariſtotelis explicat. In tertia vero parte exponitur quo pacto debet † interrogans interrogare, & reſpõdens reſpondere, & quot modis poteſt fieri reſpõſio & interrogatio: & hoc in Octauo libro traditum eſt.

† alia lĩa arguẽs arguere,

Ad quot Vtilis Dialectica, diſſerendiq; diſciplina. *Cap.* 2.

H COnſequens aũt eſt ex ñs quæ dicta ſunt, dicere ad quot, & quæ vtile ſit hoc negociũ. Eſt aũt ad tria. ad exercitationes, L ad colloquia, ad eas, quæ ſecundũ Philoſophiã ſunt, diſciplinas. Quòd igiť ad exercitationem ſit vtile, ex his perſpicuum eſt: methodũ enim habentes, facile de propoſito argumentari poterimus. Ad colloquia vero, eò ꝙ multorũ annumerantes opiniones, nõ ex extraneis, ſed ex proprĩs doctrinis ſermocinabimur ad eos tranſmutantes, quicquid non bene videntur nobis dicere. Ad ſecundum philoſophiam aũt diſciplinas: ꝙ potentes ad vtraq; dubitare, facile in ſingulis intuebimur verum, & falſum: præterea autem ad prima eorum, quæ in vnaquaq; diſciplina ſunt principia. Nam ex proprĩs ſm propoſitam diſciplinam principĩs, impoſſe eſt dicere aliquid de ipſis, eo ꝙ prima principia ſunt omnium: per ea verò, quæ ſunt circa ſingula probabilia, neceſſe eſt de illis tranſigere. Id aũt proprium, maximèue peculiare Dialecticæ eſt. nam, I cũm ſit inquiſitiua, ad omnium methodorum principia viam ha M bet. habebimus aũt perfectè methodum, qñ perinde habebimus ac in Rhetorica, & Medicina, & huiuſmodi facultatibus: hoc autẽ ex ñs. quæ contingũt facere, quæ eligimus. Nã neq; Rhetor omni ex modo pſuadebit, neq; Medicus ſanabit: ſed ſi ex ñs, quæ contingunt nihil omiſerit, ſufficienter eum diſciplinã habere dicemus.

Sermo de vtilitate Dialectices. *Cap.* 2.

Tria iuua mina huius artis. SEd hui' artis iuuamina sũt tria, quorum primum eſt ad ipſum exercitium, ſecundum aũt eſt ad publicas vulgi comparationes, & tertium ad ſcientias theoricas. Ipſius quidem iuuamen ad exercitiũ eſt, qñ

HVius ꝓterea artis vtilitates tres quidẽ ſunt, vtilis enim primo eſt ad exercitationẽ: ſecundo ad colloquia popularia: tertio vero ad cõtemplatiuas diſciplinas. Conducit aũt ad exercitationem dirigentem ac

A ABRAM MANTINVS D

quoniã præparat ad modum ſcientiarum, easq; venandum, quando enim nobiſcũ fuerint notæ methodi, & regulę, quæ ſint communes, ex illis procedemus ad rei conſtructionem & deſtructionem, fit itaq; per hanc artem nobis via diſcernẽdi ad ſciendum opiniones & aſſertiones, & cognitionem veritatis à falſo perfectioris actionis, & perfectioris intentionis, quàm ſit vis, quæ nobis fit vſu ſine cognitione harum methodorum: & ideo huius artis perfectio attingitur his duabus rebus, ſcilicet
B exercitio & methodorum cognitione. & eſt manifeſtum, quòd exercitium, quod per hanc artem intenditur, diſponit ad hanc philoſophiam eo modo, quo facit exercitiũ equorum equitationis in ludis, diſpoſitionem ad bellum.

Ipſius vero iuuamen ad vulgares comparationes eſt, quia ex quo neceſſitas conducens rebus publicis ad æquitatem, & ad virtutes multas aſſertio fit ex rebus ſimilibus conferentibus illis ad publica conſortia, & re ſic exiſtente, cùm impoſſibile
C ſit, quòd incidat veritas in res ſimiles, niſi per vulgatas regulas, quæ ſunt orationes, quibus vtimur in hac arte, ſic iterum confirmantur apud illos res ſimiles, quæ ſunt vulgatæ orationes, difficilioris enim cõtradictionis ſunt, quàm orationes rhetoricæ & poeticę, & ſi fiant regulæ rhetoricę & poticę vice regularum topicarum, hoc autem iam cõmonſtratum eſt in ſcientia politica.

Ipſius vero iuuamen ad ſcientias rheoricas eſt multipliciter, quorum modorum vnus eſt, quia aliquãdo volumus conſtituere veritatem de aliquo ac diſponentẽ ad ipſas ſcientias propterea, quia, cũ aſſecuti fuerim⁹ methodos ac ſemitas notas cões, ex quibus ꝓcedamus ad aliquid affirmandum vel negandũ: tunc ea vis, quã nacti fuerimus ꝑ hanc artẽ ad diſcernendas opiniones ipſas, quæ nam, ſ. earũ ſint veræ, & q̃ falſæ, perfectioré vtiq; actionẽ efficiet præſtantiusq; obtinebit propoſitũ, q̃ illa vis & facultas, quæ ab ipſo vſu & exercitatione ſola ſine cognitione harũ regularũ & methodorũ ortũ habuerit. Et ob id abſolutio atq; ꝑfectio huiꝰ artis his duobꝰ vtiq; acquiritᷣ: nẽpe E
exercitatione, ac methodorũ cognitione. Manifeſtũ aũt eſt, ꝙ illa exercitatio, q̃ in hac Arte ꝓponitᷣ, ẽ qdẽ q̃dã ꝓparatio ad ipſã philoſophiã, veluti exercitario ĩ equeſtribꝰ ludis eſt q̃dã preparatio ad militarẽ artẽ.

Eſt ſecũdo vtilis hęc ars ad populare colloquiũ, ſeu diſputatiões atq; cõgreſſus populares, quia popularis cõgregatio pro aſſequenda virtute morali, ac iuſtitia, cogitᷣ verificare multas res cõtẽplatiuas, q̃ ad ciuiles cõgregationes cõducunt: cũ igitᷣ res iplæ contẽplatiuæ nõ poſſint verificari niſi ꝑ methodos & regulas ꝓbabiles, q̃ quidẽ ſunt rõnes, quæ in hac F
arte fiunt, ideo oportuit vt apud ipſam populare congregationem conſtant ẽt illæ res ſpeculatiuæ, quæ, ſ. ſunt rõnes ꝓbabiles, cum difficilius poſſint cõtradici, q̃ rõnes rethoricæ & poeticæ: licet vtatur ẽt qñq; & ipſa rethoricis ac poeticis inſtitutionib⁹ pro dialecticis ac topicis, & hoc iam in ſcia morali explicatum fuit.

Tertio aũt eſt vtilis ad contẽplatiuas diſciplinas pluribus de cauſis.

Prima eſt, qñ, cum nos quærimus ſcire

G ABRAM

aliquo quæſito, & fit nobis difficile illud comprehẽdere, & per hanc artem poſſumus cõſtruere de hoc quę ſito duos ſyllogiſmos mutuo repugnantes, quorum vnus conſtruat illud, & alter deſtruat, & quando hoc fecerimus, facile fit nobis poſſibile ſecernere hanc partẽ veram duarũ illarum orationum repugnantium à mendace, quando inferemus duorum ſyllogiſmorum præmiſſas demonſtratiuis methodis, adeo quòd diſcernamus prædicata per ſe ab accidentalibus, q̃ in illis fuerint, præ-

H miſſæ enim ſyllogiſmorum topicorum pro maiori rei parte non ſunt ſecundum ſe totas falſæ, neq; ſecundum ſe totas veræ. Et huius quidem diſpoſitio ſimilis eſt illi, quod accidit in artibus factiuis, depurator enĩ ſecernit auri & argenti ſubſtantiam à reliquis ſubſtãtijs illis commiſtis, aurifex autem eſt ille, qui illud purum diſcretum ſumit, illudq; extendit, & ex eo conflat quod voluerit: ſi autem aurifex ſumeret onus ambarum rerum ſimul, poſſet hoc facere, ſed res eſſet ei grauior, hoc autem magis tranſit in res, quibus commi-

I ſcetur quod eſt per ſe, cũ illo, quod eſt accidentaliter, & hoc contingit in ſcientia Phyſica, & ſcientia diuina, & ſciẽtia politica, aliter quàm res ſit in ſcientijs Mathematicis, & ideo raro inuenimus Ariſto. quòd proferat demonſtrationem alicuius rei harum trium ſcientiarum, niſi prius præpoſuerit demonſtrationi dubium topicum de hac illa re. Et notum eſt, q̃ hoc ſcientiæ iuuamẽ ſit aliud à iuuamine exercitij, quatenus hoc eſt per ſe, & illud ẽ mediante vi ex ipſo exercitio prouenient.

Secũdus

MANTINVS K

ſcire ỹ itatẽ d aliquo q̃ſito, q̃ tñ difficile hẽri poſſit, tũc nos hac arte poſſum⁹ afferre duos ſyllos cõtradicẽtes ſibi ĩuicẽ ꝑ illo q̃ſito, quoꝝ alter illd affirmabit, alter ỹ o ipm deſtruet: & cũ ita fecerim⁹, facile q dẽ poterim⁹ diſtinguere id veri, qđ in illis duab⁹ orationib⁹ cõtradictorijs cõtinet, ab ipſo falſo, ſi ꝑpõnes vtriuſq; ſyllogꝝ ꝑ methodos demõſtratiuas cõfecerimus, ita vt eorũ ꝑdicata, quæ p ſe ſunt, ab his, quę per accñs expoſueri mus. nam ꝑpõnes ſyllorũ dialecticorũ, vt plurimũ, non ſunt oĩ ex parte falſæ, neq; oĩno veræ. Eſt enĩ hoc L nõ ab ſiſe eius, quod in Artibus factiuis cõtingere ſolet. nã qui artẽ diuidendi aurũ ab argẽto, vel ab alijs mixturis ꝑfiteť, ſeparat q dẽ ſubam auri & argẽti ab alijs ſubſtãtijs, quæ eis immixtæ ſunt, ſed faber aur⁹ vel argẽtarius & argyrocopus aſſumit illud, qđ ſeparatũ eſt, ac expurgatũ, & exquiſitũ, & ipm extẽdit, & in bracteas redigit, ex quo q dẽ id cõficit qđ lubet. Quòd ſi ipſe Bractearius ſeu aurifex hęc duo onera ſubire vellet, poſſet vtiq;, ſed eẽt ꝑfecto ei moleſtius, ſed hoc maxĩe idigem⁹ M in illis reb⁹ in q b⁹ id, qđ eſt p ſe, miſceť cũ eo, qđ ex accidẽti: hoc aũt accidit iu ſcĩa nãli, & in diuina, atq; in morali, nõ aũt in ſciẽtijs mathematicis: & iõ raro inuenies Ariſtotelẽ afferre aliquã demõſtrationẽ de aliqua re iſtarũ triũ ſcĩarũ, quin prius ꝑponat de ea re dubiũ dialecticũ añ ipſam demõſtrationẽ. Palã aũt eſt, q hęc vtilitas, q̃ in ſciẽtijs habetur, nõ eſt illa vtilitas, q̃ ex exercitatione fit: q̃m hæc in ſe ipſa exiſtit, ſeu ex ipſamet fit, illa veto fit media illa facultate, quæ ex ipſa exercitatione & vſu prouenit.

Secunda

A ABRAM

Secũdus autem modus eſt, quia ex quo artes ambiuntur tribus rebus, ſcilicet præmiſſis & quæſitis & ſyllogiſmis, hic autem numerus harum rerum, qui partitur earum ambitum ex ea parte, qua ſunt vulgatæ, eſt faciliot, quando itaq; adipiſcuntur ſuum propoſitum per opus, facilius eſt diſcernere, quod ex illis poſitum eſt, eſſe verũ, an ſit eo modo quo poſitum eſt, nec ne: hoc autem fit demõſtratiuis methodis, ille enim hoc modo iterum tranſit in demonſtrationem. Tertius autem
B modus eſt, quia nos iuuamur præmiſſis diuulgatis ad artium principia, & hoc fit multis modis: quorũ vnus eſt, quòd ſumat illa principia, quæ non oſtenduntur niſi inquiſitione: ad vtendum autem inquiſitione indiget modo, qui dicitur in hac arte. & alter eſt, quia aliquando illa principia ſunt de illis, quas concipere eſt difficile illi, qui initiatur in diſciplina, aut aſſerere illa primo affatu, & vt occurrat aſſertio vtitur rebus diuulgatis, quouſq; ei⁹ mens confirmetur per hoc, & ei incidat aſſertio illorum, prout facit Ariſto.
C in libro Peri hermenias, diſtinguendo res ratione dictionum, quando illas diſtinguit in nomen, verbum, & dictionem ſyncategorematicam.

Quartus autem eſt, quia ſpecies præmiſſarum, quæ ſubiectiones certæ ſunt, quæ conſueuerunt in alia arte commonſtrari, præter illas artes, in quibus ſubijciuntur, & addiſcentis opinio de illis eſt contra id, quod illis ſupponit in illa arte, ſicq; aliqñ

MANTINVS D

Secũda cauſa eſt, qñ, cũ artes contemplatiuę tria amplectent: nempe ꝓppões, ſeu præmiſſas, atq; quęſita, ac ſyllos: horũ aũt numerus primo atq; vſitas eorũ, quatenus ſunt ꝓbabilia, facilior exiſtit: idcirco, cum ea obtinuerimus actu parata, facile poterim⁹ diſcernere ac dignoſcere id, qđ iã ex ipſis ſuppoſitũ fuerit eẽ verum, vtrũ eo pacto, quo ſuppoſitum fuit ſe habeat vel ne: & hoc quidẽ ꝑ demõſtratiuas methodos. hac. n. ratione vſ quoq; inſeruire, & ſubminiſtrare ipſi demonſtrationi, ſeu arti demõſtratiuę. Tertia cauſa eſt, qm E ꝓppões probabiles magnã afferunt vtilitatẽ ad ipſa principia artiũ habenda, & hoc quidem varijs modis.

Primo quidẽ mõ, cũ illa principia non ꝑnt notificari, niſi ꝑ inductionem: & ſic indigebim⁹ vti inductione eo mõ, quo in hac arte expoſitũ eſt. Secũdo, qa nonnunq̃ illa principia difficulter cõcipiuntur prima illa cõceptione ſimplici, ſ. ipſoꝝ incõplexoꝝ (quã formationẽ Arabes vocant) ab ipſo diſcipulo, q nũc primũ incipit diſcere, aut verificant in initio, ſ. cognitione cõplexorũ (quam certitudinẽ quoq; Arabes appellãt) F & ideo ad eorũ verificationẽ vtitur eũ eo rebus publicis, donec firmetur eius opinio de ea re, & habeat per id eius certificatio, vt Ariſt. eſt vſus in lib. Perihermenias, dum diuidit res per dictiones, cum diuidat eas in nomen, verbũ, & conſignificatiuam dictionẽ, ſeu ꝓppõnẽ. Tertio, qa, cum illud genus ꝓppõnũ ſit, quæ ſunt veluti ꝑnotiones, ſeu ꝑfationes, q̃ qdẽ ſolent in alia arte ꝓbari, & nõ in ea in qua ſubijciunt, & diſcipulus hẽat de eis diuerſã, ſeu oppoſitã opinionem

G ABRAM

aliquãdo allicitur rebus vulgatis, vt illas recipiat qui addiſcit, donec initiatus ſit in arte, in qua profertur demonſtratio de illis, & illas ſciat vera ſcientia. Et quintus eſt, quia illis repelluntur Sophiſtę deceptores circa principia ſcientiarum, prout fecit Ariſto. in libro Primo Phyſicorum contra illos, qui negabant multitudinem & motum eſſe. Sextus autẽ eſt, quia ex quo demonſtrationum ſunt duæ ſpecies, quædã ſpecies, quæ verificat naturaliter ignota, & alia ſpecies qua verificatur per ſe intelli-
H gibile apud illum, qui illud negaret, & hoc commonſtratur per præmiſſas maxime vulgatas, quibus contigit cum hoc ꝙ ſunt vulgatæ, ꝙ ſint etiam veraces, illæ enim iuuãt hanc rem, & hic ſpeculãdi modus eſt maximus modus ſpeculationis, qui fit in metaphyſicis in verificando principia ſcientiarum particularium.

Sicq; iam diximus huius ſcientiæ intentionem, & eius nominis ſignificationem, eiusq; partitionem, & vtilitatem, & progrediemur ad oratio nem edicendi eius partes, & incipie mus orationem à prima eius parte.
I Et conſiderabimus primo quæ ſint orationes, & ex quibus componantur, & quo modo componantur, & quot ſint ipſarum ſpecies.

MANTINVS K

nem illi, quæ habẽt de eis in illa arte, tunc vtit ipſe, ſ. præceptor pro illarũ prẽnotionũ declarare, ac proba tione rebus ꝓbabilibus, quas acceptet ipſe diſcipulus: ita vt cũ aggredient illã artẽ, quæ eas demõſtrat, iã ſciuerit eas vera ſcia. Quarto, qm̃ his ipſis refellunt deceptiões Sophiſtarũ circa prima principia ſcĩarũ, vt in. 1. lib. Phyſi. Ariſt. eſt vſus contra eos, q negabãt pluralitatẽ entiũ, ac motũ ipsũ. Quinto ꝓpea ꝙ duo ſunt genera demr̃onũ: aliud quidẽ genus ẽ illud, quo verificat id, qđ eſt
L nã ignotũ: aliud vero ẽ, quo id qđ eſt de ſe notũ, verificat apud eũ, qui iꝑm neget: & illud q dẽ declarat per ꝓpõnes maxime probabiles, q̃ quidem & ſi ſint probabiles, ſolent eſſe veræ ẽt: & ideo cõducũt ad hoc negotiũ: & is contẽplandi modus eſt vtiq; maximi momenti, qui in lib. Meta. in vſum venit pro verificandis ſciẽtijs particularibus. Iã ergo diximus propoſitũ huius artis, qđ nã ſit, quidq; eius nomen ſignificet, eiusq; partes, q̃ ſint, vtilitas quoq; ipſius, q̃ nã ſit. Reliquũ nũc eſt, vt aggrediamur tractare de vnaquaque
M eius partiũ, ſumpto, ſ. initio à prima eius parte. Primo aũt nobis cõſiderandũ eſt, quid ſint ipſæ † rationes Dialecticæ, & ex quibus conſtent: & quo pacto cõponantur, & quot ſint earum genera.

† a.l. orationes.

Ex quibus, & quot, diſceptatio dialectica conſtet. Cap. 3.

PRimum igitur conſiderandum ex quibus eſt methodus: ſi quidem ſumpſerimus ad quot, & quæ, & ex quibus orationes, & de quibus ſyllogiſmi, & qũo his abundemus, habebimus ſufficienter propoſitum. Sunt autem numero æqualia, & eadem ea, ex quibus orationes, & de quibus ſyllogiſmi: fiunt enim orationes ex ꝓpõnibus: de quibus aũt ſyllogiſmi fiũt, problemata ſunt.

Omnis

A Omnis autem propoſitio, & omne problema, aut proprium, aut genus, aut accidens indicat: etenim differentia, cùm ſit generalis, cum genere ordinanda eſt. Quoniam autem proprium hoc quidē quid eſt eſſe ſignificat, illud autem non ſignificat, diuidatur propriū in vtraſq; prædictas partes, & vocetur illud quod quid erat eſſe ſignificat, terminus: reliquum vero ſecūdum communem de ipſis aſſignatam nominationem nuncupetur proprium. Manifeſtum igitur ex ijs, quæ dicta ſunt, ꝙ ſecundum præſentem diuiſionem quatuor omnia accidit fieri, aut propriū, aut terminum, aut genus, aut accidens. Nemo autem nos opinetur dicere, ꝙ vnumquodq; horum ſecūdum ſe dictum propoſitio, vel problema eſt, ſed ꝙ ex his & problemata, & propoſitiones fiunt. Differunt autē problema, & propoſitio, modo: nam, cùm ſic dicitur, putaſne animal greſſibile bipes, definitio eſt hominis, & putaſne animal gen⁹
B eſt hominis: propoſitio fit. Si autem, vtrum animal greſſibile bipes definitio eſt hominis, an non: problema fit. Similiter autem & in alijs. Quare merito æqualia numero problemata, & propoſitiones ſunt: nam ab omni propōne problema efficies mutans modū. D E

Sermo de partitione quæſitorum in topicis ſecundum numerum prædicatorum. Cap. 3.

ABRAM

ET dicimus quòd topicæ orationes vniuerſaliter ſūt ſyllogiſmi qui fiunt ex vulgatis præmiſſis, ſicut demōſtrationes ſunt ſyllogiſmi qui fiunt ex præmiſſis primis naturaliter: & incipiemus ex his in explicando ipſarum ſimpliciorem, quæ
C tandem ſunt problemata & præmiſſæ vulgatæ, ipſarumq; partes. Dicimusq; quòd præmiſſæ & problemata ſunt ſubiecto vnæ, & modo duæ. oratio enim enuntiatiua, quando ponitur admiſſa, & fit ſyllogiſmi pars, vocatur præmiſſa, quando vero de ea inquirimus ſecundum modum conſtruendi vnum contradictoriorum de ea, aut illius deſtructionem, vocatur problema, hoc autem ſic exiſtente cuiuſq; præmiſſæ & cuiuſq; problematis prędicatum, non euadit quin ſit definitio, aut genus,

MANTINVS

DIcamus itaq; ꝙ orationes Dialecticæ, ſeu Topicæ, ſunt generatim ſyll̄i, qui ex præmiſſis probabilibus oriunt̄: quēadmodū demonſtrationes ſunt ſyll̄i, qui ex ꝓpōnib⁹ naturaliter primis oriūtur. Incipiamus aūt à ſimplicioribus ipſarū, quę quidem ſunt partes ipſorū quęſitorum F ac ꝓpōnes ꝓbabiles earumq; ꝑtes. Dicendū igit̄ eſt, ꝙ ꝓpōnes & ꝓblemata ſunt vnū & idem ſubiecto, ſed duo modo ipſo: nā oratio enūtiatiua ſi ſupponat̄ per modū acceptationis, & fiat pars ſyll̄i, vocat̄ pręmiſſa, ſeu ꝓpō, ſed ſi eā conſideremus per modū affirmandi vnum duoꝝ contradictoriorū eius, aut negādi, & deſtruendi, ipſum tunc vocabitur problema. Ex his itaq; ſequitur, ꝙ cuiuſlibet ꝓpōnis, & problematis prædicatum neceſſario erit vel definitio, vel

ABRAM

G nus, aut dria, aut proprium, aut deſcriptio, aut accidens, re aũt ſic exiſtente quæſita topica ſunt ſex ſpecierum, ſed Ariſto. concluſit driam in genere, & poſuit eam vnum, & ſimiliter incluſit deſcriptionem in proprio, & cõflant quæſita topica apud ipſum quatuor ſpecies, aut definitiones, aut propria, aut genera, aut accidentia. Et eius propoſitũ hic eſt cõmonſtrare loca ſingulorum horũ quatuor quæſitorum, qñ enim non amplecterentur quæſita, non amplecterentur loca ipſa cum eo, ꝙ illorũ
H eſt ſcientia ſimplicioris, ex quo ex illis componũtur orationes topicæ. Expedit itaq; nobis deſcribere vnũ quodq; horum quatuor ſecundum deſcriptionem ſibi cõuenientem in hac arte, quæ ſunt deſcriptiones & definitiones vulgatæ: & iterum infra narrabimus, ꝙ reliqua quæſita includantur in his quatuor, & amplectantur in hoc capite.

MANTINVS

vel genus, vel dria, vel propriũ, vel K deſcriptio, aut accidẽs. Sic igit quæſita dialectica erunt ſex: veruntamẽ Ariſto. applicat driam ipſi generi, & in vnũ caput ea reponit: ſiſr & deſcriptionẽ proprio: & ſic quęſita dialectica apud ipſum erũt quatuor, vi delicet vel definitiones, aut propria, aut genera, aut accidẽtia. Eius itaq; propoſitũ eſt hic declarare ea loca, quibus vtimur in ſinguli horũ quatuor quæſitorum. Nã ſi non terminent ipſa quæſita, haudquaq; poſſẽt terminari & ipſa loca. Adde ẽt, quia ꝙ hoc habetur quoq; notitia de re L bus ſimplicioribus, ex qbus oões dialecticæ conſtant. Conſentaneum ergo eſt, vt vnũquodq; horum quatuor deſcribam⁹ iuxta deſcriptionẽ ſibi conuenientẽ in hac arte, & ſunt deſcriptiones qdẽ probabiles, atq; definitiones famoſę: poſt hoc aũt dicemus reliqua q̃ſita in his quatuor cõtineri, & in eorũ capitulis ĩcludi.

De Termino, Proprio, Genere, & Accidente. *Cap.* 4.

Dicendum aũt, quid Terminus, quid Propriũ, quid Genus, quid Accidẽs. Eſt aũt terminus quidẽ oratio quid erat eẽ ſignificãs. Aſſignatur aũt aut oratio pro noĩe, aut oro pro
I oratione: poſſe eſt enim & eorũ, quæ ſub oratione ſignificant, quędam definiri. Quicũ ꝙ aũt quolibet modo noĩe aſſignationem faciunt, manifeſtũ qm̃ non aſſignant ñ rei definitionẽ, eo ꝙ oĩs definitio oratio quædã eſt: accõmodatum tñ termino, & hmõi ponendum eſt: vt quod honeſtũ eſt, decens. Siſr autem & vtrũ idem ſenſus, & diſciplina, an diuerſum: etenim circa definitiones, vtrũ idẽ, an diuerſum, plurima fit immoratio. Simpliciter aũt accõmodata termino oĩa dicant, quæ ſub eadẽ diſciplina cũ definitionibus continent. Quòd aũt omnia quæ nunc dicta ſunt, hmõi ſunt manifeſtũ ex his. Potentes enim ꝙ idẽ, & ꝙ diuerſum diſputare, eodem modo, & ad definitiones argumentari facile poterimus: nã oſtendentes ꝙ non idẽ eſt, interimentes erimus definitionẽ, non tñ conuertit quod nunc dictũ eſt: non enim ſufficiens eſt ad aſtruendum

definitionẽ

A definitionem oſtendere idē eſſe: attamen ad deſtruendū, ſufficiēs eſt oſtendere ꝙ non idem eſt. Proprium aūt eſt, quod non indicat quid eſt eſſe, ſoli aūt ineſt, & conuerſim prædicatur de re: vt propriū eſt hominis Grammatices eſſe ſuſceptiuum. Nā ſi homo eſt, & Grammatices ſuſceptibilis eſt: & ſi Grammatices ſuſceptiuum eſt, & homo eſt. Nemo enim propriū dicit, quod contingit alī̃ ineſſe, vt homini dormire, neq; ſi forſitan ꝑ aliquod tp̄s ineſt ſoli. Si *ab ſi enī aūt *forte dicatur aliquid taliū propriū, non ſimpl̄r: aliqñ, vel ad aliquid dicetur: nam ex dextris quidem eſſe, aliqñ proprium eſt. Bipes aūt ad aliquid proprium eſt dictum: vt homini ad equum, & canē. Quod aūt eorum quæ contingunt alī̃ ineſſe, nullū conuerſim prædicaī, manifeſtum eſt: non enim neceſſariū eſt ſi quid dormit, hominē eſſe. Genus aūt eſt, quod de pluribus, & differētibus ſpecie in eo quod quid eſt prædicaī. In eo quod quid p̄dicari ea dicuntur, quæcunq; cōuenit eū, qui interrogatus eſt, reddere q̄d eſt, quod propoſitū eſt: quēadmodū de hoīe conuenit eum, qui interrogatus eſt, quid id eſt, quod propoſitum eſt, dicere ꝙ animal. Generi aūt accōmodatum eſt vtrum in eodem genere aliud alī̃, an in altero ſit. Nam & hmōi ſub eandem methodū cadit cum ge
B nere: diſputantes enim ꝙ animal genus hoīs, ſimpliciter & bouis, diſputantes erimus qm̄ hæc in eodē ſunt genere: ſi aūt alterius quidem oſtendamus ꝙ genus eſt, alterius aūt ꝙ non eſt, diſputantes erimus qm̄ non in eodem genere hæc ſunt. Accidens aūt eſt, ꝙ nihil horū eſt, neq; definitio, neq; propriū, neq; genus, ineſt aūt rei.

Et quod contingit ineſſe cuiuis vni, & eidē. & non ineſſe: vt ſedere contingit ineſſe alicui eidē & non ineſſe, ſiſt aūt & album: nā & idem nihil prohibet qñq; album, qñq; non album eſſe. Eſt autem accidentis definitionū ſecunda melior: nā cum dr̄ prima, neceſſariū eſt ſi debet quis intelligere, p̄ſcire quid eſt terminus, & genus,
C & proprium: ſecunda aūt perfecta eſt ad cognoſcendum, quid eſt quod dr̄ per ſe. Annectantur autem accidenti, & quæ ad ſeinuicē ſunt comparationes quolibet modo ab accidente dictæ: vt vtrum honeſtum, an quod confert, expetibilius: & vtrum quæ eſt ſm̄ virtutem, an quæ ſm̄ voluptatem ſuauior vita: & ſi quid aliud ſimiliter his eſt dictum: in omnibus enim talibus vtri magis prædicatum accidit, quæſtio fit. Manifeſtum eſt aūt ex his, quoniam accidens nihil prohibet, & quando, & ad aliquid proprium fieri. vt ſedere cum ſit accidens, qñ quis ſolus ſedet, tunc aliquando propriū erit: ſolo vero ſedente, ad non ſedentes proprium: quare & ad aliquid, & aliquando nihil prohibet accidens proprium fieri, ſimpliciter autem proprium non erit.

Sermo

ABRAM

De Definitione.

Dicimus, ꝙ definitio eſt oratio ſignificans rei quidditatẽ, qua eſt ipſius eſſentia, quę illam proprie decernit, bifariam autem definitio explicat: aut enim explicat quid ſimplex nomen ſignificet, prout dicimus, an homo ſit animal rationale: aut explicat quid oratio ſignificet, & hęc quidem eſt trium ſpecierum, quia aut explicat qd ſignificet oratio, quæ gerit vicem nominis, ſicut dicimus, an Lunæ eclipſis ſit, ꝙ obſcuretur, dum incidit in piramidem
H vmbræ terræ: aut explicat quid ſignificet ipſa deſcriptio, prout dicimus, an ſcientiæ receptiuum ſit animal rationale: aut explicat quid ſignificet ipſa definitio, & hoc quidẽ poſſibile eſt in his, quarum ſunt duę definitiones. ſonus qui fit in nubibus eſt extinctio ignis in nubibus, aut dirulſio venti, qui in eis detinetur, anibæ enim hæ ſunt tonitrui definitiones, & aliquãdo vtimur hac, quando rei eſt definitio, & vniuſcuiuſq; ſuarum partium eſt definitio, & ſit definitio vniuſcuiuſq; ſuarum partium vice illius, quod illarũ no-
I mina ſignificant: explicatio vero, qua eſt nomen nominis vice, hoc eſt, quando ignoramus an ſignificatio primi nominis ſit ſecundi nominis ſignificatio, prout dicim⁹, an pulchrum ſit ipſum præeligendum, & hęc ſubintrat gen⁹ definitionis, hoc eſt, quæſita definitionum, & ſimiliter deſcriptiones, quæ fiunt, quatenus ſunt expoſitiones ſignificationis ipſius nominis, non quatenus ſignificant rem illi inexiſtentẽ, prout dicimus, an quod vacui nomen ſignificat, ſit locus in quo nulla res ẽ.

Et

MANTINVS

Dicamus ergo definitionẽ eſſe, orationẽ ſignificantẽ quiditatem rei, qua obtinet ſuũ proprium eſſe: vt autẽ ꝙ definitio ſignificet p alterũ duorũ locorum, nempe vel notificat id quod per ipſum nomẽ, ſimplex ſignificat, vt cum dr vtrum homo eſt aĩal rationale: vel notificet p id, quod per ipſam orationem ſignificat: & is iterum locus trifariã inuenit, videlicet vel notificabit id, quod ſignificat p orationẽ, q̃ ſe habet veluti deſcriptio, vt cũ dicimus, vtrũ eclypſis Lunæ ſit, vt ſcilicet ob- L
ſcuret, qñ cadit in pyramidẽ vmbrę terrę, vel notificabit id quod ſignificet ipſa deſcriptio, vt cum dicimus, vtrũ ſuſceptiuum diſciplinę eſt aĩal rõnale, vel notificabit id, quod p definitionẽ ſignificat: & hoc qdẽ põt enenire in eo, quod hẽt duas definitiones, vt cũ dicimus vtrũ vox, quæ eſt in nube, eſt lucta flatus retẽti in ea: hęc enim duo ſunt ipſæ definitiones tonitrui. Sępiſſime tñ hoc venit in vſum, vbi ſ. ipſa res habeat ſuã definitionẽ, & quælibet ei⁹ pars quoq; habeat definitionẽ, & ponat definitio vniuſcuiuſq; partiũ definitionis M
pro eo, qđ ſignificãt noĩa ipſius. Notificatio vero, in qua aſſignat aliqđ nomẽ vice alterius noĩs. & hoc qdẽ fit cũ ignoram⁹, vtrũ idẽ ſignificet primũ nomẽ, quod ſignat ſecundũ. vt cũ dicim⁹ vtrũ honeſtũ ẽ decẽs: hoc n. eſt attinẽs gñi cõſiderationis ipſius defiõnis, id eſt de quęſitis definitionũ. ſi⁹r ẽt ſe hñt deſcriptiões, q̃ dant, q̃ten⁹ sũt expõnes ſignonis ipſi⁹ noĩs, ñ q̃ten⁹ ſignent aliqd exñs, vt cũ dicim⁹, vtrũ id, qđ ſignat nomẽ vacui, ſit loc⁹ ĩ quo nihil exiſtit:

tandẽ

ABRAM

A Et vt vniuerſalius inquam ſpes quæ ſiti, quo queriť, an tale ſit tale ipſum idem, aut aliud,* ſubintrat hoc quę ſitum, hoc aũt ſic eſt, quia qui conſtruit rem eſſe rei definitionẽ, iam prius conſtruxit, ꝙ ſit idẽ ſibi, & qui conſtruit ꝙ non ſit illud ipſum, & ꝙ ſit aliud, iam deſtruxit definitionẽ, & ideo loca de eodem & diuerſo numerantur cum locis definitionis, & ꝙ tibi hoc ſignificat eſt, ꝙa vulgus opinatur ꝙ commutãdo nomen in aliud quod notius illorum eſt, illud eſt definitio, prout competimus loB quentes, quòd definierint ſciẽtiam, quòd ſit ſapientia.

Proprium autem eſt, quod nõ ſignificat rei quidditatẽ, & ineſt toti rei & ſoli, & ſecum conuertitur prædicatiõe, verbi gratia diſciplinabile de ipſo homine, quia quãdo homo eſt, diſciplinabile eſt, & quando diſciplinabile eſt, homo eſt, vulgatum enim eſt de proprij diſpoſitione, ꝙ impoſſibile ſit, quòd inſit alij quàm illi, cuius eſt propriũ. & ſi nihil prohibeat, quòd vocetur proprium, quod eſt vniuerſalius re, quando in

C eſt illi ſoli aliquo tempore, ſomnus enim eſt cuiuſdam hominis proprium, quando hoc tempore aut in hoc loco nõ dormit, niſi hic homo. & aliquando vocatur propriũ quod ineſt parti ſpeciei, ſed non ineſt alij, ſicut azurinus oculus homini ineſt. Veruntamen propriũ eſt id, quod definiuimus, hoc autem ſi dicatur proprium eſt nominis æquiuocatione, aut per poſterius.

Genus aũt eſt, quod prædicatur de multis ſpecie differentibus in eo quod quid ſit, & ſm hanc queſiti ſpeciem, ſcilicet an tale ſit talis genus, ſubintrat

MANTINVS

tandẽ hoc gen' inquiſitionis, qua in D qriť, ſ. vtrũ hoc ſit hoc idẽ, vel diuerſum ad hoc ꝙ ſitũ attinet, eo ꝙa, qui oñdit atq; affirmat aliq̃d eẽ deſiõnẽ alicui', aſtruit' vtiq; primo illud eſſe idẽ. ſed q oñdit id nõ eẽ idẽ, ſed ꝙ ẽ diuerſum, is qdẽ iã interimit atq; deſtruit deſiõnẽ, & ideo loca ſumpta p idẽ & diuerſum, inter loca deſiõnis vtiq; cõnumeranť, cuius rei indiciũ tibi hoc ſit, ꝙa vulgus exiſtimat, ꝙ pmutare vnũ nomẽ in aliud notius illo priori illud ſit deſiõ, vt videmus ipſos loquẽtes definire ſapiẽtiã p ipſam ſcĩam dicẽtes, ſ. ꝙ ſapiẽtia ẽ ſcĩa. E

Propriũ aũt eſt, qđ non ſignificat quiditatẽ rei, ineſt tñ toti ipſi rei ac ſoli cõuerſimq; prædicať de ipſa re, exẽpli gr̃a, ꝙ hõ ſit diſciplinæ ſuſceptiuus. nã hoĩe reperto, reperitur id qđ eſt ſuſceptiuũ diſciplinæ, & reperto ipſo ſuſceptiuo ſcĩæ reperiť & ipſe homo: hoc. n. de proprio palã eſt, ipſum ſcilicet nõ poſſe reperiri niſi in habẽte ipſum propriũ, licet nihil prohibeat quin poſſit dici propriũ id quod eſt cõius ipſa re, ſi illi ſoli in ſit aliqñ. dormire etenim eſt alicui homini propriũ, ſi eo tpe vel eo lo- F co non reperiatur aliquis dormiens præter illũ hoĩem, poteſt tñ appellari propriũ id, quod in aliqua parte alicuius ſpeciei reperiť, ſed nõ ineſt alij ſpeciei, vt glaucedo oculorũ in hoĩe: veruntamen propriũ eſt id, qđ iam definiuimus: reliqua vero, ſi nominent propriũ, illud quidẽ æquiuoce ſic noĩabitur, aut analogice. i. p poſterius. Genus vero eſt, qđ de pluribus & differentibus ſpecie p̃dicať in eo quod quid eſt. huic enim mõ inquiſitionis ſeu interrogatiõis, videlicet, vtrũ hoc ſit genus ad hoc,

Log. cũ cõ. Auer. B. accõ-

ABRAM

G ſubintrat illud id, quod dicimus, an tale & tale ſint ſub vno genere, aut diuerſis generibus, & hoc ſit, vt ſit quærere gratia exempli, vtrum homo & bos ſubſint vni generi, & cõmonſtretur nobis, quòd homo ſit animal, & bos iterum ſit animal, per locum generis commonſtratũ erit nobis quòd ſubſint vni generi: ſi autem commonſtratum fuerit, quòd ſit genus vnius ipſorum, & non ſit genus alterius, commonſtratum eſt, quòd non ſubſint vni

H eidem generi.

De Accidente.

Accidẽs vero Ariſt. deſcribit hic duabus deſcriptionibus, eo ꝙ nõ ſit ſufficientia in deſcriptione alterius illarum, quæ ipſum ambit quarum vna eſt, quòd accidens non numeretur in vllo horum trium, ſcilicet neq; in definitione, neque proprio, neq; genere, cùm rei inſit: ſecunda autem deſcriptio eſt, ꝙ ſit id, quod poſſibile eſt ineſſe, & non ineſſe vni eidem rei: prima nanq; deſcriptio ambit accidentia ſeparabilia & inſeparabilia, & huius deſcriptionis natura intelligitur ex parte priuatio-

I nis, hoc eſt, inquantum eſt priuatio clauſularum, quæ dictæ ſunt in illorum trium definitionib⁹, & ideo eſt eius ſcientia imperfecta. Per ſecundam vero deſcriptionem intelligit ſm eius eſſentiam, ſed ambit ſolum ſeparabile, & quæſita quæ fiunt de aliquo vtrũ ſit eligibilius & digni⁹, ſubintrant capitulũ accidentis, magis enim & minus ſunt accidentis, & aliquando putatur, ꝙ eis vtendum ſit in cõparatione ſubſtantiæ, prout inquiſiuit Ariſto. in libro Prædicamentorũ, an indiuidua ſubſtantiæ ſint magis ſubſtantiæ, aut ipſæ ſpẽs?

& ſicut

MANTINVS

accommodatũ quidem eſt id, quod K dicitur de aliqua re, vtrũ hoc & hoc ſub vno contineant genere, aut ſub diuerſis. vt ſi quæramus vel diſputemus, vtrũ homo vel bos, exẽpli cauſa, ſub eodem genere contineant, & nõ lateat nos, hominẽ eſſe aĩal, atq; bouẽ quoq; eſſe aĩal per locum à genere, ſeu ꝑ methodũ generis, tũc nõ latebit nos ipſa ſub eodẽ contineri gñe. ſed ſi probet ipſum eſſe genus vni eorũ & non alteri, tunc palã erit ipſa ñ cõtineri ſub vno & eodẽ gñe.

Accidens aũt hoc in loco dupli- L cẽ deſcribitur cũ vnica illarũ deſcriptionum, qua deſcribitur non ſit ſatis. Prima itaq; deſcriptio hæc eſt, accidens eſt, qđ nihil illoꝝ triũ eſt, nẽpe nec definitio, neq; propriũ, neq; genus, ineſt ãt rei. Secũda vero deſcriptio eſt, qđ cõtingit ineſſe cuiuis vni & eidẽ rei, & nõ ineſſe. Illa itaq; prima deſcriptio amplectit quidẽ accidentia ſeparabilia atq; ĩſeparabilia: huiuſcemodiq; deſcriptionis nã dignoſcit ꝑ priuationẽ, hoc eſt, qa eſt priuatio illarũ rerũ, quæ in defiõnibus illorũ triũ dictæ fuerũt. & ideo talis notitia eſt impfecta. Per ſecun- M dam vero deſcriptionẽ notificat ei⁹ eſſentia, verũ ſeparabile tñ accidens amplectit. Quæſtiones ꝓterea, ſeu problemata, quę fiũt de aliquo vtrũ ſit honeſtius vel vtilius, ſeu expetibilius annectunt quidẽ ipſi accidenti, eo qa magis & min⁹, ſeu exceſſus & defect⁹ inſunt quidẽ ipſi accidẽti ad ipſum mq; attinẽt, poſſet tñ quis exiſtimare, ꝙ & in ipſa ſubſtantia poſſint fieri huiuſcemodi cõparationes, vt vĩ Ariſto. quærere in lib. Prædicamentorũ vtrũ indiuidua ſubſtantię ſint magis ſubſtãtia q̃ eorũ ſpecies.

Similiterq;

ABRAM

A & ſicut eſt eius ſcrutinium an materia ſit dignior vocari ſubſtantia aut forma,& ſm hoc quæſita cõparationis ſubintrant oĩa p̃dicamenta:queſitũ vero an prædicatum inſit ſubiecto tm̃ Ariſt. cõmonſtrat, q̃ ſubintrat ipſum accñs:& poſuit ipm̃ ſubintrare accidens,& ſi prædicatũ, qñ ponit ineſſe ſubiecto non commonſtret de eo q̃ ſit accidens, neq; q̃ ſit genus,neq; definitio, neq; propriũ, propterea quia qñ commonſtratũ fuerit,q̃ res rei inſit, ſaltẽ de illa poſſibile eſt verificari, q̃ ſit accidens,ſi
B non ſit vnum de illis reliquis,& poſuit eius vim, vim accidẽtis,ſicut eſt diſpoſitio indefinitæ,cuius vis poſita eſt vis particularis. Præterea vnũquodq; illorum, ſ. definitio, genus, & proprium,largiuntur de ſubiecto notionis crementũ, accidentis autẽ non eſt vllum crementũ notionis, quod vero de eo quæritur, eſt,q̃ inſit,& ideo ſubintrat numerũ quæſitorum eſſendi. Quæſitũ vero an res ſit ſimplr, varij circa ipſum fuerunt expoſitores, quã ſpecierum horum quæſitorũ ſubintret: verumtamen
C qñ dicendo an hoc ſit velimus intelligere ſicut dicẽdo an illud ſit verax, q̃ ſcilicet id eius, quod eſt in anima connexum ſit illi,q̃ eſt extra animã, indubitate illud ſubintrat ipſum accidens,& hoc eſt magis promulgatũ de ſenſu illius, quod ſignificat nos dicere vtrũ res ſit,aut non ſit?& hoc eſt illud, quod aſſeuerat Alexãder.

Aliquorum autem opinio fuit, q̃ hoc quæſitum ſubintret genus & definitionem,intelligunt enim p̃ens, cuius eſt eſſentia, & cauſæ, quibus conſiſtit extra animam: prima vero eſt magis vulgata.

MANTINVS

Similiterq́; q̃rit vtrũ mã ipſa,vel ip D
ſa ſofa debeat appellari potius ſuba. hac igit̃ rõne queſita ipſi⁹ cõparationis,oĩbus quoq; p̃dicamentis annectẽt. Ariſt. tm̃ dicit, q̃ q̃ſitũ illud,ſ. vtrũ prædicatũ inſit tm̃ ſubiecto,qđ annectit̃ ipſi accñti,ad ipſumq; attinet,& Ariſto. dicit illud annecti ipſi accidẽti,quãuis ex hoc,qđ dicimus, p̃dicatũ ineſſe ſubiecto, nõ ꝓbet̃ ipſum eſſe accñs,neq; genus,neq; definitio,neq; ꝓpriũ: ppea quia, cũ probat̃ aliq̃d ineſſe alicui, tandẽ id, qđ p̃t de eo vere dici, erit ſaltẽ dicere q̃ ſit accñs,ſi ñ ſit aliq̃ aliorũ triũ reli E
quoꝝ. & poſuit id hẽre vim accñtis. quẽadmodũ dixit ẽt ipſam indefinitã hẽre vim ꝑticularis. Vnũquodq; ꝑterea horũ triũ,ſ.& ipſa defiñ,& genus,atq; ꝓpriũ addũr in ipſo ſubto aliquã notitiã, ex accidẽti ꝙ nulla habet̃ maior notitia:ſed qđ de eo reqrit̃ eſt, vt ſit, & iõ annectit̃ nũero eorũ q̃ dicũt ẽe. Circa illud vero q̃ſitũ,qđ q̃rit vtrũ res ſit abſolute,diſcepтati ſunt expoſitores, ĩ quo nã hoꝝ quatuor q̃ſitoꝝ gñe, cõtineat̃ & cui eorũ annectat̃. Sed,ſi cũ dicim⁹ veꝝ
ita ſit Itelligam⁹ ac ſi dicerem⁹, vtrũ F
illud ſit verũ:nẽpe vt id qđ de ea reĩ aĩo habet̃ correſpõdeat atq; concordet cũ eo,qđ extra aĩam exiſtit, tũc ꝓculdubio id ipſi accñti annecti debet,& hoc ꝓfecto vr̃ maxĩe ſignũ a t apud vulgũ,id qđ dicim⁹ vtrũ res ſi. vel nõ ſit. & hęc eſt ſnĩa Alexandri Sed aliqui alij putãt hoc quæſitũ annecti ipſi generi, atq; definitioni. ppea quia vr̃,q̃ cũ dicimus eſt, intelligat̃ id qđ hẽt eſſentiã,& cauſas quibus conſiſtit extra animam: prior tamen ſententia,ſeu prius dictum,eſt magis apparens,ſeu probabile.

G dem eorum, qui dicti ſunt litigioſi ſyllogiſmi, etiam ſyllogiſmus dicatur: k reliquus vero litigioſus quidem ſyllogiſmus, ſyllogiſmus autem non, eò q̃ videtur quidem ratiocinari, ratiocinatur autẽ minime.

Amplius autem præter omnes, qui dicti ſunt, ſyllogiſmos, ex ñs, quæ ſunt circa aliquas diſciplinas peculiaria, fiunt paralogiſmi: quẽadmodum in Geometria, & huic cognatis accidit ſe habere.

Videtur autem hic modus differre à dictis ſyllogiſmis: nam neq̃ ex veris, & primis colligit falſigraphus, neq̃ ex probabilibus: nã ſub definitionem non cadit: neq̃ enim quæ omnibus videntur ſumit, neq̃ quæ pluribus, neq̃ ſapiẽtibus, & his, neq̃ omnibus, neq̃ plurimis, neq̃ probatiſſimis, ſed ex peculiaribus quidem diſcipli næ ſumptis, non veris autem ſyllm facit: nam eò q̃ aut ſemicirculos deſcribit non vt oportet, aut lineas aliquas ducit, nõ vt ducendæ ſunt, paralogiſmum facit falſo ſcribẽs. Species igitur ſyllogiſ-
H morum, vt figuraliter i.. complecti, ſint quæ dictæ ſunt, ſumma- L rim abſit dicendo de omnibus prædictis, & de his quæ poſtea ſunt dicenda, intantum nobis determinatum ſit: eò q̃ de nullo eorum exactam rationem aſſignare deligimus, ſed aliquantulum figuraliter de his volumus pertranſire, omnino ſufficiens arbitrãtes eſſe ſecundum propoſitam methodum, poſſe cognoſcere quomodo vnumquodq̃ illorum ſe habet.

AVERROIS EXPOSITIO

Sermo de Intentione & Diuiſione libri. *Cap.* 1.

TRANSLATIO ABRAMI.

I HVius Libri intẽtio eſt methodorum, & vniuerſalium, ex quib⁹ ars ţopica componitur, & illorum, quibus perfectior & prẽſtantior fit, ſcientiam tradere. Hæc enim ars fit ſm eius maximam perfectionẽ duabus rebus, quarum vna eſt ſcientia rerũ & methodorũ, quibus cõſtruitur, & altera eſt exercitatio illarum inſtitutionũ earumq́; vſus, adeo q̃ illarum exercitium reddatur habitus, & hoc fit ſicut diſpõ reliquarum artium factiuarũ, ptout eſt ars medica, & aliæ, & vt vniuerſalius inquã dicam, hæc ars eſt illa ars, qua poſſumus,

TRANSLATIO MVNTINI.

ENquit Ariſtoteles. Propoſitum huius Libri eſt notificare Methodos, ac quædam vniuerſalia, ex M quibus ars Dialectica cõſtat, prẽſtantiori ac perfectiori modo, quo fieri id poſſit. Nam hęc ars duabus vtiq; perficitur rebus, altera quidẽ ex cognitione rerum, & methodicarũ regularum ex quibus cõſtat, altera vero, ex illarum ſemitarũ exercitatione, vel praxi, atq; ex frequẽti vſu ipſarum: ita vt ex huiuſmodi exercitatione, efficiatur habitus, vt in alijs artibus practicis fieri ſolet: vt eſt ars Medica, & reliquæ alię eius generis.

Generatim

A ABRAM

mus,qñ quærimus instituere syllogismum ex promulgatis p̃missis,ad destruendum positum quod respondens admittit in sua cautione, & ad cauendum oē positum vſe,quod quærens procurat destruere, quando nos respondetemus,& hoc secundū quod possibile est in singulis positis,quoniam non est consuetudinis quærentis omnino destruere, quod respondens admittit in sua cautione, nec ē moris respōdentis omnino cauere destructionem illius, quod cauere admittit,sed vtriusq; moris ē,quando quærunt, aut respondent, quòd quæstiones & responsiones conferant ad vltimum cautionis, & destructionis, quod possibile ē in hoc illo posito, sicut est dispositio artis medicæ, quia nō oportet medicum omnino sanare, quod vero ei expedit,est,quòd non lateat aliqua res de his,quas ars ferre cogit,ad hanc ęgritudinem, quantum ei possibile est. & quia Dialectici nomen, apud vulgus significat orationes inter duos, quibus vterq; sibi proponit alterutrum vincere, quauis specie orationum contigerit, transtulit Aristoteles hoc nomen ad hanc rem, quæ rerum omnium est huic proxima, similis enim est rei,quam vulgus intendit,& est illa res, quam definiuimus:& aliquando hic liber vocatur liber Locorum,ac iterum infra scies quid sint loca.

B

C

Diuisio libri topicorū in tres partes.

Partes vero huius artis sunt tres. Quarum prima notificat dicta, ex quibus componuntur orationes topicæ fm suas partes,& partium partes, vsq; ad simplicissimas illarum, ex quibus componūtur, & hęc pars continetur in Primo libro Aristo.

In

D MANTINVS

Generatim aūt hæc ars est qua cum nos argumentamur,possumus syllogismum efficere ex p̃mõnibus probabilibus ad destruendum oē problema vſe propositum,quod ipse respondens assumit sustētare,& ad sustentandū quodlibet problema vſe propositum,quod quidem conatur destruere ipse argumētator, qñ nos fuerimus respōdentes, & hoc prout fieri pōt in quouis problemate propositō,nam ad arguentem non spectat destruere omnino,id quod ipse respondens assumit sustentare omnino,sed cuiuslibet eorū officiū est, E si rectas afferant argumētationes ac responsiones, vt afferāt quidē id qđ maxime valere possit ad illud propositū problema sustentandum vel destruendū: vt in arte medica euenire solet,nā medicus nō tenetur semper sanare oīno,sed cogitur ne quiq quā omittat eius quod ipsi arti debetur, vt conferat ipsi morbo in oī re possibili ei. At cū hoc nomē Dialectica apud vulgū significeet disputationes,q̃ inter duos hoīes cōtingūt, quorū alter alterū cōuincere cōtendit,quouis genere orationū, ac sermonū, ideo Arist. vsus est hoc noīe F ad significandū id quo quidē nihil cōformius denoīationi vulgi ac similius, quā paulo ante diffininim⁹: & vocat is liber, liber Locox, post hoc āt scias adhuc q̃d sint ipsa loca.

Partes autē huius artis sunt tres. In prima autem notificantur †ratio nes, ex quibus componuntur Dialectícæ orationes,earumq; partes,atq; iterum partes partium,donec deueniatur ad simpliciſſimam partem, ex qua componuntur: & hæc pars continet in primo libro Aristotelis.

† a.l. sermones.

G ABRAM

In ſecunda aũt parte notificantur loca, quibus conſtituunt ſyllogiſmi ad rei cõſtructionem & deſtructionem in omnibus ſpeciebus queſitorum huius artis, & hoc fit in ſex libris Ariſtotelis. In tertia autem parte notificatur, quo modo expediat quærere quærentem, & reſpondere reſpondentem, & quot modis fiat quæſtio & reſponſio, & hoc in Octauo libro traditum eſt.

K MANTINVS

In ſecũda parte notificant illa loca, ex, quibus ſyllogiſmi comparant ad affirmandã vel deſtruendã aliquam rem in oĩbus generibus quæſitorũ, quæ in hac arte fiunt: & hoc in ſex libris Ariſtotelis explicat. In tertia vero parte exponitur quo pacto debet † interrogans interrogare, & reſpõdens reſpondere, & quot modis poteſt fieri reſpõſio & interrogatio: & hoc in Octauo libro traditum eſt.

† alia lĩa arguẽs arguere,

Ad quot Vtilis Dialectica, differendiq; diſciplina. *Cap.* 2.

H COnſequens aũt eſt ex ñs quæ dicta ſunt, dicere ad quot, & quæ vtile ſit hoc negociũ. Eſt aũt ad tria. ad exercitationes, L ad colloquia, ad eas, quæ ſecundũ Philoſophiã ſunt, diſciplinas. Quòd igit ad exercitationem ſit vtile, ex his perſpicuum eſt: methodũ enim habentes, facile de propoſito argumentari poterimus. Ad colloquia vero, eò ꝙ multorũ annumerantes opiniones, nõ ex extraneis, ſed ex proprĩs doctrinis ſermocinabimur ad eos tranſmutantes, quicquid non bene videntur nobis dicere. Ad ſecundum philoſophiam aũt diſciplinas: ꝙ potentes ad vtraq; dubitare, facile in ſingulis intuebimur verum, & falſum: præterea autem ad prima eorum, quæ in vnaquaq; diſciplina ſunt principia. Nam ex proprĩs ſm propoſitam diſciplinam principĩs, impoſſe eſt dicere aliquid de ipſis, eo ꝙ prima principia ſunt omnium: per ea verò, quæ ſunt circa ſingula probabilia, neceſſe eſt de illis tranſigere. Id aũt proprium, maximèue peculiare Dialecticæ eſt. nam, I cũm ſit inquiſitiua, ad omnium methodorum principia viam ha M bet. habebimus aũt perfectè methodum, qñ perinde habebimus ac in Rhetorica, & Medicina, & huiuſmodi facultatibus: hoc autẽ ex ñs. quæ contingũt facere, quæ eligimus. Nã neq; Rhetor omni ex modo pſuadebit, neq; Medicus ſanabit: ſed ſi ex ñs, quæ contingunt nihil omiſerit, ſufficienter eum diſciplinã habere dicemus.

Sermo de vtilitate Dialectices. *Cap.* 2.

Tria iuua mina huius artis.

SEd hui⁹ artis iuuamina sũt tria, quorum primum eſt ad ipſum exercitium, ſecundum aũt eſt ad publicas vulgi comparationes, & tertium ad ſcientias theoricas. Ipſius quidem iuuamen ad exercitiũ eſt, qñ

HVius ꝑterea artis vtilitates tres quidẽ ſiunt, vtilis enim primo eſt ad exercitationẽ: ſecundo ad colloquia popularia: tertio vero ad cõtemplatiuas diſciplinas. Conducit aũt ad exercitationem dirigentem

ac

A ABRAM MANTINVS D

quoniã præparat ad modum ſcientiarum, easq; venandum, quando enim nobiſcũ fuerint notæ methodi, & regulę, quæ ſint communes, ex illis procedemus ad rei conſtructionem & deſtructionem, ſit itaq; per hanc artem nobis via diſcernẽdi ad ſciendum opiniones & aſſertiones, & cognitionem veritatis à falſo perfectioris actionis, & perfectioris intentionis, quàm ſit vis, quæ nobis ſit vſu ſine cognitione harum methodorum: & ideo huius artis perfectio attingitur his duabus rebus, ſcilicet
B exercitio & methodorum cognitione. & eſt manifeſtum, quòd exercitium, quod per hanc artem intenditur, diſponit ad hanc philoſophiam eo modo, quo facit exercitiũ equorum equitationis in ludis, diſpoſitionem ad bellum.

Ipſius vero iuuamen ad vulgares comparationes eſt, quia ex quo neceſſitas conducens rebus publicis ad æquitatem, & ad virtutes multas aſſertio ſit ex rebus ſimilibus conferentibus illis ad publica conſortia, & re ſic exiſtente, cùm impoſſibile
C ſit, quòd incidat veritas in res ſimiles, niſi per vulgatas regulas, quæ ſunt orationes, quibus vtimur in hac arte, ſic iterum confirmantur apud illos res ſimiles, quæ ſunt vulgatæ orationes, difficilioris enim cõtradictionis ſunt, quàm orationes rhetoricæ & poeticę, & ſi fiant regulæ rhetoricę & poeticę vice regularum topicarum, hoc autem iam cõmonſtratum eſt in ſcientia politica.

Ipſius vero iuuamen ad ſcientias rheoricas eſt multipliciter, quorum modorum vnus eſt, quia aliquãdo volumus conſtituere veritatem de aliquo ac diſponentẽ ad ipſas ſcientias propterea, quia, cũ aſſecuti fuerim⁹ methodos ac ſemitas notas cões, ex quibus ꝓcedamus ad aliquid affirmandum vel negandũ: tunc ea vis, quã nacti fuerimus ꝓ hanc artẽ ad diſcernendas opiniones ipſas, quæ nam, ſ. earũ ſint veræ, & q̃ falſæ, perfectioré vtiq; actionẽ efficiet præſtantiusq; obtinebit propoſitũ, q̃ illa vis & facultas, quæ ab ipſo vſu & exercitatione ſola ſine cognitione harũ regularũ & methodorũ ortũ habuerit. Et ob id abſolutio atq; ꝑfectio hui⁹ artis his duob⁹ vtiq; acquiritᷣ: nẽpe E
exercitatione, ac methodorũ cognitione. Manifeſtũ aũt eſt, ꝙ illa exercitatio, q̃ in hac Arte ꝓponiᷣ, ẽ qdẽ q̃dã ꝓparatio ad ipſã philoſophiã, veluti exercitatio ī ęqueſtrib⁹ ludis eſt q̃dã pręparatio ad militarẽ artẽ.

Eſt ſecũdo vtilis hęc ars ad populare colloquiũ, ſeu diſputatiões atq; cõgreſſus populares, quia popularis cõgregatio pro aſſequenda virtute morali, ąc iuſtitia, cogitᷣ verificare multas res cõtẽplatiuas, q̃ ad ciuiles cõgregationes cõducunt: cũ igitᷣ res ipſæ contẽplatiuæ nõ poſſint verificari niſi ꝑ methodos & regulas ꝓbabiles, q̃ quidẽ ſunt rõnes, quæ in hac F
arte fiunt, ideo oportuit vt apud ipſam popularẽ congregationem conſtant ẽt illæ res ſpeculatiuæ, quæ, ſ. ſunt rõnes ꝓbabiles, cum difficilius poſſint cõtradici, q̃ rõnes rethoricæ & poeticæ: licet vtatur ẽt qñq; & ipſa rethoricis ac poeticis inſtitutionib⁹ pro dialecticis ac topicis, & hoc iam in ſcĩa morali explicatum fuit.

Tertio aũt eſt vtilis ad contẽplatiuas diſciplinas pluribus de cauſis.

Prima eſt, qñ, cum nos quærimus ſcire

G ABRAM MANTINVS K

aliquo quæſito, & fit nobis difficile illud comprehẽdere, & per hanc artem poſſumus cõſtruere de hoc quę ſito duos ſyllogiſmos mutuo repugnantes, quorum vnus conſtruat illud, & alter deſtruat, & quando hoc fecerimus, facile fit nobis poſſibile ſecernere hanc partẽm veram duarũ illarum orationum repugnantium à mendace, quando inſeremus duorum ſyllogiſmorum præmiſſas demonſtratiuis methodis, adeo quòd diſcernamus prædicata per ſe ab accidentalibus, q̃ in illis fuerint, præ-
H miſſæ enim ſyllogiſmorum topicorum pro maiori rei parte non ſunt ſecundum ſe totas falſæ, neq; ſecundum ſe totas veræ. Et huius quidem diſpoſitio ſimilis eſt illi, quod accidit in artibus factiuis, depurator enĩ ſecernit auri & argenti ſubſtantiam à reliquis ſubſtãtijs illis commiſtis, aurifex autem eſt ille, qui illud purum diſcretum ſumit, illudq; extendit, & ex eo conflat quod voluerit: ſi autem aurifex ſumeret onus ambarum rerum ſimul, poſſet hoc facere, ſed res eſſet ei grauior, hoc autem magis tranſit in res, quibus commi-
I ſcetur quod eſt per ſe, cũ illo, quod eſt accidentaliter, & hoc contingit in ſcientia Phyſica, & ſcientia diuina, & ſciẽtia politica, aliter quàm res ſit in ſcientijs Mathematicis, & ideo raro inuenimus Ariſto. quòd proferat demonſtrationem alicuius rei harum trium ſcientiarum, niſi prius præpoſuerit demonſtrationi dubium topicum de hac illa re. Et notum eſt, ꝙ hoc ſcieutiæ iuuamẽ ſit aliud à iuuamine exercitij, quatenus hoc eſt per ſe, & illud ẽ mediante vi ex ipſo exercitio prouenient.

Secũdus

ſcire ỹ itatẽ d aliquo q̃ſito, q̃ tñ difficile hẽri poſſit, tũc nos hac arte poſſum⁹ afferre duos ſyll⁹os cõtradicẽtes ſibi īuicẽ ꝓ illo q̃ſito, quoꝝ alter illã affirmabit, alter ỹ o ipm deſtruet: & cũ ita fecerim⁹, facile q̃dẽ poterim⁹ diſtinguere id veri, qđ in illis duab⁹ orationib⁹ cõtradictorijs cõtinet, ab ipſo falſo, ſi ꝓpõnes vtriuſq; ſyll⁹oꝝ ꝑ methodos demõſtratiuas cõfecerimus, ita vt eorũ p̃dicata, quæ p ſe ſunt, ab his, quę per accñs expoſuerimus. naim ꝓpõnes ſyll⁹orũ dialecticorũ, vt plurimũ, non ſunt oĩ ex parte falſæ, neq; oĩno veræ. Eſt enĩ hoc L
nõ ab ſiſe eius, quod in Artibus factiuis cõtingere ſolet. nã qui artẽ diuidendi aurũ ab argẽto, vel ab alijs mixturis ꝓfiteť, ſeparat q̃dẽ ſubam auri & argẽti ab alijs ſubſtãtijs, quæ eis immixtæ ſunt, ſed faber aurar⁹ vel argẽtarius & argyrocopus aſſumit illud, qđ ſeparatũ eſt, ac expurgatũ, & exquiſitũ, & ipm extẽdit, & in bracteas redigit, ex quo q̃dẽ id cõficit qđ lubet. Quòd ſi ipſe Bractearius ſeu aurifex hęc duo onera ſubire vellet, poſſet vtiq;, ſed eẽt ꝓfecto ei moleſtius, ſed hoc maxĩe īdigem⁹ M
in illis reb⁹ in q̃b⁹ id, qđ eſt p ſe, miſceť cũ eo, qđ ex accidẽti: hoc aũt accidit in ſcĩa nãli, & in diuina, atq; in morali, nõ aũt in ſciẽtijs mathematicis: & iõ raro inuenies Ariſtotelẽ afferre aliquã demõſtrationẽ de aliqua re iſtarũ triũ ſcĩarũ, quin prius ꝓponat de ea re dubiũ dialecticũ añ ipſam demõſtrationẽ. Palã aũt eſt, ꝙ hęc vtilitas, q̃ in ſciẽtijs habetur, nõ eſt illa vtilitas, q̃ ex exercitatione fit: qñ hæc in ſe ipſa exiſtit, ſeu ex ipſamet fit, illa vero fit media illa facultate, quæ ex ipſa exercitatione & vſu prouenit.

Secunda

A ABRAM

Secũdus autem modus eſt, quià ex quo artes ambiuntur tribus rebus, ſcilicet præmiſſis & quæſitis & ſyllogiſmis, hic autem numerus harũ rerum, qui partitur earum ambitum ex ea parte, qua ſunt vulgatæ, eſt facilior, quando itaq; adipiſcuntur ſuum propoſitum per opus, facilius eſt diſcernere, quod ex illis poſitum eſt, eſſe verũ, an ſit eo modo quo poſitum eſt, nec ne: hoc autem fit demõſtratiuis methodis, ille enim hoc modo iterum tranſit in demonſtrationem. Tertius autem
B modus eſt, quia nos iuuamur præmiſſis diuulgatis ad artium principia, & hoc fit multis modis: quorũ vnus eſt, quòd ſumat illa principia, quæ non oſtenduntur niſi inquiſitione: ad vtendum autem inquiſitione indiget modo, qui dicitur in hac arte. & alter eſt, quia aliquando illa principia ſunt de illis, quas concipere eſt difficile illi, qui initiatur in diſciplina, aut aſſerere illa primo affatu, & vt occurrat aſſertio vtitur rebus diuulgatis, quouſq; ei⁹ mens confirmetur per hoc, & ei incidat aſſertio illorum, prout facit Ariſto.
C in libro Peri hermenias, diſtinguendo res ratione dictionum, quando illas diſtinguit in nomen, verbum, & dictionem ſyncategorematicam.

Quartus autem eſt, quia ſpecies præmiſſarum, quæ ſubiectiones certæ ſunt, quæ conſueuerunt in alia arte commonſtrari, præter illas artes, in quibus ſubijciuntur, & addiſcentis opinio de illis eſt contra id, quod illis ſupponit in illa arte, ſicq; aliqñ

MANTINVS D

Secũda cauſa eſt, qñ, cũ artes contemplatiuę tria amplectent: nempe ꝓpõnes, ſeu præmiſſas, atq; quęſita, ac ſyllos: horũ aũt numerus primo atq; vtilitas eorũ, quatenus ſunt ꝓbabilia, facilior exiſtit: idcirco, cum ea obtinuerimus actu parata, facile poterim⁹ diſcernere ac dignoſcere id, qđ iã ex ipſis ſuppoſitũ fuerit eę verum, vtrũ eo pacto, quo ſuppoſitum fuit ſe habeat vel ne: & hoc quidẽ p demõſtratiuas methodos. hac. n. ratione vr̃ quoq; inſeruire, & ſubminiſtrare ipſi demonſtrationi, ſeu arti demõſtratiuę. Tertia cauſa eſt, qm̃ E
ꝓpõnes probabiles magnã afferunt vtilitatẽ ad ipſa principia artiũ habenda, & hoc quidem varijs modis.

Primo quidẽ mõ, cũ illa principia non põt notificati, niſi p inductionem: & ſic indigebim⁹ vti inductione eo mõ, quo in hac arte expoſitũ eſt. Secũdo, qa nonnunq̃ illa principia difficulter cõcipiuntur prima illa cõceptione ſimplici, ſ. ipſoꝝ incõplexoꝝ (quã formationẽ Arabes vocant) ab ipſo diſcipulo, q nũc primũ incipit diſcere, aut verificant in initio, ſ. cognitione cõplexorũ (quam certitudinẽ quoq; Arabes appellãt) F
& ideo ad eorũ verificationẽ vtitur cũ eo rebus publicis, donec firmetur eius opinio de ea re, & habeat per id eius certificatio, vt Ariſt. eſt vſus in lib. Perihermenias, dum diuidit res per dictiones, cum diuidat eas in nomen, verbũ, & conſignificatiuam dictionẽ, ſeu ꝓpõnẽ. Tertio, qa, cum illud genus ꝓpõnũ ſit, quæ ſunt veluti ꝓnotiones, ſeu ꝓfationes, q̃ qdẽ ſolent in alia arte ꝓbari, & nõ in ea in qua ſubijciunt, & diſcipulus hẽat de eis diuerſã, ſeu oppoſitã opinionem

G ABRAM

aliquãdo allicitur rebus vulgatis, vt illas recipiat qui addiſcit, donec initiatus ſit in arte, in qua profertur demonſtratio de illis, & illas ſciat vera ſcientia. Et quintus eſt, quia illis repelluntur Sophiſtę deceptores circa principia ſcientiarum, prout fecit Ariſto. in libro Primo Phyſicorum contra illos, qui negabant multitudinem & motum eſſe. Sextus autẽ eſt, quia ex quo demonſtrationum ſunt duæ ſpecies, quædã ſpecies, quæ verificat naturaliter ignota, & alia ſpecies qua verificatur per ſe intelli-
H gibile apud illum, qui illud negaret, & hoc commonſtratur per præmiſſas maxime vulgatas, quibus contigit cum hoc ꝙ ſunt vulgatæ, ꝙ ſint etiam veraces, illæ enim iuuãt hanc rem, & hic ſpeculãdi modus eſt maximus modus ſpeculationis, qui fit in metaphyſicis in verificando principia ſcientiarum particularium.

Sicq; iam diximus huius ſcientiæ intentionem, & eius nominis ſignificationem, eiusq; partitionem, & vtilitatem, & progrediemur ad orationem edicendi eius partes, & incipiemus orationem à prima eius parte.
I Et conſiderabimus primo quæ ſint orationes, & ex quibus componantur, & quo modo componantur, & quot ſint ipſarum ſpecies.

MANTINVS K

nem illi, quæ habeꝯ de eis in illa arte, tunc vtiꝯ ipſe, ſ. præceptor pro illarũ prẽnotionũ declarare, ac probatione rebus ꝓbabilibus, quas acceptet ipſe diſcipulus: ita vt cũ aggrediet illã arté, quæ eas demõſtrat, iã ſciuerit eas vera ſcĩa. Quarto, qñ his ipſis refellunt deceptiões Sophiſtarũ circa prima principia ſcĩarũ, vt in. 1. lib. Phyſi. Ariſt. eſt vſus contra eos, q̃ negabãt pluralitatẽ entũ, ac motũ ipsũ. Quinto ꝓpea ꝙ duo ſunt genera demõnũ: aliud quidẽ genus é illud, quo verificaꝯ id, qđ eſt
L nã ignotũ: aliud vero é, quo id qđ eſt de ſe notũ, verificaꝯ apud eũ, qui ipm neget: & illud q̃dẽ declaraꝯ per ꝓpões maxime probabiles, q̃ quidem & ſi ſint probabiles, ſolent eſſe veræ ẽt: & ideo cõducũt ad hoc negotiũ: & is contẽplandi modus eſt vtiq; maximi momenti, qui in lib. Meta. in vſum venit pro verificandis ſciẽtijs particularibus. Iã ergo diximus propoſitũ huius artis, qđ nã ſit, quidq; eius nomen ſignificet, eiusq; partes, q̃ ſint, vtilitas quoq; ipſius, q̃ nã ſit. Reliquũ nũc eſt, vt aggrediamur tractare de vnaquaque
M eius partiũ, ſumpto, ſ. initio à prima eius parte. Primo aũt nobis cõſiderandũ eſt, quid ſint ipſæ † rationes Dialecticæ, & ex quibus conſtent: & quo pacto cõponantur, & quot ſint earum genera.

† a.l. orationes.

Ex quibus, & quot, diſceptatio dialectica conſtet. Cap. 3.

PRimum igitur conſiderandum ex quibus eſt methodus: ſi quidem ſumpſerimus ad quot, & quæ, & ex quibus orationes, & de quibus ſyllogiſmi, & quõ his abundemus, habebimus ſufficienter propoſitum. Sunt autem numero æqualia, & eadem ea, ex quibus orationes, & de quibus ſyllogiſmi: fiunt enim orationes ex ꝓpõnibus: de quibus aũt ſyllñ fiũt, problemata ſunt.

Omnis

A Omnis autem propoſitio, & omne problema, aut proprium, aut genus, aut accidens indicat: etenim differentia, cùm ſit generalis, cum genere ordinanda eſt. Quoniam autem proprium hoc quidē quid eſt eſſe ſignificat, illud autem non ſignificat, diuidatur propriū in vtraſq; prædictas partes, & vocetur illud quod quid erat eſſe ſignificat, terminus: reliquum vero ſecūdum communem de ipſis aſſignatam nominationem nuncupetur proprium. Manifeſtum igitur ex ijs, quæ dicta ſunt, q; ſecundum præſentem diuiſionem quatuor omnia accidit fieri, aut propriū, aut terminum, aut genus, aut accidens. Nemo autem nos opinetur dicere, q; vnumquodq; horum ſecūdum ſe dictum propoſitio, vel problema eſt, ſed q; ex his & problemata, & propoſitiones fiunt. Differunt autē problema, & propoſitio, modo: nam, cùm ſic dicitur, putaſne animal greſſibile bipes, definitio eſt hominis, & putaſne animal gen⁹ B eſt hominis? propoſitio fit. Si autem, vtrum animal greſſibile bipes definitio eſt hominis, an non? problema fit. Similiter autem & in alijs. Quare merito æqualia numero problemata, & propoſitiones ſunt: nam ab omni propōne problema efficies mutans modū. D E

Sermo de partitione quæſitorum in topicis ſecundum numerum prædicatorum. Cap. 3.

ABRAM

ET dicimus quòd topicæ orationes vniuerſaliter ſūt ſyllogiſmi qui fiunt ex vulgatis præmiſſis, ſicut demōſtrationes ſunt ſyllogiſmi qui fiunt ex præmiſſis primis naturaliter: & incipiemus ex his in explicando ipſarum ſimpliciorem, quæ C tandem ſunt problemata & præmiſſæ vulgatæ, ipſarumq; partes. Dicimusq; quòd præmiſſæ & problemata ſunt ſubiecto vnæ, & modo duæ. oratio enim enuntiatiua, quando ponitur admiſſa, & fit ſyllogiſmi pars, vocatur præmiſſa, quando vero de ea inquirimus ſecundum modum conſtruendi vnum contradictoriorum de ea, aut illius deſtructionem, vocatur problema, hoc autem ſic exiſtente cuiuſq; præmiſſæ & cuiuſq; problematis prędicarum, non euadit quin ſit definitio, aut genus,

MANTINVS

DIcamus itaq; q; orationes Dialecticæ, ſeu Topicæ, ſunt generatim ſyllſi, qui ex præmiſſis probabilibus oriunt: quę ad modū demonſtrationes ſunt ſyllſi, qui ex ꝓpōnib⁹ narura primis oriūtur. Incipiamus aūt à ſimplicioribus ipſarū, quę qui dem ſunt partes ipſorū quęſitorum F ac ꝓpōnes ꝓbabiles earumq; ꝑtes. Dicendū igit̄ eſt, q; ꝓpōnes & ꝓble mata ſunt vnū & idem ſubiecto, ſed duo modo ipſo: nā oratio enūtiatiua ſi ſupponat̄ per modū acceptationis, & fiat pars ſyllſi, vocat̄ ꝑmiſſa, ſeu ꝓpō, ſed ſi eā conſideremus per modū affirmandi vnum duoꝝ contradictoriorū eius, aut negādi, & deſtruendi, ipſum tunc vocabitur problema. Ex his itaq; ſequitur, q; cuiuſlibet ꝓpōnis, & problematis prædicatum neceſſario erit vel definitio, vel

ABRAM

G nus, aut dria, aut proprium, aut deſcriptio, aut accidens, re aũt ſic exiſtente quæſita topica ſunt ſex ſpecierum, ſed Ariſto. concluſit driam in genere,& poſuit eam vnum,& ſimiliter incluſit deſcriptionem in proprio, & cõflant quæſita topica apud ipſum quatuor ſpecies,aut definitiones,aut propria, aut genera,aut accidentia. Et eius propoſitũ hic eſt cõmonſtrare loca ſingulorum horũ quatuor quæſitorum,qñ enim non amplecterentur quæſita,non amplecterentur loca ipſa cum eo,ꝙ illorũ
H eſt ſcientia ſimplicioris, ex quo ex illis componũtur orationes topicæ. Expedit itaq; nobis deſcribere vnũ quodq; horum quatuor ſecundum deſcriptionem ſibi cõuenientem in hac arte, quæ ſunt deſcriptiones & definitiones vulgatæ: & iterum infra narrabimus, ꝙ reliqua quæſita includantur in his quatuor, & amplectantur in hoc capite.

MANTINVS

vel genus, vel dria, vel propriũ, vel K deſcriptio,aut accidẽs. Sic igit quæſita dialectica erũt ſex: veruntamẽ Ariſto.applicat driam ipſi generi,& in vnũ caput ea reponit: ſiſr & deſcriptionẽ proprio:& ſic quęſita dialectica apud ipſum erũt quatuor, videlicet vel definitiones,aut propria, aut genera,aut accidẽtia. Eius itaq; propoſitũ eſt hic declarare ea loca, quibus vtimur in ſinguli horũ quatuor quæſitorum. Nã ſi non terminent ipſa quæſita, haudquaq; poſſẽt terminari & ipſa loca. Addeẽt,quia ꝙ hoc habetur quoq; notitia de re L bus ſimplicioribus, ex qbus oões dialectícæ conſtant. Conſentaneum ergo eſt, vt vnũquodq; horum quatuor deſcribam⁹ iuxta deſcriptionẽ ſibi conuenientẽ in hac arte, & ſunt deſcriptiones qdẽ probabiles, atq; definitiones famoſę:poſt hoc aũt dicemus reliqua q̃ſita in his quatuor cõtineri,& in eorũ capitulis ĩcludi.

De Termino, Proprio, Genere, & Accidente. *Cap.* 4.

Dicendum aũt,quid Terminus,quid Propriũ,quid Genus, quid Accidẽs. Eſt aũt terminus quidẽ oratio quid erat eẽ ſignificãs. Aſſignatur aũt aut oratio pro noĩe, aut oõ pro
I oratione:poſſe eſt enim & eorũ,quæ ſub oratione ſignificant,quędam definiri. Quicũqꝫ aũt quolibet modo noĩe aſſignationem faciunt,manifeſtũ qm̃ non aſſignant ñ rei definitionẽ, eo ꝙ oĩs definitio oratio quædã eſt:accõmodatum tñ termino,& hmõi ponendum eſt:vt quod honeſtũ eſt,decens. Siſr autem & vtrũ idem ſenſus,& diſciplina,an diuerſum:etenim circa definitiones, vtrũ idẽ, an diuerſum,plurima fit immoratio. Simpliciter aũt accõmodata termino oĩa dicant, quæ ſub eadẽ diſciplina cũ definitionibus continent. Quòd aũt omnia quæ nunc dicta ſunt,hmõi ſunt manifeſtũ ex his. Potentes enim ꝙ idẽ,& ꝙ diuerſum diſputare,eodem modo,& ad definitiones argumentari facile poterimus: nã oſtendentes ꝙ non idẽ eſt,interimentes erimus definitionẽ,non tñ conuertit quod nunc dictũ eſt:non enim ſufficiens eſt ad aſtruendum

definitionẽ

definitionem oſtendere idē eſſe: attamen ad deſtruendū, ſufficiēs eſt oſtendere ꝙ non idem eſt. Proprium aūt eſt, quod non indicat quid eſt eſſe, ſoli aūt ineſt, & conuerſim prædicatur de re: vt propriū eſt hominis Grammatices eſſe ſuſceptiuum. Nā ſi homo eſt, & Grammatices ſuſceptibilis eſt: & ſi Grammatices ſuſceptiuum eſt, & homo eſt. Nemo enim propriū dicit, quod contingit alī ineſſe, vt homini dormire, neꝙ ſi forſitan ꝑ aliquod tps ineſt ſoli. Si aūt *forte dicatur aliquid taliū propriū, non ſimplr: aliqñ, vel ad aliquid dicetur: nam ex dextris quidem eſſe, aliqñ proprium eſt. Bipes aūt ad aliquid proprium eſt dictum: vt homini ad equum, & canē. Quod aūt eorum quæ contingunt alī ineſſe, nullū conuerſim prædicaī, manifeſtum eſt: non enim neceſſariū eſt ſi quid dormit, hominē eſſe. Genus aūt eſt, quod de pluribus, & differētibus ſpecie in eo quod quid eſt prædicaī. In eo quod quid p̄dicari eadicuntur, quæcunꝙ cōuenit eū, qui interrogatus eſt, reddere qd eſt, quod propoſitū eſt: quēadmodū de hoīe conuenit eum, qui interrogatus eſt, quid id eſt, quod propoſitum eſt, dicere ꝙ animal. Generi aūt accōmodatum eſt vtrum in eodem genere aliud alī, an in altero ſit. Nam & hmōi ſub eandem methodū cadit cum genere: diſputantes enim ꝙ animal genus hoīs, ſimpliciter & bouis, diſputantes erimus qñ hæc in eodē ſunt genere: ſi aūt alterius quidem oſtendamus ꝙ genus eſt, alterius aūt ꝙ non eſt, diſputantes erimus qñ non in eodem genere hæc ſunt. Accidens aūt eſt, ꝙ nihil horū eſt, neꝙ definitio, neꝙ propriū, neꝙ genus, ineſt aūt rei.

Et quod contingit ineſſe cuiuis vni, & eidē, & non ineſſe: vt ſedere contingit ineſſe alicui eidē & non ineſſe, ſiſr aūt & album: nā & idem nihil prohibet qñꝙ album, qñꝙ non album eſſe. Eſt autem accidentis definitionū ſecunda melior: nā cum dr̄ prima, neceſſariū eſt ſi debet quis intelligere, p̄ſcire quid eſt terminus, & genus, & proprium: ſecunda aūt perfecta eſt ad cognoſcendum, quid eſt quod dr̄ per ſe. Annectantur autem accidenti, & quæ ad ſeinuicē ſunt comparationes quolibet modo ab accidente dictæ: vt vtrum honeſtum, an quod confert, expetibilius: & vtrum quæ eſt fm virtutem, an quæ fm voluptatem ſuauior vita: & ſi quid aliud ſimiliter his eſt dictum: in omnibus enim talibus vtri magis prædicatum accidit, quæſtio fit. Manifeſtum eſt aūt ex his, quoniam accidens nihil prohibet, & quando, & ad aliquid proprium fieri. vt ſedere cum ſit accidens, qñ quis ſolus ſedet, tunc aliquando propriū erit: ſolo vero ſedente, ad non ſedentes proprium: quare & ad aliquid, & aliquando nihil prohibet accidens proprium fieri, ſimpliciter autem proprium non erit.

Sermo

ABRAM

De Definitione.

Dicimus, ꝙ definitio eſt oratio ſignificans rei quidditatẽ, qua eſt ipſius eſſentia, quę illam proprie decernit, bifariam autem definitio explicat: aut enim explicat quid ſimplex nomen ſignificet, prout dicimus, an homo ſit animal rationale: aut explicat quid oratio ſignificet, & hęc quidem eſt trium ſpecierum, quia aut explicat qđ ſignificet oratio, quæ gerit vicem nominis, ſicut dicimus, an Lunæ eclipſis ſit, ꝙ obſcuretur, dum incidit in piramidem
H vmbræ terræ: aut explicat quid ſignificet ipſa deſcriptio, prout dicimus, an ſcientiæ receptiuum ſit animal rationale: aut explicat quid ſignificet ipſa definitio, & hoc quidẽ poſſibile eſt in his, quarum ſunt duę definitiones, ſonus qui fit in nubibus eſt extinctio ignis in nubibus, aut dinulſio venti, qui in eis detinetur, ambæ enim hæ ſunt tonitrui definitiones, & aliquãdo vtimur hac, quando rei eſt definitio, & vniuſcuiuſq; ſuarum partium eſt definitio, & fit definitio vniuſcuiuſq; ſuarum partium vice illius, quod illarũ no-
I mina ſignificant: explicatio vero, qua eſt nomen nominis vice, hoc eſt, quando ignoramus an ſignificatio primi nominis ſit ſecundi nominis ſignificatio, prout dicim⁹, an pulchrum ſit ipſum præeligendum, & hęc ſubintrat gen⁹ definitionis, hoc eſt, quæſita definitionum, & ſimiliter deſcriptiones, quæ fiunt, quatenus ſunt expoſitiones ſignificationis ipſius nominis, non quatenus ſignificant rem illi inexiſtentẽ, prout dicimus, an quod vacui nomen ſignificat, ſit locus in quo nulla res ẽ.

Et

MANTINVS

Dicamus ergo definitionẽ eſſe, orationẽ ſignificantẽ quiditatem rei, qua obtinet ſuũ proprium eſſe: vr autẽ ꝙ definitio ſignificet p alterũ duorũ locorum, nempe vel notificat id quod per ipſum nomẽ, ſimplex ſignificaꝺ, vt cum dr̃ vtrum homo eſt aĩal rationale: vel notificet p id, quod per ipſam orationem ſignificaꝺ: & iterum locus trifariã inueniẽ, videlicet vel notificabit id, quod ſignificaꝺ p orationẽ, q̃ ſe habet veluti deſcriptio, vt cũ dicimus, vtrũ eclypſis Lunæ ſit, vt ſcilicet ob- L
ſcureꝺ, qñ cadit in pyramidẽ vmbrę terrę, vel notificabit id quod ſignificet ipſa deſcriptio, vt cum dicimus, vtrũ ſuſceptiuum diſciplinę eſt aĩal rõnale, vel notificabit id, quod p definitionẽ ſignificaꝺ: & hoc qdẽ põt euenire in eo, quod hẽt duas definitiones, vt cũ dicimus vtrũ vox, quæ eſt in nube, eſt lucta flatus retẽti in ea: hęc enim duo ſunt ipſæ definitiones tonitrui. Sępiſſime tñ hoc venit in vſum, vbi ſ. ipſa res habeat ſuã definitionẽ, & quælibet ei⁹ pars quoq; habeat definitionẽ, & ponaꝺ definitio vniuſcuiuſq; partiũ definitionis M
pro eo, qđ ſignificaꝺ noĩa ipſius. Notificatio vero, in qua aſſignaꝺ aliqđ nomẽ vice alterius noĩs. & hoc qdẽ fit cũ ignoram⁹, vtrũ idẽ ſignificet primũ nomẽ, quod ſigñat ſecundũ. vt cũ dicim⁹ vtrũ honeſtũ ẽ decẽs: hoc n. eſt attinẽs gñi cõſiderationis ipſius defiõnis, id eſt de quęſitis definitionũ. ſi⁹r ẽt ſe hñt deſcriptiões, q̃ danꝺ, q̃ten⁹ sũt expõnes ſigñonis ip ſi⁹ noĩs, ñ q̃ten⁹ ſigñent aliqd exñs, vt cũ dicim⁹, vtrũ id, qđ ſigñat nomẽ vacui, ſit loc⁹ ĩ quo nihil exiſtit:

tandẽ

ABRAM

A Et vt vniuerſalius inquam ſpēs quæ
ſiti, quo queriť, an tale ſit tale ipſum
ad hoc q̄ ſitum attinet. idem, aut aliud, ſubintrat hoc quę
ſitum, hoc aūt ſic eſt, quia qui con-
ſtruit rem eſſe rei definitionē, iam
prius conſtruxit, q̄ ſit idē ſibi, & qui
conſtruit q̄ non ſit illud ipſum, & q̄
ſit aliud, iam deſtruxit definitionē,
& ideo loca de eodem & diuerſo nu
merantur cum locis definitionis, &
q̄ tibi hoc ſignificat eſt, q̄a vulgus
opinatur q̄ commutādo nomen in
aliud quod notius illorum eſt, illud
eſt definitio, prout comperimus lo-
B quentes, quòd definierint ſciētiam,
quòd ſit ſapientia.

de pprio. Proprium autem eſt, quod nō ſi-
gnificat rei quidditatē, & ineſt toti
rei & ſoli, & ſecum conuertitur præ-
dicatiōe, verbi gratia diſciplinabile
de ipſo homine, quia quādo homo
eſt, diſciplinabile eſt, & quando diſci
plinabile eſt, homo eſt, vulgatum
enim eſt de proprij diſpoſitione, q̄
impoſſibile ſit, quòd inſit alij quàm
illi, cuius eſt propriū. & ſi nihil pro-
hibeat, quòd vocetur proprium,
quod eſt vniuerſalius re, quando in
C eſt illi ſoli aliquo tempore, ſomnus
enim eſt cuiuſdam hominis pro-
prium, quando hoc tempore aut in
hoc loco nō dormit, niſi hic homo.
& aliquando vocatur propriū quod
ineſt parti ſpeciei, ſed non ineſt alij,
ſicut azurinus oculus homini ineſt.
Veruntamen propriū eſt id, quod
definiuimus, hoc autem ſi dicatur
proprium eſt nominis æquiuocatione, aut per poſterius.

De Gñe. Genus aūt eſt, quod prædicatur
de multis ſpecie differentibus in eo
quod quid ſit, & ſm hanc queſiti ſpe
ciem, ſcilicet an tale ſit talis genus,
ſubintrat

MANTINVS

tandē hoc gen' inquiſitionis, qua in D
queriť, ſ. vtrū hoc ſit hoc idē, vel diuer
ſum ad hoc q̄ ſitū attinet, eo q̄a, qui
oñdit atq; affirmat aliq̄d eē deſiōnē
alicui', aſtruit' vtiq; primo illud eſſe
idē. ſed q̄ oñdit id nō eē idē, ſed q̄ ē
diuerſum, is q̄dē iā interimit atq; de
ſtruit deſiōnē, & ideo loca ſumpta p
idē & diuerſum, inter loca deſiōnis
vtiq; cōnumeranť, cuius rei indiciū
tibi hoc ſit, q̄a vulgus exiſtimat, q̄
pmutare vnū nomē in aliud notius
illo priori illud ſit deſiō, vt videmus
ipſos loquētes deſinere ſapiētiā p ip-
ſam ſcīam dicētes, ſ. q̄ ſapiētia ē ſcīa. E

Propriū aūt eſt, q̄d non ſignificat
quiditatē rei, ineſt tñ toti ipſi rei ac
ſoli cōuerſimq; prædicať de ipſa re,
exēpli gr̄a, q̄ hō ſit diſciplinæ ſuſce-
ptiuus. nā hoīe reperto, reperitur id
q̄d eſt ſuſceptiuū diſciplinæ, & reper
to ipſo ſuſceptiuo ſcīæ reperiť & ip-
ſe homo: hoc. n. de proprio palā eſt,
ipſum ſcilicet nō poſſe reperiri niſi
in habēte ipſum propriū, licet nihil
prohibeat quin poſſit dici propriū
id quod eſt cōius ipſa re, ſi illi ſoli in
ſit aliq̄n. dormire etenim eſt alicui
homini propriū, ſi eo t̄pe vel eo lo- F
co non reperiatur aliquis dormiens
præter illū hoīem, poteſt tñ appella
ri propriū id, quod in aliqua parte
alicuius ſpeciei reperiť, ſed nō ineſt
alij ſpeciei, vt glaucedo oculorū in
hoīe: veruntamen propriū eſt id, q̄d
iam definiuimus: reliqua vero, ſi no
minent propriū, illud quidē æqui-
uoce ſic noīabitur, aut analogice. i.
p poſterius. Genus vero eſt, q̄d de
pluribus & differentibus ſpecie p̄di-
cať in eo quod quid eſt. huic enim
mō inquiſitionis ſeu interrogatiōis,
videlicet, vtrū hoc ſit genus ad hoc,

Log. cū cō. Auer. B. accō-

ABRAM

G ſubintrat illud id, quod dicimus, an tale & tale ſint ſub vno genere, aut diuerſis generibus, & hoc fit, vt ſit quærere gratia exempli, vtrum homo & bos ſubſint vni generi, & cõmonſtretur nobis, quòd homo ſit animal, & bos iterum ſit animal, per locum generis commonſtratũ erit nobis quòd ſubſint vni generi: ſi autem commonſtratum fuerit, quòd ſit genus vnius ipſorum, & non ſit genus alterius, commonſtratum eſt, quòd non ſubſint vni

H eidem generi.

De Accidente.

Accidẽs vero Ariſt. deſcribit hic duabus deſcriptionibus, eo ꝙ nõ ſit ſufficientia in deſcriptione alterius illarum, quæ ipſum ambit quarum vna eſt, quòd accidens non numeretur in vllo horum trium, ſcilicet neq; in definitione, neque ꝓprio, neq; genere, cùm rei inſit: ſecunda autem deſcriptio eſt, ꝙ ſit id, quod poſſibile eſt ineſſe, & non ineſſe vni eidem rei: prima nanq; deſcriptio ambit accidentia ſeparabilia & inſeparabilia, & huius deſcriptionis na-

I tura intelligitur ex parte priuationis, hoc eſt, inquantum eſt priuatio clauſularum, quæ dictæ ſunt in illorum trium definitionib⁹, & ideo eſt eius ſcientia imperfecta. Per ſecundam vero deſcriptionem intelligit ſm eius eſſentiam, ſed ambit ſolum ſeparabile, & quæſita quæ fiunt de aliquo vtrũ ſit eligibilius & digni⁹, ſubintrant capitulũ accidentis, magis enim & minus ſunt accidentis, & aliquando putatur, ꝙ eis vtendum ſit in cõparatione ſubſtantiæ, prout inquiſiuit Ariſto. in libro Prædicamentorũ, an indiuidua ſubſtantiæ ſint magis ſubſtantiæ, aut ipſæ ſpẽs?

& ſicut

MANTINVS

accommodatũ quidem eſt id, quod K dicitur de aliqua re, vtrũ hoc & hoc ſub vno contineant genere, aut ſub diuerſis. vt ſi quæramus vel diſputemus, vtrũ homo vel bos, exẽpli cauſa, ſub eodem genere contineant, & nõ lateat nos, hominẽ eſſe aĩal, atq; bouẽ quoq; eſſe aĩal per locum à genere, ſeu ꝑ methodũ generis, tũc nõ latebit nos ipſa ſub eodẽ contineri gñe. ſed ſi probet ipſum eſſe genus vni eorũ & non alteri, tunc palã erit ipſa ñ cõtineri ſub vno & eodẽ gñe.

Accidens aũt hoc in loco dupl⁹ de ſcribitur cũ vnica illarũ deſcriptio- L num, qua deſcribitur non ſit ſatis. Prima itaq; deſcriptio hæc eſt, accidens eſt, qđ nihil illoꝝ triũ eſt, nẽpe nec definitio, neq; propriũ, neq; genus, ineſt ãt rei. Secũda vero deſcriptio eſt, qđ cõtingit ineſſe cuiusꝝ vni & eidẽ rei, & nõ ineſſe. Illa itaq; prima deſcriptio amplectit quidẽ accidentia ſeparabilia atq; ĩſeparabilia: huiuſcemodiq; deſcriptionis nã dignoſcit ꝑ priuationẽ, hoc eſt, qa eſt priuatio illarũ rerũ, quæ in defiõni bus illorũ triũ dictæ fuerũt. & ideo talis notitia eſt impfecta. Per ſecun- M dam vero deſcriptionẽ notificat ei⁹ eſſentia, verũ ſeparabile tiñ accidens amplectit. Quæſtiones ꝓterea, ſeu problemata, quę fiũt de aliquo vtrũ ſit honeſtius vel vtilius, ſeu expetibi lius annectunt quidẽ ipſi accidenti, eo qa magis & min⁹, ſeu exceſſus & defect⁹ inſunt quidẽ ipſi accidẽti ad ipſumq; attinẽt, poſſet tiñ quis exiſtimare, ꝙ & in ipſa ſubſtantia poſſint fieri huiuſcemodi cõparationes, vt vĩ Ariſto. quærere in lib. Prædicamentorũ vtrũ indiuidua ſubſtantię ſint magis ſubſtãtia q̃ eorũ ſpecies.

Similiterq;

ABRAM

& ſicut eſt eius ſcrutinium an materia ſit dignior vocari ſubſtantia aut forma,& ſm hoc quæſita cõparationis ſubintrant oĩa p̃dicamenta:quęſitũ vero an prædicatum inſit ſubiecto tm̃ Ariſt. cõmonſtrat, q̃ ſubintrat ipſum accñs:& poſuit ip̃m ſubintrare accidens,& ſi prædicatũ, q̃n ponit̃ ineſſe ſubiecto non commonſtret̃ de eo q̃ ſit accidens, neq; q̃ ſit genus,neq; definitio, neq; propriũ, propterea quia q̃n commonſtratũ fuerit,q̃ res rei inſit,ſaltẽ de illa poſſibile eſt verificari, q̃ ſit accidens,ſi non ſit vnum de illis reliq̃is,& poſuit eius vim,vim accidẽtis,ſicut eſt diſpoſitio indefinitæ,cuius vis poſita eſt vis particularis.Præterea vnũquodq; illorum, ſ. definitio, genus, & proprium,largiuntur de ſubiecto notionis crementũ, accidentis autẽ non eſt vllum crementũ notionis, quod vero de eo quæritur, eſt,q̃ inſit,& ideo ſubintrat numerũ quæſitorum eſſendi. Quæſitũ vero an res ſit ſimplr,varij circa ipſum fuerunt expoſitores, quã ſpecierum horum quæſitorũ ſubintret: verumtamen q̃n dicendo an hoc ſit velimus intelligere ſicut dicẽdo an illud ſit verax, q̃ ſcilicet id eius, quod eſt in anima connexum ſit illi,q̃ eſt extra animã, indubitate illud ſubintrat ipſum accidens,& hoc eſt magis promulgatũ de ſenſu illius, quod ſignificat nos dicere vtrũ res ſit,aut non ſit? & hoc eſt illud, quod aſſeuerat Alexãder.

Aliquorum autem opinio fuit, q̃ hoc quæſitum ſubintret genus & definitionem,intelligunt enim p̃ens, cuius eſt eſſentia, & cauſæ, quibus conſiſtit extra animam: prima vero eſt magis vulgata.

MANTINVS

Similiterq̃; q̃rit vtrũ mã ipſa,vel ipſa foꝛa debeat appellari potius ſuba. hac igit̃ rõne quęſita ipſi⁹ cõparationis,oĩbus quoq; p̃dicamentis annect̃. Ariſt. tm̃ dicit, q̃ q̃ſitũ illud,ſ. vtrũ prædicatũ inſit tm̃ ſubiecto,qđ annect̃ ipſi accñti,ad ipſumq; attinet,& Ariſto.dicit illud annecti ipſi accidẽti,quãuis ex hoc,qđ dicimus, p̃dicatũ ineſſe ſubiecto, nõ ꝓbet̃ ipſum eſſe accñs,neq; genus,neq; definitio,neq; ꝓpriũ: ppea quia, cũ probat̃ aliq̃d ineſſe alicui, tandẽ id, qđ p̃t de eo vere dici, erit ſaltẽ dicere q̃ ſit accñs,ſi ñ ſit aliq̃d aliorũ triũ reliquoꝝ. & poſuit id hẽre vim accñtis. quẽadmodũ dixit ẽt ipſam indefinitã hẽre vim ꝑticularis. Vnũquodq; p̃terea horũ triũ,ſ.& ipſa defiñ,& genus,atq; ꝓpriũ addũt in ipſo ſubto aliquã notitiã, ex accidẽti ꝙ nulla habet̃ maior notitia:ſed qđ de eo requirit̃ eſt, vt ſit, & iõ annect̃ nñero eorũ q̃ dicũt eẽ. Circa illud vero q̃ſitũ,qđ q̃rit vtrũ res ſit abſolute,diſceptati ſunt expoſitores,ĩ quo nã hoꝝ quatuor q̃ſitoꝝ gñe, cõtineat̃ & cui eorũ annectat̃. Sed,ſi cũ dicim⁹ veꝝ ita ſit ĩtelligam⁹ ac ſi dicerem⁹, vtrũ illud ſit verũ:nẽpe vt id qđ de ea reĩ aĩo habet̃ correſpõdeat atq; concordet cũ eo,qđ extra aĩam exiſtit, tũc ꝓculdubio id ipſi accñti annecti debet,& hoc ꝓfecto vĩ maxĩe ſignat apud vulgũ,id qđ dicim⁹ vtrũ res ſit, vel nõ ſit. & hęc eſt ſnĩa Alexandri Sed aliqui alij putãt hoc quæſitũ annecti ipſi generi, atq; definitioni. ppea quia vĩ,q̃ cũ dicimus eſt, intelligat̃ id qđ hẽt eſſentiã,& cauſas quibus conſiſtit extra animam: prior tamen ſententia,ſeu prius dictum,eſt magis apparens,ſeu probabile.

G *Quòd cætera prædicata aliquid claudant eorum, quæ definitio continet. Cap. 5.* k

NOn lateat autem nos, qm̃ quæ ad propriũ, & genus, & accidens omnia dicuntur, & ad definitiones conueniet dici. Oſtendentes enim qm̃ non ei ſoli ineſt, quod eſt ſub definitione (quẽadmodũ & in proprio) aut qm̃ nõ gen⁹ quod aſſignatũ eſt in definitione, aut qm̃ nõ ineſt aliquid eorũ quæ in definitione dicta ſunt, quod quidẽ & in accidente dici põt, interimentes erimus definitionẽ. Quare ꝑm prius aſſignatã rationem omnia erunt quodammodo definitioni accommodanda, quæ numerata ſunt.

Sed non ꝓp hoc vnam in oĩbus vſ̃m methodum quærendum, neq; enim facile inuenire hãc eſt: & ſi inueniat̃, oĩno obſcura, & in ſuauis plane ſuerit ad propoſitũ negocium. Propria vero in vnoquoq; terminatorũ generum aſſignata methodo, facile ex ĩs quæ
H circa vnumquodq; propria ſunt, decurſus propoſiti fieri poſſit. l

Quare vſ̃r figura quidem, quemadmodũ dictum eſt prius, diuidendum eſt: reliquorum aũt ea, quæ maxime ſunt ſingulis peculiaria, annectendum, definitioni & generi accommodata ea nuncupantes: penè autem adiuncta ſunt, quæ dicta ſunt ad ſingula.

Sermo De altera quæſitorum partitione ſecundum vnum & multa. Cap. 5.

ABRAM

EXpedit autem te ſcire quòd hæc quatuor quæſita fiunt duobus modis quæſtionis, quorum vnus eſt quòd illo explicetur quòd nomen rei ipſius quæſiti, prout dicimus an tale ſit definitio talis, aut non ſit illius definitio: & alter eſt, quòd non
I explicetur. Et dicamus, quòd dicendo an ſic & ſic, ſenſus ſit, an ſic ſit talis definitio, aut genus, aut propriũ, aut accidens, & hoc quando ſenſus fuerit ex copula, quando vero ibi non fuerit copula, hoc propoſitum numeratur in quæſitis eſſendi ſimpliciter ſolum: hic itaq; eſt numerus ſpecierum quæſitorum topicorum & quę numerantur ſubintrare ſingulas ipſorum ſpecies, quæ vero numerant̃

MANTINVS

NEc te lateat hæc quatuor q̃ſita bifariã quæri. primo q̃dẽ, cũ ꝑ ipſum exponit̃ ac declarat̃ nomen ipſiusmet q̃ſiti, vt ſi dicat̃ vtrũ hoc ſit definitio huius, vel nõ ſit ei⁹ definitio: ſecũdo vero mõ, quum nõ declarat̃ ꝑ ipſum, & hoc q̃dẽ fit cũ fuerint nota ipſa ſigna, id eſt ꝓpõnes M
ſeu notę cõſignificatiuę, qa ipſis cognitis ſigñatio eſt cognita & clara. Dicẽdũ ergo, ꝙ cũ dicim⁹, vtrũ hoc ſit hoc, ĩtelligim⁹ vtrũ hoc ſit defiõ hui⁹ rei, vel ſit gen⁹ vel ꝓpriũ vel accidẽs. & hoc cũ fuerit intel̃m adiunctũ. hoc ẽ ſi ĩtelligat̃ cõiũctim & copulatim, ſed ſi nulla deſ̃ ibi cõiũctio ĩter illud ꝓpoſitũ negociũ. tũc illud q̃ſitũ, ĩter q̃ſita de ĩeſſe abſolute tm̃ & ſimpl̃r cõnumerabit̃. Hæc itaq; ſunt gña q̃ſitorũ ſeu ꝓblematũ dialecticoꝝ, ſeu topicorũ, q̃ enumerata ſunt.

ABRAM

umerantur ſubintrare collectum
lorum, ſcilicet quatuor ſpecierum
rædictarum, ſunt quæſita vnius &
lterius, vnum enim & aliud ſunt
omina æquiuoca, quæ multifariá
icuntur, ſed non euadit ſecundum
uemuis illorum modorum ſignificet, quin referatur ad illas ſpecies,
: hoc oſtenditur nobis diuidentius quid ſignificet vnius nomen, &
oc ſecundum quòd expedit huic
rtu, ſermo vero de hoc perfecte habetur in Metaphyſicis.

MANTINVS

ſunt. & q̃ numerant̃ annexa ſingulo D
generi eoꝝ: ea vero, q̃ numerant̃ annexa oĩb⁹ illis quatuor gñib⁹ dictis,
ſunt q dẽ illa, q̃ dicunt̃ q̃ſita de eodẽ
& de diuerſo: idẽ enim & diuerſum
ſunt noĩa æquiuoca. q̃ multifariá dicunt̃: nihil tñ prohibet, quin reperiat̃ aliquid ibi, qd̃ ſignificet illud reduci ad illa gña: hoc tñ ſatis patebit
in nra diui ſione de varijs ſignificatis ipſius noĩs, eiuſdẽ, quot modis, ſ.
ſignificet hoc nomen idẽ, prout ad
hanc artẽ attinet, ſed in libro Metaphyſicæ exacte de hoc tractatur.

Quot modis Idem dicatur. *Cap. 6.* E

PRimum aũt omnium de eodẽ determinandũ, quoties dicit̃.
Videbitur aũt idẽ, vt figuraliter ſit ſumere, tripl̃r diuidi.
Numero enim, aut ſpecie, aut genere idẽ ſolemus appellare.
Numero quidẽ, quorũ nomina plura, res aũt vna: vt indumentũ,
& veſtis. Specie aũt quę cũ ſint plura, indifferentia ſunt ſm ſpeciẽ:
t homo homini, equus equo: nam hmõi ſpecie dicunt̃ eadẽ, quæcunq; ſub eadẽ ſpecie ſunt. Sil̃r aũt & genere eadẽ, quæcunq; ſub
odẽ genere ſunt: vt equus homini. Videbitur aũt ab eodẽ fonte
qua, quæ eadẽ dicit̃, habere aliquã dr̃iam præter dictos modos:
on tñ, ſed & hmõi in eodem ordinet̃ ñs quæ ſm vnã ſpeciẽ quoquomodo dicta ſunt: oĩa enim talia cognata, et affinia ſibiinuicem
ident̃ eſſe: nã omnis aqua omni aquæ eadẽ ſpecie dr̃, eo q̃ habeat F
quandã ſimilitudinẽ: ab eodem aũt fonte aqua quæ eadẽ dicitur,
ullo alio differt, q̃ eo q̃ vehementior ſit ſimilitudo: quare nõ ſeparamus idem ab ñs quæ ſm vnam ſpeciẽ quoquomodo dicunt̃.
Maxime aũt indubitanter quod vnũ eſt numero, idem ab omnib⁹
videtur dici. Solet autem & hoc aſſignari multipliciter: propr̃ñſime aũt, & primo, q̃ñ nomine, vel termino idem aſſignatũ fuerit:
t veſtis indumento, & animal greſſibile bipes, homini. Secundũ
utem, q̃ñ proprio: vt diſciplinæ ſuſceptibile, homini, & quod natura ſurſum fertur, igni. Tertium vero, q̃ñ ab accidente: vt ſedens,
el muſicum Socrati: omnia enim hæc vnũ nnmero volunt ſignificare. Quod aũt verũ ſit quod nunc dictũ eſt, ex tranſſumentibus
uncupationes maximè quis diſcat: ſæpe enim præcipientes noĩe
ocare aliquẽ ſedentiũ, tranſſumimus, q̃ñ fortè is nõ intelligit cui

G præceptū facimus, tanqūā ab accidente ipſo magis Intelligente: & iubemus ſedentē, vel diſputantē vocare ad nos, manifeſtum ꝙ vt eundem opinantes, & ſm nomen, & ſm accidens ſignificare. Ergo idem quemadmodum dictum eſt, tripliciter diuidatur. k

Sermo de vno. *Cap. 6.*

ABRAM

ET dicimus, ꝙ nomē vnius dr̄ de trib⁹ ſignificatis, & vnūquodq; horū triū diuidit in multas partes: quorū vnum eſt vnum numero, & hoc quidē diuidit in ſex partes: aut vnum noīe, vt dicim⁹ agnū & agnū vnum idem: aut vnum definitione, prout dicimus aīal rōnale, & aīal qđ
N cōmertijs vtit vnū noīe: aut vnum noīe & definitione, prout dicimus hoīem, & aīal rōnale vnum idē: aut vnū proprio, prout dicim⁹ diſciplinabile & riſibile vnū idē: aut vnum noīe, & ꝓprio, prout dicim⁹ hoīem & riſibile vnū idē: aut vnū definitione & proprio, prout aīal rōnale & riſibile vnū idē. Secūda aūt pars primæ diuiſionis eſt vnū prædicato, &
I hoc partit in tres partes: aut vnū genere, vt homo & equus ſunt animalitate vnus: aut vnū ſpecie, ſicut Socrates & Plato ſunt humanitate vn⁹, & Græci & Romani ſunt humanitate vni: aut vnū accidēte, ſicut nix & calx ſunt vnū albedine. Tertia vero pars primę partitionis ē vt analogia vnū, vt Alchalipha maurorū, & Cęſar-Romanorū ſunt vnus, i ꝙ proportio illius qđ ſignificat Alchalipha apud mauros, eſt idē ꝓportione illi, qđ ſignificat Cęſar apud Romanos, & aliqñ dicimus ꝙ aeris ſerenitas & maris trāquillitas ſint vnū.

Hi itaq; ſunt modi qnib⁹ dr̄ vnū. Et notum eſt ꝙ aliud dicitur ſm illorum numerū: vnicuiq; enim ſignificato vnius opponit aliquod aliud.

Et

MANTINVS

DIcamus igit, ꝙ hoc nomē idē, primo quidē tria ſignāt, quoꝝ quodlibet diuidit in plures partes: primū eorū eſt id, quod dr̄ idem numero: & hoc qdē diuidit in ſex partes: quarū prima eſt, cū dicimus idē noīe, vt cū dicim⁹ veſtē & indumentum eſſe idē. Secūda eſt idē deſiōne, vt cū dicimus aīal rōnale, & animal L
Emax & Vendax, ſeu venditarium, ſunt idē. Tertia eſt idē proprio, vt cū dicim⁹, diſciplinabile & riſibile ſunt idē. Quarta, eſt idē noīe & deſiōne, vt cū dicimus hoīem & aīal rōnale ſunt idē. Quinta, idē noīe & ꝓprio. Sexta, idem definitione & proprio.

Secūda vero pars primę diuiſionis eſt id, quod dr̄, idem ꝑdicato. & hęc pars diuidit in alias tres partes. Prima eſt, idē gñe, vt cū dicimus homi
nem & equū, eſſe idē in aīalitate. Secunda eſt, idē ſpecie, vt cū dimus Socratē & Platonē eē idē humanitate. Tertia eſt, idē accidēti, vt calcē & ni- M
uem dicim⁹ eſſe idē albedine. Tertia vero pars primę diuiſionis eſt idem ꝓportione, vt cū dicim⁹ Alchaleffā mauris idē eſſe, quod Cęſarē Romanis, ac ſi dicas ꝙ idē reſpōdet & ſignificat Alchaliffa apud mauros, qđ reſpondet Cęſar apud Romanos, & cū dicim⁹ quieſcere in aere, & ociari in mari eſſe idē. Hi ergo ſunt modi, quib⁹ hoc nomē idē ſignificat. Manifeſtū aūt eſt, ꝙ hoc nomen diuerſum tot modis dr̄, quot dr̄ & ipſum idē, & ꝙ cuilibet ſignificato ipſius eiuſdē,

ABRAM

: non lateat te quo modo fiat illo-
m reductio ad illas quatuor ſpēs:
ium enim numero ſubintrat capi
lum definitionis, & quæ ſecum nu
erantur, & vnum genere, & acci-
nte, & analogia, notum eſt ꝙ ſub-
trent illa capitula.

MANTINVS

eiuſdē, opponit aliquod diuerſum. D
Nec te lateat quo pacto reſpondeat
illis quatuor gñib⁹. Idē enim nūero
annectit ſeu accōmodat ipſi defini-
tioni & his, q̄ cū ipſa numerant, idē
vero gñe, & accidēte, ac ꝓportione,
conſtat ipſa annecti his capitibus.

*Omnem diſputationem dialecticam eſſe ex termino, proprio, genere, aut acci-
dente, & vbi illa reperiantur. Cap. 7.*

QVoniam aūt ex prius dictis ſunt orationes, & ꝑ hæc, & ad
hęc vna quidē fides eſt ꝑ inductionē. Si enim q̄s cōſideret
vnāquanq; ꝓpōnum, & problematū, apparebit aut â
rmino, aut à proprio, aut à genere, aut ab accidēte facta. Alia aūt I
des ꝑ ſyllim: neceſſe eſt enim oē quod de aliquo prædicat, aut con E
erſim de re p̄dicari, aut nō: & ſi cōuerſim prædicat, termin⁹ erit,
el propriū. Nā ſi ſignificat qd eſt eſſe, eſt terminus: ſi aūt nō ſigni
cet, propriū: hoc.n. erat propriū, quod cōuerſim p̄dicat, nō ſigni
cās quid eſt eſſe. Si aūt non cōuerſim p̄dicat de re, aut ex ñs q̄ in
eſiōne ſubiecti dicunt, eſt, aut nō: & ſi eſt ex ñs, q̄ in definitione
icunt, gen⁹, aut dr̄ia erit, eo ꝙ definitio ex gñe, & differētiis eſt: ſi
ero ex ñs nō eſt, q̄ in definitione dicunt, palā eſt q̄m accidēs erit:
ā accñs dicebat, quod neq; terminus, neq; gen⁹, neq; propriū, in
ſt aūt rei. Poſt hæc aūt oportet determinare gña prædicamēto-
um, in qbus ſunt † dictę quatuor dr̄iæ: ſunt hęc aūt numero decē: † a.l. dicti
d eſt, quantū, quale, ad aliqd, vbi, q̄n, ſitū eſſe, habere, facere, pati. quatuor
emq; enim accidēs, & gen⁹, & propriū, & definitio in vno p̄dica- loci.
nentorū horū erit: nam oēs ab his ꝓpōnes, aut qd eſt, aut quale ē, F
ut quantū, aut aliorū aliquod p̄dicamētorū ſignificāt. Manifeſtū
ſt aūt ex eiſdem, q̄m ꝙ quid eſt ſignificās q̄nq; quidē ſubſtātiam
ignificat, q̄nq; aūt quale, q̄nq; vero aliquod aliorū prædicamen-
orū: nā q̄n poſito hoīe dixerit ꝙ poſitū eſt hominē eſſe, vel aīal:
t qd eſt dicit, & ſignificat ſubſtantiā: q̄n colore albo poſito dixe-
it ꝙ poſitū eſt albū eſſe, vel colorē, quid eſt dicit: & quale ſignāt.
iſi aūt & ſi cubitali magnitudine poſita dixerit ꝙ poſitū eſt cubi
alē eſſe magnitudinē, & quid eſt dicit, & quantū ſignificat: ſiſi au
em & in alīs. Vnūquod q; enim taliū ſiue idē de eodem dicat, ſiue
enus de hoc, quid eſt ſignificat: q̄n aūt de alio, nō quid eſt ſignifi-
at, ſed quantū, aut quale, aut aliquod aliorū prædicamentorum.
Quare de quibus ſunt diſputationes, & ex quibus, hæc & tot ſunt.
Quo aūt ſumemus, & per quæ copioſi erimus, poſt hæc dicendū.

ABRAM

HÆc itaq; ſunt oēs ſpecies quæſitorum & præmiſſarū, & oēs ſpecies illorum, quæ ex illis componuntur. Et perinde expedit ꝙ dirigamus ad viam qua incidat veritas, ſolus enim hic eſt illorū numerus, nec plus neq; minus. Et dicim⁹ hoc apparere duobus modis: quotū vn⁹ eſt inquiſitio, & alter eſt ſyllogiſm⁹. Qui quidem euenit ex inquiſitione, incidit inquirendo ſingulas præmiſſas & quæſita. Qui vero fit ſyllo & H partitione hoc modo videtur, quia omnis prædicati aut cōuertitur prædicatio reciproce, aut non conuertitur, & hoc quidē eſt per ſe euidēs: & ſi conuertitur illud, eſt definitio, aut proprium, & hoc manifeſtatur ex eo quod præfatum eſt in deſcriptione definitionis & proprij, illud enim ſignificat rei quidditatē, & eſt ꝓprie illā decernēs, & ſic eſt oratio ſignificās rei rōnem, qua ipſa eſt, & hæc ē definitionis definitio, ꝓut ſuppoſitū eſt: aut non ſignāt rei quidditatē, & cū hoc ꝓprie ipſam concer- I nit, & ſic vī ꝙ ſit ꝓpriū: id enim ad quod ꝓtulit inquiſitio, eſt id, quod poſitum eſt in proprij deſcriptione.

Si vero ꝓdicatū non conuertat̄ prędicatione, non euadit quin ſit de his q̄ ſumunt̄ in ſubiecti diffiōne, aut nō ſumit̄: ſi fuerit de his q̄ ſumunt̄ in ſubiecti diffiōne, notū eſt ꝙ eſt genus ex his q̄ prælibata ſunt in gñis deſcriptione: id.n. quod ſumit̄ in ſubiecti definitione, & ē vniuerſalius eo, vī ꝙ ſit prædicatū de plurib⁹ ſpecie differētibus in eo ꝙ quid ſit. ſi vero fuerit de his quæ non ſumuntur in ſubiecti definitione, & eſt vniuerſalius ſubiecto, notū eſt ꝙ eſt accidēs:

id

MANTINVS

HÆc igit̄ ſunt oīa gña q̄ſitorū & ꝓpōnum, oēsq; partes eorū ex quibus componunt̄. Conſentaneum aūt eſt deīceps, vt dirigamur ad eam methodū, qua veritas habeatur: nā quæſita & ꝓpōnes tot tantū ſunt, nō plura neq; pauciora. Dicēdum itaq; de hoc duabus vijs & methodis poſſe haberi fidē, vna qdē inductiōe, altera vero ſyllo, & diuiſione: fides aūt, q̄ p inductionē habet̄, fit qdē pquirēdo vnāquāq; ꝓpōnū & ꝓblematū, fides vero, q̄ p ſyllim & diuiſionē habet̄, hac vtiq; fit rōne, L nēpe, qa oē, qđ de aliqua re ꝑdicet̄, aut cōuerſim ꝑdicat̄ de ea re, aut nō, ꝑdicat̄ cōuerſim, & hoc eſt ꝓſpicuū de ſe. & ſi cōuerſim ꝑdicat̄, tunc vel erit definitio vel propriū: & hoc palam eſt ex deſcriptiōe ſuperius data de ipſa diffiōne, ac ꝓprio. Nā, ſi ſignificet quidditatē rei & ſit qd ei proprīū, tūc erit oīo ſignāns ipſam rē, in qua exiſtit, & hęc ē vtiq; ipſa definitio, vt fuit iā dictū. Sed, ſi nō ſignificet quidditatē rei, ſit tñ quid ei proprīū, tūc vī eſſe ipſum ꝓpriū: & hoc M qđ ex vi ipſius diuiſionis ſequit̄, eſt vtiq; id, qđ in deſcriptione ipſi⁹ proprij poſitū fuit. At ſi non prædicet̄ cōuerſim de re, tūc vel erit oīno aliqnid ex his, q̄ in diffiōne ſubiecti ſumunt̄, vel non, & ſi ſit aliquid, qđ ingredit̄ definitionē ſubiecti, tunc illud eē gen⁹ manifeſtū eſt ex ipſa deſcriptiōe ipſi⁹ gñis ſuperius tradita, id aūt, qđ ingredit̄ diffiōnē ſubiecti, ſed eſt cōius, vī quidem ꝑdicari de pluribus differētibus ſpecie in eo qđ quid eſt. At ſi ſit aliquid, quod non ingrediatur definitionē ſubiecti, & ſit cōius ſubiecto, tūc manifeſtū eſt

ipſum

ABRAM

l.n.qđ denominat hac denomina one,notum eſt de ſe ꝙ deſcribitur eſcriptione qua deſcriptū eſt acci- ens, ꝙ ſit id qđ non eſt genus, ne- ue definitio,neq; proprium, & po :ſt ineſſe & non ineſſe ſubiecto,res ero, quarum ſunt hæc ꝑdicata ſm : omnia collectiue, ſunt decē præ- icamenta, ſingulis.n.prædicamen s inſunt definitiōes, & propria & ccidentia. Sicq; iam locuti ſumus e rebus ex quibus componuntur uæſita & præmiſſæ, hoc eſt, præ- icata & eorum ſubiecta.

MANTINVS

ipſum eſſe accidens, qm̄ id qđ ita ſe hēt,deſcribet ꝑculdubio ea deſcri- ptione, qua deſcribit ipſum accīs, quæ.ſ.eſt,ꝙ non eſt genus,neq; de- finitio, neq; proprium,& ꝙ pōt in- eſſ. & nō ineſſe ſubiecto : res vero, q̄bus inſunt hęc prędicata oīa, ſunt ipſa decem prædicamenta. nam in quolibet prędicamentorū dant de- finitiones & propria atq; accidētia. Iā ergo habes ea, ex quibus cōſtant diſputationes,ſeu problemata, atq; propoſitiones, hoc eſt ipſa prædi- cata atq; ſubiecta eorum.

D

De Propoſitione Dialectica. *Cap.* 8. E

PRimum igitur determinet quid eſt propoſitio dialectica:et quid problema dialecticum.Nō.n.oēm propōnem,nec om ne problema,dialecticum ponendum:nullus.n.offeret, qui nentem habeat : qđ nulli vr̄. nec proponet qđ omnibus eſt ma- ifeſtū vel plurimis : nā hæc quidē non hñt dubitationē : illa au- em nemo ponet. Eſt aūt propoſitio dialectica, interrogatio pro- abilis aut omnibus,aut plurimis,aut ſapientibus, & his vel oī- us, vel plurimis,vel maxime familiaribus non inopinabilis.Po iet.n.aliquis quod vr̄ ſapientibus, niſi id cōtrarium ſit multorū pinionibus. Sunt aūt propōnes dialecticę,& ea quæ probabili- us ſunt ſimilia, & contraria ijs quę videntur eſſe probabilia ſm ontradictionē protenſa, et quęcunq; opiniones ſunt ſm artes in- ientas. Si.n.probabile eſt eandē eſſe contrariorum diſciplinam, & ſenſum eundem eſſe cōtrariorū probabile apparebit: & ſi vnā numero Grammaticem eſſe,et Tibicinariā vnā ſi aūt plures Grā- naticas,& plures Tibicinarias : oīa.n. ſimilia & cognata hæc vi- lent eſſe.Similiter aūt & ea q̄ probabilibus ſunt contraria ſm cō radictonem protenſa, probabilia videntur : ſi.n.probabile eſt ꝙ portet amicis benefacere,& ꝙ nō oportet amicis malefacere, p- abile eſt : eſt aūt contrarium quidem,ꝙ oportet malefacere ami is, ſm contradictionem autem, ꝙ non oportet amicis maleface- e.Similiter aūt & ſi oportet amicis benefacere, inimicis nō opor et : eſt autem & hoc ſm contradictionem contrarium: nam con- rarium eſt ꝙ oportet inimicis benefacere. Similiter autem et in lijs. Probabile autem & in ſimilitudine apparet ēt contrariū de contrario : vt ſi oportet amicis benefacere, & inimicis oportet male:

G male: apparebit & contrarium hoc quod eſt amicis benefacere, K
ei qđ inimicis male. Vtrũ autem ſm veritatem ſe habeat, an non,
in ñs quæ de contrario dicentur, oſtendetur. Palam autem qñ &
quęcunq; opiniones ſm artes ſunt dialecticæ propoſitiones ſunt.
Ponet enim aliquis ea, quæ videntur ñs, qui in eis probati ſunt:
vt de his quidem quę in Geometria, vt Geometer, de illis autem
quæ in Medicina, vt Medicus.

Sermo de præmiſſa ſeu propoſitione topica. Cap. 8.

ABRAM

ET expedit q; dicamus qđ ſit p̃-
miſſarũ ſm ſe, & ſuarũ ſpecierũ
inquãrũ ſunt prę̃miſſę topicæ, ac ẽt
quęſitorũ & ſuarũ ſpecierũ, quate-
H nus ſunt q̃ſita topica, & quę ſit diffe-
rẽtia inter p̃miſſam topicam, & q̃ſi
ſitũ topicũ. Et dicimus, q; nõ con-
uenit q; in hac arte ponamus quã-
nis rem, quę cõtigerit, p̃miſſam to-
picã, neq; quãuis rẽ, quę cõtigerit,
quęſitũ topicum. nullius.n. intelli-
gẽtis eſt ponere aliquam rẽ, quam
non aſſeuerat aliquis, quę ſit huius
artis præmiſſa, neq; ẽt quærere de
hoc illo, qđ eſt notum oĩbus homi
nib⁹, aut ipſorum maioti parti, in
hoc.n. non eſt dubitandũ, neq; etiã
numeratur vllo vnquã tẽpore: hoc
I aũt ſic exiſtẽre, topica præmiſſa eſt
oratio diuulgata, quæ recipitur in
quęſtiõe, & ponitur ẽt pars ſyll̃i. Et
hęc quidẽ eſt multarũ ſpecierũ, qua
rũ primę ſunt diuulgatæ apud oẽs,
vt q; Deus ſit, aut apud maiorẽ par-
tem, pręter q; reliqui renuant illas,
aut diuulgatę apud Sapiẽtes & Phi-
loſophos, p̃ter q; vulg⁹ illas renuat,
prout eſt id, qđ Philoſophus aſſe-
uerat de aĩę ppetuitate, aut diuulga
te apud Sapiẽtes, pręter q; reliqui il
las renuant, aut notę apud potiores
ſapiẽtes, præter q; ſit opinio ficta, i.
contraria his quę vulgus aſſeuerat.
Et pręmiſſę ex parte, q̃ experimẽto
com-

MANTINVS

NVnc aũt de ipſis propõnibus
ac de earũ generibus quaten⁹
ſunt ꝓpõnes dialecticę. de ipſis quo
que ꝓblematib⁹ ac de eorũ gñib⁹,
quatenus ſunt problemata dialecti L
ca, & qđ p̃terea interſit iter ꝓpõnẽ
dialecticã, & problema dialecticũ
diſſerendũ eſt. Dicamus ergo, q;
in hac arte nec q̃cũq; ꝓpõ cõtige-
rit, neq; qđcunq; problema cõtin-
gat, ponendũ eſt: qm̃ nullus, q mẽ-
tẽ habeat, debet offerre velut ꝓpõ
nẽ in hac arte id, qđ nulli vĩ, vel ꝓ-
ponere, iuterrogareq; id, qđ oĩbus,
vel plurimis manifeſtũ ẽ, cũ id nul
lã habeat dubitationẽ, nulloq; tẽpo
re fiet ex ipſo aliqđ q̃ſitũ. Propõ er
go dialectica eſt oro ꝓbabilis ſump-
ta in interrogatione, q̃ efficit pars M
ſyll̃i, q̃ plura obtinet gña. Primũ
genus eſt ipſarũ propõnũ, quę ſunt
probabiles apud oẽs, vt q; Deus eſt,
vel q̃ ſunt probabiles apud plures, p̃
ter hoc, qđ negẽt eas reliqui hoĩes,
vel q̃ ſunt ꝓbabiles apud plures ſa-
piẽtũ, q̃s vulgus nõ recuſet. vt ẽ id,
qđ Sapiẽs, ſeu Philoſophus opinat
de immortalitate aĩę, vel q̃ ſunt ꝓ-
babiles apud plures Sapientũ, quas
reliqui nõ negent, vel id qđ eſt ꝓba
bile apud maximos Sapiẽtes, & nõ
ſit opinio falſa, hoc eſt contrarium
ei, qđ vulgus opinatur: genus vero
propõnũ, quæ experimẽto ꝓbatæ
ſunt,

ABRAM

omprobantur in artibus Theoris & factiuis, ſunt diuulgatæ, prout ſt id, quod eſt in arte Medica, ꝙ camonea ſoluat choleram & colo yntida ipſum phlegma, & ſicut id, uod eſt in ſcientia Aſtrononiæ, uòd Lunę ſint quīq; motus, & So is ſint duo motus. Et iterum qđ imile eſt diuulgato eſt diuulgatū: uius autem ſunt duę ſpecies, quod ſt ſimile motuum proportionaliate, ac etiam quod eſt ſimile diuulgato. vt ſi eſt ſenſus contrariorum, ſt vnus, ſicq; contrariorum ſcienia eſt vna, quia proportio ſenſus id ſenſatum eſt ſimilis proportioi ſcientiæ ad ipſum ſcitum. Seunda autem ſpecies eſt ſecundum liquod accidentium, vt ſit nouier factio ſit partiū animalis & plan æ & mineralis, ita eſt & orbiū cœeſtium, ambit enim illos corporei tatis ratio: & iterū quia repugnans ontrario diuulgato eſt diuulgaum. quando enim diuulgatum ſt ꝙ expediat amicis benefacere, & illius contrario exiſtente, ꝙ expe liat inimicis benefacere, huic cōtra io repugnans eſt dicere, ꝙ non expediat inimicis benefacere: & iterū contrarium diuulgati eſt diuulgatum quando illi prædicato eſt, ſubecto contrarium fuerit. V.g. qñ be nefacere amicis eſt laudabile, & inimicis malefacere eſt laudabile.

Et

MANTINVS

ſunt quas exptas, ſeu expiētiales vocāt, & ſunt illę q̄ experiētia verificant, in ipſis artibus ſpeculatiuis ac factiuis, ſeu practicis, inter gña ꝓbabiliū cōnumerat. vt īarte Medica, ꝙ ſcamoniū purgat flauā bilē, colocynthida ♄o pituitā, & īarte Aſtronomica, ꝙ Luna hēt qnq, motꝰ, & Sol duos. Siſt ēt id, qđ eſt ſiſe ipſi ꝓbabili eſt vtiq; probabile: & hoc eſt duplex nēpe. Primo vero mō qđ ē ſiſe fm cōparationē, vt cū dī ſi contrariorū idē ē ſenſus, ergo cōtrariorū eadē erit diſciplina, & ſcīa, qm̄ cō paratio ſenſus ad ipſum ſenſibile ē ſimiliscōparatiōi, quę fit īter ſcīa, & ſcibile. Scđo vero mō fit pid, qđ ē ſiſe ꝑ aliqđ accidēs: vt ſi partes animalis & ſtirpiū, atq; ipſius mineralis, & inanimati ſint nouiter factæ & productę, ergo & corpa cœleſtia ēt, qa cōicāt & cōueniūt in ipſa corporeitate. Prętereaid, qđ cōtradicit cōtrario ipſius rei ꝓbabilis ē vtiq; probabile: nā, ſi eſt ꝓbabile dicere, ꝙ op3 amicis benefacere, et huius cōtrariū ſit, oportet benefacere inimicis, tūc cōtradictoriū huius cōtrarij erit ꝓbabile, qđ eſt dicere, nō op3 benefacere inimicis: contrariū quoq; ipſius ꝓbabilis pōt eſſe ēt ꝓbabile, qñ ſ. cōuertat cū eo in ſubiecto & ꝑdicato. exēpli gra, ſi eſt optimū benefacere amicis, erit quoq; optimū malefacere inimicis. Ariſt. aūt iubet in hoc loco, ne id fiat niſi ſit adiunctum, ſeu protenſum cum ipſo contrario, quia ſic erit magis probabile. vt exempli gra, ſi volumus affirmare, ꝙ oporteat malefacere inimicis, debemus vtiq; id cōfirmare, cum dixerimus, quoniā benefacere amicis eſt conueniens.

Ideo

ABRAM

G Et Arist ꝑcipit de hoc loco ꝙ nō fiat nisi cōtrario connexū, hoc.n.est vehemētius diuulgatū. v.g. ꝙa, qñ ꝓponim⁹ ꝙ expediat inimicis malefacere, expedit hoc ſuſtētare eo ꝙ expediat amicis bñfacere. Inſtituit aūt hic hoc ꝑcepto illi⁹ repetitionē ob ipſi⁹ remiſſionē diuulgatiōis reſpectu primi, dico reſpectu repugnātis cōtrario. Ptęſtātior āt harū ſpērū est diuulgatarū apud oēs, & deīde diuulgatarū apud maiorē partē, q̄ aūt ꝑter has ſunt numerant in diuulgatis. Quia oēs aut maior pars
H opinant de eis, ꝙ expediat eas recipere, oēs.n. aut maior ps opinant, ꝙ ſapiētiū dicta debeāt recipi, & de hoc videnť pſeuerare vnā enuntiationē. Sicq; ēt diuulgatū est, ꝙ cōtraria nō coincidāt ī vno ſubiecto, & ꝙ ſi expediat amicis bñfacere, nō expediat amicis malefacere, & ſiſt cōtrariū cōtrario. diuulgatū. n. ē ꝙ enūtiatio cōtrarij rei, q̄ enūciamus ā aliq̄ re, ſit cōtraria illi⁹ enūtiatiōi. hę itaq; sūt ſpēs ꝓmiſſaꝝ topicarū.

MANTINVS

Ideo iuſſit hoc Ariſt. de hoc ꝓbabili, quia est min⁹ ꝓbabile q̄ ſit illud ꝑcedens, videlicet, qđ fit per cōtradictorium contrarij. Inter oīa tñ hęc genera ꝓbabiliū præſtantiora ſunt, quę oībus vñr esse probabilia: ſcđo loco. q̄ pluribus: reliqua vero ꝑter hæc dñr probabilia, quia vel oībus vel plurimis videnť debere acceptari: & hoc ꝓpea quia omnes vel plures putant verba ſapientum debere acceptari: & hac ratione videntur ipſa ſimilia habere idem iudicium: ſimiliter quoq; illa probabilia, in quibus contraria non con L gregātur in eodem ſubiecto: & ꝙ ſi debemus benefacere amicis, non debemus malefacere amicis: & ſimiliter contrarium per contrariū. Nam probabile vtique videtur, vt id, quod iudicamus de aliqua re, ſeu enunciamus, iudiciū illius contrarij, ſeu enunciatio debet eſſe contrarium iudicio illius. Hæc ergo ſunt genera propoſitionum Dialecticarum.

De Problemate dialectico, & poſitione dialectica. Cap. 9.

1 PRoblema autem dialecticum eſt ſpeculatio intendens vel M ad electionem, & fugam, vel ad veritatem, & ſcīam, aut per ſe, aut vt adminiculans ad aliquid aliud talium, de quo aut neutro modo opinantur, aut contrarie pleriq; ſapientibus, aut ſapientes pleriſq;, aut vtriſq; ĩjdem eiſdem. Quædam.n. problematum vtile eſt ſcire tm̄ ad eligendum, vel fugiendum, vt vtrum voluptas ſit eligenda, an non? Quædam aūt ad ſciendum tantū, vt vtrū mundus ęternus ſit, an non? Quędam verò ipſa per ſe quidem ad neutrum horū, amminiculantia aūt ſunt ad aliqua taliū. Pleraq;.n. ipſa quidem per ſe nō volumus cognoſcere, ſed aliorū gratia, vt per illa aliud quippiam cognoſcamus. Sunt autem problemata, & de quibus contrarĩ ſunt ſyllĩ: dubitationem.n. habēt vtrum ſic ſe habent, an non ſic, eò ꝙ de vtriſq; ſunt rationes ſuaſibiles. Et de quibus rationem non habemus, cùm ſint magna,

difficile

lifficile arbitrantes eſſe propter quid aſsignare: vt vtrum mun- D
dus ſit æternus, an non: nam hmõi quæret aliquis. Problemata
rgo & propoſitiões(vt dictum eſt) determinata ſunt. Poſitio eſt
pinio admirabilis alicuius familiarium ſm philoſophiam: vt
p nõ eſt cõtradicere, quẽadmodũ dixit Antiſthenes: & cp omnia
nouentur ſm Heraclitum: aut cp vnũ eſt ens, quẽadmodũ Me-
iſſus dixit (nam de quouis contraria opinionibus proferente, cu
am habere ſtultũ eſt) aut de quibus orationẽ habemus contrariã
pinionibus: vt qm̃ non oẽ quod eſt, vel factum eſt, vel æternũ,
uemadmodũ ſophiſtæ dicunt. Nam muſicum, grammaticũ eẽ,
ecp factum, necp eſſe æternum. Hoc.n. & ſi alicui non videat, vi-
lebitur vtiqp, eo cp rationẽ habeat ſuaſibilem. Eſt igitur & poſi-
io quidem problema, non aũt oẽ problema poſitio, eo cp quædã
roblematũ talia ſunt, de quibus neutro modo opinamur. Quod E
ũt eſt & poſitio problema, manifeſtum eſt: neceſſe eſt enim ex
is quæ dicta ſunt, aut plures ſapientibus circa poſitionem dubi-
are, aut vtroslibet ſibimet, eo cp opinio quædam admiranda po-
itio eſt. Penè aũt nunc oía dialectica problemata, poſitiones vo-
antur. Differat autem nihil quomodolibet dictum: non.n. no-
nen effingere volentes diuiſimus ſic ea, ſed vt non lateant nos, cũ
uædam eorũ ſunt dr̃iæ. Non oportet aũt omne problema, nec
mnem poſitionem conſiderare, ſed quam dubitabit aliquis eo-
um, qui ratione egent, & non pœna, vel ſenſu. Nam qui dubi-
ant vtrum oporteat deos honorare. & parentes diligere, an non,
œna indigent: qui vero vtrum nix alba, an non, ſenſu. Neque
ero quorum propinqua eſt demonſtratio, neque quorum val-
le longè: nam illa quidem non habent dubitationem. hæc au- F
em magis quàm ſecundum facultatem exercitatiuam.

Sermo de quæſito topico, ac poſitione topica. Cap. 9.

ABRAM

QVæſitum vero topicũ eſt ex-
pediẽs eſſe id cuius veritas nõ
eſt nota p ſe ſecũdum diuul
gationem, ſed ei euenit dubium ali
quod ſecundum id quod diuulga-
um eſt, quando autem hocita eſt,
t atteſtatio dubio incidẽti in illud
it cauſa caſus peccati in præmiſſas
iuulgatas, oportet quòd cauſa du-
ij cadentis in illud ſit diſſenſus at-
eſtationis, vel ablatio atteſtatio-

nis

MANTINVS

PRoblema aũt Dialecticũ eſt id,
cui' veritas nõ eſt nota p ſe ſm
probabilitatẽ ſeu apparẽtiã, ſed de
eo põt haberi aliqua dubitatio I ip-
ſa probabilitate: ſi ergo res ita ſe ha
beat, & ipſum teſtimoniũ ſit cã ob
quã habeatur veritas & certificatio
propõnum probabiliũ, ergo opor-
tet, vt cauſa ob quã contingit dubi-
tare de ipſis, proueniat propter con
trarietatem ipſius teſtimonij, aut

*ex

ABRAM

G nisquę eſt de illo, aut controuerſia ſyll'orum, aut ſyllogiſmo contrarietas atteſtationi illius, & aliquando congregantur pluresq; vna harum cauſarum, & aliqñ huius cauſa eſt difficultas inueniendi ſyll'm, vna cum magna neceſſitate illius, & multo illius deſiderio, prout dicimus, an mundus ſit nouiter factus, nec ne. Quando autem illius teſtimonium diſſentit eſt trium ſpecierum, quarum quædam eſt, ꝙ Philoſophi mutuo contendant de illo, prout eſt eſſe partem impartibilē,
H & ſicut aliquibus videtur, ꝙ opes ſiut præligendæ paupertati, & aliquibus viſum eſt, ꝙ paupertas ſit præligenda diuitijs: & quoddam eſt, in quo Philoſophi contendunt cum vulgo, prout Philoſophis videtur ꝙ virtus cum mala uita & depreſſione eligibilior ſit bonæ vitæ & honoribus cum virtutis carentia, vulgo autē videtur huius contrarium Et de his eſt quod opinatur aliquis vir notus in ſcientia, qñ repugnat illi quod videtur vulgo, prout videtur Pythagoræ de opi-
I nionibus ꝙ res ſecundum ſe ſint ſecundum fides, quæ de eis eueniunt ſingulis fidelibus. Et hanc Ariſt. vocat opinionem fictam extraneā, & iterum vocat ipſam proprie poſitionem: poſitio.n. quando communius fertur dicitur de omnibus quæſitis topicis, quando autem fertur proprius, dicitur de hac. Id vero circa quod eſt controuerſia ſyllogiſmorum, eſt prout dicimus, an mundus ſit æternus? aut nouiter factus? id vero in quo teſtimonium

MANTINVS

*ex priuatiõe ipſius teſtimonij de eis, vel *ex contrarietate ſyll'orum, aut quia ſyll's contrariatur teſtimonio, qđ de eis habetur. Et nõnunq; cõcurrunt plures cãę his: nonnunq; vero huius rei cã eſt, quia eſt difficile ſuenire ſyll'm de ipſis, ac rõnē, licet ſint maxime neceſſarię maximeq; à nobis deſiderentur ſciri. vt vtrũ mundus ſit creatus, vel non: Tria prętera ſunt gña teſtium qui inter ſe contrarij exiſtunt circa ipſa problemata, & ꝓpõnes: primũ eſt id, ī quo ipſi Philoſophi ītер ſe ſunt contrarij. vt an deꝰ pars aliqua indi
L uiſibilis, quã atomũ vocant: ſm, in quo cõtrariant' inter ſeſe ipſa multitudo & vulgus, vt ſunt aliq eorũ, q putãt diuitias eſſe qd eligibilius pauptate, ac ꝓſtantius alij vero cõtra, paupertatē diuitijs: tertiũ, ī quo Philoſophi contrariant' multitudini & plebi, vt cũ Philoſophi exiſtimẽt ꝓligendã eẽ virtutẽ ſimul cũ calamitate & inopia, atq; infinitate, q opulẽtiã & honorẽ cũ priuatione virtutis: vulgus tñ & ipſa multitudo oppoſitũ cẽſet. Ex his aũt ſunt
M aliqua, q vñr alicui viro in ſcīa noto & ꝓbato, & famoſo, atq; familiari, q contrariat' opinioni multitudinis, vt Pythagoras putabat res ita ſe habere in ſe ipſis, ſicut exiſtimant' eſſe apud vnũquemq; credẽtiũ. Et hãc vocat Ariſt. opinionẽ fictã, vel inopinabilẽ, ac põnẽ proprie eã vocat etiã. Nam, cũ ipſa poſitio dr̃ generaliter, tũc dr̃ de cunctis problematibus dialecticis, ſed cũ dicit' proprie, tunc dr̃ de hac. Ea vero, in quibus ſyll'ſ ſunt contrarij, ſunt vtiq; vt cum dr̃, vtrum mundus ſit æternus, vel creatus. Id ꝓterea, in quo ipſum

K *al.l. q̃a nullũ habetur. *al.l. quia ſyll'ſ ſunt contrarij.

ABRAM

ium diſſnetit ſyllogiſmo, eſt ora-
o quę non repugnat diuulgato, ip
im autem proferenti non eſt di-
ulgarum, immo ei eſt de illo ve-
emens dubium, prout ſunt dubia
oannis Grammatici contra Peri-
ateticos de eſſendo potentiã prio-
:m actu in motus noua factione,
l vero qđ nemini eſt diuulgatum,
ec de illo eſt ſyllogiſmus id eſt, qđ
ocarur oſtentatio & ſollicitudo,
t nemo præ ſe fert ſibi gloriã. vt il-
id ponat quęſitũ, de quo ſcrutan-
um ſit in hac arte. Id vero, quod
on quęritur, ex quo nondum ſcru
atum eſt de eo, nec alius protulit
:rmonem de illo, hoc fit pro tem-
orum diſcrimine. verbi gratia,
ꝓ conſueuerunt Mathematici no-
tri æui ſcrutari motum trepidatio
is ſtellarum fixarum. Hæ itaque
unt ſpecies quæſitorum in hac ar-
e quatenus ſunt quæſita. Ex quo
utem primum propoſitum huius
rtis eſt iuuare Philoſophiam, aut
uuare vulgus, expedit ꝙ non pro-
onatur quęrere in hac arte, niſi qđ
uuat reliquum trium, aut philoſo
hiam actiuam, aut philoſophiam
heoricam, aut quod eſt inſtrumẽ-
um ſciendi, quod eſt harum dua-
:um artium, quę eſt ſcientia Logi-
:æ: & ꝙ non proponat quærere &
ſcrutari quod vni illorum fuerit
oxium, vt exemplum nocentis
actioni eſt, quòd gymnaſticæ ſcru
:etur, an expediat ſeruire Deo? nec
ne? & exemplum noxij in ſcien-
tias

MANTINVS

ipſum teſtimoniũ opponit rõni, vt D
ſylſo, eſt illud dictũ, qđ diſſentit ab
ipſo ꝓbabili, ſeu famoſo, & illi q il
lud dixit, nõ ẽ famoſum, ſed habet
aliquã rõnẽ validã, ſeu ſylſm, vt sũt
illa argumẽta, q̃ affert Ioãnes Grã-
maticus cõtra Peripateticos aſſerẽ-
tes dari potẽtiã p̃cedentẽ tpe ipſum
actũ in generatione, ſeu ꝓductiõe
ipſius motus. Id vero, qđ nõ eſt ꝓ-
babile alicui hoĩ, nullaq̃; habet de
eo rõ vel ſylſs, vocat potius oſtẽta-
tio, ſeu plusq̃ deceat ſapere, ſiqsid
ꝓblema poſuerit: ſed nemo eſt, q
tanta vtat iactantia, vt id tanq̃ ꝓ- E
blema ꝓponat, & interroget, vel q̃-
rat in hac arte. & nõ q̃reret, qa nõ-
dũ fuit ſcrutatũ d eo, & nemo de ip
ſo tractauit: & hoc qdem fiet iuxta
varietatẽ temporũ. vt gr̃a exẽpli id,
qđ hac noſtra tẽpeſtate Mathema-
tici ſcrutari ſolẽt, nẽpe de motu an-
ticipatiõis & poſtpoſitiõis, ſeu retro
ceſſiõis ipſarũ ſtellarũ fixarũ. Hæc
igit ſunt gña ꝓblematũ huiꝰ artis,
quatenꝰ ſunt ꝓblemata. Cũ aũt pri
mũ ꝓpoſitũ huius artis ſit opẽ fer-
re ac adiuuare ipſam Philoſophiã,
vel ipſam multitudinẽ & plebẽ, ni- F
hil q̃rẽdũ eſt in hac arte niſi id, qđ
cõducit in vna triũ rerũ, nẽpe vel in
ipſa Philoſophia actiua, ſeu practi-
ca, vel in ſpeculatiua, vel in ea re, q̃
eſt inſtm ad adipiſcendã ſcĩam eo
rũ, q̃ ĩ his duabus cõtinent artibus,
quę quidẽ eſt ipſa ſcĩa Logica: & vt
nõ ꝓponat q̃rere & inueſtigare id,
qđ nocet alicui illarũ rerũ. Exem-
plũ aũt eius, qđ nocet ĩ actiua Phi-
loſophia, vt cũ q̃reret ĩ Dialectica,
vtrũ debeamus Deũ colere, vel nõ?
Exemplũ vero eius, quod nocet in
ſcientijs ſpeculatiuis eſt, vt cũ quę-
ri t

ABRAM

G tias Theoricas eſt, an ſenſibilium ſit veritas aliqua? nec ne? & an accidentia ſint permanentia duobus temporibus? nec ne prout ſcrutantur loquentes noſtri æui. Et exemplum noxij in ſcientiam Logicam eſt, vt qui ſcrutatur, an affirmatio & negatio diſcernant verum & falſum in omnibus rebus, nec ne? aut an omnis res indigeat cõmonſtratione? aut inueniantur aliquæ res p ſe notę. Iuuans vero ipſam actionem eſt, vt dicimus an oblectamentum ſit virtus? nec ne? & iuuans
H theoriam eſt, an mundus ſit nouiter factus? nec ne? & iuuans logicam eſt, vt an figuræ cathegoricæ ſint tres, aut quatuor? & an definitio acquiratur diuiſione, aut compoſitione, aut demonſtratione. Et expedit te ſcire ꝙ non deceat ponere in hac arte quæſitum ſecundum modum exercendi in Philoſophia, id cuius eſt nimis firma demonſtratio, vt triangulum æquilaterũ conſtituere, neq; iterum cuius demonſtratio eſt nimis remota, aut cuius in hac arte non ſunt præmiſ-
I ſæ quibus conſtruatur vel deſtruatur, prout ſunt plura propria Decimi libri Elementorum Euclidis linearum irrationalium, ſicq; iam locuti ſumus de ſpeciebus præmiſſarum & quæſitorum topicorum.

MANTINVS

rit vtrũ ipſa ſenſibilia veritatẽ ali- K
quã habeant, vel non? & vtrum ipſa accidentia extent firma duobus temporibus, vel non? vt quærunt de hoc Theologi loquentes hac noſtra ętate. Exemplũ eius qđ nocet ĩ ſcĩa Logicali, vt cũ q̃rit, vtrũ affirmatio & negatio diuidãt verũ à falſo in oĩbus rebus, vel nõ? & vtrũ q̃libet res indigeat ꝓbatiõe? aut dentur aliqua q̃ ſint de ſe nota. Ea vero q̃ iuuãt in Philoſophia actiua ſunt, vt vtrũ voluptas ſeu delectatio ſit virtus, vel nõ? Vtile aũt in Philoſophia ſpeculatiua, vt cũ dr vtrũ mũ- L
dus ſit creatus, vel nõ? Id vero, qđ cõducit ĩ Logica vt vtrũ figurę Peripateticę ſint tres, vel iiij. & vtrum definitio habeat ꝓ diuiſionẽ, vel ꝓ cõpoſitionẽ, vel per demr̃onẽ? Nec te lateat, ꝙ in hac arte nõ debet ꝓponi aliqđ ꝓblema, ſeu q̃ſitũ r̃m exercitationẽ & vſum conducentẽ ĩ ipſa Philoſophia, ſi illud ꝓblema ſit demr̃one manifeſtiſſima ꝓbatũ, vt ꝙ det triãgulus æquilaterus: neq; debet ét ꝓponi problema, cuius demr̃o ſit valde remota, & ĩ manifeſta: vel ꝙ ĩ hac arte nõ dent ꝓ- M
põnes, quibus poſſit illud cõfirmari, vel deſtrui, vt ſunt multa, q̃ ĩ. 10. lib. Euclydis reperiuntur de ꝓprietatibus linearũ irrationalium: iã ergo ſumus locuti de generibus ꝓpõnum atq; ꝓblematũ dialecticorũ.

De ſpeciebus Diſſerendi, dialectice æque Diſputationis. Cap. 10.

DEterminatis autem his oportet diuidere, quod dialecticarum diſputationum ſunt ſpecies. Eſt autem inductio quidem hęc, illa autem ſyllus. Et ſyllus quidem quid eſt, dictum eſt prius. Inductio vero eſt à ſingularibus ad vlia acceſſio: vt ſi eſt gubernator eruditus, optimus, & auriga: & omnis, qui eſt eruditus in vnoquoꝙ, optimus. Eſt autem inductio veriſimiliter,

iter,& clarior, & ſecundum ſenſum notior, & pluribus commu D
nis: ſyllſus autem *valentior,& ad contradicentes efficacior. Er- *a.l.violē
go genera, de quibus diſputationes, & ex quibus, quemadmo- tior.
dum ante dictum eſt, determinata ſint.

Sermo de ſpeciebus orationum topicarum,et earum partitione. Cap. 10.

ABRAM.

QVod autē reliquum eſt nobis huius partis, de quo dicendū ſit, ē notio ſpecierū oronū topicarū, q̄ cōſtruunt ex his p̄miſſis de his quęſitis, q̄ dinumerauimus. Dicimus itaq; q̄ ſint plurium ſpecierum, ſ. ſyll'us, & inquiſitio. Et ſyll's quidem vniuerſaliter eſt, vt diffinitus eſt in Libro Priorū, in quo cum poſitæ fuerint plures res q̄ vna, ex illis ſequitur alia res præter illas neceſſario. Topicus autem ſyllſus eſt ſyll'us, qui conſtituitur ex duabus præmiſſis diuulgatis, veluti demonſtratio eſt ſyll'us, qui conſtituitur ex duabus præmiſſis veris primis: ſyll'us enim ex parte ſuæ formæ eſt vnus in tribus artibus, quæ conſiderant quæſita communia, ſ. demonſtratio, & topica, & maior pars orationum ſophiſticarum. Differentia vero eſt ex parte materiæ, quoniam ſyll'us demonſtratiuus fit ex præmiſſis veris primis, & topicus ex diuulgatis, & ſophiſticus fit ex p̄miſſis quæ putantur eſſe diuulgatæ, cùm non ſint diuulgatæ, aut putatur de illis q̄ ſint veraces, cùm non ſint veraces. Syllogiſmus autem ſimpliciter, qui eſt definitus, eſt vt genus ſyllogiſmi, factis in his tribus artibus. Inquiſitio vero eſt translatio enuntiatiōis alicuius rei de partibus, quę includuntur in ali aliqua re, ad enuntiationem illius rei de hac illa vſi. enuntiationis. n.

MANTINVS

RElinquū nūc eſt tractare I hac parte de cognitiōe generum oronū dialecticarū, quę ex his propōnibus componunt pro his p̄blematibus, & quęſitis à nobis enumeratis. Dicamus ergo ipſa eſſe duo genera, nēpe ſyll's, & inductio. Syll's E
aūt vl'iter, vt in lib. Priorū Analyticorum fuit diffinitus, eſt oratio, in qua quibuſdā plurib' poſitis neceſſe eſt aliquid aliud euenire. Syll'us aūt dialecticus ē ille, qui ex duabus præmiſſis probabilibus cōſtat, quēadmodū demō eſt ſyll's, qui ex duabus præmiſſis veris primis conſtat: ſyll's. n. ratione ſuę formæ eſt vtiq; idē in ipſis tribus artibus, & ſunt illæ, quæ tractant de vl'ibus quæſitis, videlicet de monſtratiua, & topica, ſeu dialectica, & maior pars oratio num Sophiſtarum. Differt tñ rōne F
materiæ, qm̄ ſyll's demonſtratiuus fit ex propōnibus veris, dialecticus vero ex probabilibus: ſophiſticus autem, ſeu elēchus ex propōnibus, quę videnť eſſe probabiles, cùm tñ non ſint probabiles, vel videantur eſſe veræ, cum non ſint veræ: ſyll'us vero abſolutus, qui iam fuit diffinitus, eſt veluti genus ad reliquos ſyll'os, qui in his tribus artibus fiūt. Inductio autem eſt acceſſio, ſeu p̄greſſio aut translatio *iudicij alicuius rei ex partibus ſingularibus ali- *a.l.enun
cuius vſis *ad iudiciū eiuſdem rei tiatiōis.
circa illud vſe. Nam transferte iu- *al.l.enū-
tiationē.

Log. cū cō. Auerr. Ç diciū,

ABRAM

G translatio ab aliqua re in aliquam rẽ, non euadit ttes modos: quorũ vnus eſt translatio enũtiationis ab vniuerſaliter in particulare, & hic eſt ipſe ſyllogiſmus, cõcluſio enim poteſtate continetur in maiori prę miſſa, eo modo quo pars continetur in toto: ſecunda eſt translatio ab omnibus particularibus, aut ex maiori ipſarum parte ad vniuerſalem, & hæc eſt ipſa inquiſitio, prout dicimus ꝙ artifex peritus ſit excellens, quia peritus nauta ſit excellens, & ſimiliter peritus miles ſit
H excellens. Differentia autem eſt inter hãc inquiſitionem & illam quæ facit acquirere veritatem: in hoc enim transfertur enuntiatio ad vniuerſalem topicæ, quia ſuſtentatur in illud eſſendo in particularibus: in altera autem euenit nobis veritas præmiſſarum vniuerſaliũ poſt inquiſitionem, prẽter ꝙ hęc ſuſtentetur ipſa inquiſitione: inquiſitio vero eſt huius cauſa ſm quandam ſpeciem accidentis, nõ quòd faciat per ſe adipiſci illam vniuerſalem: ſermo autem de hoc cõuenientior
I eſt in Libro Poſteriorum. Tertia autem eſt translatio ab aliqua particulari ad particularem ſibi ſimilem, & hæc nota eſt in exemplo, ſiue fuerit proceſſus ab vno particulari ad vnam particularem, ſiue à multis particularibus ad vnam particularem, ex quo huius enuntiationis translatio eſt ad vnam particularem, vt cunque ſint, ſunt vnius conditionis, prout enuntiamus de celo ꝙ ſit generabile, quia enuntiamus generationẽ de partibus plan tæ & animalis & inanimati. Inquiſitio aũt fit ĩ hac arte duobus modis;

quorum

MANTINVS

diciũ, ſeu enuntiationem de aliqua K
re ĩ aliquã rem, neceſſario fiet vno trium modorũ. Primo transferendo iudiciũ ex ipſo vl̃i ad ſingulare, & eſt quidem ipſe ſyll̃us, qm̃ cõcluſio cõtinetur virtute in maiori p̃miſſa eo pacto, quo pars cõtinetur in ipſo toto. Secundo transferendo iudicium ex omnibus partibus vel plutibus earũ ad ipſum vl̃e: & hæc eſt ipſa inductio, vt cũ dicitur, ꝙ ꝓfeſſor artis eruditus eſt vtiq; optimus, quia natura eruditus eſt optimus, & auriga eruditus eſt quoq; I
optimus. Differt aũt hæc inductio L
ab illa, quæ veritatẽ præſtat p hoc, qđ in hac transfertur iudiciũ ad ipſum vl̃e dialecticæ, quia eſt fundatum ſuper id, qđ habet ſuum eſſe in ipſis particularibus, in illa vero habetur veritas per propoſitiones vniuerſales poſt inductionem, licet nõ fundetur illud in ipſa inductione, immo ipſa inductio eſt cã illius per accidens, non ꝙ ipſa præſtet per ſe illud vl̃e, ſed tractare de hoc negotio magis ſpectat ad Librum Poſteriorum. Tertio vero eſt translatio, J
& progreſſio, quæ fit ex ſingulari M
ad ſingulare ſibi ſimile, quæ exemplum appellatur, ſiue ille ꝓgreſſus fiat ex vno particulari ad vnũ particulare, ſiue ex multis particularibus ad vnum particulare, dum fuerit progreſſio huius iudicij ad aliqđ particulare, qđ ſit eiuſdẽ cõſortij, vt eũ fecerim⁹ iudiciũ de cœlis, ꝙ ſint geniti: ꝓpea qa iudicam⁹ ꝑtes plãtarũ, & animaliũ, atq; mineraliũ eẽ genitas. inductio aũt in hac arte fit dupliciter. Primo quidẽ modo verificando vl̃em propõnẽ per ipſum ſyll̃m, & hoc vt in pluribus.

Secundo

ABRAM

quorum vnus est in verificando p̄-
missam vlem syllī: & hoc fit pro
maiori parte, & aliqñ raro vtit hoc
n verificando ipsummet quęsitū.
Syllus autem in hac arte præstan-
ior est inquisitione, prout in arte
Rhetorices signum est præstantius
xemplo, & gestire in arte Poetica
præstantius est q̄ similitudo. Inqui
itio autem euidentior est syllo, ex
quo sustentatur sensato: & ideo ip-
ius vsus vtilior est vulgo, & est faci
ioris oppugnationis: syllus autem
st cōtra hanc minus vtilis, p̄cipue
pud vulgus, & imbecillioris oppu
natiōis, & ideo ipsius vsus vtilior
ū exercitatis in hac arte. Sicq; iam
ocuti sumus de speciebus oronum
opicarū, & ex quibus cōponātur.

MANTINVS

Secūdo vero mō verificādo ipsum D
met q̄situ, seu ꝓblema: sed hoc fit
raro, & in paucioribus. Syllus ꝓterea
in hac arte ē valētior, ac ꝓstātior ip
sa inductiōe, quēadmodū entyme-
ma ē ꝓstātius exēplo in arte Rheto-
rica, & gestus in arte Poetica ē ꝓstā-
tior insinuatiōe. Inductio vero est
verisimilior, seu magis ꝓmaiua q̄
fit syllus, cū fundet sup sensum: & iō
vti ea cū multitudine, & vulgo ma-
gis cōducit, facile tñ pōt cōtradici: E
syllus tñ opposito mō se habet: nēpe
cū min' cōferat, ꝓsertim apud vul-
gū, minus tñ potest cōtradici: & iō
vti ipso cum profitentibus hac arte
magis conducit. Iam ergo sumus
locuti de generibus rōnum dialecti
carum, & de his, ex quibus constāt.

De instrumentis, quibus syllogismorū copiā nobis ad differendū suppeditamus. Ca. II.

INstrumenta aūt, ꝑ quę abundemus *syllis, sunt quatuor. Vnū
quidē, propōnes sumere. Secundū autē, quotupliciter vnum-
qdq; dr̄, posse distinguere. Tertiū, differētias inuenire. Quartū
autē, similitudinis cōsideratio. Sunt aūt et mō quodā tria horum
propōnes. Est. n. vnumqdq; eorū propōnē facere, vt qd eligendū F
est honestū, vel delectabile, vel vtile: & q̄ differt sensus à disciplī-
na, eo q̄ amittenti eā possibile est rursum sumere, illum autem
impossibile. Et qm̄ similiter se habet salubre ad sanitatē, & habi-
e ad bonā habitudinē. Est aūt prīa propositio, ab ñs q̄ multipli-
iter dicuntur, secunda à differentijs, tertia vero à similibus,

Sermo de Instrumentis Topicis. *Cap.* II.

ABRAM

RElinquit nobis dicendū de in
strumētis, quę adipisci faciūt
vlm. Quæ quidē instrumēta sunt
tuor, quorū vnū est, posse sumere
missas, ex q̄bus cōponit syllus. Se-
undū aūt est posse discernere sin-
ula nomina, & quot modis dican-
ur. Tertiū est dr̄iarum eductio. Et
Quartū est ex verisimili scrutiniū.

MANTINVS

RElinquū nūc est tractare de in
strumētis, q̄bus ipse syllus habe
tur. Quę q̄dē instrumēta sunt qua-
tuor. primū eorū ē hr̄e facultatē in-
veniēdi propōnes, ex q̄bus ipse syllus
cōstat. Secd ꝫ ē hr̄e iudiciū, quo vnūq-
qdq; nomē dignoscat, quot modis
dicat. Tertiū ē adīuenire ipsas dr̄ias
quartū ꝫo ē, silitudinē cōsiderare,

Ca. huius. 8. libri.

ERgo prōpoſitiones quidem eligendum quotquot modis determinatum eſt in propoſitione: aut omnium opiniones proponenti, aut plurium, aut ſapientum, & horum vel omnium, vel plurimorum, vel notiſſimorum, aut etiam contrarias apparentibus, & quæcunque opiniones ſecundum artem ſunt: at oportet protendere contrarias apparentibus probabilibus ſecundum contradictionem, quemadmodum dictum eſt prius. Vtile autem & facere eas in eligendo non ſolum quæ ſunt probabiles, ſed & ſimiles eis, vt cp contrariorum idem eſt ſenſus: nam et ſcīa contrariorum eſt eadem. Et cp videmus ſuſcipientes aliquid, non emittentes: nam & in alīs ſenſibus ſic eſt, nam & audimus ſuſcipientes aliquid, non emittentes, & olfacimus eodem modo;
H ſimiliter autem & in alīs. Amplius, quæcunq; in oībus, vel plurimis videnť, ſumendum vt principium, & apparentem poſitionem: nam ponunt qui non conſpiciunt, in aliquo non ſic. Eligere autem oportet & ex ſcriptis diſceptationibus. Deſcriptiōes autem facere in vnoquoq; genere ſupponentes ſeorſum, vt de bono, aut de animali, & de bono omni, incipientem â quid eſt. Annotare autem & ſingulorum opiniones, vt cp Empedocles quatuor dixit elementa corporum eſſe: ponet enim aliquis, quod ab aliquo probato dictum eſt. Sunt autem (vt figuraliter ſit complecti) propoſitionum, & problematum partes tres: nam aliæ ſunt morales propoſitiones, aliæ naturales, aliæ rationales. Morales quidem huiuſmodi, vt vtrum oporteat parentibus magis, an legibus obedire, ſi diſſentiant. Rationales vero, vt vtrum contrario-
I rum eadem diſciplina, an non. Naturales autem, vt vtrum mundus ſit æternus, nec ne. Similiter autem & problemata. At vero quales ſint ſingulæ earum, quæ dictæ ſunt, definitione quidem non facile aſſignare eſt de ipſis. Eſt autem ea, quæ per inductionem eſt, aſſuetudine tentandum cognoſcere vnamquanque earum, ſecundum prædicta exēpla conſideranti. Ad philoſophiam igitur, ſecundum veritatem de his negociandum, dialectico autem modo, ad opinionem. Sumendæ autem quàm maxime vniuerſales propoſitiones omnes, & vna facienda multæ: vt quòd oppoſitorum eadem diſciplina, deinde quòd ad aliquid. Eodem modo & ipſæ rurſum diuidendæ, quouſque contingere poteſt diuiſio: vt quòd boni, & mali, & albi, & nigri, & frigidi, & calidi, ſimiliter autem & in alīs. De propoſitionibus igitur ſufficiant prædicta.

Sermo

Sermo de quantitate præmiſſarum, ſeu de facultate propoſitionum inueniendarum, quod eſt primum inſtrumentum. Cap. 12.

ABRAM

QVantitas vero ꝓmiſſarum vſr eſt ſm ſpecierum vulgatarũ præmiſſarum commemorationem, & ipſarum diſcrimen ex reliquis præmiſſis, & hoc quidem primo fit ſcrutinio, & commemoratione opinionum vulgi, & ſimiliter opinionis maioris partis ipſorum, & opinionum Philoſophorum ipſorumq; magnatum, & qñ ex libris collegerimus omnes opiniones, quæ ſunt in artibus, & ſimiliter iterũ collegerimus deſtructionem rerum repugnantium famoſis, illasq; intelligemus, & ſimiliter de illis quæ famoſis ſunt veriſimiles, hoc vero expedit fieri in ſingulis generibus præmiſſarũ, quę ſunt ſingularum artiũ. V.g. quia in moralibus præmiſſis conuenit eundẽ actum facere colligere, ſ. ipſarũ famoſiores ſm illarum gradũ, illasq; intelligere, & obſeruare, ſicq; ẽt in naturalibus & in logicis & in reliqs artibus, quas poſſibile eſt Topicam artem conſiderare, & ſm hoc opus & exercitiũ eueniet nobis poteſtas ſumendi quaſdam præmiſſas vulgatas: illa. ii. eſt apud nos methodus, qua poſſibile eſt diſcernere vulgatum à non vulgato, & ſpecies vulgatarum à ſe inuicem, ſiue illarum moralium à naturalibus, aut Logicis, prout in arte demſonis fit nobis poſſibile diſtinguere præmiſſas veras, præter ꝙ illas ponamus ſimiles illis, quas tradidimus in ſingulis ſpeciebus præmiſſarum, prout ſunt methodi diſtinguẽdi reliquas præmiſſarum ſpecies, q̃ nobis reddantur

MANTINVS

FAcultas autẽ ad ipſas propõnes inueniendas ſeu aſſumẽdas, habetur quidẽ, ſi intelligant & firmiter teneant genera propõnũ probabiliũ, eaq; ex reliquis generibus ꝓpõnũ ſeligantur & adinueniant: & hoc fit primo, ſi cõſiderent inueſtigenturq; vulgi opiniones, atq; cuſtodiant, ſimiliterq; opiniones plurimorũ eorũ, & opiniones philoſophorũ oĩum, atq; maiorũ ipſorũ: & ſi colligant ex ipſis libris quoq; E oẽs opiniones, quę in ipſis artibus reperiunt, ſimiliter quoq; ſi ſumatur cõtradictio rerũ q̃ contrariant ipſis probabilibus, rectéq; intelligãtur & q̃ ipſis probabilibus ſimilantur. Hoc tñ neceſſe ẽ vt fiat ĩ vnoquoq; genere propõnũ, q̃ in ſingula arte reperit. Exempli gr̃a, oportet vt hoc met officiũ fiat in ipſis ꝓpõnibus moralibus, ex quibus eligant & ſumant quæ ꝓbabiles ſunt ſm ordinẽ earũ, & intelligant exacteq; cuſtodiant, identidẽ in phyſicis, atq; logicalibus fieri debet, ac F in reliquis artibus, de q bus ipſa ars Dialectica cõſiderare põt. hoc. n. officio ac exercitatione adipiſcemur facultatẽ illã, qua aſſumamus & acquiramus propõnes probabiles. nã nõ habemus regulã, qua poſſimus diſtinguere ꝓbabile à nõ ꝓbabile, neq; genera ꝓbabiliũ inter ſeſe, vel ipſas morales ab ipſis phyſicis, aut logicalibus, quẽadmodũ poſſum? diſtinguere propõnes veras in arte demſtratiua, ꝓter hoc, ꝙ ponamus illas ſimilitudines, ſeu exẽplaria, quę poſuimus in vnoquoq; genere ꝓ-

AVERAM

G dantur nobis comparantibus illas, reducentibus ad illas, adeo ꝙ p hoc enũ tiemus illas, quę nobis reddun-tur cuius ſpeciei ſint; an vulgata-rum apud omnes, aut apud ma-iorem partem. & an ſint naturales, aut logice, aut alterius ſpeciei præ-miſſarum ipſorum artificum. Quã do enim exercitati fuerimus ī hoc opere repetitis vicibus, eueniet no-bis poteſtas inueniendi præmiſſas, ex quibus fiunt huius artis ſyll̄i. Id autem, quod hanc rem iuuat, eſt, ꝙ exerceamur in acceptione p̄miſ-
H ſarum communium vulgatarum, quanto vniuerſalius poterimus, deinde illas partiamur quoad poſ-ſibile fuerit, donec finiamus in vlti-mas ſpecies, hoc enim coaptat nobis ſumere plures p̄miſſas, ex quo ſpecies vulgatarum præmiſſarum ſunt etiam vulgatæ. vt. v. g. ꝙ pro-ponamus dicere ꝙ oppoſitorũ ſcīa ſit vna, & illam diuidamus in con-traria, & relatiua, & reliqua oppoſi ta, cõtrariaq̄, ipſa diuidamus in ſm olfactum contraria, & in viſu con-traria, & in tactu contraria, & ſimi-
I liter vnumquodq; quatuor oppo-ſitorũ: & hinc eueniet nobis abun-dare in pluribus præmiſſis, ſcilicet ꝙ contrariorum ſcientia ſit vna, & relatiuorum ſcientia ſit vna, & ſm hoc diuiſio contrariorum, & vniuſ cuiuſque oppoſitorum faciet no-bis euenire plures præmiſſas. exem pli gratia, quia ex contrariorum diuiſione eueniet nobis, quòd ca-loris & frigoris ſcientia ſit vna, & albi & nigri ſcientia ſit vna: hoc itaque modo nobis eueniet pote-ſtas extrahendi præmiſſas.

MANTINVS

p̄mũ, vt ſunt illę regulę datę ad di-ſtinguẽdũ reliqua genera p̄p̄mũ, q̄ reducunt ad nos, vt cõparem⁹ ea illis, & ita reducant vt p hoc iudice-mus de eo genere, qđ reductũ ē ex eis, cuius nã ſit generis, vtrũ. ſ. ex p̄ babilibus apud oẽs, aut apud plu-res, & vtrũ ſint phyſicę, vel logica-les, vel ex aliquo alio genere propo-nũ profeſſorũ alicuius artis. nã ſi p ſeuerem⁹ in hoc officio, ſępiſſimeq̄; à nobis repetat, adipiſcemur p̄fe-cto ex ipſo faculratẽ inueniendi p̄-p̄mes, ex quibus ſyll̄i fiunt in hac arte. Cõducet aũt ad hoc negociũ, L
ſi aſſueri fuerimus, ſeu exercitati in aſſumẽdis ipſis propõnibus vl̄ibus probabilibus vl̄iori mõ, quo aſſu-mi poſſint, mox diuidam⁹ eas, quo ad fieri poterit, donec perueniam⁹ ad vltimas ſpẽs: ſic. n. poterimus aſ-ſumere plures propõnes, poſtq̄ ſpe-cies propõnũ probabiliũ ſunt ẽt p̄-babiles. Exempli gr̄a, ſi aſſumamus propõnẽ noſtrã, ꝙ cõtrariorũ eadẽ eſt diſciplina, & nos diuidamus ip-ſa oppoſita in oppoſita cõtraria, & relatiua & reliqua oppoſita, diuida
musq̄; inſup cõtraria ī cõtraria ſm M
viſum, & cõtraria ſm tactũ, & ſic de ſingulis quatuor oppoſitis oĩbus: & ſic multas aſſumemus p̄p̄mes: nẽ-pe, ꝙ ſcīa cõtrariorũ eſt eadẽ, & ſcīa relatiuorũ eadẽ: & ſimiliter ẽt ob-tinebimus ex diuiſione ipſius con-trarij & vninſcuiuſq; oppoſitorum multas propõnes. exempli gr̄a nos aſſumemus ex diuiſione & contra-riorum, ꝙ ſcīa calidi & frigidi eſt eadem, & ſcīa de albo & nigro eſt eadem: hac ergo via, & rõne adi-piſcemur facultatem aſſumendi ip ſas propõnes, atq; iuueniendi eas.

De

De Multiplicis diſtinctione. Cap. 13. A

IPſum autem quotupliciter negociandum eſt, non ſolùm quę cunq; dicuntur ſm alium modum, ſed & rationes eorum tentandum aſsignare, vt non ſolum ꝙ bonum alio quidem modo dicitur iuſtitia, & fortitudo, habile autem, & ſalubre, ſed ꝙ & illa quidem eo quòd ipſa qualia quædam ſunt, hæc autem eo quòd effectiua alicuius, & non eo ꝙ qualia quędam ſunt: ſimiliter ũt & in alĩs. Vtrum aũt multipliciter, aut vno mõ ſpecie dicit, ꝙ ręc conſiderandũ. Primũ qdẽ in contrario perſpiciendũ, ſi multi pliciter dr̃, ſiue ſpẽ, ſiue noſe diſſonet. Quędã. n. ſtatim et nomini ius alia ſunt: vt acuto in voce contrarium eſt graue, in magnitudine autem obtuſum: patet igitur, ꝙ contrarium acuto multipliciter dicitur: ſi autem hoc, &, acutum. Nam ſm vtrunq; horum aliud erat contrarium: non enim idem acutum erit obtuſo, & gra B ui contrarium, vtriq; autem acutum contrarium. Rurſum graui voce quidem contrarium acutum, magnitudine autem leue: quare multipliciter graue dicitur, eo ꝙ & contrarium. Similiter autem & pulchro, & quidem quod in animali turpe: ei vero, qđ ſt in domo, pernicioſum: quare ęquiuocum pulchrum. In quibuſdam autem nominibus quidem nullo modo diſſonat, ſpecie autem manifeſta in eis ſtatim differentia eſt, vt in claro, & obſcuro: vox enim clara, & obſcura dicitur. Similiter autem & color. Ergo nominibus quidem nihil diſſonant, ſpecie autem manifeſta in eis ſtatim differentia eſt: non. n. ſimiliter & color clarus dicitur, & vox clara: manifeſtum autem id eſt, & per ſenſum: nam horum, quæ eadem ſunt ſpecie, idem ſenſus: at clarum, quod eſt in voce, & in colore, nõ eodem ſenſu iudicamus, ſed hoc quidem C viſu, illud autem auditu. Similiter autem & acutum, et obtuſum in humoribus, et in magnitudinibus, ſed hoc quidem tactu, illud autem guſtu. Nam neque hęc diſſonant nominibus. neq; in ſeipſis, neque in contrarĩs: obtuſum enim eſt cõtrarium vtriq;. Amplius, ſi huic quidem eſt aliquid contrarium, illi autem ſimpliciter nihil: vt ei, quę eſt à potu delectationi, ea, quæ eſt à ſiti triſtitia, contrarium, ei autem, quæ eſt ab eo quod eſt conſiderare ꝙ diameter eſt coſtæ incommenſurabilis, nihil: quare multipliciter delectatio dicitur. Et ei quidem quæ eſt ſecundum mentem mare, odiſſe contrarium eſt: ei autem quæ eſt ſecundum corporalem actum, nihil: manifeſtum ergo quoniam amare ęquiuocum. Præterea in medĩs. Si huic quidem eſt aliquid medium, illi autem nihil. Aut ſi vtriſque quidem eſt, non idem autem: vt clari, & obſcuri in coloribus quidem aliquid eſt mediũ,

A mõ cõtrariorũ.

Locus ab ijs, ĩ q bus repit alterũ cõtrarium.

Loc⁹ à medijs ter⁹.

 fuſcum,

D fuſcum, in voce autem nihil. Aut ſi forte raucum, quemadmodū quidam dicunt raucam vocē, mediū eſſe: quare æquiuocum clarum: ſimiliter & obſcurum. Inſuper ſi horū quidē plura media, illorum autem vnū, vt in claro & obſcuro. Nam in coloribus plura media, in voce autem vnū, raucum. Rurſum in eo quod ſecundum contradictionem opponitur conſiderandū: ſi multipliciter dicitur. Nam ſi hoc multipliciter dicitur, & quod huic opponitur multipliciter dicetur. Vt non videre multipliciter dicitur, vnum quidem non habere viſum, alterum autem non operari viſu. Si autem hoc multipliciter dicitur, neceſſarium eſt & videre multipliciter dici, vtrique enim non videre opponitur: vt ei quidem, quod eſt non habere viſum, habere: illi autem quod non
A priuatiõe & habitu. eſt operari viſu, operari. Amplius, in his quæ ſecundum priuationem, & habitum dicuntur, perſpiciendum. Si enim alterum
E multipliciter dicitur, & reliquum: vt ſi ſenſibile multipliciter dicitur, & ſecundum animam & corpus, & inſenſibile multipliciter dicetur, & ſm animam & corpus. Quod autem ſm priuationem & habitum opponuntur, quæ dicta ſunt manifeſtum: eo q; nata ſint vtrunq; ſenſum habere animalia, & ſecundum animum, & ſecundum corpus. Amplius autem in caſibus conſide-
A ſib°ca. randum. Nam ſi iuſte multipliciter dicitur, & iuſtum multipliciter dicetur: ſecundum vtrunque enim iuſtorum eſt iuſtum: vt ſi iuſte dicitur, & ſecundum ſui cognitionem iudicare, & vt oportet: ſimiliter & iuſtum. Eodem autem modo & ſi ſalubre multipliciter dicitur, & ſalubriter multipliciter dicetur. vt ſi ſalubre dicitur hoc quidem ſanitatis effectiuum, illud autem conſeruatiuum, quoddā vero ſignificatiuū: & ſalubriter vel effectiue, vel conſeruatiue, vel ſignificatiue dicet. Similiter autē & in alīs,
F qñ ipſum multipliciter dictum fuerit, et caſus ab eo multipliciter dicetur: et ſi caſus, & ipſum. Conſideranda autem & genera ſm nomen p̄dicationum, ſi eadem ſint nominibus. Nā ſi nō eædē, manifeſtum eſt, qm̄ æquiuocum eſt qd̄ dr̄: vt bonum in cibis quidē effectiuum eſt voluptatis, in medicina aūt effectiuū ſanitatis, in anima vero qualē eſſe: vt caſtā vel fortē, vel iuſtam: ſiſr aūt & in homine, aliquoties autem & qñ, vt in tempore bonū (bonum.n. dicitur in tempore) plerunq; aūt quantum in mediocri (dicitur .n. & mediocre bonum) quare æquiuocum bonum. Similiter aūt et candidū: in corpore quidē color, in voce autem bene audibile. Similiter aūt & acutum: non.n. ſimiliter idem in omnibus dicitur: nam vox acuta quidem velox (ſicut dicunt, qui ſecundū numeros armonici ſunt) angulus autem acutus, qui minor eſt recto

gladius

adius vero, qui eſt anguli acuti. Conſideranda etiã & genera eo- A põnego nerum.
m, quæ ſunt ſub eodem noſe, ſi diuerſa, & non ſubalterna ſunt:
equus, hoc aũt animal, & hoc vas: diuerſa enim, quę ſm nomen
horũ ratio: nam hoc quidẽ aĩal, quid ſignificat, illud vero vas,
iale quid. Si aũt ſubalterna ſint genera, non neceſſariũ diuerſas
ſe rõnes: vt corui animal, & auis genus eſt: qñ autem coruum di-
mus auem eſſe & aĩal, quid dicimus eundẽ eſſe: quare vtrãq; ge-
ra de eodem prędicantur. Similiter aũt & qñ animal volatile bi
s coruum dicimus: dicimus aũt eandem eſſe: & ſic ergo vtraq;
nera de coruo prædicant, & ratio eorũ. In non ſubalternis gene-
bus non accidit hoc: neq; enim qñ vas dicimus, animal dicim⁹:
q; qñ animal, vas. Conſiderãdum aũt non ſolum ſi in propoſito
uerſa ſunt genera, & non ſubalterna: ſed & in contrario. Si enim
ntrariũ multipliciter dr̃, manifeſtum qm̃ & propoſitũ. Vtile au
m ad definitionẽ inſpicere, quæ de cõpoſito fit: vt candidi corpo
s, & candidæ vocis: nã ſublato proprio, eandem rõnem oportet
linqui. Hoc aũt non accidit in æquiuocis, vt in ĩjs quæ nũc dicta
nt: nam hoc quidẽ erit corpus habẽs talem colorẽ, illud aũt vox
ne audibilis: ſublato igit̃ corpore, & voce, nõ idem in vtraq; re-
quitur: at oportet ſi vniuocũ eſſet candidũ, quod in vtraq; dr̃
ſe idem. Sæpe aũt & in ipſis definitionibus latet aſſequens æqui
ocum: quapropter & in definitione cõſiderandũ, vt ſi quis ſigni-
catiuum, vel effectiuum ſanitatis, q; moderate ſe habet ad ſanita-
m, dicat eſſe, non refutandũ; ſed inſpiciendũ quid moderate qui-
m ſm vtrũq; dixit: vt ſi hoc quidẽ tale ſignificat, vt facere ſani-
tem, illud aũt tale, vt ſignificare qualis quidẽ ſit habitus. Adhuc
non cõparabilia ſunt ſm magis, & minus, vel ſiſ̃: vt clara vox, Locus à cõ paratione ſignificatorum.
ra veſtis: & acutus humor, & acuta vox: hæc enim neq; ſiſ̃ di-
nt̃ clara, vel acuta, neq; magis alterũ: quare æquiuocũ clarum, et
utũ: nam vniuocum oẽ, comparabile: aut enim ſiſ̃ dicetur, aut
agis alterũ. Quoniam aũt diuerſorum generum, & non ſubalter Idẽ i ante prædicamẽtis ca. 4. A dria.
itim poſitorũ diuerſæ ſpẽs ſunt, & dr̃iæ, vt animalis, & ſcientiæ
iuerſæ enim horum dr̃iæ) conſiderandum, ſi quæ ſub eodẽ ſunt
ſe diuerſorum generum, & non ſubalternorũ diuerſæ dr̃ię ſint,
acutũ vocis, & magnitudinis: differt enim vox à voce, eo quod
uta ſit: ſiſ̃ & magnitudo à magnitudine: quare æquiuocũ acu-
m: diuerſorũ enim generum, & non ſubalternorũ diuerſæ diffe-
ntiæ ſunt. Rurſum ſi eorũdem, quæ ſunt ſub eodẽ nomine, diuer
dr̃iæ ſunt: vt coloris qui eſt in corporibus, & in melodĩjs. Nam
us, qui eſt in corporibus, cõgregatiuum, & diſgregatiuum viſus:
us vero, qui in melodĩjs, non eædẽ dr̃iæ: quare æquiuocũ color:

nam

BIBLIOTECA NAZ... VITTORIO EMANUELE

Color in melodijs, q & chirome, é cũ tetracorda ꝓcedunt ꝙ duo hemitonia, & trihemitonium. Id autẽ ex musicis.

Gnam eorundem, eædem differentiæ. Amplius, qñ ſpecies nullius A
eſt differentia, inſpicere oportet, ſi eorum, quæ ſub eodem ſunt no-
mine, hoc quidem ſpecies eſt, illud autem differentia: vt clarum,
quod in corpore quidem, ſpecies coloris, quod autem in voce, dif-
ferentia. Differt enim vox à voce, eo ꝙ clara ſit. De eo igitur, quod
multipliciter dicitur, per hæc, & huiuſmodi perſpiciendum.

Sermo de Multiplicis, ſeu Æquiuoci diſtinctione, quod eſt ſecundum inſtrumentum. Cap. 13.

ABRAM

AD poteſtatẽ vero diſtinguendi nomen æquiuocum Ariſt. tradidit quindecim regulas. Quædam ſunt, quæ ſumuntur ab eſſentia rei, & illæ ſunt quæ ſumuntur ab
H illius definitione, & ab eius genere, eiusq; differentia. Et quædam ſunt, quæ ſumuntur ab ipſa re, quæ extra eſt, & ſunt illæ, quæ ſumuntur ab ipſis rem recipientibus & à comparationibus & à ſimilitudinib⁹, & incœpit & tradidit cõtrariorum quindecim regulas. Prima regula eſt, quòd conſideremus contrarium illarum rerum, de quibus dicitur nomen, quoniam ſi huius contrarium nomen occurrat de ſingulis nominis æquiuocatione, illud nomen dicitur nomen æquiuocatione, hoc au-
I tem nobis oſtenditur duobus modis, quorum vnus eſt, quòd illis contrarijs non ſit vnum nomen, ſed nomina diuerſa. Verbi gra, quia acuitas ſignificat diſpoſitionem cultri, & diſpoſitionem vocis, quando autem velimus ſcire, an quod ſignificat in vno ſit aliud ab eo, quod ſignificat in altero, primo conſideramus nomen contrarij in vtroque illorum, ſicq; in voce inuenimus grauitatem, & in cultro inuenimus groſſitiem, ſicq; ſcimus acutiei nomen eſſe illis æquiuocum.

Secũdus

MANTINVS

AD adipiſcendam aũt facultatẽ diſtinguendi nomẽ æquiuocũ, Ariſtoteles tradidit quindecim Regulas, quarũ quędam ſumunt ex ſubſtãtia rei, & ſunt illę, quæ ſumun L
tur ex ipſa diffinitione rei & ex eius genere, & ex eius dria: quędam vero ſumũtur à rebus extrinſecis, & ſunt quidem res, quæ ſumuntur ex oppoſitis ipſius rei, & ex cõparatione, & ex ſimilitudinib⁹. Incępit aũt Ariſt. dare quinq; regulas, ſeu locos, quæ ſumuntur ab ipſis cõtrarijs. Prima etgo regula eſt, vt conſideremus cõtrarium illarũ rerũ, de quibus illud nomen dr: nam, ſi nomen illius contrarij dicat̃ de ſingula earum æquiuoce, tunc illud nomen dicit̃ de illis rebus æquiuoce. hoc tñ bifariã innoteſcit nobis: primo quidẽ modo vt M
ſi illa contraria non habeant vnicũ nomen, ſed noĩa varia & diſtincta. exempli gratia hoc nomen acutũ, quod quidẽ ſignificat aliquid in gladio & aliquid in voce. & cũ volueri mus ſcire, vtrũ id quod ſignificatur in vno illorũ, ſit diuerſum ab eo qđ ſignificat̃ in alio, tunc cõſiderare debem⁹ primo nomẽ ipſius cõtrarij in ſingulo eorum, & tunc inueniemus contrarium eius in voce eſſe ĝraue, & ĩ gladio obtuſum. & ſic ſcim⁹ hoc nomen acutum eſſe eis æquiuocũ.

Secũdo

ABRAM

Secundus aũt modus eſt, ꝙ cõſideremus diſpoſitionẽ ipſorum met cõtrariorũ, quo ẽt indigemus, qñ fuerit vnũ nomen, gratia exempli vox clara, & aqua clara, qñ conſideram⁹ illius cõtrarium, inuenimus vnum nomẽ, quod eſt turbidum: qñ vero inſpicimus turbulentiam aquæ, inuenimus illã quãdam rem, quę accidit ei ſm viſum: turbulẽtia vero vocis eſt res, quæ ſm auditum euenit, & ſcimus ꝙ claritudo eſt nomen æquiuocum. Capitur aũt ẽ iuuamen per hanc regulam, qñ huius diſtinctio
B in contrario fuerit notior q̃ illius diſtinctio in rebus, in quibus primo quærebam⁹ cognitionem nominis æquiuoci, prout per primam regulam recipiebatur iuuamen, qñ contrariorum nomina erunt diuerſa.

Tertia regula eſt, ꝙ conſideremus ambas res ex quibus capiebatur indicium de noĩe, quia ſi vni illarum fuerit contrarium, & non fuerit alteri, ſcimus ꝙ nomẽ eſt æquiuocũ, ſicut eſt oblectamentũ, quod euenit ob laborem, & ob aquę potũ: vnius enim eſt contrarium, quod eſt ipſa ſitis, al
C terius vero non eſt aliquid contrarium. Quarta autem regula eſt, ꝙ conſideremus res, quas ſignificat nomine ipſum cõtrariũ: quia ſi vni ſit cõtrarium immediatum, alteri aũt mediatum, nomen eſt æquiuocum. Verbi gratia, dulcis ſermo, & dulcis ſapor, qñ inter dulcedinem, & amaritudinem ſermonis nõ eſt mediũ, inter ſaporis vero dulcedinẽ, & amaritudinem eſt medium, vt ſalſedo & cæteri ſapores. Quinta regula eſt, ꝙ vnius rerũ ſit contrarium, inter quas ſit vnũ mediũ, alterius aũt ſit cõtrariũ, inter quas ſint plura media.

Sexta

MANTINVS

Secũdo modo vt dignoſcamus ſignificatũ ipſorũmet contrariorũ, & hoc ẽt eſt nobis neceſſariũ ſcire, qñ vnum tm̃ fuerit nomen. exẽpli cauſa vox clara, aqua clara. nã ſi quæramus contraria horũ, inueniemus ea habere vnũ nomẽ, nempe turbulentia: ſed, cũ cõſideramus turbulentiã in aqua, inuenimus eã eſſe quid accidens ei in viſu. Turbulentia vero in voce eſt quid accidẽs in ipſo auditu, & ſic nouim⁹ hoc nomen, ſ. clarum eſſe æquiuocũ. Hęc aũt ſecunda Regula eſt vtiq; vtilis, qñ huius diſtinctio ꝑ contrariũ fuerit notior, q̃ ſit
B diſtinctio eius ꝑ illas res, de quibus quærebamus notitiã nominis æquiuoci prius: quẽadmodũ illa prima regula iuuat, qñ noĩa ipſorũ contrariorum ſunt diuerſa. Tertia regula eſt, vt cõſideremus vnũ illorũ duo⁹ ſignificatorũ de quibus aſſumitur ſignificatio illius nominis: nã ſi vnũ illorũ habuerit contrariũ, alterũ vero nõ, tunc ſcimus illud nomen eſſe æquiuocum, vt eſt delectatio, quæ à ſcĩa habeť, & quæ à potu aquæ: nam hæc habet cõtrariũ, videlicet ſitim, illa vero nõ habet cõtrariũ. Quar-
D ta Regula, vt cõſideremus ſignificata illius noĩs ꝓpoſiti, vtrum vnum eorũ habeat contrariũ mediatum, aliud vero mediatũ, tũc nomẽ illud eſt æquiuocum. exempli gratia dulcis eloquẽtia, & dulcis ſapor: nã inter dulcedinẽ ſermonis & eius amaritudinem nullum datur medium, ſed inter dulcẽ & amarũ ſaporẽ datur medium, videlicet ſalſum, & reliqua genera ſaporum. Quinta Regula eſt, ſi vnũ ſignificatorum habet contrarium habens vnum mediũ, aliud vero contrariũ habeat plura media.

Sexta

ABRAM

G Sexta autem regula eſt ab oppoſi-
tis, quæ ſunt ſm contradictionem,
quæ eſt, ꝙ ſi conſideremus an oppo
ſitum vnius rerũ dicatur nominis
æquiuocatione cum alterius rei op-
poſito, ſcimus ꝙ nomen eſt æquiuo
cum. Verbi gratia, videtur eſt oppo-
ſitum quod eſt non videns, hoc au-
tem dicitur de duabus diuerſis reb⁹,
quarũ vna eſt, ꝙ non ſit illi viſus, &
altera ꝙ non vtatur viſu: hinc itaq;
eſt manifeſtũ, ꝙ videns cum oppo-
ſito dicitur æquiuocum. Septima
regula eſt ſecundum modum priua
H tionis & habitus: nam ſi oppoſitum
dicatur multipliciter, res, quam no-
men ſignificat, dicit multipliciter.
Verbi gratia, ſi ſentire de anima &
corpore dicatur dupliciter, priuatio
ſentiendi etiam dicitur dupliciter,
ſicq; ſi ſanitas dicatur de illis æqui-
uoce, ſcilicet de anima & corpore:
ægritudo itaq; de illis dicitur æqui-
uoce. Octaua regula eſt à caſibus,
vt ſi iuſtũ dicatur multipliciter, iu-
ſtitia dicitur multipliciter. Sed regu
læ ſumptæ ab ipſo genere ſunt tradi
tæ ab eo duæ numero, quarum vna
J eſt, ꝙ genera rerũ, de quibus ſumi-
tur inditium de nominibus, ſint di-
ſtincta, dico genera vniuerſalia, pro
ut dicimus laudabile de ſaporibus,
& laudabile de morib⁹, & laudabile
de pluuia: laudabile enim ſaporum
eſt duorum prædicamentorũ actio-
nis, & paſſionis, ex quo ille agit, aut
patitur in corpore laudabili paſſio-
ne, morum autem laudabile eſt ſm
qualitatẽ, vt fortitudo & virtus, plu-
uia autem laudabilis eſt pro tẽpore.

Secunda autem regula eſt, ꝙ conſi
deremus genera illarũ rerũ de qui-
bus ſumit inditiũ, dico ipſa ꝓxima,
qñ

MANTINVS

Sexta Regula eſt ſumpta ab oppo- K
ſitis ſm contradictionẽ, videlicet vt
cõſiderem⁹ quoq; ipſum oppoſitũ,
nam ſi oppoſitũ vnius illorũ ſignifi
catorũ dicatur æquiuoce, cum noſe
oppoſiti ſignificati alterius, tunc ſci
mus illud nomen eſſe æquiuocum:
exempli gratia videns, cuius oppoſi-
tum eſt non videns, quod quidẽ ha-
bet duo ſignificata diſtincta, vnum
eſt, quod nõ habet viſum, aliud ve-
ro quod non vtit viſu: patet ergo ꝙ
hoc nomen videns eſt æquiuocum.

Septima regula eſt ſumpta etiã ab
oppoſito ſm priuationẽ & habitũ: L
nam ſi oppoſitum dr̃ multis modis,
id quoq;, qđ ſignificat illud nomẽ,
dicet multis modis. exẽpli gratia, ſi
ſenſatio ſm animam & ſm corpus
dr̃ duobus modis, priuatio i. inſenſa
tio dicet quoq; duobus modis: pari
rõne ſi ſanitas dicitur de anima & de
corpore æquiuoce, ægritudo quoq;
dicet de eis æquiuoce. Octaua regu
la & locus ſumit ab ipſis caſibus ſeu
denominatiuus: nã ſi iuſte de multis
dicat caſibus, iuſtitia quoq; de mul-
tis caſibus dicet. De locis aũt & re-
gulis ſumptis ab ipſo genere. Ariſt. M
dat duas regulas. Prima eſt, vt gene
ra illorũ ſignificatorũ, quæ p illud
nomen ſignificant ſint diuerſa: hoc
eſt, ipſa genera vꝛia, vt cum dicimus
bonũ in cibis, & bonũ in pluuia: nã
bonũ in cibis in duobus exiſtit prædi
camentis, videlicet agere, & pati, cũ
agat vel patiat in corpore paſſionẽ
bonã, bonum vero in moralib⁹ exi-
ſtit in ipſa qualitate, vt fortitudo &
caſtitas, bonũ quoq; in pluuia exi-
ſtit in ipſo tpe. Secũda Regula eſt,
vt cõſiderent genera illarũ rerum,
quæ per illud nomen ſignificantur,

videlicet

ABRAM

ıando aſcendunt ad genus ipſum premum, aut ad medium eis, & ſu emo, etſi illa genera fuerint diſtin a, & vnum non ſubintrat alterū, eque hoc nomen ſignificat illas res ıquantum cōueniunt in ſupremo enere, hoc nomen eſt æquiuocum. 'erbi gratia, aſinus dicitur de quoam vaſe quod arte fit ex ligno, & e animali, illorū enim genera proima ſunt diuerſa, ſcilicet animal, & lanta, & neutrum illorū alteri ſuponitur, nec aſini nomen illa ſignifiat, inquantum connectuntur ſupreno genere quod eſt ſubſtantia, quia i illa ſignificaret inquantum ſunt n prædicamento ſubſtantiæ, dicetur de illis vniuoce. Verbi gratia, paſſer & pennatum ad auem, ſunt nim duo illi' genera diſtincta, quæ ad vnum genus aſcendunt, auis autem non dicitur nominis æquiuocatione de eis, ex quo paſſer continetur in habēte pennas. Vndecima regula ſumitur ex definitione: hæc autem fit in definitionibus rerum compoſitarum, quæ ſignificant ſingulas partes compoſitorum per ſimplices dictiones, prout dicimus eclipſim Lunæ & eclipſim Solis, nos enī quando cōſideramus & meditamur talia, auferimus rem qua differunt omnia ſubiecta, & definimus id, qđ eſt illis commune, & inuenimus illud diuerſum: nomen itaq; eſt æquiuocum, vt ſi definiremus eclipſim Lunæ & comperimus illam, quòd fit illius caſus in vmbræ piramidē, & definiremus eclipſim Solis, & illā comperimus eſſe Lunæ interſtitiū inter

MANTINVS

videlicet ꝓpinqua, ſi ꝓtingat ea aſcēdere ad aliqđ gen', ſiue ad ipſummet ſupremū, ſiue ad illud qđ eſt mediū ter ipſa & ipſum ſupremū, & ſi illa gña ꝓpinqua fuerint diſtincta, & alterū eoꝝ nō ſubalternat' alteri, neq; illud nomē ſignificet illas res, ea rōne, qua cōuicāt in gñe ſupremo, tūc illud nomē eſt æquiuocū. Exēpli gra, hoc nomē aſinus, quod dr de inſtro ſeu vaſe arte cōfecto ex ligno, & de ipſo aīali: nam genera eorū propinqua ſunt vtiq; diſtincta, & alterum nō ſubalternat' alteri, neq; illud nomen aſin' ſignificat eas res ea rōne, qua continent' in genere ſupremo, quod eſt ſubſtātia: nā ſi ſignificaret eas ea rōne qua ſunt in ꝓdicamento ſubſtātiæ, tunc nomen aſini diceret' de eis vniuoce: ſiſt quoq; ſi illa duo gña propinqua ſubijcerent' alterū alteri, tūc illud nomen diceret' de eis vniuoce. Exempli gra auis & pennatū de ipſo volatili, ſunt enim ei duo genera diſtincta, q̄ ad vnū aſcēdunt genus: volucre aūt non dr æquiuoce, cū auis cōtineat' in ipſo pennato.

Vndecima Regula eſt ſumpta ab ipſa diffinitione: & hoc videlicet in diffinitionibus rerū cōpoſitarū, quę ſignificāt vnāquāq; particulā ipſius cōpoſiti p dictionē ſimplicē, vt cum dicimus eclypſim Lunæ, & eclypſim Solis: qñ enim nos cōſideram' ſignificata horū, & auferimus id, quo diuerſificant, hoc eſt ipſum ſubiectū, & definimus id qđ eſt eis cōe, & inuenimus ipſum diuerſum, tūc illud nomē eſt æquiuocū, vt ſi diffiniam' eclypſim Lunæ, ſeu deliquiū, & inueniamus ipſum eſſe, cū cadit in pyramide ipſius vmbræ, & diffiniam' deliquiū Solis & īueniam' ipm eē, cū

ABRAM

G inter nos & illũ, ſicq; ſcimus eclipſis nomen illis eſſe æquiuocũ. Et aliqñ eſt verũ, ꝙ noĩa partiũ definitionis dicantur æquiuoce, & expedit ꝙ in illis ꝓcedamus prout proceſſim⁹ in ipſis definitionibus. Regula duodecima ẽt ſumit̃ ex eo ꝙ ẽ magis & minus & ęquale, hoc ẽ, ꝙ cõſiderem⁹ alterã duarũ rerũ, de qua dr̃ illud nomen, etſi inter illã & alterã nõ fuerit cõparatio ĩ ſuis ſubꝫis fm magis aut min⁹, aut ęq̃le, illas duas res ſignãt. ęquoce. V.g. acuties vocis, & cultri nõ dr̃ ꝙ vnius acuties ſit alteri⁹ acu H tiei ęqualis, aut magis. Et duæ regulæ ſunt ex ipſa dr̃ia, quarũ vna eſt, ꝙ conſideremus an res, quas vno noĩe ſignificãt, ſint dr̃iæ ſupremorũ generum diuerſorũ, aut mediorum, quorum vtrunq; aſcendat ad vnũ ſupremum aliud, ab illo ad qđ aſcẽdit alterum. Nam ſi ita erit, illud nomẽ eſt æquiuocũ. V.g acuties vocis & cultri: vocis.n. acuties eſt alia, & diſcrimen acutiei ẽ de differẽtijs prædicamenti qualitatis, cultri aũt acuties & acutiei diſcrimen ẽ de differẽtijs ꝑdicamenti ſubꝫ: ſecũda aũt regula eſt, I ꝙ cõſideremus res quas ſignificat illud nomẽ, & ſi ipſarũ dr̃iæ ipſas diuidentes fuerint diuerſi, nomen erit æquiuocũ. V.g. digeſtum dr̃ de guſtata re & de ea quæ addiſcitur: dr̃iæ enim diuidentes rem, quæ addiſcit, ſunt dr̃iæ diuidentes diſciplinam, & illã cõtinentes: digeſtum aũt, quod ſignificat rem guſtatam, nõ diuidit̃ his differentijs. Alia aũt poſtrema regula eſt, qñ vna harum duarũ rerum, quas ſignificat nomen, ſit differentia, & altera ſit ſpecies. Hæ itaq; ſunt regulæ quas tradidit in dignoſcendo nomen æquiuocum.

MANTINUS

cũ Luna ĩterponit̃ ĩter viſum n̄ſm, E & ipm Solẽ, tũc ſcim⁹, ꝙ nomẽ deliquij, vel eclipſis eſt eis ęquiuocum.

Inqt: Qñ q; partes definõnis dr̃ ęquoce, & tũc opꝫ vt ꝓcedam⁹ in eis ſicut ꝓceſſim⁹ in ipſiſmet definõnib⁹.

Duodecima Regula quoq; ẽ ſumpta ab eo, qđ eſt fm magis vel min⁹, aut fm ęqualitatẽ, nẽpe vt conſideremus alterã duarũ rerũ de quib⁹ dr̃ illud nomen, & ſi nulla det̃ cõparatio ĩter vnã & alterã, ĩ ſuis ſubiectis fm magis vel min⁹ vel fm ęq̃litatẽ, tũc illę duę res ęquiuoce ſignãnt̃, exẽpli gr̃a acuta vox, acut⁹ gladi⁹: nã nõ di L cet̃ alterã acuitatẽ eſſe ęqualẽ alteri, neq; maiorẽ ea. Et duæ regulæ dant̃ de ipſa dr̃ia. vna ẽ, vt ꝑſiderem⁹ verũ illę res, q̃ ꝑ vnũ nomẽ ſignãnt, ſintę dr̃ię generũ ſupremorũ diuerſorũ, aut mediorũ, & vnaquæq; earũ aſcẽdat ad vnũ gen⁹ ſupremũ diuerſum ab illo, ad quod aſcẽdit altera, exẽpli gr̃a acuties ĩ voce & acuties ĩ gladio nã in voce acuties & inacuties eſt de differẽtijs ꝑdicamẽti qualitatis, ſed ĩ gladio acuties & ĩacuties ſunt ex differẽtijs ꝑdicamẽti ſubꝫ: ſecũda regula eſt, vt cõſiderem⁹ illas res, quas il- M lud nomẽ ſignificat: & ſi earũ dr̃iæ diuiſiuę fuerint diuerſę, tũc illud nomẽ eſt ęquiuocũ: exẽpli gr̃a cũ dr̃ ibus de re guſtabili & d re diſciplinabili, qñ dr̃iæ, quæ diuidũt rem diſciplinabilẽ, ſunt dr̃iæ, quę diuidunt diſciplinã & q̃ eã cõtinẽt: ſed cib⁹, quod q̃dẽ ſignãt̃ res guſtabilis, nõ diuidit̃ illis differẽtijs. Extat & alia dr̃ia, nẽpe cũ vna illarũ duarũ rerũ, quę per illud nomẽ ſignificant̃, fuerit dr̃ia, altera vero fuerit ſpẽs. Hæ itaq; ſunt oẽs regulæ, quas Ariſt. tradidit pro dignotione nominis æquiuoci.

De

De Differentiarum inuentione, Similium conſideratione, & vtilitatibus Inſtrumentorum. Cap. 14.

DIfferentias autem in ipſis generibus ad ſe inuicē perſpiciendum: vt quo differt iuſtitia à fortitudine, & prudentia à tē perātia: hæc enim omnia ex eodem genere ſunt, ex virtute. Differarum inuentio.

t ex alio ad aliud, vt in ñs quæ non nimiū differunt: vt in quo differt ſenſus à ſcientia: nam in ñs, quæ multum differunt, manifeſtæ nt omnino dr̄iæ. Similitudinem aūt conſiderandum in ñs quæ Similiū cō ſideratio.
nt in diuerſis generibus: vt ſicut alterū ad alterum quidem, ſic liud ad aliud: vt ſicut ſciētia ad ſcibile, ſic ſenſus ad ſenſibile: & vt lterum in altero aliquo, ſic aliud in alio: vt quemadmodum viſus n oculo, mens in aīa, & vt tranquillitas in mari, ſerenitas in aere: trunq; enim quies. Maxime aūt in ñs, quæ multum diſtāt exeri oportet: facile enim in reliquis poterimus ſimilia inſpicere.

Conſiderandum aūt & ea, quæ ſub eodem ſunt genere, ſi quid in A ſpecie.
ſt oībus idē: vt homini, & equo, & cani: nā ſi ineſt aliquid eis idē, n eo ſunt ſimilia. Vtile aūt ipſum quidē, quod quotupliciter di- Vtilitates conſidera tiōis multiplicis.
itur, conſideraſſe, ad diluciditatē: maxime aūt quis ſciet quid patur, manifeſto facto quotupliciter dicitur. Et ad fieri ſecundum em eandem, & nō ad nomen ſyllogiſmos: ſi enim immanifeſtum it quotupliciter dicit, contingit non ad idem ēt qui reſpondet, & qui interrogat, ferre intellectum: manifeſto aūt quotupliciter dicitur, & ad quid ferens ponat, ridiculus videbitur interrogans eſſe, ī non ad hoc ſermonem faciat. Vtile etiā, & vt non falſa rōne deciamur, ſed decipiamus potius: nam ſciētes quotupliciter dicitur, non allucinabimur, ſed ſciemus ſi nō ad idem ſermonem faciat is, qui interrogat, & ipſi interrogantes poterimus apparenti ratiocinatione fallere, niſi is qui reſpondet agnoſcat quotupliciter dicit. Hoc non in omnibus ſemper poſſibile, ſed qñ fuerint eorum, quæ nultipliciter dicuntur, alia quidem vera, alia autem falſa. Eſt autē proprie non conueniens modus hic dialecticæ: quare omnino vitanda dialecticis huiuſmodi ad nomen diſputatio, niſi quis aliter non poſſit de propoſito differere. Differentias aūt inuenire vtile, Vtilitates inuētionis dr̄iarum.
& ad ſyllogiſmos de eodem, & diuerſo, & ad cognoſcendum quid ſt vnumquodq;. Quod aūt ad ſyllogiſmos de eodem, & diuerſo tile, manifeſtum: inuenientes enim dr̄iam propoſitorum quamlibet, oſtendentes erimus, qm̄ non idē. Ad cognoſcēdum aūt quid ſt vnūquodq;, eo q; propriā ſubſtantiæ, cuiuſq; rationē, ñs, quæ irca vnūquodq; ſunt, accōmodatis differentiis ſeparare ſolemus. Vtilitates conſideratiōis ſimilium.

Similitudinis aūt conſideratio vtilis eſt ad inductiuas rationes, & ad ſyllogiſmos ex ſuppoſitione, & ad aſſignationē definitionū.

Ad

G Ad inductiuas quidem rationes, eo q̄ circa ſingula in ſimilibus in ductione, vt̄ exiſtimamus inducere: non enim facile eſt inducere ignorātes ſimilia. Ad ſyllogiſmos ex ſuppoſitione, eo q̄ probabile eſt quemadmodū in vno ſimiliū ſe habet, ſic & in reliquis. quare ad quodcunq; eorum facultatē habebimus diſputandi, profitebimur quemadmodum in his ſe habet, ſic & in propoſito habere. id enim oſtēdentes, & propoſitū ex ſuppoſitione oſtendentes erim⁹: ſupponentes enim qūo in his ſe habet, ſic & in propoſito ſe habere demonſtrationē faciemus. Ad definitionum aūt aſſignationem, eo q̄ potentes conſpicere quid in vnoquoq; idē, non dubitabim⁹ ad quid oporteat genus. cùm definiem⁹ propoſitū, collocare: nam cōmunium quod maxime in eo quod quid prædicaī, genus erit. Similiter aūt & in multum diſtātibus vtilis ad definitiones ſimilitudinis conſideratio: vt quod idē tranquillitas in mari, & ſerenitas in aere: vtrūq; enim quies: & qm̄ punctum in linea, & vnitas in numero: vtrunq; enim principiū: quare cōe in omnibus genus aſſignantes, arbitrabimur nō extranee definire. Penè aūt & definientes ſic ſolent aſſignare: nam & vnitatē principium numeri dicunt eſſe, & punctū principiū lineæ: manifeſtū igitur, qm̄ ad cōe vtrorūq; genus collocant. Inſtra itaq;, per quæ ſunt ſyllī, hæc ſunt: loci autem, ad quos vtilia ſunt prædicta, ī ſunt qui dicendi ſunt:

Hypothe-ſis.

A multū diſtāt⁹.

H

Sermo de poteſtate ſumendi Differentias, de Similium conſideratione, & Vtilitatibus inſtrumentorum. Cap. 14.

ABRAM

POteſtas vero ſumēdi dr̄iam euenit exercitio ſumēdi dr̄iam rei vehemētis ſilitudinis vnius earū, q̄ vl̄r ſunt tres ſp̄es. quarū Vna eſt ſilitudo acceptionis dr̄iarū retū, q̄ ſubſunt vni generi ꝓximo, prout ſunt fortitudo & æquitas: ſuū enim gen⁹ ē vnū, ſcilicet virt⁹, ſed fortitudo ē circa res timēdas, & æquitas ē circa res q̄ fiunt hominū cōmertijs, & hę sūt illarū dr̄iæ, quib⁹ differūt. Secunda aūt ſp̄es eſt, q̄ ſumamus dr̄ias rerū, q̄ ſubſunt vni generi remoto, prout eſt prudentia & temperantia, ſuum enim remotū genus eſt ipſa virtus, ſed prudētia eſt in parte cogitatiua, & tēperantia in parte cōcupiſcente.

I

Et

MANTINVS

FAcultas veto aſſumēdi dr̄ias acquirit̄ quidem exercitatione & vſu in aſſumēdis differētijs rerū valde ſimiliū, quarum tres ſunt modi. Primus eſt, cū ſumuntur dr̄iæ retū, quæ ſub vno genere propinquo cōtinent̄, vt fortitudo, & iuſtitia: nam genus propinquū ipſarū eſt vnū, videlicet virt⁹: verū ipſa fortitudo cōſiſtit in rebus humoroſis, iuſtitia veto in cōmercijs & actionibus, quæ inter hoīes fiunt: & hæ ſunt earū differentiæ quibus diſtinguunt̄. Secundus modus eſt, cū ſumunt̄ dr̄iæ rei quæ in vno genere remoto cōtinentur, vt prudētia in virtute intellectiua, & tēperātia ī parte cōcupiſcibili.

M

Tertius

ABRAM

Et tertia ſpecies eſt dñiarum rerum, quę ſubſunt generibus ſupremis, qñ illis rebus contigerit ꝙ ſint ſimiles, prout eſt conſiderario illius, quo differt ſenſus à ſcientia, cùm hoc ꝙ ſenſus ſit de prædicamẽto relationis, & ſcĩa de prædicamẽto qualitatis, ſimilitudo enim inter illos ẽ nimia: proportio enim ſenſus ad ſenſibile eſt proportio ſcientiæ ad ipſum ſcibile.

Poteſtas vero ſumendi veri ſimilitudinẽ, fit exercitio ſumendi ſimilitudinẽ inter res diſtinctas, ꝓ put fit poteſtas ſumendi dñias exercitio ſu
B mendi dñias rerum ſimiliũ. Similitudo aũt eſt dupliciter, ſimilitudo ſm modũ proportionalitatis, aut ſecundum rem, quæ ambiat ipſa ſimilia, & aliqñ comperiuntur in vna eadem re ambæ ſimilitudines ſimul. V g. ſenſus, & intellectus ſunt ſiles, quatenus ſunt quædam conceptiones, necnõ rõne proportionalitatis: quia diſpõ intellectus ad animã eſt, ſicut diſpoſitio ſenſus ad viſum. Hę itaq; ſunt res, quæ nobis cõflant poteſtatẽ horum quatuor inſtrõrum.

Trium aũt horum inſtrõrum,
C quæ ſunt nominis æquiuoci dignotio, & dñiarum acceptio, & ſimilitudinis ſumptio, eſt iuuamen cõe, & iuuamen propriũ. Commune quidem iuuamen ẽ, quo facilior fit eductio præmiſſarũ ipſarumq; inuentio, qñ enim nos diuiſerimus nomẽ æquiuocũ in ſua ſignificata, & hoc in ſubiecto præmiſſæ, aut ipſius prędicato, aut vtroq; ꝙ vna præmiſſa redit nobis plures præmiſſæ: ſicq; qñ diuideremus rerũ differentias, quas putaueramus primo eſſe vnam, redditur vna præmiſſa duæ, & hinc nobis eueniunt duæ præmiſſæ.

Singulis

MANTINVS

Tertius modus fit, ſi ſumant dñiæ re D
rum, quæ ſub generib⁹ ſupremis cõtinent, ſi cõtingat illas res eſſe ſiles, vt cũ cõſiderat, in quo nam differat ſenſus ab ipſa ſcĩa, licet ſenſus ſit ex ꝑdicamẽto relationis, & ſcĩa ex ꝑdicamẽto qualitatis: qñ inter ipſa magna extat ſimilitudo. nam eadẽ eſt proportio & rõ ipſius ſenſus ad ſenſibile, quæ eſt ſcientiæ ad ſcibile.

Facultas vero ad aſſumendã ſiſi-
tudinẽ acquirit ex vſu aſſumptiõis ſiſitudinis inter res diuerſas, quẽad modũ facultas, quã habem⁹ ad aſſumẽdas dñias, orit quidã in nobis ex E
vſu aſſumẽdi dñias rerũ ſiſitũ. ſiſitudo ꝓterea ẽ duplex. nẽpe vel ſm analogiã, vel eſt ſimilitudo ſm aliquid cõe ipſis ſimilibus: qñq; tamen reperiuntur in eadem re vtraq; ſimilitudo ſimul. exẽpli gratia, ſenſus, & intellectus: ſunt enim ſimiles, quatenꝰ ſunt cognitiones, & ſm analogiam: nam ita ſe habet intellectꝰ ad aĩam, ſicut ſenſus ad viſum. Hęc itaq; ſunt ea, quę præſtant nobis facultatem in his quatuor inſtrumentis.

Tria aũt horum inſtrõrum, vide
licet diſtinctio noĩs æquiuoci, & dif F
ferentiarũ inuẽtio, ac ſiſitudinis cõſideratio, ꝓſtant qdẽ vtilitatẽ cõem, atq; vtilitatẽ propriã. Cõis aũt vtilitas eſt, quia ꝑ hæc facile ꝓpõnes ſumentur, ac inuenientur: nam, cum diſtinxerimus nomen æquiuocũ in ſua ſignificata, & hoc ſiue ſubiectũ ꝓpõnis, ſiue prædicatũ eius, ſiue in vtriſq;, vna propoſitio efficietur plures: ſimiliter quoq;, ſi inuenerimus differentias rei, quã exiſtimauimus primo ipſam eſſe vnã, tunc illa vna propoſitio euadet plures, & ſic habebimus ex hoc duas propoſitiones.

Log. cũ cõ. Auer. D Vtili-

ABRAM

G Singulis vero horum trium iuuamina propria ſunt: æquiuoci quidem nominis cognitioni vna cum præfato, tria iuuamina. Primum quidem iuuamen patens eſt manifeſtatio, & hoc quidem iuuat quærentem & reſpondentem: quærētis quidem iuuamen eſt, quia quando quęritur nomine æquiuoco, intelligeret ex illo admiſſionē alterius duorum ſignificatorum, quæ ſignificat, & interdum abſtineret illud admittere ob cauendum ſignificatum illi commune ſecundum nomen, &
H putaret ꝙ quæſiuiſſet de hoc quod eſt apud eum impoſſibile, quærens autem hoc opere illi oſtenderet ſignificatum quod intenderat admittendum, & illud admitteret.

Reſpondenti vero iuuamen eſt, quia aliquando quæreretur ab eo ſignificatum, quod non noceret ei illud admittere, & cum illo in nominis ſignificatione incluſum eſſet ſignificatum, quod redderetur ad deſtruendum eius poſitionem. Poſſet enim ille admittere quod ſignificat nomen æquiuocum abſq; diI ſtinctione, & nō crederet quòd quęrens illi inferret deſtructionem eius poſitionis. Secundum vero iuuamen eſt, quòd quærens & reſpondens non ferant orationem de duobus rebus diſtinctis, & putent interloqui de vna re, & quod eſt in mēte vnius ſit aliud ab eo, quod ē in mente alterius, & quod vnus deſtruit, ſit aliud ab eo, quod deſtruit alter: hoc autem eſt manifeſtum, ꝙ eueniat illi, qui ignorat quid ſignificet nomen æquiuocū abſq; diſtinctione. Tertium autē iuuamen eſt, ne erret audiens, neq; loquēs in ſyllogiſmo,

quādo

MANTINVS

Vtilitas vero ꝓpria ſingulis horū K
triū hæc vtiq; eſt: nēpe ꝙ cognitio noīs æquiuoci ꝓter id quod iā prędictū fuit, habet quidē tres vtilitates. Prima vtilitas eſt diluciditas & manifeſtatio, & ex hoc ſuſcipient iuuamentū opponēs, & reſpōdens: opponens aūt, ſiue interrogās, ideo iuuat ex hoc, quia cū ipſe interrogat aliqd per nomen æquiuocū intelligit per ipſum vnū quoddam ſignificatū ex illis ſignificatis, quæ ſignificat illud nomen, & qīq; reſpondens recuſat acceptare illa ſignificata, quia recuſat illa ſignificata æquiuoca ſm no- L
men, & putat ꝙ ille interrogauit de illo ſignificato recuſato ab ipſo, qđ eſt apud eū impoſſibile, & hoc officio declarat ipſe interrogans ipſi reſpondenti illud ſignificatum, quod ipſe intendit & acceptabit ipſum.

Reſpōdenti quoq; eſt id vtile, propterea quia multoties interrogabit de aliqua re, quā ſi conceſſerit, & acceptauerit, nihil ei nocebit, in quanta mēte re continebit ſm ſignificationem illius noīs, aliquod ſignificatū, quod iterū deſtruet illius ſuppoſitio
nem, quia ipſe cōceſſit id quod ſigni M
ficat illud nomen æquiuocū ſine diſtinctione, & nō crediderit ꝙ ex hoc ipſe interrogās inferat deſtructionē ſuæ poſitionis. Secūda vtilitas eſt ne interrogās & rīndens diſputēt de duab⁹ rebus diſtinctis, & putēt ſe de vnica re diſputare, & id, qđ eſt in aīa vnius, eſt aliud ab eo, qđ in aīo alterius exiſtit, & id, qđ deſtruit alter eorū, eſt aliud ab eo, qđ deſtruit ab altero: manifeſtū aūt eſt hoc contingere illi, q ignorat, qd ſignificet nomen æquiuocū. Tertia vtilitas eſt, ne decipiat audiēs & loquēs ī ſyllo-

nam,

ABRAM

quando illius præmiſſæ ſignificant
nomine æquiuoco, & quoddã illo-
um ſignificatorũ, quæ ſignificant
llud nomen, ſit verũ, & aliquod fal
ũm. & poſſet putari falſum eſſe ve-
um, & verũ eſſe falſum, & diuulga-
um eſſe abſonũ, & abſonum eſſe di
iulgatũ, & putaret de eo quod non
ſt ſyllꝰus, ꝙ ſit ſyllꝰ: putaret enim ꝙ
pſum idem prædicatũ minoris ſit
abiectũ maioris, cum ipſum eſſet
liud, & putaret ꝙ ibi ſit concluſio,
ũ ibi nulla res ſit illata: quatenꝰ aũt
x nomine æquiuoco poſſet euenire
allacia, qua homo poſſet decipere
liũ, hoc opus prius eſt ſophiſticũ q̃
opicum: ipſe vero topicus indiget
llo, dũ reſpondens extorquetur de-
iando extraneis rñſionibus, & fiũt
lli difficiles, & abſtinet ab admitten
o rem, de qua reciperet iuuamen,
t de hac re quęreret ab illo nomine
quiuoco, quod ſignificaret illã, &
liã rẽ, de qua nõ caperet iuuamen,
t reſpõdens admitteret illud putãs
e eo, ꝙ ex quo hoc nomẽ ſignificat
em, quæ nõ iuuat quęrentẽ expedit
i concedere hoc nomen ſm hoc ſi-
nificatũ, quod confert quærenti iu
amen, & ex illo inferret ipſe quęrẽs
em, quã ab initio rei propoſuerat,
uã admittere cauebat, niſi ꝙ hoc
pus deceptoriũ ſit in hac arte p ac-
dens. Verũ tamẽ poteſtas ſumendi
ñias confert cõſtitutioni definitio-
is ſingularũ rerũ, ipſamq; noſſe fa
t per id, quod proprie ipſam cõcer
it, eo ꝙ dñia eſt, qua ſpecies p ſe di-
nguit à ſpecie ſecum conuenienti
i genere, & confert iterũ iuuamen
cis de eodem, & de alio, quando
im manifeſtantur differentiæ, ſit
anifeſtum ipſum aliud.

Iuuamen

MANTINVS

nam, cũ ꝓmiſſæ fuerint æquocæ, & D
illarũ rerũ, q̃ ſignificant ꝑ illud no-
men, aliqua ſit falſa, aliqua vera, po-
terit exiſtimari id, qđ eſt falſum eſſe
verũ, & verũ eẽ falſum, & ꝙ impoſſe
ſit ꝓbabile & ꝓbabile impoſſe, & id,
qđ nõ eſt ſyllꝰ, ꝙ ſit ſyllꝰ: qm̃ pote-
rit exiſtimari ꝙ illudmet ꝓdicatũ,
qđ eſt in minori ꝓpõne ſit ſubiectũ
in maiori, cum tñ ſit aliud, & exiſti-
mabit, ꝙ adſit ibi concluſio, cum tñ
nihil ſit ibi illatũ: ꝑ id aũt qđ, cõtin
git deceptionis ex noĩe æquiuoco,
poterit qs alios decipere: verũ hmõi
officiũ principalius ẽ in ſophiſticis, E
ſeu elenchis, q̃ in dialecticis. Verũ tñ
erit coactꝰ vti hoc officio ipſe dialec-
ticus qñ rñdens peruerſe cauillat
cõtra ipſum rñſionibus incongruis,
q̃ ſunt apud eũ difficiles, & ſic nõ po
terit recipere, & acceptare id, qđ põt
vtilitatẽ afferre: & ſic interrogabit
de ea re aliquo noĩe æquoco ſignifi
cãte eã, & aliã rem, q̃ nullã affert vti
litatẽ, & acceptabit illud ipſe rñdẽs,
cũ putet, ꝙ poſtq̃ illud nomẽ ſignifi
cat illã rem, q̃ nullã affert vtilitatem
ipſi interrogãti, põt acceptare illud
nomẽ iuxta illud ſignificatũ, qđ af- F
fert vtilitatẽ ipſi interrogãti, & tunc
ipſe ĩterrogãs ĩferet ex hoc illã rem,
quã ꝓpoſuerat ab initio ꝓbare, &
nõ poterat eã cõcedere. Verũ tñ hoc
offĩm eſt ſophiſticũ, tñ ſit ĩ hac arte
p accñs. Vtilitas vero facultatis inuẽ
tionis dñiarum cõduxit ad aſſigna-
tionẽ diffinitionis vniuſcuiuſq; rei,
& cognitionẽ rei, q̃ eſt ei propria, cũ
ipſa dñia ſit, qua diſtinguit ſpẽs p ſe
à ſpẽ diuidẽte ipſam p genꝰ: & hoc
eſt vtiq; vtile ad loca, q̃ ſunt de eo-
dem, & diuerſo quoq;: nã notifica-
tis differẽtijs notificant & diuerſa.

D ij Vtilitas

ABRAM

G Iuuamen vero poteſtatis ſumendi ſimilitudinem decet tribus rebus: quarum vna eſt ipſa inquiſitio: ſecunda ſunt ſyllogiſmi, qui proprie poſitiones nominantur, hoc eſt conditionales: & tertia ſunt ipſæ definitiones. Huius vero iuuamen ad inquiſitionem patet, quia ſciendo ſumere ſimilitudinem ipſius conſimilitudinis euenit ſyllogiſmus poſitionis. hic enim manifeſtationis modus fit ſecundum modum credulitatis, quando enim aliquid alicui ineſſe, aut abaliquo auferre oſtẽ
H dere proponimus: hanc commonſtrationem transferimus ad huius ſimile, de quo eſt notum, quòd id, qnod ſequitur huius rei ſimile, ſequatur hanc ipſam eandem rem. Definitionibus autem confert iuuamen, quia per eam oſtenditur proximum genus, quod in definitione ponitur, ſicut per ſcientiam differentiæ dignoſcitur id, quod proprie ipſam concernit, & vt vniuerſalius inquam, niſi ſumeretur ſimilitudo, impoſſibile eſſet cuipiam euenire vniuerſale aliquod tanto minus eſ-
I ſentiale: & ideo exercitium ſumendi ſimilitudinem & differẽ etiam eſt, quo nobis ipſi conſtamus de acceptione rerum eſſentialium in ſyllogiſmis demõſtratiuis. Et aliquando etiam ſumitur iuuamen de ipſa ſimilitudine ad acceptionem definitionum rerũ nimis remotarum ſecundum ſuam eſſentiam, ex quo inter illas fuerit proportio aliqua, & ponitur hæc res, qua proportionantur, tanquam illarum genus.

Verbi

MANTINVS

Vtilitas vero facultatis inuẽtionis, K
& conſiderationis ipſorũ ſimiliũ ad tria ſe extẽdit. Primo ad ipſam ĩductionẽ faciendã. Secũdo ad ſyllos, q̃ pprie dicunt ſylli ex ſuppoſitione, ſeu hypotheſi, hoc eſt conditionalis. Tertio ad ipſas diffinitiões aſſignandas. Eſt itaq; manifeſte vtilis cõſideratio ſimiliũ ad ipſam inductionẽ, propterea q̃ notitia ſimilitudinis, q̃ eſt ĩter res, de q̃b⁹ fit inductio, verificat inductionẽ: nam ſi nõ fuerit nota illa ſiſitudo, q̃ inter eas exiſtit, nulla apparebit ibi inductio. Eſt p̃terea manifeſte vtilis ad ſyllos condi- L
tionales, q̃ cognita cõſideratione, & inuẽtione ſimilitudinis efficietur ſylls ex ſuppoſitiõe, & is modus probationis eſt ſm modũ permutationis. nã, cũ volumus probare aliquid ineſſe alicui rei, vel denegatũ ab ea, re, tũc trãsferim⁹ hmõi probationẽ ad ſimilitudinẽ ei⁹, quia ſcim⁹ q̃ id, q̃d infert ſimilitudinẽ huius rei, inferet ipſammet rẽ. Ad diffinitionũ quoq; aſſignationẽ vtilis eſt ſimiliũ cõſideratio, ppea quia p̃ hoc manifeſtat genus propinquũ, quod in diffi nitione ponit, quẽadmodũ cognita M
dria dignoſcit id, q̃d eſt ei propriũ, & vt verbo dicã, ſi nõ cõſideraretur ipſa ſimilitudo, nõ poterit q̃s habere aliquid vſe, ſeu cõe longe minus aliquid p̃ ſe, & eſſentiale: hinc eſt, q̃ exercitatione & vſu cõſiderationis ſimiliũ, ac driarum deuenim⁹ in cognitionẽ rerũ, quæ ſunt p̃ ſe in ſyllis demſtratiuis. Confert p̃terea cõſideratio ſimilitudinis ad aſſignãdas definitiones rerũ, q̃ valde diſtãt inter ſe, cũ extat ĩter ipſas aliqua analogia, & proportio, & illa res, q̃ hẽt analogiã ad eas ponatur veluti genus ad eas.

exẽpli

ABRAM

A Verbi gratia, quia ex quo proportio puncti ad lineã in magnitudine eſt proportio vnius ad numerũ, eo ꝙ ſit principiũ: ſicq;, quando proponimus habere lineæ, aut vnius definitionẽ, ponimus hanc ſimilitudinẽ, vt genus illorum, & dicimus de puncto, ꝙ ſit lineæ principiũ, & de vno, quòd ſit numeri principium.

Hæc itaq; ſunt inſtrã, quib⁹ educuntur particulariora loca ſingulorum quæſitorũ ex locis cõibus, quæ infra narrabit. Et hic explicit oratio de prima parte huius ſcientię, & ma

B ior pars illius, cuius meminim⁹, eſt, quod dictum eſt in Primo libro voluminis Topicorum Ariſtotelis.

MANTINVS

exempli gra, cum eadem ſit rõ vel D ꝓportio, ſeu analogia ipſius puncti ad lineã, quæ eſt ipſi⁹ vnitatis ad numerum, cũ illud ſit principiũ. Ideo cũ voluerimus aſſignare diffinitionem pũcti, vel vnitatis, tũc ponem⁹ hmõi ſimilitudinẽ veluti genus eis, & dicimus punctũ eſſe principiũ lineæ, & vnitatẽ principium numeri.

Hæc ergo ſunt inſtrã, quibus inueniuntur loca particularia vniuſcuiuſq; quæſiti locorum vniuerſaliũ, quos poſt hoc narrabit, & hic finit tractatus primæ partis huius ſcĩæ, & maior pars eorũ, quę de hoc tracta- E uimus, amplectit quicquid Ariſtoteles dixit in Primo libro Topicoꝝ.

Ariſtotelis Libri Primi Topicorum, cum Auerrois media expoſitione finis.

Tractatus de Locis ad intelligentiam eorum, quæ in Reliquis Topicorum libris ab Ariſtotele dicuntur.

ABRAM

EXpedit quòd primo dicamus quid ſit locus, & ſecundo quòd ſint finita incluſa, & tertio modos diſciplinæ, qui poſſunt de eis fieri, & modum quo Ariſto. proceſſit

C hic. Dicimus itaq;, quòd Alexander & Theophraſtus definiunt locum, quòd ſit principium & ſedes, vnde ſumuntur præmiſſæ ſingulorum ſyllogiſmorũ, qui fiunt de omnibus particularibus, quæſitis ſingularum artium, & per hoc intendit ꝙ ſint diſpoſitiones & attributa communia, & regulæ quibus procedimus ad acquirendum particulares præmiſſas ſingulorũ ſyllogiſmorũ.

Alexandri & Theophraſti opinio.

Et

MANTINVS

ONſentaneum nunc eſt primũ determinare qd ſit locus: ſecũdo, ꝙ loca ſunt finita determinataq;: tertio tractare de modis doctri F næ, qui poſſunt fieri in ipſis, & modo, quo vſus é Ariſt. in tractatione de loco. Dicamus itaq; ꝙ Alexander & Theophraſtus definiunt locũ ſic: locus eſt principium quoddã & elementũ, à quo ſumuntur ꝓpõnes cuiuslibet ſyllogiſmorum, qui fiunt de problematibus particularibus in vnaquaq; arte: ac ſi velint locos ipſos eẽ ſignificationes ac affect⁹ quoꝺ dam vles, & communes, atq; ordines & regulas, à quibus procedimus ad adipiſcendas propoſitiones particulares in ſingulo ſyllogiſmo.

D iij Et

ABRAM

G Et hoc eſt quod Abumazar Alpha
rabius intendit per locum, & ideo
ex quo ipſe eſt illa præmiſſa, cuius
partes proprie concernunt partes
præmiſſæ, quæ ei ſubeſt: cuius pars
prædicata præmiſſæ prædicatū tan-
tum cõcernit, & ſubiectū eſt aliud:
præmiſſæ vero, qua concernitur
pars, ſubſtantia eſt ipſum ſubie-
ctum alterius præmiſſæ, cùm pars
prædicata ſit alia: continens itaque
illarum non eſt locus, neque con-
tenta eſt præmiſſa particularis, ſed
contenta eſt concluſio duarum præ
H miſſarum, quarum maior eſt con-
tinens, & minor eſt contenta ſecun-
dum eius ſubiectum, prout dici-
mus Socrates eſt animal, & omnis
homo eſt animal. Et putatur quòd
hæc definitio, qua definierunt hæc
loca, ſit affinis definitioni qua ea de-
finierat Ariſto. in libris Rhetori-
corum: ille enim dixit, quòd loca
ſint baſes ſyllogiſmorum, & puta-
tur quòd inter illa ſit differentia,
quia ſi locus eſt baſis ſyllogiſmi, ſyl-
logiſmus eſt illius forma, quæ eſt
eius figura, eius autem materia eſt
I ipſius præmiſſæ: expedit itaq; quòd
locus ſit, qui largiatur ſyllogiſmo-
rum præmiſſas & formam, & hoc
eſt ipſa veritas, quia inuenimus ſyl-
logiſmos facere ambas res ſimul,
aut inuenimus de illis qui faciat al-
teram duarum rerum, & de illis,
qui faciat alteram rem: & hoc qui-
dem eſt manifeſtum de locis vniuer
ſalibus, quæ Ariſto. tradidit in Po-
ſterioribus Analyticis.

Themiſti⁹

MANTINVS

Et hoc idem ſentit Alpharabius de K
ipſo loco: & ideo dicit, ꝙ eſt propo-
ſitio, cuius partes ſimul terminant
propriaspartes propoſitionis, quæ
ſub ea continetur, vel cuius pars, quę
eſt prædicatum, continet prædica-
tum propoſitionis tantum, ſubie-
ctum tamen eſt vnum in ea. At illa
propoſitio, cuius pars, quæ eſt ſubie
ctum, terminat proprium ſubiectū
alterius propoſitionis, pars tamen,
quæ eſt prædicatum, eſt vna, tunc
eius vniuerſalis & communis non
eſt locus, neq; ipſa terminata, ſeu cõ
tracta erit ꝓpoſitio particularis, ſed L
ipſa terminata, & contenta eſt vtiq;
concluſio duarum præmiſſarũ, qua
rum maior eſt ipſa vniuerſalis com
munis, ſeu continens, & minor eſt
ſubiectum ipſius terminatæ & con-
tractæ, vel cõtentæ: vt cùm dicimus
Socrates eſt animal, & omnis homo
eſt animal. Hæc autẽ definitio, qua
illi definierũt hæc loca videtur eſſe
fere eadem cum ea definitione, qua
Ariſto. definiuit ea in libro Rhetho
ricorum. Inquit enim ipſe ibi, lo-
ca eſſe elementa ſyllogiſmorũ: poſ-
ſet tamen dici, ꝙ differũt aliquo pa- M
cto inter ſe, qm̃ ſi locus eſſet elemen
tum ſyllogiſmi, cùm ipſe ſyllogiſm⁹
habeat formam, quæ eſt eius figura,
atq; materiam, quæ eſt propoſitio
eius: locus ergo debet præſtare pro-
poſitiones ſyllogiſmorum, & figurã
eorum: & hoc vtiq; eſt verum. nam
inuenimus ipſos ſyllos fungi vtroq;
munere ſimul, vel inuenimus ali-
quos eorum fungi vno illorũ duo-
rum officiorũ, aliquos vero altero:
& hoc perſpicuum eſt ex illis locis
vniuerſalibus, quos tradidit Ariſto.
in libro Priorom Reſolutiuorum.

Themiſti⁹

ABRAM

A Themiſtius vero edixit ꝙ locus ſit vniuerſalis præmiſſa, quæ eſt in ſyllogiſmo, quæ veriſſima eſt præmiſſarum ſyllogiſmi. & dicit, ꝙ tali præmiſſa aliquando vtimur ſecundum ſe in ſyllogiſmo, & aliquando vtimur ſua ſententia, & poteſtate Eius autem argumentatio ad hoc eſt, qa in rebus, quibus Ariſt. vtitur in tractatu locorũ huius libri, comperiuntur ambæ ſpecies ſimul, prout dicimus, ꝙ eligibili⁹ ſit apud nos quod eſt diuturnioris temporis, & prout dicimus ꝙ eligibile per ſe ſit eligibilius quàm eligibile per aliud. de re itaq; horum & ſimilium videtur, ꝙ numerati ſint vt fiant maioris præmiſſæ ſingulorum ſyllogiſmorum quæſitorum particularium: prout dicimus ebrietatis delectationẽ eſſe eligibiliorem delectatione coitus, quia ſit diuturnioris durationis.

Alexandri vero argumentatio ad hoc eſt, quia præmiſſę, quæ ſumunt in illis ſyllogiſmis, ſunt infinitæ, & non incluſæ collectæ in vnum, ſicq; non euenit ex finitis indiuiduis aliqua res vniuerſalis, ex qua procedat ad res particulares infinitas, cui⁹ moris eſt diſpoſitio regularum, quæ traduntur in hac arte: vniuerſales vero præmiſſæ particularium præmiſſarum ſunt finitæ: & dum attigerim⁹ ipſarum vniuerſaliores, poſſibile fit nobis procedere ad particulariores quæ eis ſubſunt, & euenient nobis præmiſſæ particulares, quæ ſunt in potentia infinitæ aduentu vniuerſalium, quæ ſunt finitæ: & hæc quidẽ eſt natura regulæ, vt regula eſt, & ideo loca ſunt, quæ per ſe largiuntur poteſtatem faciendi ſyllogiſmos, & particulares præmiſſas maioris ſingulorũ

Themiſtij opinio.

MANTINVS

Themiſtius vero dicit, ꝙ locus eſt ꝓpõ vſis, quæ eſt verior cęteris propoſitionib⁹ ſyll̃i, & dicit, ꝙ illa ꝓpõ, quæ ita ſe habet, qñq; ponitur ipſamet in ſyll̃o, qñq; vero eius ſignificatũ, & vis eius. Et huius rei rationẽ affert ipſe Themiſtius, ſ. propterea, quia ea, quæ ab Ariſtotele traduntẽ in hoc libro in Tractationib⁹ de Locis, inuenies ea eſſe ex vtroq; genere horũ ſimul, vt cũ dicim⁹, ꝙ quicqd diutius ꝑdurat eſt præſtantius apud nos, & cũ dicim⁹ ꝙ id, qd̃ eſt de ſeipſo ꝑſtantius, eſt vtiq; ꝑſtantius q̃ id, qd̃ eſt ꝓp aliud ꝑſtantius. Hęc ergo & eoꝝ fiſſa videntẽ connumerari & ordinari hic, vt ex eis fiant ꝓpõnes maiores ĩ ſingulo ſyll̃o problematũ particlariũ: vt cũ dicim⁹, ꝙ delectatio ebrietatis eſt ꝑſtãtior delectatiõe venerei actus, cùm diutius ꝑduret.

Alexandri tñ ratio cõtra hoc eſt, ꝙ ꝓpõnes, quæ reperiuntẽ in ipſiſmet ſyll̃is, ſunt infinitæ & indeterminatę: de eo aũt, qd̃ eſt infinitũ, & interminatũ, nõ poſſum⁹ ex ſcia de indiuiduis finitis eoꝝ adipiſci aliqd vſe, a quo procedat ad particularia infinita, vt fieri ſolet ꝑ regulas traditas in hac arte. At ꝓpõnes vſes, quæ particulares ꝓpõnes amplectũtur, ſunt vtiq; finitæ, ſub quibus continentur partes infinitæ, & cũ peruenerimus ad eatũ vſes, poterim⁹ trãſire ac procedere ab eis ad particulares, q̃ ſub ipſis continentẽ: & ſic obtinebimus particulares ꝓpõnes infinitas potentia, cum obtinuerimus vſes finitas. Hæc enim eſt natura ipſi⁹ methodi ſeu regulæ, quatenus eſt methodus, & regula: & ideo ipſa loca præſtant per ſe facultatem efficiendi ſyll̃os, ac propoſitiones particulares magnas

ABRAM

G gulorum ſyllogiſmorum, nõ quòd ipſarum naturę ſit hic actus. Et ideo id quod dicit Alexander, & qui vt ipſe aſſeuerat, eſt proprior veritati, quàm Themiſtius.

Et Abumazar dicit cũ hoc, ꝙ illa ſit opinio Ariſtotelis, quam preſſius ponit, q̃ ſecũdum quod dicitur loci nomen apud vulgus, & illa eſt res vnde trãſtulit hoc nomen: ita enim oportet, ꝙ ſit res ad quã nomen trãſfertur in arte, vnde translatũ fuerit. Verbi gr̃a, quia nos inuenimus loci nomen apud vulgus, ꝙ eo ſignificẽt
H aliquã diſpoſitionem, vel aliquam rem cuiuſq; orationis, de qua ſit ſermo, occaſione cuius diſpoſitiõis vel rei prouenit huius orationis cõſtructio, aut deſtructio: & hoc quidẽ apparet ex inquiſitione locorum, quæ vtuntur hoc nomine, quia cõſueuerunt dicere hic eſt locus conſiderandi, & locus aſtutiæ, & locus deceptionis, & locus dependentiæ ſimilitudinis: & hæc eſt ſimillima rerum ſm ſignificatũ quod nomen loci ſignificat apud Alexãdrum. Et ſunt res, quæ dum apud nos fuerint ſecundũ
I orationem aliquam, poſſibile eſt nobis ex illis procedere ad id, quod hęc oratio conſtruit, aut deſtruit.

Et hinc dicimus, ꝙ Ariſtoteles nõ vocaret præmiſſas vſes, ex quibus acquiruntur præmiſſæ particulares demonſtrationum, loca, ex quo demonſtratio non eſt apta ſecundum modum quæſtionis & reſpõſionis, & Ariſtoteles excuſãtur de ſimilib⁹ illarum præmiſſarum, quibus vtitur in ſuo libro, de quibus putarut ꝙ ſint maiores præmiſſæ particulares, quæ fiant in ſingulis ſyllogiſmis de particularibus præmiſſis dicẽdo, ꝙ hæ

MANTINVS

in vnoquoq; ſyllo, nõ ꝙ ex earũ nã K
ſit efficere hmõi officium, hoc eſt, ꝙ ſint ipſemet de ſe ꝓpõnes magnæ, ſed præſtãt methodũ. Et ideo vẽ rectius locutus fuiſſe Alexãder & qui eius ſequit̃ ſententiã, q̃ Themiſtius.

Alpharabius vero dicit, ꝙ cũ hoc, ꝙ hęc ſit opinio Ariſtotelis, quã intendit in hoc libro, ſumpta à ſignãtione loci apud vulgũ, adhuc oportet, vt extet q̃dã ſilitudo inter illud ſignificatũ, ad qđ translatũ eſt illud nomẽ ꝑ artẽ, & ſignãtũ apud vulgũ. Et dicit, ꝙ nos inueniem⁹ nomẽ loci ſignificare apud vulgũ aliqđ ſignifi L
catũ, vel aliquã rem in oĩ oſone, de qua cõtingat fieri aliqua enũtiatio ꝓ illud ſignificatũ, vel illã rem, q̃ affert affirmationẽ illi⁹ oſonis, vel ei⁹ deſtructionẽ, & hoc ſatis patet, ſi recte ꝙquirant̃ loca, in quibus hoc nomen in vſum venit apud eos: dicũt enim hic ẽ locus contẽplationis ſeu cõtẽplãdi, & locus ingenioſitatis, vt ita loquar, ſeu verſutiæ, & locus fallacię, & loc⁹ depẽdẽtię, & ĩter oĩa hoc vtiq; ẽ, qđ magis ſimilat̃ illi ſignãto qđ ꝑ nomẽ loci ſignãt̃ apud Alexã. Et ſunt qdẽ illa ſignãta, q̃, cũ in ali- M
qua oſone ea habuerim⁹ poterimus vtiq; procedere ab eis ad id, qđ affirmet hmõi orationẽ, vel eã deſtruat.

Et ideo dicendũ eſt ꝙ illæ ꝓpõnes vſes, à quibus adipiſcimur ꝓpõnes particulares in ipſis demſonio⁹, Ariſtoteles nõ vocat eas loca, cũ ipſa demonſtratio ſit res, quę non eſt apta, vt in ea fiat̃ interrogatio & reſpõſio: immo Ariſto. excuſat ſe, cur vtat̃ in ſuo libro illis ꝓpõnibus, quia videntur eſſe ꝓpoſitiones magnæ particulares, quæ fiunt in ſingulo ſyllo pro aliquib⁹ quæſitis particularib⁹.

Inquit

ABRAM

A ꝙ hę numerentur inter loca, ratione qua ſua prædicata ſunt aliquo modo vniuerſaliori prędicatis multorum quęſitorum particularium, & proceditur ex eis ad particulares præmiſſas, quæ ſiunt maiores præmiſſę ſingulorum ſyll'orum, & propterea poſſunt eſſe regulæ, & dignoſci in hoc libro. Et huius exemplū eſt id, quod dicimus, quod eſt diuturnioris durationis, eſt eligibilius: & eſt locus, ex quo ex eo procedimus ad id, qđ eſt diuturnioris durationis, ꝙ ſit eligibilius: id vero,

B de quo Ariſtoteles meminit de his orationibus, præter id cuius memi nimus, eſt vt dicere expediens eſt explicare, quas rerum conueniat vocare, ſicut illas vocat ipſum vulgus, & quas non: & ſicut dum dicit poſtquam trāſtulerimus rei nomen ād nomen alterius rei expedit, ꝙ cōſideremus adeo quòd nomen quo vocat' ſit conuenientius quàm nomen ſubiecti. Hę enim non ſunt præmiſſæ, ſed ſunt diſpoſitiones, & attributa præmiſſarum, ex quibus progreditur ad illas: & ideo omnes

C expoſitores conueniunt ꝙ hęc non ſint loca, ac ſi eſſent poſitiones, & directiones ad modum inueniendi præmiſſas, & res iuuantes eas. hęc itaq; eſt explicatio quid ſint loca. Modi vero diſciplinę, q̄bus vtimur in hac arte vident' ex eo qđ dicā, ex quo.n. oē quæſitum eſt p dictionē an ſit, aut quæritʼ p ipſam, an res ſit ſim plr, ꝓut dicimꝰ, an vacuū ſit, & an tale ſit tale? ꝓut dicimꝰ, an agnꝰ ſit mortuꝰ? aut an tale ī eē tali ſit magis q̄ ineſſe tali, vel an tale in ſit tali, aut fm ꝙ ſit definitio, aut genꝰ, aut ꝓpriū, aut accidens, & ſimilia: & vniuſ-

MANTINVS

Inqt.n. ipſe, ꝙ illæ dñr loco ppea, D quia earum ꝓdicata reperiunt' mō quodā vſiori, q̄ ſint ꝓdicata multa pticularia, & procedit' ab eis ad particulares propōnes, q̄ efficiunt' propōnes magnę ī ſingulo ſyll'o: & hac tōne pñt eſſe regulę & methodi, & pōt de eis tractari in hoc lib. Exempli gra cū dicimus, qđ diuturnius ē, eligibilius eſt, ſeu ꝓſtātius, hoc.n. dr eē locus, quia ab ipſo ꝓcedit' & trāfitur ad hoc, vt dicamus, ꝙ q̄cq̄d ē diuturnius, ē eligibilius apud nos. Id vero, qđ Ariſt. affert de his oōnibus, eſt aliud, q̄ id, qđ nos narraui E mus, vt cū dicit: cōſentaneū aūt eſt vt declaremꝰ, q̄ nā ſint illa, q̄ nos debemus noīare vt nominat vulgus, & q̄ ñ: & cū dicit & iā op3, vt diſputemus, ſeu rōnes afferamus, poſtq̄ trāſtulerimus nomen rei ad aliud nomē: ita vt cōuenientius ſit illud nomē, quo nos nominamꝰ illā rē, q̄ ſuū nomē ſibi impoſitū. Hæc.n. nō ſunt ꝓpōnes, ſed sūt q̄dā affectꝰ & diſpōnes ipſarū ꝓpōnū, & q̄dam via, qua pgit' ab eis ad illas: & iō oēs expoſitores cōuenīūt, ꝙ hęc nō sūt loca, ſed ſunt veluti q̄dā ſuppōnes, F & regulę, ac directiōes dirigētes ad īuētionē ꝓpōnū, & ſunt res q̄ ad illas cōferūt. Hęc ergo ē locorū expō, q̄d nā ſint. Modi vero doctrinę, q̄ ī hac arte fiūt, q̄ nā ſint, ſtatim declarabo. nā cū q̄libet ꝓblema, qđ per dictionē an, vel vtrū ſit, q̄ritʼ vtiq; p ipſum, vtrū res ſit abſolute, & ſim plr, vt cū dicimꝰ vtrū vacuū ſit, vel vtrū hoc ſit hoc, vt cū dicimꝰ, vtrū aīa ſit mortalis, vel vtrū hoc ī ſit potius huic, q̄ huic, & ſi hoc ī eſt huic, vtrū ſit definitio, vel genꝰ, vel propriū, vel accidēs, & vnūq̄dq̄; horū

hēt

ABRAM

G vniuſcuiuſq; horũ ſint loca ꝓpria, & loca cõia, poſſibile eſt, ꝙ oĩa loca iuuãtia ſingula horũ q̃ſitorum numerent ſola, & ſi his ſit repetitio locorũ cõmunium. hic tñ eſt facillimus modorũ, & proximus eorũ, & firmiſſime obſeruationis ipſorũ, & ſic inuenimus feciſſe Ariſtotelẽ, niſi ꝙ ipſe poſuit loca q̃ſitorũ eſſendi ſimplr, & loca accidentis in vnum idẽ, ob cãm quã prędiximus, & decreuit illis vnũ tractatũ: deinde poſuit loca queſitorum ſyllorum ſimpliciter tũ, & decreuit illis vnũ tra
H ctatum: deinde poſuit loca generis, & decreuit illis ẽt vnum tractatũ, & ſic fecit de locis q̃ſitorũ proprij, & definitionis, quia vtriq; horum decreuit vnũ tractatum. Et poſsibile ẽt eſſet hæc loca fieri altero mõ: numerauit aũt primo quid oĩbus illis ſit commune, prout ſunt loca ſimilitudinis & contrarij, & cætera: deinde poſuit qđ eſt cõe quatuor ipſorũ, deinde trib⁹, deinde duobus, & numerauit loca ꝓpria ſingulis horũ ſolis: & iã poſſe eẽt, ꝙ numerarẽtur reſpectu ad defiõnẽ, ꝑter ꝙ ex-
I plicet ꝑ illa definitio alicuius q̃ſiti de his q̃ſitis, loca.n. generica iuuãt definitionẽ, ex quo ĩpoſſe ẽ, qn ſit in ea defiõne ipſum gen⁹: ſicq; & loca ꝓpria ex quo cõdõnis ipſius defiõnis eſt, ꝙ ſit appropriata: & ſiſt loca accidẽtis, ex quo ĩpoſſe eſt, qn defiõ inſit definito. Et ſm hoc vr̃ ꝙ loca deſtructiua horũ, ſingula deſtruãt defiõnẽ, & cõſtructia, ſingula horũ ſint conſtructiua, & q̃dã ſunt de cõdõnib⁹ ipſi⁹ defiõnis, niſi ꝙ ex quo nõ oĩa loca, q̃ deſtruũt gen⁹, aut ſingula horũ deſtruũt definitionẽ, ſ; de illis eſt, q ipſam cõſtruãt & deſtruãt:

MANTINVS

hẽt loca ꝓpria & loca cõia: iõ oĩa K
loca, q̃ ſunt vtilia vnicuiq; horũ ꝓblematũ, pñt ſeorſũ numerari: l; in hoc fiat repetitio locorũ cõiũ. & is ẽ facilior modorũ, & ꝓpinquor eorũ, atq; cõſtãtior ꝓ cuſtodia & cautiõe: & ſic videm⁹ Ariſt. feciſſe, niſi ꝙ poſuit loca ꝓblematũ de ineẽ abſolute, & loca accidẽtis in vnicũ ſermonẽ pp cãm iã à nobis dictã, & ſeorſũ fecit de eis vnũ ſermonẽ, mox poſuit loca ꝓblematũ cõparatiõis abſolute ſeorſũ, & fecit de eisquoq; vnũ tractatũ: & idẽ quoq; fecit de locis ꝓblematũ ꝓpriꝝ & definitiõis, L
vc; ꝙ fecit de ſingulo horũ duorũ tractatũ ſeorſum. Pñt tñ hæc loca ordinari ſcdo mõ, ac numerari. Nã poſſum⁹ primũ ordinẽ ponere, qđ ſit ipſis oĩb⁹ cõe, vt ſunt loca à ſimili, & à cõtrario, & alia id gen⁹, deinde id, qđ ẽ cõe quatuor illorũ, mox trib⁹, mox duob⁹, poſt hoc ordinare loca ꝓpria vnicuiq; illorũ ſeorſũ. Pñt adhuc numerari, & ordinari alio mõ: nẽpe vt ponant oĩa ĩ ꝑte defiõnis: licet non declaret ꝑ ea defiõ alicui⁹ horũ ꝓblematũ: nã loca generũ cõducũt ipſi definitiõi, cũ ĩ M
ipſa defiõne ſit neceſſariũ repiri genus: itidẽ & loca ꝓprij cũ ex cõdõnib⁹ ipſi⁹ defiõnis hęc vna ẽ, ſ. vt ſit ꝓpria: ſiſtq; loca accidẽtis, cũ ipſa defiõ neceſſario ĩſit definito. p; ergo ꝙ loca, q̃ deſtruũt vnũqđq horũ, deſtruũt & ipſã defiõnẽ, & q̃ affirmant vnũqđq; iſtorũ, affirmant vnã ex cõdõnib⁹ defiõnis. At cũ nõ oĩa loca, q̃ deſtruũt gen⁹, vel aliqđ illorũ deſtruunt ipſã defiõnẽ, ĩmo aliqua eorũ affirmant ipſã, atq; deſtruũt. Exẽplũ ei⁹, qđ deſtruit gen⁹, & affirmat defiõnẽ: vt cũ aliqđ

fuerit

ABRAM

A ſtruãt: exẽplũ illius, q̃ cõſtruit definitionẽ, & deſtruit gen⁹ ẽ, ꝙ res ſit de re ꝓdicata in eo ꝙ q̃d ſit, & illã ꝓprie cõcernat. Quod vero ambo ſiʾ deſtruit ẽ notũ, qñ.n. deſtruit, ꝙ ſit ꝓdicatũ ĩ eo ꝙ q̃d ſit, deſtruit ꝙ ſit genus, & tãto fortius ꝙ non ſit definitio, ficq; ĩuenit diſpõ oſum locorũ deſtruẽtiũ ſingula horũ, & nõ ẽ ẽt in oĩbus locis, q̃bus ſit genus, aut aliud illorũ, q̃ cõſtruat definitionẽ, aut aliquã definitionis cõdõnẽ, ſed ipſorũ eſt, q̃ conſtruat genus, & deſtruat definitionẽ. V.g. qñ oñdit de

B aliquo ꝓdicato, ꝙ ſit in eo ꝙ q̃d ſit ꝓdicanõe vñ. Notũ itaq; eſt, ꝙ cõſtruat, ꝙ illud ſit gen⁹, & deſtruat, ꝙ ſit definitio: hinc itaq; ſit difficile ea dinumerare ex pte ipſius definitiõis cũ hoc, ꝙ qñ ſumerentʾ hæc loca reſpectu ad definitionẽ & dinumerarentʾ quatenus hæc ſit prĩa intẽtio de illis, nõ euadit in multis illorũ, quin occulteʾ ipſi⁹ iuuamẽ, aut ĩminuatʾ, qñ aũt vnuſq; ſq; ſumeretʾ ſm partẽ, quę ipſum ꝓprie concernat, iuuamẽ ſit manifeſti⁹ & patentius. Hęc itaq; fuit cã, qua Ariſt.

C renuit illa dinumerare definitiua, & iã dictũ eſt, ꝙ Theoph. fecit hoc. Quòd vero ipſa ſint collecta finita, euidẽs ſit, ex eo q̃d dicem⁹. Lã.n. cõmõſtratũ ẽ ꝙ oẽ q̃ſitũ cõmõſtratʾ p aliã rẽ, q̃ ſit ꝑter illud, & ꝙ nulli dubiũ ſit, ꝙ ĩter hãc rẽ acceptã ad illi⁹ cõmõſtrationẽ, & q̃ſitũ ſit nex⁹ q̃dã, & ſi impoſſe ſit, ꝙ exinde appareat ĩ aliq̃ re q̃ſiti cõſtructio aut deſtructio: hoc aũt ſic exñte, nulli dubiũ ẽ, ꝙ res, ex q̃ cõmõſtratʾ, ꝙ res q̃ſita ſit talis denomĩatiõis, aut nõ ſit, q̃ten⁹ ẽ cõnexa, ſit aut res ſũpta ex q̃ſiti eẽntia, aut res ſumpta ab aliquo ꝓprio

MANTINVS

fuerit ꝓdicatũ de aliquo in eo ꝙ q̃d D
ẽ, & ſit ei ꝓpriũ, id ꝙ o, q̃d deſtruit ea, ſiʾ ẽ manifeſtũ: nã cũ deſtruat ipſum eẽ ꝓdicatũ ĩ eo q̃d q̃d, deſtruet ꝓfecto ipſum eẽ genus: longe ergo magis deſtruet ipſũ eẽ definitionẽ: & hac rõne ꝓcedet negociũ in cunctis locis, q̃ deſtruũt vnũq̃q; illorũ. Neq; oĩa loca ẽt, q̃ affirmãt genus, vel aliq̃d illorũ affirmabũt definitionẽ, aut aliquã ex cõdõnibus definitiõis: ĩmo daʾ aliq̃d eorũ, q̃d affirmabit genus, & deſtruet defini E
tionẽ. Exẽpli gr̃a, cũ fuerit declaratũ, ꝙ aliq̃d ꝓdicatũ ꝓdiceʾ ꝓdicatione vñ, tũc manifeſtũ erit illud eſſe gen⁹, & ſic deſtruet, ac erit falſũ, ꝙ ſit defiñ: hac ergo rõne erit difficile numerare ea ĩ pte defiõnis: adde ẽt, ꝙ ſi capianʾ hęc loca ex pte definitiõis, & ordinenʾ ea rõne, qua illud ſit primũ ꝓpoſitũ eorũ, nihil ꝓhibebit, q̃ nĩ multis eorũ occulteʾ vtilitas, vel minuatʾ. S; ſi q̃d liber eorũ capiatʾ ea rõne qua ẽ ꝓpriũ, tũc vtilitas erit notior & manifeſtior. Et

F hęc ẽ rõ, ob quã noluit Ariſt. ponere, ac eſſicere ea defiõnes: et iã fuit dictũ, ꝙ Theoph. fecit illud. Quòd aũt ſint terminata, & finita, ex his, q̃ nũc dicã ſatis conſtat: nã cũ iã ꝓbatũ ſit, ꝙ q̃dlibet ꝓblema, ſeu q̃ſitũ declaratʾ p aliq̃d aliud ꝑter ipſum, & q̃d ĩter illã rẽ ſumptã ꝓ declaratiõe illi⁹ alterius, & ipſũ q̃ſitũ extat oĩno aliq̃ cõiũctio, ſeu adhærẽtia: aſs. n. nõ poſſet apparere ex ea re in re q̃ſita affirmatio, vel negatio ſeu deſtructio. Ergo res ꝓcul dubio q̃ ꝓbatʾ, ꝙ res q̃ſita ita ſe hẽat, vel nõ ſe hẽat ea rõne q̃ ẽ cõiũcta, vlʾ erit vtiq; aliq̃d ſũptũ ex eẽntia ipſi⁹ q̃ſiti, vel ſumptũ ex ei⁹ accidẽtib⁹ & cõſequẽtibus,

ABRAM

suoꝝ euẽtoꝝ, aut accñtiũ, aut reꝝ, q̃ deforis sũt, inter q̃s & ipsũ q̃sitũ ẽ habitudo q̃dã, & sĩlitudo, aut rerũ mediarũ inter res, q̃ deforis sunt, & q̃ ex rei essentia sunt. Et ex quo omne q̃sitũ partitur in p̃dicatũ & subiectũ, & loca quæ sumuntur ex rei essentia, aut sumunt ex essentia p̃dicati, aut subiecti, aut ex parte aliqua suarũ definitionum. s. ex genere, aut differẽtia, aut ꝙ sint ipsę partes p̃dicati, aut subiecti, hoc est, species prædicati aut subiecti, oportet necessario ꝙ loca sumpta ex rei essentia sint loca definitionis, aut generis, aut dr̃ię, aut loca partitionis, hoc est, quibus partitur p̃dicatũ aut subiectũ in suas species. Et ex quo rei euenta sunt accidentia, aut propria, quę oĩbus nouem prędicamẽtis insunt, expedit ẽt hæc loca eẽ huius numeri. Et ex quo res quę deforis sunt, aut eis attestatus fuerit aliqs testis, & hic est aut vnus accept⁹, aut multi, aut oẽs homines, aut dispositiones sint, q̃ dispõnes sint quæ deforis sunt, similes, aut oppositæ, aut cõpositę ex illis. seq̃t ẽ necessario, ꝙ illę q̃ deforis sunt, ĩ hac partitiõe ĩcluse sint, cõpositę aũt ex illis sunt loca, ex eo ꝙ ẽ magis & min⁹, & opposita, vt p̃fatũ ẽ, sunt q̃tuor, & sĩlitudo ẽ duarũ spẽrũ. Loca vero media ĩter res q̃ deforis sunt, & q̃ sunt ab eẽntia rei, putat ꝙ sint loca à casib⁹, & loca à cõiugatis, & vt vĩ⁹ inq̃ oĩs locus nõ euadit, qn sit aut subĩtrãs has partitiões, aut media ĩter illas, & vlterius ĩspicit nobis hui⁹ cõmõstratio inq̃sitiõe apd cõstitõẽ ipsoꝝ locoꝝ: sicq; ẽ hoc qd p̃ponẽdũ ẽ ante loca, & p̃cedem⁹ ad illorũ dinumerationẽ fm Philosophi iter, eiusq; ordinẽ, & hĩc ĩcipit liber. ij.

MANTINVS

quẽtib⁹, vel ex reb⁹ extrinsecis, inter q̃s & ipsũ q̃sitũ extat aliq̃ rõ & p̃portio, seu analogia, & sĩlitudo, aut ex reb⁹ mediis ĩter res extrĩsecas & res, q̃ sũt de eẽntia q̃siti. Et cũ q̃libet q̃sitũ diuidat ĩ p̃dicatũ & subiectũ: loca ãt sũpta ex eẽntia rei, vel sumunt ex defiõne p̃dicati, vel subiecti, vel ex pte defiõnis eorũ, tunc vel erit gen⁹, vel dr̃ia, vel erũt ipsęmet ptes p̃dicati vl̃ subi, hoc ẽ spẽs p̃dicati, vl̃ subi: necessario ergo loca sũpta ex eẽntia rei erũt vl̃ loca dr̃iõnis, vel gñris, vel dr̃ię, vel loca diuisiõis, vc3 q̃ diuidunt p̃dicatũ vel subtũ ĩ suas spẽs, & hoc ĩ p̃dicamẽto substãtię tm̃. Et cũ ipsa cõsequẽtia, q̃ s. rẽ cõsequunt, sint vl̃ accẽntia, vel p̃pria, & hoc ĩ cũctis repit p̃dicamẽtis: idcirco cõsentaneũ est, vt hęc loca sint tot nũero. Rurs⁹ cũ d̃ extrĩsecis vel hẽat testimoniũ, & illud vl̃ ẽ vnũ & receptũ & fid̃ dignũ, vel plura, vel oĩa vc3 oẽs hoies, vel res ipsę: res aũt extrĩsecę vel sunt similes, vel oppositæ, vel cõpositę ex his: idcirco necesse ẽ vt extrĩseca cõplectant ĩ hac diuisiõe, cõposita ỹo ex his erũt loca excessus & defect⁹, seu magis, & min⁹, opposita, ãt vt p̃dictũ fuit, sũt q̃tuor, sĩlitudo ỹo ẽ duplex. Loca vero media ĩter res exteriores, & eẽntiã rei vñr eẽ loca cõcretorũ & loca abstractorũ. Et vt sũmatim dicã, necessario oĩa loca cõtinebunt sub his diuisiõib⁹, vl̃ erũt media ĩter illas. S3 hui⁹ inductiõis adhuc se offeret nobis aliq̃ clarior expõ, qñ de ipsis locis tractabimus. Hacten⁹ de his q̃ p̃fanda erãt, ad anteq̃ locorũ dinumerationẽ deueniem⁹, nũc ỹo ad eoꝝ numerationẽ aggrediamur iuxta methodũ Aris. atq; ei⁹ ordinẽ.

Aristo-

ARISTOTELIS TOPICORVM LIBER SECVNDVS.

SVMMA LIBRI.

De locis absolutis accidentis siue ad refellendum, destruendumque, siue ad asserendum, construendumque.

De problematibus vniuersalibus, & in quibus prædicatis ineſſe, & esse conuertuntur. Cap. 1.

SVnt aũt problematum hęc quidẽ vłia, illa vero particularia: vłia quidem, vt omnis voluptas bonũ est, & nulla voluptas bonum: particularia vero, vt aliqua voluptas bonum, & aliqua voluptas non bonum. Sunt autem ad vtraque genera problematum communia vłia: & constructiua, & destructiua. Ostendẽtes.n.qđ omni inest, & qđ alicui inest ostendentes erimus: similiter autẽ et si qđ nulli inest ostenderimus, & qđ non omni inest ostendentes erimus. Primũ ergo de vłibus destructiuis dicendum, eo ꝙ communia sint hmõi ad vłia, & particularia, & quia magis positiões afferant in eo quod inest, q̃ non: disputantes autem destruant. B

Est autem difficillimum cõuerti ab accidente propriam nominationem: nam aliquo modo & non vłr in solis contingit accidentibus. á Definitione enim, & proprio, & genere necessarium est conuerti: vt si inest alicui animal gressibile bipes esse, conuertentem verum erit dicere, quoniam illud animal gressibile bipes est. Similiter autem á genere: nam si animal inest alicui, animal est. Eodem autem modo & in proprio est: si.n.alicui inest grammatices susceptiuum esse, grammatices susceptiuum erit. Nam nihil horum contingit ſm quid ineſſe, vel non esse: sed simpliciter vel ineſſe, vel non ineſſe. In accidentibus autem nihil prohibet secundum quid ineſſe, vt albedinem, vel iustitiam. Quare non sufficit ostendere quoniam inest albedo, vel iustitia, ad ostendendum ꝙ albus, vel iustus est: nam habet dubitationem, quoniam secundum quid albus, vel iustus est, quapropter non necessarium est in accidentibus conuerti. Determinare autem oportet & peccata, quæ sunt in problematibus: nam sunt duo, vel in eo quod falsum dicunt, vel in eo quod transgrediuntur positam locutionem. Falsum etenim dicentes, & qui quod non inest, ineẽ alicui dicunt, peccant: & qui extraneis nominibus res appellant (vt *platanum hoiem) transgrediuntur positam nominationem. C

A conuersione.
A definõe.
A genere.
A ꝓprio.

Sermo

G *Sermo de locis accidentalibus, de quibus fit mentio in ſecundo libro, & ſunt loca ipſamet eſſendi ſimpliciter.* Cap. 1. K

ABRAM

ET dicimus, ꝙ quædam qõnes ſunt vłes, & quædã particulares, & harũ vtraq; aut eſt affirmatiua, aut negatiua. Qõnes itaq; fiunt quatuor ſpecierũ: affirmatiua vłis, vt eſt dicere omnis delectatio eſt bona, & vłis negatiua, prout eſt dicere, nulla delectatio eſt bona, & affirmatiua particularis, prout eſt dicere, aliqua delectatio eſt bona, aut
H delectatio quędã eſt bona: & negatiua particularis, prout eſt dicere, aliqua delectatio non eſt bona, aut nõ oĩs delectatio ẽ bona. Et ex quo qõnum vłiũ conſideratio continet particulares, qñ. n. cõſtruimus rem vłem cõſtruimus illã particularẽ, & himõi qñ illã deſtruimus vłem, deſtruimus eam particularẽ, conſideratio hic fit de qõnibus vłibus exceptis particularibus. Prẽterea, quia poſitiones topicæ ſunt vłes, & moris topicorum eſt illas cõſtruere vłi conſtitutione, aut ipſas deſtruere
I vłi deſtructione, ex quo præmiſſæ diuulgatę ſunt vłes, quia particulares non ſũt diuulgatæ, & iterum quia poſitiones topicæ ſunt diuerſæ variæ, & inuariabiles ſm diuulgationẽ. Et vnũqđq; quatuor q̃ſitorum, hoc eſt, q̃ſitũ definitiõis, & quęſitũ generis, & quęſitum proprij, & quęſitũ accidentis, deſtruit deſtructione vłi, & particulari, excepto accidẽte, quia ipſum deſtruitur deſtructione vniuerſali, quando. n. commonſtratur, ꝙ res nõ inſit omni, commonſtratũ eſt, ꝙ nõ eſt genus, neq; propriũ, neq; defiõ, res

MANTINVS

DIcamus ergo ꝙ problematũ alia ſunt vłia, alia ẏo particularia & vnſiqđq; eorũ vel ẽ affirmatiuũ, vel negatiuũ: & ſic problemata erunt quatuor generũ, vc3 affirmatiuum vłe, vt cũ dicimus, oĩs voluptas eſt bona, vłe negatiuum, vt cũ dicimus nulla voluptas eſt bona: negatiuũ autem particulare, vt cum dicimus aliqua voluptas non eſt bona, affirmatiuũ vero particu L
lare, vt q̃dã voluptas eſt bona, vel aliqđ voluptatis eſt bonũ. Sed cũ tractatio & conſideratio de problematibus vłibus amplectitur & ipſa particularia, qm̃ affirmato vłi affirmatur & particulare, deſtructoque vłi deſtruitur & particulare, in hoc loco conſiderantur problemata vłia præter particularia. adde ẽt, ꝙ poſitiones dialecticæ ſunt vtiq; vłes: dialectici autem ſolent affirmare affirmatione vłi, vel deſtruere deſtructione vłi, cùm propoſitiones probabiles ſint vłes. nã par- M
ticulares ſunt variæ & mutabiles, non ſeruantes probabilitatem: qđlibet autem quatuor quæſitorum, videlicet quæſitum definitionis, & quęſitum generis, & quęſitum proprij, atq; quæſitum accidentis continet deſtructionem vniuerſalem, & particularem, præter ipſum accidens, quod quidem deſtruitur deſtructione vniuerſali. Nam, cum fuerit probatum, quod res non inſit omni, ſeu non dicatur de omni, manifeſtum erit, quòd non ſit genus, neq; proprium, neq; definitio, ſed

ABRAM

res vero accidentis non eſt hmõi: ineſt enim ſubiecto particulari, ꝓut dictum eſt: & ob hoc idem põt ꝓ illud conſtrui accidens conſtructione particulari, & impoſſibile eſt de aliquo illorum, ſ. de genere, & proprio, & definitione, ꝙ cõſtruantur conſtructione particulari, ex quo prædicantur de toto ſubiecto: totum aũt hoc euidens fit ex eorum præcedentibus definitionibus. Error autem cadit in qõnes Topicas duobus modis: quorum vnus eſt, ꝙ ſint mendaces, aut ꝙ loquat̃ de illis noĩe inuſitato in notione idiomatis, & apud vulgus non ſignificat illam rem pro qua illo vtunt̃, prout dicẽdo hoĩem vegetabilem, aut conſimili nomine de nominibus, q̃ ſunt aliter, q̃ idioma ſignificet.

MANTINVS

ſed non ita res ſe habet de ipſo accidenti quia ipſum quidẽ reperit̃ particulare in ipſo ſubiecto, vt dictum eſt: & ob hãc cauſam accidẽs poteſt affirmari affirmatione particulari, ſed illa alia, videlicet genus, ꝓpriũ, & definitio non poſſunt affirmari, niſi vlr, cum prædicentur de omni, ſ. ſubiecto. Et hoc perſpicuũ eſt ex eorum definitiõibus antedictis. inquit: Contingit autem peccare in ipſis problematibus Dialecticis bifariam: nẽpe vel vt ſint falſa & mẽdacia, vel ꝙ tranſgrediantur cõſuetam nominum denominationẽ in illa lingua et nõ ſignificet apud vulgũ illud qd ſolet apud eos ſignificare, vt ſi hõ appellaret̃ beſtia, & ſiſia noĩa, q̃ ſignãnt contrarii ũ ſignãtũ, quo ſolet in illa lingua ſignificari: A B

Loci problematum quod quicquam inſit, vel non inſit. Cap. 2.

VNus aũt locus eſt inſpicere, ſi quid ſm aliquem alium modum ineſt, vt accidens aſſignauit. Peccatur autem maxime id circa genera. vt ſi quis albo dicat accidere colorem eſſe: nõ. n. albo colorem eſſe accidit, ſed genus eius color eſt. Contingit autem & ſm nominationem determinare cum qui ponit: vt quod accidit iuſtitiæ virtutem eſſe. Sæpe autem & cùm non determinet, manifeſtũ ꝙ genus, vt accidens aſſignauit: vt ſi quis albedinem colorari dixerit, vel ambulationem moueri: à nullo enim genere denominatiue prædicatio de ſpecie dicitur, ſed omnia vniuoce genera de ſpeciebus prædicantur: nam & nomen, et rationem generum ſuſcipiunt ſpecies: qui igitur coloratum dixit album, neque genus aſſignauit, quoniam denominatiue dixit neq; vt proprium, vel vt definitionem: nam definitio, & proprium nulli alĩ ineſt, ſunt autem colorata, & pleraq; aliorum, vt lignum, lapis, hõ, equus: manifeſtum igitur quoniam, vt accñs aſſignauit. Alius locus eſt inſpicere ea, quibus ineſſe aut omnibus, aut nulli dictum eſt: & conſiderare ſm ſpecies, & non in infinitis. Nam tranſitu magis, & in paucioribus conſideratio: oportet autem conſiderare, & incipere à primis, deinde conſequenter vſque ad indiuidua. vt ſi oppoſitorum eandem diſciplinã quis dixerit C

Primꝰ locus. Declaratio.

2. Locus. Declaratio.

Hic locꝰ & cõſtructiones & deſtructiõis.

G dixerit eſſe, perſpiciendum ſi eorum quæ ſunt ad aliquid, & contrariorum, & quæ ſm priuationem & habitum, & quæ ſecundum contradictionem dicuntur eadem ſit diſciplina: & ſi in his nondum manifeſtum eſt, rurſum ea diuidendum vſq; ad indiuidua: vt ſi iuſti, vel iniuſti, vel dupli, vel dimidij: vel cæcitatis, vel viſus: vel eſſe, vel non eſſe. Nã ſi in aliquo oſtendatur q̃ non eadem, interimentes erimus problema: ſimiliter autem & ſi nulli ineſt: iſte autem locus conuertitur ad conſtruendũ & deſtruendum. Si.n. in omnibus videatur cum diuiſionem proferimus, vel in pluribus, poſtulandum eſt autem vl̃r ponere, aut inſtantiam ferre in aliquo non ſic eſſe: nam ſi neutrum horum faciat abſurdus apparebit, qui non ponet. Alius eſt, definitiones facere accidentis, & eius cui accidit, aut vtriuſq; de vtroq;, aut alterius: de-

3. Locus. Declaratio.

H inde conſiderare ſi quid non verum in definitionibus, perinde ac verum ſumptum ſit. Vt ſi eſt Deum iniuſtitiam facere, quid iniuſtitiam facere: ſi enim nocere ſponte, manifeſtum, quoniã non eſt Deum iniuſtitiam facere, non.n. contingit nocere Deum: & ſi inuidus ſit ſtudioſus, quis inuidus, & quæ inuidia. Nam ſi inuidia eſt triſtitia in apparenti proſperitate alicuius proborũ, manifeſtũ eſt q̃ ſtudioſus non eſt inuidus, prauus.n. eſſet: et ſi indignãs inuidus, quis vterq; eorum: ſic.n. manifeſtum erit vtrũ verũ, an falſum ſit quod dictum eſt. vt ſi inuidus quidem ſit qui triſtatur in bonorum proſperitatibus, indignans autem, qui in malorum proſperitatibus triſtatur, manifeſtũ q̃ non erit inuidus indignãs. Sumere autem & pro ijs (quæ in definitionibns ſunt) nominibus definitiones, & non deſiſtere donec ad notum deuentum ſit: nam ſæpe cum tota quidem definitio aſſignata ſit, nõ manifeſtum eſt

A defiõe.

I quod quæritur: pro aliquo autem eorũ, quæ in definitione ſunt, nominum, definitione dicta manifeſtum fit. Amplius problema, propoſitionem ſibi facientem inſtare. Nam inſtantia erit argumentũ ad poſitionem. Eſt autem locus hic pene idem ei, quo cõſiderare quibus ineſſe, vel oĩbus, vel nullis dictum eſt, differt autẽ modo, Amplius, determinare quæ oportet dicere, vt plures, & quæ non. Vtile.n. & ad conſtruendum, & ad deſtruendum: vt quod nominationibus quidẽ res nuncupandũ vt plures: quæ autem ſunt talia ne, an non talia, non amplius attendendum ad plures. vt ſalubre quidem dicẽdum effectiuum ſanitatis, ceu plures dicunt, vtrum autem propoſitum effectiuum ſit ſanitatis, an nõ, non amplius vt plures dicendũ, ſed vt Medicus. * Amplius, ſi multipliciter dicatur, poſitum autem ſit qm̃ ineſt, aut qm̃ non ineſt: alterum monſtrare eorum quæ multipliciter dicunt̃, ſi nõ vtraq; contingat.

Quart⁹ locus. Declaratio.

* Ab inſtãtia.

5. locus. Declaratio.

* 6. locus. Declaratio.

A multiplici conſtructioni & deſtructiõi apt⁹.

contingat. Vtendum autem in ijs quę latent: nã ſi non lateat mul- A
tipliciter dictum, inſtabit qm̃ non monſtratum eſt id quod ipſe
dubitabat, ſed alterum. Hic autem locus conuertitur & ad con-
ſtruendum, & ad deſtruendum: nam conſtruere volentes oſten-
demus qm̃ alterum ineſt, ſi non ambo poterimus: deſtruẽtes au-
tem qm̃ non ineſt alterum oſtendemus, ſi ambo non poterimus:
verumtamen deſtruenti quidẽ nihil oportet ex cõcesſione diſpu
tare, neq; ſi omni, neq; ſi nulli dictum ſit ineſſe: nam ſi oſtenderi-
mus qm̃ non ineſt quodcunq; id ſit, interimentes erimus omni
ineſſe: ſimiliter autem & ſi vni oſtenderimus ineſſe, interimemus
nulli ineſſe. Conſtruentibus autem præconfitendũ, quod cuiuis
ineſt, omni ineſt, ſi veriſimile ſit poſtulatum. Non ſufficit. n. ad
oſtendendum q̃ omni ineſt, in vno diſputaſſe: vt ſi hominis ani-
ma immortalis eſt, propter hoc, anima omnis immortalis: quare B
præconfitendum, q̃ ſi quęcunq; anima immortalis, omnis im̃or
talis: hoc autem non ſemper faciendum, ſed quando non facile
poſſumus communem in omnibus vnam rõnem dicere: quẽad-
modum Geometer, q̃ triangulus duobus rectis æquos habet tres 7. Locus. Declara-
angulos. Si autem non lateat q̃ multipliciter dicit, diuiſum quo- tio.
tupliciter dicitur, & interimendum, & conſtruendũ. Vt ſi decẽs A multi-
eſt vtile, aut honeſtum, tentandum ambo conſtruere, vel inte- plicis diui
rimere de propoſito: vt quod honeſtum, & quod vtile, vel quod ſione.
neq; honeſtũ, neq; vtile. Si autem non contingat vtraq;, alterum
oſtendendum, annotato q̃ hoc quidem eſt, illud autem non: ea-
dem autem ratio, etiam ſi plura ſint in q̃ diuiditur. Rurſum quę-
cunq; nõ ſm̃ ęquiuocationẽ dicunt̃ multipliciter, ſed alio modo.
Vt diſciplina vna plurium, aut vt finis, aut vt eius qd̃ ad finem: Octauus.
vt medicina eius quod ſanitatem facit, vt quod cibat, aut vt am- Declara-
borũ finiũ, velut contrariorũ eadem diſciplina (nihil. n. magis fi- tio.
nis alterũ altero): aut vt eius quod per ſe eſt, & eius quod per ac- C
cidens: Vt per ſe quidẽ q̃ triangulus duobus rectis æquales habet A fine &
tres angulos, p̃ accidẽs aũt q̃ ęq̃laterus: qm̃. n. accidit triãgulo ęq̃- medio at
laterũ triãgulũ eẽ, p̃ hoc cognoſcimus q̃ duobus rectis ęquales ha que. acci-
bet. Si ergo nullo mõ cõtingit eadẽ eſſe pluriũ diſciplinã, manife- dẽte.
ſtũ qm̃ oĩno nõ contingit eſſe, aut ſi aliquo mõ cõtingit, manife-
ſtũ qd̃ contingit. Diuidere aũt quotupliciter, vtile: vt ſi volueri-
mus cõſtruere, talia præſtatuenda ſunt q̃cunq; contingunt, et di-
uidendum in ea tm̃, quęcunq; vtilia ſunt ad conſtruendum: ſi au
tem deſtruere, quęcunq; non contingũt, reliqua vero omittenda.
Id autem faciendum in ijs cùm latuerit quotupliciter dicuntur: et
eſſe hoc quidem huius, aut non eſſe ex eiſdem locis aſtruendum:

G vt diſciplinam, huius quidem aut vt finis, * aut vt eorum q̃ ſunt ad finem, aut vt eorum quæ ſunt ſecundum accidens, vel turſum non eſſe aliquid ſm aliquem dictorum modorum: eadem autem ratio, & in deſiderio, & quæcunq; alia dicuntur plurium. Eſt.n. deſiderium huius aut vt finis, vt ſanitatis: aut vt eorum quę ſunt ad finem, vt medicinæ conficiendæ, aut vt eorum q̃ ſunt ſm accidens, vt in vino amicum dulce, non quia vinum, ſed quia dulce eſt: nam per ſe dulce deſiderat, vinum autem per accidens: ſi .n. auſterum fit, non amplius deſiderat: per accidens ergo deſiderabat. Vtilitas autem locus hic, & in ĩs q̃ ſunt ad aliquid, pene.n. talia ea, q̃ ad aliquid ſunt. Amplius transferre ad euidentius nomen. Vt pro exacto in opinione clarum, & procurioſitate cupiditas ſuperfluarum rerum: euidentiori.n. facto quod dictum eſt, bene argumentabilis eſt poſitio. Eſt autem hic locus ad vtrunq; communis: ad conſtruendum, & ad deſtruendum. Ad oſtendendum autem contraria circa idem ineſſe, conſiderandum in genere. Vt ſi volumus oſtendere q̃ eſt circa ſenſum rectitudo, & peccatum: ſentire quidem iudicare eſt, iudicare autẽ eſt recte, & non recte, & circa ſenſum erit rectitudo, & peccatum: nunc ergo ex genere circa ſpeciem demõſtratio fit: nam iudicare eſt genus ſentire: qui nanq; ſentit, aliquo modo iudicat. Rurſum, ex ſpecie generi: quæcunq; enim ſpeciei inſunt, & generi. Vt ſi diſciplina praua eſt, & ſtudioſa, & diſpoſitio praua & ſtudioſa: nam diſpoſitio, diſciplinæ genus. Primus autẽ locus falſus eſt ad conſtruendum, ſecundus autem verus: non.n. neceſſarium quęcunq; generi inſunt, & ſpeciei ineſſe: nam animal eſt volatile, & quadrupes, homo autem non. quęcunq; vero ſpeciei inſunt neceſſario & generi: ſi enim homo ſtudioſus, & aĩal ſtudioſum eſt. Ad deſtruendum autem & primus quidem verus, ſecundus autem falſus: quęcunque enim generi non inſunt, neq; ſpeciei: quæcunq; vero ſpeciei non inſunt, non neceſſe eſt generi non ineſſe. Quoniam autẽ neceſſarium de quibus genus prędicatur, & ſpecierum aliquam prędicari: & quęcunque habent genus, vel denominatiue dicuntur à genere, & ſpecierum aliquam habere neceſſe eſt, vel denominatiue ab aliqua ſpecierum dici. Vt ſi de aliquo diſciplina prędicatur, & grammatica, vel muſica, vel aliqua diſciplinarũ aliarum prædicabitur: & ſi aliquis habet diſciplinam, vel denominatiue à diſciplina dicitur, & grammaticam habebit, aut muſicam, aut aliquam aliarum diſciplinarum, vel denominatiue ab aliqua earum dicetur, vt grammaticus, vel muſicus: ſi igitur aliquid dictum à genere quoquo modo, vt animam moueri, conſiderandum

* al.l. aut vt eorũ, q̃ ſint p ſe, aut vt eorũ, q̃ ſunt ſcđm accidens.

Nonus. Declaratio. Ab euidẽtiore appellatiõe.

Decimus. Declaratio. A genere.

11. declaratio. A ſpecie.

12. declaratio.

A genere & ſpecie.

dum eſt ſi ſecundum aliquam ſpecierum motus contingit animã A
moueri, vt augeri, vel minui, vel corrumpi, vel generari, aut q̃-
cunque aliæ motus ſpecies ſunt: nam ſi ſecundum nullam, mani-
feſtum eſt quod non mouetur. Hic autem locus communis ad
vtrunque, & ad conſtruendum, & ad deſtruendum: ſi enim ſm
aliquam ſpeciem mouetur, perſpicuum eſt quoniam mouetur: et
ſi ſm nullam ſpecierum mouetur, manifeſtum q̃ non mouetur'.
Cum autem facultas non aſſit argumentationis ad poſitionem, Decimuſ-
intendendum ex definitionibus aut quæ ſunt propoſitæ rei, vel tertius.
quæ videantur, & ſi non ab vna, etiam à pluribus. Facile enim Declara-
definientibus argumentari erit: nam ad definitiones facilis argu tio.
mentatio. Conſiderandum autem in propoſito, quoniam exiſten 14. decla-
te neceſſe eſt poſitum eſſe, aut quid eſt ex neceſsitate, ſi propoſi- ratio.
tum eſt. Conſtruere quidem volenti, quo exiſtente propoſitum
erit ex neceſsitate: nam ſi illud oſtendatur eſſe, & propoſitum B
oſtenſum: erit deſtruere autem volenti, quid eſt ſi propoſitũ eſt:
nam ſi oſtenderimus conſequens propoſitum non eſſe, interimen
tes erimus propoſitum. Amplius, ad tempus inſpiciendum ſi ali 15. decla-
cubi diſſonat. Vt ſi quod nutritur, dixerit quis ex neceſsitate au ratio.
geri: nutriuntur enim ſemper animalia, augentur autem nõ ſem
per. Similiter autem & ſi ſcire dixerit quis reminiſci: hoc enim
præteriti temporis eſt, illud autem præſentis, & futuri: ſcire.n.
dicimur præſentia, & futura, vt quoniam erit Solis defectus, re-
miniſci autem non contingit aliud q̃ præteritum. Amplius ſo- 16. decla-
phiſticus modus ducere ad id, ad quod plurimam habemus ar- ratio.
gumentorum facultatem. Hoc autem erit quandoq; quidem ne- A faculta
ceſſarium, quandoq; autem apparens neceſſarium. quandoq; au- te copioſa
tem neq; apparens, neq; neceſſarium: neceſſarium quidem, quan argumẽto
do negante eo qui reſpondet aliquid vtilium ad poſitionem, ad il rum.
lud rationes facit: contingit autem id talium eſſe ad quæ copio- C
ſam argumentorum facultatem habemus, ſimiliter autem & q̃ñ
inductionem ad aliquid per poſitum faciens, interimere conatur:
hoc enim interempto, & propoſitum interimitur. Apparens au-
tem neceſſarium eſt, quando videtur quidem vtile, & accom-
modum poſitioni, non eſt autem ad id ad quod fiunt diſputatio-
nes, ſiue negante eo qui diſputationem ſuſtinet, ſiue ab inductio-
ne probabili, per poſitionem ad idem factam interimere conetur
idipſum: reliquum vero quando nec neceſſarium eſt, nec appa-
rens ad id ad qd̃ fiunt diſputatiões, & ſine cauſa accidit redargue
re reſpõdentem. Oportet autem deuitare poſtremum dictorum
modum: oĩno.n.ſemotus, & extraneus videtur eſſe à dialectica.

D Quare oportet & reſpondentem non grauiter ferre, ſed ponendo quæ non vtilia ſunt ad poſitionem ſignificare quæcunq; non videntur, ponit tñ: nam magis perplexos eſſe vt plurimum contingit eos, qui interrogant, qñ omnia hmõi ab eis poſita fuerint, ſi non concludunt. Amplius, omnis qui dixit vnumquoduis, quodam modo multa dixit: eo q; plura vnicuiq; ex neceſsitate conſequentia ſunt (vt qui hominem dixit eſſe, & q; animal eſt dixit, & q; animatum, & q; bipes, quodq; mentis, & diſciplinæ ſuſceptiuum) quare quouis vno conſequentiũ interempto, interimitur et quod in principio eſt: cauere autem oportet in huiuſmodi, difficilioris aſſumptionem facere. Nam qñq; facile eſt conſequens interimere, quandoq; idipſum propoſitum. Quibuſcunq; aũt neceſſe eſt alterum tantum ineſſe, vel non ineſſe, vt homini ęgritudinem, vel ſanitatem: ſi alterum facile poterimus diſputare quod E ineſt, vel non ineſt, & ad reliquum facile poterimus. Hoc autem conuertitur ad vtrunq;: oſtendentes.n. quod ineſt alterum, quod non ineſt reliquum oſtendentes erimus: ſi autem quod non ineſt oſtendamus, reliquum ineſſe oſtendentes erimus: manifeſtum igitur quòd ad vtrunque vtilis hic locus eſt. Amplius argumentari transferendo nomen in orationem: cum longe magis conſentaneum viſum fuerit tranſſumere quàm vt ponitur nomen. Vt magnanimum non fortem (vt ponitur) ſed magnum animum habentem: quemadmodum fidentem, bona ſperantem. Similiter autem & ingenioſum. cuius fuerit genius ſtudioſus. quemadmodum Xenocrates inquit, ingenioſum eũ eſſe, qui animam ſortitus eſt ſtudioſam: ipſam enim vnicuiq; eſſe genium. Quoniam autem rerum aliæ quidem ſunt ex neceſsitate, F aliæ autem vt in pluribus, aliæ vero vtrumlibet, ſi quod ex neceſsitate eſt, vt in pluribus ponatur, aut quod vt in pluribus, ex neceſsitate: aut ipſum, aut contrarium ei quod eſt in pluribus, ſemper dat locum argumentationis. Nam, ſi quod ex neceſsitate eſt, vt in pluribus ponatur, manifeſtum quoniam non omni dicit in eſſe, cum inſit omni: quare peccauit: ſiue, quod in pluribus dicitur, ex neceſsitate dixit, omni dixit ineſſe, cum non inſit omni: ſiue aũt & ſi contrarium ei qđ in pluribus eſt, ex neceſsitate dixit, ſemp.n. in paucioribus dicitur contrariũ ei, qđ eſt vt in pluribus. vt ſi vt in pluribus praui hoĩes, boni in paucioribus, quare.multo magis peccauit, ſi bonos ex neceſsitate dixit eſſe: ſimiliter autẽ & ſi qđ vtrũlibet eſt, ex neceſsitate dixit, vel vt in pluribus: neq; .n. ex neceſsitate vtrunlibet, neq; vt in pluribus: contingit autẽ & ſi nõ determinans dixerit vtrum vt in pluribus, an ex neceſſi-

17. declaratio.

18. Declaratio.

19. Declaratio.

20. Declaratio.

A poſitiõe vnius ꝑ alterõ.

tate

A tate dixit: fit autem res vt in pluribus diſputare. vt ſi ex neceſſitate is dixerit. Vt ſi prauos exhęredandos dixit eſſe, non determi-
21. Declaratio. nans, tanq; ex neceſſitate is dixerit, diſputare. Amplius, & ſi idē ſibi accidens poſuerit vt alterum, eò ꝙ alterum ſit nomen. Quem admodum Prodicus diuidebat voluptates, in gaudium, & iucunditatem, & lætitiam: hæc. n. omnia eiuſdem (id eſt voluptatis) nomina ſunt: ſi ergo aliquis gaudere, ei quod eſt lætari ponat accidere, idem vtique ſibi ipſi dicet accidere.

Sermo de Locis quæſitorum de Ineſſe, & non Ineſſe. Cap. 2.

ABRAM

INitium autem locorum, q̄ enuntiauit Ariſt. eſt, ꝙ conſideremus prædicatum poſiti. ſi enim fuerit
B in ſuo ſubiecto, ſecūdum ꝙ vnum illorum prædicatorum excepto accidente, non fit accidens, & ſi denominauerit illud denominatione, q̄ ſit accidens ſubiecto, errauit nominis appellatione. vt ſi diceret ꝙ albedini acciderit, quòd ſit color, color enim eſt albedinis genus, non accidens. Et aliquando cadit error in generis prædicatione de ſubiecto, ꝙ prædicetur prędicatum accidentis, quod eſt, q̄n de ſuo ſubiecto prędicatur nomine denominatiuo, vt ſi quis diceret ꝙ albedo ſit colora-
C ta: notum enim eſt, ꝙ qui hoc fecerit, prædicauerit accidens prædicatione accidentis, non prędicatione generis: genus enim prædicatur de ſpecie prædicatione, qua conuenit eius nomen, ipſiuſq; definitio, non prędicatione proprij & definitionis: hęc enim ſunt propria rebus, de quibus prædicantur: hoc eſt ꝙ non inſunt alijs ab illis, coloratum autem ineſt alij ab albedine. Notū itaque eſt quòd qui hoc fecerit denominauerit genus ꝙ ſit accidens.

Secundus

MANTINVS

PRimus loc⁹, de quo fecit Ariſt. mentionē, eſt vt inſpiciamus ꝑ dicatum propoſitū: nā, ſi inſit ſubiecto ſuo, quatenus eſt vnū ex reli- E
quis alijs pręter accidens, tunc non erit accidens: ꝙ ſi quis denominauerit ipſum eſſe accidens ſubiecto, iam errauit in nominis denominatione. vt ſi quis dixerit, ꝙ accidit albedini, vt ſit color: nā color eſt genus albedini, non accidens. Poteſt quoq; committi error in prædicatione generis de ſuo ſubiecto: nempe ſi prædicetur prædicatione accidentis, ſ. ꝙ prædicetur de ſuo ſubiecto nomine denominatiuo, vt ſi qs dixerit albedinem eſſe coloratam: nam manifeſtum eſt, ꝙ qui ita fece F
rit, fecit vt genus prædicetur prædicatione accidentis, non prędicatione generis, quoniam genus prędicatur de ſpecie prædicatione vniuoca, videlicet, ꝙ eius nomen & definitio vniuoce dicantur: neq; prædicatur prædicatione proprij, ac definitionis, quoniam hæc propria ſunt illis rebus, de quibus prædicantur, itavt nō inſint alijs: ſed coloratum alijs ineſt, quàm ipſi albedini. Qui ergo hoc fecerit tam denominauit, & deſcripſit genus quatenus eſt accidens.

ABRAM

G Secundus autem locus ſumitur
Locus. 2. ex rei eẽntia, qui eſt locus ſumptus ab eſſentia partitionis: qñ.n. nos volumus per hunc locum procurare prædicatum ineſſe ſubiecto, aut nõ ineſſe, partimur ſubiectum in ſuas ſpecies, deinde in ſuarum ſpecierũ ſpecies, donec finiant in ſua indiuidua: deinde inſpicimus ineſſe prędicatum illis, ſi commonſtratũ fuerit ꝙ inſit omnibus illis, aut ſuis primis ſpeciebus, aut ſpecierum ſpeciebus, aut indiuiduis, ſi non inſit ſpeciebus, aut omnibus illis, aut maio-
H ri parti illarum, commonſtratum fuerit illud ineſſe toti ſubiecto: & componitur ex hoc oratio inquiſitiua, non demonſtratiua, ex quo ſyll'o demonſtratiuo commonſtratur particulare per vl'e, hoc aũt cõmonſtratur vl'e per particularia: & ſi commonſtratum fuerit, ꝙ illud ſit negatũ ab omnibus illis, cõmonſtratum eſt, ꝙ prędicatum ſit negatũ à toto ſubiecto: & ex hoc cõponeret ſecũda ſpecies primę figurę: ſi autem commõſtratũ fuerit, ꝙ illud ſit negatũ ab aliquibus illorũ,
I cõmonſtrat illius deſtructio abillo in tertia figura. vt v.g. ſi q̃reremus, an oppoſitorũ ſcĩa ſit vna, diuidere mus oppoſita in quatuor ſpecies, q̃ ſunt affirmatiuũ & negatiuũ, & cõtraria, & relatiua, & priuatio & habitus: & ſi de his cõmonſtratũ fuerit, ꝙ oĩum ipſorũ ſcĩa ſit vna, cõmonſtratũ eſt, ꝙ oppoſitorũ ſcĩa ſit vna: hoc.n. itinere procederetur de oĩbus oppoſitorũ ſpecieb⁹: ſi aũt cõmõſtratũ eẽt, ꝙ nõ eẽt vna oĩum ipſorũ ſcĩa, cõmõſtratũ inde eẽt negatiuũ vl'e ĩ prĩa figura: & ſi cõmõſtratũ eẽt, ꝙ ſcĩa quorũdã ipſorum nõ

MANTINVS

Secũdus locus eſt ſumptus à rei K
eſſentia, & ſubſtantia, & eſt locus ſumptus per viã diuiſionis: nã cum volumus ĩ hoc loco reſpicere vtrũ ꝑdicatũ inſit ſubiecto, vel nõ inſit, diuidim⁹ ſubiectũ in ſuas ſpẽs, mox in ſpẽs ſpecierũ eius donec deſinãt, & finiant oĩa iudiuidua eius, deinde inſpicimus in eis ineſſe ipſum ꝑdicatum, & ſi notũ fuetit ipſum ineſſe oĩbus illis, ſiue primis ſpecieb⁹, ſiue ſpeciebus ſpecierũ vel ipſis indiuiduis, ſi non fuerit manifeſtũ ipſum ineſſe ſpeciebus, ſiue oĩbus ipſis, ſiue maiori parti eorũ, tunc con L
ſtabit ipſum ineſſe toti ſubiecto, & conſtituetur ex hoc oratio inductiua, non demonſtratiua, cũ in ſyll'o demonſtratiuo declaret particulare per vl'e, in hoc vero manifeſtatur vl'e per particularia: at ſi cõſtet ipſum negari ab omnibus illis, tũc cõſtabit ipſum prædicatum eſſe quoque negato à toto ſubiecto, & conſtituetur ex hoc ſcĩdus modus prĩæ figurę. Quòd ſi conſtet ipſum eſſe negatũ ab aliquibus illorum, ſeu à parte ipſorũ, tunc conſtabit eius deſtructio in tertia figura. Exempli M
cauſa, ſi q̃ramus vtrũ ſcĩa oppoſitorum ſit eadẽ, tunc.n. diuidemus ipſa oppoſita in quatuor ſua gña, q̃ ſunt affirmatio & negatio & ipſa cõtraria, & ipſa relatiua, & priuatio & habitus: & ſi in his conſtabit ſcĩam de omnibus illis eſſe eandẽ, tũc conſtabit ſcĩam oppoſitorũ eſſe eandẽ, & hoc inductiue de oĩbus generib⁹ oppoſitorũ: & ſi cõſtet ſcĩam oĩum eorũ non eſſe eandẽ, tũc cõſtabit ex hoc vl'is negatiua in prima figura. At ſi conſtet ſcĩam quorundã eorum non eſt eandem, tunc conſtabit

ABRAM

A non eſſet vna, cõmonſtratũ eẽt negatiuum, qđ cõcluderet particulare in tertia figura. Si aũt in primis ſpeciebus oppoſitorum nulla res de hoc nobis cõmonſtraret, vnũqđq; ipſorũ diuideremus ad ſcđas ipſius, & ſi hinc cõmonſtratũ nobis fuerit, hoc ipſum eſt, qđ ꝓponebam⁹, ſinautẽ & illas diuidimus quouſq; ad indiuidua proceſſus finiatur.

Locus. 3. Tertius aũt locus ſumitur ex definitione, & eſt demonſtratiuus ex rei eſſentia: hic aũt fit duobus modis: aut ꝙ definiamus quæſiti ſubB iectum, & ſi cõperiamus quęſitum eſſe ibi, commõſtratũ eſt in prima figura, ꝙ inſit ſubiecto, & ſi cõmonſtraret ꝙ ſit ab illo negatũ, cõmonſtratur ꝙ negetur ab ipſo ſubiecto in prima & ſecunda figura. V.g. an aĩa ſit mortalis, & dicimus, aĩa eſt ſubſtantia, quæ ex ſeipſa mouetur continuo motu, qđ autẽ eſt hmõi, eſt immortale, aĩa itaq; eſt immortalis: ſecundus autem modus eſt, quòd definiamus ipſummet prædicatum, & ſi ipſum inuenire-- mus in ſubiecto, cõmonſtratũ eſt C ꝙ prędicatum inſit toti ſubiecto in ſecunda figura: definitio.n. conuertitur, niſi.n. hoc eſſet, nõ concluderet: fieret.n. ex duabus affirmatiuis in ſcđa figura. Si aũt cõmonſtratũ ẽẽt, ꝙ ipſius definitio eẽt negata ab ipſo ſubiecto concluderet negatiuã vlem in ſcđa figura. V.g. an ſtudioſus ſit inuidus, & ĩuenimus inuidũ noxiũ rei ꝓſperitatis, ſtudioſum aũtẽ ñ nocere rei ꝓſperitatis, cõcludit itaq; ſtudioſũ nõ eẽ inuidũ. Si ãt ñ ẽẽt aliq d explicitũ de defiõne ꝓdicati & ſubiecti, facimus de ꝓtib⁹ definitiõis, ꝓut fecimus de ſubiecto, aut

MANTINVS

bit ex hoc negatiua, ꝙ inferet parti D culare in tertia figura. Quòd ſi nihil huius rei conſtet in primis ſpeciebus oppoſitorũ, tunc diuidemus oẽs ſpecies eorũ: & ſi ex his conſtet, habemus intentũ, qđ volumus: & ſi non, tunc diuidemus eas donec deueniantur ad indiuidua.

Tertius locus eſt ſumptus à definitiõe, & eſt demonſtratiuus ſubſtãtię rei: & fit dupliciter: primo mõ vt definiat ſubiectũ problematis, & ſi inueniat prędicatum ineſſe ei, tunc oſtendit ĩ prima figura ipſum ineſſe ſubiecto: at ſi ꝓbetur ipſum E eſſe negatũ ab eo, tunc probatur ipſum eſſe denegatũ ab ipſo ſubiecto in prima & in ſecũda figura. exempli gr̃a, vtrum aĩa ſit mortalis, & dicatur aĩa eſt ſubſtantia mobilis per ſe motu continuo: id autem, quod ita ſe habet, eſt ĩmortale: ergo anima eſt ĩmortalis. ſecundo vero modo fit, vt definiatur ipſummet prædicatum, & ſi inueniatur ineſſe ſubiecto, tunc conſtat prædicatum ineſſe toti ſubiecto in.ij. figu. quia de fiõ eſt cõuertibilis, alias. n. nõ concluderet, quia conſtaret ex duabus F affirmatiuis in ſecunda figura: at ſi conſter, quod eius definitio negetur à ſubiecto, tunc concludet negatiuam vniuerſalem in ſecunda figura. exempli gratia, vtrum ſtudioſus ſit inuidus: & inueniemus inuidũ triſtari in proſperitatibus, ſtudioſus vero non triſtatur proſperitatibus: concludetur ergo, ſtudioſus non eſt inuidus. At ſi nihil definitionis prædicati & ſubiecti nobis declaretur, tunc idem faciemus de partibus definitionis, quod fecimus de ſubiecto, vel de præ--

ABRAM

G aut de ipso ꝑdicato, hoc est, de defi
nitiõe partiũ alterius illorũ, & illã
cõsideramus eo mõ, quo hoc con
sideravimus de ipso subiecto, aut ꝑ-
dicato, & sic vsq; ad simplicissimã
partium definitiõis: hoc aũt fit, qñ
non fuerit nobis cõmonstratũ per
id, qđ ante hãc propositum fuerat.

Locus. 4. Quartus autem locus est ꝙ ꝙra-
mus contradictoriũ ei, quæ posita
fuerat, & quo ad hoc ꝓcurabimus.
quantum possibile fuerit. Si autem
illi non fuerit contradictoriũ, aut
si illud invenerimus, iam ipsum de
H struxerimus, verificatum esset ip-
sum positũ. Vis aũt huius loci est,
vt vis loci, qui inquisitione est ali-
quid verificatum: contradictionis
.n. priuatio fit ipso sensu, & aliqñ fit
inquantum non est syllogus, qui illi
contradicat: & hic non est locus,
sed est præceptum iuuans constru-
ctionem subiectionum diuulgata-
rum, nec ẽt est demonstratiuus: nõ
enim sequitur, qñ alicui rei nõ fue-
rit contradictorium, aut ꝙ illius cõ
tradictio destruatur, ꝙ illa sit fm se
vera: posset enim aliquando esse il
I li aliud contradictorium, præter ꝙ
nos estimemus illud.

Locus. 5. Quintus autem locus est ex par-
te dictionum, ꝙ significetur res no
mine diuulgato apud vulgus, non
nomĩe ficto huic rei, siue apud vul
gus significet aliquam rem, siue nõ
significet. Et ille quidẽ est topicus
iuuans constructionem, & destruc-
tionẽ: nisi res sit illius, cui nõ est
nomen apud vulgus, & est ei nomẽ
in scientia alicuius artis: expedit n.
ꝙ illo vtamur, prout sit apud artifi
ces illius artis, & illud esset præce-
ptum, non locus.

Sextus

MANTINVS

dicato ipso, nempe, quòd capie- K
mus definitionem partium defini-
tionis vnius eorum, & experiemur
eam eo pacto, quo tẽtauimus illud
in ipsomet subiecto, vel prædicato:
& sic ꝓcedemus donec deueniatur
ad simpliciorem partium definitio
nis: & hoc, si non declaretur, & cõ-
stet nobis id, qđ volebamus añ hoc.

Quartus locus est, vt quęramus
instantiam rei, quæ fuit, & vtamur
in hoc magna diligentia, quantum
fieri potest, & si non inuenerimus
instantiam, vel si inuenerimus, iam
destruxerimus eam, tunc verifica- L
tur ipsa positio, seu positum. Locus
autem hic eandẽ habet vim, quam
habet locus, qui per inductionem
verificatur: qm̃ priuari instantia,
vel accidit ex sensu, vel ꝓpea quia
non datur aliquis syllogus, qui contra-
dicat ei: & hoc non est locus, sed ꝓ-
ceptum, quod iuuat ad confirma-
tiones positionum probabiliũ: ne-
que est ẽt demonstratiuus, propte-
rea, quia non est necessarium, si res
non habeat instantiã, vel ꝙ destrua
tur eius instãtia, vt propterea sit ve
ra in se, quia forta sse habet instan- M
tiã, licet nos non aduertamus eam.

Quintus locus est sumptus ab ip
sis denominationibus, seu nomini
bus rerũ: & ẽ, quo res significat no-
mine famoso apud vulgares, nõ no
mine ficto ad significãdã illã rẽ, si-
ue significet apud vulgus aliã rẽ, si-
ue non. Est aũt locus is dialecticus
valẽs ad cõstruẽdũ & destruẽdũ: ni
si forte illa res nõ hẽat nomẽ apud
vulgares, sed hẽat nomẽ apud scĩa
alicuius artis: tunc. n. debemus vti
eo, vt vtitur ipso professor illius ar-
tis: & est vtiq; præceptũ, non locus.

Sextus

ABRAM

A Sextus locus,qui ẽt eſt ex ipſis dictionib⁹, qui ẽ vt poſitũ,quod quęrit an ſit,aut nõ ſit, dicat noĩs æquiuocatione,& qñ id nõ eſtimat reſpõdens,poſſet errare:quærens itaq; diſtinguat rem ęquiuocã in oĩa ſignificata,de quib⁹ dr̃,quia hęc ẽ diuiſio generis in ei⁹ ſpẽs:deinde commonſtret modo quodã ſimili inqſitioni, ꝙ prædicatum inſit toti ſubiecto,ex quo ineſt maiori parti ſignificatoꝝ, aut oĩbus, in quæ diſtinguit nomẽ: & hoc fit qñ propoſita fuerit cõſtructio. Quando aũt ꝓpoſita eſt deſtructio, commonſtratur, ꝙ prædicatũ nulli illorum ſignificatorum inſit. Et vt hic locus eſt ſophiſticus, id autem quod de hoc expedit topico, eſt,vt fugiat vſum huius loci, & qñ ei inciderit,diſtinguat omnia ſignificata, de quibus dicitur ipſum ęquiuocum,deinde proferat illorum verum diſtinctum à non vero: & hoc idem expedit ei facere de nomin⁹ analogis, deinde tandem proferat quod illorum ſit verum & quod falſum. Expoſitores autem numerant hunc locum ſeptimum omnem.Locum, quo fit nomen analogum, cũ ſm veritatem nec ille,nec ipſum præcedens ſit locus topicus.

Locus.8.q ẽ non⁹ in Ariſtot⁹

Octauus aũt locus eſt,ꝙ oporteat traducere nomẽ rei, qñ latet, ad id, quod eſt notius illo, prout vice illi⁹ quod dicimus cogitatu,certum ponetemus ipſum verum hoc autẽ eſt præceptum iuuãs facilem inuentionem ſyllogiſmi,& non eſt locus.

Locus.9.q ẽ decim⁹.

Nonus locus eſt,ꝙ cõſiderem⁹ genus ſubiecti, & ſi in illo inuenirem⁹ iꝑm ꝓdicatũ,enũtiam⁹,ꝙ illud inſit ſubto: & ꝑcipue qñ proponi mus cõmõſtrare,ꝙ cõtraria ꝓdicent de vna re,

MANTINVS

Sextus locus ſumptus quoq; ab ipſis nominibus & eſt,cùm ipſum poſitum, de quo quæritꝰ vtrum reperiatꝰ vel non reperiatꝰ, dicatur æquiuoce, & cùm reſpõdens nõ aduertat illud, tunc poterit decipi opponens: tunc ergo diuidatꝰ illa res ęquiuoca in oĩa ſignificata, de quibus dr̃,quia hæc ẽ diuiſio generis in ſuas ſpẽs, deinde exponat ꝑ viam ſimilem inquiſitioni.ꝙ prædicatũ reperitur, ſeu ineſt toti ſubiecto,cũ inſit maiori parti rerum, in quas diuidit illud nomen, vel in oẽs:hoc aũt fit, cùm quærit affirmare ſeu cõſtruere:ſed cũ vult deſtruere, probabit tunc ſubiectũ non ineſſe alicui illorũ ſignificatorum. Et tandem hic locus eſt ſophiſticus. Dialectic⁹ ergo debet euitare vſum huius loci:ꝙ ſi in eũ inciderit, tunc diuidat oĩa ſignificata, de quibus dr̃ illud ęquiuocũ,eaq; diſtingat,mox declaret quod illorũ ſit verũ, & qđ non verũ: & hoc idẽ debet facere in nomin⁹ dubijs,quæ analoga ſolẽt vocare, mox declarare, ſeu diſtinguere verũ à falſo. Expoſitores aũt numerant hunc locum ſeptimũ, ſ. locum,qui fit per nomẽ analogum, ſeu dubiũ, qui quidem non eſt dialecticus nec ipſe, neq; ptæcedens ei.

Octauus locus eſt,vt transferam⁹ nomẽ rei,quod eſt ignotũ, ad aliud nomẽ magis notũ illo, vt cũ dicim⁹ vice huius,nominis ſ certi in cogitatione,dicat verum:hoc tñ eſt præceptum conducens ad ipſum ſyllm facile inueniendum, & non eſt locus.

Nonus locus eſt,vt cõſiderem⁹ genus ipſius ſubiecti, & ſi inuenerim⁹ ꝓdicatũ ineſſe ei, tũc iudicam⁹ iꝑm ineſſe ſubto, ꝑſertim cũ voluerim⁹ probare cõtraia ineſſe eidẽ rei,nã ſi

inſint

ABRAM

G re, quia quæ inſunt ſuo generi, inſunt & illi. vt ꝙ ſenſus ſit rectum, & error, quia cognitionis ſit rectum & error. Cognitio enim eſt genus ipſius ſenſus, & ſenſus eſt illius ſpēs, & ille eſt locus verídicus, quia demonſtratio ſpeciei per genus, eſt cōmonſtratio partis per ipſum totū, & ille eſt demonſtratiuus, prout præpoſitum eſt. Et poſſet ferri demō de genere p ſpeciē conſtruendo: quicqd enī ineſt ſpeciei, ineſt generi: & hic componitur per ſyll'm cōditionalē. Verbi gra, quia ſi homini inſit ipſa
H ratio, aīali ineſt ratio: hæc aūt demonſtratio non eueniret negatiue: qñ enim homini nō ineſt rōnis priuatio, non ſequit' ꝙ animali nō inſit rōnis priuatio: demō vero ſpeciei ex genere per ſyll'm conditionalem eſt poſſibilis, negatiue.: quicqd enim negat' ab ipſo genere, negatur ab ipſa ſpecie, quia ſi animali nō inſit rō, nec homini ineſt rō, licet impoſſe hoc ſit affirmatiue: qñ enim rationis priuatio ineſt animali, nō ineſt rationis priuatio ipſi homini.

I Locus. 10. q eſt vnde dicimus, & duodecimus. Decimus autem locus eſt, ꝙ cōſideremus quæſiti prædicatū, quia ſi ſit genus & prædicet' de quæſiti ſubiecto, neceſſario ſequitur ꝙ ſubiecto inſit pars aliqua ſpecierum huius generis. Sicq; quicquid denominam' per hoc gen', vt ſi diceremus, an anima moueat': quia ſi poſſit moueri, neceſſario ſequitur, ꝙ moueat' per aliquā ſpecierū motuum, quæ ſunt quatuor, videlicet, translatio, alteratio, augmentū & decrementū, & generatio & corruptio: hoc autē loco connectitur nexus, ſi cōcludens fuerit affirmatiuum, vt ꝙ aīa moueat', in prima figura: ſi aūt fuerit negatiuum,

MANTINVS

inſint generi ei' inſunt eiꝫ vt ꝙ circa K ſenſum reperitur rectitudo, & peccatum, quia circa iudicium, ſeu apprehenſionem extat rectitudo, & peccatum: iudiciū enim hic, eſt genus ad ſenſum, ſenſus vero eſt ſpēs ei, & eſt vtiq; locus verus demonſtratiuus: nam demō de ſpecie per genus eſt declaratio partis p totum, vt prædictum fuit. Fit aūt demō de genere per ſpeciem ad conſtruendū, ſeu affirmandum, qm̄ quicquid ineſt ſpeciei ineſt generi: hoc aūt componit' per ſyll'm hypotheticum. exēpli gratia, ſi homini ineſt ratiociniū, ergo L animali ineſt ratiociniū: ſed hæc demonſtratio non fiat p negationē, nā ſi homini non ineſt irrationalitas, non ꝓpea ſequit', qn inſit ipſi animali irrationalitas. At demō de ſpecie p genus in ſyll'o hypothetico poteſt vtiq; fieri per negationem, qm̄ quicquid negat' de genere, negatur de ſpecie: nam ſi animali nō inſit ratiociniū, neq; ipſi homini quoq; inerit ratiociniū: ſed hoc non fiet per affirmationē: nā ſi irrationalitas ſi eſt aīali, irrationalitas non inerit hoī.

Decimus locus eſt, vt reſpiciam' M p̄dicatū ipſi' quęſiti, qm̄ ſi fuerit genus, & fuerit p̄dicatū de ſubiecto q̄ſiti, tūc neceſſario oportebit ī eſſe ipſi ſubiecto aliquā ſpeciē illius generis: ſiſtq; quodcunq; nomē illius generis impoſuerim', vt ſi dicat', vtrū aīa moueat', nam ſi eſt poſſibile eā moueri, neceſſario vtiq; oportebit eam moueri aliqua ſpecie quatuor motuū, q ſunt trāslationis, alterationis, incremēti, gn̄ationis & corruptiōis, huius aūt loci componetur ſyll's, vel cōcludens affirmatiuā, ſ. ꝙ aīa moueat', & in prima figura: vel cōcludēs negatiuā,

ABRAM

A tiuum, vt ꝙ anima non moueat, & per conditionalem ſubiunctiuam. Verbi gra, ꝙ dicamus, ſi anima moueatur, aut creſcit, aut alteratur, aut transfertur: Deinde repetatur conſequens, ſcilicet ꝙ nullo horum motuum moueatur, & concluditur, ꝙ anima non moueatur: & aliqñ concluderet in ſecundæ figuræ aliqua ſpecie, ſi concluderet duabus conuerſionibus: ſed in prima figura nõ concluderet, quia minor ſit negatiua, & hic locus eſt demõſtratiuus & ſumitur ex rei eſſentia.

B Vndecimus autem locus ſumitur ex conſequentibus, hic autẽ ſit duobus modis: quorum vnus eſt, ꝙ conſideretur quæ ſit illa res, quæ quando eſt neceſſario ſequatur eſſe poſitum, & hic locus ſemper eſt conſtructionis: quãdo enim ponimus rem, quæ quãdo eſt, ſequitur eſſe ipſum poſitum antecedẽs, & quæſitum eſſe conſequẽs. deinde repetatur ipſummet antecedens, & concludatur ipſummet conſequens. Verbi gratia, ſi quæramus an vacuum ſit, & dicatur ſi motus ſit, vacuum eſt: ſed mo

C tus eſt, vacuum itaq; eſt. ſecũdus autem modus eſt, ꝙ cõſideremus quæ ſit res quæ eſt quæſita, quę eſt, quando poſitum eſt, & hic locus eſt ſemper deſtructionis, hic autem fit ponendo quæſitum antecedens, & res conſequens ipſum eſſe, ꝙ ſit: deinde repetamus oppoſitum conſequentis, & concludatur oppoſitum antecedentis. Verbi gratia, ꝙ noſtrum quæſitũ ſit, an vacuum ſit, & dicat, ſi vacuum eſſet, corporis dimenſiones eſſent ſeparatæ: deinde repetat, ſed dimenſiones nõ ſunt ſeparatæ, & concludatur, vacuum itaq; non eſt.

Locus. 11. q eſt decimus quartus.

Hæc

MANTINVS

negatiuam. ſ. ꝙ anima non mouet. D & p hypotheticã conditionalẽ ſeu cõiunctiuã. exempli gratia, ſi dicat ſi aĩa mouet, ergo vel creſcit, vel alterat, vel transfert localiter, mox repetat oppoſitũ conſequẽtis, quod eſt, ꝙ nõ mouet aliquo illorũ motuũ, & ſic cõcludet, ꝙ anima nõ mouet: poteſt tñ concludere in ſecũda figura in aliquo eius modo, quæ probabitur p duas conuerſiones, & erit ſecundus modus: at ĩ prima figura nõ concludet, quia minor eſſet negatiua, iſte autem locus eſt demñſtratiuus, & eſt ſumptus à ſubſtantia rei. E

Locus vndecimus eſt ſumpt⁹ ab affirmationib⁹ ſeu cõſequẽtijs, & fit duob⁹ modis: primo, vt cõſiderem⁹, q̃ ſit illa res, qua data oporteat neceſſario dari ꝓpoſitũ quæſitũ: & is locus eſt ſemp affirmatiuus, ſeu cõſtructiuus: & hoc cũ poſuerim⁹ rẽ, qua data, oporteat dari poſitũ añs, & quę ſitũ cõſequens: deinde repetat illudmet añs, & concludat illudmet cõſequẽs, exẽpli gratia, quæſitũ, ſeu problema ſit, vtrũ det vacuum: & dicamus ſi mot⁹ dat, vacuũ dat, ſed motus dat, ergo vacuum datur: ſecũdo F mõ fit, ſi cõſideremus eã rem, q̃ dabit quidẽ dato ipſo ꝓpoſito q̃ſito: & is locus eſt ſemp deſtructiuus, & hoc, ſ. ſi ponamus quæſitum pro antecedenti, & id quod ſequitur ad ei⁹ eſſe pro cõſequẽti: mox repetamus oppoſitũ cõſequẽtis, & cõcludat oppoſitũ antecedentis. exẽpli gra, ſi ſit quæſitũ, vel problema: vtrum detur vacuũ, & dicamus, ſi vacuũ daretur, ergo diměſiones corporis eſſent ſeparatæ: mox repetamus, ſed dimenſiones nõ reperiunt ſeparatæ, & concludetur, ergo vacuum non datur:

hi aũt

ABRAM

G Hæc quidem loca ſunt demonſtratiua, ſed prout dictū eſt de conditionibus ſyllſi conditionalis eſt, qñ fit ꝙ connexio ſit commonſtrata per ſyllogiſmum cathegoricum, aut repetitum, ſi connexio eſſet per ſe nota.

Locus. 12. & eſt decimus quintus in Ariſtot.

Duodecimus locus ſumit᷑ ex parte tpis, & hic quidem fit, ꝙ, qñ prędicatū & ſubiectū fuerint in aliqua re varia ſm tempus, non ſemper verificatur prædicatum ineſſe ſubiecto: hoc autem fit, qñ inuenitur in illa ſubiectū ſemper, prędicatum autem non ſemper. Verbi gratia dicēdo, an
H nutribile neceſſario augeatur, nec ne, & dicat᷑, ꝙ non augeatur neceſſario, quia nutribile ſemp nutrirur, & non ſemper auget᷑, & hoc quia ſubiectum eſt tpe alio à tempore quo eſt ipſum prędicatum. Verbi gratia, an addiſcere ſit reminiſci: addiſcere enim eſt illius, quod erit futurum, reminiſci autem eſt illius, quod fuit tempore præterito. Hic autem locus eſt demonſtratiuus, & ſumit᷑ ex accidentibus inſeparabilibus, & ſyllogiſmus, qui eo conſtituitur, fit ex figuris cathegoricis in ſecūda figura: me
I dium enim illius eſt ipſum temp⁹, & prædicatur de vno extremo affirmatiue, & de altero negatiue.

Locus. 13. & eſt decimus ſext⁹.

Tertiuſdecimus aūt locus eſt, ꝙ quærens omittat deſtructionem poſiti, quod reſpōdēs admiſerat in ſua cautione, & transferatur ad deſtructionē alterius rei, & hæc altera res non euadit, quin ipſius deſtructio ſit neceſſaria ad poſiti deſtructionē, aut non ſit: & vltra dum fuerit neceſſaria, non euadit, quin ſit ſm veritatem, aut cogitatu: qñ vero fuerit neceſſaria ſm veritatē, ille eſt demonſtratiuus, ꝙ res, quæ trāſfertur ad locutionē

MANTINVS

hi aūt loci ſunt demonſtratiui, verū k
tñ vt iam fuit dictum ex conditionibus ſyllogiſmi hypothetici, ſeu conditionalis cū fit eſt vt coniunctio, ſeu illatio, vel conſequentia in eo ſit nota per ſyll'ſm cathegoricum, vel ipſum antecedens ſi conſequentia, ſeu coniunctio fuerit de ſe nota.

Duodecimus locus eſt ſumptus à tpe, nempe vt ſi ineſſet prædicatum & ſubiectum alicui rei ſit diuerſum tpe, tunc nō erit verū dicere prædicatū ineſſe ſubiecto ſemper: & hoc, ſiue ſubiectū inſit ei ſemper, & ꝑdicatum nō ſemper. exēpli gratia, ſi quis L
dixerit, vtrū quod nutritur augeat᷑ ex neceſſitate, vel nō, & dicat᷑ ipſum non augeri ex neceſſitate, qm̄ quod nutrit᷑, ſemper nutrit᷑, ſed non augetur ſemper, ſiue ſubiectū reperiatur tpe, quo non reperiatur prædicatū: exempli gratia, ſi quis dixerit vtrū ſcire ſit reminiſci, & dicat᷑, ſcire non eſſe reminiſci, qñ ſcire eſt futuri tēporis, reminiſci vero ꝑteriti: hic aūt locus eſt demōſtratiuus ſumptus ab accidentibus inſeparabilibus: & ſyllogiſmus, qui ex eo componitur, eſt
ex figuris cathegoricis in ſecunda fi M
gura: nam mediū in eo eſt tempus, & prædicatur de vno extremorum affirmatiue, & de altero negatiue.

Decimus tertius locus eſt, cū interrogans omittit deſtructionē poſitionis, quā acceptauit reſpōdēs pro ſua cautela, & transfert ſe ad deſtruendā aliā rem, & illius alterius rei deſtructio vel ſit neceſſaria omnino ad deſtruendā poſitionē, vel non ſit neceſſaria: mox ſi fuerit neceſſaria, vt᷑ erit re vera neceſſaria, vel ſm opinionē: ſi re vera, tunc eſt locus demonſtratiuus. vt cū illa res, ad quā transfert᷑

ſermo,

ABRAM

A cutionem de ea, ſit præmiſſa neceſſaria in ſyllo deſtructionis, & iterum hoc opus eſt neceſſarium arti topicę qñ reſpondens negaret aliquã rem de his, quæ iuuaret quærentem quo ad poſitum. Quando vero præmiſſa, ad quã quærens transfert orationem, non eſſet neceſſaria ad poſiti deſtructionẽ, nec cogitatu, nec ſm veritatẽ, opus itaq; eſſet ſophiſticũ. Qñ vero fuerit cogitatu non ſm veritatem, ſi illa cogitatio eſſet diuulgata, hic itaq; eſt topicus. Si aũt cogitationis cauſa fuerit error aſſeue-

B rationis huius, & putaretur ꝙ eſſet ipſamet res, illa eſſet ſophiſticus: hic autem non eſt locus, ſed præceptum iuuãs inuentionẽ ſyllogiſmi, & cautionem ab operibus ſophiſtarum.

Locus. 14. q eſt decimusoctauus. Quartuſdecimus aũt locus eſt, ꝙ conſideremus res, quibus ineſt altera duarum rerũ oppoſitarum ſolũ, prout ſiunt contraria immediata, ſicut ſalutem & morbum ineſſe hoĩ: qñ enim commonſtratum fuerit alterum contrariorum ineſſe, cõmonſtratum eſt nobis alterum cõtrariũ eſſe negatum, & hic eſt deſtructio-

C nis: è contra autem ſi commonſtraretur nobis alterum contrariorum eſſe negatũ, commonſtratum nobis eſt alterum contrarium eſſe: & hic quidem locus eſt conſtructionis & deſtructionis, & fit ex reb' quę ſunt deforis: & ſyllogiſmus illo conſtitutus ſit per conditionalem ſubiunctiuum & diſiunctiuum.

Locus. 15. q eſt decimusnon⁹. Quintuſdecimus autem locus eſt præceptum trãslationis nominis in orationem, quæ gerat vicem ipſius: hoc eſt, ꝙ qui transfert, quando hoc facit, ꝓcuret, ꝙ oratio ſignificet naturam, quam ſignificat nomen, non rem

MANTINVS

ſermo, ſit ꝓpoſitio neceſſaria in ſyl- D
logiſmo deſtruente: & illud officiũ ſit quoq; neceſſariũ in arte Dialecti ea, cùm reſpõdens negauerit aliq̃d, per quod iuuetur arguẽs in ipſa poſitione. At ſi illa ꝓpõ, ad quã transfert interrogans ſermonẽ ſuum, nõ fuerit neceſſaria pro deſtructiõe poſitionis, nec ſm opinionem, neq; re vera, tunc illud officiũ eſt ſophiſticum: ſed ſi fuerit ſm opinionẽ, ſeu cogitationẽ, ſed non re vera, tunc ſi illa opinio eſt probabilis, tũc eſt dialecticũ: ſed ſi cauſa illius opinionis

fuerit error cogitationis in ea re, & E
exiſtimauerit illud eſſe eandẽ rem, tunc eſt ſophiſticum: & hoc nõ eſt locus, ſed eſt præceptum inuans ad inuẽtionem ſyllogiſmi, & ad cauendum ab officijs ipſorum ſophiſtarũ.

Quartuſdecim⁹ locus eſt, cùm reſpicimus eas res, quib⁹ ineſt vna duarum rerum contrariarum tantum, vt ſunt contraria, quæ non habent mediũ, vt ſanitas, & ægritudo: nam, cùm ſcimus vnum illorũ contrariorum ineſſe, ſcim⁹ profecto alterum eſſe priuatũ, & hæc eſt deſtructio: è

contra vero, ſi ſcimus vnum contra- F
riorum non ineſſe, ſcimus quoq; alterum ineſſe: & is locus eſt ad conſtruendum, & deſtruendũ, ſeu affirmandum & negandum, & eſt ex rebus extraneis: & ſyllogiſmus, qui cõſtat ex propoſitionibus ab eo ſumptis, fit per conditionalem coniunctiuam, & diſiunctiuam.

Decimuſquintus locus eſt præceptum in transferendo nomen in orationẽ, eius vicem gerentem: hoc eſt, vt ipſe transferens, vel transſumens, cũ hoc fecerit, curet vt illa res ſignificet eam naturã, quã ſignificat illud nomen,

ABRAM

G rem extra illius rei naturam, ſuperaddens illi aut imminuens ab ea, ſicut qui ferret fortitudinẽ eſſe bonũ animæ, eſt enim fortitudinis aliqua res ſuperaddita bono animæ: tales autem orationes non conuenit nobis ſumere vice ipſius nominis.

Locus. 16. q eſt vigeſimus.

Locus autem decimus ſextus ſumitur ex natura modi ineſſendi prę dicati ipſi ſubiecto, prædicatũ enim aut ineſt ſubiecto neceſſario, aut ei ineſt vt in pluribus, aut ineſt ei contingenter, aut quouis modo diſpoſitionũ, qui contigerit æqualiter: qui

H enim poneret ꝙ id, cuius conditionis ſit ꝙ ipſum ſit neceſſariũ quod eſſet pro maiori parte, notum eſt ꝙ aſſereret id, quod eſt ſemper, nõ eſſe ſemper. & è contra, qui poſuerit qđ eſt pro maiori parte, ꝙ ſit neceſſarium, iã aſſeruit, quod non eſt ſemper, ꝙ eſſet ſemper: & ſiſr qui poſuerit id, quod eſt ſm quamuis diſpoſitionẽ, quæ contigerit eſſe, æqualiter eſſe neceſſario, aut de his quæ ſunt pro maiori parte: ſicq; etiam qui poſuerit contrariũ illius, quod eſt pro maiori parte eſſe neceſſarium, con-

I trarium enim illi, quod eſt pro maiori parte, eſt eſſe vt in paucioribus.

Locus. 17. q eſt vigeſimus primus.

Decimus ſeptimus locus eſt, ꝙ caueamus ponere rẽ ineſſe ſibiipſi, vt ſi ineſſet alij, hoc eſt dictu, ꝙ res prędicetur de ſeipſa: hoc autem contingit quando rei ſunt duo nomina ſynonima, prout diceretur, ꝙ gaudio inſit lætitia, & iocunditas, ac ſi gaudiũ eſſet alia res à lętitia, ſiue ꝙ illi eſſet accidens, aut aliud de ipſis prædicatis, & ille eſt locus ſophiſticus, quem iam cauit in libro Elenchoꝝ. Sicq; explicuit nominis controuerſiæ diſtinctionem.

MANTINVS

nomen, non aliquid alienum â natura rei, nec addens ei, neque minuens ab ea, vt ſiquis dixerit fortitudinem eſſe bonitatem animi: nã fortitudo habet quid ſuperadditũ & in plus ſe habens, quàm animi bonitas: & non debemus ſumere huiuſmodi orationes vice nominis. K

Decimus ſextus locus eſt ſumptꝰ ex natura modi inhærendi prædicatum ipſi ſubiecto: nam prædicatum vel ineſt ſubiecto ex neceſſitate, vel ineſt ei vt in pluribus, aut ineſt ei cõtingenter, vel aliquo eorum, quę cõtingunt ad vtrũlibet, ſeu æqualiter, L vel indifferenter: ſi igitur quis dixerit id, quod eſt ex neceſſitate, eſſe vt in pluribus, palam eſt, ꝙ dixit rem ſemper exiſtentẽ non ſemper exiſtere: & è cõtra, ſi quis dixerit id, quod vt in pluribus eſt, eſſe ex neceſſitate, iam dicit id quod non eſt ſemp, eſſe ſemp: ſimiliterq; ſi dixerit, ꝙ aliqđ eorũ, quæ ſolent contingere ad vtrũlibet, ex neceſſitate fieri, vel vt ĩ pluribus: ſimiliterq; ſi dixerit, ꝙ cõtrarium eius quod eſt, vt in pluribus ſit id, quod eſt ex neceſſitate: nam rei, quæ eſt vt in pluribus, contrariatur M quæ eſt vt in paucioribus.

Decimus ſeptimus locus eſt, vt caueamus, ne ponamus id quod de ſe ſibi ipſi ineſt, ac ſi alteri ineſſet, hoc eſt vt res prędicetur de ſe ipſa: & hoc contingit, qñ vna res habet duo nomina ſynonima, vt ſi qs dixerit ipſi gaudio ineſſe iucunditatem, & lętitiam, ac ſi iucũditas eſſet aliud à gaudio, ſiue illud ſit accidens illi, ſiue aliquod aliud prædicatorum: & eſt locus ſophiſticꝰ, de quo admonuit in libro Elencorum ſophiſticorum, in ibiq; perfecit eius diuiſionem.

De

A *De eiſdem terminandis problematibus, loci alij.* Cap. 3.

QVoniam aũt contraria connectuntur quidem ſibĩnuicem ſex modis, contrarietatem aũt faciunt quadrupliciter com plexa: oportet accipere contraria quocũq; modo vtile fuerit & deſtruenti & conſtruenti. Quòd aũt ex modis complectuntur, manifeſtũ: nam aut vtrunq; contrariorũ vtriq; contrariorum connectitur, hoc aũt dupliciter, vt amicis benefacere, & inimicis male: vel ecõuerſo, amicis male, & inimicis bene: aut qñ vtraq; de vno: dupliciter aũt et hoc vt amicis benefacere, et amicis male, vel inimicis benefacere, & inimicis male: aut vnum de vtriſq;, & hoc quoq; dupliciter, vt amicis bene, & inimicis bene: vel amicis male, & inimicis male. Primæ aũt duæ dictæ cõplexiones non faciunt contrarietatẽ: nam id, quod eſt amicis benefacere, ei quod eſt inimicis male facere, non eſt contrariũ, vtraq; enim eligenda ſunt, & eiuſdẽ B moris: neq; id quod eſt amicis male, ei quod eſt inimicis bene: nã & hæc vtraq; fugienda, & eiuſdem moris. Non videtur aũt fugiendum fugiendo contrariũ eſſe, niſi hoc quidem ſm ſuperabundantiam, illud aũt ſm defectum dictum ſit. nam ſuper abundantia fugiendorum vr eſſe. ſimiliter aũt & defect⁹. Reliqua vero quatuor omnia faciunt contrarietatẽ: nam id, quod eſt amicis benefacere, ei quod eſt amicis male, contrariũ: nam à cõtrario more ſunt, & illud quidẽ eligendum, hoc aũt ſpernendum. ſiſr autem & in alĩs. Nam in vnaquaq; coniugatione vnũ eligendum, & alterũ fugiendum: illud quidẽ boni moris: hoc aũt praui. Manifeſtum igit ex ĩs quæ dicta ſunt, q; eidem plura cõtraria accidunt fieri. nam ei, quod eſt amicis benefacere, id quod eſt inimicis benefacere, & id quod eſt amicis male, contrarium eſt. Similiter aũt & aliorum ſingulis qui C buſq; eodẽ modo conſiderantibus, duo contraria apparebũt: accipere igitur contrariorum quodcunq;, erit ad poſitionem vtile.

Amplius ſi eſt aliquid contrariũ accidenti, conſiderandum eſt ſi ineſt ei, cui dictũ eſt accidens ineſſe. Nam ſi hoc ineſt, illud non inerit: impoſſe enim ſimul cõtraria eidem ineſſe. Aut ſi quid tale dictum eſt de aliquo, quod cùm ſit, neceſſe eſt contraria ineſſe: vt ſi ideas in nobis quis dixerit eſſe. Nam & moueri, & quieſcere eaſdẽ accidet, & ẽt ſenſibiles, & inſenſibiles eſſe. nam videnr ideæ quieſcere, & immobiles, & intelligibiles eſſe ĩs, qui ponunt ideas eſſe: attamen, cùm ſint in nobis, impoſſe eſt immobiles eſſe. nam motis nobis, neceſſarium eſt & quæ in nobis ſunt omnia ſimul moueri. manifeſtum aũt qm & ſenſibiles, ſi in nobis ſunt: nam per ſenſum, qui circa viſum eſt, eam quæ in vnoquoq; eſt formã cognoſcim⁹.

Rurſum, ſi poſitũ eſt accidens, cui eſt aliquid contrariũ, conſiderandum

22. declaratio.

23. declaratio.

24. declaratio.

Motis nobis neceſſe eſt ea moueri q; ſũt nobis ſunt.

25. Locus. Declaratio.

randum ſi & contrarij ſuſceptiuum, quod & accidẽtis eſt: nam idẽ D
cõtrariorum ſuſceptiuum: vt ſi odiũ hærere iræ quis dixerit, erit
odiũ in furoris ſpecie, illic enim ira: inſpiciẽdum igitur ſi & cõtra-
rium in furoris ſpecie, an in cõcupiſcentia: nam ſi nõ, ſed in concu-
piſcibili eſt, nõ cohæret odiũ iræ. Similiter aũt & ſi cõcupiſcibile
ignorare dixerit: nam erit & diſciplinæ ſuſceptiuum, ſiquidem &
ignorãtiæ: quod quidem nõ videtur concupiſcibile ſuſceptiuum
eſſe diſciplinæ. Deſtruẽti ergo, quẽadmodum dictũ eſt, vtendũ:
aſtruẽti vero quod ineſt quidem accidẽs nõ vtilis locus, quod au
tem cõtingit ineſſe vtilis. Oſtẽdentes enim ꝙ nõ ſuſceptiuum eſt
cõtrarij, oſtendentes erimus ꝙ neq; ineſt accidẽs, neq; cõtingit in
eſſe: ſi aũt oſtenderimus ꝙ ineſt cõtrariũ, aut ꝙ ſuſceptiuum eſt
cõtrarij, nondum oſtẽdentes erimus ꝙ & accidẽs ineſt, ſed ꝙ con-
16. Locus. Declaua. tingit ineſſe in tantũ ſolum oſtenſum erit. Qm̃ autem oppoſitio-
nes ſunt quatuor, cõſiderandum ex cõtradictionibus, ecõuerſo ex E
cõſequẽtia, & interimẽti, & cõſtruenti: ſumere aũt eſt inductione.
vt ſi homo, animal, nõ animal: non homo: ſimiliter aũt & in alijs.
Hic enim ecõuerſo cõſequentia: nam hominẽ, animal ſequitur, nõ
hominem aũt, non animal, nequaquam, ſed econuerſo, nõ animal,
Bonũ ſeq̃t ſuaue. nõ homo. In omnibus igit̃ tale eſt exiſtimãdum. vt ſi bonũ, ſua-
ue: & nõ ſuaue, nõ bonum, ſi autem nõ hoc, nec illud. ſimiliter aũt
& ſi nõ ſuaue, nõ bonum: bonũ, ſuaue. Manifeſtum igit̃ ꝙ vtrũq;
cõuertitur, quæ ſm̃ contradictionẽ eſt cõſequentia ecõuerſo facta.
17. Locus. Declatio. A contrariorũ cõſequenia. In cõtrarijs aũt conſiderãdum ſi cõtrarium, cõtrarium ſequatur,
an cõtra ſeipſa cõſequẽtia, an ecõuerſo, & interimẽti, & cõſtruẽti.
Sumere aũt & talia eſt ex inductione quãtum vtile eſt, contra ip-
ſum cõſequentia eſt, vt in fortitudine, & timiditate: nam illã qui-
dem ſequit̃ virtus, hanc aũt vitium: & illã quidem ſequitur eligen
dum, hanc aũt fugiendum: igitur cõtra ſeipſa & horũ cõſequẽtia: F
cõtrarium enim eligẽdum fugiendo: ſilr autem & in alijs. Ecõuer
ſo aũt conſequentia, vt bonam quidem habitudinẽ ſanitas ſequit̃,
malam aũt habitudinem ægritudo nequaquam, ſed ægritudinem
mala habitudo: manifeſtum igitur qm̃ ecõuerſo in his conſequen
tia ſit. Raro aũt econuerſo accidit in cõtrarijs, ſed in pluribus in ſe
ipſa conſequẽtia: ſi ergo neq; cõtra ſeipſa cõtrarium ſequitur con-
trarium, neq; ecõuerſo, manifeſtum qm̃ neq; eorũ quæ dicta ſunt
alterũ ſequitur alterum: ſi aũt in cõtrarijs, & in ijs quæ dicta ſunt
neceſſe alterũ ſequi alterum. Silr autem cõtrarijs, & in priuatio-
18. Locus. Declatio. nibus, & habitibus reſpiciẽdum. Veruntamen nõ eſt in priuatio-
nibus ecõuerſo: ſed cõtra ſeipſa conſequentiam neceſſariũ eſt ſem-
per fieri: veluti viſum ſequi ſenſum, cæcitatem aũt inſenſibilitatẽ:

A opponitur enim ſenſus inſenſibilitati, vt habitus & priuatio: nam illud horū quidem habitus, hoc aūt priuatio eſt. Similiter aūt habitui & priuationi, & in ñs quæ ſunt ad aliquid, vtendum: cōtra ſe ipſa enim, & horū conſequētia, vt ſi triplū multiplū, & ſubtripliū ſubmultiplum dr̄: dicitur enim triplū quidē ad ſubtriplum, multiplū aūt ad ſubmultiplū. Rurſus, ſi ſcīa opinio: & ſcibile opinabile; & ſi viſus ſenſus, & viſibile ſenſibile. Inſtātia, ꝙ non neceſſe eſt in ñs, q̄ ſunt ad aliquid, cōſequentiā fieri, quēadmodū dictū eſt: nam ſenſibile ſcibile eſt, ſenſus aūt non eſt ſcientia. Non tñ vera inſtantia vr̄ eſſe: multi enim non dicunt ſenſibiliū eſſe ſcīam. Inſuper aūt ad contrarium non minus vtile quod dictū eſt: vt ꝙ ſenſibile non eſt ſcibile, neq; enim ſenſus ſcientia. Rurſus in coniugatis, & in caſibus: & interimēti, & cōſtruenti. Dicuntur aūt coniugata hmōi, vt iuſta, & iuſtꝰ iuſtitię: & fortia, & fortis fortitudini. Similiter au-

B tem effectiua, & conſeruatiua, coniugata illi cuius ſunt effectiua, & cōſeruatiua, vt ſanatiua ſanitatis, habituatiua habitudinis: eodem aūt modo & in alīs: cōiugata igit̄ talia ſolent dici. Caſus aūt, vt iuſte, & fortiter, & ſanatiue, habituatiue, & quæcūq; eodē modo dicuntur. Videntur aūt & quæ ſunt ſm caſus, cōiugata eſſe, vt iuſte iuſtitiæ, & fortiter fortitudini. Coniugata aūt dicuntur ſm eandē coniugationem omnia, vt iuſtitia, iuſtus, iuſtum, iuſte: manifeſtū igitur qm̄ vno quouis oſtenſo eorum: quæ ſm eandem cōiugationem dicunt̄, vt bono, vel laudabili: & reliqua omnia oſtenſa ſunt: vt ſi iuſtitia eſt laudabilium, & iuſte, iuſtus, iuſtum laudabilium: dicetur aūt iuſte & laudabiliter ſm eundem caſum, nā à laudabili, quemadmodum iuſte à iuſtitia. Conſiderandum aūt non ſolum in eo quod dictum eſt, ſed & in contrario contrarium. Vt ꝙ bonū non ex neceſſitate ſuaue, neq; enim malū triſte: aut ſi hoc, & illud:

C & ſi iuſtitia ſcīa, & iniuſtitia ignorantia: & ſi quod iuſte eſt, ſcienter & experienter eſt, quod iniuſte eſt, ignoranter & inexperiēter eſt: ſi autem hæc non, nec illa, velut in hoc quod nūc dictum', nam magis vtiq; apparebit ꝙ iniuſte experienter, q̄; inexperienter. hic autem locus dictus eſt prius in contrariorum conſequentiīs, nihil enim aliud nunc oſtendimus, q̄; contrarium ſequi contrarium.

Amplius in generationibus, & corruptionibus, & effectiuis, & corruptiuis, & interimēti & aſtruenti. Quorū enim generationes bonæ ſunt, & ipſa bona ſunt: & ſi ipſa bona ſunt, & generationes bonæ: ſi aūt gñationes malę, & ipſa mala. in corruptionibꝰ aūt ecō trario: nā, ſi corruptiones bonæ, ipſa mala, ſi aūt corruptiōes malę, ipſa sūt bona. Eadē rō & in effectiuis, & corruptiuis: quorū. n. effectiua bona, & ipſa bona: quorū vero corruptiua bona, ipſa mala.

19. Locus. Declatio. A coniugatis & caſibus.

30. Locus Declatio.

31. Locus Declatio.

ABRAM

Locus. 18. q est vigesimus secūdus, & vigesimꝰ tertius.

DEcimus octauus locꝰ sumitur ex contrarijs, & constituūtur per ipsum sex loca, duo inferētia, & quatuor non inferentia. Manifesta autem res est, quòd ex illis fiant sex modi compositionis. Aut enim sumeretur vtrunq; contrariorum cū alterutro contrario sibi opposito, scilicet in prædicato & subiecto ambarum simul, quod fit secundum duas species: quarum vna est, vt dicimus, si expediat amicis benefacere, expedit inimicis malefacere: & secū-
H da est huic contraria, vt dicimus si malefacere amicis expediret, benefacere inimicis expediret. Aut ꝙ ambo contraria sumantur de vno subiecto, & hic etiam fit duobus modis: quorum vnus est, ꝙ ponamus quoduis contrariorum in subiecto recipienti alterū contrariū in oppo sita enuntiatione: & secūdus modus est, ꝙ cōuertamus ipsam rē, hoc est, ꝙ ponamus in secunda contrarium, quod sumit in prima, & quod est in secunda, in prima: vt dicamus, si expediat benefacere amicis, non expe dit eis malefacere: & si laudabile sit
I amicis malefacere, amicis benefacere est illaudabile. Aut sumatur vnū prædicatum de duobus subiectis cō trarijs, & hoc iterum fit dupliciter: vt si benefacere amicis expediat, benefacere inimicis non expedit, aut si malefacere amicis expediat, malefacere inimicis non expedit. Duæ autem primæ combinationes non faciunt repugnantiam, immo simul faciunt illationem. & ille est locus di uulgatus non demonstratiuus, prout infra dicemus: quatuor vero, quę illis succedunt, faciūt repugnantiā.

Si

MANTINVS

DEcimus octauus locus est sumptus ex ipsis cōtrarijs, & sex loci coniungit in eo: nempe duo affirmatiui, & quatuor non affirmatiui: manifestum aūt est, ꝙ exoriunt ex ipsis sex modi cōpositionis: nā vel sumit vnūquodq; contrariorū cum alio contrario sibi opposito, & hoc tum in subiecto, tum ēt in prædicato vtriusq; ꝓpōnis simul: & hoc fit duobus modis, primo, vt si dicam, si benefacere amicis est necessariū, ergo malefacere inimicis est necessariū: secundo vero, vt si dicat cōtra L
riū illius primi modi, vt cū dicim, si malefacere amicis est necessariū, ergo benefacere inimicis est necessariū: vel sumant cōia contraria eiusdē subiecti, & hoc fit etiā duobus modis: primo, vt ponat quodcūq; contrariorū cōtingerit esse oppositū alteri cōtrario in ꝓpōne sibi opposita: secundo, vt oppositio mō res se habeat: nēpe, vt illud cōtrariū, quod sumit in prima, ponatur in secūda, & quod in secūda, ponat in prima: vt cū dicimus si benefacere amicis est cōueniens, ergo malefacere eis non est cōueniēs, & si malefacere amicis M
est laudabile, ergo benefacere eis est illaudabile. Vel sumat vnū prædicarum de duobus subiectis contrarijs, & hoc ēt fit duobꝰ modis: primo, vt cū dicimus si benefacere amicis est cōueniēs, ergo benefacere inimicis est inconueniens: & illę duæ primæ cōiugationes nō pariūt destructionē, sed pariunt cōstructionē, seu affirmationē: & is locus est locus probabilis, nō demōstratiuus, vt postea dicet. Illę vero quatuor, q̄ sequunt post istas, pariūt q̄dē cōtradictionē:

nam

ABRAM

Si enim fuerit contrariorum immediatorum coaptantur cõſtructioni & deſtructioni, & ſunt demonſtratiui, nam ſi dicere Socrates eſt æger ſit verum', dicere quòd ille non ſit ſanus, eſt verum. Quando vero fuerint de contrarijs mediatis, eſt mendax in conſtructione, quia non infertur, quòd ſi res non ſit alba, quòd ſit nigra, ſicut infertur quando eſt alba, quòd non ſit nigra. Et ſyllogiſmi, qui conſtituuntur his locis, ſunt conditionales, ſi ex inferẽtibus ſunt coniunctiui, ſi autem ex non inferentibus ſunt diſiunctiui.

B

s. 19. vige-quar- Nonuſdecimus autem locus eſt, quòd conſideremus poſiti prædicatum, & ſi inuenerimus quòd ex eſſendo poſitum ſequatur, quòd contraria ſint ſimul, ſcimus quòd prædicatum negetur à ſubiecto. Et huius exemplum eſt, quod dicitur de ideis abſtractis a ſenſatis, qa ex hoc ille infert, ꝙ eſſent ſenſatæ & ignotæ ſimul, & moueantur & quieſcãt ſimul: ex parte enim qua poſitę ſunt abſtractæ, non ſunt ſenſatæ, nec mouentur, ex parte autem qua ſunt in

C ſenſatis, oportet eas eſſe ſenſatas, & quòd moueantur: & ſyllogiſmus huius loci conſtituitur ſicut ſyllogiſmus ducens ad impoſſibile.

Locus 20. q eſt vigeſimus-nonus. Vigeſimus autem locus eſt quòd conſideremus an prædicatum ſit accidens, aut ſine contrario, & ſi ei ſit contrarium, an ſubiectum illud recipiat, aut non recipiat illud, ſi autẽ ſubiectũ illud recipiat, poſſibile eſt ꝙ prædicatum inſit ſubiecto, quia vnũ eſt ſubiectũ cõtrariorum, ſi autem non fiat hoc in illo, impoſſe eſt prædi-

MANTINVS

nam ſi fuerint ex cõtrarijs nõ habẽ- D
tibus mediũ, tunc accõmodabũtur ad conſtructionẽ & deſtructionem, & tunc erunt demõſtrones: nam ſi dicere, Socrates eſt egrotꝰ, ſit verũ, ergo dicere, ꝙ non eſt ſanus, erit verum: & ſi dicere ꝙ non eſt ægrotus, ſit verũ, ergo dicere ꝙ ſit ſanus, erit verũ: ſed ſi fuerit ex contrarijs habẽtibus mediũ, tũc erit falſum in cõſtructione ſeu affirmatiõe: nã quod ẽ nõ albũ, nõ ſequit, vt ſit nigrũ: quẽadmodũ ſequit ſi ſit albũ, ꝙ nõ ſit nigrũ. ſyllſi, aũt qui ex his locis cõponunt, E
ſunt cõditionales, ſeu hypothetici, quorũ qdẽ affirmatiui ſunt coniũctiui, ſeu copulatiui, nõ affirmatiui vero ſunt diſiunctiui ſeu diuiſiui.

Locus decimuſnonus eſt, vt inſpiciamus ſnbiectũ ipſius poſiti: & ſi videamꝰ ex inuẽtione ipſius ſuppoſiti ſeq inuẽtionẽ cõtrariorũ ſimul, tunc ſcimus ꝑdicatũ negari à ſubto. exẽpli gr̃a, q aſſerũt ideas, ſeu formas ſeparatas ĩeſſe ſenſibilibus, qm̃ ex hoc ſequeret, vt eẽnt ſenſibiles & ĩtelligibiles ſiĩ, & nobiles atq; quieſcentes: nã ea rõne, qua dicunt eſſe ſeparatę, non ſunt ſenſibiles, neq; mobiles, ea F
vero rõne, qua dicunt ineſſe ſenſibilibꝰ, oportet eas eẽ ſenſibiles, & mobiles, nã ſi ſunt ſenſibiles, ſunt vtiq; mobiles: & ſyllſ huius loci cõſtat ex ſyllogiſmo ducente ad impoſſibile.

Vigeſimus locus ẽ, vt cõſiderem', vtrũ alicui ꝑdicato inſit aliqd accns, vel aliquod aliud habens contrariũ, qd ſi habeat cõtrariũ, tũc inſpiciendum ẽ, vtrũ ſubiectũ. ſit ſuſceptiuũ ipſius, vel nõ: & ſi ſubiectũ ſit ſuſceptiuũ ipſius, tũc ꝑdicatũ poterit ineſſe ſubto, qm̃ cõtrariorũ idem eſt ſubm: ſed ſi hoc nõ ita ſe habuerit,

ABRAM

G prædicatum ineſſe ſubiecto. Verbi gratia, quòd conſideremus an odiũ ſit in parte animæ iraſcibili, & ſi amor, qui eſt odio contrarius, non ſit in illa, ſed eſt in parte concupiſcibili: odium itaq; neceſſario non eſt in parte iraſcibili animæ. Et hic quidem locus in deſtruendo eſt neceſſarius, ſed in conſtruendo eſt contingens: quando enim in aliquo ſubiecto eſt vnum contrariorũ, poſſibile eſt illi ineſſe alterum contrarium.

Locus. 21. q eſt. 26. 27. & 28. in Ariſt.

Viceſimuſprimus locus eſt, quòd conſideremus quatuor oppoſita, ſcilicet affirmatiuum & negatiuum, &

H contraria, & relatiua, & priuationẽ & habitum, & conſideremus in illis modum illationis: oppoſitorum nanque illatio eſt contratia illationi mutuo ſe inferentium, nam in mutuo ſe conſequentibus eſſe ſequitur eſſe, vel ablatio ſequitur ablationem. In oppoſitis vero ablatio infert eſſe, & eſſe infert ablationem, & locus ꝑ, qui præpoſitus eſt de contrarijs, eſt pars huius loci. Horum autem oppoſitorum illatio fit ſecundum duas ſpecies, ſcilicet illatio conuerſa, & hæc quidem fit, quãdo duæ

I res oppoſitæ comparantur vni rei, ant vna res duabus rebus oppoſitis, ſicut prædictum eſt de contrarijs, & illatio non cõuerſa quæ vocatur recta, & illa fit ꝙ oppoſitum inferat ipſius oppoſitum, & hoc iterũ fit duobus modis, quorum vnus eſt, quòd ſubiectum orationis inferẽtis ſit oppoſitũ ſubiecto orationis illatæ ab illa, & prædicatum oppoſitum prædicato: ſecundus autem modus eſt, quòd ſubiectum ſecundæ ſit oppoſitum prædicato primæ, & prædicatum illius oppoſitũ illius ſubiecto,

& hic

MANTINVS

tunc non poterit prædicatum ineſſe K
ſubiecto. exẽpli gratia inſpiciamus, vtrũ odium inſit parti iraſcibili aĩæ & amicitia, quæ eſt contraria odio, vel inimicitiæ, non inſit ei, ſed inſit parti cõcupiſcibili, tunc neceſſario odiũ non inetit parti iraſcibili aĩæ. Is aũt locus eſt ad deſtruendũ neceſſarius, ad cõſtruendum vero poſſibilis: qm̃ ſi vnum contrariorum inſit alicui ſubiecto, poterit vtiq; alterũ contrarium eidem ineſſe.

Locus vigeſimus primꝰ eſt, vt cõſiderem⁹ quatuor oppoſitiones, quę ſunt, ſ. affirmatio & negatio, & con- L
trariа, & relatiua, & priuatio & habitus, & inſpiciamus modum conſequentiæ in eis: qm̃ conſecutio in oppoſitis contrario modo ſe habet, cũ conſecutione in affirmatiuis: nã in ipſis affirmatiuis, ſ. hypotheticis cõiunctiuis, ſequit̃ affirmatio ex affirmatione, vel negatio ex negatione, ſed in ipſis oppoſitis ſequit̃ ex negatione affirmatio, & ex affirmatione negatio. Locus vero contrariorũ, qui p̃ceſſit, eſt vtiq; pars huius loci, & cõſecutio in his oppoſitis fit duobus modis: nẽpe, vel erit conſecutio M
ẽ cõuerſo facta: vt ſi duæ res oppoſitæ comparent̃ ad vnã rem, vel vna res ad duas oppoſitas, vt paulo ante fuit dictum de cõtrarijs. Cõſecutio vero facta non ẽ cõuerſo, quæ dr̃ recta conſecutio, eſt illa, in qua vnum oppoſitũ ſequit̃ ex alio, & hęc quoq; fit duobꝰ modis: primo, vt ſubiectũ orationis affirmatiuæ ſit oppoſitũ ſubiecto orationis, q̃ ex ea ſequit̃, & p̃dicatũ ẽt opponat̃ prædicato illius: ſecũdo vero, vt ſubiectũ ſecundę ſit oppoſitũ prædicato primæ, & eius prædicatũ opponat̃ ſubiecto illius.

Et

ABRAM

A & hic quidem locus notior eſt in affirmatione & negatione, ſed eſt demonſtratiuus, & ille eſt locus, qui vocatur conuerſio contradictorij. Verbi gratia dicendo, ſi homo ſit animal, quod non eſt animal, non eſt homo, & hoc ſecundum deſtructionem. Exemplum autem illius conſtruendo eſt dicere, ſi quod non eſt animal non ſit homo, quod eſt homo eſt animal. Exemplum autem conuerſæ illationis in ipſis contrarijs eſt dicere, ſi ille, qui eſt bonæ habitudinis, eſt ſanus, qui eſt malæ
B habitudinis eſt æger: & ambo hæc loca ſunt demonſtratiua, & differunt diuulgatione ſecundum ipſas ſubiectiones. Et ideo expedit quòd vulgatum de illo procedat recte, ſicut dicendo, ſi viſus ſit ſenſus, cęcitas eſt ſenſus priuatio, & hic locus eſt diuulgatus non demonſtratiuus, qa non ſequitur, quando videns eſt viuum, quòd non videns ſit mortuũ. Et quando vulgati illatio fuerit ſecundum relationem illatio ſit recte, prout dicimus, ſi ſcientia ſit opinio, ſcitum eſt opinatum, & ſi viſus
C ſit ſenſus, viſum eſt ſenſatum: huius autem loci inſtantia eſt, quia ſi ſenſatum ſit ſcitum, non ſequitur quòd ſenſus ſit ſcientia.

Locus vicesimus ſecundus, q ẽ vigeſimꝰ nonus, & trigeſimus.

Locus autem viceſimus ſecundus eſt ſumptus ex coniugatis & caſibus. Intelligo autem per coniugata, nomina, quæ ſunt exemplaria primitiua, & nomina denominata ab illis, quæ ſignificant primitiua exemplaria adhærentia ſubiecto, prout

MANTINVS

Et is locus eſt magis probabilis in affirmatione, & negatione, ſed eſt demonſtratiuus, & vocat locus ſm cõ trarietatẽ cõtradictorij. exẽpli gra, cùm dr, ſi hõ eſt aĩal, ergo qd nõ eſt aĩal, non eſt hõ: & hoc in deſtruẽdo, Exemplũ vero in cõſtruendo, vt cũ dicimus, ſi id qd nõ eſt aĩal, non eſt hõ, ergo id, qd eſt hõ ẽ aĩal. Exẽplũ aũt cõſecutionis è cõuerſo factæ in ipſis cõtrarijs, vt cũ dicimꝰ, ſi qui eſt bonę cõſtitutionis eſt ſanus, ergo q eſt malę conſtitutionis eſt ægrotus. Et vterq; horũ duorũ locoꝝ eſt nõ demĩatiuus: ſed differũt in ꝓbabili- E
tate pro rõne ſuppoſitorũ, & iõ ꝓbabilitas ĩ hoc debet ꝓcedere pro rõne vniuſcuiuſq; ſuppoſiti. Conſecutio vero, q̃ fit ĩ ipſo habitu & priuatiõe, illa, q̃ eſt probabilis, fit ſm rectitudinẽ, vt cũ dicimꝰ, ſi viſus ẽ ſenſus, ergo cęcitas ẽ priuatio ſenſus. Et is locus ẽ ꝓbabilis, nõ demĩatiuus: nam nõ ſeq̃t, ſi vidẽs ẽ aĩal, ſeu viuũ, ergo nõ vidẽs eſt mortuũ: & par rõ eſt de cõſecutione ꝓbabili facta in ipſo relatiuo, ſeu ad aliq̃d, ſ. eſt cõſecutio recte facta, vt cũ dicimꝰ, ſi ſciẽtia eſt
F opinio, ergo ſcibile eſt opinabile: & ſi viſus eſt ſenſus, ergo viſibile ẽ ſenſibile. ſed † error qui in hoc loco cõmitti põt, eſt, qa ſi ſenſibile ẽ ſcibile, nõ ꝓpea ſequit̃, vt ſenſus ſit ſcientia.

† al. l. inſtãtia

Locus vigeſimus ſecũdus ẽ ſumptus ab ipſis cõiugatis noĩbus abſtractis & abſolutis, q̃ dicunt̃ prima exẽplaria & principalia, & ab ipſis cõnotatiuis, vel concretis. Intelligo aũt ꝑ ipſa abſtracta ipſa noĩa, q̃ ſunt principalia exẽpla. Noĩa vero denoĩatiua ſunt deriuata ab illis, q̃ ſignificãt eandẽ rem, q̃ ſignãntur ꝑ illa prima exẽplaria cõiugata cũ ipſo ſubiecto,

ABRAM

G prout rectitudo eſt exemplare primitiuum, & rectum eſt denominatiuum ab illo. Verbi gratia, ſi rectitudo ſit laudabilis, rectus eſt laudabilis, & ſi iniquitas ſit illaudabilis, iniquus eſt illaudabilis: & ille quidem eſt conſtruendi & deſtruendi. Et aliquando res, quam commonſtrare proponimus, eſt vulgatior de denominatiuo quàm ſit de primitiuo exemplari, & ponimus illam ineſſe denominatiuo antecedens, &
H illam ineſſe primo exemplari conſequens: deinde repetimus antecedens & concludimus conſequens, vt ſi iniquus ſit turpis, iniquitas eſt turpis. Caſus vero ſunt dictiones, quæ mutantur à dictionibus, quæ ſunt primitiuum exemplare mutatione ſignificante modum in eſſendi prædicatum ipſi ſubiecto. Et in arabico idiomate non inuenitur hoc, niſi exprimatur per dictiones ſignificantes illum modum, prout dicimus, ſi quod medice fit iuuat, medicina iuuat. & ſicut putamus de contrarijs, quòd ſi contratium prædicati inſit contrario ſubiecti, prædica-
I tùm ineſt ſubiecto, vt dicendo ſi bonum ſit ſuaue, malũ eſt contriſtans: ſimiliter imaginamur de contratio rum coniugatis, quia contrariarum rerum contraria ſunt coniugata, prout dicimus, ſi æquitas ſit ſciẽtia, iniquus eſt ignorans.

Locus. 23. q eſt trigeſimus primus.

Locus autem vigeſimustertius eſt ſumptus ex generatione & corruptione, & rebus generabilibus & corruptibilibus, & eſt ad deſtruendum & cõſtruendum. Et (prout ait Themiſtius) huic expedit, q̃ conne ctamus efficiẽtes, & fines, & operationes, vt res quarũ generatio ẽ bona,

ſunt

MANTINVS

& cõiuncta, vt iuſtitia, q̃ eſt primũ R exẽplar, & iuſtus, q̃ deriuat' ab ipſa. vt exẽpli gr̃a, ſi iuſtitia ẽ laudabilis, ergo iuſtus erit laudabilis, & ſi iniuſtitia eſt illaudabilis, iniuſtus quoq; erit illaudabilis: & ſic fit conſtructio & deſtructio: & qñq; id, qđ volum⁹ declarare p nomẽ concretũ, & denominatiuũ, eſt ꝓbabilius eo, qđ p ipſum abſtractũ, & primitiuũ exẽplar ſignificat', & tũc ponim⁹ ipſum denoſatiuũ, ſeu cõnotatiuũ, & cõcretũ pro antecedẽti, & primitiuũ exẽplar atq; abſtractũ pro conſequẽti: mox repetit' añs, & infert' conſequẽs. vt ſi L iniuſtitia eſt illaudabilis, ergo iniuſtus erit illaudabilis Ipſa aũt cõcreta, ſeu connotatiua ſunt dictiones, q̃ variant' ab illis dictionib⁹, q̃ ſunt abſtracta & prĩa exẽplaria quadã varietate indicãte p modũ inhęrẽtię ipſi⁹ ꝓdicati in ipſo ſubro: & is mod⁹ nõ reperit' ĩ lingua arabica, ſed declarat' p dictiões ſigñantes illũ modũ, vt cũ dicimus ſi id, quod p viã medicationis fit, ẽ vtile, ergo medicina ẽ vtilis: & quẽadmodũ nos cõferim⁹ cõtraria inter ſe, ita vt, ſi contrariũ ſubiecti inſit cõtrario ꝓdicati, tunc ꝓdica- M tũ ineſt ſubiecto. vt cũ dicim⁹, ſi bonũ eſt ſuaue, ergo malũ eſt triſte: ita quoq; cõferimus ipſa cõcreta cõtraria ĩter ſe: nã rerũ cõtrariarũ cõtraria ſunt ẽt earum cõcreta ſeu coniugata: vt cum dicimus, ſi iuſtitia eſt ſciẽtia, ergo iniuſtitia eſt ignorãtia.

Locus vigeſimusterti⁹ eſt ſumpt⁹ à gñatione & corruptione, & ex rebus gñabilibus & corruptibilib⁹: & hoc tã ad interimẽdũ & cõſtruẽdũ, & (vt dicit Themiſti⁹) debẽt annecti huic ipſa agẽtia & fines, atq; actiões, nam res, quarũ generatio eſt bona,

ipſæ

ABRAM

A ſunt bonæ, & quæ ſunt bonæ, ipſarũ generatio eſt bona. Qui vero ſumitur à corruptione eſt contra illum, quorum enim corruptio eſt bona, illa ſunt mala, & quorum corruptio eſt mala, illa ſunt bona, & ſimiliter res, quarum efficiens eſt bonus, illæ ſunt bonæ, & res, quarum corrumpens eſt bonus, illæ ſunt malæ, & hic quidem locus eſt diuulgatus, quia non oportet ꝙ efficiens malum ſit malus, neq; ꝙ efficiẽs bonum ſit bonus, & ſimiliter ſit de finibus & operationibus, & horum exempla ſunt
B proxima manifeſta.

MANTINVS

ipſę quoq; ſunt bonæ, & ſi ipſæ ſunt bonæ earũ gñatio eſt bona. ea vero q̃ ſumunt a corruptione oppoſito mõ ſe habẽt: nam quorũ corruptio ẽ bona, ipſa ſunt mala, & quorũ corruptio eſt mala, ipſa ſunt bona, & eadem eſt rõ de ipſis effectiuis, nã quæ efficiũt bonũ, ſunt bona, & quorum corruptiuũ eſt bonũ: ipſa sũt mala. Is aũt locus eſt probabilis, qm̃ non videtur eſſe neceſſariũ, vt id, quod eſt effectiuum mali, ſit malũ, neque effectiuũ boni bonũ. parq; eſt ratio finium, & actionum, & horũ exempla ſunt ſatis ſimilia & manifeſta. D E

Ex Similibus, Appoſitione, Magis, Minus, Simpliciter, & ſecundum Quid, loci. Cap. 4.

RVrſum in ſimilibus ſi ſimiliter ſe habẽt. Vt ſi diſciplina vna plurium, & opinio: & ſi viſum habere eſt videre: & auditũ habere eſt audire: ſimiliter aũt & in alĩs, & in his quæ ſunt, & in ñs quæ videntur. Vtilis autem hic locus ad vtrunq; : nam ſi in aliquo ſimilium ſic ſe habet, & in alĩs ſimilibus: ſi autem in aliquo non, nec in alĩs ſimilibus. Conſiderãdum autem & in vno, & in pluribus ſi ſimiliter ſe habet. Aliquoties enim diſſonat: vt ſi ſcire eſt cogitare, & multa ſcire eſt multa cogitare: hoc autem non
C verũ, contingit enim plura ſcire, cogitare autẽ non: ſi autem non hoc, nec illud quod in vno, ꝙ ſcire eſt cogitare. Amplius, ex minus & magis. Sunt autẽ eius, quod eſt magis, loci quatuor. Vnus quidem ſi magis ſequitur magis: vt ſi voluptas bonũ, & magis voluptas, magis bonũ: & ſi iniuriam facere, malũ, & magis iniuriam facere, magis malum. Vtilis autem ad vtrunq; hic locus: nam ſi ſequatur ad ſubiecti incrementum, accidentis incrementum, quemadmodum dictum eſt, manifeſtum quod accidit: ſi autem non ſequatur, non accidit: hoc autem inductione ſumẽdum. Alius, vno de duobus dicto, ſi cui magis videtur ineſſe non ineſt, nec cui minus: & ſi cui minus videtur ineſſe ineſt, & cui magis. Rurſum, duobus de vno dictis: ſi quod magis videtur alĩ ineſſe non ineſt, neq; quod minus, aut ſi quod minus vr̃ ineſſe ineſt, & qd̃ magis. Amplius, duobus de duobus dictis, ſi quod alteri magis vr̃ ineſſe

51. Locus. Declatio.

53. Declaratio.

54. Declaratio.

55. Locus.

56. Locus.

57. Locus.

non ineſt,nec reliquum reliquo: aut ſi quod minus videtur alteri G
38.Locus. Declaud. ineſſe ineſt,& reliquum reliquo. Amplius, ex eo quod ſimiliter ineſt, vel videtur ineſſe, tripliciter: quemadmodum in eo quod magis: vt in poſterioribus trib⁹ dictis locis dicebatur. Siue enim vnum quoddam duobus ſimiliter ineſt,aut videtur ineſſe, ſi alteri non inſit,nec alteri:ſi autem alteri ineſt,& reliquo. Siue duo eidem ſimiliter,ſi alterum non inſit, nec reliquum:ſi autē alterum, & reliquum. Eodem autem modo & ſi duobus duo ſimiliter inſunt:nam ſi alterum alteri non ineſt, nec reliquum reliquo: ſi autē
39. Declaratio. ineſt alterū alteri,& reliquū reliquo: ex eo igitur quod eſt magis, & minus:& qđ eſt fiſſr,tot modis contingit argumētari. Amplius autē ex appoſitione,ſi alterū ad alterum appoſitū faciat bonū, vel albū,cùm non fuerit prius albū, vel bonū, quod appoſitū eſt,erit
40. Declaratio. albū,vel bonū,quale re vera & totum facit. Amplius aūt,ſi id,ad quod eſt appoſitū aliquid,facit magis tale,quale erat:et ipſum erit H eiuſmodi:fiſſr autē & in alīs. Vtilis autē non in omnibus hic locus, ſed in quibus ipſius magis crementū accidit fieri. Iſte vero locus non conuertitur ad deſtruendū:nam ſi nō facit quod appoſitū eſt, bonū,nondum manifeſtū, ſi ipſum non bonū. Nam bonū malo appoſitū,non ex neceſſitate bonū totū facit, nec album nigro, nec
41. Declaratio. dulce amaro. Rurſum ſi quid magis & minus dicitur,& ſimpliciter ineſt. Quod enim bonū vel albū non eſt, neq; magis & minus bonū vel albū dicetur:nā malū de nullo magis, vel minus bonū, ſed magis malū vel minus dicetur. Non conuertitur autē hic locus ad deſtruendū:multa enim eorū quæ non dicuntur magis, ſimpſſr
42. Declaratio. inſunt:nā homo non dicitur magis & minus, ſed non propter hoc non eſt homo. Eodem aūt modo conſiderandū & in īs quæ ſm quid,& qū,& vbi. Nam ſi ſecundū quid contingit, & ſimpliciter contingit: ſimiliter aūt & quando, & vbi:nam quod ſimpliciter I eſt impoſſibile,neq; ſecundum quid, neq; ſecundum vbi, neq; ſe-
Inſtantia. cundum quando contingit. Inſtantia: quoniam ſecundum quid quidem ſunt natura ſtudioſi,vt liberales,vel caſti, ſimpliciter aūt non ſunt natura ſtudioſi,nam nullus natura prudens. Similiter autem & quando contingit corruptibilium aliquid non corrumpi, ſimpliciter aūt non contingit non corrumpi. Eodem aūt modo & vbi expedit quidem tali obſeruantia victus vti, vt in morboſis locis,ſimpliciter aūt non expedit. Adhuc autē, alicubi quidē vnum tantum poſſibile eſt eſſe,ſimpliciter autē non poſſibile vnum tantum eſſe. Eodem autē modo & alicubi bonū eſt quidem patrem ſacrificare,vt in Tribalis,ſimpliciter aūt non bonū. an in hoc quidem nō vbi ſignificat,ſed quibuſdā nihil enī refert vbicunq; ſint:

vbiq;

vbiq; n. erit eis bonum in Tribalis. Rurſus quidem expedit medicari, vt quando ęgrotat, ſimpliciter autem non. An neq; hoc qñ ſignificat, ſed in eo q; afficitur aliquo modo? nihil enim refert quandocunq;, dummodo ſic affectus ſit. Simpliciter autem eſt, q; nullo addito dicis q; bonum eſt, aut contrarium: vt patrem ſacrificare non dicis bonum eſſe, ſed quibuſdam bonum eſſe: non ergo ſimpliciter bonum: ſed Deos honorare bonum dicis nihil addens: ſimpliciter. n. bonum eſt. Quare quod nullo addito videtur eſſe honeſtum, vel turpe, vel aliquid talium, ſimpliciter dicetur. Diluit.

Sermo de locis ex Similibus ſecundum magis & minus, & ex AEqualitate. *Cap.* 4.

B

ABRAM

Loc⁹ .24. qui é. 32. k 33.

VIgeſimusquartus locus ſumitur à ſimili, ſimile aũt eſt duobus modis, prout prędictũ eſt. aut ſimile ſm accidens, aut ſm proportionem: ſimile quidẽ ſecũdũ accidens, vt dicimus ſi ſit vna ſcĩa multarum rerũ, opinio eſt vna multarum rerũ, ſimile vero ſm proportionem eſt, vt dicimus, ſi proportio regis ad ciuitatẽ eſt proportio nautæ ad nauim, & non conueniat nautæ inebriari, nec Regi cõuenit
C inebriari. Themiſtius autem ponit ſimilis tertium locum, qui ſumitur metaphorice, & ex translatione, quando. n. nos proponimus aliquam rem de aliqua re, & eius explicatio p ſimile fuerit magis diuulgata, transferimus cõmonſtrationem ad ſimile, qđ eſt magis diuulgatum, & quando in illo fuerit cõmonſtrata hæc res, illam transferimus, prout fecerunt Ariſt. & Plato de ciuitatis & animæ iuſtitia. Locus vero, quo dicitur quòd expediat cõſiderare, an res ſit ſecundum vnum, & ſecundum multa, quia putatur de illo, quòd ſubintret loca ab

MANTINVS

LOcus vigeſimuſquartus ẽ ſum E ptus ab ipſis ſimilibus: ipſum autẽ ſimile bifariam dr̃, vt iam in ſuperioribus fuit oſtẽſum. nempe, vel ſimile per accidẽs, vel ſimile ſm proportionẽ: ſimile autẽ per accidens eſt, vt cũ dicimus ſi ſcĩa vna eſt plurium rerum, ergo & opinio erit vna pluriũ rerũ. ſimile vero ſm proportionẽ eſt, vt cũ dicimus, ſi eadẽ eſt proportio & ratio regis ad ciuitatẽ, quæ eſt ipſius nautici ad nauẽ, ſed non decet nauticũ inebriari, ergo neq; Regẽ decet inebriari. Themiſtius autẽ facit tertiũ locũ ipſius F ſimilis, & eſt, qui ſumitur ex pmutatione, & translatione: nã cũ nos volumus attribuere aliquid alicui rei, cuius probatio per ſimile ſit pbabilior, tũc trãſferimus illã pbationẽ ad ipſum ſimile, qđ probabilius eſt: & ea re ſic probata p illud, tũc transferimus illud ad aliud notius, vt vſus eſt Plato, cũ probat iuſtitiã ĩ ciuitate ex iuſtitia in aĩa. locus aũt ille, in quo dr̃, q; oportet cõſiderare vtrũ ſi vna res inſit vni, q; inſit ẽt pluribus: nam vr̃, q; is locus ſubingrediatur illa loca, q̃ ſunt ſum

pta

ABRAM

G ab operationibus & euentis rei, & eſt demonſtratiuus in deſtructiõe, vt in ſcientia ſit imaginatio, & dicatur, ꝙ non ſit imaginatio, quia addiſcimus multas res ſimul, & ĩpoſſibile eſt ꝙ imaginemur multas res ſimul, & iam poſſibile eſt, ꝙ ponatur locus ẽlius per ſe.

Locus. 25 q eſt. 34. 35. 36. &. 37.

Vigeſimuſquintus locus eſt, qui ſumitur ab eo, qđ eſt magis & minus, & ipſi⁹ ſunt quatuor loca: quorum vnus eſt, ꝙ conſideremus prędicatũ quæſiti, eiuſq; ſubiectum, ſi eo, quo augeat̃ ꝑdicatũ, augeat̃ ſubie-

H ctũ, prædicatũ dicimus ineſſe ſubiecto: in deſtructione autem ſit contra hoc, ſi imminuit, quanto augetur ſubiectum, ennntiamus ꝙ non inſit ſubiecto. V.g. in deſtruendo, ſi quod eſt delectabilius, ſit minus bonum, delectabile nõ eſt bonum. Et ſimiliter etiã, ſi inuenimus prædicatum ineſſe ſubiecto, ennntiamus ꝙ ex quo augetur ſubiectum, augeatur prædicatum. V.g. ſi delectatio ſit bona, quod eſt delectabilius, eſt melius, hoc autem non eſt verum in rebus, quarum exceſſus

I exit ęqualitatem, quia ſi & cõmotio & calefactio ſint vtiles, non inferet̃ ꝙ magis cõmoueri & calefieri ſit vtilius: ſecundus aũt eſt, quando dicitur vnum prædicatum de duabus rebus, & ipſum ineſſe vni eſt conuenientius q̃ ipſum ineſſe alteri, & ineſt cui non eſt conuenientius eſſe, ineſt etiam illi cui conuenientius eſt ipſum ineſſe, & econtra, ſi non inſit illi, cui conuenientius eſt ineſſe, nec ineſt cui non eſt conuenientius ineſſe, & qñ propoſitionis

MANTINVS

pta ab actiõibus ipſis & ab ipſis cõ- K
ſequẽtibus, ſeu accidẽtibus. Et ẽ demõſtratiuus ĩ deſtruẽdo. vt exẽpli gr̃a, vtrũ ſcĩa ſit imaginatio, vel cogitatio, & dicat̃ ꝙ nõ ẽ imaginatio, qñ nos multas res ſiĩ diſcim⁹, cũ tñ nõ poſſint plures tres vna imaginari: & is locus poſſet ſeorſum poni.

Locus. 25. ẽ ſumptus ex magis & min⁹, & hẽt q̃tuor loca. Prim⁹ ẽ, vt reſpiciam⁹ ꝑdicatũ ſuppoſiti, & ei⁹ ſubiectũ, & ſi ĩuenerim⁹ id, quo ſuſcipit ĩcremẽtũ ei⁹ ſubiectũ, & ĩueniat̃ ĩ ea illud ĩcremẽtũ, ſeu illđ ma

L gis, & reperiat̃ ĩ eo ei⁹ ſubtũ & magis, tũc dicim⁹ ꝑdicatũ ineẽ ſubto. In deſtruẽdo ỹ o hui⁹ oppoſitũ, nã ſi ĩuenerim⁹ ipſum minui ꝓpđ, qđ addit̃ ĩ ei⁹ ſubto, tũc iudicam⁹ ipſũ nõ ineẽ ſubto. exẽplũ ĩ cõſtruẽdo, vt ſi dicam⁹, ſi id, qđ ẽ magis voluptuoſũ, ẽ magis bonũ, ergo voluptas ẽ bonũ, ĩ deſtruẽdo ỹ o, vt ſrid, qđ ẽ magis voluptuoſũ, ſit min⁹ bonũ, ergo voluptas ñ ẽ qđ bonũ. ſiĩt quoq;, ſi ĩueniam⁹ ꝑdicatũ ineẽ ſubiecto, tũc enũciam⁹, ꝙ id, quo ſubiectũ auget̃, eodẽ ĩuenieat̃ ꝑdicatũ augeri. exẽpli gr̃a, ſi voluptas ẽ bo- M
nũ, id, qđ ẽ magis voluptas, erit magis bonũ: hoc aũt nõ eſt verũ ĩ his, ĩ q̃bus exceſſus trãſgredit̃ æq̃tatẽ: nã & ſi exercitiũ & calefactio ſint vtilia, nõ ſeq̃t̃ ꝓpea, vt id, qđ ẽ maioris exercitij & maioris calefactionis, ſit vtili⁹. Sc̃dus ẽ, cũ dr̃ vnũ ꝑdicatũ de duab⁹ reb⁹ & cõueniẽti⁹ inſit vni q̃ alteri, mox inſit ille, cui ineẽ nõ ẽ cõueniẽti⁹, & inſit ẽt illi, cui cõueniẽtius ẽ ineẽ: & è cõtra. ſi igit̃ ñ repiat̃ in eo, ĩ quo cõueniẽti⁹ ẽ repiri, neq; repiet̃ ẽt ĩ eo, ĩ quo nõ eſt cõueniẽti⁹ repiri: & cũ volueris deſtruere,

ABRAM

G sitionis deſtructionē ponas antecedens locū exceſſus, & conuenientioris. V.g. in conſtruendo ſi diuitias non eſſe bonas conuenientius ſit, q̄ ſalutem non eſſe bonam, & diuitię ſunt bonę, ſalus itaq; eſt bona. & in deſtruendo fit contra hoc, qa ſi cōuenientius ſit ſalutē eſſe bonā, & ſalus non ſit bona, & diuitię conuenientius eſt non eſſe bonas. Tertius autem eſt, qñ dicuntur duo prædicata de vno ſubiecto, ſi qđ rarius in eſt, aut non ſit conuenientius, aut ſi viliusineſt, illud itaq; qđ primum

H aut magis pro maiori parte, aut nobilius ineſt: & in deſtruēdo fit contrariū. V.g. ſi cœleſti orbi nō inſit naturalis quies, cōuenientius eſt ꝙ ei non inſit quies violenta. Quartus autem eſt qñ dicuntur duo prædicata de duobus ſubiectis, ſi prædicatum qđ conuentius eſt ineſſe alteri duorum ſubiectorum non inſit, qđ non eſt conuenientius ineſſe non ineſt, & è contra ſi qđ eſt conuenientius non ineſſe ineſt, qđ conuenientius eſt ineſſe neceſſario ineſt. Exempli gratia, ſi vacuum con-

I ueniētius eſt ineſſe aeri q̄ ineſſe terræ, & vt vñius inquam corporibus raris q̄ corporibus denſis, & nō ineſt raris, ſicq; nō īeſt dēſis. Et cōtra hoc in cōſtruendo, ſi ſit in dēſis, eſt iraq; in raris. Hęc aūt loca (ꝓurait Themiſt.) cōſtituunt ex ſiñi & oppoſito, q̄rit. n. ſimile ſubiecto, & differūt ſm magis & minus, & ſunt diuulgata. Auic. aūt dicit ꝙ aliqñ fiūt demīatiua, qñ prius illorū fuerit prius nāliter. Ego aūt dico ꝙ eſtimeꝫ, ꝙ Ariſt. vſus ſit illo in. 1 lib. de Cœlo & Mundo, qñ dicit: ſi figurę circulari eēt aliqd cōtrariū eēt figu

ra recta

MANTINVS

ſtruere, tūc pone ipsū añcedēs ꝓ ip K ſo exceſſu & ꝓ cōueniētiori. Exemplū ꝟo ī cōſtruēdo, vt ſi diuitię nō vñ vt ſint magis bōę, q̄ ipſa ſanitas, & ipſę diuitię sūt bonę, ergo & ſanitas ē bōa. Deſtruēdo quoq; p oppoſitū fit, vr ſi ſanitas cōueniēti⁹ eſt vt ſit bōa, & ſanitas ñ ſit bona, ergo & ipſę diuitię cōueniēti⁹ ē vt ñ ſint bonę. Tertius ē, cū dicunt duo ꝑdicata de vno ſubto. nā, ſi illd qđ min⁹ iné, vl ñ ē cōueniēti⁹, aut ē ignobili⁹, & īeſt, ergo id, qđ prīo īeē vñ vl vtī plurib⁹ ineē, vl qđ nobili⁹ ē, īerit. In deſtruēdo ꝟo è cōtra. exēpli L gr̄a, ſi nālis q̄es ñ īeſt corpi cœleſti, ergo lōge magis nō dēt ei ineē q̄es violēta. Quart⁹, qñ duo ꝑdicata dicunt de duob⁹ ſubiectis, nā ſi illd ꝑdicatū, qđ vñ magis ineē alteri illorū duorū ſubtorū nō īſit, ergo nec illd, qđ min⁹ vñ īeē alteri, īerit illi, & è cōtra ſi illud qđ magis vñ nō ineē īſit, ergo illud, qđ magis vñ ineē, inerit oīno. exēpli gr̄a ſi vacuū vñ magis ineē aeri, q̄ terrę, & vt verbo dicā, corporib⁹ raris magis q̄ dēſis, & nō īeſt raris, ergo neq; dēſis inerit: & è cōtra ī cōſtruēdo, ſi denſis īeſt, M ergo & raris īerit. Hęc aūt loca (vt inqt Themiſti⁹) cōſtāt ex ſiñi & oppoſito, qa hñt ſiñitudinē cū ipſo ſubiecto, differūt tñ ſm magis & minus & sūt ꝓbabilia. Auicc. tñ dicit ꝙ ꝓñt eē demīatiua, qñ primū eorū eſt prius nā. Et ego dico ꝙ ꝑt exiſtimari Ariſt. fuiſſe vſum hoc ī loco ī. 1. lib. de Cœlo & Mūdo, cū dicit: ſi motui circulari ineſt cōtrariū, tunc mot⁹ rect⁹ vñ magis eſſe ei cōtrari⁹, q̄ circularis, deinde cū ꝓbet motū rectū nō hēre cōtrariū, ꝓbat ꝙ circularis minus dēt hēre contrariū. ſi

itaq;

ABRAM

G ta recta dignior, vt ſit illi cõtraria. Et qñ conueniẽtius in ea fuerit ſm veritatẽ ẽ demſtratiuus, qñ aũt fuerit ſm opinionem eſt diuulgatus.

Locus. 26 qui ẽ. 38. Locus. 26. eſt ſumptus ab æqualitate, aut ſm veritatem, aut ſm opinionem, & conſtituuntur tria loca. quorum vnus eſt, qñ vnum prædicatum dr̃ de duobus ſubiectis æqualiter, & eſt in vno illorũ, ſicq; & alteri ineſt. V.g. aditus Græcorum in adeptione ſcĩæ fuit, ſicut aditus Caldeorũ, & enuntiatio eſt de Græcis, ꝙ inſit, ſicq; ineſt Caldeis. Secũdus au

H tẽ eſt, ꝙ ſubiectũ ſit vnũ, de quo dicant̃ duo ꝓdicata æqualiter, qa qñ illi ineſt vnũ illorũ, ineſt alterũ, & qñ non ineſt vnũ, non ineſt alterũ. V.g. diſpoſitio hoĩum in recipiẽdo virtutes morales, eſt, ſicut ipſorũ in adipiſcendo virtutes intellectiuas, & inſunt eis morales, ſicq; ĩſunt eis & intellectiuæ. Tertius aũt eſt, ꝙ inueniant̃ duo ꝓdicata, q̃ dicantur de duobus ſubiectis æqualiter, quia ſi vni illorũ inſit illorũ vnũ, alteri ineſt alterũ, & è cõtra in deſtrueudo. V.g. ſi diſpõ incolarũ calidarũ re-

I gionũ in ſcĩa ſpiritalium eſſet ſicut diſpõ incolarũ regionũ frigidarũ, ſpiritaliũ ſcĩa ineẽt incolis regionũ calidarũ. Et aliqñ in his locis qui ẽ horũ de magis & minus & æqualiter ẽ ſm ỽitatẽ, & aliqñ ſm opinionẽ, & tũc cõueniẽti⁹ ẽ ꝙ ſint diuulgati. Vigeſimus ſeptimus locus eſt

Loc⁹. 27. ꝙ ẽ. 39. & 40. ſumptus ex appoſitione & ſubtractione qñ. n. apponitur aliqua res rei, & nomen ſui ꝓdicati ineſt huic rei, præter ꝙ fuerit in ea, hoc itaq; prędicatum ineſt huic ſubiecto. V. gratia, ſi opponatur delectabile ipſi aquæ, & ponat ipſam bonam, delectatio

MANTINVS

itaq; id, qđ vr̃ magis ineẽ fuerit verũ, tunc erit locus demſtratiuus, ſ3 ſi fuerit opinabile, tũc erit ꝓbabilis. k

Locus aũt. 26. ẽ ſumptus ab æqualirate, ſeu ex ſiĩr ſe hñtib⁹, ſiue vere, ſiue ſm opinionẽ, & ſic cõponunt̃ tria loca. Primus eſt, cũ vnũ ꝓdicatũ dr̃ de duob⁹ ſubiectis æqualiter: ſi igit̃ vni eorũ inſit, & alteri quoq; inerit, exẽpli gr̃a ſi Græci eodẽ mõ ſuſcipient iudiciũ, ſicut Babilonici, ſed ipſum iudiciũ ſeu ius ineſt Græcis, ergo & Babilonicis inerit. Secũdus eſt, cũ vnũ ſubiectũ dr̃ de duobus ꝓdicatis æqualiter, ita vt ſi ĩſit ei L. vnũ eorũ, inſit & alterũ, & ſi nõ inſit vnũ, nõ inſit & alterũ. exẽpli gr̃a ſi hoĩes ita recipiunt virtutes morales, ſicut ſuſcipiunt ſpeculatiuas, ergo ſi inſint eis virtutes morales, inerunt eis, & contemplatiuę. Tertius eſt, cũ duo ꝓdicata dicuntur de duobus ſubiectis æqualiter: nam, ſi vnũ ineſt alteri, ergo & alterũ inerit alteri: & è cõtra ĩ deſtruẽdo. exempli gr̃a, ſi colentes ciuitates calidas ita obtinẽt ſcĩas ſpirituales, ſicut colẽtes frigidas obtinẽt ſcĩas nõ ſpirituales, ergo ſi habitantibus ter- M ras frigidas inſunt ſcĩę nõ ſpirituales, inerunt vtiq; ſpirituales habitãtibus calidas. & in his locis qñq; reperit̃ ſm magis & minus & æqualiter vere, & quiq; ſm opinionẽ, & tũc videntur eſſe potius probabiles.

Locus aũt. 27. eſt ſumptus ex appoſitione & demptione, vel detractiõe, vt ſi apponat̃ aliqđ ſubtũ alicui rei, qđ qdẽ faciat illius ꝓdicatũ ineſſe illi rei, qđ nõ inerat ei, tũc illud ꝓdicatũ inerit illi ſubiecto. exẽpli gr̃a, ſi addat̃ delectatio ipſi cibo & faciat ipſum bonũ, ergo delectatio

ABRAM

A ctatio itaq; eſt bona,& ſimiliter qñ apponimus ſubiectum aliquod alicui rei,& illius prædicatum ineſt illi, & illius prædicati nomen magis ineſt, q̃ inerat ante hanc appoſitionē, p̃dicatū itaq; ineſt ſubiecto. V. g.ſi apponamus delectationē ipſi cibo, & illum poſuerimus vtiliorem, delectatio itaq; eſt vtilis. Et hic quidem locus non conuertitur in deſtruendo, quia qñ aliqua res apponit alicui rei,& non ponit illam bonam,non infertur,ꝙ appoſitū non ſit bonū, qñ ſi apponeret aliq̃ res
B alicui rei albæ, & nō augeret ipſius albedo,nō īferet,ꝙ hęc res ñ ſit alba

Locus. 28 3 ē.41.&. 42. Locus aūt vicesimus octauus ſumitur de eo,ꝙ dr̃ cōditionaliter, & capit dici ſimpl'r,& hæc cōditio aut eſt ex parte illius, qđ eſt ſm magis vel minus, aūt ſm tēpus, & horā, & diſpōnem,& locū, aut ſm aliā conditionē:& hic quidem locus eſt ſophiſticus, id.n.qđ eſt nobilius, aut maius tali, nō oportet ꝙ ſit nobile aut magnū ſimpliciter. Et ſimꝑ in eo qđ eſt ex pte loci, qa nō ſequit, qđ ē vtile ī quarto climate,ꝙ ſit vti
C le ſimpl'r,nec qđ eſt vtile aliquo tpe ſit vtile ſimpl'r,neq; qđ eſt bonū ſm aliq̃ cōſuetudinē, ſit bonū ſimpl'r: & hic quidē locꝰ nō cōfert iuuamē ī deſtruēdo,qa nō ſequit, ꝙ id qđ nō eſt ſm magis & minus, nō ſit ſimpl'r,humanitas.n.nō inē hoī ſm magis & minus,& inē ei ſimpl'r,qñ aūt qs denominaret aliquo attributo, & nō ſit fallacia ī eo p appoſitionē & annexionē,ille d nomīat ſm hāc rē ſimpl'r. Hęc itaq; ſunt oīa loca, q̃ Ariſt. numerat ī cōſtructiōe rei, & illiꝰ deſtructiōe ſimpl'r,q̃ cōtinet ſcdus Liber ſui voluminis ī topicis.

MANTINVS

tio eſt bona: pari quoq; rōne ſi ad- D
datur ſubiectū alicui rei, cui īſit ipſum p̃dicatū,ſed reddat illud p̃dicatū eius maius in ea re q̃ eſſet ante illā additionē,tūc p̃dicatū ineſt ſubiecto. exēplicā, ſi addat delectatio ipſi cibo, & reddat ipſum magis iuuatiuū, ergo delectatio eſt iuuatiua.Is tñ locus nō cōuertit ī deſtruēdo,nā ſi apponat aliquid alicui rei, & nō reddat ipſam magis bonā,nō ppea ſequit, quin illud appoſitū ſit bonū, nā ſi addat aliqd albū alicui rei albę,& nō addiderit eius albedinē,nō ſeqt ppea qn illa res ſit alba. E

Locus. 28.eſt ſumptus ex eo,qđ dr̃ ſm hypotheſim,& ſubiectionem,ī, ſm qd, & ſumat ac ſi eēt dictū ſimpl'r,& illa hypotheſis, vel cōdō inſit rōne magis & minus, vel rōne tēporis, vel diſpoſitionis, vel loci reliquarū cōdōnū: & is locus eſt vtiq; ſophiſticus& deceptorius,nā id,qđ eſt p̃stātius alio aut maius, nō ſeqt ppea vt illud ſit prestās, vel magnū ſimpl'r ſimiliterq; ratione loci, nā nō ſeqt ſi aliqd eſt iuuatiuū ī quarto clymate, vt ſit iuuatiuū ſimpl'r, neq; qđ ē vtile ī aliquo tpe, ſit vtile M
ſimpl'r, neq; qđ eſt bonū īn aliqua cōſuetudine, ſit bonū ſimpl'r: & is locus nō cōducit ad deſtruendū,nā nō eſt neceſſariū,ſi aliqd nō īſit ſm magis & minus, qñ poſſit ineē ſimpl'r,nā humanitas nō ineſt homini ſm magis,& minꝰ,& tñ ineſt ei ſimpl'r: inquit,illud dr̃ eſſe ſimpl'r, qđ cū deſtribit, vel denominat, nulla indiget additione, vel cōiunctiōe.

Hæc itaq; ſunt oīa loca,quę Ariſt, numerauit ad conſtruendū aliqd, vel deſtruendū ſimpliciter, quæ in lib. Scdo Topicorū explicata ſunt.

Ariſtotelis

ARISTOTELIS TOPICORVM LIBER TERTIVS.

SVMMA LIBRI.

De Locis Comparationum, qui accidentibus adſcribuntur: & de pleriſque locis abſolutis accidentis.

De Meliorum, Eligibiliorumq; problematum locis. Cap. 1.

VTrum aũt eligibilius, aut melius duorũ, pluriumue ex his perſpiciendum. Primum autem determinetur quod conſiderationem facimus non de plurium diſtantibus, & magnã adinuicem dr̃iam habẽtibus (nullus enim dubitat, vtrum felicitas, an diuitiæ expetibiliores) ſed de ñs quæ propinqua ſunt, & de quibus dubitamus, vtrum oporteat apponere magis, eo q̃ nullam videmus alteriusad alterum præeminentiam: Manifeſtum igitur in his q̃ oſtenſa vna præeminentia, vel pluribus, conſtituetur intelligentia, q̃ id eligibilius eſt, quod eorum eſt præeminens. Primum igitur quod diuturnius ſtabiliusue, eligibilius eo quod minus huiuſmodi. Et quod magis eligit prudens, vel bonus vir, vel lex recta, vel ſtudioſi circa ſingula delecti quatenus tales ſunt, vel in vnoquoq; genere periti, vel quęcũq; plures, vel omnes, vt in medicina vel ædificatoria, quę plures medicorum vel omnes vel q̃cunq; omnino plures, vel omnes, vel omnia, vt bonum: omnia.n. bonum appetunt. Oportet autem ducere ad id q̃d fuerit vtile, q̃d dicendum eſt. Eſt autem ſimpliciter quidem melius, ac eligibilius, quod ſm meliorem diſciplinam: alicui autem, quod ſm ꝓpriam. Deinde q̃d idipſum quod eſt (eo q̃d non) in genere eſt: vt iuſtitia iuſto. Nam illa quidem in genere bono, hoc autẽ non, & illa idipſum quod eſt. bonum eſt, hoc aũt non. nam mihi dicit̃ idipſum quod genus eſt, q̃d non eſt in genere. Vt albus homo nõ eſt id q̃d color. ſimiliter autem & in alĩs. Et quod ꝓꝓ ſe eligendum, eo eligendo quod ꝓꝓ aliud eligibilius. Vt ſanum eſſe q̃ exercitari: illud.n. propter ſe eligendum, hoc autem ꝓꝓ aliud. Et quod per ſe, eo q̃d per accidens. Vt amicos iuſtos eſſe, eo q̃ inimicos: illud.n. per ſe eligendum, hoc autem ꝓ accidẽs eligimus. Nã inimicos iuſtos eſſe ſm accidens eligimus, vt nihil nobis noceãt. Eſt autem hoc idẽ ei q̃d ante hoc, differt aũt modo: nam amicos quidẽ iuſtos eſſe, ꝓꝓ ſe eligimus, et ſi nihil nobis debeat fore, quãuis apud Indos ſint: inimicos aũt ꝓꝓ alterum, vt nihil nobis noceant.

H

Prim⁹ locus.

2. locus.

3. Locus.

I

Quart⁹ locus. Declaratio.

5. locus. Declaratio.

6. locus. Declaratio.

ceant. Et qđ cauſa boni per ſe, eo q̄ per accidens cauſa. Quemadmodum virtus, fortuna, nam illa quidem per ſe, hæc autem per accidens eſt cauſa bonorum, & ſi quid aliud hmõi. Similiter autem & in contrario. Nam quod per ſe eſt cauſa mali, fugibilius eſt eo quod per accidens, vt vitium q̄; fortuna: nam illud quidē per ſe malum, fortuna autē per accidens. Et quod ſimpliciter bonum. eo quod alicui eligibilius. vt ſanum fieri, q̄; incidi. nā hoc quidem ſimpliciter bonum, illud autem alicui indigentium inciſione: & quod natura eſt, eo quod non natura. vt iuſtitia, iuſto: illud.n. natura, hoc autem acquiſitiuum. Et quod meliori, et honorabiliori ineſt, eligibilius: vt Deo, q̄; homini: animæ, q̄; corpori. Et quod melioris proprium, melius q̄; quod peioris. Vt quod Dei, q̄; quod hominis: nam ſecundum communia vtriuſq; nihil differunt abinuicem, proprijs autem alterum alteri differentijs ſupereminet. Et quod in melioribus, vel prioribus, vel honorabilioribus, eſt melius. Vt ſanitas robore, & pulchritudine: nā illa quidem in humidis, & ſiccis, & (vt ſimpliciter dicatur) ex quibus prius conſtitutum eſt animal, hæc vero in poſterioribus: nā robur in neruis, & oſſibus: pulchritudo autem membrorū quędam commenſuratio videtur eſſe. Et finis ijs quæ ſunt ad finem eligibilior videtur eſſe. Et duorum, quod propinquius eſt fini. Et omnino quod ad vitæ finem, expetibilius, q̄; quod ad aliud aliquid: vt quod ad felicitatem contendit, q̄; quod ad prudentiam: nam quod ad felicitatem contendit: eligibilius. Et poſſibile impoſſibili. Amplius, cùm duo ſint effectiua, cuius finis melior, et ipſum melius. Cùm autem ſit effectiuum, & finis: ex proportione, quando pluri ſuperat finis finem, q̄; ille proprium effectiuū. Vt felicitas pluri ſuperat ſanitatem, q̄; ſanitas ſalubre. quare effectiuum felicitatis melius ſanitate: nam quantum felicitas ſuperat ſanitatem, tantū et effectiuum felicitatis, ſalubre ſuperat. ſanitas autem ſalubre minus ſuperabat, quare plus ſuperat effectiuum felicitatis ſalubre, quàm ſanitas ſalubre: quapropter effectiuum felicitatis melius ſanitate: manifeſtum igitur, quòd eligibilius effectiuum felicitatis, quàm ſanitas: nam idem plus ſuperat. Amplius, melius eſt quod propter ſe, & honorabilius, & laudabilius. Vt amicitia diuitijs, & iuſtitia ſanitate, & robore: nam illa quidem propter ſe honorabilium, hæc vero non propter ſe, ſed propter aliud: nullus enim honorat diuitias propter ſe, ſed propter aliud: amicitiam vero propter ſe, & ſi nihil nobis debeat aliud ab ea eſſe.

A
7. Locus. Declaratio.
8. Locus. Declaratio.
9. Locus. Declaratio.
10. Declaratio.
11. Declaratio.
B
12. declaratio.
13. Locus.
14. Locus.
15. Locus.
16. Locu..
17. Locus. Declaratio.
18. Locus.
19. Declaratio.
C
20. Locus Declaratio.

Sermo

G *Sermo de Locis quæſitorum ipſarum comparationum, quæ narrantur in Tertio ſui voluminis.* *Cap.* 1. K

ABRAM

ET dicimus, ꝙ hæ comparationes vtl ſunt triũ ſpecierum, aut ꝙ comparetur vnũ prædicatũ duobus ſubiectis, hoc eſt, cui illorũ magis ineſt ipſum prædicatum. v. g. quod eſt eligibilius? pulchrũ, aut vtile? & quę ſuauior vita ſit, q̃ virtute fungitur, aut illa quę voluptatibus? Et hæc ſpecies comparationũ eſt, quæ magis venit in vſu, & il-
H la eſt, quã intendit Ariſt. & loca tradita in hoc libro ſunt ſm hanc ſpeciem: qñ. n. euenerint nobis loca, quibus acqrit̃ hæc ſpecies cõparatiõis, adſunt nobis loca, quibus acquirũtur duæ aliæ ſpecies: vna duarũ ſpecierum eſt comparatio duorũ prędicatorum vni ſubiecto. V. g. ſi pinguis ſit vtilis, & delectabilis, quid ei magis inſit vtile, aut delectabile: ſecunda aũt ſpecies ẽ cõparatio duorum prędicatorũ dnobus ſubiectis. V. g. ſi humanitas facit acquirere pacẽ, & regũ familiaritas facit acqui-
I rere mortẽ, quid magis ſit pax per humanitarem, aut mors per regũ familiaritatẽ? Hę itaq, ſpecies ſunt quæſitorũ ſm ipſarũ cõparationẽ. Subiecta vero horum quæſitorum illi expoſitores, quorum tractatus ad nos venerunt, dicunt, ꝙ ſunt in accidenti: quia accidens eſt, quod recipit magis & minus, & intendunt per accidens hic, non accidens definitum in primo libro huius voluminis, ſed accidens definitum in principio libri Prędicamentorum,

MANTINVS

DIcamus, ꝙ generatim harũ cõparationũ genera ſunt tria: primũ ẽ, cũ cõparat̃ vnũ p̃dicatum duobus ſubiectis, videlicet cui nã eorũ magis inſit p̃dicatũ. exẽpli gr̃a, vtrũ delectabile ſit eligibilius ipſo vtili, & q̃d ſit delectabilius, an vita q̃ in virtute cõſiſtit, vel vita, q̃ ī voluptatibus cõſiſtit, vel exercetur. Et hoc genus comparationis venit plus in vſum: & de hoc conſiderat L
Ariſt. loca aũt, q̃ in hoc libro tradũ tur, ſunt hui⁹ generis, qm̃ cũ habuerimus ea loca, ex q̃bus adipiſcimur hoc genus cõparationis, facile poterimus inuenire ea loca, ex q̃bus adipiſcimur illa alia duo genera. Primũ itaq; genus reliquorũ illorum duorũ generũ eſt, cũ comparantur duo prædicata vni ſubiecto. exẽpli cã ſi gaudiũ eſt delectabile, & vtile, q̃d nã horũ magis ineſt ei, vtrum: ſ. vtile, vel delectabili? Scd̃m genus ẽ, cũ cõparant̃ duo p̃dicata duob⁹ ſubiectis exempli gr̃a, ſi manſuetudine M
acquirit̃ pax, & cõuerſatione regũ acquirit̃ mors, q̃d nãiſtorum magis ineſt, vtrũ ſ. pax manſuetudini, vel mors cõuerſationi regum? hæc itaq; ſunt genera p̃blematũ cõparationis. ſubiecta vero horũ p̃blematum, vt dicunt oẽs expoſitores, quos vidimus, ſunt ea, q̃ reperiunt̃ in ipſo accidente, qm̃ accidẽs ſuſcipit magis & min⁹: & intelligũt hic p̃ accidens, non illud accidens, q̃d fuit definitum in. 1. lib. huius operis, ſed illud accidens, q̃d in principio libri prædicamentorũ definitũ fuit,

ABRAM

A torum, & eſt qđ eſt in ſubiecto, nõ de ſubiecto. Hoc aũt ſic exiſtẽte, cõparationes itaq; queſita ſunt de accidenti prius definito, & de ꝓprio, & genere & definitione, qñ definitũ non fuerit p̃dicamẽti ſubſtãtiæ.

Verumtñ Abumazar Alphatabius opinatur, ꝙ hæc cõparationis ſpecies ſit in prædicamento ſubſtãtię, & argumentatur ad hoc, ex eo ꝙ facit Ariſt. in lib. Prędicamentorum in cõparando indiuidua ſubſtantiæ ad ſuas ſpecies, quæ illorum digniora ſint eſſe ſubſtantiã: & ſic

B eſt comparano materię ad formã: & ſm hoc comparationum queſita ſunt quinq; quęſita, quotũ ſumma ſunt eſſe ſimplr, & q̃ſitum accidentis, & queſitum proprij, & quæſitũ generis, & quæſitum definitionis: & ſm hoc verificatur dici de illis q̃ſita comparationũ ſimpliciter, prout dictum eſt de quæſitis conſtruẽdi & deſtruendi, ꝙ ſint q̃ſita cõparationũ ſimpliciter, niſi ꝙ hæ cõparatiões magis inueniunt in accidẽti definito in. 1. lib. huius voluminis. Et ideo inuenimus Ariſto. ꝙ

C numerauerit quæſita comparationũ in quæſitis accidentis. Fortaſſe autem ipſe fecit hoc, quia ꝑ ſcíam multorum horum locorũ eueniũt loca comparationum ſimpliciter, ſicut ꝑ ſcíam locorũ accidentis euenit ſcía queſitorum ſimpliciter, quibus quęritur eſſe, aut non eſſe tm̃. Et horũ queſitorum, quę dicuntur in comparationibus, quędam ſunt, quæ quærunt in rebus naturalibus & diuinis, & quędã ſunt, q̃ quęruntur in rebus arbitratiis, & hæc ſunt q̃ magis vſitant in hoc genere. Et loca, q̃ hic numerantur, quędã ſunt quæ

MANTINVS

fuit, & eſt illud, qđ dr̃ eſſe in ſubto, D non de ſubto. Sic igitur ꝓblemata cõparationis reperiunt in ipſo accidente definito prius & in ipſo proprio, ac genere, atq; definitione: cũ ipſum definitũ non fuerit ex prędicamento ſubſtantię. Alphatabius tm̃ dicit problemata cõparatiua poſſe reperiri in prædicamento ſubſtãtiæ, qđ probat eo, quia Ariſt. in libro Prædicamentorum comparat indiuidua ſubſtãrię ſuis ſpeciebus, ſ. qđ nam eorum debeat eſſe magis ſubſtantia: ſimiliterq; cõparat materiam ad formã: & ſic problema- E ta cõparatiua repient in ipſis quinque q̃ſitis, videlicet in problemate de ineſſe ſimplr & problemate accidentis, & problemate generis, & ꝓprij, atq; definitiõis: ſiſrq; vere dicent problemata cõparationis abſolute, & ſimplr, quẽadmodũ & problemata conſtructionis & deſtructiõis dicunt ꝓblemata abſoluta, ſeu ſimplr. Verũtm̃ huiuſcemodi comparationes magis reperiunt in ipſo accidente, qđ in. 1. lib. huius operis definitũ fuit. Et ideo videmus Ariſt. nu- F meraſſe problemata cõparatiua inter problemata accidẽtis: & fortaſſe ipſe quoq; ideo ita fecit, qa ex ſcía multorũ horum locorũ habent loca cõparatiua abſoluta, de q̃bus videlicet quæritur eſſe, vel nõ eẽ tm̃. Horũ aũt locorũ, quę dicuntur ſm comparationẽ, quędam quęruntur in rebus naturalibus, & diuinis, quędam vero in rebus voluntatijs, & q̃ ſunt huius generis magis in vſum veniunt. Locorũ vero, quę hic numerant, quędã ſunt cõia cunctis rebus tũ naturalibus, tũ volũtarijs, q̃dã vero ſunt ꝓpria ipſis eligibilib̃

Log. cũ cõ. Auer. G rebus,

ABRAM

G quæ ambiunt omnes ſpecies comparationum ſecundum quòd eſſe fuerint, an ſecundum modum nobilitatis & virtutis, aut ex parte vitij, & quæ ſpecies eſſendi facit eſſe comparationem.

Et expedit te ſcire, ꝙ hoc q̃ſitum non q̃rit de rebus nimis remotis, ꝓut eſt o fo dicentis, q̃ res ſit ꝓeligenda beatitudo, aut diuitiæ: ſed q̃ fit de rebus propinquis, de quibus euenit nobis ambiguitas, q̃ illarum ſit nobilior, & vt vſr inquam, diſpoſitio huius ſpeciei q̃nis eſt, ſicut diſpoſitio reliquorũ q̃ſitorũ, & ſicut H nos non q̃rim⁹ vtrũ hoc inſit huic, aut non inſit, q̃n hoc fuerit p ſe notum, & non quærimus hic an tale ſit nobilius tali, quãdo exceſſus fuerit ſecundum ſe notus. Expedit autem quòd circa hæc loca procures tres res, quarum vna eſt quis illorum ſit proprior ipſis eligibilibus, & quis includatur in omni eo, quod dicitur de comparationibus: ſecunda autem eſt, quis illorũ ſumatur ex rei eſſentia, & quis ſumatur à rebus, quæ ſunt deforis, aut ex rebus medijs inter has duas: & tertia eſt, quis illorum coaptatur, vt fiat I in demonſtratione, & quis illorum non.

Themiſtius aũt dicit, ꝙ accidit his ꝓmiſſis, ꝙ ipſarũ diſtinctio ſit difficilis ob ipſarũ conſimilitudinem, & modicam diuulgationẽ dr̃iæ, q̃ eſt inter illas. Horũ itaq; locorum initiũ, ex quibus incœpit Ariſ. ẽ ꝙ id, qd̃ fuerit diuturnius, aut firmius ſit eligibilius, q̃ id qd̃ fuerit breuioris tpis, & min⁹ firmũ: & ambo hæc loca ſunt cõia oĩbus quæſitis, q̃ procedũt ſm modum comparationum.

Et

MARTINVS

rebus, quædã vero alia ſunt cõia eũ ctis gn̄ibus cõparationis quocunq; fuerit mõ, ſ. vel rõne prioritatis, vel rõne ꝓſtãtiæ, & rõne † dignitatis, vꝫ rõne impfectionis, ſeu ignobilitatis vel q̃uis alia rõne comparationis. † a.l. virtutis mouens.

Scire autem debes, ꝙ non q̃ritur hmõi q̃ſitum in rebus valde diſceptantibus, vt ſi dicatur quid eſt eligibilius, an fœlicitas, an diuitiæ: ſed hmõi interrogatio fit in reb⁹ affinibus, de quibus dubitatur, q̃nã ipſarũ ſit præſtãtior, & (vt verbo dicã) ita res ſe hẽt in hoc gn̄e in quiſitionis, ſicut ſe hẽt in reliquis quæſitis: nã quemadmodũ nos non q̃rimus vtrũ hoc inſit huic, vel non inſit, cũ illud fuerit de ſe notum, ita ſi aliqd fuerit nobilius aliquo, cũ illa nobilitas, q̃ inter ipſa exiſtit, fuerit de ſe nota. Tria ꝓterea cõſyderanda ſunt circa hæc loca: primũ eſt, quid nam eorum dicat eligibilius, & quid eorum dicatur vſe, ſeu cõe cunctis rebus, quæ ſm comparationem dicũtur: ſecundum eſt, quid illorũ ſumatur ex eſſentia rerum, & quid ex rebus exterioribus ſit ſumptum, aut ex rebus medijs inter hæc duo: tertium vero eſt, quod nã eorum eſt idoneum, vt ex eo fiat demonſtratio, & quod non.

Themiſtius aũt dicit, ꝙ ĩõ cõtigit, vt hęc loca difficile diuidant, qa ſunt ĩter ſe ſiĩlia, parũq; inter ſe diſcrepare vñr. Ari. aũt ſumpſit initiũ horũ locorũ ab eo, qd̃ ẽ rpe diuturni⁹, autqd̃ fuerit firmi⁹, ſtabiliusq; nẽpe, vt diuturnius ſit eligibili⁹ eo, qd̃ ẽ minus diuturnũ, & ſtabilius eo qd̃ ẽ min⁹ ſtabile, & firmũ: hæc aũt duo loca amplectunt oĩa ꝓblata, q̃ ſm comparationem procedunt.

Primum

ABRAM

A Et primus quidem ſumitur ab eo
Locus. 1. quod differt, & eſt ſecundum modum temporis. Et ſecundus ſumi-
Locus. 2. tur ex rei eſſentia, & eſt conſtructio, & eſt diuulgatus: aquila enim non eſt eligibilior homine, & ſi diuturnior ſit q̄ ille, vt diceretur, ſi hoc verificaretur.

Tertius autem locus eſt quod eligit, & eſtimat vir nobilis, aut lex, aut
Locꝰ. 3. q̄ é. 2. i Arit. ſapiens, aut quod eligunt plures homines, & magis artificioſi, aut quod omnes eligũt, omnesq; illud cupiũt eſt nobilius: & hic locus ſumitur ex
B rebus, quæ deforis ſunt, ex quo eſt ſumptus à teſtimonio, qui eſt diuulgatus vniuerſalis.

Locus. 4. qui é tertius i Arit. Quartus autem locus eſt, ꝙ illud, quod eſt nobilius ſecundum ſcientiam, ſit nobilius & eligibilius, ſicut quod ineſt ipſi Deo excelſo, eligibilius eſt, q̄ illud quod ineſt ipſi homini: & ſimiliter quod proprium fuerit alicui nobiliori, eſt nobilius, & id quod eſt rerum nobiliorum & priorum eſt nobilius & prius, ſicut ſalus eſt pulchritudine nobilior, qa ſalus eſt membrorum, quæ ſunt nobiliora. Et ille eſt communis omni-
C bus quæſtionibus coniparationum, & ille ſumitur à rebus eſſentialibus, quia non ſumitur à rebus, quæ deforis ſunt, neque ab ipſis rebus, & ſunt vulgaria: & licet loca ſint multa, vis tamen illorum eſt vis vnius loci.

Locus. 5. qui eſt 4. in Ariſt. Quintus autem locus eſt, ꝙ quicquid ſubintrat genus nobile, ſecundũ ꝙ ſumitur in hoc genere, & ſubeſt

MARTINVS

Primum quidem eſt ſumptum à D re extrinſeca, videlicet à temporis diuturnitate. Secundum vero ab eſſentia rei: nempe ab ipſa firmitudine & eſt vtiq; locus probabilis, qm̃ aquila non eſt eligibilior hoĩe, licet diuti⁹ viuat eo, vt ferẽ, ſi id verũ ſit.

Tertius locus eſt ſumptus ab eo, quod magis eligit vir ſtudioſus, vel ipſa lex, vel ipſe ſapiens, aut qđ plures hoĩes eligunt, & ꝑſertim periti ĩ aliqua arte, aut quod oẽs eligunt, & quod oẽs appetũt, illud quidem eſt præſtantius. Is aũt locus eſt ſumpt⁹ à rebus exterioribus, cum ſumatur ab ipſo teſtimonio: & eſt vtiq; pro- E babilis vniuerſalis.

Quartus locus eſt ſumpt⁹ ab eo, quod eſt præſtantius, nam id, quod eſt ſm̃ diſciplinam præſtantiorem, eſt vtiq; præſtantius, vt eſt ſcientia Diuina: & ſic id, quod ĩeſt alicui rei præſtantiori, eſt vtiq; præſtantius, atq; eligibilius, vt id, qđ ineſt Deo, eſt vtiq; præſtantius, eo quod ineſt hoĩ: ſimiliterq; id, quod eſt ꝓpriũ alicui rei præſtantiori, eſt vtiq; præſtantius. Id quoq;, quod eſt ex reb⁹ præſtantioribus & prioribus, ſeu ꝓcedentibus, eſt vtiq; præſtantius, ac ꝓcedentius. vt ſanitas, q̄ eſt præſtãtior pulchritudine, quia ſanitas conſiſtit in membris præſtantioribus: & amplectitur omnia problemata comparationis & eſt ſumptus à rebus medijs, qm̃ non eſt ſumptus á rebus exterioribus, neq; ab ipſiſmet rebus: & ſunt res probabiles. & licet horum loca ſint plura tamẽ habent vim vnius loci. F

Quint⁹ locus eſt, ꝙ quicquid exiſtit ſub genere eligibili, eo quia eſt ſumpt̃ ex illo genere, eſt vtiq; eligi-

ABRAM

G est ei, illud est nobilius q̃ id, qđ non est pars huius generis. gr̃a exempli, quia æquitas ex quo est pars virtutum, & species quędam illarum specierum, & nobilior q̃ equus, qui sumitur ab ipsis rebus, & continet species cõparationũ: & est locus, qui estimatur esse verus, qñ sumit' prędicatum de subiecto in eo qđ quid est, prout caperetur equũ, inquantũ equũ est, nõ inquantũ ẽ alia res.

Loc⁹. 6. q̃ e. 5. &. 6. 10. &. 9. i Arist.

Sextus autem locus est, quia qđ ob seipsum eligit', eligibilius est, q̃ ꝙ eligitur propter aliud. vt salus eligibilior est commotione, quia cõmotio eligitur ob aliud, salus autẽ propter seipsam. Et eligibile per se est eligibilius q̃ eligibile per accñs, vt amicos esse iustos eligibilius est, q̃ inimicos eẽ iustos, amicis. n. hoc eligitur p se. Et ideo ait Arist. ꝙ hæc res sit eligibilis, & si eẽnt apud Indos, inimicos vero eligimus esse iustos, ne ab illis nobis eueniat dãnũ, & ideo si esset tẽpore quo non eueniret nobis ab illis dãnũ, nõ eligeremus hoc. Et qđ est nãliter eligibile, ẽ eligibili⁹ illo, qđ nõ ẽ nãliter, prout æquitas est eligibilior equo, quia æquitas est naturaliter vtilis, iustus vero fm habitum. Et qđ est eligibile simpliciter, est eligibilius, q̃ id quod est eligibile apud aliquẽ hominem, aut aliquo tempore, aut secundum aliquam dispositionem, aut aliquod accidens: cibus enim eligitur simpliciter, medicina autem est aliquo tempore eligibilis: omnium autem horum locorum vis est vna. Themistius autem dicit, ꝙ sumautur ab ipsamet re, & sunt propria comparationibus.

Septimus

MANTINVS

bilius eo, qđ non est pars illius generis. exẽpli gratia, cũ ipsa iustitia sit pars virtutum, & vna ex earum speciebus erit vtiq; eligibilior ipso iusto. Et est locus sumptus ab ipsis rebus, & est cõis omnibus speciebus comparationis: & est locus, qui videtur esse verus, cùm prædicatum dicitur de subiecto in eo qđ quid: vt cùm iustus sumitur quatenus est iustus, non quatenus est alia res. K

Sextus autem locus est, vt id, qđ est eligibile pp se, sit eligibilius eo, quod est eligendum pp aliud. vt sanitas, quæ eligibilior est ipsa exercitatione, cũ exercitatio sit eligibilior pp aliud, sanitas vero propter se. Id prętera, quod est eligendum per se, est eligibilius eo qđ est eligibile per accidens: vt amicos esse iustos eligibilius est, q̃ inimicos esse iustos, qñ hoc est eligibile p se in amicis. Et ideo dicit Arist. hoc esse eligendũ in ipsis etiam, si apud Indos sint. sed eligimus inimicos esse iustos, ne noceant nobis: & ideo si eẽnt in aliquo tẽpore, in quo nihil possent nocere, tunc non esset hoc eligendũ. Id iterũ, quod est natura eligendũ, est vtiq; eligibilius eo, quod non est natura eligendum, vt iustitia, quę quidẽ eligibilior est ipso iusto, eo quia iustitia iuuat natura, iustus vero habitu. Id quoq;, qđ simpliciter est eligibile, eligibilius quidem est eo, qđ est eligibile alicui homini, aut in aliquo tempore, vel ĩ aliqua dispõne, aut ĩ aliquo loco: nã cib⁹ ẽ eligibili⁹ simp'r, medicamẽ ꝙ ẽ ĩ aliquo rpe eligẽdũ. Vis aũt horũ locorũ eadẽ est. Themist. tñ dicit, ꝙ sunt loca sumpta ab ipsa re, & sunt ꝓpria rebus eligibilibus. L M

Septimus

ABRAM

A Septimus autem locus eſt, quod
Locus 7. qui ē. 7. & 8. eſt cauſa boni per ſe eligibilius eſt illo, quod eſt cauſa boni per accidēs ſicut virtus eligibilior eſt quàm bona fortuna, hæc enim eſt cauſa beatitudinis per ſe, & hæc per accidens. Et ſimiliter eſt diſpoſitio noxij, illud enim, quod eſt cauſa damni per ſe, magis eſt fugiendum, q̄ illud quod eſt cauſa per accidens.

Locus. 8. qui ē. 14. 15. &. 16. Octauus locus eſt, q̄ finis eligibilior ſit his quæ adminiculantur deſiderio finis. Et ſi fuerint duæ res, quarum ſit deſiderium vt conducant ad finem, illi proprior eſt
B eligibilior. Et quæ cōducit ad prælegendam rem eſt eligibilior, verbi gratia quia quod iuuat ad fœlicitatem eligibilius eſt, quàm quod iuuat ad prudētiam, & eligibilius eſt quod conducit ad vitam, quàm quod cōducit ad pulchritudinem: & hic quidem locus eſt communis omnibus comparationum ſpēbus,

Locus. 9. q̄ eſt 17. Nonus autem locus eſt, q̄ poſſibile ſit eligibilius impoſſibili, & eſt electionibus proprius, verbi gratia, quia ars Medica eligibilior eſt
C arte Alchimiæ.

Locꝰ. 10. q̄ eſt 18. Decimus locus eſt, quando duæ res fuerint effectiuæ, cuius finis eſt nobilior, eſt eligibilior. v. g. exercitiū efficit ſanitatē, & diſciplina efficit ſcientiam, ſicq; diſciplina nobilior eſt quàm exercitium: & ille eſt communis.

Locus. 11. qui eſt. 19 Vndecimus autem locus eſt ex comparatione duorum efficientium ad duos ipſorum fines, quia ſi exceſſus finis ad finem ſit maior exceſſu illius ad ſuum efficiens, ſic efficiens

MANTINVS

Septimus locus eſt, vt id, quod eſt D
cauſa boni per ſe, eligibilius ſit eo, quod eſt eius cauſa per accidens, vt virtus, quæ quidem eligibilior eſt ipſa fortuna, quia illa eſt cauſa felicitatis per ſe, hæc vero per accidēs. Parq̄; eſt ratio de ipſo nocumento, nam id, quod eſt cauſa mali per ſe, fugibilius eſt eo, quod eſt eius cauſa per accidens.

Octauus locus eſt, q̄ id, quod eſt finis, eligibilius eſt eo quod excitat deſideriū ad finem. Et ſi ſint duo, quę deſiderantur vt deducant ad finem, id profecto quod eſt propin- E
quius fini, eſt eligibilius. Id autem quod ducit ad rem eligibiliorē, eſt vtiq; eligibilius. exempli gratia, id quod confert ad fœlicitatem eligibilius eſt eo, quod confert ad virtutem, & id quod ducit ad cibum, ſeu victum, vtilius eſt eo, quod ducit ad pulchritudinem: & hic locus eſt communis cunctis generibus comparationis.

Locus nonus eſt, vt quod poſſibile eſt, eligibilius eſt eo quod non eſt poſſibile: & is locus eſt proprius ipſis rebus eligibilibus. exempli F
gratia ars Medica eligibilior eſt arte fuſoria, quam Alchimiā vocant.

Decimus locus eſt, cū ſunt duæ res effectiuę, illa cuius finis eſt prēſtantior, eſt vtiq; & ipſa eligibilior. exēpli grā exercitatio efficit ſanitatem, diſciplina vero ſcīam: ergo diſciplina, ſeu diſcere, prēſtantior eſt ipſo exercitio: & eſt locꝰ cōmunis.

Vndecimus locus eſt ſumptus ex comparatione duorum effectiuorum ad duos fines: nam, ſi vnus finis ſuperet alium finem, pluſquàm ſuperat ſuum effectiuum, ſeu agēs,

ABRAM

G efficiens excellentiorem finē eſt eligibilior fine,quē alter excedit.v.gr. ſi maior é exceſſus beatitudinis ad ſanitatem, q̄ ſit exceſſus ſanitatis ad ipſam agens,ſic & efficiens beatitudinem eligibilior eſt ſanitate: hoc autem fit,quia proportio efficientis beatitudinem ad beatitudinem eſt proportio agentis ſanitatem ad ſanitatem,& exceſſus beatitudinis ad ſanitatem fuit maior exceſſu ſanitatis ad ſuum efficiens, & exceſſus ſanitatis ad ipſam efficiens, eſt ſicut exceſſus beatitudinis ad ſuum efficiens, ſicq; exceſſus beatitudinis ad ſanita
H tem eſt maior illius exceſſu ad ipſā efficiens, & quando hoc fuerit efficiens beatitudinem,præſtantior eſt ſanitate. Quando enim vna res proportionatur duabus rebus diuerſa proportione,illa,ad quam proportio eſt minor,ipſa eſt maior.&hic q dem locus communis eſt omnibus quæſtionibus comparationum.

MANTINVS

tunc agens illius finis melioris eligi K
bilius erit,q̄ finis ille, qui ſuperatur ab alio fine.exempli gratia, ſi felicitas ſuperat ſanitatem pluſquā ſuperat ſanitas ſuum effectiuum,ergo effectiuum fęlicitatis erit magis eligē dum , q̄ ipſa ſanitas : qm̄ proportio ipſius efficientis fęlicitatē ad ipſam fœlicitatem,eſt proportio ipſius effectiui ſanitatis ad ipſam ſanitatem, ſed fęlicitas plus exuperat ſanitatem q̄ exuperet ſanitas ſuum efficiens,& ſanitas ita exuperat ſuum effectiuū ſicut ſuperat fęlicitas ſuū effectiuū: ergo plus ſuperabit fęlicitas ſanitatem,q̄ ſuperet ſuum agens:& ſic effe L
ctiuum fęlicitatis erit præſtātius ipſa ſanitate,quia qñ vna res comparatur duabus per commutatā ꝓportionem,tuncilla res, ad quā minor eſt ꝓportio,ſeu cōparatio,erit maior q̄ illa ad quam eſt maior ꝓportio. Et is locus eſt communis cūctis quæſitis comparatiuorum.

Alij eiuſdem problematis loci. Cap. 2.

21. locus. Declatio. I AMplius,qñ duo aliqua fuerint valde ſibimetipſis ſimilia, & non poterimus pręeminentiam aliquam conſpicere alteri⁹ ad alterum,videndum ex ñs quæ ſequuntur.Nam cum cō-

22.locus. Declatio. ſequens eſt maius bonum,hoc eligibilius,ſi autem ſint conſequen M
tia mala,cui conſequens minus malum,hoc eligibilius.Nam,cùm vtraq; ſint eligenda,nihil prohibet moleſtum aliquid ſequi: dupliciter autem ab eo quod ſequitur conſideratio,nam & prius,& poſterius ſequitur:vt addiſcentem ignorare prius,ſcire aūt poſteri⁹:

23.locus. melius aūt vtpłm, quod poſterius ſequitur; ſumendū igit eorum q̄ ſequunt quodcunq; fuerit vtile.Amplius,plura bona pauciori-bus,vel ſimpłr,vel qñ altera alteris inſunt,vt pauciora in plurib⁹. Inſtantia,ſi alicubi,alterum alterius gratia:nihil enim eligibiliora vtraq; q̄; vnū:vt ſanū fieri,& ſanitas, q̄; ſanitas, eo q̄ ſanum fieri ꝓp ſanitatem eligimus.Et non bona,bonis nihil prohibet eligibiliora eſſe,vt fęlicitatem:& aliud aliquid quod nō eſt bonū,iuſtitia

&

A & fortitudine. Et eadem cum voluptate magis, q̃ ſine voluptate: & eadem cum indolentia, q̃ cum triſtitia. Et vnũquodq; in quo tempore magis valet, in hoc etiam eligibilius. Vt carentia triſtitię in ſenectute magis, q̃ in iuuentute: magis enim in ſenectute valet. Secundum hæc autem, & prudentia in ſenectute eligibibilior: nemo enim iuuenes eligit duces, eo quòd non conſtat eos prudentes eſſe. Fortitudo autem è contrario: in iuuentute enim magis neceſſaria ſecundum fortitudinem operatio: ſimiliter autem & in temperantia, magis enim iuuenes q̃ ſenes concupiſcentĩs moleſtantur. Et quod in omni tempore, vel in pluribus vtilius. Vt iuſtitia, & temperantia, fortitudine: nam illę ſemper, hæc autem aliquando vtilis. Et quod, cum omnes haberemus, nihil altero indigeremus, quàm quòd cùm haberemus, indigeremus reliquo. Vt in iuſtitia & fortitudine: nã ſi omnes eſſent iuſti, nihil vtilis fortitudo,
B ſi vero omnes eſſent fortes, vtilis iuſtitia. Amplius ex corruptionibus, & abiectionibus, & generationibus, & ſumptionibus, & contrarĩs. Quorum enim corruptiones malæ, ipſa eligibiliora: ſimiliter autem & in abiectionibus, & in contrarĩs: nam ſi abiectio, vel contrarium fugibilius eſt, ipſum eligibilius: in generationibus autem, & ſumptionibus è contrario. Quorum enim ſumptiones, & generationes eligibiliores, ipſa quoque eligibiliora. Alius autem locus eſt. Quod propinquius bono, melius, atque eligibilius. Et quod ſimilius eſt bono, vt iuſtitia, iuſto. Et quod meliori eorum eſt ſimilius, quemadmodum Aiacem Vlyſſe dicunt aliqui meliorem eſſe, eo q̃ ſimilior eſt Achilli. Inſtantia huius eſt, quòd non verum ſit: nihil enim prohibet non qua ratione optimus eſt Achilles, eadem ſimiliorem eſſe Aiacem, cum erit alter quidem bonus, non ſimiliter autem. Conſiderandum autem ſi & in ridiculoſioribus ſit ſimile: vt Simia homini q̃ equo, cum non ſit ſimilis: non
C enim eſt Simia melior, ſimilior tamen eſt homini. Rurſum in duobus: ſi hoc quidem meliori, illud autem peiori eſt ſimilius, erit melius quod meliori eſt ſimilius. Habet autem & hoc inſtantiam: nihil enim prohibet hoc quidem meliori parum ſimile eſſe, illud autem peiori valde: vt ſit Aiax quidem Achilli parum, Vlyſſes autem Neſtori valde: vt ſi hoc quidem meliori in peioribus: illud autem peiori in melioribus: vt equus, aſino, & ſimia hoĩ. Et q̃d maxime inſigne, eo quod minus tale. Et quod difficilius: magis enim amamus, cùm habemus, quod non eſt facile adipiſci. Et quod magis proprium, eo quod communius. Et quod malis incõmuni⁹: nam magis eligendũ quod nulla moleſtia ſequitur, q̃ quod ſequit̃. Amplius, ſi hoc illo melius, & omnino optimũ eorũ, quæ in hoc

24. locus
25. locus.
26. locus.
Declaratio.
27. Locus.
Declaratio.
28. locus.
Declaratio.
29. locus.
Declaratio.
30. locus.
Declaratio.
31. locus.
Declaratio.
32. locus.
Declauo.
33. locus.
34. locus.
35. locus.
36. locus.
37. locus.

melius eo quod in altero optimū. Vt ſi melior eſt homo q̄ equus, & optimus homo optimo equo melior. Et ſi optimum optimo melius, & ſimpliciter hoc illo melius: vt ſi optimus homo optimo equo melior, & ſimpliciter homo, ſimpliciter equo melior. Amplius, ea quæ volumus amicos participare, eligibiliora, quã quæ non. Et quæ ad amicum agere malumus, q̄ quæ ad quemlibet, illa eligibiliora. Vt iuſte agere, & benefacere, magis quàm videri: nam amicis benefacere volumus magis quàm videri: quibuslibet autem è conuerſo. Et quæ ſunt ex circunſtantia neceſſarijs meliora, aliquando autem & eligibiliora. Melius enim quàm viuere bene viuere: bene autem viuere eſt ex circunſtãtia: ipſum autem viuere neceſſarium. Aliquando autem meliora nõ etiam eligibiliora: non enim ſi meliora, neceſſario q̄ eligibiliora: philoſophari ſiquidem melius quã lucrari, ſed non magis eligendum indigenti neceſſarijs. Ex circunſtantia autem eſt, quando exiſtentibus neceſſarijs, alia quędam adjũciuntur bonorum. Fere autem fortaſſe eligibilius quod neceſſarium eſt, melius autem qđ ex circunſtantia. Et quod non eſt ab alio exquirere, quàm quod eſt, & ab alio. Quale ſuſtinet iuſtitia ad fortitudinem. Et ſi hoc quidem ſine illo eligẽdum, illud autem ſine hoc non. Vt poteſtas ſine prudentia non eligenda, prudentia vero ſine poteſtate eligenda. Et duorum, ſi alterum negamus, vt reliquum videatur nobis ineſſe: illud eligibilius, quod volumus nobis videri ineſſe. Vt laborem diligere nos negamus, vt ingenioſi eſſe videamur. Amplius, pro cuius abſentia minus increpandi ſunt moleſte ferentes, hoc magis eligendum. Et pro cuius abſentia non moleſte ferentem magis increpandum: id eligibilius:

B

38. Locus Declaratio.

39. declaratio.

40. Locus

41. Declaratio.

42. Locus

E

43. Locus

44. Locus Declaratio.

45. Locus Declaratio.

46. Locus

47. Locus

Sermo de alijs locis eiuſdem quæſiti. *Cap.* 2.

F

C

Locus. 12. q. 6. 22 & 23. Anſt.

ABRAM

DVodecimus aũt locus eſt ſumptus ex ipſis illationibus. Qñ.n. ſunt duæ res connexę, & nõ poſſumus commõſtrare q̄ vna ipſarũ ſit eligibilior altera, per aliquam rem omnino ex ipſiſmet: ſicq; expedit, q̄ conſideremus illationes illarum, quia cuius cõſequens eſt melius, illa eſt eligibilior. v.g. facilitas actionis, & facilitas paſſionis, quia facilitatem actionis ſequitur vincere, & facilitatem paſſionis vinci. Et

MANTINVS

LOcus aũt. 12. eſt ſumptus ab ipſis cõſequẽtibus. nã, cũ fuerint duæ res coniunctę, & non poſſimus iudicare alterã earum alterã ſuperare in vlla te rõne ſua, tunc op3 teſpicere ea, q̄ ex illis ſequunt: nã illa res, ad quã ſequit maius bonũ, erit eligibilior, & illa, ad quã ſequit minus malũ, ẽ quoq; eligibilior. exẽpli cã, facilis actio, & facilis paſio: nã ad facilitatẽ actiõis ſeq; ipsũ vincere, ad facilitatẽ ꝑo paſſiõis ſeq; ipsũ vinci. Exemplum

ABRAM

A Et exemplum illius quod ſequitur malum minus eſt viuere latenter, & viuere propatulo, quia vitã, quæ eſt latenter, ſequitur ſpretus, & vitam quæ propatulo eſt, ſequitur inuidia. Conſequens autem aliquam rem aliquando quoddam eſt prius, & quoddam poſterius, ſicut diſcipulum ſequitur ignorantia & ſcientia, ignorantia enim illius quod addiſcendum eſt prior eſt in illo, & ſcientia poſterius ineſt ei, vltimum autem conſequens pro maiori rei parte eſt præſtantius: expedit au-
B tem quòd ſumamus de conſequentibus quod vtilius fuerit, hoc eſt, ſi vtilius fuerit prius, ſumemus illud, & ſi poſterius ſumem⁹ illud. Et hic quidem locus eſt proprius eligibilibus, & eſt neceſſarius.

Locus. 13. qui eſt. 24

Tertiusdecimus locus eſt, quòd bona plura ſunt eligibiliora, quàm quæ pauciora ſunt, quando ſubintrant pauciora ea quæ ſunt plura. & ille eſt diuulgatus, & eſt mendax, quando vnum bonorũ eſt propter alterum, quia non fit verum ꝙ illo-
C rum aggregatum ſit eligibilius altero illorum. verbi gratia, dicendo ſanari & ſanitatem, quia illorum aggregatum non eſt eligibilius altero eorum, ſcilicet ipſa ſanitate: eligim⁹ enim ſanari propter ſanitatẽ. Oportuit autem apponere huic loco duas conditiones: quarum vna eſt, quòd pauciora ſubſint pluribus, quia non ſequitur plures drachmas eſſe eligibiliores paucioribus aureis: & ſecunda conditio eſt, ꝙ res pauciores contentæ non ſint perfectiones rerum plurium continentium, & continentes quædam ſit perfectiones, & quædam prope perfectiones.

Quartus

MANTINVS

Exemplum illius rei, ad quã ſequit᷑ D minus malum, eſt clandeſtina vita, & vita parẽs publice. nam ad vitam occultam ſequit᷑ ignominia, ad parentẽ vero vitam ſequitur inuidia. Id præterea, quod ſequit᷑ aliquam rem, qñq; eſt prius & præcedens, ali qñ eſt poſterius. vt ad ipſum addiſcẽtem ſequitur ignorare, & ſcire: nam ignorantia rei, quã diſcit, erat prior antequã diſceret eam, ſcia eius vero eſt poſterior, & id quod ſequitur vt plurimũ in vltimo, eſt præſtantius: & ex ipſis cõſequentibus debem⁹ ſumere, quod vtilius eſt eorum, ita vt E ſi quod vtilius eſt, fuerit prius, & precedens, tunc ſuminius ipſum, ſed ſi poſterius, tunc & illud capimus. Et iſte locus eſt proprius ipſis rebus eligibilibus, & eſt neceſſarius.

Tertiusdecim⁹ locus eſt, ꝙ plura bona eligibiliora ſunt paucioribus bonis, ſi illa pauciora bona cõtinent᷑ in illis plurib⁹ bonis, & eſt locus probabilis, & eſt falſus, qñ aliquod illorum bonorũ fuerit gratia aliorum, quia tunc non eſt verũ dicere, ꝙ aggregatũ eorum ſit eligibilius vno illorum. exempli gra, ſanum fieri, & F ipſa ſanitas: nam horũ aggregatum non eſt eligibilius ipſa ſanitate, qñ ſanum fieri eligitur pp ſanitatem. In hoc tñ loco oportet ſupponere duas conditiones, vna eſt, vt illa pauciora contineant᷑ ſub illis pluribus: nam non ſequit᷑, vt plures drachme ſint eligibiliores paucioribus denarijs, altera cõditio eſt, vt illa pauciora contenta non ſint pfectiones, ſeu actus rerũ continentium, & rerum continentium quædam ſint perfectiones, ſeu actus, quædam vero tendant verſus ipſos actus.

Locus

ABRAM

G Quartus decimus locus eſt, quòd
Locus. 14. qui eſt. 25. & 26. id, quod fit cum delectatione, ſit eligibilius illo quod ſine delectatione fit. huius exemplum eſt medicina dulcis cum medicina amara, ambæ vero iuuãt. Et quod eſt abſq; damno eligibilius eſt eo, quod eſt cum damno, prout cibus inſipidus eligibilior eſt amaro.

Locus. 15. q eſt. 27. Quintus decimus locus eſt, quia quælibet res cuius eſt tempus ipſam proprie concernens, quando eſt ſuo tempore eligibilior eſt, quàm quando eſt ſine ſuo tempore, ſicut caneſcere caput ſenes eligibilius ẽ quàm caneſcere iuuenes, & ſimiliter eſt ſcientia. Fortitudo vero eſt contrariæ diſpoſitiõis in illis, maior enim eſt neceſſitas paris fortitudinis, & ſic etiam eſt de temperantia.

H

Locus. 16. q eſt. 28. Sextus decimus locus eſt, ꝙ vtilius pluribus temporibus eligibilius eſt vtiliori quodam tpe. verbi gra, vt fortitudo, & iuſtitia, & temperantia: iuſtitia enim & temperantia vtiles ſunt ambæ vtriſq; temporibus, fortitudo vero iuuat quando ſunt aduerſarij: & ille eſt neceſſarius.

I

Locus. 17. qui eſt. 29 Decimus ſeptimus locus eſt, quia quando nobis eſt res aliqua indigemus illa prima. verbi gratia, vt iuſtitia & fortitudo: omnes enim homines quando eſſent iuſti, non eſſet eis vtilis fortitudo, quando autem eſſent fortes, eſſet eis vtilis iuſtitia, & indigerent ea, & ille eſt demonſtratiuus, & ſumitur ex ipſis rebus.

Locus. 18. q eſt. 30. 31. & 32. Decimus octauus locus ſumit̃ ex corruptione & abiectione, & omiſſione, & acquiſitione, & contrarietatibus: res enim, quarũ corruptio eſt magis fugienda, ſunt eligibiliores.

Et

MANTINVS

Locus decimus quartus eſt ſumptus à voluptate, nã quod cũ voluptate ẽ, eligibilius quidẽ eſt, q̃ quod ſine voluptate, exempli gr̃a medicamen dulce & amarũ: licet. n. vtrũq; cõducat, eligibilius tñ ẽ dulce. Itidẽ id qđ ſine nocumẽto ẽ, eligibilius ẽ eo, qđ cũ nocumẽto, ſeu triſtitia: vt cib⁹ inſipid⁹ eligibilior cibo amaro. K

Locus decimus quintus eſt ſumptus à reb⁹ habẽtibus tp̃s proprium ſibi, nã quęcũq; res hẽr tp̃s ſibi propriũ, cũ reperitur in ſuo tpe, eligibilior eſt, q̃ ea, quæ non reperit̃ in ſuo tpe. vt eligere ſenes duces eligibilius eſt, q̃ eligere eos iuuenes: idemq; dicendũ eſt de eorũ prudentia, fortitudo vero eorũ contrario modo ſe habet, nam operatio ſm fortitudinẽ eſt magis neceſſaria in iuuenibus; ſimiliterq; & ipſa temperantia. L

Locus decimus ſextus eſt, ꝙ id, qđ eſt vtilius in pluribus temporib⁹, eligibilius eſt eo, qđ eſt vtile in aliquo vno tpe. exempli gratia, fortitudo, iuſtitia, & temperantia: nam temperantia & iuſtitia vtraq; earũ eſt vtilis omni tempore, fortitudo vero in ſtantib⁹ hoſtibus; & eſt neceſſarius. M

Locus decimus ſeptimus eſt ſumptus ab indigẽtia, vr cũ aliquã habemus rẽ, nõ indigem⁹ alia, tũc illa eligibilior ẽ, q̃ illa alia, quã licet habeamus eã, adhuc indigem⁹ illa priori, exẽpli gr̃a, iuſtitia & fortitudo: nã, ſi oẽs hoĩes eẽnt iuſti, nihil ꝑduceret eis fortitudo, ſed ſi eẽnt fortes ꝑduceret eis iuſtitia, eaq; ĩdigerẽt, & is ẽ locus đinr̃atiu⁹ sũpt⁹ ex ipſiſmet reb⁹,

Locus decimus octauus eſt ſumpt⁹ ex corruptione, & abiectiõe, atq; dimiſſiõe, & gñatiõe, ſeu acq̃ſitiõe, vel aſsũptiõe, & ipſo ꝓtrario quoq;:

nam

ABRAM

A Et ſimiliter ē diſpoſitio omiſſionis, & abiectionis: id enim, cuius omiſſio & abiectio eſt magis fugiēda, illud eſt eligibilius. Diſpoſitio aũt generationis & acquiſitionis eſt cõtra hoc, res enim, quarũ generatio & acquiſitio eſt ꝑeligēda, ſunt eligibiliores: & hic quidē locus continet multas res, quarũ quædam ſumunt ex rebus q̃ deforis ſunt, & ille ſit rethoricus, & non eſt neceſſarius, qm̃ non oportet ſequi, ſi cęcitas ſit magis fugienda q̃ remiſſio acutiei viſus, ꝙ viſus ſit eligibilior, q̃ acuties ipſius viB ſus. Verũtamen, qñ proceſſus & trãſlatio fm hunc locum fuerit à genito ad genitũ, & à corruptione ad corruptionē, aut à generatione ad genitum, & ex via ad corruptionē ad ipſammet corruptionē, ille ſubintrat ipſammet rem, & aditũ habet vt ſit ſcientificus, quia translatio nõ fit ex oppoſitis, ſed ex rebus proximis eſſẽtiæ rei. v.g. quia ſi ſanari eligibilius eſt q̃ ægrotare, ſanitas eligibilior eſt ęgritudine. Et ſimiliter ſit qñ ibi nõ eſſet penitus cõtrarium: ſi enim melius eſt ædificare quàm ſuere, ædificiC um melius eſt quàm ſutura.

ocus. 19. ui eſt. 33. k, 34.

Decimus nonus locus eſt, quia qđ bono propius eſt, illud eſt præſtantius, & quod nobili ſimilius eſt, idēſt nobilius: & hic fit dupliciter, aut cõparatione duorum ad vnum, prout dicimus, quòd exponere ſe periculis ſit præſtantius puſillanimitati, hoc enim ſimilius eſt fortitudini, quę ē præſtantior puſillanimitate: aut cõparatione duorum ad duo, ꝓout dicimus quòd virtutes intellectiuæ ſint eligibiliores moralib⁹, illę enim magis ſimiles ſunt poſſeſſis rebus, & hæ ſimiliores ſunt rebus humanis.

Et hic

MANTINVS

nam ea, quoꝝ corruptio fugibilior D eſt, eligibiliora q̃dē ſunt: ſimiliterq; reſe hẽt de abiectione & amiſſiõe: nã id, cuius abiectio fugibilior ē, vel eius contrariũ fugibilius, illud q̃dē eligibilius eſt: è cõtrario vero fit in ipſa gñatione & ſumptione rerum, qñi ea, quorũ generatio, & aſsũptio ē eligibilior, ſunt vtiq; eligibiliora. Is aũt locus plura cõtinet, quorũ aliqua ſunt ſumpta à reb⁹ exteriorib⁹, & eſt rethoricus: nã non ſequit̃ ſi cęcitas eſt fugibilior, q̃ imbecillitas viſus ꝙ ꝓpterea viſus ſit eligibilior, q̃ acies viſus. At ſi ī hoc loco fieret proE ceſſus & trãſitus ex ipſa gñatione ad generatũ, vel ex cotruptione ad corruptũ, aut ex ipſo genetari ad ipſam gñationem, vel ex ipſa via ad corruptionē ad ipſammet corruptionem, tunc ingredit̃ ipſammet rẽ: itaq; ingredit̃ vt fiat ſcientificus, propterea quia nõ fit tũc trãſitus ex ipſis oppoſitis, ſed ex reb⁹ propinquis eſſentię rei. vt exẽpli gr̃a, ſi ſanari eſt eligibilius, q̃ egrotari, ergo ſanitas ē eligibilior ęgritudine: ſiſtrq; vbi nullũ deF contrarium, nam ſi ædificare ſit melius, q̃ ſuere: ergo ædificium erit melius, q̃ ſutoria quod ſutum eſt.

Locus decimus non⁹ eſt, ꝙ id, qđ eſt ꝓpinquius bono, ē vtiq; ꝓſtantius, & id, qđ eſt ſiſe rei nobili, ē nobilius: & hoc dupl̃r fit, primo p cõparationē duorũ ad vnũ, vt cùm dicimus audaciã eſſe præſtantiorē timiditate, ꝓpea quia ē ſimilior fortitudini, q̃ quidē eſt ꝓſtantior timiditate: ſecũdo p cõparationē duoꝝ ad duo: vt cũ dicim⁹ virtutes cõtẽplatiuas ee eligibiliores moralib⁹, ꝓpea qa illę ſunt ſiſtiores reb⁹ acq̃ſitis, hæ vero reb⁹ humanis ſunt ſimiliores.

Et

ABRAM

G Et hic locus continet oēs ſpecies cōparationum, & ſumitur à reb⁹, quæ deforis ſunt, & eſt vulgaris, non demonſtratiuus, nihil enim prohibet quin ſimilius p̄ſtantiori nō ſit illi ſimili ea parte, qua eſt p̄ſtantius. prout dicimus, q̄ ſimia ſit ſimilior homini q̄ equus, & tamē ſimia non eſt præſtantior equo. & ſiſr nihil prohibet in cōparatione duarū rerum ad duas res, quin ſimilis p̄ſtantiori ſit modicū ſiſris. & altera viliori ſiſris ſit multū ſiſris, aut vna illarū ſit ſimilis præſtātiori ex ea parte, qua eſt præ-
H ſtantior, prout dictum eſt de ſimia.

Locus. 20. q eſt. 35. Vigeſimus locus eſt, quia quod ē euidentius, & magis diuulgatum eſt eligibilius illo, quod eſt remiſſius ſecundum hanc diſpoſitionē. hic autem locus ſumitur ab atteſtatione, & ſit mendax in multis rebus, eſſet enim Orator eligibilior Geometra, & aſtutus, quàm Philoſophus.

Locus. 21. q eſt. 36. & 37. Locus aūt vigeſimus primus eſt, quia quod eſt difficilioris acquiſitionis eſt eligibilius: magis enim gaudemus, vt ait Ariſt. q̄n acquiſiuerimus quod difficilius eſt eſſe. Et expedit q̄ difficile acquiſitu ſumat⁹ de
I rebus eligendis, ſin aūt multę res difficile acquiſitu non ſunt eligendæ, eo magis nō ſunt eligibiliores alijs,

† ab. l. hāc paruculā affirmatiue, Mātin⁹ vero negatiue, q̄ melior multū videt. † aſcendere enim montes eſt eligibilius, q̄ planus progreſſus terræ.

Vigeſimus ſecūdus locus eſt, quia quod eſt minoris conuenientiæ cū malis rebus, aut quod illa priuatur, eſt eligibilius, q̄ illud, quod eſt cōueniens, ſeu magis conueniens cū illis. id enim, cui non euenit aliquid abhorrendū & renuendū, eſt eligibili⁹ illo, cui euenit, & id cui minus euenit eo cui plus euenit, eſt eligibilius.

Et

MANTINVS

Et is locus eſt cōis cunctis generib⁹ K comparationū, & eſt ſumpt⁹ à rebus extetioribus, & eſt ꝓbabilis, nō demonſtratiuus: nā nihil ꝓhibet, q̄n id, quod eſt ſimilius p̄ſtantiori, non ſit ſiſre ei, quatenus eſt p̄ſtantius. vt cū dicim⁹ ſimiam eſſe ſimilioré homini, q̄ equum, cùm tñ ſimia nō ſit p̄ſtantior equo: & ſic nihil ꝓhibet, quin cū duæ res comparant⁹ duabus rebus, vt id, qđ eſt ſiſre præſtātiori, ſit parum ſiſre, & aliud quod ſimilat⁹ viliori, ſit multū ſiſre, vel vt vnū illorū ſimiletur præſtantiori, quatenus eſt
L ignobilius: alterū vero ſimilet⁹ ignobiliori ea rōne, qua eſt præſtantius.

Locus vigeſimus eſt, ꝙ id, quod eſt magis notū magisq; famoſum, eligibilius eſt eo, quod eſt in eadem re minus notū, & famoſum. Et is locus eſt ſumptus à teſtimonio, & eſt falſus in multis rebus: nā tunc Orator eēt eligibilior Geometra, & Moralis eligibilior Philoſopho.

Locus vigeſimus prim⁹ eſt, ꝙ id, qđ difficilius acquirit⁹, eſt vtiq; eligibilius: nā (vt inquit Ariſt nos maiori afficimur delectatione, cū id attingimus, qđ difficilius inuenit⁹, ſed de-
M bet hoc intelligi de reb⁹ eligibilib⁹, q̄ difficulter acquirunt⁹: alias enim multa darent⁹ difficilia, q̄ non eſſent eligēda, tñ abeſt, vt ſint eligibiliora alijs: nā aſcēdere mōtes nō eſt eligibilius, q̄ ambulare in planā terram.

Locus vigeſimus ſecundus eſt, ꝙ id, quod minus cōicat rebus malis, vel eſt expers earū, eſt eligibilius eo, quod illis cōicat, vel quod eſt cōicabilius: nā id, ad quod nihil moleſtię, & triſtitiæ ſequit⁹, eligibilius eſt eo, ad quod hæc inſequunt⁹, & id, ad qđ minus ea ſequuntur, eligibilius eo,

ad

ABRAM

1 A Et hic quidem locus pōt ſumi prius, & cōis in oībus rebus, prout ſunt ſanitas, &c. qñ non cōicant ſuis contrarijs, aut minus cōicant illis, qñ id, quod ſuæ naturæ eſt propriū, plus illis fuerit: & hic quidem locus ſubeſt locis ſumptis ab oppoſitis.

Locus. 22. qui eſt. 38.

Vigeſimus tertius locus eſt, quia quod ſimpl'r præſtantius eſt alia re, in hoc illo genere eſt primū nobilitate nobilius eſt primo ſm nobilitatem in altero genere. v.g. ſi homo ſit ſimpl'r nobilior equo, id, quod ē primum ſm hominum nobilitatē, B præſtantius eſt ſm nobilitatem ipſo equo. Et ecōtra, ſi primū nobilitate in hoc genere fuerit nobilius primo alterius generis, hoc itaq; genus eſt nobilius illo altero genere. hic vero locus eſt oratorius pp proportionalitatē ſumptā ab æqualitate, ex quo enim proportio generis ad gen' eſt ſicut proportio nobilioris huius generis ad nobilius alterius generis poteſt eſſe oratorius: ſed iam vī, ꝙ non ſit demonſtratiuus, ſtudioſiſſimus enim interitus, ſicut eſt interitus iniqui apud nos, nobilior eſt ſtudioſiſ- C ſimo progreſſu, vtē curſus ad domū orationis, aut ad aliū cultum ſtudioſum, ſed non ſequit' ꝙ interitus ſimpliciter ſit nobilior ꝓgreſſu ſimpl'r, interitus enim dignitas nō eſt ei ex ea parte qua interitus eſt, ſed prælecto ad interitū, vt eſt iniquus, & apt' ad maleficia. Hic autem locus communis eſt prælegendis, & alijs.

Locus. 23. qui eſt. 39. & 40.

Vigeſimus quartus locus eſt, quia in quo cōicant amici, p̄ſtantior eſt eo, in quo non communicant, ſicq; virtus p̄ſtantior eſt ſanitate, & diuitiæ prælegēdæ ſunt generoſitati, & modeſtia prælegenda eſt delitijs.

Locus. 24. qui eſt. 41. & 42.

Et

MANTINVS

ad quod multo plus ipſa ſequuntur. D

Et is locus poteſt ſumi ꝓprius, aut cōis cunctis rebus: vt ſanitas, & reliqua alia, quibus non cōicant ſua cōtraria, vel q bus minus cōicant, cum ſcilicet id, quod ineſt eis ex nā ſua, fuerit magis ꝓpriū, & locus is includit' ſub locis ſumptis ab oppoſitis.

Locus vigeſimus tertius eſt, vt id, qđ eſt melius aliquo alio ſimpl'r, illud quidē, quod eſt optimū in illo genere, erit melius eo, quod eſt optimum in alio gñe. exempli gra, ſi hō eſt ſimpl'r melior equo, ergo optimus hō erit melior optimo equo. E Et è cōuerſo, ſi optimū in vno genere ſit meli' optimo, qđ exiſtit ī alio genere, tūc illud gen' eſt melius illo alio genere. Is aūt locus eſt Rhetoricus pp cōparationē, vel ꝓportionē ſumptā ab æqualitate: nā, ſi eadem ſit rō, ſeu proportio, vel cōparatio generis ad gen', quę eſt ipſius melioris in hoc gñe ad id, qđ eſt melius in altero gñe, ſic pōt eſſe Rhetoricus: ſed tandem vī ꝙ non ſit demōſtratiuus: nā optima mors, vt eſt mors iniquorū apud nos, melior quidem eſt optima deambulatione, vt ē cita F deambulatio ad oraculū, vel aliquē aliū cultū probum: non tñ ſequit', vt mors ſimpl'r ſit melior ipſa deambulatione ſimpl'r: qñ illud optimū, qđ ineſt morti, nō ineſt ei ea rōne, qua ē mors, ſed ineſt ei rōne illi', cui eligit' mors ī tali re, qui, ſ. eſt ipſe iniquus, & malo p̄ditus. Is aūt locus eſt cōis ipſis eligibilibus, & alijs.

Locus vigeſimus quart' eſt, vt id, in quo cōicant amici, melius eſt eo, in quo nō cōicant: & ſic virt' eligibilior eſt ſanitate, & diuitię nobilitate generis, & morigeratio, ſeu virt' moralis

ABRAM

G Et iterum quod expedit facere amicis magis q̃ alijs viris, eligibilius eſt, q̃ quod expediat fieri omnibus hominibus, prout cõtigerit, quos enim amice eligimus, illis eligimus ſecundum ſcientię cognitionem, cuiq; vero contigerit, eligimus erogare maxime indigẽti. Et ambo hi loci ſunt proprij eligendis, ipſorumq; vis eſt vna: nemo enim (vt ait Ariſt.) quando ei euenerint cætera bona eligeret eſſe ſine amicis, ex quo res, quib⁹ ſecum ſit communitas, præeligendæ ſunt his, quibus ab illis abſoluit.

H & hic quidem repetitus eſt firmioris orationis, quàm primus: primus enim ponit diuitias eligibiliores ſanitate: hic autem ſecundus locus eſt primo contrarius: in primo enim communius eſt eligibilius proprio, & in ſecundo proprium eſt eligibilius communi.

Locus. 35. qui eſt. 43 Vigeſimusquintus locus eſt, quia res, quæ inueniuntur ex præſtantiæ circunſtantia, eligibiliores ſunt reb⁹ q̃ ſunt ex circunſtantia neceſſitatis. Dicimus autem rem, quæ eſt ex præſtantiæ circunſtantia, id, quod non

I eſt neceſſariũ in eſſendo res per ipſum denominatas, illud vero eſſe eſt ſecundum cõplementi & perfectionis modum, prout eſt membrorum decus. per neceſſarium autem intelligimus, ſine quo rem eſſe eſt impoſſibile, prout eſt principalia membra ineſſe ipſi homini. Expedit autem te ſcire, q̃ ſuapte natura præſtantius ſit aliud, q̃ apud nos præſtantius. nõ enim oportet qđ ſuapte nã eſt præſtantius, eẽ apud nos eligibilius: philoſophari enim non eſt eligibilius, q̃ opes acquitere ipſi inopi, opum enim indigentia inopi eſt ꝑeligẽda.

Qñ

MANTINVS

rales eligibilior eſt voluptate. Et id K
quoq;, qđ cũ amico magis agere debem⁹, q̃ cũ alijs hoĩb⁹, eligibilius in quã é eo, qđ debem⁹ agere cũ oĩbus hoĩb⁹, & quibuſcũq; alijs cõtigerit: nã, quos in amicos eligimus, & eos vtiq; ſapiẽtes eẽ eligim⁹, ſed eligim⁹ pecunias diſtribuere ꝓ quouis indigẽti cõtigerit. Et hęc duo loca ſunt ꝓpria ipſis eligibilib⁹ eandẽq; vim obtinẽt: nã vt inqt Ariſt. nemo eoꝝ q̃ eligit ſibi bona, nõ eligit aliqđ bonũ ſibi, qđ amici quoq; nõ obtineãt illud. Cũ ea, q̃b⁹ cõicam⁹ cũ eis, ſint eligibiliora his, q̃ ſunt ꝓpria. & is ſe L
cũd⁹ loc⁹ hẽt maioré vim rhetoricã. prĩo, qñ in prĩo ponunt diuitiæ eligibiliores ſanitate, in ſcdo vero ecõtra. Eſt ãt is ſecũdus locus oppoſitus primo: ꝓpea, q̃a in primo, quod cõe é eligibilius eſt: in ſecundo vero, qđ propriũ eſt eligibilius, eſt ipſo cõi.

Locus vigeſimus quint⁹ eſt, ꝙ ea, q̃ reperiũtur ꝓp præſtantiorem, ſeu meliorẽ rõnẽ, eligibiliora ſunt his, quæ ꝓp neceſſitatem reperiuntur. Intelligo aũt ꝓ id, quod ꝓp eſſe præſtantius, vel melius reperit, quod nõ eſt neceſſariũ pro eſſe illius rei, cui M
illud melius aſcribit, ſeu addit, ſed reperit in ea ꝓfectionis, ſeu præſidij, & melioris notæ gr̃a, vt eſt pulchritudo in mẽbris. ꝓ neceſſariũ vero intelligo id, ſine quo nõ põt res reperiri: vt ſunt mẽbra principalia in hoĩe. Scire tñ debes, ꝙ id, qđ eſt ex ſui nã præſtãs, vel nobile, & id qđ eſt ꝓſtãs apud nos differũt inter ſe: nã id, qđ eſt ex nã ſua dignũ, nõ oportet vt ſit eligibilius apud nos: nã philoſophari nõ eſt eligibilius ipſo lucrari, ſeu ditari ipſi pauperi, q̃a vſus diuitiaꝝ eligibilior eſt apud ipſum indigẽtẽ.

Si

ERAM

A Quando aũt per eligibilius intelligeret non quod eſt apud nos, ſed qđ ſm ſe eſt poſſibile, ſit, ꝙ hic locus, & verax, & mendax ſit: verax quidem, quia bene viuere eligibilius eſt, q̃ viuere, bene viuere autem nobis ineſt ex parte præſtantiæ circunſtantiæ, vita autem ex parte neceſſitatis: Ipſius vero mendacium eſt, quia ſcientia non eſt eligibilior apud ægrum, q̃ ipſa ſanitas. Si vero dixerit hic eligibilius quod eſt ſua natura eligibilius, quod per præſtantiã ſignificat, eſt verus. Si autem dixerit eligibi-
B lius, quod apud nos ẽ eligibilius, ſic quaſi ipſum neceſſarium erit eligibilius apud nos, & quod ex præſtantiæ circunſtantia eſt, præſtantius.

ocus. 26. Vigeſimus ſextus locus eſt, quia
eſt. 44. quod impoſſe eſt quenq̃ ab alio acquirere, eligibilius eſt illo quod poſſibile eſt acquirere ab alio: prout eſt diſpoſitio fortitudinis cum opibus. Et de hoc loco putatur, ꝙ ponat pulchritudinẽ eligibiliorẽ modeſtia.

ocus. 27. Vigeſimus ſeptimus locus eſt, qa
ui eſt. 45 quod eſt eligendũ ſine hac re eligibiliuseſt illo, quod nõ eſt eligendũ
C ſine ea. v. g. quia cuſtodia ſine prudentia nõ eſt eligẽda, prudentia autem ſine cuſtodia eligenda eſt. Vis aũt horũ locorũ eſt vna, vis, ſ. ꝙ proprius prius ſit dignitate cõiori.

ocus. 28. Vigeſimus octauus locus eſt, qñ
ui eſt. 46 abnegamus vnam duarum rerum, vt de nobis putetur alterã nobis ineſſe illa eſt eligibilior, verbi gratia, quia nos negamus ſtudium, & diſciplinam, vt intellectus claritas putet nobis ineſſe, id enim quod putatur ꝙ velim⁹ nobis putari ineſſe eſt intellectus claritas: & hic locus eſt ex rebus, quæ ſunt deforis.

MANTINUS

Si igit intelligat Ariſt. p ipm eligibi D
lius id, qđ apud nos ẽ magis eligẽdũ, nõ ex ſe, tũc hic locus poterit eẽ ver⁹ & falſus: verus qdẽ, qa bene viuere eligibilius ẽ, q̃ viuere, ipm aũt bene viuere, ſeſt nobis melioris notę gra, ſeu dignitatis, viuere vero ex neceſſitate ipſa: falſus vero, qa ſcia nõ ẽ eligibilior apud ęgrotũ, q̃ ipſa ſanitas. Si vero ītelligat hic p ipſa eligibili⁹ id, qđ ex nã ſua ẽ eligibilius, vt p dictionẽ pſtatius ſignari vt, tunc erit verus, ſi vero p ipm eligibilius ītelligat id, qđ apud nos ẽ eligibilius, tũc ferre erit eligibilius apud nos id, qđ E
ẽ neceſſariũ, & id, qđ ex pſtantia, ſeu dignitate, ſit dignius atq; pſtantius.

Locus vigeſimus ſextus eſt, ꝙ id, qđ nõ põt aliquis exquirere ab alio, eligibilius eſt eo, quod põt ab alio acqrere: vt ſe hẽt iuſtitia cũ fortitudine. Et hic locus põt eẽ falſus, quia ponit pulchritudinẽ eſſe cõuenientiorẽ, & eligibiliorẽ ipſa modeſtia.

Locus vigeſimus ſeptimus eſt, ꝙ id, qđ eſt eligibile ſine aliquo alio, eligibilius ẽ eo, qđ nõ eligit niſi cũ illo alio. exẽpli gra, cuſtodia non eligit ſine prudẽtia, ſed prudẽtia eligit M
ſine cuſtodia, vis aũt horũ locorũ eſt eadẽ: nempe quod eſt magis propriũ, eſt prius dignitate ipſo cõiori.

Locus vigeſimus octauus eſt, ꝙ cũ duaꝝ rerꝝ negam⁹ vnã, vt exiſtimet, ꝙ altera inſit nobis, tunc illa altera, quã cupim⁹, vt credat eſſe nobis eligibilior erit. exẽpli gra, cũ negamus nos ītẽdere ſtudio literario, & cõtẽplatiõi ad hoc vt credat, nos obtinere ſpicacitatẽ, ſeu prõptitudinẽ ītelſt: nã id, quod cupim⁹, qđ credat ineſſe nobis, eſt intellect⁹ ſpicacia: & hic locus eſt ſumptus à re extrinſeca.

Alij

48. Locus. AMplius eorum,quæ ſunt ſub eadem ſpecie, quod habet pro
49. Locus. priam virtutẽ,eo quod non habet,vtriſq; autẽ habentibus; quod magis habet,eligibilius. Amplius, ſi hoc quidẽ facit bonũ illud cui adeſt,illud autem non facit: quod facit,eligibilius. Quẽadmodum & calidius quod calefacit,eo quod non. Si autem vtrũq; facit,quod magis facit,aut quod melius, & principalius fa
50. Locus. cit bonũ:vt ſi hoc quidem animã,illud autem corpus. Amplius au
Declatio. tem à caſibus,& vſibus,& actionibus,& operibus,& hæc ab illis. Sequuntur enim ſeſe inuicẽ:vt ſi quod iuſte eſt eligibilius q̃ quod fortiter,& iuſtitia fortitudine eligibilior: & ſi iuſtitia q̃ fortitudo eligibilior,& q̃ iuſte,quàm q̃ fortiter: ſimiliter autem & in alĩs.
51. Locus. Amplius,ſi aliquo eodem hoc quidẽ maius bonum eſt, illud aũt minus: magis eligẽdum maius, aut ſi maiore maius fuerit alterũ.
52. Locus. Sed & ſi duo quædã vno aliquo ſint eligibiliora: quod longe eli- H
53. Locus. gibilius,eo quod minus eſt eligendum, eligibilius. Amplius,cuius eſt ſuperabundantia eligibilior,& ipſum eligibilius. Vt amicitia pecunĩs:nam eligibilior ſuperabũdantia amicitiæ,q̃ pecuniarum. Et id cuius magis eliget quis:vt ipſe ſibi cã ſit,q̃ cuius alter.
54. Locus. Vt amicos pecunĩs. Amplius, ex appoſitione ſi eidem appoſitũ
55. Locus. aliquid,quod totũ eligibilius facit. Cauere aũt oportet extendere ad ea,in quibus altero quidem appoſitorũ vtitur cõe,vel alio quolibet modo cooperatiuum eſt,reliquo aũt non vtitur, neq; cooperatiuum eſt:vt ſerra,& falce cũ arte fabrili:nam eligibilior ſerra cõ
56. Locus. ſociata,ſimpliciter aũt non eligibilior. Rurſum,ſi minori appoſi-
57. Locus. tum aliquid,quod totũ maius facit. Similiter aũt, & ex ablatiõe:
58. Locus. quo enim ablato ab eodem,quod reſtat eſt minus,illud maius erit quod ablatum,reliquum minus facit. Et ſi hoc quidẽ propter ſe, illud aũt propter gloriam eligẽdum. Vt ſanitas pulchritudine:ter- I
59. Locus. minus aũt eius,quod eſt ad gloriam, quod nullo conſcio, non ſtu-
60. Locus. deret ineſſe. Et ſi hoc quidẽ propter ſe, & propter gloriam eligendum:illud aũt propter alterum tantũ. Et vtrũuis magis propter ſe honorandum,hoc & melius,& eligibilius. Honorabilius vtiq; fuerit ſm ſe,quod cùm nihil aliud debeat eſſe, propter ſe eligimus
61. Locus. magis. Amplius, diuidendum quoties quod eligendũ eſt dicit, & quorum gratia:vtilis,vel honeſti, vel delectabilis. Nam quod ad omnia,vel ad plura eſt vtile,eligibilius fuerit eo, quod non ſic. Si aũt eadem vtriſq; inſunt,vtri magis inſint conſiderandum. Vt
62. Locus. vtrũ delectabile,an honeſtum,an vtile magis. Rurſum,quod propter melius eligibilius. Vt quod propter virtutẽ, q̃ quod propter
63. Locus. delectationem. Similiter aũt, & in fugiendis. Nam magis eſt fugiendum,

A giendum, quod magis impedit virtutes, vt ęgritudo turpitudine: D
nã & voluptatis, & eius, quod eſt ſtudioſum eſſe, prohibentior eſt
64. Locus ægritudo. Amplius ex ſimilitudine monſtrari põt fugiendũ, & eligendũ quod propoſitũ eſt. Nam minus eligendum hmõi, quod æque & eligeret aliquis & fugeret: altero quod eligendũ eſt tantũ. ad ſeinuicẽ igiť comparationes (quẽadmodum dictũ eſt) faciendũ.

Sermo de alijs locis Meliorum, Eligibiliorumq;. *Cap.* 3.

ABRAM

Locus. 29. q eſt. 47. & 48. VIgeſimus nonus locus eſt, quia res, quam grauiter ferentem, & abhorrentem vulgus eligit increpando, eligibilior eſt re, quam grauiter ferentem vulgus non aufugit

B increpando. Et res, cuius defectu & deſtructione cõtriſtarum vulgus nõ nimis increpat, eligibilior eſt re, cuius defectu contriſtatum vulgus increpat, quòd nimis ſit.

Locus. 30. q eſt. 49. & 50. Trigeſim⁹ locus eſt, quia quæ res fuerit illarum, quæ alicui ſpeciei ſub ſunt, & eius ſint dignitates, quæ proprio hanc ſpeciem concernunt, illa eſt eligibiliot, quàm illa cui non inſunt illæ dignitates. verbi gratia, eximius vir eligibilior eſt mediocri, & vili. Quãdo autem omnibus inſint dignitates, ille eligibilior eſt, cui ma

C gis inſunt: huius exemplo Ariſtoteles eligibilior eſt Platone. Et hic quidem locus ſumitur ab ipſamet re, & eſt demonſtratiuus, & non eſt proprius eligibilibus, ſed conuenit omni comparationi.

Locus. 31. qui eſt. 51. & 52. Trigeſimus primus locus eſt, qñ fuerint duæ res, quarum vna ponit eſſe, quã inuenerit eſſe ſe mediante eſt eligibilior illa, quæ nõ redderet aliã rem eſſe fm ſe, calor enim qui aliud calefacit, ptæſtãtior eſt illo q nõ calefacit aliud. & p hunc locũ virtutes eligibiliores ſunt diuitijs. Et hic locus eſt cõis oĩbus cõparationibus, & ſumitur ab ipſis rebus.

Trige-

MANTINVS

LOcus vigeſimus nonus eſt, ꝙ id, ꝓpꝓ qđ vulgus maxime increpat eũ, qui illud moleſte fert atq; abhorret, eligibilius ẽ eo, ꝓpꝓ quod vulgus nõ maxime increpat eum, qui illud fert moleſte. Id quoq; „de quo vulg⁹ E nõ maxime increpat eum, qui moleſte ſert amiſſionem illius rei, ſeu priuationẽ, eligibilius quidẽ eſt eo, de quo vulgus maxime increpat eum, qui moleſte fert priuationẽ illi⁹ rei.

Locus trigeſimus eſt, ꝙ eorum, q̃ ſub eadẽ ſpecie exiſtũt, illud quidẽ, quod obtinet oẽs dignitates, ſeu virtutes, q̃ ſunt proprię illi ſpeciei, eligibilius eſt eo, qđ non obtinet illas dignitates. exẽpli gr̃a, vir dignus eligibiliot ẽ viro mediocri, ac indigno. Si vero oĩbus virtutes inſint, tũc magis eligendus erit ille, qui plures eas F obtinet. exempli gr̃a, Ariſtoteles magis eſt eligẽdus, q̃ Plato. Is aũt locus eſt ſumptus ex ipſamet re, & eſt demonſtratiuus, & non eſt proprius ipſis eligibilibus, ſed cõcordat cum qualibet comparatione.

Locus trigeſimus prim⁹ eſt, ꝙ, cũ duarũ rerũ vnũ ſit, qđ producit, & in ei⁹ ꝓductione efficiat ipm bonũ, tũc illa res erit eligibilior, q̃ altera, q̃ nõ facit bonũ aliqđ aliud: & p hunc locũ virtutes erũt eligibiliores ipſis diuitijs. Et locus is eſt communis omni comparationi, & eſt ſumptus ab ipſis rebus..

ABRAM

G Trigeſimus ſecundus locus ē ſum
Locus. 32. ptus à caſibus,& coniugatis, & actiq. eſt. 33. bus,& operibus: & eſt de locis communibus omnib⁹ ſpeciebus quinq; quæſitorum. verbi gratia, ſi iuſtitia ſit eligibilior fortitudine, iuſtus eſt eligibilior forti.

Locus. 33. Trigeſimus tertius locus eſt, quia
qui eſt. 55. qñ fuerint duæ res, quaꝝ vna ſit melior quadā vna eadem re, qua altera ſit minus bona, melior itaq; eſt eligibilior. v.g. qa ſcīa excedit ſenſum maiori exceſſu, q̄ recta opinio, ſic ſcīa eſt præſtātior ipſa opinione, &
H ille eſt demōſtratiuus, & fit ex cōparatione duorū ad vnum: & eſt cō̄is.

Locus. 34. Trigeſimus quartus locus eſt, cui-
qui eſt. 56 ius ſuperabundantia eſt eligibilior ſuperabundantia alterius, illud eſt eligibilius. Verbi gratia, quia amicitia eſt eligibilior opibus, quia ſuperabundantia amicitiæ eſt eligibilior ſuperabūdantia opum. Et vis huius loci eſt vis illius loci, de quo dictum eſt, quando excellentia generis fuerit eligibilior, quàm excellencia alterius generis, illud genus eſt eligibilius illo altero genere.

Locus. 35. Trigeſimus quintus locus eſt res,
qui eſt. 57 quam quis eligit qua ſibi ſimilis ſit,
I & per ſeipſam illā cupit, eligibilior eſt quàm illa quàm eligit, non qua ſibi ſit ſimilis, aut qua illam cupiat mediante alia re, prout amici eligibiliores ſunt opibus.

Locus. 36. Trigeſimus ſextus locus ſumitur
qui ē. 58. ex appoſitione, quando duæ res ap-
59. 60. ponuntur vni eidem rei, & collectū cum vna eſt eligibilius quàm cum altera, illa ē eligibilior quàm altera. Et quæ quando ſubtrahitur ab vna eadem re, ponit illam imperfectiorem quàm altera, illa eſt eligibilior.

Et

MANTINVS

Locus trigeſimus ſecūdus eſt ſum K
ptus à caſibus,& ab vſibus, & actionibus, atq; operibus: & eſt ex locis communibus omnibus quinq; generibus quæſitorum. exempli gra, ſi iuſtitia eſt eligibilior fortitudine, ergo iuſtus eſt eligibilior forti.

Locus trigeſimus tertius eſt, cum
duarum rerū vna eſt magis bona, altera ex ſe, alia vero min⁹ bona, magis bona vtiq; eligibilior eſt. exempli gratia, cū ſcīa ſuperet ipſum ſenſum plusq̄ ſuperat recta opinio eū, ideo ſcīa eſt præſtantior opinione.
& eſt demonſtratiuus, qui fit ex cō- L
paratione duoꝝ ad vnū, & eſt cōis.

Locus trigeſimus quart⁹ eſt, qꝑ id,
cuius ſuperabūdantia, ſeu exceſſus, eſt eligibilior ſuperabundantia alterius, eſt vtiq; illud eligibilius. exēpli gratia, amicitia eſt eligibilior pecunijs: qm̄ ſuperabundantia amicitiæ, eligibilior eſt ſuperabundantia pecuniarum. Et is locus habet eandem vim cum eo loco, in quo ducitur, qꝑ ſi dignitas vnius genetis eſt prēſtantior dignitate alterius generis illud genus eſt eligibilius illo altero.

Locus trigeſimus quintus eſt⁹, qꝑ M
id, quod eligit aliquis: propterea qa ſimilat ei, & deſiderat illud per ſe ipſum, eligibili⁹ eſt, q̄ id, quod eligit, ꝓpea quia non ſimilat ei, & deſiderat illud habere p aliquod aliud, vt amici q ſuut eligibiliores pecunijs.

Locus trigeſimus ſextus, qui eſt
ſumpt⁹ ex appoſitione, & eſt, cū fuerint duæ res, q̄ addunt ſuper vnammet rem, & totū illud ſit eligibilius cū vna illarū, q̄ cum alia, illa eſt eligibilior altera. Et ſi minuat vna illarū ab eadē re, ita vt reddat totū ipſuꝫ ēē min⁹, illud ē quoq; eligibili⁹.

Sed

ABRAM

A Et expedit obſeruare in appoſitione, ꝙ non ſit res ſubſtantia, ideſt res, cui ſit appoſitio vtens vna appoſita & non altera. Carpẽtarius enim eligibilior eſt cum inuentione ſerræ, q̃ ſit cũ inuentione falcis, & nõ ſequit, ꝙ ſerra ſit eligibilior falce, carpentarius enim non vtitur falce. Themiſtius autem & Theophraſtus omiſerunt hunc locum ob illum eſſe nimis patentem, maior enim res eſt, qua res ſit maior, quando ei apponitur & minor, quãdo ab illa imminuitur: & ille eſt communis omni-

B bus quæſitis comparationis.

Locus. 37. qui ẽ. 61. & 62. Trigeſimus ſeptim⁹ locus eſt, qñ fuerint duæ res, quarum vna fuerit eligibilis p ſe, & altera propter eſtimationem, illa quæ eligitur pp ſe, eligibilior eſt, eligibilis aũt propter eſtimationem definitio eſt, ꝙ non feſtinetur ad eius factionem, qñ certum fuerit ꝙ neſciat alius ꝙ ille illã feciſſet, & aliquando ſit præter res voluntarias, prout ſanitas eſt præſtantior pulchritudine: & ille eſt demonſtratiuus ſumptus ab eſſentia rei, & ſubintrat loca, quibus compa-

C ratur inter rem, quæ eſt pp ſe, & inter rem quæ eſt propter aliam rem. Locus vero, de quo dr̃, ꝙ cuius electio fuerit pp eius eſſentiam, & propter eſtimationem, illud ſit eligibilius, q̃ cuius electio fuerit propter aliud, ſubintrat etiã locum quo dicitur, ꝙ id cuius ſunt plura bona ſit eligibilius, illo cuius ſunt pauciora.

Locus. 38. qui ẽ. 64. Verũtamen trigeſimus octauus locus eſt, dum dicitur, oportet ꝙ explicetur quot modis dicatur ipſum eligibile, quia dicitur de tribus rebus, de vtili & delectabili, & honeſta, & illa eſt naturaliter eligibilis:

MANTINVS

Sed oportet cauere in hmõi additione: nẽpe, ne id, qd eſt ei⁹ ſubiectũ, videlicet ipſa res ſupaddita ei, vtat vno ſuperadditorũ, & non vtatur altero: nã faber lignarius eligibilior eſt cõſociata ei ſerra, q̃ cõſociata ei falce: ſed nõ ſequit, propterea, vt ſerra ſit eligibilior falce, qm̃ faber lignarius non vtit falce. Themiſtius aũt, ac Theophraſtus putant laudẽ hui⁹ loci eſſe manifeſtiſſimã, qm̃ res maior eſt illa, in qua eſt alia res maior, & qñ minuit ab illa, reddit ex huiuſ modi diminutione minor: & eſt locus cõis cũctis quęſitis cõparationis. E

Locus trigeſimus ſeptimus eſt, ꝙ cũ fuerint duo: quorũ vnũ eſt eligẽdum pp ſe: alterũ vero pp gloriam, illud quod eſt pp ſe, eſt vtiq; eligibilius. Definitio aũt rei, quę eſt pp gloriam, eſt, vt quis non ſit diligens in actione ſua, cũ certe norit neminẽ aliũ eſſe conſciũ illius actionis, quã ipſe agit: & hoc quidẽ põt ẽt fieri in rebus nõ volũtarijs, vt ꝙ ſanitas ſit præſtantior pulchritudine, & eſt locus demr̃atiuus ſumptus ex rei eſſentia, & eſt ex ſumma locorũ, quib⁹ ſit cõparatio inter id, quod eſt pp ſe, & F id quod eſt pp aliud. Locus vero q̃ hunc ſequit, qui quidem eſt ꝙ ſi aliquid eſt eligendum pp ſe, & propter gloriam illud eſt eligibilius, q̃ id, quod eſt eligibile propter aliud, includit ſub eo loco, qui dicit, ꝙ quicquid habet plura bona, eligibilius ẽ eo, quod pauciora bona obtinet.

Locus vero trigeſimus octauus, vbi dicit diuidendũ eſſe ipſum eligibile, quot modis dicatur: qm̃ tripl̃r dicitur: nempe quod vtile eſt, & qđ delectabile, & quod honeſtũ: quod quidem honeſtum eſt nã eligibile:

ABRAM

G eligibile aũt apud aliquem hominẽ eſt aliud ab eligibili apud aliũ, honeſtum enim eſt eligibilius apud ſapiẽtes, & vtile eſt eligibilius apud politicos, & delectabile é eligibilius apud deliticioſos. Quando aũt proponim⁹ commonſtrare de aliqua re, ꝙ ſit eligibilior altera, cõuenit diſtinguere quot modis dicatur eligibile, & ſi illam inuenerimus eligibiliorem altera ſecundum omnes, aut ſecundũ duos, aut ſecundum vnum illorum, enuntiam⁹ quòd illa ſit eligibilior.

Et hic locus ſumit᷑ ab ipſa partitio-

H ne & eſt proprius eligendis.

MANTINVS K

horum aũt, quod eligibile eſt apud aliquẽ vnum hominẽ, non eſt eligibile apud aliquẽ alium: nam honeſtum eligibilius eſt apud ſapientes, vtile vero eligibilius apud ciues, delectabileq; apud delicatos magis eligendũ. Cum igit᷑ volumus oſtẽdere aliquid eſſe eligibilius aliquo alio, opꝫ vt diuidamus, quot modis dicat᷑ ipſum eligibile, & ſi inuenerim⁹ illud eẽ eligibilius aliquo alio oĩb⁹ his rationib⁹ vel duab⁹, vel vnica earum, tũc iudicabim⁹ illud eſſe eligibili⁹. Et hic locus eſt ſumpt⁹ ab ipſa diuiſione, & ẽ ꝓprius ipſis eligibilibus.

De eligendis, & fugiendis, documenta, & loci communes. Cap. 4.

Documentũ primũ.

IDem aũt loci vtiles, & ad demonſtrandũ, quoduis eligẽdum, & fugiendũ. Nam auferre ſolũ eam oportet (quæ ad alterũ eſt) præeminentiã: ſi enim quod honorabilius, eligibilius: & honorabile eligendũ: & ſi quod vtilius, eligibilius: & vtile eligendum: ſimr aũt & in alĩs quæcũqꝫ hmõi habent comparationẽ. In aliquibus aũt ſtatim ſm eã, quæ ad alterũ eſt comparationẽ: & quod eligendũ vtrũqꝫ, vel alterũ dicimus. Vt qñ hoc quidem natura bonum, illud aũt non natura bonũ dicimus: nã quod natura bonũ, manifeſtũ qm̃ eligendum eſt. Sumẽdum aũt q̃; maxime vſes locos de eo, quod eſt magis & minus: nã ſic ſumpti, ad plura vtiles

Vſes loci.

I erunt. Fieri aũt poteſt, vt eorũ, qui dicti ſunt, quoſdã vſes magis

Primus. quis faciat parũ tranſmutans ſm appellationẽ. Vt quod natura tale, eo quod nõ natura tale, magis tale. Et ſi hoc quidem facit, illud aũt non facit quod habet tale cuicunqꝫ inſit: magis tale quod interdũ facit tale q̃; quod non facit. ſi aũt vtrunqꝫ facit, quod ma-

6. Locus. gis facit tale. Amplius, ſi eodẽ aliquo, hoc quidẽ magis, illud aũt minus tale. Et ſi hoc tali magis tale, illud vero nõ tali tale, manifeſtum qm̃ primũ magis tale. Amplius, ex additione: ſi eidẽ addi-

7. Locus. tum, aliquod totũ magis tale facit. Aut ſi ei quod minus eſt tale

8. Locus. additũ, totum magis tale facit. Sim̃ aũt & ex ablatione: nam quo

9. Locus. ablato reliquis reliquũ, minus tale, ipſum magis tale. Et quæ cõ-

Declatio. trarĩs ſunt impermixtiora, magis talia. Vt albius quidẽ nigro im-

5. Documentum. permixtius. Amplius, præter ea q̃ dicta ſunt prius, quod magis ſuſcipit propriã propoſiti rationẽ. Vt ſ̃albi eſt rõ, color diſgregatiuus

A tiuus viſus: albioris eſt, color magis diſgregatiuus viſus. Si autẽ particulariter, & nõ vſr problema ponat, primũ quidẽ dicti vſr cõſtructiui, vel deſtructiui loci oẽs vtiles. Vſr enim interimentes, vel cõſtruentes, & particulariter monſtram⁹: nã, ſi oi ineſt, & alicui: & ſi nulli ineſt, nec alicui. Maxime aũt opportuni, & cões loci, qui ſunt ex oppoſitis, & cõiugatis, & caſib⁹. Nam ſiſr probabile eſt exiſtimare, ſi oĩs voluptas bonũ, & triſtitiã omnẽ malũ eſſe: & ſi aliqua voluptas bonũ, & triſtitiã aliquã eſſe malũ. Itẽ, ſi aliquis ſenſus nõ eſt poteſtas, & inſenſibilitas quædã nõ eſt impotentia, & ſi quoddam opinatũ diſciplinatũ, opinio quædã diſciplina: rurſum, ſi aliquod iniuſtorũ bonũ, & iuſtorũ aliquod malũ: & aliquod eorũ, quæ iniuſtè, malũ, & aliquod eorũ, quæ iniuſte bonũ: & ſi quoddã delectabile fugiendũ, & delectatio quædã fugienda: ſm hæc aũt & ſi aliquod delectabile vtile, delectatio quędã vtilis. 4. Documentum. Declatio.

B Et in corruptiuis aũt, & generationibus, & corruptionibus ſiſr. Nã, ſi aliquod corruptiuũ delectationis vel diſciplinæ bonũ eſt, erit quædã delectatio, vel diſciplina malorum: ſiſr aũt & ſi corruptio quædã diſciplinæ bonorũ, vel generatio malorũ, erit quædã diſciplina malorũ. Vt ſi obliuiſci q̃ quis turpia egit bonorum eſt, vel reminiſci malorũ, erit ſcire q̃ quis turpia egit, malorũ, ſiſr aũt & in alĩs: in oĩbus enim ſiſr probabile. Amplius, ex eo quod eſt magis & min⁹, & ſiſr: ſi enim magis quidẽ eorũ quæ ſunt ex alio genere aliquid tale, illorũ aũt nihil ẽ, neq; quod dictũ eſt erit tale. Vt ſi magis quidẽ diſciplina quædã bonũ, q̃; voluptas: nulla autẽ diſciplina bonũ, nec voluptas bonũ erit: & ex eo quod eſt ſiſr quidem & minus eodẽ modo. Nã erit & interimere, & cõſtruere: verumtñ ex eo quod eſt ſiſr, vtraq; : ex minus aũt, cõſtruere ſolũ, deſtruere aũt non: ſi enim ſiſr poteſtas quædã bonũ, & diſciplina: eſt aũt quędã poteſtas bonũ, & diſciplina: ſi aũt nulla poteſtas bonũ, nec diſciplina: ſi aũt minus quædã poteſtas bonũ, q̃; diſciplina: eſt aũt quædã poteſtas bonum, & diſciplina: at vero, ſi nulla poteſtas bonũ, nõ neceſſe eſt & diſciplinã nullã eſſe bonũ: manifeſtũ igit, q̃m conſtruere ſolũ ex eo quod minus eſt. Non ſolum autem ex alio genere eſt deſtruere, verũ & ex eodem: dum ſumit quis quod maxime tale eſt. Vt ſi poſitũ eſt diſciplina quædã bonum, oſtenda tur aũt q̃m prudentia non bonũ, nec alia vlla erit, quia nec q̃ maxime videt. Amplius, ex ſuppoſitione ſiſr poſtulantẽ ſi vni, & oĩ ineſſe, vel nõ ineſſe. Vt ſi hoĩs anima immortalis, & alias: ſi autẽ hæc non, nec alias. Si igit ineſſe alicui poſit ũ eſt, oſtendendũ q̃m alicui non ineſt, nã conſequetur per hypotheſin nulli ineſſe: ſi aũt alicui non ineſſe poſitũ eſt, oſtendendũ q̃m ineſt alicui: nam & ſic 5. Documentum. Declatio. 6. Documentum. Declatio. 7. Documentum. Declatio. 8. Docum. Declatio.

consequentur omnibus ineſſe. Manifeſtū igit̄ eſt, ꝙ qui hypotheſi vtitur, facit problema vlt̄, particulariter poſitū: nam particulari- D
ter confitentem vl̄r poſtulabit confiteri, eo ꝙ vni, & oī sil̄r poſtu-
9. Documentum. Declaratio. lauerit ineſſe. Cūm aūt indefinitū eſt problema, vno modo de-
ſtruere cōtingit. Vt ſi dixerit voluptatē bonū eſſe, vel non bonū,
& nihil aliud quicquā determinauerit: nā, ſi aliquā voluptatē di-
xerit bonū eſſe, oſtendendū vl̄r ꝙ nulla, ſi debeat interimi propo-
ſitum: sil̄r aūt & ſi aliquā dixerit voluptatē non eſſe bonū, oſten-
dendū vl̄r ꝙ omnis, aliter vero non contingit interimere: nam, ſi
10. Documentum. Declaratio. oſtenderimus, qm̄ eſt quædā voluptas bonū, vel non bonū, non-
dum interimit̄ propoſitū. Manifeſtū igitur qm̄ interimere qui-
dem vno modo dr̄, conſtruere aūt dupliciter: ſiue enim vl̄r oſten
11. Documentum. Declaratio. derimus, ꝙ oīs voluptas bonū, ſiue ꝙ eſt quædā voluptas bonū,
oſtenſum erit quod propoſitū eſt. Sil̄r aūt & ſi oporteat diſſerere
ꝙ eſt quædā voluptas non bonū: ſi oſtenderimus ꝙ nulla bonū, E
12. Documentum. Declaratio. vel ꝙ quædā non bonū, oſtendentes erimus vtrunꝙ & vl̄r, & par
ticulariter, ꝙ eſt quædā voluptas non bonū. Cūm aūt determi-
nata fuerit poſitio, dupl̄r interimere erit. Vt ſi ponatur alicui qui-
dem ineſſe voluptati bonū eſſe, alicui aūt non ineſſe: nam ſiue oīs
oſtendat̄ voluptas bonū, ſiue nulla, interemptū erit propoſitum.
13. Documentum. Declaratio. Si aūt vnam ſolam voluptatē poſuerit bonū eſſe, tripliciter con-
14. Docu. Declatio. tingit interimere. Nam oſtēdentes ꝙ oīs, vel nulla, vel ꝙ plures
q̄ vna bonū, interimentes erimus quod propoſitū eſt. In pluri-
bus vero poſitione determinata (vt ꝙ prudētia ſola eſt virtutum
ſcientia) quadrupliciter eſt interimere. Nam oſtenſo, ꝙ oīs virt⁹
ſcientia, vel ꝙ nulla, vel ꝙ & alia aliqua, vt iuſtitia, vel ꝙ eadem
15. Docu. Declatio. prudentia non ſcientia, interemptū erit propoſitū. Vtile autem
16. Docu. Declatio. & inſpicere in ſingularibus, in quibus ineſſe aliquid vel non, di- F
ctum eſt, quemadmodum in vniuerſalibus problematibus. Am
plius autem & in generibus inſpiciendum, diuidenti fm̄ ſpecies,
vſq; ad indiuidua, ſicut prius dictū eſt. Nam ſi omni appareat in-
eſſe, ſiue nulli multa proferenti, poſtulandum vl̄r confiteri, aut fer
17. Docu. Declatio. re inſtantiam in aliquo non ſic. Amplius, in quibus poſſibile eſt
aut ſpecie, aut numero determinare accidens, inſpiciendum ſi nul
lum horum ineſt. Vt ꝙ tempus non mouetur, nec eſt motus, an-
numeranti quot ſunt ſpecies motus: nam, ſi nulla earum ineſt tem
pori, manifeſtum quoniam non mouetur, nec eſt motus: ſimiliter
autem & quod anima non eſt numerus: diuidenti quoniam om-
nis numerus aut impar, aut parnam, ſi anima neꝙ impar, neque
par, manifeſtum ꝙ non eſt numerus: ad accidens igitur per talia,
& hoc modo argumentandum.

Sermo

A *Sermo de Locis communibus Eligendis, Fugiendisq;, & Documentis. Cap. 4.* D

ABRAM

Locus. 39. LOcus vero trigeſimus non⁹ eſt, cuius contrarium eſt magis fugiendum, q̃ contrariũ alterius, illud eſt eligibilius. gratia exempli, quia ſanitas é eligibilior pulchritudine, quia ægritudo eſt magis fugienda, quàm turpitudo. Et ille ſubintrat loca oppoſitorum, de quibus iã prę fatæ ſunt multæ partes in hoc libro.

Locus. 40 Quadrageſimus locus eſt, cuius electio & fuga eſt ſimiliter, min⁹ eligendum eſt, q̃ id, quod eſt tantum eligendum abſq; fuga aliqua.

B Hæc itaq; eſt ſumma omniũ locorum, quę Ariſt. dinumerauit, quę traduximus vt illa intelleximus, in quibus eſt conſiderandũ. Et his eiſdem locis commonſtratur ꝙ res ſit tantum eligibilis. qñ enim cõmonſtratum fuerit, ꝙ aliquis ſit alio eligibilius, commonſtratur, ꝙ ſit eligẽdum, qñ enim aufertur ab eis exceſſus vnius ad alterũ ambo relinquuntur eligenda. In aliquibus aũt rebus ſcimus ex comparationis eſſentia, ꝙ res ſint eligendæ vtræq;, aut altera, vt qui dixerit, ꝙ hęc ſit hac eligibilior, quia ſm ipſius naturam ſit me-

C lior, & altera non ſit ſecundum eius naturam, ex quo enim eſt naturæ affinis, noſcitur, ꝙ ſit eligibile tantũ. Et expedit ꝙ ſumam⁹ hæc loca quatenus poſſibile nobis eſt ſumere ipſorum communitatem, transferentes illa ab eligibiliori ad maius, hoc autem fit ponendo dictiones multiplicationis in eis quadã modica declinatione: quãdo enim ſumuntur ſecundum hanc diſpoſitionem ſunt pluribus rebus vtilia. v.g. quia dicere ꝙ id, quod naturaliter eſt, eligibilius eſt q̃ quod non eſt naturaliter, qñ vice

MANTINVS

LOcus trigeſimus non⁹ eſt, ꝙ id, cuius contrarium eſt magis fugiendũ, q̃ cõtrariũ alicuius alteri⁹, illud vtique eſt eligibilius illo alio. exẽpli gra, ſanitas eligibilior eſt pulchritudine, qa ęgritudo eſt fugibilior turpitudine. Et is locus includit ſub locis oppoſitorũ, quorũ aliquæ diuiſiones iã ꝓceſſerũt in hoc libro.

Locus quadrageſim⁹ eſt, ꝙ id, qđ ſimili rõne, ſeu indifferenter eſt eligendũ, atq; fugiendũ, illud quidem min⁹ eſt eligibile, q̃ id, quod eſt tantum eligendum, & nõ fugiendum. E

Hi itaq; ſunt oẽs loci, quos Ariſt. numerauit, & nos ſum⁹ interpretati eos, prout nobis fuit cõceſſa eorũ intelligẽtia, qui tñ conſideratione indigent magna. Inquit: Et eiſdẽmet locis nũc dictis põt probari, ꝙ res ſit tñ eligibilis. nã, cum fuerit ꝓbatũ aliquid eſſe eligibilius aliquo alio, probabit & illud eſſe eligibile, qm̃ ablato exceſſu vnius eorũ ſup aliud, relinquunt oĩa eligibilia. In nõnullis vero cõtingit vt ex eſſentia cõparationis cognoſcamus res eẽ eligibiles, vel oẽs, vel vnã earũ. vt cũ quis

F dixerit hoc eſſe eligibilius illo, quia hoc eſt nã melius, illud vero non natura: nam eo quod eſt bonũ nã, ſcit ipſum eſſe eligibile tm̃. Inquitq;: Sumendi aũt ſunt ij loci quammaxime fieri poterit vtiles, ſi tranſmutemus eos ex eligibiliori ad maius, & ad plus: & hoc quidem fiet, ſi parũper tranſmutemus dictiones: nã, ſi hac rõne ſumantur; erunt vtiq; vtiles multis rebus. exempli gratia, ſi dicamus aliquid quod eſt ſm naturã, eſt eligibilius eo quod nõ eſt ſecundum naturã, ſi ſumamus vice illius;

ABRAM

G vice illius ſumerem⁹ quòd id, quod naturaliter eſt ſecũdum aliquam diſpoſitionem, ſit magis ſecundũ hãc illam diſpoſitionem q̃ illud, quod eſt ſecundum illam diſpoſitionem præter naturam, tunc hic locus eſſet communis multis rebus alijs à reb⁹ eligendis, & ſubintraret hunc ipſum numerus multorum locorum de illis, quæ prædicta ſunt. Et ſimiliter dum diximus, quod eſt minus miſtum contrario eſt eligibilius, eius vice ſumerem⁹ quod eſt minus permiſtum contrario in eſſendo ali-
H quam rem eſt magis ſecundum illã rem, hic locus eſſet communis multis locis alijs ab eligibilibus, vt quòd quanto res magis alba fuerit minus miſta nigredini, eſt intenſioris albedinis, & ſimiliter ſi ſumeres hanc cõmunitatem in loco ab appoſitione & ablatione, & in multis locis, quæ propoſita ſunt. Et hoc ſignificauit apud nos, ꝙ dignius ſit, quod dictũ eſt de loco, ꝙ non ſumatur per ipſum præmiſſa in ſyllogiſmo particulari. Et ſicut conſtituuntur hæc loca in conſtructione & deſtructio-
I ne quæſtionũ vniuerſalium, ſic etiã conſtituuntur in deſtructione & cõſtructione particularium: qui enim deſtruxerit vniuerſale, dẽſtruxit particulare, & qui conſtruxerit vniuerſale, conſtruxit particulare. Et iterũ loca communia exceſſuum, prout ſunt quę fiunt ab oppoſitis, & à priori, & digniori, & coniugatis, & caſibus, conſtituuntur in conſtructione & deſtructione particularis, ſicut cõſtituta ſunt in conſtructione & deſtructione vniuerſalis: diuulgatio enim horum locorum ſecundum hanc rem eſt vna.

MANTINVS

& dicamus, quod eſt ſecundum na- K
turam in aliqua re illud quidem eſt magis in ea re, quàm ſit in eadem re non ſecũdum naturam, tunc huiuſmodi locus eſt communis multis rebus citra res eligibiles: & ſic includentur ſub eo multa loca eorũ, quæ præceſſerunt. Similiterq;, cùm dicimus, quòd id, quod eſt impermixtius ex contrario, dum in tali re exiſtit, eſt vtiq; eligibilius in ea re, tunc is locus eſt quoq; communis multis rebus pręter res eligibiles. vt cùm dicimus, quòd quanto res alba fue- L
rit minus mixtior nigredini, erit vtiq; albior, pariq; ratione fieri poterit, ſi capiamus huiuſmodi vniuerſalitatem per locum ex additione & ablatione, & per plures locorum ꝓprędictorum. Et ex hoc videtur Ariſt. velle, quòd id, quod debet magis nominari locus, eſt id, quod non ſumitur in propoſitione ſyllogiſmi particularis, Inquit: Et quemadmodum. vtimur his locis ad conſtructionem, & deſtructionem problematum vniuerſalium, ita quoque poſſumus eis vti ad deſtructionem & conſtructionem particularium: M
nam, ſi quis vniuerſale deſtruat, ipſum quoq; particulare deſtruit, & ſi vniuerſale conſtruit, & particulare ipſum etiã conſtruit. Loca quoq; vniuerſalia vtilia, vt quæ ex oppoſitis fiunt, & ex priori, & ex conuenientiori, atq; ex caſibus & vſibus vel coniugatis, ita veniunt in vſum ad cõſtructionẽ particularis, eiusq; deſtructionem, vt ad conſtructionem vniuerſalis, eiusq; deſtructionem: nam probabile circa hoc eſt vtique idem.

Ariſt.

ARISTOTELIS TOPICORVM LIBER QVARTVS.

SVMMA LIBRI.

De locis quibuſq; generis: ſimul atque de differentiæ locis perpaucis.

Problematum generis aliquot loci. Cap. 1.

POſt hæc autem de ĩis, q̃ ad genus, & proprium, inſpiciendũ. ſunt autem hæc elementa eorum, quæ ſunt ad terminos, & his ipſis raro conſiderationes fiũt diſputantibus. Si ergo ponatur genus alicuius exiſtentium, primũ quidem inſpiciendũ ad oĩa, quæ cognata ſunt ei, quod dr̃, ſi de alio non p̃dicaſ: quemadmodũ eſt in accidente. vt ſi voluptatis, bonum ponaſ gen⁹, ſi aliqua voluptas nõ
B bonum. Nam, ſi hoc, manifeſtum eſt qm̃ non genus bonum voluptatis: nam genus de oĩbus quæ ſunt ſub ipſo ſpeciebus prędicaſ. Deinde ſi non in eo quod quid eſt prædicaſ, ſed vt accidens. Quẽadmodum album de niue, de anima, à ſeipſo agitatum. Neque enim nix idipſum quod eſt, album: quapropter non eſt genus album niuis: neque anima idipſum quod eſt, agitatum: nam accidit ei moueri, quemadmodum & animali frequenter & ambulare, & ambulans eſſe. Amplius, agitatum non quid eſt, ſed quid faciens, vel patiens ſignificare vr̃: ſiſt aũt & album: nõ enim quid eſt nix, ſed quale quid eſt indicat: quare neutrum horum in eo quod quid eſt prædicatur. Maxime aũt in accidentis definitione inſpiciendum, ſi aptatur ad dictum genus. Vt ad quæ nunc dicta ſunt: contingit enim quippiam mouere ſeipſum, & non: ſimiliter autem & albũ eſſe, & non: quare neutrum horum gen⁹, ſed ac-
C cidens, eo ꝙ accidens dicimus, quod contingit idem ineſſe alicui, & non. Amplius, ſi non in eadem diuiſione eſt genus, & ſpecies, ſed hęc quidem ſubſtantia, illud aũt quale: aut hoc quidem ad aliquid, illud autem quale. Vt nix quidem, & cygnus ſubſtantia, album aũt non ſubſtantia, ſed quale: quare non eſt genus album niuis, neq; cygni. rurſum diſciplina quidem ad aliquid, bonum aũt, & pulchrum quale: quare non eſt genus pulchrum, vel bonum diſciplinæ: nam genera eorum, q̃ ſunt ad aliquid, & ipſa ad aliquid oportet eſſe: vt in duplici. etenim multiplex eſt genus duplicis, & ipſum eorum, quę ſunt ad aliquid eſt. Vt vr̃ autem dicaſ, in eadẽ diuiſione oportet genus eſſe ſpeciei: nam, ſi ſpẽs ſubſtantia, & genus: & ſi quale quippiam ſpecies eſt, & genus quale quippiã: vt ſi album

1. locus. Declaratio.

2. locus. Declarat.

3. locus Declaratio.

4. locus. Declaratio.

G album quale quippiam,& color. Similiter autem & in alijs. Rursum,si necesse fuerit,vel si contigerit genus participare quod positum est in gñe. Terminus aũt eius,quod est participare,est susci-
5. Locus Declaratio. pere participati rationem. manifestum igitur,qm̃ species quidẽ participant genera,genera aũt species non. nam species suscipit generis rationem,genus autem speciei non: considerandum igitur si participat,vel contingit assignatũ genus participare speciem: vt si quis entis,vel vnius,genus quippiã assignauerit, accidet enim genus participare speciem: nam de omnibus,quę sunt,ens,& vnũ prædicantur: quare & ratio eorum. Amplius,si de aliquo assigna-
6. Locus Declatio. ta species vera est,genus autem non. Vt si ens,aut scibile opinabilis genus ponatur: nam de non ente opinabile prædicabitur: multa enim non entia opinabilia sunt. at ꝙ ens, vel scibile non prędica-
H tur de non ente,manifestum: quare non est genus ens,neq; scibile, opinabilis: nam de quibus species prædicatur, & genus oportet
7. Locus Declatio. prædicari. Rursum, si nullam specierum contingit participare quod positum est in genere. Nam impossibile est participare genus,quod nullã specierum participat, nisi aliqua secundũ primã diuisionem specierũ sit,illæ aũt genus solum participant: si igitur motus genus voluptatis ponatur, considerandum si neq; corruptio,neq; alteratio voluptas,neq; vllus reliquorum,qui assignari solent,motum. manifestũ enim,qm̃ nullam specierum participabit,quare neq; genus,eo ꝙ necessarium est quod genꝰ participat, & specierũ aliquam participare: quare non erit species motus voluptaś,neq; indiuiduorũ,neq; eorum quicquam, quæ sub specie motus sunt: nã & indiuidua participant speciẽ,& genus: vt quidã
8. Locus Declatio. homo,& hominem participat,& animal. Amplius,si de pluribꝰ
I dicitur q̃ genus,quod in genere positum est. Vt opinabile, q̃ ens: nam & ens,& non ens,opinabile: quare non erit opinabile species
9. Locus Declatio. entis: de pluribus enim semper genus,q̃ species prædicatur. Rursus,si de æqualibus genus & species dicuntur. Vt si eorũ, quæ omnia consequuntur,hoc quidem species,illud autem genus ponat: quemadmodũ ens,& vnũ omne enim ens,& vnum: quare neutrum neutrius genus,eo ꝙ de æqualibus dicuntur. Similiter autẽ & si primũ,& principiũ ad scinuicẽ ponantur: nam & principiũ, primum,& primũ,principiũ: quare aut vtraq; quæ dicta sunt idẽ sunt,aut neutrũ neutrius genus. Elementum aũt est ad omnia huiusmodi,quod de pluribus genus q̃ species,& differentia dicitur:
10. Locus Declatio. de paucioribus enim etiã differentia dicitur q̃ genus. Videnť autẽ etsi alicuius indifferentium species non sit genus quod dictũ est genus,vel non videatur. Cõstruenti aũt si est alicuius: idem enim

oĩum

omnium indifferentiũ ſpecie genus: ſi igitur vnius mõſtretur, ma
A nifeſtum qm̃ omniũ: & ſi vnius non, manifeſtum qm̃ nullius, vt ſi D
quis inſecabiles ponens lineas, indiuiſibile genus earum dicat eẽ:
nam linearũ habentium diuiſionẽ non eſt quod dictũ eſt, genus,
cum ſint indifferentes ſm ſpeciem: indifferẽtes enim ſubinuicem
ſecundum ſpeciem, rectæ lineæ omnes.

Sermo de locis ipſius generis, & ſunt illa, de quibus fit mentio in Quarto lib. Cap. 1.

ABRAM

GEneris autem loca vniuerſaliter vtilia ſunt definitionibus, quoniã definitiones conſtituunt, vt dictum eſt, ex genere & differen
B tia: & in hoc libro Ariſt. connectit loca differentiæ locis ipſius generis ob illorum paucitatem: maior autem pars ſcrutinij, quod faciunt Topici de re, eſt an ſit, aut non ſit, nunquid vero ſit genus, aut proprium, aut definitio, raro id faciunt. Sed generis ſcrutinium vniuerſaliter vtile eſt huic arti, & arti demonſtrationis: poſſibile enim nobis eſt ex his locis colligere loca demonſtratiua.
Baſes autem horum locorũ (vt ait Themiſtius) ſunt quatuor: quarum prima eſt, quòd genus ſit inſeparabile à re, cuius eſt genus, immo eius
C prędicatio ſit neceſſaria, quia ſi eſſet ſeparabile, eſſet accidens: ſecunda autem eſt quòd prædicetur de toto eius ſubiecto, ſicut eſt prædicatio animalis de omni homine: & tertia, quòd prædicatione ſuperet ſubiectum, hoc eſt, quòd ſit vniuerſalius illo, non illi æquale: ſicut animal ſuperat hominem, quia ſi eſſet æquale, eſſet proprium, aut differẽtia: quarta aũt ꝙ prædicet de ſubiecto in eo ꝙ quid ſit, quia niſi eſſet ĩ eo ꝙ quid ſit, non eſſet genus, & qñ

defuerit

MANTINVS

LOca aũt generis vtr ſunt vtilia ad ipſas definitiones, qm̃, vt dictũ eſt, ipſæ definitiones ex genere, & dria conſtãt: ĥoc aũt Quarto libro annectit loca ipſius driæ locis E
generis, quia ſunt pauca admodum vtplurimum aũt ipſi Dialectici inq runt de ipſa re, vtrum ſit rm̃, vel non ſit, ſed vtrum ſit genus, vel propriũ, aut definitio raro id quærunt. verũ inquiſitio per genus, deniq; conducit in hac arte & arte demõſtratiua: nam ex his locis poſſumus colligere loca demonſtratiua, elementa autẽ horum locorum (vt inquit Themiſtius) ſunt quatuor: primum eſt, vt ipſum genus ſit inſeparabile à re, cuius eſt genus, ſed eius prædicatio de ea ſit neceſſaria, nam ſi eſſet ſepara- F
bile eſſet vtiq; accidens: ſecundũ, vt ꝑdicetur de omni ſubiecto eius, vt eſt prædicatio aĩalis de omni homine, nam ſi prędicaret particulariter, eſſet quoq; accidens: tertium, vt in ſua ꝑdicatione ſuperet, ac excedat ipſum ſubiectum, hoc eſt, vt ſit communius eo, & non ęquale illi, ſicut animal excedit ſuper hominem: nã ſi eſſet æquale ei, tunc eſſet propriũ, vel differentia: quartum eſt, vt prædicetur de ſubiecto in eo quod quid, quoniam, ſi non eſſet in eo quod quid, non eſſet genus. Cum

defuerit

ABRAM

G defuerit generi vna harũ quatuor conditionũ, interimit eſſe genꝰ, & non ſit verum ipſum eſſe genꝰ, niſi inuentione oĩum in eo. Et ideo deſtructio generis facilior eſt ipſiꝰ cõſtructione, quia ꝑdicatur res de aliqua re in eo ꝙ quid ſit, ꝓter ꝙ ſit illius genus, ſed ſit nomen commutatum loco alterius nominis, & oratio commutata vice noĩs. vt dicimus in reſponſione ad quid ſit vacuum, ꝙ ſit locus in quo non eſt corpus. Et non ſufficit ei ẽt, ꝙ ſit inſeparabile, neq; ꝙ ſuperet ſuũ ſubiectũ, aut ꝙ ſit ꝑdicatum de toto: multa.n. accidentia ſunt harum conditionum.

H

Locus.1. Sicq; principium locorũ, de quibus meminit Ariſt. eſt, ꝙ diuidamꝰ ſpẽm, de qua ꝑdicatur res, q̃ eſt illiꝰ genus: & ſi inuenerimus aliquas ſpecies, aut indiuidua, ĩ quæ diuiditur hæc ſpecies, de qua non prædicatur hæc res, quæ poſita eſt eſſe illius genus, manifeſtum eſt, ꝙ non ſit illiꝰ genus: ex quo generis conditionis eſt ꝙ prædicetur de tota ſpecie. verbi gratia, vt ſi quis ponat bonum genus delitiarum, diuidimꝰ delitias in ſuas ſpecies, & inuenimus quaſdam non eſſe bonas: hinc oſtẽſio eſt, bo-
I num non eſſe genus deliriarum. Et ille eſt locus demonſtratiuus ſumptus ex rei eſſentia: & compoſitio figuræ ſyllogiſticæ huius loci eſt in ſecunda ſpẽ ſecundæ figuræ. exempli gratia, ꝙ dicamus bonũ non ꝑdicaꝛ de omni delitia, vniuerſali prædicatione, genus autẽ ꝑdicaꝛ de ſuis ſpeciebus vniuerſali ꝑdicatione: ſicque duabus conuerſionibus cõcluditur, ꝙ bonum non ſit genus delitiarum & vſr impoſſe eſt huic loco, quin inferaꝛ dictio generis in ipſo ſyllo.

Secun-

MANTINVS

defuerit vna harum quatuor cõditionũ generi, nõ erit amplius genꝰ, neque erit vere genus, niſi obtineat oẽs has conditiones: & ideo facilius eſt deſtruere p genus, q̃ conſtruere, qm̃ põt prædicari aliquid de aliquo in eo qđ quid, & tñ non erit genus, ſed erit nomen ſumptũ vice alteriꝰ noĩs, & oratio ſumpta vice vniꝰ nominis: vt cum ad ĩterrogationẽ qđ ſit vacuum reſpondemꝰ, ꝙ eſt locꝰ, in quo nõ eſt corpꝰ. Neq; ſatis quoque eſt ipſum eſſe inſeparabile, neq; vt non ſuperet ſuum ſubiectum, vel vt ſit prędicatũ de oĩ, quia multa dãtur accñtia, q̃ has cõditiões obtinẽt.

Primus ergo locorũ ab Ariſt. hic poſitus eſt, vt diuidatur ſpẽs, de qua ꝑdicatur aliqua res, q̃ eſt genus eius: & ſi inuenerimus aliquas ſpẽs, vel in diuidua, in q̃ diuiditur illa ſpẽs, de qua non ꝑdicetur illa res, q̃ fuit poſita pro genere, tunc manifeſtum eſt, ꝙ ipſa non eſt genus, cũ vna ex conditionibus ipſius generis ſit, vt ꝑdicaꝛ de oĩ ſpecie. vt exempli gratia, ſi quis dicat, ipſum bonũ eſſe genꝰ voluptatis, tunc diuidemus voluptatẽ in ſuas ſpecies, & ſi inuenerimus aliquam voluptatum non eſſe bonã, tunc concludimus ex hoc, ipſum bonum non eſſe genꝰ voluptati. Et eſt locus demonſtratiuus ſumptus ex eſſentia rei, & cõponiꝰ figura ſyllogiſtica huius loci in ſecundo mõ ſecũdæ figuræ. exempli cauſa, vt dicamꝰ bonum non ꝑdicatur de oĩ voluptate, q̃ ſumitur pro eius ſpẽ ꝑdicationi vſi, ſed genus prædicatur de ſuis ſpẽbus ꝑdicatione vſi, ergo concluditur p duas conuerſiones, bonũ nõ eſſe genus voluptatis: & tandem impoſſe eſt in hoc loco, quin dictio generis

ABRAM

A Secundus locus eſt, ſi quod poſi-
Locus. 2. tum eſt genus, non ꝑdicetur de illo quod poſitum eſt eſſe illius ſpēs ī eo ꝙ quid ſit, non eſt illius genus, prout eſt prædicatio albedinis de niue, & prædicatio mouendi ex ſeipſa de ipſa aīa: albedo. n. non ꝑdicatur de quiditate niuis, neq; mobile ex ſeipſo de ipſius aīæ quidditate. Et hic locus eſt demōſtratiuus ex rei eſſentia, eſt enim pars illi⁹, quod ſumptū eſt in generis definitione.

Locus. 1. Tertius aūt locus eſt, ꝙ conſideremus, quod poſitū eſt pro maiori parte, & an illa non inuenerimus in
B vno ꝑdicamento, & an illi cōueniat accidentis definitio: ſicq; illud non eſt pro maiori parte, quia ineſt ſubiecto, & non ineſt, ſicut motus aīæ: poſſe nanq; eſt illam moueri, & non
Locus. 4. moueri: genus aūt eſt inſeparabile. Quartus locus eſt, ꝙ cōſideremus illa, q̄ poſita ſunt genus & ſpēs, & ſi illa non inuenerimus in vno prædicamento, deſtruimus ꝙ ſit genus illi⁹ ſpeciei. v.g. qui poſuerit albedinem gen⁹ calcis & niuis, calx enim & nix ſunt in prædicamento ſubſtantię, &
C albedo in prædicamento qualitatis. Et hic quidem locus eſt demonſtratiuus in deſtructione: qm̄ enim genus eſſet in alio ꝑdicamento à prædicamento, in quo eſt ſpecies, non ꝑdicaretur de illa in eo ꝙ quid ſit. De dubijs autem, q̄ occurrunt ī hoc prædicamento relationis inter reliqua ꝑdicamēta, iam expleta eſt oratio de illis in lib. Prædicamentorū: ipſę enim opinatur ibi, ꝙ ſint q̄dam res, quæ ſunt pars qualitatū, & earū genera ſunt ad aliquid: ſicut eſt ſcriptura & grammatica, quarū genus eſt ipſa ſcientia: accidit autem hoc, quia

MANTINVS

generis ſit ordinata in ipſo ſyll⁹. D

Locus ſecund⁹ eſt, ſi ſuppoſitum fuerit genus, quod non prædicet de ea re, quæ fuit poſita pro eius ſpecie, in eo ꝙ quid, tunc illud non eſt eius genus. vt cum album prædicat de niue, & id quod mouetur ex ſe, de ipſa aīa, qm̄ album non ſignificat q̄d eſt nix, neq; quod ex ſe mouetur, ſignificat quid ſit aīa. Et loc⁹ is eſt demōſtratiuus ſumptus ex eſſentia illius rei, quæ eſt pars rei ſumptæ in definitione generis.

Tertius locus eſt, vt inſpiciamus id quod pro genere poſitum eſt, & ſi conueniat ei definitio accidentis, E tunc non eſt genus, hoc eſt, ꝙ inſit ſuo ſubiecto, & non inſit. vt eſt ipſe motus ipſi aīæ, qm̄ ipſa poteſt moueri & non moueri: genus vero eſt inſeparabile.

Locus quartus eſt, vt cōſiderem⁹ id, quod pro genere & ſpecie aſſignatur, & non reperiant⁹ in eodē ꝑdicamento, tunc deſtruemus illud eſſe genus. exempli gr̄a, ſi quis aſſignet albedinē eſſe genus ad ipſam calcē, ac ad niuem. nā calx & nix ſunt in ꝑdicamento ſubſtantiæ, albedo vero in prædicamēto qualitatis. & hic locus eſt dem̄ſtratiuus in deſtruendo: F qm̄, cùm ipſum genus fuerit in alio ꝑdicamento q̄ in eo, in quo eſt ſpēs, non ꝑdicabit⁹ de ea in eo, q̄d quid.

De dubijs vero, q̄ inſurgunt circa hoc, maxime in ꝑdicamento relationis inter cætera, iā exacte fuit explicatum hoc negociū in lib. Prædicamentorū: nam ibi viſum eſt aliqua eſſe, q̄ ex qualitatibus ſunt, quorum tm̄ genera ſunt ex ꝑdicamēto ad aliquid: vt grammatica, & ſcriptoria facultas, quarū genus eſt ſcīa: hoc aūt

ita

ABRAM

A quia natura relationis euenit oīb⁹ prædicamentis,& accidit illis: & aliquando ſignificatur ſpecies nomine prædicamēti ſubiecti relationis, & genus ſignificatur nomine ſignificante conceptum relationis. Et fit ambiguitas, quomodo vna ſpecies ſit in vno prædicamento, & ipſi⁹ genus in alio prædicamento:hoc autē fit ob nominis appellationem.

Locus 5. Quintus aurem locus eſt, ꝙ conſideremus,an ſpeciei definitio ſit vera de genere,ſicut definitio generis

B eſt vera de ipſa ſpecie,quia tunc qđ poſitum eſt eſſe genus, non eſt genus,quoniam oportet ꝙ genus prædicetur de pluribus, q̄ ipſa ſpecies: gratia exempli,vt qui poſuit vnum genus entis, quia de paucioribus q̄ de quibus eſt verum ipſum ens, eſt verum ipſum vnum, & ſimiliter ꝙ nomen multitudinis ſit genus numeri.

Locus. 6. qui eſt. 6. & 7. I Ari. Sextus locus eſt,quando quicqd eſt poſitum eſſe ſpecies cuiuſdā generis,& non eſt vna ſpecierum, in quas hoc genus diuiditur,neque remota neque proxima, neque illis

C communis,id,quod poſitum eſt genus,non eſt genus. v. gr. qui poſuit motum genus voluptatis, ſi voluptas non ſit translatio, neque alteratio,neque crementum,neq; generatio,nec vlla ſpecierum,in quas diuiduntur ſingulæ ſpecies motus : ipſe itaque motus non eſt voluptatis genus. Hic aurem locus eſt demōſtratiuus,quia neceſſario de quo prædicatur genus de ipſo, prædicatur aliquid de ſpecieb⁹ generis, aut ipſum eſt vna de ſpeciebus generis:ſin aūt, prædicaretur de illo prædicatione accidētis. Et hic locus redit ad illud,

cui

MANTINVS

ita contingit,quia natura ipſius re- D latiui inſequit oīa p̄dicamēta, eisq; accidit: & nōnunq̄ ſignatur ſpecies p̄ nomen p̄dicamenti, quod eſt ſubiectum ipſius relationis,& genus ſignificatur p̄ nomen indicans ipsā relationē. Et tunc oritꝫ ambiguitas, qualiter vna ſpēs ſitī vno p̄dicamēto,& eius genus in alio p̄dicamēto: hoc tñ cōtigit pp noīs appellationē.

Locus quintus eſt,vt inſpiciamus vtrum definitio ſpeciei verificatur de ipſo genere, ſicut definitio generis vere dī de ipſa ſpecie,tunc id, qđ fuit aſſignarum pro genere, non eſt genus,propterea quia oportet vt ge E nus p̄dicetur de pluribus,q̄ p̄dicatur ipſa ſpēs:vt qui dicunt ipſum vnum eſſe genus ad ipſum ens, nā pauciora ſunt illa,de quibus vere dī vnū,q̄ ea de quibus vere dī ens : pari ratione,qui dicit multitudinem eſſe genus ad numerum.

Locus ſextus eſt, ꝙ quicquid aſſignatur pro ſpecie alicuius gnis, quę non ſit vna ex ſpēbus, in quas diuidiꝫ illud genus,tū propinquis, tum remotis,neq; cōicat cū eis,tūc illud, quod aſſignatꝫ pro genere,nō eſt genus.exempli gra,ſi quis dicat, morū eſſe genus voluptatis : nam ſi volu- F ptas non ſit translatio, neq; alteratio, neq; incrementū, neq; gnatio, neq; aliqua ſpecierū, in quas diuiditur quodlibet genus motus, tūc motus ipſe non erit gen⁹ voluptatis. Is tñ locus eſt demiatiuus, propterea, quia neceſſe eſt, vt id,de quo p̄dicatꝫ genus,p̄dicetꝫ etiam de eo aliqd ſpērū gnis,vel vna ſpērū gnis , alias. n. p̄dicaretꝫ de eo p̄dicatione accntis. Et tūc locus is reduceretur ad eum locum , in quo prædicatio deficit à

præ-

ABRAM

A cui deficit ꝓdicatio in eo ꝙ qđ ſit.

Locus 7. qui eſt 8. & 9. Septimus vero locus eſt ꝙ conſi deremus an ſpecies dicatur de pluri bus,q̃ dicatur genus, illud nō eſt ge nus. verbi gratia, qui poſuit ens genus imaginabilis: maginabile enim eſt vniuerſalius ente: & ſimiliter ét ſi genus & ſpecies dicantur recipro ce, vt dixit, qui poſuit principium genus primi: quando enim inuenitur ſpecies ſecundum vnam harum duarum diſpoſitionum, quod poſi tum eſt non eſt illius genus, quādo ſcilicet fuerit generi æquale, aut il-

B lud ſuperans. Et hic locus redit ad ſe dem, quæ eſt, quòd genus ſuperet ſpeciem.

Locus. 8. qui eſt 10. Octauus locus eſt, ꝙ conſidere mus quod poſitum eſt genus alicui ſpeciei: quia ſi illud inueniremus ꝙ non ſit genus vlli rerum, quæ non differunt ſecundnm ſpeciem, dico ſm ſpecies huius ſpeciei, id quod po ſitum eſt eſſe genus, non eſt genus: & ſi illud inuenerimus genus vnius illarum, eſt genus omnium. Hic.n. locus fit ad conſtructionem, & de ſtructionem. exempli gratia in con

C ſtructione, quia ſi animal fuerit ge nus Sciiharum, illud eſt omniū ſpe cierum hominum: huius autem exemplum in deſtructione eſt, vt qui poſuit impartibile genus linea rum indiuiſibilium: indiuiſibile enim non verificatur de line s diui ſibilibus: diuiſibiles autem & indiui ſibiles ſunt vnius ſpeciei. Hunc au tem locum eſſe demōſtratiuum in deſtructione eſt notū ex prædictis: genus.n. eſt vnū idem oīum rerum q̃ ſunt vnæ ſpecie, & ſi ſit quarundā eſt omnium: eſt enim genus aliqua rum ex parte qua eſt genus oīum.

MANTINVS

ptędicatione in eo quod quid. D

Locus ſeptimus eſt, vt inſpiciam⁹, vtrum ſpēs dicatur de pluribus, q̃ ip ſum genus dī: nam tunc illud nō eſt genus. exēpli gr̃a, ſi quis dicat, ens eſ ſe genus ad opinabile nam opinabi le cōis eſt ipſo ente: pari rōne, ſi ge nus & ſpēs dicant̃ æqualiter, vt q di cit ipſum principiū eſſe genus ad ip ſum primū: nam, cū inuenerimus ſpēm vnius illarū duarum rerū, tūc illud, quod poſitum eſt pro gn̄e, nō erit genus, ſ. quia erit id æquale ge neri, vel ſuperabit illud: Hic aūt lo-

E cus reducit̃ ad illam regulā, in qua dicitur ꝙ genus ſuperat ſpeciem.

Locus octauus eſt, vt inſpiciam⁹ id, quod poſitum eſt pro genere ali cuius ſpeciei, & ſi inuenerimus ipsū non eſſe genus alicui rerū, quæ nō differunt ſpecie, hoc eſt ſpecieb⁹ hu ius ſpeciei, tunc illud, quod ponitur eſſe genus, nō erit genus: ſi vero in uenerimus ipſum eſſe genus vni illarum, erit vtiq; idem & oībus: nam is locus facit ad conſtruendum & de ſtruendū: ad conſtruendum quidē, vt cum dicimus, ſi animal eſt genus ad æthiopes, tunc erit genus cunctis F ſpeciebus hoīum: ad deſtruendum vero, vt ſi quis dicat ipſum indiniſi bile eſſe genus ad lineas indiuiſibi les, quoniam indiuiſibile non vere dicitur de lineis diuiſibilibus: diui ſibiles autē & indiuiſibiles ſunt eiuſ dem ſpeciei. Quòd autem is loc⁹ ſit demonſtratiuus in deſtruendo, ſa tis patet ex prædictis, qñ genus eſt idem cunctis rebus, quæ ſunt eiuſ dem ſpeciei: & ſi ſit alicui earum ge nus, erit vtiq; & omnib⁹, qm̃ eſt ge nus quibuſdam earum ea rōne, qua eſt genus cunctis earum.

De

CONſiderandum autem, & ſi quod aliud genus eſt aſſignatæ ſpeciei, quod neq; continet aſſignatum genus, neq; ſub illo eſt. Vt ſi quis iuſtitiæ ſciam ponat genus: eſt enim virtus genus, & neutrum generũ reliquum continet: quare non erit ſcientia genus iuſtitiæ. Videt enim, qñ ſpecies vna ſub duobus generibus eſt, alterũ ab altero cõtineri. Habet aũt dubitationẽ in quibuſdã quod hmõi eſt: nam vr quibuſdam prudentia, & virtus, & ſcientia eſſe, & neutrum genus à neutro contineri: non tñ ab omnibus conceditur prudentiam ſcientiam eſſe. Si igitur quis admittat qđ dictum eſt verum eſſe, attamen ſubalterna, vel ſub eodẽ ambo fieri quæ eiuſdẽ ſunt genera neceſſariũ videbit eſſe, quẽadmodũ & in virtute & in ſcia accidit: vtraq; enim ſub eodẽ genere ſunt: nam
H vtrunq; eorum habitus, & diſpoſitio eſt. Conſiderandũ igitur, ſi neutrum eſt in aſſignato genere. ſi enim neq; ſubalterna ſunt genera, neq; ſub eodem ambo, non erit quod aſſignatum eſt genus. Cõſiderandum autem & genus aſſignati gñis, & ſic ſemper ſuperius genus, ſi oĩa prædicant de ſpecie, & ſi in eo quod quid eſt prædicantur. Nam omne ſuperius genus, prædicari oportet de ſpecie in eo quod quid eſt: ſi ergo alicubi diſſonet, manifeſtum, qm̃ non eſt genus quod aſſignatum eſt. Rurſum, ſi genus participat ſpẽm vel ipſum, vel aliquod ſuperiorum generũ. Nam nullum ſuperiorum participat quod inferius eſt. deſtruenti igitur quemadmodũ dictum eſt vtendũ, aſtruenti autem ſi confiteatur quidem ineſſe ſpeciei quod dictum eſt genus, at vt genus ineſt dubitetur, ſufficit oſtendere aliquid ſuperiorũ generum in eo quod quid eſt, de ſpecie prædicari. Vno enim in eo quod quid eſt p̃dicato, oĩa & ſuperiora illius, &
I inferiora, ſi p̃dicant de ſpẽ in eo qđ quid eſt p̃dicabũtur: quare & aſſignatum genus in eo quod quid eſt prędicabitur: q̃ autem vno in eo quod quid eſt prædicato, oĩa etiam reliqua (ſi prædicant) in eo quod quid eſt prædicabunt, per inductionem ſumendum. Si aũt ſimpliciter ineſſe dubitetur aſſignatũ genus, nec ſufficit oſtendere aliquod ſuperiorũ generum in eo quod quid eſt de ſpecie prędicari: vt ſi ambulationis genus quiſpiam aſſignauit lationem, non ſufficit oſtendere q̃ motus eſt ambulatio, ad oſtendendum q̃ latio eſt, eo q̃ & alĩ motus ſunt: ſed oſtendendum, q̃ nullum participat ambulatio eorum quæ ſunt ſm eandẽ diuiſionem, niſi lationem: nam neceſſe eſt quod genus participat, & ſpecierum aliquam partici pare ſm primam diuiſionem: ſi enim ambulatio neq; augmentationem, neq; diminutionẽ, neq; alios motꝰ

par-

11. Locus Declauo.

12. Locus Declauo.

13. Locus Declauo.

14. Locus Declauo.

A participet, manifeſtum qm̃ lationem participabit: quare erit genꝰ latio, ambulationis. Rurſum, de quibus ſpecies, quæ poſita eſt vt genus prædicatur, conſiderandum ſi & aſſignatum genus in eo quod quid eſt, de ipſis eiſdem prædicatur, de quibus & ſpecies: ſimiliter autem & ſi omnia quæ ſupra genus ſunt. Nam, ſi alicubi diſſonat, manifeſtum, quoniam non eſt genus quod aſſignatum eſt: ſi enim eſſet genus, omnia & ſuperiora illius, & ipſum, in eo quod quid eſt prædicarentur deꝝ ſ, de quibus & ſpecies in eo qđ quid eſt prædicatur: deſtruenti igitur vtile, ſi non prædicetur genus in eo quod quid eſt de quibus & ſpecies prædicatur: aſtruenti autem ſi prædicetur in eo quod quid eſt, vtile: accidet enim genus & ſpeciem de eodem in eo quod quid eſt prædicari: quare & idem ſub duobus generibus fit: neceſſe eſt igitur ſubalterna genera eſſe. Si igitur oſtendatur quod volumus genus aſtruere non

B eſſe ſub ſpecie, manifeſtum quoniam ſpecies ſub hoc erit: quare oſtenſum erit, quoniam genus hoc. Conſiderandæ autem & rationes generum, ſi aptantur ad aſſignatam ſpeciem, & ad participantia ſpeciem. Neceſſe eſt enim generum rationes prædicari de ſpecie, & de ꝝ ſ, quæ participant ſpeciem: ſi igitur in aliquo diſſonet, dilucidũ quoniã non eſt genus quod aſſignatum eſt. Rurſus, ſi differentiam vt genus aſſignauit. Vt ſi immortale, genus Dei: nam differentia eſt aĩalis immortale, eo ꝙ aĩalium alia mortalia, alia immortalia: manifeſtum igitur, qm̃ peccant, nullius enim differẽtia eſt genus. Quod autem hoc verũ, manifeſtum: nulla enim differentia ſignificat quid eſt, ſed magis quale quid, vt greſſibile, & bipes. Et ſi differentiam in genere poſuit tanq̃ ſpeciem. Vt impares quidem numerum: differentia enim numeri impar, & non ſpecies eſt: neq; videtur participare differentia genus: nam omne,

C quod participat genus, vel ſpecies, vel indiuiduum eſt: differentia autem neq; indiuiduum, neq; ſpecies: manifeſtũ igitur qm̃ nõ participat genus differentia, quare neq; impar ſpecies erit, ſed differẽtia, qm̃ non participat genus. Amplius, ſi genus in ſpecie poſuit. Vt contiguitatem idipſum quod eſt cõtinuitatem: aut mixturam idipſum, quod eſt temperamentum: aut (vt Plato definiuit) lationem ſ̃m locum mutationem: non enim neceſſarium contiguitatẽ continuitatem eſſe, ſed è conuerſo, continuitatem contiguitatem: non enim omne contiguum continuatur, ſed quod continuatur, contiguum eſt: ſimiliter autem & in alĩs: nam neq; mixtura oĩs, temperamentum: nam ſiccorũ mixtura non eſt temperamẽtum, neq; ſ̃m locũ mutatio omnis, latio: nam ambulatio nõ videtur latio eſſe: penè enim in ꝝ ſ quæ inuoluntarie locũ ex loco ꝑmutãt, di-

15. Locus. Declaratio.

16. Locꝰ. Declaratio.

17. Locꝰ. Declatio.

18. locus. Declatio.

19. locus. Declatio.

G citur latio, quemadmodum inanimatis accidit: manifestum autē, qm̄ & de pluribus species dr̄ q̄; genus in assignatis, cum oporteat è contrario fieri. Rursum, si differentiam in spē posuit. Vt immortale idipsum quod est Deum, nam accidit de æqualibus, aut pluribus q̄ speciem dici: differentia aūt semper de æqualibus, aut pluribus q̄; species dicitur. Amplius, si in differentia genus posuit. Vt colorem idipsum quod est congregatiuum, aut numerum quod impar. Et si genus vt differentiā dixit. Possibile est enim aliquē talem suscipere positionem, vt temperantię, mixturam dr̄iam: aut lationis, fm locum mutationem: inspiciendum autem oīa q̄ sunt huiusmodi, per eadem: cōicant enim loci: de pluribus enim genus q̄ differentiam oportet dici, & non participare differentiā. Sic autem assignato, neutrum eorum, quæ dicta sunt, possibile est accidere: nam & de paucioribus dicetur, & participabit genus differē

H tiam. Rursum, si nulla differentia generis prædicatur de assignata specie, nec genus prædicabitur. Vt de anima neq; impar, neque par prædicatur: quare nec numerus. Amplius, si prius est natura species, & simul interimit genus. Videtur enim contrarium. Amplius, si contingit relinquere dictum genus, vel differentiā (vt animam, moueri, opinionem: verum, & falsum) neutrum erit dictorū genus, vel differentia. Videtur enim genus & differentia sequi quandiu fuerit species.

Latio quid

20. locus. Declatio.

21. locus. Declatio.

22. locus. Declatio.

23. locus. Declatio.

24. locus. Declatio.

25. locus. declatio.

Sermo de alijs locis generis. Cap. 2.

ABRAM

Locus. 9. qui est. 11.

NOnus autem locus est, q̄ cōsideremus spēm, quæ posita est sub aliquo genere, si illius est aliud

I genus, quod non contineat gen' positum, nec ipsum cōtineat positum genus: quia si hoc ita fuerit, qđ positum est, genus non est. Verbi gr̄a, quia si quis poneret sciētiam genus iustitiæ, & inueniamus virtutē actiuam, quæ est genus iustitiæ: non cōtinere scientiam, neq; sciētia ipsam continet: per hoc itaq; destruitur, q̄ scientia sit genus iustitiæ. Quod autem qñ ponunt duo genera vni' rei, oporteat vnum illorum continere alterum, hoc apparet in multis rebus. Verbi gratia auis & aīal sunt genera corui, auis autem continetur in

MANTINVS

LOcus nonus est, vt cōsiderem' spēm assignatā sub aliquo genere, vtrum habeat aliud genus, qđ non cōtineat illud genus positum, M

aut non contineat ab illo posito: nā si ita res se habuerit, tūc id, qđ p genere assignatum fuit, non erit gen'. exempli gr̄a, si quis dicat scīam esse genus iustitiæ, & inueniamus virtutem actiuam, q̄ est genus ad virtutē, nō cōtinere scīam, neq; ab ipsa sciētia contineri, tunc p hoc destruitur ipsam scīam esse genus virtutis, vel siquis īposuerit duo genera vni rei, tūc ēt oportebit vt vnū eorū contineat alterū. & hoc pspicuū & ī multis rebus, exēpli gr̄a auis & aīal sunt duo gña ad ipm coruū, & coru' cō-

tine-

Digitized by Google

ABRAM

A in animali: & ſimiliter ambulans & progreſſiuum ſunt duo genera bipedis, quorum vnum continetur in alteto: deſtruit autem hunc locum, quia virtus & ſcientia ſunt duo genera prudentiæ, & neutrum continetur in altero. Si autem hoc conceſſerimus oportet addere illi, quod adiectum eſt, ꝙ vnum alterum contineat, vt ambo ſubſint vni eidẽ generi: ſcientia enim & virtus omnes ſubſunt habitui, & quod deficit generi in hoc loco eſt, ꝙ illius prædi-
B catio non ſit in eo, ꝙ quid ſit: aut dicamus ꝙ in virtute intellectiua continetur ſcientia & prudentia, & ꝙ prudentia non continetur in virtute actiua.

Locus 10. qui ē. 12. &. 13.

Decimus autem locus eſt, ꝙ conſideremus genus ſupremum illius quod poſitum eſt eſſe genus, quod ſi non prædicetur de ſpecie in eo ꝙ quid ſit, quod poſitum eſt genus, non eſt genus: hoc autem fit, quando notum eſt genus ineſſe ſpeciei, & non dubitatur, niſi an ſit genus nec ne: ſi autem non fuerit notum ineſſe, poſſet mentiri. Verbi gratia qui
C poneret progreſſiuum genus ambulantis, & ſumeret ad hoc inditium, quia motus prædicatur de progreſſu & ambulãte in eo quòd quid ſit, quia niſi notum eſſet, aut iam commoſtratum ſit ambulationem eſſe progreſſum, poſſet ambulatio eſſe alia ſpẽs motus, ſed verax eſt hic locus, qñ fuerit eſſe notum. Sicq; etiã conſiderabimus huic ſimile ĩ rebus,

quæ

MANTINVS

D tinet ſub aĩali: ſiſrq; greſſile & tranſmutabile ſm locũ ſunt duo genera ad bipes, quorũ alterũ ſub altero cõtinet. Sed hic locus hẽt ĩſtãtiã, cum virtus & ſcĩa ſint duo gña ipſi⁹ prudẽtiæ, neutrũ tñ ipſorũ cõtinet ſub neutro eorũ: ſi igr̃ hoc ꝯcedat, oportebit addere illi cõditionẽ, ĩ qua dixit, alterũ debere ſub altero cõtineri, ꝙ oĩa exiſtãt ſub eodẽ gñe: nam ſcĩa & virtus ambæ ſub habitu cõtinent, ĩ hoc tñ deficit ipſum genus in hoc loco, ꝙ ꝓdicatio eius nõ eſt ĩ eo qđ qd. vel erit dicendũ, ꝙ ſub virtu
E te contẽplatiua continet ſcientia & prudentia, & ꝙ prudentia non continetur ſub virtute actiua.

Locus decimus ē, vt cõſideremus ſupius gen⁹ aſſignati gñis, & ſi nõ ꝓdicet de ipſa ſpẽ ĩ eo qđ qd, tunc id, qđ fuit poſitũ ꝓ gñe, nõ erit genus & ſi ꝓdicet ĩ eo qđ qd, tũc qđ poſitũ ē genus, erit genus. Et is locus valet in deſtruẽdo, & cõſtruendo: nã, ſi illud fuerit genus, tũc genus aſſignatũ ꝓdicabit de hoc gñe in eo qđ qd, & ꝓdicabitur quoq; de illa ſpẽ in eo qđ quid, & ipſum genus aſſignatũ ꝓdicabit de ſpẽ ĩ eo qđ qd. Hoc aũt
F ita fiet, cũ ipm gen⁹ manifeſte ĩſit ipſi ſpẽi, & nihil dubij hẽat de eo, niſi vtrũ ſit genus, vel nõ. At ſi nõ ſciat certe ipm illi ĩeſſe, tũc poterit mẽdacĩũ cõmittere. exẽpli g. ſi qs dicat ipſã lationẽ eẽ genus ipſi greſſibili, & hoc ꝓbet ppea, ꝙ mot⁹ ꝓdicat de ipſa greſſione, & trãslatiõe ĩ eo qđ qd: nã ſi nõ ſit notũ, vel fuerit iã notificatũ ipſã greſſionẽ eẽ lationẽ, tunc greſſio poſſet cõtineri ſub aliq̃ alia ſpẽrũ motus. Sed locus is erit verus, qñ notũ ſit illud eſſe: pari rõne conſiderãdum eſt illud idẽ in illis reb⁹,

ABRAM

G quæ ſubſunt ſpeciei, quæ de illis ꝑdicatur in eo ꝙ quid ſit, quia ſi quod poſitum eſt fuerit genus, prædicatur de illis in eo ꝙ quid ſit: ſin autē, non eſt genus.

Locus. 11. qui eſt. 14 Vndecimus locus eſt, ꝙ conſiderem⁹ generis definitionem, quia ſi non conueniat ſpeciei, quæ ei ſuppoſita eſt, aut reb⁹ quę ſpeciei ſubſunt, illud non eſt genus: generis enim definitio expedit ꝙ conueniat ſuę ſpeciei: & ideo continentia non eſt virtus, quia virtutis definitio non conuenit continenti. Sicq; nec ſcientia eſt genus virtutis, quia illi non con

H uenit eius definitio, quæ eſt ꝙ ſit habitus, qui impoſſibile eſt aliter eſſe quàm eſt.

Loc⁹. 12. q̄ 6. 15. & 16. Duodecimus locus eſt, ſi differentia poſita fuerit vt genus, illa nō eſt genus. Verbi gratia, ſi immortale poſitum fuerit genus angelorum: per immortale enim diuiditur animal, quoniam quoddā animal eſt mortale, & quoddā immortale. Hic autem locus eſt verax, quia deeſt illi ꝑdicatio in eo, ꝙ quid ſit: gen⁹ enim prædicatur in eo ꝙ quid ſit, non in eo ꝙ quale ſit. Sicq; etiam errat, qui

I ponit generis differentiam vice ſpeciei, & genus prædicatur de illa, quatenus differentia eſſet illius ſpēs, de quocunque enim ꝓdicatur genus in eo quod quid ſit, eſt indiuiduum aut ſpecies, differentia autem neutra harum eſt. Locus autem eſt verax, quando differentia ſumitur denudata à materia, quia quando ſumeretur cum materia, eſſet ipſamet ſpe

Locus. 13. qui ē 17 18. 19. & 20. cies. verbi gratia, qui ponit animal genus rationalis rectè ponit.

Tertiusdecimus locus eſt, ꝙ conſideremus an poſitū ſit gen⁹ i ſpēm. Huius

MANTINVS

quæ exiſtunt ſub illa ſpecie, q̄ prędi K catur de eis in eo quod quid, nam ſi illud poſitum fuerit genus, runc ꝑdicabitur de illis ī eo quod quid: alias enim non erit genus.

Locus vndecimus eſt, vt conſiderem⁹ definitionem generis, nam ſi non conueniat rei, q̄ eſt poſita pro ſpecie ſub eo, vel reb⁹ ordinatis ſub illa ſpē, tunc non eſt genus, qñ definitio generis debet cōcordare cum ſua ſpē: & ideo ipſe cōtinēs non erit ſtudioſus, quia definitio ſtudioſi nō cōuenit definitioni, continentis: & ſiſt ſcīa non erit genus virtutis, qñ definitio ſcīæ, q̄ eſt habitus, qui nō L poteſt aliter ſe habere, non conuenit definitioni virtutis.

Locus duodecimus eſt, ſi ponat differentia ꝓ genere, tunc non eſt genus. exēpli gra, ſi ponat immortale eſſe genus ad angelos, qm̄ ꝓ immortale diuiditur aīal, cum aīaliū aliud mortale ſit, aliud immortale. Is autem locus eſt verus, quia nō habet prædicationē in eo quod quid: nam genus prædicatur in eo quod quid, non in eo quod quale. Similiterq; peccat, qui ponit differentiam generis vice ſpeciei, & prædicet genus de ea, eo quod ipſa differētia ſit M eius ſpecies: nam de quocunq; prædicat gen⁹ in eo quod quid, vel eſt indiuiduum, vel ſpēs, ſed differentia nullum horū eſt duorū. Is autē locus erit verus, ſi capiatur, ipſa differentia expers materię: nā ſi cum materia ſumeret, tūc eſſet ipſamet ſpēs. exēpli gra, ſi quis ponat aīal eſſe genus ad rōnale, tunc ponit differentiā vice ſpēi, ſed ſi ponat aīal eſſe genus ad rationale, tunc rectè id ponit.

Locus decimustertius eſt, vt inſpiciamus

ABRAM

A Huius autem ſignificatū eſt, ꝙ poſita ſit ſpecies ſui generis: genus hoc eſt illius quod poſitum fuerat eius gen'. v.g. ſi quis poneret hominem genus animalis, & continuum gen' contigui: communius enim eſt contiguum continuo. Quod itaq; poſitum eſt genus huius cōditionis nō eſt genus: genus enim, prout dictū eſt, ipſum eſt vniuerſalius ſpecie: & prope hoc etiam eſt, ſi poſita fuerit differentia in ſpeciem: & hui' ſignificatū eſt, ꝙ ſpecies poſita fuerit genus ſuæ differentiæ. v.g. ꝙ ponatur angelus genus immortalis, aut homo gen' rationalis, hinc hæc ſpecies
B fuerit differentiæ æqualis, aut differentia fuerit vniuerſalior, q̄ illa. Et ſimiliter ſi ſumeretur genus, vt differentia, non eſt differentia: vt ſi ſumeremus animal differētiam mortalis, & ſicut qui definiuit ſonum eſſe aerem, quia pulſatio eſt ſoni genus. Et hic locus propriuſ eſt deſtructioni differentiæ: & hæc loca redeunt ad vnam baſim, ſ. ꝙ ſemper genus dicatur de pluribus, q̄ dicat' ſpecies, aut differentia, & ꝙ prædicetur de differentia in eo ꝙ quid ſit.

C Quartusdecimus locus eſt, ꝙ conſideremus, ꝙ ſi nulla dr̄iarū gn̄is poſiti p̄dicet' de ipſa ſpē, nec genus p̄dicat' de illa. v.g. q̄a de aīa non verificatur, ꝙ ſit par, aut impar: ſicq; nec numerus eſt ipſius genus: dr̄iæ. n. generis diuiſiuę, q̄n cū gn̄e cōponunt', faciunt ſpēs. Et ideo neceſſario expedit, ꝙ cū ſpē poſita ſub genere cōueniat aliqua dr̄iarū generis. Et ideo motus nō eſt genus t̄pis, q̄a t̄pi non ineſt aliqua dr̄iarū ipſius motus, q̄ ſunt velocitas & tarditas: hic aūt locus ē de locis ſumptis ſm ptitionē.

Locus. 14. q̄ eſt 21. et 22.

Quin-

MANTINVS

ciamus vtrum genus ſit poſitum in D ſpē, hoc eſt, vt ſpēs ponat' pro genere gn̄is ſui, i. pro eo, qđ fuit poſitum ꝑ eius gn̄e. exempli gr̄a, ſi ponamus hoīem eſſe genus aīalis, & continuitatē genus contiguitatis, q̄n cōtiguitas plus continet, q̄ continuitas. Qui igit' poſuerit genus hoc pacto, non erit genus, quia genus (vt dictū eſt) cōius eſt ſpē, neq; huī' abſimile eſt, ſi quis ponat dr̄iam in ſpē, hoc eſt, vt ponat' ſpēs genus ipſius dr̄iæ. exēpli gr̄a, ꝙ ponat angelū gen' ad immortale, vel hoīem genus ad rōnale, q̄n ipſa ſpēs vel eſt æqualis dr̄iæ, vel dr̄ia eſt cōior ea. Similiterq; ſi E ſumat' genus pro differētia, nō erit profecto dr̄ia, vt ſi ſumat' aīal differētia ad mortale, & vt ſi qs diffiniat ſonum dicens, ꝙ eſt aer pcuſſus, q̄n ipſa pcuſſio eſt genus ad ſonū, & hic locus eſt ptoprius in deſtruēdo differentiam. Hæc tn̄ loca reuertuntur ad vnam regulam, ſeu fundamētū; nempe, ꝙ genus de pluribus ſemper dī, q̄ dicatur ſpēs, vel dr̄ia, & ꝙ p̄dicatur de differentia in eo quod quid.

Locus quartusdecimus eſt, vt inſpiciamus vtrū vna ex differētijs generis aſſignati nō p̄dicet' de ſpē, tūc neq; ipſum genus de ea p̄dicabitur. F exēpli gr̄a, ſi de aīa nō vere dicat', ꝙ ſit par vel impar, ergo neq; ipſe numerus erit genus eius, propterea q̄a differentiæ diuiſiuæ generis, ſi componant' cū genere, pariunt ſpēs: & ideo neceſſe eſt oīno, vt ſpēs, quę ſub genere exiſtit, conueniat cum ea aliqua dr̄iarum generis. Et ideo mot' non eſt genus tēporis, quia non ineſt tēpori vna differentiarū motus, q̄ eſt velocitas, & tarditas: & hic loc' eſt ſumptus ab ipſa diuiſione.

ABRAM

G Quintus decimus locus eſt, ſi ſpe
Locus .15. cies ſit naturaliter prior genere, &
qui é. 23. propterea velit auferre genus illius ablatione, quod poſitum eſt genus non eſt genus: genus enim naturaliter pri⁹ eſt ſpecie, & illa ē poſterior: genus enim de pluribus dicitur, q̄ ipſa ſpecies: & ei⁹ vis eſt vis loci, quo genus ſeritur ordine ſub eius ſpecie.

Locus.16. Sextus decimus locus eſt, conſide
qui eſt 24 rare ſi genus auferatur, & non aufe
ratur ſpecies, illud non eſt genus. verbi gratia, ſi motus aufertur ab anima, & anima ſit, motus non eſt animæ genus: hic autem locus vti-
H lis eſt differentiæ, vt ſi auferatur ani
ma, & opinio ſit. Themiſtius autem opinatur, ꝙ vis huius loci ſit vis loci præcedentis: hic autem locus verax eſt, quia ipſe poſuit genus & differentiam inſeparabiles.

Locus.17. Decimus ſeptimus locus eſt, ſi ſpe-
qui eſt.25. cies admittat contrariū illius quod poſitum eſt genus, illud non eſt poſſibile illi, ſicq; non eſt genus, quoniam ſi eſſet genus, poſſibile eſſet duo contraria ineſſe ſpeciei, ex quo genus non ſeparatur. Verbi gratia, ſi diceremus, ꝙ bonum ſit ſanitatis
I genus, ſanitati enim poſſet malum euenire: quando autem vellet aliquis hūc locum eſſe veracem, apponenda eſt ei conditio, ꝙ euentus cōtrarij ipſi ſpeciei ſit per ſe: ſin autē, accideret hinc, ꝙ ſanitas non eſſet bona, prout in præcedenti exemplo diximus.

MANTINVS

Locus decimus quintus eſt, ſi ſpe K
cies ſit prior natura ipſo genere. intelligit aūt ꝑ hoc, vt ipſa ablata auferatur genus, tunc illud quod poſitum eſt pro genere, non erit genus: qm̄ genus natura prius exiſtit ipſa ſpē: & hic locus reducit ad eū, ī quo dicebat, ꝙ genus in plus ſe hēt q̄ ſpecies, & hēt vim illius loci, in quo genus ſub ſua ſpecie eſt ordinatum.

Locus decimus ſextus eſt, vt inſpiciamus ſi ablato genere ſpecies non auferat, tunc non erit illud genus. exempli gratia, ſi ſeparato motu ab anima ipſa anima adhuc reperiatur tunc motus non erit genus animæ: & hic locus confert in ipſa differen- L
tia, quoniam, ſi differentia tollatur, & non tollatur ſpecies, tunc illa non erit differentia: vt ſi quis dicat iuſtitiam eſſe differētiam ipſius opinionis. nam poteſt tolli iuſtitia remanente ipſa opinione. Themiſtius autem dicit, ꝙ is locus, & ꝓcedens hāt eandem vim: & eſt verus is locus, quia ipſe ponit genus, & differentiā eſſe inſeparabilia.

Locus decimus ſeptimus eſt, ſi ſpecies alicuius aſſignati generis participet. vel poſſit participare contrarium illius dati generis, tunc illud nō erit genus: qm̄ ſi eſſet genus, tūc M
duo contraria eſſent ſimul in ipſa ſpecie, cum genus ſit inſeparabile. exempli gratia, ſi quis dicat ipſum bonum non eſſe genus ſanitatis, qa malum poteſt ineſſe ſanitati: ſed ſi quis velit hunc locum fieri verum, oportet, vt in eo hanc ſubijciat conditionē: nēpe vt illud contrariū inſit ꝑ ſe ipſi ſpeciei, alias enim ſequeretur, ꝙ ſanitas non eſſet bona, vt diximus in præcedenti exemplo.

De

De genere, loci alij. *Cap.* 3.

A INſpiciendū aūt & ſi quod in genere poſitum eſt, participat aliquid contrarium generi, aut ſi contingit participare. nā idem contraria ſimul participabit, eo ꝙ ipſum, genus quidē nunquā relinquit: participat aūt & contrariū, aut contingit participare. 26. locus. Declatio.

Amplius, ſi quippiā cōicat ſpēs, quod impoſſibile eſt oīno ineſſe ñs, quę ſunt ſub genere. Vt ſi aīa vitæ cōicat, numerorum aūt nullum poſsibile eſt viuere, non erit ſpēs numeri aīa. 27. Locus. Declatio.

Conſiderandū aūt & ſi æquiuoca ſit ſpēs generi elementis vtenti, ñs q̄ dicta ſunt ad æquiuocum. Vniuocum enim genus, & ſpecies. 28. Locus. Declatio.

Qm̄ inſpiciendum aūt oīs generis plures ſpēs, inſpiciendum ſi non contingit alteram ſpeciem eſſe dicti generis. Nam ſi non eſt, manifeſtum qm̄ non erit genus oīno, quod dictum eſt. 29. locus. Declatio.

Conſiderandum etiam eſt ſi quod tranſlatitiè dictum eſt, vt genus aſsignauit. Vt temperantiam conſonantiam. nam oē genus proprie de ſpeciebus prædicatur: conſonantia vero de temperantia non proprie, ſed trāslatitiè: oīs enim conſonantia in ſonis. 30. locus. Declatio.

B Amplius, ſi ſit contrarium ſpeciei aliquid, conſiderandum. Eſt aūt multiplex conſideratio. Primum quidem ſi in eodem genere contrarium ſpeciei, cùm non ſit cōtrarium generi: oportet enim contraria in eodem genere eſſe, ſi nihil ſit contrarium generi. Cùm autem eſt contrarium generi, conſiderandum ſi contrariū in contrario. 31. Locus. Declatio.

Neceſſe eſt enim contrarium in contrario eſſe, ſi ſit contrarium quidē generi: manifeſtum autē eſt vnumquodq; eorū ꝙ inductionem. 32. Locus. Declatio.

Rurſum ſi oīno in nullo genere quod ſpeciei eſt contrariū, ſed ipſum genus. Vt bonum, nā ipſi hoc non in genere, nec contrarium huius in genere erit, ſed ipſum genus, quēadmodum in bono & malo accidit: neutrū. n. horum in genere, ſed vtrunq; eorum genus. 33. Locus Declatio.

Deinde conſiderandum

C ſi contrariū eſt alicui & genus, & ſpēs: & horū quidē eſt aliqd medium, illorum aūt non. Nā ſi generum eſt aliquid medium, & ſpecierum: & ſi ſpērū, & generū: vt in virtute, & vitio: & iuſtitia, & iniuſtitia: vtrorumq; n. eſt aliquid mediū. Inſtantia huius, qm̄ ſanitatis & ęgritudinis nihil eſt mediū: mali aūt & boni aliqd mediū. 34. locus. Declatio.

Amplius, ſi eſt quidē aliquid vtriſq; mediū & ſpēbus, & generibus: non ſilr aūt, ſed horum quidē ſm negationē, illorū vero vt ſubiectū. probabile. n. ſilr & in vtriſq;. Vt in virtute & in vitio, iuſtitia, & iniuſtitia: vtriſq; n. ſm negationē mediū. 35. locus. Declatio

Amplius, qm̄ non eſt contrariū generi: conſiderandū non ſolū ſi contrariū in eodem gñe, ſed & mediū. In quo. n. extrema, & mediū, vt in albo & nigro: nam color genus & horū, & mediorū colorum omnium.

G Inſtantia,qm̃ defectus quidē & ſuperabundantia in eodē genere
36. locus. Declaratio. (in malo.n.ambo)mediocre aūt,cū ſit mediū horū, non in malo,
37. locus. Declaratio. ſed in bono eſt. Conſiderandum etiam,ſi genus quidē contrariū eſt alicui,ſpēs aūt nulli. Nam ſi genus eſt contrarium alicui,& ſpecies:quemadmodum virt⁹ & vitium,& iuſtitia & iniuſtitia: ſiſt
38. locus Declaratio. autem & in alīs conſideranti,manifeſtum vī eſſe. Inſtantia. in ſanitate & ęgritudine:ſimpliciter enim ſanitas ęgritudini cōtraria: aliqua autem ægritudo,cum ſit ſpecies ęgritudinis: nulli contrarium:vt febris & ophthalmia,& vnumquodq; aliorum. Interimenti igitur tot modis inſpiciendum:ſi enim non inſint quæ dicta ſunt,manifeſtum autem non eſſe genus quod aſſignatum eſt.

Conſtruenti vero tripliciter:primum quidem ſi contrarium ſpeciei ſit in dicto genere,cum non ſit contrarium generi. Nam ſi con
39. Locus Declaratio. trarium in hoc,manifeſtum quoniam & quod propoſitum eſt.
40. Locus Decla-ratio. Amplius,ſi medium in dicto genere. Nam in quo medium,& extrema. Rurſum,ſi ſit & contrarium quidem generi, conſideran-
H dum eſt & ſi contrarium in contrario. Nam ſi ſit, manifeſtum q̄ & propoſitum in propoſito.

Sermo de nonnullis etiam locis Generis. Cap. 5

ABRAM

Locus. 18. qui eſt 26. DEcimus octauus locus eſt, q̄ conſideremus ſi ſpēs admittat rē,quam impoſſe eſt penitus eſſe genus,id,quod poſitum eſt,non eſt genus. Verbi gratia ſi anima admittat vitam,& impoſſibile eſt vllum numerum eſſe vitam animæ, gen⁹ nō eſt ipſe numerus. Et hic locus eſt de
I locis ſumptis ſm diuiſionem.

Locus. 19. qui ē 28. Locus decimusnonus eſt, quia ex quo genus diuiditur in plures, quām in vnam ſpeciem, notum itaque eſt, quòd niſi poſito generi ſit alia ſpecies à ſpecie,cui poſitum eſt genus,illud non eſt genus: ſicut qui poſuit quòd impoſſibile ſit ſuperficiem,& lineam nō eſſe duas ſpecies, quia ſubſunt longitudini:& hoc loco deeſt generi, q̄ ſit prędicatum de multis,cum illud ſit vnum,aut quaſi illud.

MANTINVS

LOcus decimusoctauus eſt, vt inſpiciamus vtrū ſpēs cōicet, vel participet aliq̄d,q̄d non poſſit oīno ineſſe ipſi generi,tunc id,q̄d fuit aſſignatum ꝓ gñe,non erit genus: vt exēpli gratia,ſi aīa participat vitā, & nullus numerus eſt vita, ergo numerus non erit genus eius. Is aūt locus eſt ex locis ſumptis à diuiſione. M

Locus decimusnonus eſt, q̄,cum genus diuidat in plures ſpēs vna,ergo manifeſtū eſt, q̄ ſi non reperiat alia ſpēs in illo genere aſſignato, q̄ illa poſita illī generi, tunc illud genus non erit genus. vt ſi quis dicat lōgitudinem eſſe genus lineæ, qm̃ ſuperficies,& linea fortaſſe nō erūt duæ ſpēs ſub longitudine poſitæ: & in hoc loco deeſt, vt dicatur q̄ illud genus ſit prędicatum de pluribus,& eſt idem,vel fere idem.

Vige

Locus

ABRAM

A Vigeſimus locus eſt, ꝙ inſpiciamus quod poſitũ eſt genꝰ, ſi nomẽ de eo dictũ dicatur accõmodatione, illud nõ eſt genꝰ. vt qui dicebat, ꝙ ſcĩa ſit lux: lux nanq; eſt vere in orbe cœleſti, & igne: & ꝙ huic deeſt, eſt, ꝙ genus dicatur de ſpecie vniuoce, & in eo ꝙ quid ſit.

Locus 20. q eſt 29.

Locus. 21. q eſt 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. & 40. in Ariſto.

Vigeſimus primus locus ſumit̃ ex cõtrarijs, & hic quidẽ locus partitur in plures modos: quorũ quidã ſunt prope rei naturã, & quidã ſunt vulgares, & ex rebus q̃ deforis ſunt.

Primo itaq; conſiderabimus, ꝙ ſi

B ſpeciei ſit contrariũ, non euadit, qn illi generi ſit contrarium, aut nõ ſit illi contrarium: ſi autem non ſit illi cõtrarium, oportet ꝙ illa ſpecies, & eius cõtrarium ſint in genere, ſin autem, illud non eſt genus. Secundus autem locus eſt, ſi illi fuerit contrarium, oportet ꝙ ſpeciei contrarium ſit in generis contratio. Tertius locus eſt, ſi ſpeciei contrariũ non ſit penitus in aliquo genere, ſed ſit ſupremum genus ſm ſe: & ſpeciei non eſt genus, & illorum ét eſt ſupremũ genus ſm ſe: gratia exempli, quia bo-

C num non eſt ſpẽs alicuius generis, nec eius contrario, quod eſt malũ, eſt aliquod genꝰ. Et hæc tria loca dicit Themiſtius, ꝙ ſint prope rei naturã: hoc eſt, ꝙ ſint veracia: contraria enĩ ſine dubio, aut ſunt ſub vno eodem genere, aut ſunt ſub duobus cõtrarijs generibus, aut ſunt duo genera contrariarũ rerũ, & hæc eſt diſpoſitio ſpeciei cũ eius cõtratio, hoc eſt, ꝙ non euadat tres partitiones, hoc autem inquiſitione fit euidens. Horum vero locorũ oratoria ſunt, ꝙ conſideremus, ſi generi fuerit cõtrarium, & ſpeciei fuerit cõtrarium,

&

MANTINVS

Locus vigeſimus eſt, vt cõſidere D mus id, qđ pro genere eſt poſitũ, & ſi ſit illius nomẽ dictũ metaphorice, tunc non erit genus. vt ſi quis dicat ſcĩam eſſe lumẽ: nã lumen re vera ẽ in corpe cœleſti, & in igne: deeſt ergo hic, vt dicat̃, ꝙ illud genꝰ dicatur de ſpecie vniuoce, & in eo qđ q̃d eſt.

Locus vigeſimus primꝰ eſt ſumptꝰ ab ipſis cõtrarijs, qui quidẽ locus varijs modis diuidit̃, quoꝝ aliqui ſunt ꝓpinqui naturæ rei, aliqui vero ſũt ꝓbabiles, & ſumpti ex rebꝰ exterioribꝰ. Primo igit̃ cõſiderandũ, ſi ſpe

E cies habeat contrariũ, tũc neceſſe eſt vt genus habeat contrariũ, vel non habeat contratiũ: ſi nõ habeat contrariũ, tunc oportebit vt illa ſpẽs, & eiꝰ cõtrariũ ſint in illo genere: aliàs enim nõ erit genꝰ. Secundus vero locus eſt, ꝙ ſi habeat cõtrariũ, tunc oportebit, vt contrariũ ſpeciei ſit in cõtratio ipſius generis. Tertius locus eſt, vt ſi cõtrariũ ſpeciei nõ repetriat̃ oĩno ineſſe alicui generi, ſed ipſa ſit de ſe genꝰ ſupremũ, tũc illa ſpecies nõ eſt ei genꝰ, & eſt ét genus ſupremũ de ſe. exẽpli gra, ſi bonũ non

F fuerit ſpẽs alicuius generis, tũc eius quoq; cõtrariũ non habebit genus, qđ eſt ipſum malũ. Themiſtius aũt dicit, hos tres locos eſſe propinquos nãꝫ rei, hoc eſt, ipſos eẽ veros, qm̃ ipſa cõtraria ꝓculdubio, vel ſunt ſub vno & eodẽ gñe, vel ſub duobꝰ generibus cõtrarijs, vel ſunt duo genera rebꝰ cõtrarijs: & hæc eſt nã ipſiꝰ ſpeciei cũ ſuo cõtrario, hoc eſt, ꝙ oportet vt in his locis fiant hæ tres diuiſiones: & hoc patet ꝑ inductionem.

In horũ vero locorũ ꝓſuaſiuis, ſeu rhetoricis cõſiderandũ eſt, qm̃, ſi genus habeat contrariũ, & ſpẽs habeat

cõtrariũ,

ABRAM

G & vniusillorũ contraria fuerint mediata, & alterius cõtraria fuerint immediata, quod poſitum eſt, non eſt genus. vulgatum enim eſt, ꝙ, ſi ĩter ſpecies ſit medium, inter genera ſit medium. v.g. diuitiæ, & iniquitas, quarũ altera eſt ſub præſtantia, & altera ſub vitio, & vtraq; sũt mediata.

Huius autem loci inſtantia eſt, qa ſanitas, & morbus ſunt duo contraria immediata, & ſubſunt bono & malo, inter quæ eſt mediũ. Et alter locus eſt huic ſimilis diuulgatione, ſcilicet, ꝙ conſideremus ſi ſpecies ſit
H mediata, & generis contrarium mediatum, ſed medium vtriuſq; non ſignificatur ſimiliter: hoc eſt, ꝙ vnũ exprimatur per negationem amborum extremorum, & alterum exprimatur ſuo nomine ei⁹ comparatione: perinde ſignificatur ꝙ vulgatũ ſit, ꝙ oporteat medium vtriuſq; ſimiliter eſſe exprimendũ. verbi gra, de medio inter iuſtitiam & iniuſtitiam, & medio inter virtutem & vitium. Et alius locus eſt, ꝙ conſideremus, ꝙ, ſi contrario ſpeciei ſit medium, oportet ſubintrare genus. di-
I uulgarum enim eſt, ꝙ res cuius ſunt duo extrema, oporteat ei⁹ eſſe & medium. verbi gratia, quia nigrum, & album, & media, quæ inter ea ſunt, omnia colori ſubſunt. Huius autẽ loci inſtantia eſt, quia puſillanimitas, & expoſitio ſui ad pericula ſunt ſub vitio, & fortitudo inter eas ẽ ſub virtute. Et alius locus eſt ſi generi ſit contraria aliqua res, & ſpeciei nõ ſit contrarium, illud non eſt genus. qñ ſi generi ſit contrarium, ſpeciei etiã eſt contrarium, ſicut eſt diſpoſitio virtutis, & vitij, & iuſtitiæ, & iniuſtitiæ, quæ eis ſubſunt.

Themi-

MANTINVS

contrariũ, & cõtraria vnius eoꝝ ha- K
beãt mediũ, alia vero cõtraria non habeãt mediũ, tũc id, qđ fuit poſitũ gen⁹, nõ eſt genus, qm̃ manifeſtum eſt, ꝙ ſi ĩter ſpẽs dar̃ mediũ, ꝙ inter genera quoq; dabit̃ mediũ. exempli gra, iuſtitia, & iniuſtitia, q̃ quidem vna ſub virtute locat̃, altera vero ſub vitio, & inter vnũqnodq; eoꝝ adeſt mediũ. Hic tñ locus habet inſtatiã, qm̃ ſanitas, & ægritudo ſunt duo cõtraria immediata, q̃ tñ ſub bono & malo cõtinentur, q̃ quidẽ habẽt medium. Dar̃ & alius locus ſi⁹ huic in
ꝓbabilitate: nempe, vt cõſiderem⁹, L
vtrũ cõtraria ſpeciei ſint mediata, & cõtraria generis quoq; mediata, veruntñ nõ eodẽ modo monſtret̃ mediũ, hoc ẽ, ꝙ vnũ eoꝝ monſtret̃ per abnegationẽ duoꝝ extremorũ, alterũ vero ꝑ nomẽ indicãs habitũ, ſeu participationẽ: manifeſtũ enim ẽ, ꝙ oportet vt mediũ inter ipſa eodẽ tenore ſe habeat. exẽpli gra, medium ĩter iuſtitiã, & iniuſtitiã, & medium inter vitiũ & virtutẽ. Alius adhuc locusẽ: nẽpe, vt cõſiderem⁹, ſi cõtraria ipſi⁹ ſpeciei habẽr mediũ, tũc oporte
bit ipm cõtineri ſub eodẽ gñe: nam M
manifeſtũ eſt, ꝙ vbi ſunt duo extrema, ibidẽ exiſtit mediũ. exẽpli gra, albũ, & nigrum, atq; eoꝝ media, oĩa inquã ſub colore ꝯtinent̃. Habet tñ inſtantiã hic locus, qm̃ puſillanimitas, & audacia ſub vitio locant̃, fortitudo tñ, q̃ eſt mediũ inter ipſa ſub virtute cõtinent̃. Alius ꝑterea locus ẽ, vt ſi gen⁹ ſit ꝯtrariũ alicui rei, ſpẽs vero nulli rei ſit cõtraria, tunc illud nõ eſt gen⁹: nã, ſi gen⁹ hẽt cõtrariũ, ſpẽs quoq; habebit cõtrariũ: vtĩ virtute & vitio ſit, atq; ĩ ipſa iuſtitia & iniuſtitia, quæ ſub illis continentur.

Themi-

ABRAM

A Themiſtius autem dicit, ꝙ hic locus ſit demonſtratiuus, & ꝙ eo vſus ſit Ariſt. commonſtrando ꝙ tẽpus non ſit motus, quia motui eſt cõtraria quies, tempori autẽ nihil eſt contrariũ: & ſicut eſt demõſtratio, qua commonſtrauit, quòd connexio, & ordo non ſint genus animę, quia cõnexioni eſt contraria non connexio, animæ autem nihil eſt contrarium. Et Ariſto. in ſuo libro dicit, quòd huius loci inſtantia inuenitur in ſanitate & ægritudine, quia ſanitas eſt ægritudini contraria, & alicui
B ęgritudini, vt eſt ophthalmia, & feb. quæ non habent aliquid contrariũ.

Et de hoc eſt perſcrutandum: veriſimile enim eſt, ꝙ ſingulis paribus ęgritudinũ ſit ſanitas contraria, & ꝙ hæc inſtantia ſit vulgaris, quia pluribus ſanitatib' oppoſitis ſingulis ęgritudinibus nõ ſunt noĩa. Ipſe autem diceret, ꝙ diſpõ ſanitatis & ægritudinis ſit ſicut diſpõ boni & mali, & vt bonũ eſt vnum, & mala ſunt multa, ſic ſanitas eſt vna, & ægritudines ſunt multæ. Ait Ariſto. hi quidem modi ſunt, quibus ſcrutat' à contra-
C rio, qui intendit deſtructionẽ, qui vero intendit conſtructionẽ, illius ſunt tres modi: quoꝝ vnus eſt, ſi ſpeciei contrarium fuerit in genere prędicto, generi aũt non fuerit contrarium, illud eſt ipſius ſpeciei genus: ſecundus eſt, ſi mediũ inter ſpecies cõtrarias fuerit in prædicto genere, ſpẽs eſt in genere prædicto: & hic quidem eſt diuulgatus in cõſtructione, ſicut in deſtructione: tertius eſt, ſi generi fuerit contrarium, & ſpeciei ſit contrarium, & inuenerimus ſpeciei contrarium in generis contrario, genus eſt ipſius ſpeciei.

MANTINVS

Themiſtius aũt dicit hunc locũ D eſſe demſtratiuũ, qm̃ Ariſto. vſus eſt ipſo in aliquib' locis, præſertim vbi probauit tps nõ eſſe motũ, cũ quies contrarie' motui, tẽpus aũt non habet cõtrariũ, & vbi demõſtrauit harmoniã, & cõſonantiã nõ eſſe genus aĩę, propterea quia cõſonantię contrariat' in cõſonãtia, anima vero nullum hẽt contrariũ. Ariſt. tm̃ dicit in hoc loco in libro ſuo, hunc locũ habere inſtantiã in ipſa ſanitate, & ęgritudine, qm̃ ſanitas eſt cõtraria ęgritudini: aliqua tm̃ ægritudo, vt lippitudo, quam ophtalmiam vocant, & E ipſa febris non habet contrarium.

Hoc tm̃ aliqua indiget conſideratione, qa vĩ vt ipſe intelligat, ꝙ vna quæq; ægritudo habeat ſanitatẽ ſibi cõtrariã, & ꝙ hæc obiectio, ſeu inſtantia eſt ꝓbabilis: ꝓpea, quia plures ſunt ſanitates, q̃ ſunt oppoſitæ aliquibus morbis, q̃ non habẽt nomẽ: & vĩ dicere, ꝙ eadẽ eſt ratio ſanitatis, & ægritudinis, q̃ eſt boni, & mali: nã quẽadmodũ bonũ eſt vnũ, mala vero ſunt plura, ita quoq; ſanitas eſt vna, morbi vero plures. Inqt Ariſt. hi ſunt modi, q̃ quærunt' ex ipſis cõ M trarijs ab eo, qui vult deſtruere & interimere. Sed modi cõſtructiui ſũt tres: prim' modus eſt, ſi cõtrariũ ſpeciei ſit ĩ genere aſſignato, gen' vero nullũ habeat cõtrariũ, tũc illud ẽ genus illius ſpeciei: ſecundus, ſi mediũ ſit inter ſpecię, & ei' cõtrariũ in illo gñe aſſignato, tũc ſpẽs erit ĩ ipſo genere aſſignato, & hoc eſt ꝓbabile in cõſtruendo, vt erat in deſtruẽdo: tertius, ſi generi inſit cõtrarium, ac ipſi ſpeciei cõtrariũ quoq;, & ĩuenerim' cõtrariũ ipſi' ſpeciei ineſſe cõtrario generis, tũc illud gen' ineſt ſpeciei.

De

RVrſum in caſibus, & coniugatis, ſi ſiſr ſequuntur: & interimenti, & conſtruenti. Simul enim vni, & oĩbus inſunt, vel non inſunt: vt ſi iuſtitia ſcĩa quædam, & iuſte ſcienter, & iuſtus ſciens: ſi aũt horum aliquid non ineſt, nec reliquorum vllum.

41. Locus. Declatio.

42. Locus. Declatio. Rurſum, in ñs quæ ſiſr ſe habent adinuicem. Vt delectabile ſiſr ſe habet ad voluptatẽ, & vtile ad bonũ, vtrunq; enim vtriuſq; effectiuum: ſi igiť voluptas quiddam bonũ, & delectabile quiddam vtile erit: manifeſtũ enim qm̃ boni erit effectiuum, eo q; voluptas

43. Locus. Declatio. bonũ. Siſr aũt, & in generationibus, & corruptionibus. Vt ſi ædificare eſt operari, ædificaſſe, operatum eſſe: & ſi diſcere eſt reminiſci, & didiciſſe, recordatĩ eſſe: & ſi diſſolui eſt corrumpi, & diſſolu

44. Locus Declatio. tum eſſe, corruptum eſſe, & diſſolutio, corruptio quædam. Et in generatiuis vero, & in corruptiuis, ſiſr & in potentñs, & vſibus,

H & omnino ſm quamlibet ſimilitudinem, & interimenti, & conſtruenti inſpiciendum, quemadmodum in generatione, & corruptione diximus. Nam, ſi corruptiuum diſſolutiuum, & corrumpi diſſolui: & ſi generatiuum eſt effectiuum, & generari fieri, & generatio factio: ſiſr & in potentñs, & vſibus, & oĩno, ſi potentia diſpoſitio, & poſſe, diſponi, & ſi alicuius vſus eſt actus, & vti agere, &

45. Locus. Declatio. vſum eſſe, egiſſe. Si aũt ſit priuatio id, quod opponiť ſpeciei, duobus modis eſt interimere. Primum quidem ſi in aſſignato genere eſt oppoſitũ. Aut enim ſimpliciter in nullo genere eodem priuatio, aut non in vltimo: vt ſi viſus in vltimo genere eſt, ſenſu: cæcitas non erit ſenſus. Secundo aũt, ſi & generi, & ſpeciei opponitur priuatio, non eſt aũt oppoſitum in oppoſito: nec quod aſſignatũ

46. Locus. Declatio. eſt, in aſſignato erit. Interimenti igitur, quẽadmodum dictũ eſt,

I vtendum. Conſtruenti aũt vno modo: nam ſi oppoſitũ in oppoſito, & propoſitũ in propoſito erit. Vt ſi cęcitas inſenſibilitas quæ-

47. Locus Declatio. dam, & viſus ſenſus. Rurſum, in negationibus conſiderandum ẽ cõuerſo, quemadmonum in accidente dicebatur. Vt ſi delectabile quod bonum, quod non bonum non delectabile: nam ſi non ita ſe habet, erit contra, non bonũ delectabile: at impoſſibile eſt, ſi bonũ genus eſt delectabilis, eſſe quicquã non bonum delectabile: nam de quibus genus non prædicatur, nec ſpecierũ vlla. & conſtruẽti etiam ſiſr inſpiciendum, nam ſi non bonĩ, non delectabile, delecta-

48. Locus Declatio. bile bonũ: quare genus bonum, delectabilis. Si aũt ſit ad aliquid ſpecies, conſiderandũ ſi & genus ad aliquid. Nam ſi ſpecies ad ali-

49. Locus Declatio. quid, & genus, vt in duplici, & multiplici: vtrunq; enim ad aliqd. Si aũt genus ad aliquid, non neceſſario & ſpẽs. Nam diſciplina ad aliquid, grammatica aũt non. An nec quod prius dictũ eſt ve-

rum

rum videbitur:nam virtus ipſum quod bonū, & ipſum quod ho
A neſtum:& virtus quidē ad aliquid, bonum vero & honeſtum nō
ad aliquid,ſed qualia. Rurſum,ſi non ad idem dicitur ſpēs, & ſe- 50.Locus. Declatio.
cundum ſe,& ſm genus. Vt ſi duplum dimidij dicitur duplum,
& multiplum dimidij oportet dici:ſi aūt non,non erit multiplum
genus dupli. Amplius,ſi non ad idem & ſm genus dicitur,& ſm 51. Locus Declatio
omnia genera.Nam ſi duplum dimidij multiplū eſt, & abundans
dimidij dicetur,& ſimpliciter ſm omnia ſuperiora genera ad di-
midium dicetur.Inſtantia:quod non neceſſe eſt ſm ſe, & ſm gen⁹
ad idem dici:nam ſciētia ſcibilis dicitur: habitus aūt & diſpoſitio
non ſcibilis,ſed animę. Rurſum,ſi ſiſr dicitur genus,& ſpēs ſecun 52.Locus Declatio
dum caſus.Vt ſi alicui,aut alicuius,aut quolibet modo aliter dicit:
nā vt ſpecies,& genus,velut in duplo,& in ſuperioribus: alicuius
enim & duplum,& multiplum:ſiſr aūt & in ſciētia,alicuius enim
B & hæc,& genera:vt diſpoſitio,& habitus. Inſtātia aūt, ꝙ aliquo 53.Locus. Declatio.
ties non ſit:nam differens,& contrarium alicui, diuerſum autem,
cūm ſit genus horū,non alicui,ſed ab aliquo:diuerſum enim dicit
ab aliquo. Rurſum,ſi ſiſr ad aliquid ſm caſus dicta, non ſiſr con-
uertuntur.Quemadmodum in duplo,& multiplo: vtrunq; enim
horum alicuius:& idem etiam ſm conuerſionem dicitur:alicuius
enim & dimidium,& ſubmultiplum. Similiter aūt & in diſcipli-
na,& opinione:nam & hæ alicuius,& conuertitur:ſiſr & diſcipli-
natum,& opinabile alicuius:ſi igitur in aliquo non ſiſr conuertit,
manifeſtū eſt non eſſe genus alterum alterius. Rurſum, ſi non ad 54.Locus. Declatio
ęqualia ſpecies,& genus dicitur.Siſr enim, & ęqualiter vtrūq; vr
dici,quēadmodum in dono & datione : nam & donū alicuius ali-
C cui dicitur, & datio alicuius & alicui dicitur : eſt aūt datio genus
doni,nam donū,datio eſt irreddibilis. In aliquibus aūt non acci
dit ad ęqualia dici:nam duplū alicuius duplum, abundans aūt &
maius alicuius & aliquo:omne enim abundans, & maius aliquo
abundat,& alicuius abundat : quare non ſunt genera, quæ dicta
ſunt,dupli,eo ꝙ non ad ęqualia dicuntur ſpecie,aut non vſr verū,
ad ęqualia ſpeciē & genus dici. Videndum aūt & ſi oppoſiti eſt 55.Locus. Declatio.
oppoſitū genus. Vt ſi dupli multiplū, & dimidij ſubmultiplum:
oportet enim oppoſitū oppoſiti genus eſſe: ſi igitur ponat aliquis
ſcienti ā idipſum quod eſt,ſenſum,oportebit & ſcibile id quod eſt
ſenſibile eſſe,ſed non eſt:non enim oē ſcibile ſenſibile:nam intelli-
gibilium quædam ſcibilia:quare non eſt genus ſenſibile ſcibilis:ſi
aūt hoc non,neq; ſenſus ſcientię. Quoniam aūt eorū, quæ ad ali- 56.Locus. Declatio.
quid dicuntur,alia quidem ex neceſſitate in eis, aut circa ea ſunt
ad quę dicūtur,vt diſpoſitio,& habitus, & cōmenſuratio (in alio

enim

Genim nullo poſſibile eſt eſſe quæ dicta ſunt, q̄ in eis, ad quæ dicun K
tur:) alia aũt non neceſſe eſt quidem in eis eſſe, ad quę dicunt, con
tingit aũt, quemadmodum ſcibile eſt in anima (nihil enim prohi-
bet ſui ſcientiã habere animam, non neceſſarium aũt: poſſibile eſt
enim & in alio eſſe hanc eandem) alia vero ſimplr non contingit
in eis eſſe, ad quæ dicuntur (vt contrariũ in contrario: neq; ſcien-
tiam ſcibili, niſi ſit ſcibile anima, vel homo:) conſiderare igit̃ opor
57. Locus. tet ſi quis in genere ponat quod tale eſt, in non tali. Vt ſi memo-
Declatio. riam immanſionẽ ſcientię dicat: nam omnis immanſio in mente,
& circa illud: quare & ſcientiæ immanſio, in ſcientia: memoria igi
tur in ſcientia, eo q̄ immanſio, ſcientiæ eſt: hoc aũt non contingit:
memoria enim omnis in anima. Eſt aũt qui dic̃t⁹ eſt locus & acci
dens cõis: nihil enim refert, memorię genus immanſionẽ dicere,
H aut accidere dicere illi hoc: nam ſi quouis modo eſt memoria, im-
manſio ſcientię, eadem aptabitur de ipſa ratio. L

Sermo de locis alijs generis. *Cap.* 4.

ABRAM

Locus. 22. q. eſt. 41. in Ariſto. VIgeſimus ſecundus locus ſumi
tur à caſibus, & coniugatis: &
notum eſt, q̄ ſit de locis communi-
bus, & prædicantur in conſtructio-
ne, & deſtructione. verbi gratia, ſi
ſcientia ſit genus iuſtitiæ, ſciens eſt
genus iuſti, & ſi illa non ſit genus,
nec ille eſt genus.

Locus. 23. qui eſt. 42 Vigeſimus tertius locus ſumitur
à ſimili proportionaliter. v.g. ſi fue
I rit̃ proportio ſuauitatis ad voluptа-
tem proportio iuuantis ad bonum,
vtrunq; enim illorum efficit vtrũq;
iſtorum: & cum voluptas ſit bona
quatenus bonũ ſit illius genus: ſicq;
ſuaue eſt etiam iuuans, quatenus iu
uans ſit eius genus: conſtitutio au-
tem huius ſyllogiſmi concludentis
per hunc locũ, eſt primæ ſpeciei con
ditionalis coniunctiui.

Locus. 24. qui eſt. 43 & 44. Vigeſimus quartus locus ſumit̃ à
generatione, & corruptione, & geni
to & corrupto, & ſiñ à virtutibus, &
mutationibus: exempli gratia in ge
neratione, ſi hominem ædificare
habet

MANTINVS

LOcus vigeſimus ſecũdus ẽ ſum-
ptus à caſibus, & à cõiugatis: &
ſatis cõſtat ipſum eẽ ex locis cõmu-
nib⁹, ſeu ęquocis, fiũtq; ad cõſtruen
dum, & deſtruendũ. exempli gratia,
ſi ſcĩa eſt genus iuſtitiæ, ergo ſciens
eſt genus ad ipſum iuſtum, & ſi ipſa
non fuerit genus, neq; ille erit gen⁹.

Locus vigeſimus tertius eſt ſum-
ptus ab ipſo ſimili ſm proportionẽ.
exẽpli gratia, ſi eadẽ eſt proportio
delectationis ad voluptatẽ, quę ẽ ip- M
ſius vtilis ad bonũ, cum vtrũq; ipſo
rum ſit effectiuum vtriuſq; eo⁊, vo
luptas vero ſit bonũ, quaten⁹ ipſum
bonũ eſt gen⁹ ipſius, ergo, & ipſum
delectabile erit quoq; vtile, quaten⁹
vtile ẽ genus ei⁹. Componit̃ aũt hic
ſyll̃s concludens in hoc loco in primo modo cõditionalis cõiunctiuæ.

Locus vigeſimus quart⁹ eſt ſum-
ptus à generatione & corruptione,
& à generato & corrupto, atq; ab ip
ſis potentijs, & tranſmutationibus.
Exemplũ de generatione, vt ſi ædifi
care

A ABRAM

habet genus eſſicere, iam ædificaſſe habet genus iam feciſſe, & ſi genus addiſcendi ſit reminiſci, gen⁹ illius, qnod eſt didiciſſe, eſt meminiſſe. Et ſimiliter in corruptione, ſi genus illius, quod eſt dirui, ſit deſtrui, genus illius, quod eſt dirutum eſſe, eſt deſtructum eſſe: & ſimiliter ſi genus corrumpentis ſit diſſoluens, genus corruptionis eſt diſſolutio: & ſi genus geniti ſit factum, factio eſt genus generationis: & ſi genus potentiæ ſit diſpoſitio quędam rei, quę
B eſt in potentia, genus eſt hac diſpoſitione pati: & ſi vſus alicuius rei genus ſit actio quædam agendi, genus eſt agere hac actione, & illius, quod eſt vſum eſſe, genus eſt egiſſe. Vis autem horum locorum eſt vna, & illa eſt ſimilitudo, quæ illis ineſt proportionaliter: ſicut enim ædificare ſe habet ad facere, ſic ædificaſſe ad feciſſe: & ſimiliter proportio corrumpentis ad corruptionem, eſt ſicut diſſoluentis ad diſſolutionem. Et ſimiliter inuenitur proportionalitas in reliquis ipſorum: & hi quidem loci ſunt ad conſtructionem,
C & deſtructionem.

Locus. 25. qui ē. 45. & 46.

Locus vigeſimus quintus, qui ſumitur ab oppoſitis ſecundum modum priuationis, & habitus, fit duobus modis. Quorum vnus eſt, ꝙ priuatio ſpeciei ſit in priuatione generis poſiti, qñ enim priuatio ſpeciei fuerit in priuatione generis, quod poſitū eſt genus non eſt genus. v. g. ſi viſus ſit ſenſus, cęcitas non eſt non ſenſus. Secūdus autem eſt, ſi ſpeciei, & generi fuerit oppoſitum priuatiue, & ponitur ſpecies in genere, expedit, quòd oppoſitū ſit in oppoſito.

verbi

MANTINVS

care eius genus eſt operari, ergo ędi D
ficaſſe eius genus erit operatū iam eſſe, & ſi diſcere ē reminiſci, ergo didiciſſe eius genus erit recordatum fuiſſe. Similiterq; dicēdū eſt de corruptione, nam ſi demoliri rem, eius genus ſit corrūpere, ergo demolitū fuiſſe, eius gen⁹ erit corruptū fuiſſe: pari rōne ſi genus corruptiui ſit ipſum diſſoluęs, ergo genus corruptionis erit ipſa diſſolutio: & ſi ipſius geniti genus ſit innouatū, ſeu ortū, ergo innouari, ſeu oriri, erit gen⁹ ipſius generationis, & ſi ipſius potētiæ gen⁹ ſit quædam diſpō, ergo genus E
rei, q̄ eſt in potētia, erit pati ī aliqua diſpōne, & ſi vti aliqua re eius gen⁹ ſit operatū fuiſſe aliquid, ergo ipſi⁹ vteť, genus erit operabiť tale opus, & dicere iā vſum fuiſſe, ei⁹ gen⁹ erit iā operatū fuiſſe. Horū aūt locorū eadē eſt vis, nempe ſimilitudo ipſa, quæ eis ineſt ſm proportionē: nam eadem eſt proportio ipſius ædificabit ad ædificaſſe, quæ eſt ipſius operabitur ad operatū eſſe, ſimiliterq; proportio corrumpentis ad corruptionem, quæ eſt diſſoluentis ad diſſolutionem: ſimilisq; proportio reperiť in reliquis: & hæc loca poſſunt F
eſſe conſtructiua, & deſtructiua.

Locus vigeſimus quintus, qui eſt ſumptus ab oppoſitis ſm priuationē & habitū, fit duob⁹ modis. Primo, vt priuatio ſpeciei ſit priuatio generis aſſignati: nā, qñ priuatio ſpeciei fuerit in generis priuatione, tunc id, quod fuit poſitū genus, non erit genus. exempli gra, ſi viſus eſt ſenſus, cęcitas nō eſt ſenſus. Secūdo, ſi ſpecies, & gen⁹ habuerint oppoſitū priuatiuum, & ponatur ſpēs in genere, tūc & ipm oppoſitū erit ī oppoſito.

exępli

ABRAM

G verbi gratia, ſi cęcitatis genus eſt priuatio ſenſus, aut non ſenſus, viſus genus ē ſenſus. Et ambo hæc loca fiũt in deſtructione. In cõſtructione vero fit hic ſecundus ſolum. Et notũ eſt, quòd conſtitutio loci deſtruentis ſit ſecundæ ſpeciei conditionalis coniunctiui, in qua repetitur oppoſitum conſequentis, & concluditur oppoſitum antecedentis. Secundus autem conſtituitur ex prima conditionalis coniunctiui in conſtructione, in deſtructione vero in ſecunda. Et horum locorum vis eſt à rebus

H quæ ſunt deforis.

Locus 26. q eſt. 47. Vigeſimus ſext⁹ locus ſumitur ex illatione oppoſitorum ſecundũ modum negationis cõuerſionis, qui notus eſt in conuerſione contradictorij, de quo loco iam prædictum eſt in quæſitis accidentis. Veruntamen differentia inter illa eſt, quia ibi fit in cõſtructione & deſtructione: hic autem fit in deſtructione ſolum, & eſt demõſtratiuus, & in conſtructione eſt vulgaris: exemplum in deſtructione, ſi ſuaue ſit bonum quoddam eo ꝙ bonum ſit ipſius genus, qđ

I non eſt bonum, nõ eſt ſuaue. Deinde repetimus ꝙ id, quod non eſt bonum, ſit ſuaue: ſicq; concluditur in ſecunda conditionalis coniunctiui, ꝙ ſuaue non ſit bonum. In conſtructione vero eſt huius contrarium, ſi quod non eſt ſuaue, non ſit bonũ, ſuaue eſt bonũ. Excepto quòd hinc ſequitur, quòd bonum inſit ſuaui, non quòd ei inſit, prout vndiq; ſit ipſius genus: ſi enim quod non eſt coruus non ſit nigrum, non infertur ꝙ nigredo inſit coruo, vt ſit ipſius genus. Sic aſſeuerat Themiſtⁱ⁹, & in eo eſt conſiderandum.

Vigeſimus

MANTINVS

exempli gratia, ſi genus cęcitatis ſit K
priuatio ſenſus, ergo genus ipſius viſus erit ipſe ſenſus. Et hæc duo loca fiunt ad interimendũ, Sed ad conſtruendũ fit tantũ is ſecundus. patet aũt hmõi compoſitionẽ loci interimentis fieri in ſecũdo modo ipſius hypotheticæ coniunctiuę, in quo reperit⁹ oppoſitũ cõſequentis, & inferẽt⁹ oppoſitũ antecedẽtis. Secũdus vero locus componit⁹ in primo mõ hypotheticę, ſeu cõditionalis cõiunctiuæ ad cõſtruendũ, ad deſtruendũ vero in ſecũdo. Et vis horũ locoꝝ eſt vis coꝝ, qui ſumunt⁹ à reb⁹ extrinſecis. L

Locus vigeſimus ſextus eſt ſumptus ex affirmatiõe oppoſitoꝝ facta ꝑ negationẽ ſm contrarietatẽ, & eſt ille, qui dr̃ per contrariũ ſm cõtradictionẽ, qui locus iã præceſſit in problematibus accñtis, ſed differunt, qa ibi fit cõſtruendo, & deſtruendo, hic vero ad deſtrnendũ tñ, & eſt tunc demr̃atiuus, ad cõſtruendũ vero eſt ꝓbabilis. Exẽplũ in deſtruẽdo, vt ſi delectabile ẽ bonũ quoddã, eo ꝙ bonũ ſit gen⁹, ergo qđ nõ eſt bonũ, nõ ẽ delectabile, deĩde repetim⁹, ſed id, qđ nõ eſt bonũ, eſt delectabile, & ſic M
cõcludet in ſecũdo mõ ipſius hypotheticæ cõiunctiuę, ꝙ nõ oẽ delectabile ſit bonũ. Ad conſtruendũ vero contrario modo ſe habet ſic, ſi id, qđ nõ eſt delectabile, nõ eſt bonũ, ergo delectabile eſt bonum: veruntamẽ id, quod ſequitur ex hoc eſt, ꝙ bonũ ineſt ipſi delectabili, non ꝙ inſit ei quatenus eſt eius genus omnino: nã ſi id, quod non eſt coruus, nõ eſt nigrum, ergo nõ ſequitur, vt oporteat nigredinem ineſſe coruo, quatenus eſt eius genus. Ita dicit Themiſtius, ſed indiget conſiderationę.

Locus

ABRAM

A Vigeſimus ſeptimus locus ſumi-
Locus 27. q eſt 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. & 57. tur à relatione, & ipſius ſunt multi loci. quorum Primus eſt, ſi ſpecies ſit relatiua, expedit ſuum genus eſſe relatiuũ: & ille eſt demonſtratiuus, oportet enim vt dictum eſt, ſpeciem & genus eſſe vnius prædicamenti: ſi autem genus ſit relatiuum, vulgariter putatur, quòd nõ oporteat ſpeciem eſſe relatiuam, quia ſcientia eſt relatiua, & grammatica ei ſubeſt, & non eſt relatiua: hoc vero accidit ob nominis appellationem: Veritas autem eſt, quòd, quando genus fuerit relatiuum ipſius, etiam ſpecies eſt re-
B latiua. Secundus locus eſt, ſi ſpecies referatur ad vnã eandem rem, expedit genus dici in comparatione huius ipſius rei: ſin autem, non eſt genus. exempli gratia, ſi duplum dicatur relatione ad medium, expedit eius genus, quod eſt multiplex, dici etiam relatione ad medium: ſi autem non diceretur relatiue ad medium, ſed ad aliquam aliam rem, illud non eſt genus. Cuius inſtantia eſt, quia ſuperans eſt dupli genus; & non dicitur relatiue ad medium, ſed relatione ad ſuperatum, quod
C eſt medij genus. Tertius autem locus eſt ex parte dictionum habitudinis (qui latine ſecundum caſus nominatur) & eſt quando ſpecies attribuitur alicui rei relatiuæ ſecundum habitudinis dictiones: hoc eſt, ſecundum caſus, expedit & genus illa ipſa habitudinis dictione dici. Verbi gratia ſi dicatur duplũ dimidio duplum, per lamed acquiſitionis, id eſt per datiuum, ſimiliter dicitur multiplex. Huius autem loci inſtantia eſt, quia contrarium dicitur tali contrarium: aliud autem quod eſt

ei⁹ gen⁹,

MANTINVS

Locus vigeſimus ſeptimus ẽ ſum- D
ptus à relatiuis, & habet plura loca. quoꝝ Primus eſt, ſi ſpẽs fuerit ad aliquid, tũc eius genus debet eſſe ad aliquid & eſt locus demõſtratiuus, qm̃ ſpecies & genus, vt dictũ eſt, debent eſſe eiuſdẽ prædicamẽti, & ſi genus fuerit ad aliqd, tũc vr̃ probabile ſpecies non eſſe ad aliquid: nam ſciẽtia eſt ad aliquid, & grãmatica continet ſub ea, & tn̄ non eſt ad aliqd: ſed hoc cõtingit pp nominis appellationẽ: ſed re vera, qn̄ genus eſt ad aliquid, eius quoq; ſpẽs eſt ad aliquid. Se-
cũ- E
dus locus eſt, ſi ſpẽs dicit̃ in relatione ad aliquid idẽ, gen⁹ quoq; debet dici in relatione ad eandẽ rem: alias enim nõ erit genus. exempli gratia, ſi duplum dr̃ in relatione ad dimidiũ, ergo eius genus, quod eſt, ipſum multiplũ, debet quoq; dici in relatione ad dimidiũ: & ſi non dicat̃ in relatione ad dimidiũ, ſed in relatione ad aliqd aliud, tunc nõ eſt gen⁹, cuius tn̄ inſtantia dat̃, qm̃ ipſum ſuperadditũ ſeu abundans eſt gen⁹ ad duplũ eius, & tn̄ non dicit̃ in relatione ad dimidiũ, ſed in relatione ad di-
minutũ, quod eſt genus ad ipſum di- F
midiũ. Tertius locus eſt ſumpt⁹ ex dictionibus relationis. i. ſm̃ caſum: nẽpe, vt cùm ſpẽs refertur ad aliquã rem relatiue p aliquã dictionẽ relationis, tũc & ipſum genus debet referri ad eã p eandẽ dictionẽ relationis. exẽpli gratia, ſi duplum dicat̃ eẽ duplũ ad dimidiũ per hanc dictionem, ſ. propoſitionem ad, tunc & ipſum multiplũ eius genus debet referri ad dimidiũ per ꝓpoſitionẽ ad: ſed hic locus habet inſtantiã, ꝓpea qđ cõtrariũ dr̃ contrariũ ſm̃ ſe ſolũ, ſed ipm̃ aliud ſeu diuerſum, qđ eſt gen⁹

ABRAM

G eius genus, dicitur aliud à tali, non per literam acquisitionis, hoc est non per datiuum. Quartus locus est huic affinis quòd vtraque illa dicantur sine vlla habitudinis dictione, ad alterutra illorum, & non conuertantur reciproce, sicut conuertitur. scientia scibilis scientia, & scibile scientiæ scibile. Quintus locus est, si vnum illorum dicatur duobus modis habitudinis casualis, & alterũ non dicatur illis modis, quod positum erat genus non est genus: donatio enim, ex quo est actus illius
H vnde deriuatur arabice, & flectitur dupliciter, aliquando dictione acquisitionis, id est datiuo, & aliquando sine acquisitionis dictione: dicimus enim condonaui eum, & condonaui ei: prout dicimus dedi eum, & dedi ei: datio est donationis gen⁹: datio enim aliqua est cum reditu, & aliqua est sine reditu: donatio autem arabice dicitur sine reditu.

I *Tota hæc pars in Abrami translatione desideratur, quantum à Iacob martino conuersam esse videmus.*

MANTINVS

eius, dicit sine aliqua præpositione, K
scilicet cõsignificatiua relationis, sed dr̃ hoc est aliud fm se, seu in genitiuo, vel in datiuo & nõ in accusatiuo p̃ præpositionẽ ad. Quartus locus, qui est quinquagesimus primus, est sibi precedenti, nempe, vt quodlibet eorũ dicatur fm aliquem casum seu propositione relationis, sed q̃ vnũ eorũ non conuertit conuersione relatiua ad alterũ, sicut conuertit, cum dicimus scientia est scibilis scĩa, & scibile est scietiæ scibile. Quint⁹ locus est, vt si vnũ eorum dicat duob⁹ modis relationis, & alterũ nõ dicat illis L
duob⁹ modis, tũc id, quod fuit positum pro genere, nõ erit genus: nam cũ verbũ deductũ à donatione dupliciter ĩ lingua arabica vtimur eo, nam qñq; cũ casu, vel pronomine, qñ q; sine aliquo casu, vel pronoĩe: nam dicimus cũq; donaui ei, & donatũ est ad ipsum, sicut et dicim⁹ de di ei & dedi ipsum, id est ad ipsum, datio autẽ est genus ad donationẽ: qm̃ datio aliqua est reddibilis, aliqua vero irreddibilis. Sed donũ est irreddibile in lingua arabica. M

Existimat igitur vt hoc idem sit necessariũ in ipso genere, s. vt referatur ad suũ correlatiuũ cõsimili modo, quo refertur species. Hæc tñ loca sunt inualida in persuadendo, quia sunt sumpta ex dictionibus: & oportet vt in hoc loco ipsum superans sit gen⁹ ad duplũ, quia dr ipsum superabundans duplũ ad hoc, & superadditũ, superadditum ad hoc, sit & ipsum maius, dicit latione enim maĩ hoc. Themistius aũt iudicat hæc loca debere ab arte pp hoc refelli. Ali⁹ locus sumpt⁹ est à relatione, qui tollit ne sensus sit genus scientiæ, qm̃ si

esset

esset genus, tunc oporteret, vt ipsum D
sensibile esset genus scibilis, quod tñ
non est verum: qm̃ aliquod dat intelligibile, quod nõ est sensibile, vt
ipsa intelligẽtia, vel intellectus. is tamen locus est valde rhetoricus, seu
persuasiuus. Alius locus est, quia cũ
ipsa relatiua tripliciter reperiantur.
Primo, ea, quæ ex necessitate ĩsunt
rebus, ad quas dicunt correlatiue, vt
iustitia, quæ semp ineſt iusto. Secũ
do, ea, quæ possunt qñq; inesse suis
correlatiuis, qñq; vero his, quæ sunt
extra ipsa. exempli gra, scientia, quæ
dr̃ in relatione ad scibile, & ad aĩam
scientẽ: scientia itaq; reperit in aĩa, E
& in ipso scibili, quod quidem est extra animam, & nõ potest aliter esse:
qm̃, cum contingit contemplationẽ
fieri in anima, tunc scientia est omnino ĩ ipso scibili. Tertio, ꝙ impossibile est vllo pacto, vt ipsum relatiuum reperiatur in suo correlatiuo:
vt contrarium, quod quidem dicit
in relatione ad suum contrarium, &
tñ non potest inesse ei: si ergo res ita
se habeat, consentaneum est, cum ex
proprietatib⁹ ipsius relatiui hęc vna
sit: nempe, vt has tres obtineat differentias, vt inspiciamus, si species relata habeat vnam earum, genus ve- F
ro non, tunc non est genus. exempli
gratia, si quis dicat memoriam esse
mansionem scientiæ, ita, vt sit eius
genus, qm̃ omnis mansio est in manente, cum ipsum manens denominetur ꝑ ipsam, ergo mansio scientiæ
est in ipsa scĩa, & memoria ipsa erit
ergo in ipsa scĩa, q a ipsa est mansio:
memoria vero est in aĩa, ergo mansio scientiæ nõ est genus memoriæ.
Omnia autem hæc loca sunt manifeste persuasiua, seu rhetorica.

G

58. Locus. Declauo. RVrſum, ſi habitum in actu poſuit, aut actum in habitu, nõ eſt genus quod tale eſt. Vt ſi ſenſum, motum per corpus: nã ſenſus habitus, motus autem actus. Similiter autẽ, & ſi memoriam habitum contentiuum opinionis dixerit: nam nulla memoria habitus, ſed magis actus. Peccant aũt & qui habitum in cõ

59. Locus. Declauo. ſequentem potentiam ordinant. Vt manſuetudinem, continentiã iræ: & fortitudinem, & iuſtitiam, timorum, & lucrorum cõtinentiam: nam fortis, & manſuetus, perturbatione vacans dicitur, continens autem, qui perturbatur, ſed non ducitur: fortaſſe igitur talis potentia ſequitur vtrunq;, vt ſi perturbetur, non ducatur: verum continere non hoc eſt, hunc quidem fortem, illum autẽ manſuetum eſſe: ſed omnino perturbari ab huiuſmodi nihil. Aliquo-

60. Locus Declauo. ties autẽ & quod ſequitur, quouis modo: vt genus ponũt. Vt triſtitiam, iræ: & opinionem, fidei: vtraq; enim prædicta ſequuntur

H quidem quodam modo aſſignatas ſpecies, neutrum autem eorũ genus eſt: nam qui iraſcitur, cõtriſtatur, priore in eo triſtitia facta. non enim ira triſtitiæ, ſed triſtitia iræ cauſa eſt: quare ſimpliciter ira non eſt triſtitia. Secundum autẽ hæc, neq; fides opinio: contingit enim eandem opinionẽ etiam non credentem habere: non contingere autem hoc, ſi fides eſſet ſpecies opinionis: non enim cõtingit idẽ amplius permanere, ſi ex ſpecie oĩno permutatum ſit: quẽadmodum nec idem aĩal qñq; hominẽ eſſe, & qñq; nõ. Si quis aũt dicat ex neceſſitate opinantẽ etiam fidẽ habere, de æqualibus opinio & fides diceť: quare neq; ſic erit genus: de pluribus enim opor-

61. Locus. Declauo. tet dici genus. Videndum aũt et ſi in aliquo eorũ nata ſint vtraq; fieri. In quo enim ſpecies, & genus, vt in quo album, & color, & in

I quo Grammatica, & diſciplina: ſi igitur verecundiam timorẽ dixit, aut iram triſtitiam, non accidit in eodem ſpeciẽ & genus eſſe: nã verecundia quidẽ in rationali, timor in iraſcibili, at triſtitia in concupiſcibili: nã in hoc, & voluptas, ira aũt in iraſcibili: quare nõ ſunt genera, quæ aſſignata ſunt, eo q; non in eodẽ cũ ſpeciebus nata ſunt fieri: ſiſt autem & ſi amicitia in concupiſcibili, non erit voluntas quædã: omnis enim voluntas in rõnali. Vtilis aũt hic locus & ad accidens, & id cui accidit: in eodẽ enim accñs, & cui accidit:

62. Locus. Declatio. quare niſi in eodẽ videatur, manifeſtũ qm̃ non accidit. Rurſum, ſi fm quis ſpẽs dictum genus participat: non enim videtur fm qd participari genus. Nam non eſt homo fm quid aĩal, neq; grãmatica, fm quid diſciplina: ſiſt aũt & in alĩs. conſiderandũ igit ſi in aliquibus fm quid participať genus, vt ſi aĩal quod ſenſibile vel viſibile dicit: nam fm quid ſenſibile, vel viſibile animal, ſecundũ

corpus

A corpus enim ſenſibile,& viſibile,ſm animam aũt non:quare non erit genus,corpus viſibile,& ſenſibile animalis. Latent aũt qñq;, & totũ in parte ponentes. Vt aĩal,corpus animatũ:nullo enim modo pars de toto prædicaſ:quare nõ erit genus corpus animalis, eo quod pars eſt. Videndum aũt ſi quid vituperandorũ,aut fugiendorũ in poteſtate,aut potente poſuit. Vt Sophiſtã,vel calumniatorem,vel furẽ eum,qui poſſit aliena latenter ſurripere: nemo enim prædictorũ in eo q̃ poſſit, aliquid horũ talis dicitur: põt enim & Deus,& ſtudioſus,praua agere:non ſunt aũt hmõi:nam oẽs praui ſm electionẽ dicũtur. Amplius,oẽs poteſtates eorũ ſunt,quę ſunt eligenda:nam prauorum poteſtates eligendæ,eo q̃ Deũ & ſtudioſum habere dicimus eas,potẽtes enim dicimus eos eſſe, praua agere:quare nullius vituperabilis erit genus poteſtas. Si aũt non,accidet vituperandorũ quiddam eligendũ eſſe:nã,erit quædam poteſtas vituperabilis. Et ſi quid pp ſe honorabilium vel eligibiliũ,in poteſtate vel potente,vel effectiuo poſuit. Nam oĩs poteſtas, & oẽ potens,aut effectiuum,pp aliud eligendum. Aut ſi quid eorũ,quę ſunt in duobus generibus vel pluribus in altero poſuit. Quædam enim non eſt in vno genere ponere:vt fraudulentum, aut calumniatorẽ:neq; enim qui eligit,impotens aũt,neq; qui poteſt, at non eligens,calumniator,aut fraudulentus: ſed qui vtraq; hæc habet, quare non ponenda ſunt in vno genere, ſed in vtroq; eorum quæ dicta ſunt. Amplius,aliquoties ẽ conuerſo, genus quidem vt differentiam,differentiam autem vt genus aſſignant. Vt ſtuporem, ſuperabundantiam admirationis, & fidem vehementiam opinionis:nam neq; ſuperabundantia,neq; vehementia genus, ſed differentia:videtur enim ſtupor, admiratio eſſe ſuperabundans: & fides,opinio vehemens,quare genus admiratio,& opinio eſt:ſuper abundantia autem,& vehementia differentia. Amplius,ſi quis ſuperabundantiam,& vehementiam,vt genera aſſignet,inanimata fidẽ facient,& ſtupefacient:nã,cuiuſq; vehementia, & ſuperabundantia illi adeſt,cuius eſt ſuperabundantia,& vehementia:ſi ergo ſtupor ſuperabũdantia eſt admirationis,aderit admirationi:quare admiratio ſtupefaciet:ſiſt aũt & fides aderit opinioni, ſi vehementia quidẽ opinionis eſt: quare opinio fidem faciet. Amplius, accidet ſic aſſignanti vehementiam vehementem dicere,& ſuperabundantiam ſuperabundantẽ: eſt enim quędã fides vehemens:ſi ergo fides vehementia eſt,vehementia erit vehemens: ſiſt autem & ſtupor quidam & ſuperabundans:ſi ergo ſtupor eſt ſuperabundantia,ſuperabundantia erit ſuperabundans: vr̃ autem neutrum horũ,quemadmodũ nec diſciplina diſciplinatũ,nec motus motũ.

B

C

63. Locus. Declatio.

64 Locus. Declatio.

65. Locus. Declatio.

66. Locus. Declatio.

67. Locus. Declatio.

G Quandoq; aũt peccant, & paſſionẽ in genere eius quod paſſum k
68. Locus Declatio. eſt ponentes. Vt immortalitatẽ vitam ſempiternã dicẽtes eſſe: paſſio enim vitæ & accñs immortalitas vr̃ eſſe: ꝙ aũt verũ ſit quod dicitur, manifeſtũ fiet, ſi quis admittat aliquẽ ex mortali fieri immortalẽ: nullus enim dicit aliã vitã eũ ſumere, ſed accñs aliquod, vel paſſionẽ huic eidem aduenire: quare non genus vita, immortalitatis. Rurſum, ſi paſſionẽ cuius eſt paſſio, illius genus dicit eẽ.
69. Locus. Declatio. Vt ſpiritũ aerem motum: magis enim motus aeris, ſpiritus: nã, aer idem permanet, & qñ mouetur, & qñ ſtat, quare non eſt omni no aer ſpiritus: eſſet enim & non moto aere ſpiritus, ſiquidem idẽ aer permanet, qui quidem erat ſpiritus: ſimiliter aũt, & in alĩs hmõi. Si igitur, & in hoc oportet admittere ꝙ aer motus, eſt ſpiritus, nõ tamen de omnibus huiuſmodi eſt aſſignandum, de quibus nõ ve-
H rificatur genus, ſed de quibuſcunq; vere prædicatur aſſignatum genus: nam in quibuſdã non videtur verificari, vt in luto, & niue: L nam niuem dicunt eſſe aquam coagulatam, lutum autem terram humido temperatam: eſt autem neq; nix aqua, neq; lutum terra: quare neutrum aſſignatorum generum erit genus: oportet enim genus verificari ſemper de omnibus ſpeciebus: ſimiliter aũt neq; vinũ eſt aqua putrefacta (ſicut Empedocles dicit, in ligno putruit vnda) nam ſimpliciter non eſt aqua.

Sermo de alijs Generis locis. *Cap.* 5.

ABRAM

Locus. 28. qui é. 58. VIgeſimus octau⁹ locus ẽ, quando quis ponit habitum genus actus, aut actum genus habitus. Exẽ-
I plum poſitionis habitus genus act⁹, eſt ſermo dicentis, quòd medicina ſit genus regiminis conualeſcentiũ: conualeſcẽtium nanq; regimen nõ eſt ſpecies medicinæ, ſed ipſum regimen eſt ipſamet medicina. Exemplum autem huius, qui poſuit actũ genus habitus eſt, prout qui dixerit genus febris eſſe actionum nocumẽtum: notum autem eſt, quòd qui ponneret genus huiuſmodi, abſtulerit ab eo prædicationem in eo ꝙ quid ſit. Et ideo hic locus eſt demonſtratiuus in deſtructione.

Vigeſimus

MANTINVS

VIgeſimus octauus locus eſt, ſi aliquis ponat habitũ eſſe gen⁹ ad actũ, vel actũ ad ipſum habitũ. exempli gratia, qui ponit habitum M
eſſe genus ipſius actionis, ſeu actus, eſt, vt ſi dicat medicinam eſſe gen⁹ ad regimen conualeſcentium: quoniam regimen conualeſcentium nõ eſt vna ſpecierum artis medicæ: ſed ipſum regimen eſt ipſamet medicina. Exemplum vero eius, qui ponit ipſum actum genus ad habitum. vt ſi quis dixerit, genus ipſius febris eũ læſionem operationis. Manifeſtum autem eſt, quòd qui ita deſcribit genus, tollit prædicationem in eo qđ quid eſt: & ideo is locus eſt demonſtratiuus in deſtruendo.

Locus

ABRAM

A Vigeſimus nonus locus eſt, quia
ocus. 29. ponere rem illud conſequentem, in
ui ē. 59. ditium eſt ponere in potentia habi-
k. 60. tum conſequentem ipſam : hoc eſt:
ponere potentiam genus ipſius habitus. verbi gratia, qui poneret manſuetudinem & fortitudinem continentiam ab ira & timore, & conſtantiam à fuga : fortis enim & mitis eſt aliud, q̃ continẽs : fortis enim eſt, quem non aggreditur timor: cõſtans autem eſt qui ſe cohortatur ad ferendum res tertibiles : & ſimiliter continens eſt, quem nõ aggreditur
B iracundia : conſtans autem eſt, quẽ aggreditur accidens iracundiæ & ſe detinet in illa. Et ideo dicitur quòd habens habitum ſit, quem non aggrediuntur accidentia, conſtans autem eſt, quem aggrediuntur accidentia, & detinet ſe in illis, & vt vniuerſalius inquam, conſtare anima eſt cauſa in eſſendi habitum conſtanti. Et ideo, quando eſt habitus, ſequit̃ neceſſario q̃ ſit potentia præcedens ipſum, & nõ ſequitur, ex quo conſtantia præcedit habitum q̃ ſit illius genus : hoc autem eſt per ſe notum. Et hinc ponendum eſt triſtitiã
C eſſe genus iræ, & opinionem, genus aſſertionis : triſtitia enim ſequit̃ ab eſſendo iram : impoſſibile enim eſt iraſcentem non contriſtari, & triſtitia eſt cauſa iræ. Neq; etiam opinio eſt genus aſſertionis, & ſi præcedat eſſe ipſam, & hęc illam ſequatur : veritas enim primo fuit opinio : quando aũt aucta & toborata eſt, fit aſſertio. Nullum autem genus eſt huius conditionis, hoc autem exiſtente, vt præſcripſimus, cõſequens, quod fallit ponentem genus ſecundum baſim, eſt tripliciter, aut q̃ cõſequẽs ſit

ſicut

MANTINVS

Locus vigeſimus nonus eſt, ſi põ D
nat̃ res pro re, quæ ad illã ſequit̃, vt
q̃ ponat̃ habitus pro potentia, q̃ illũ
ſequit̃, hoc eſt q̃ ponatur potẽtia genus ad habitũ. Exempli gr̃a, ſi quis ponat manſuetudinẽ eſſe continentiam iræ, & fortitudinẽ continentiã timoris, & abſtinentiã à fuga. Nam ipſe fortis ac manſuetus differũt ab ipſo continente, nã fortis eſt, qui nõ afficit̃ timore, cõtinens vero, qui reſiſtit rebus incutientibus timorem : ſiſtq; & manſuetus, qui ira non affi
cit̃, ab eaq; ſe abſtinet, cõtinens ve-
ro, quẽ aggreditur aliquod accidẽs E
iræ, & tñ non perturbatur ab ea, ſed reſiſtit ei : & ideo dr̃, q̃ qui habet aliquem habitũ, eſt ille, quẽ non aggrediunt̃ paſſiones, ſeu caſus ipſi : ſed cõtinens eſt ille, quẽ perturbationes aggrediuntur, & infeſtant, ſed nõ perturbat̃ ab eis, ſed reſiſtit eis, & (vt verbo dicã) ipſa cõtinentia eſt cauſa, vt reperiat̃ habitus in ipſo continente : & ideo, ſi reperit̃ ipſe habitus, neceſſe eſt oĩno, vt reperiat̃ potentia, quę eũ præcedat : neq; propterea ſequit̃, ſi continentia præcedit habitum, vt propterea ſit eius genus : & hoc per- F
ſpicuum eſt. Similiterq; ponere triſtitiã genus ad irã, & opinionẽ gen̄ ad fidem, quia triſtitia neceſſario ſequit̃ ad ipſam irã, q̃m, qui iraſcitur, impoſſe eſt, quin contriſtetur, & ipſa triſtitia eſt cauſa iræ, neq; opinio ẽt eſt gen̄ fidei, licet p̃cedat eius eſſe, ſequit̃ aũt ad ipſam, q̃m fides primo eſt opinio, poſtea vero ipſa aucta & firmata fit fides, ſed nõ dat̃ hmõi genus : ſi ergo res ita hẽt, ſequit̃ vt illud conſequẽs, in quo peccat, qui ponit ipſum eẽ gen̄, eſt vnũ horũ trium : nẽpe vel vt ipſum cõſequẽs ſit in po

ABRAM

G sicut potentia ad habitum, prout est potentia ad cateruam terribilium, quæ est habitus, qui est ipsa fortitudo, aut sicut causa alicuius rei, prout tristitia efficit iracundiam, aut sicut res remissa debilis virtutis, prout est opinio cum assertione: opinio enim est debilis assertio: & hinc errauit q posuit progressum genus cursus.

Locus. 30. qui est. 61. Trigesimus autem locus est, ꝙ cõ sideremus, an motis specie & generis sit, ꝙ sint in vno subiecto, in quo est species, in illo sit genus: sin autẽ, illud non est genus, prout sunt albe

H do & color, quia in quo est albedo, in illo est color: si quis autem poneret timorem genus pudoris, & tristitiam genus iræ, non esset gen' illud, quod poneretur; pudor enim est in parte cogitatiua, & timor in animi excitatiua, & tristitia in concupiscibili, & ira & contentio in irascibili. Hic aũt locus est demõstratiuus: si enim spes insit alicui subiecto, fm ꝙ inter ea est essentialis habitudo, genus necessario inest illi. Et hic locus iuuat ẽt ipsum accidens; vulgatum enim est, ꝙ accidens & res qua

I accidit, insint vni eidem rei; si autẽ non insint vni rei, illud non est accidens. Et huius loci instãtia est, quia rubor pudẽtis & pallor timẽtis sunt duo accidentia, quæ insunt faciei, & consequuntur ob animæ affectum.

Locus. 31. q est. 62. Trigesimus prim' locus est, ꝙ cõ sideremus, si genus non prædicet de specie simpliciter, sed prædicetur de ea adiectione connexæ clausulæ, & conditionis, illud non est genus: & hanc ob causam sentiẽs & videns nõ est genus animalis: animal enim sentit p eius partem, quæ est ipsius aĩa. Et ille locus est demonstratiuus.

Trige-

MANTINVS

tentia ad habitũ, sicut ẽ potẽtia sup K cõgregationẽ terribiliũ, q̃ reperitur in ipsõ habitu, qui est fortitudo: vel vt sit cã rei futuræ, vt tristitia, q̃ efficit itã, vel vt tes exigua imbecillis roboris, vt est opinio ad ipsam fidẽ, seu certitudinẽ: nã opĩo ẽ debilis fides, vel certitudo debilis: hinc errat, qui ponit ambulatiõis gen' ipm cursũ.

Trigesim' locus ẽ, vt inspiciamus vtrũ genus & spes sint apta nata esse in eodẽ subiecto, tũc enim ĩ quo reperit spes, reperiet & genus; alias. n. non est genus, vt albedo & color, nã in quo inest albedo, in eodẽ reperit L & color. Et si quispiã dixerit timorem esse gen' verecũdiæ, & tristitiã gen' iræ, nõ recte assignauit genus, q̃m verecũdia est in parte rõnali, timor vero in irascibili, & tristitia in eõcupiscibili, & ira in irascibili. Isq; locus ẽ demõstratiuus: nã, si spes reperitur in aliquo subiecto, ppea qa habent inter se quandã habitudinẽ demonstratiuã, tũc de necessitate gen' reperiet in eo. Is aũt locus ẽ vtilis ad ipsum accns, nam manifestũ est, ꝙ accidens, & id, pp quod ipsum accidit, sunt in eadem re, & si nõ exi M stant in eadẽ re, tunc erit accidens: sed huius loci instãtia est, q̃m rubor verecundi, & pallor timẽtis sunt duo accidentia, quæ existunt in facie, & q̃m insequuntur animæ passionem.

Locus trigesimus prim' est, vt cõsiderem': nã, si genus non prædicet de specie simplr, sed prædicet de ea fm quid, & cum conditione, tunc nõ est genus: & ob hanc causam nec ipsum sensitiuum neq; visiuum ẽ genus ad animal, q̃m animal est sensitiuum pars eius, quæ est anima: & est locus hic demonstratiuus.

Trigesimus

ABRAM

A Trigeſimus ſecundus locus eſt, ꝙ totum ponatur in parte, hoc eſt, ꝙ totum ponatur partis ſpecies, prout qui poſuit lutum genus terræ: nam terra eſt pars luti. Et hic locus eſt, quo ideeſt prædicatio in eo quod quid ſit.

Locus. 12. qui ē 63.

Trigeſimus tertius locus eſt, ꝙ cõ fidetem' an poſuerit aliquam rerũ turpium, à quarũ fuga eſt in potentia illius quem illæ attingunt: pro quo quis poneret ſophiſtã illũ, qui adipiſceret opes & magiſtratus per ſciam, & latronem illum, qui poſſet furari: hic enim denominauit aliquem fm aliquam rem in actu, in eo ꝙ quid res ſit, quatenus illa ineſt illi in potentia. Eximius enim rerũ ſtudioſus præpotens poſſet praua facere, ſed non faceret malum. Et iterum, quia potentiæ ſunt eligendæ, ipſas enim ineſſe habentibus potentias ſit ob duarum operationũ præſtãtiorem. Si aũt fecerit malã. i. per accidens: & ideo non ſunt turpes ſecundum ſe. & ſimiliter ſit, ſi poſuerit aliquam rerum eligendarum in potentia ad illas. Potentia enim eſt eligenda propter aliud. Et vniuerſaliter hic locus redit ad eum, in quo ponitur pro re ipſius euentum.

Locus. 33. qui eſt 64 & 65.

B

C

Trigeſimus quartus locus eſt, ꝙ conſideremus ſi ſpẽs ſit de illis, quarum moris eſt eſſe in pluribus, q̃ in vno gñe. & poneret in vno, illud nõ eſſet genus: prout latro, qui eſt eligens & potens, non. n. eſt latro qui eligit, & non põt, neq; iterũ qui põt & non eligit. Themiſtius aũt dicit, ꝙ hic locus eſt falſus, qm̃ non inuenitur aliqua res, quæ ſubſit duobus generibus ſupremis ex vna parte: & hoc eſt ipoſſibile niſi in p̃dicaméto rela-

Locus. 34. qui eſt 66 & 67.

MANTINVS

Trigeſimus ſecundus locus eſt, ſi ponat totum in partẽ, i. vt ponat totũ ſpecies partis. vt ſi quis poneret genus ipſius luti ipſam terram, terra ſit pars luti, & in loco deeſt prædicatio in eo quod quid eſt.

D

Locus trigeſimus tertius eſt, vt inſpiciamus ſi ponatur aliquid vituperandorũ, vel fugiendorũ in potentia, vt propterea p̃ueniant actu: vt ſi quis ponat, ſophiſtam eſſe qui põt diuitias præſtare, ſcientiamq; apparentẽ tradere, & furẽ qui poſſit aliena furripere bona. Qm̃ non denominabit aliquis aliqua re actu, eo modo, quo denominatur, quatenus eſt in potentia ad illam rẽ. Nã Probus Rex habẽs poteſtatẽ, põt vtiq; malum agere, ſed non aget malũ. poteſtates præterea eligunt p ſe, qm̃ reperiunt in habentibus ipſas poteſtates pp meliorem duatũ actionũ, & ſi agantur in malam partẽ, illud erit p accidens, & ideo, illa non ſunt per ſe vituperãda: ſimiliterq; ſi quis poſuerit aliquod eligibilium in potentia, qm̃ potentia eligit pp aliud: & tandem hic locus reducit ad eũ, in quo ponitur res pro eius conſequente, vel accidente.

E

Trigeſimus quartus locus eſt, vt inſpiciamus vtrum ſpẽs aliqua poſſit ex natura ſua poni ſub pluribus generibus vno, & ponat ſub vnico genere, tunc illud non eſt genus: vt fur, qui eſt eligẽs, & potens, nã nõ ẽ fur qui eligit, & non eſt potens, neq; qui eſt potens, & non eligit. Themiſtius aũt dicit, ꝙ hic locus eſt falſus, qm̃ non reperitur aliquid, quod includatur ſub duobus generibus ſupremis vnica & eadem ratione: hoc aũt non põt fieri, niſi in p̃dicaméto

F

rela-

ABRAM

G relationis, ex quo illud euenit oĩb⁹ prædicamentis. Et dicit, ꝙ ſi ponat latro in electione, & poteſtate eſt error circa illum, qua ponitur res in ſuum euentum, nec illorum aggregatum eſt illius genus. Hoc autem eſt conſiderandum.

Locus. 35. qui eſt 68 & 69. Trigeſimuſquintus locus eſt, ꝙ ponatur patiens genus ipſius paſſionis, prout diceretur ꝙ priuatio mortis ſit vita æterna, eſtimatur enim, ꝙ priuatio mortis ſit accidens, aut paſſio vitæ æternæ: ſi aũt priuatio mor

H tis eſſet vita, priuatio eſſet ipſe habitus: & ſiſr qui diceret, ꝙ ventus ſit aer motus, prius enim eſſet, ꝙ ventus eſſet ipſius aeris motus, aer. n. eſt aer, ſiue quieſcat, ſiue moueatur, & ſi ventus eſſet aer, eſſet ventus illo quieſcente. Huius autem baſis eſt, quia genus verificatur de ſpeciebus in eo ꝙ quid ſit. Huius aũt loci contrarium eſt, vt qui poſuit aerẽ motum, eſſe ipſum ventum.

MANTINVS

relationis, quia conſequitur omnia prædicamenta. Dicit igitur, ꝙ, ſi ponat fur p electionem & poteſtatem, peccat, propterea quia ponitur res p ſuum conſequens: illorum enim aggregatum non eſt ſuum genus, hoc tñ indiget conſideratione.

Locus trigeſimuſquint⁹ eſt, cùm ponit ipſum patiẽs genus paſſionis. vt ſi quis dicat immortalitatem eſſe vitam ſempiternam, qm̃ immortalitas vr̃ eſſe accidens, vel paſſio ipſi⁹ vitæ ſempiternæ, ſi igit ipſa immortalitas eſſet vita, tunc ipſa priuatio eſſet habit⁹. ſimiliterq; qui dicit vẽ- L tum eſſe aerem motũ, qm̃ potius vẽtus eſt motus aeris, cùm ipſe aer ſit aer iam quieſcens, q̃ motus: ſed ſi vẽtus eſſet aer, tunc eſſet ventus, dum quieſcit: & huius rei fundamentum eſt, ꝙ genus vere dr̃ de ſpeciebus in eo quod quid eſt. ſed hũius loci contrarium eſt, ſi quis poſuerit aerem motum eſſe ventum.

De Genere, loci alij. Cap. 6.

70. locus. Declaratio. I AMplius, ſi omnino quod aſſignatũ eſt, nullius eſt gen⁹. Manifeſtum enim, qm̃ neq; eius, quod dictũ eſt. Conſiderandum aũt ex eo quod nihil eorũ differt ſpecie, quæ partici-

71. locus. Declaratio. pant aſſignatũ genus. Vt nihil alba differũt ſpecie, ipſa à ſeinuicẽt omnis aũt generis ſunt ſpecies differentes: quare nullius erit albũ M

72. locus. Declaratio. genus. Rurſum, ſi quod omnia ſequitur, genus, vel differentiam dixit. Plura enim ſunt, quæ omnia ſequuntur: vt ens, & vnum eorum ſunt, quæ omnia ſequunt: ſi igitur ens genus aſſignauerim⁹, manifeſtũ, qm̃ oĩum erit genus, eo ꝙ prædicatur de eis; de nullo enim genus q̃; de ſpeciebus prædicatur: quare & vnum ſpẽs erit entis: accidit ergo de oĩbus, de quibus genus prædicatur, & ſpẽm prædicari, eo ꝙ ens, & vnum de oĩbus ſimpliciter prædicantur; oportet autem de paucioribus ſpeciẽ prædicari. Si autẽ quod omnia ſequitur, differentiam dixit, perſpicuum qm̃ de æqualibus, vel de pluribus differentia q̃; genus dicetur. Nam, ſi & genus omnia ſequitur, de æqualibus: ſi vero non omnia ſequatur genus de pluribus

A nibus differentia dicetur q̃ ipſum genus. Amplius, ſi in ſubiecta ſpecie eſt, quod aſſignatũ genus dicit. Vt album in niue: quare manifeſtum qm̃ non erit genus: de ſubiecta enim ſpecie ſolũ gen⁹ dr̃. Conſiderandum autem etiam eſt, ſi non vniuocum ſit genus ſpẽi. Nam de oĩbus ſpeciebus vniuoce genus prædicatur. Amplius, qm̃ exiſtente & ſpeciei, & generi contrario, ſi quod melius contrariorũ eſt, in peiori genere ponit. Nam accidet reliquũ in reliquo eſſe, eo q̃ contraria in contrarĩs generibus: quare quod deterius eſt, in meliori erit: at vr̃ melioris, & genus melius eſſe. Et ſi eodẽ ſiſt ad vtraq; ſe habente, in peiore, & non in meliore genere ponit. Vt aſam ipſum quod eſt agitationem, aut agitatum: nam pari modo eadem ſtatiua, & agitatiua eſſe vr̃: quare ſi melius ſtatio, in hoc oportet genere ponere. Amplius, ex magis, & minus. Deſtruenti quidem, ſi genus ſuſcipit magis, ſpẽs autem nõ ſuſcipit, neq; ipſa,
B neq; quod ab ipſa dicitur: vt ſi virtus ſuſcipit magis, & iuſtitia, & iuſtus: dicitur enim iuſtus magis alter altero: ſi igitur aſſignatum quidem genus magis ſuſcipit, ſpecies autem non ſuſcipit, neq; ipſa, neq; quod ab ipſa dicitur, non erit quidem aſſignatum genus. Rurſum, quod magis videtur, vel ſimiliter, non eſt genus: manifeſtum, qm̃ nec quod aſſignatum eſt. Vtilis autem hic locus in talibus maxime, in quibus plura vidẽtur de ſpecie in eo quod quid eſt prædicata, cũm non determinatum eſt, neq; promptum nobis eſt dicere, quodnam eorum genus: vt de ira, triſtitia, & opinio paruipendentiæ, in eo quod quid eſt prædicari videtur: contriſtatur enim iratus, & opinatur paruipendñ. Eadem autem cõſideratio, & in ſpecie ad aliud aliquid comparanti. Nam, ſi quod magis, aut ſimiliter videtur eſſe in aſſignato genere, non eſt in genere, manifeſtum, q̃ neq; aſſignata omnino ſpecies erit in genere: interimen
C ti igitur quemadmodum dictum eſt, vtendum. Aſtruenti vero ſiquidem ſuſcipit magis quod aſſignatum eſt genus, & ſpecies, non vtilis locus: nihil enim prohibet vtrorumq; ſuſcipientium non eſſe alterum alterius genus: nam bonum & album ſuſcipit magis, et neutrum neutrius genus. Generum autem, & ſpecierum ad ſeinuicem comparatio, vtilis: vt ſi ſimiliter hoc, & hoc genus: ſi alterũ genus, & alterum: ſimiliter autem & ſi quod minus, & quod magis: vt ſi continentiæ, magis poteſtas, quàm virtus genus, virtus autem genus, & poteſtas. Eadem autem & de ſpecie conuenit dici: nam ſi ſimiliter hoc, & hoc propoſiti ſpecies: ſi alterũ ſpecies, & reliquum: & ſi quod minus videtur, ſpẽs eſt, & q̃d magis. Ampli⁹, ad conſtruendum: perſpiciendum ſi de quibus aſſignatum eſt genus, in eo quod quid eſt prædicatur: cũm nõ ſit vna aſſignata ſpecies,

73. locus. Declatio.
74. locus. Declatio.
75. locus Declatio.
76. locus declatio.
77. locus declatio.
78. locus declatio.
79. locus de

G cies,ſed plures,& differentes. Nam manifeſtum q̃m erit genus.
80. locus declaratio. Si autem in aſsignato ſpecies eſt,conſiderandum & ſi de alijs ſpeciebus genus in eo quod quid eſt prædicatur.Nam,rurſus accidet
81. locus declaratio. de pluribus,& differentibus idem prædicari. Q̃m autem videtur in quibuſdam,& differentia in eo quod quid eſt de ſpeciebus prædicari,ſeparandum eſt genus & differentia, vtenti ijs quæ dicent elementis,Primum quidē,q̃m genus de pluribus dr̃ q̃ differẽtia. Deinde,q̃m ſm eius(quod quid eſt)aſsignationem, magis conuenit genus,q̃ differentiam dicere.Nã,qui animal dicit hoſem,magis indicat quid eſt homo,q̃ qui greſsibile. Et q̃m differentia quidem qualitatem generis ſemper ſignificat:genus aũt, differentiæ non.Nã qui dicit greſsibile,quiddã animal dicit: qui vero animal dicit,non dicit quale quiddam greſsibile:differentia igitur à gene
82. locus declaratio. re ſic ſeparanda. Q̃m autẽ vr̃ Muſicum,qua Muſicum eſt, ſciens eſſe:& Muſica ſcientia quædã eſt:& ſi ambulãs eo q̃ ambulat mouetur,ambulatio motus quidem eſt: conſiderandũ in quo genere vult quippiam conſtruere ſecundũ dictũ modum. vt ſi ſcientiam ipſum quod eſt fidem:ſi ſciens quatenus ſcit,fidit:manifeſtũ enim q̃m ſcientia fides quædã erit:eodem aũt modo,& in alijs huiuſmodi.Ampliusq̃m quod ſequitur aliquid ſemper, & non conuertit,
84. locus declauo. difficile eſt ſeparare,q̃ non ſit genus,ſi hoc quidem illud ſequitur omne,illud vero hoc non oẽ.Vt tranquillitatem quies,& numerũ diuiſibile,è conuerſo aũt non:nam diuiſibile non oẽ,numerus, neque quies oĩs,tranquillitas:ipſo quidem eſt vtendum, vt genere quod eſt ſemper conſequens,cũm non conuertatur alterum: cũm autem alterũ ſe extendit non in oĩbus,obſequendũ. Inſtatia autẽ huius:q̃m non ens ſequitur oẽ quod fit(nã quod fit non eſt) nõ cõ
I uertitur(non.n.omne quod non eſt,fit)attamen non eſt genus nõ ens eius quod fit:ſimplr̃ enim non ſunt non entis ſpecies.De genere igitur quemadmodum dictum eſt,tranſeundum.

Sermo de nonnullis alijs locis Generis. Cap. 6.

ABRAM

Locus.36. eſt.70. TRigeſimusſextus locus eſt, ſi res denoĩatæ per genus nõ differant per aliquam differentiarum, prout qui poneret album genus rerum albarum.

Locus,37. qui eſt 71. & 72. Trigeſimusſeptimus locus eſt, q̃ ponatur conſequens omnes res genus alicuius rei: vt qui poneret vnũ & ens genus decem prædicamẽtoꝝ: oportet

MANTINVS

LOcus trigeſimusſextus eſt, cũ ea,quæ pro genere aſsignantur non differant aliqua differentia, vt ſi quis dicat album eſſe genus rerũ albarum.

Locus trigeſim⁹ ſeptimus eſt, cũ ponit quod ſequit ad oẽs res eſſe genus alicuius rei, vt ſi quis ponat vnũ & ens eſſe genus decẽ p̃dicamẽtoꝝ, quia

ABRAM

A oporteret enim, ꝙ ens eſſet genus vnius,& vnum genus illius, ex quo vtrunque eorum verificatur de alterutro,& eſſet vna eadem res,relatione vnius eiuſdem rei, aliquando genus,& aliquando ſpecies:hoc autem eſt falſum,quia genus prædicatur de pluribus, q̄ prædicetur ſpecies. Sicque etiam errat qui poneret talia conſequentia differentias:conſequens enim rem ſicut non largitur ipſius quidditatem,ſic non largitur qualis res ſit:& ob hoc ſequeretur,ꝙ differentia eſſet æqualis gene
B ri,aut eo vniuerſalior.

Locus. 38. qui eſt 73 Trigeſimus octauus locus eſt, ſi genus denominatum dicatur in ſubiecto,non de ſubiecto , & ſpecies de ſubiecto,illud non eſt genus,ſin autem, accidentia eſſent genera ſubſtantiarum,

Locus. 39. qui eſt 74 Trigeſimuſnonus locus eſt, ꝙ cõſideremus,an ſpeciei ſit cõtrarium, & generi ſit contrarium, & ſpecies prẽſtantior illarum poſita fuerit generis viliorisillorũ, illud quod poſitum eſt genus, non eſt genus. Et ex hoc loco intulit Socrates errorẽ
C m Libro de Republica, quem ſenſit deceptor, quia ex quo excellentius eſt contrariũ iuſtitiæ,& bona electio contraria eſt malæ electioni ,& iuſtitia eſt excellentior,& iniuſtitia & bona electio excellentior eſt mala electione, litigioſe & paralogiſtice intulit,iuſtitiæ genus eſſe malam electionem. Ait Themiſtius hic locus eſt vulgaris,ſed fortaſſe vis huiꝰ loci ſumitur ab eſſentia rei,quod eſt ex quo genera inſunt ſpeciebus ſecũdum ſui eſſentiam:neceſſariũ itaq; eſt,

MANTINVS

quia tunc oportebit ipſum ens eſſe D
genus ad ipſum vnum,& vnum genus quoq; ad ipſum, cum alterutrũ eorum vere dicaꝫ de alterutro:& ſic vna & eadem res, in relatione ad eã dem rem q̃q; erit genus, q̃q; vero ſpecies:quod eſt falſum, quia genus de pluribus prædicatur q̄ ſpẽs. Siꝫ quoq; errat qui ponit huiuſce modi conſequentia eſſe differẽtias, quia quemadmodum id,quod conſequitur rem,non præſtat eius quiditatem,ſ. vt ſignificet quid ſit,ita ẽt neq; quale ſit illud,& ſequeretur ex hoc,vt ipſa differentia eſſet æqualis E
ipſi generi vel vniuerſalior ipſo.

Locus trigeſimus octauus eſtꝫ, ſi genus aſſignatum dicaꝫ eſſe in ſubiecto,& nou de ſubiecto, ſpecies vero de ſubiecto,tũc illud non erit genus,alias enim accidentia eſſent genera ſubſtantiarum.

Trigeſimuſnonus locus eſt, vt inſpiciamus,ſi ſpẽs habet contrarium, &genus quoq; habeat contrarium, & ponaꝫ ſpecies illorum melior in genere deteriori,tunc id, quod fuit poſitum genus,nõ erit genus. Et ex hoc loco probauit Socrates in lib. F
de Republica errorem cuiuſdã ſophiſtæ.quia cum iuſtitia ſit contraria iniuſtitiæ,& bona electio cõtraria malæ electioni,& iuſtitia ſit melior iniuſtitia, & bona electio melior mala electione,ideo intulit contra ipſum inſtantiam & impugnationem,quia ponebat genus iuſtitiæ eſſe malam electionem. Inquit Themiſtius, hic locus eſt probabilis rethoricus : ſed fortaſſe vis huius loci erit ſumpta ex eſſẽtia rei,cũ ipſa genera inſint ſpẽbꝰ ſm eſſentiã ſuam: neceſſe ergo ẽ,vt ipſum melius atq;

ipſum

ABRAM

G est, ꝙ præstantior & vilior res sequatur in vtrisq; vno eodem modo. Et dixit: huius loci instãtia est, qa vermis & musca est vilior imagine Lunæ facta ex ære. Hæc aũt non est instantia, quia nulla res inanimata est ꝑstantior, q̃ aĩata, Lunæ aũt imago est præstans fm positionẽ, nõ nãm.

Quadragesimus locus est, si fuerit vna res attributa duabus rebus
Locus. 40 qui est 75 vna habitudine, & vna illarũ fuerit ꝑstantior q̃ altera: res aũt illa ponit in viliori, non in præstantiori, illud non est genus, prout est de anima,
H quia ei inest mot⁹, sicut ei inest ques, & ex quo quies est permanentia, ꝑstantior est illi q̃ inesse ei motum. Sicq; qui posuit eam in motu errauit: hic autem locus est vulgaris.

Quadragesimus primus locus sumitur ab eo quod est magis & mi-
Locus 41. qui est 76 nus & æquale, & est de locis communibus omnibus quæsitis, & sumitur à rebus, quæ sunt deforis. Numerus autem locorum qui sunt huiꝰ loci, est proximus numero locorum, qui fiunt de quæsito accidentis. Primus itaque locus destruens quidem est
I si genus recipiat additionem, & species non recipiat id, de quo dicitur ꝙ sit genus, non est genus: & hic locus est demonstratiuus. Et hinc accidit error illius, qui definiuit dubium, ꝙ sit æquilibra oppositarum opinionum: æquilibra enim non suscipit additionem, dubium aũt suscipit illam. Et ille est debilis in constructione, quia quando vtraque suscipiunt magis & minus, non sequitur quòd vnum sit alterius genus, prout sunt albus & pulcher & intelligens & prudens. Secundus autem locus est, si quod magis aut æqualiter

MANTINVS

ipsum deterius eodem modo sequãtur vtrunq; eorũ. Dixitq; instantia huius loci est, quia vermis & musca ẽ deterior imagine Lunę Æneæ. Sed hæc non est instantia, qm̃ nullũ inanimatum est melius aliquo aĩato. Imago aũt Lunæ erat præstãs & nobilis fm positionẽ, non fm nãm. Locus quadragesimus est, vt inspiciamus si vna & eadem res referat ad duo eadem relatione, & vnũ illorum sit melius altero, & res ponatur in deteriori, non in meliori, tunc illud non erit genus, vt aĩa, quæ hẽt motum, quemadmodũ & quietem, sed cum quies sit statio, seu firmitas L melior quidem est ei, q̃ motus, ergo qui ponit eam habere motum, peccat: & hic locus est probabilis.

Locus quadragesimus primus, est sumptus ab eo, quod est fm magis vel minus, vel æquale, & est ex locis communibus cũctis problematibꝰ, & est sumptus à rebus exterioribus, & tot sunt ferè loca huius loci, quot sunt ea, quæ numerauit ĩ problematibus accidentis. Primus aũt locus destructiuus quidem est, vt inspiciamus vtrum genus suspiciat magis, spẽs vero non recipiat ipsum, tunc, quod dr̃ de specie non erit genus, & M hic locus est demonstratiuus. Hinc errauit, qui diffiniuit dubitationẽ, esse æqualitatem contrariarum cogitationum, qm̃ ipsa æqualitas non suscipit magis, dubitatio vero ipm̃ suscipit. Est tn̄ hic locus debilis in cõstruendo, qm̃ licet vtrunq; eorũ suscipiat magis & minus, non propterea sequit̃, vt vnum eorũ sit genꝰ ad alterum: vt album & honestum, seu pulchrum, & intelligens & prudẽs: secundus locus est, si illud qd̃ vr̃ esse

magis

A ter putatur esse genus, non sit gen⁹, nec quod positum est esse genus est genus: & hic quidem locus vtilis, est in rebus, de quibus putatur, ꝙ prædicentur de vna re, quatenus sint illius genera, absq; ꝙ nobis constet, q̄ illarum sit genus ſm veritatem. Cuius exemplum est, quia tempus estimatur, ꝙ sit motus, & ꝙ sit numer⁹, & similiter ira ẽstimatur, ꝙ sit tristitia, & ꝙ sit ꝓp cogitationem, qm̄ q̄ irascit cõtristat, & cogitat, ꝙ aggress⁹ eũ fuerit spretus, & ſm hanc speciem scrutinij scrutaret de ipsa specie cõparando ipsam ad indiuiduũ,

B quia ſi qđ magis aut æqualiter æstimat esse species, non sit species, quæ posita est spes non est spes. Et cõstructio iterum proferet his locis: si enI hoc & hoc, de quibus putat ꝙ sint genera sit, & vnum illorũ est gen⁹, alterum etiam est genus: & sit si illud, de quo min⁹ erat opinio, est genus, id, de quo magis est opinio, est genus. v. g. ſi potestas magis sit continentiæ genus q̄ virtus, & virtus est genus, potestas etiã est genus: & hęc eadem verba dicerent de constructione spẽi: oĩa aũt hæc loca sunt p-

C suasiua, nisi prius fuerit nãm prius.

Quadragesimus secundus locus ẽ de differentia, q̄ est inter genus & differẽtiam. Primo, quia genus prędicatur de pluribus, q̄ prædicet differentia. & Secundo, quia genus magis significat rem, q̄ differẽtia, & differentia significat qualitatem, gen⁹ autem non significat qualitatem: q enim diceret progressiuum, diceret aĩal qualificatum, qui autem diceret aĩal, & non diceret progressiuũ, non qualificaret: hoc autem generis & differentiæ discrimẽ est diuulgatũ.

Locus 42 qui est 77

Qua-

magis genus, vel sit, non sit genus: D ergo illud, qđ positũ est ꝓp genere, non erit genus, & hic locus est vtilis in rebus, q̄ vñr ꝑdicari de aliqua re, q̄tenus sunt gña eius, licet nos ignoremus, quod nã illorum sit vere genus. exempli gra tẽpus existimat esse motus, atq; numerus: sit q; ira existimat esse tristitia, atq; esse ꝓp opinionem, qm̄ qui iratur tristat, & opinatur recepisse paruipẽdentiam, seu vituperiũ: & hocmet genere considerationis considerat spes, prout cõparatur ipsi indiuiduo, qm̄ si id qđ existimat esse magis spes, vel æqualiter non sit spes, tunc illa species assi E gnata, non erit species: In constructiõ etiam vtimur his locis. nã si hoc & hoc quod existimat esse genus simili ratione, & vnum eorum fuerit genus, tunc aliud quoq; erit genus: similiterq; si minus opinabile fuerit genus, ergo magis opinabile erit genus. exempli gratia, si potestas est genus continentiæ, magisq; virtus, & virtus sit genus. ergo & ipsa potestas erit genus: & hæc eadem dñr ad construendã spẽm: oĩa autem hæc loca sunt probabilia: verum primus est prior natura.

Locus quadragesimus secundus ẽ, F quo separat genus à dria: & primo, qm̄ genus prædicat de pluribus q̄ ꝑdicet differentia: secundo vero, qm̄ genus magis significat quiditatem rei, q̄ differentia. Differentia vero significat qualitatẽ: genus aũt non significat qualitatẽ. Nã cum dr gressibile, dr aĩal qualificatum, seu quale quid: sed qui dicit animal, & non dicit gressibile, non dicit quale quid: & hæc diuersitas, quæ est inter gen⁹. & differentiam est probabilis.

Locus

ABRAM

G Quadrageſimus tertius locꝰ eſt, Locus 43 qui eſt reliqua bñ loca: ꝙ quicquid ipſum eſſe ſequit eſſendo ſpẽm, aut ſequit ſpẽm eſſe eſſendo ipſum, eſtimat de illo ꝙ ſit genꝰ & difficile ſit diſtĩguere inter ipm; & ipm genꝰ. Huius aũt inſtãtia eſt, qa quod eſt in gñatione, eſt nõ ens, & non ens nõ eſt genus illius, quod eſt in generatione. & rurſus, quia ſi hoc ſiſe eſſet genus, connexa eſſent genera. Expedit aũt te ſcire; ꝙ loca propriorum generi euidens ſit ipſorũ diſciplina, reducendo oĩa illa ad quatuor baſes, quas diximus ꝙ ſint ſedes locorum generũ. Prima enim H baſis, ſ. ꝙ genus ineſſe ſpeciei oporteat eſſe neceſſariũ, ſumit ſub ſe locũ, quo dĩ, ſi quod ponit genus conueniat definitioni accidentis: & ꝙ ſi qđ poſitũ eſt ĩ genere, impoſſe ſit; ꝙ conueniat vlli harũ ſpecierũ: & ꝙ ſi nulla driarũ diuidentiũ genus ꝓdicet de illo, quod poſitum eſt ſpẽs: & ꝙ ſi ſpẽs conueniat alicui rei, q̃ nullo pacto inſit rebus, quæ ſubſunt generi: hæc enim quatuor continet, ꝙ id quod poſitum eſt genus, non ſit ſpeciei: ſicq; continent circunſtãtiã, ſicut deſtructiones, & in omnibus quæſitis ſimplr excepto primo. Secunda vero baſis eſt, ſ. ꝙ expediat I genus prædicari de tota ſpecie, & ꝙ quicquid prædicatur de parte non eſt genus: & ſubeſt illi primus locꝰ, quem ordine inſeruit Ariſto. & eſt locus partitionis ſolum. Tertia autẽ baſis eſt, ſ. ꝙ expediat genus ſuperare in eſſendo ipſam ſpeciem, ꝙ illud quod prædicatione non ſuperat ſpeciem, non ſit genus, & ſubintrant illam plura loca: quorum primus eſt, ſi cõnectatur generi definitio ſpẽi, quia ſi connectatur, æquatur illi, aut

MANTINVS

Locus quadrageſimus tertius eſt, K vt quodcunq; det data ſpẽ, ſed non oporteat ſpẽm dari dato illo, exiſtimat qđ illud ſit genꝰ: & erit difficile diſtĩguere inter ipm & ipm genꝰ. Sed huius inſtãtia eſt, qm̃, quod ſit, non eſt ens, ſed non ens non eſt genus ad id qđ ſit: ꝓterea ſi hoc eſſet ſimile generi, tunc & ipſa conſequentia eſſent gña. Scire aũt debes, ꝙ loca propria ipſi generi poſſunt diſci reducẽdo ea oĩa ab illa quatuor prĩcia, ſeu eſnta, q̃ diximus eſſe fundãmẽta locorũ genericorũ: Nam ſub primo loco, qui erat, ꝙ genus ineſt neceſſario ipſi ſpẽi, includit locus il- L le, in quo dicebat, vtrum id qđ ponitur eſſe genus conueniat definitioni accidentis: & vtrum id, qđ ponit pro genere, poſſit eſſe cõe alicui illarum ſpẽrũ: & vtrum vna ex differẽtijs diuiſiuis gñis, non ꝓdicet de eo, quod fuit poſitũ pro ſpẽ: & vtrum ſpẽs ſit cõis alicui rei, q̃ nullo pacto põt reperiri in rebus ſub gñe exiſtẽtibus: Hæc. n. quatuor hnt hoc ĩter ſe cõe, ꝙ id quod ponit eſſe genus, non ineſt ſpẽi: ergo cõicant in modo deſtruendi in oĩbus problematibus abſolutis præter primum. Sectũ dum vero fundamentũ eſt, ꝙ oportet M genus ꝓdicari de oĩbus ſpẽbus, & ꝙ illud quod ꝓdicat de aliqua, non eſt genus, includit ſub eo, primus locus, quem Ariſt. narrauit, & eſt locꝰ à diuiſione tm̃. Sub tertio aũt fundamento, quod eſt nẽpe, ꝙ oportet genus ſuperare ſpẽm fm̃ ſuum eſſe, & ꝙ id, quod non ſuperat fm̃ ſuum eſſe ipſam ſpẽm, non ſit genus, ĩcludunt quidẽ multa loca: primus locus eſt, vtrum coniungat generi definitio ſpeciei: nã ſi adiungat, tunc erit

A AVERAM MANTINVS D

aut ſuperat illud: ſecũdus aũt eſt, ꝙ ſpẽs diceretur de pluribus, q̃ dicat genus, aut æqualiter: tertius eſt, ſi poſueris genus in ſpecie: & quartus eſt, aut differentiam in ſpecie: & quintus, aut genus in differentia: & ſextus, aut differentiam in genere: & ſeptimus, ſi generi non ſit alia ſpẽs.

Quarta vero baſis eſt, qua dictum eſt, ꝙ expediat genus prædicari de ſpẽ in eo, ꝙ quid ſit, & ꝙ id quod nõ prædicatur hoc modo non ſit gen⁹: & ſubintrant ipſam plura loca nimis, & ſunt deſtruentia & conſtruẽ

B tia contra reliqua loca: quorũ primus eſt ſecũdus locus, & loca p̃cedẽtia, ſed ille ẽ ipſamet baſis, ſ. ille, quo dictum eſt, ꝙ id, quod poſitũ eſt genus non prædicetur in eo ꝙ quid ſit ſed prædicatione per accidens: ſecũdus, ſi genus & ſpecies ſint vnius p̃dicamenti: & tertius: ſi quod enuntiamus eſſe genus, non prædicet in eo ꝙ quid ſit de aliquo indiuiduorum ipſius ſpẽi: & quartus, ſi acciderit ſpeciei, ꝙ ei ſit aliud genus vltra genus poſitum, & neutrũ alteri ſubſit, nec ambo ſubſint alij generi, ſi genus,

C quod poſitum eſt genus, & oĩa genera quæ ſupra ipſum ſunt, prædicent de ſpecie in eo ꝙ quid ſit vno ſimili modo: & ſextus, ſi definitiones generum conueniant ſpeciei, & omnib⁹ rebus ſubordinatis illi: ſeptimus, ſi poſueris differentiam in genus: & octauus, ſi poſueris habitum in differentiam: nonus, ſi poſueris habitum in potẽtiam conſequentẽ illũ: decimus ſi poſueris totũ in ſuas partes: vndecimus, ſi poſueris affectus & paſſiones in patientẽ: & duodecimus, ſi poſueris aliquam rem de vilibus, aut turpibus in potentia: tertiuſ-

MANTINVS

erit æquale ei, & non ſuperaret ipſã: ſecundus, vtrũ ſpẽs dicat de pluribꝰ, q̃ dicat genus indifferẽter, ſeu ęqualiter: tertius vtrũ ponat genus ĩ ſpẽ, hoc ẽ ſub ipſo: q̃rtus vel dr̃ia in ſpẽ: quintus vel genus in dr̃ia: ſextus vel dr̃ia in genere. ſeptimus ſi genus nõ habeat aliam ſpẽm: Quartum vero fundamentum eſt, in quo dicebat, ꝙ oportet genus prædicari de ſpẽ in eo quod quid, & ꝙ quicquid nõ p̃dicat hoc modo, non eſt gen⁹, multa includit loca ſub ſe, quæ quidem ſunt deſtructiua, & conſtructiua cõ

E tra id, quod in alijs contingit locis: primus aũt locus eorũ eſt locus ſecundus ex locis præcedentibus, immo eſt ipſummet fundamentũ, & eſt ille, in quo dr̃ ꝙ genus non prædicat in eo quod quid, ſed p̃dicatione accidentali: ſecundus, ſi genus & ſpẽs non ſint in eodem p̃dicamẽto: tertius, ſi id, quod iudicamus eẽ genus, non p̃dicet in eo quod quid de aliquo indiuiduorũ ſpẽi: quartus, ſi contingat ſpẽm hr̃e aliud genus p̃ter illud poſitum, & nullũ eorũ ſit ſub altero, hoc eſt alterum ſub altero, neq; vtrunq; ſub † vnico gene- † a. l. alio

F re: quintus, ſi illud genus, qd ponit eſſe genus, cũ oĩbus alijs gn̄ibus, q̃ ſt ſupra ipſum, p̃dicet de ſpẽ in eo qd quid eſt eodẽ tenore: ſextus, ſi definitiones generũ conueniant ſpẽi: & cunctis rebus ſub ea ordinatis: ſeptimus, ſi dr̃ia ponat in gn̄e: octauus, ſi habitus ponat in ipſa dr̃ia: nonus, ſi habitus ponat in oĩ re ſequente ipſum: decimus, ſi totũ ponat in ſuis partibus: vndecimꝰ, ſi impreſſiones & paſſiones ponant in paſſo: duodecimus, ſi ponant aliqua vituperãdorum & fugiendorũ in potentia: ter-

Log. cũ cõ. Auer. L tiuſ-

ABRAM

G tiuſdecimus, ſi poſueris connexum conſequens omnem rem in genus, prout eſt vnum & ens: quartiuſdecimus, ſi enuntiaremus rem, quæ accommodatione dicitur eſſe genus; quintuſdecimus eſt, in quo dictum eſt, ſi moris generis & ſpeciei fuerit, ꝙ inſint vni ſubiecto, illud cui ineſt ſpecies, ineſt ipſum, genus: ſextuſdecimus, ſi genus prædicetur de ſpecie adiectione connexæ clauſulæ non ſimpliciter: decimusſeptimus, quãdo generi, & ſpeciei fuerint contraria, & præſtantius contrariorũ po-
H neretur in vilius & vilius in præſtantius.

Hæc itaq; triginta loca, ſunt loca propria generi: reliqua autem loca quæ relata ſunt in hoc libro ſunt cõmunia, ambientia omnia quęſita, videlicet quæ ſumuntur ab oppoſitis & ſumpta a caſibus, & coniugatis, & ſumpta ex ſimilib⁹, & ſumpta ab eo quod eſt magis & minus. Iam autẽ explicauimus omnia loca generum ſicut nobis conſtitit, & Deo iuante procedamus ad loca ipſi⁹ ꝓprij.

MANTINVS

tiuſdecimus, ſi ponatur id, quod ſe- K quitur ad vnamquãq; rem eſſe genus, vt vnũ & ens: decimuſquart⁹, ſi judicamus illam rem, quæ dr̃ metaphorice eſſe genus: decimuſquint⁹ eſt ille, in quo dicebat ſi gen⁹ & ſpecies ſint apta nata eſſe vni ſubiecto, ꝙ id, in quo reperitur ſpecies, reperietur & genus: ſextuſdecimus ſi genus prædicetur de ſpecie ſin quid, & nõ ſimpliciter: decimuſeptim⁹, ſi genus, et ſpecies habeant contraria, tunc ponatur melius contrariorum in deteriori & deterius in præſtantiori Hęc itaq; ſunt triginta loca, quæ ſunt propria ipſi gener⁹ re- L liqua vero loca, quæ in hoc tractatu narrantur, ſunt ex vniuerſalibus cõmunibus cũctis problematibus, hoc eſt, ea quæ ſunt ſumpta ab oppoſitis, & ſumpta a caſibus, & a coniugatis, & a ſimilibus, & quæ ſumuntur a magis & minus. Et ſic expoſuim⁹ omnia loca generica vt nobis fuit conceſſa eorum intelligentia, nunc aggrediemur loca ipſius ꝓprij Deo optimo Maximo annuente.

I M

Præcedentium Quatuor librorum Topicorum, Candide Lector, mediam Auerrois expoſitionem cum duplici translatione legiſti, Abrami ſcilicet de Balmes, & Iacob Mantini, Reliquorũ vero cum ſola Abrami tranſlatione leges: Quandoquidem Iacob morte præuentus, perficere illos non valuit.

ARISTOTELIS TOPICORVM

LIBER QVINTVS,

SVMMA LIBRI.

De modis,& Locis Proprij:necnon de nonnullis locis,communibus omnibus quæ ſitis,quæ ab Oppoſitis,aut a Simili, aut ab eo,quod eſt Magis,& Minus,& æquale,aut a Caſibus,& Coniugatis, aut a generatione,& corruptione ſumuntur.

De *modis Proprij*. Cap. 1.

1. locus Declatio.

VTrum aũt propriũ, an non propriũ eſt quod dictum eſt, ꝙ hæc conſiderandũ. Aſſignat aũt ꝓpriũ aut ꝙ ſe,& ſemper,aut ad aliud, aut aliqñ.Per ſe quidem,vt hominis,aĩal manſuetũ natura: ad aliud aũt,vt aĩæ ad corpus: qm̃ illa quidem imperare nata, hoc autem parere:ſemper autem,vt Dei,animal ĩmortale: aliqñ vero,vt alicuius hominis ambulare in gymnaſio. Sunt autem ꝓprij,quod ad alterum aſſignatũ ẽ,aut duo problemata,aut quatuor. Nam ſi de hoc quidem aſſignatum quippiam fuerit,de illo vero negatum idipſum, duo dũtaxat problemata fiunt:quẽadmodum hominis ad equum proprium eſt quod bipes eſt:nã & ꝙ hõ non bipes eſt argumentabit quiſpiã,& ꝙ equus bipes: vtrinq; aũt remouet proprium. Si aũt de vtroq; vtrũq; aſſignatum fuerit,& de vtroq; negatũ: quatuor problemata erunt; vt hoīs proprium ad equum,ꝙ ille quidẽ bipes, hic aũt quadrupes eſt:nam, & ꝙ hõ non bipes eſt,& ꝙ eſſe quadrupes natus ẽ, argumentari eſt,& ꝙ equus bipes,& ꝙ non quadrupes,poſſibile eſt argumentari: quolibet igiť modo oſtenſo, interimiť qđ propoſitum eſt. Eſt autem ꝙ ſe quidem proprium,quod ad oſa aſſignať,& ab oĩ ſeparat(quemadmodum hoīs animal mortale diſciplinæ ſuſceptiuum) ad aliud autẽ,ꝙ nõ ab oĩ,ſed ab aliquo ſtatuto determinat(vt virtutis ad diſciplinã: qm̃ illa quidem in pluribus,hæc in rationali ſolo,& in habentibus rationẽ nata eſt fieri)ſemꝑ autem,quod ſm̃ omne tempus verificatur,et nunq; relinquitur quemadmodum animalis ex anima & corpore compoſitum eſſe, aliqñ vero,quod ſecundum aliquod tẽpus verificatur,& non ex neceſſitate ſemper conſequitur:vt alicuius hominis, ambulare in foro. Eſt autem ad alterum proprium aſſignare: differentiam dicere,aut in omnibus, & ſemper,aut vt multum, & in plurimis. Et in omnibus quidem & ſemper,quemadmodũ hoīs ꝓprium ad equum qm̃ bipes: nã homo quidem & omnis,& ſemper eſt bipes: equus autem nullus eſt bipes,& nunq;: vt multũ autem & in plurimis, quemadmodum rationalis propriũ prĩcipare ad concupiſcibile, & irascibile,eo ꝙ illud quidem impe-

3. locus Declatio.

4. locus Declatio.

G rat, hæc aũt parent: nam neq; rationale ſemper imperat, ſed quãdoq; illi imperatur: neq; concupiſcibili, & iraſcibili ſemper imperatur, ſed imperant quãdoq;, cum fuerit hominis anima flagitioſa. Propriorum aũt ea maxime logica ſunt, quæ per ſe, & ſẽper, & q̃ ad aliud. Nam eius qđ ad aliud eſt proprium, plura, pblemata ſunt: quemadmodum diximus & prius: nam aut duo, aut quatuor ex neceſſitate fiunt H problemata, plures autem orationes fiunt ad hęc: quod autem per ſe eſt, & ſemper, ad multa eſt argumentari, & ad plura tẽpora obſeruare: quod per ſe qdem ad multa, nam ad vnumquodq; eorum q̃ ſunt, vtpote cui oportet ineſſe proprium: quare ſi nõ ab omni ſeparat, non erit bene aſſignatum proprium: quod autem ſemp, ad plura tempora eſt obſeruare, & ſiue non ineſt, ſiue non infuerit, ſiue non inerit, nõ I erit proprium. Quõd vero aliquando, ad illud (quod nunc dicitur) tempus, cõſideramus: nõ igitur ſunt rationes ad ipm plures. Logicum autem eſt problema, ad quod rationes fiũt & crebræ quidem, & bonæ. Ad aliud igitur proprium dictum, ex ñs quæ ſunt de accidẽte locis inſpiciẽdum, ſi huic quidem accidit, illi vero non. De ñs autem, quæ ſemper, & quæ per ſe, per hæc conſiderã dum.

5. Locus Declatio.

Sermo de modis Proprij. Cap. 1. K

PRoprium ī vniuerſum eſt trium ſpecierũ, aut proprium per ſe & ſemper, & eſt illud, quod diſtinguit id, quod proprie concernit totam rem, prout dicimus de homine riſibile, aut proprium, quod dr in cõparatione ad aliud ens, & hoc proprium diſtĩguit illud ab hoc ente tm, & hoc fit fm duas ſpecies, aut ſemper neceſſarium, prout dicimus ꝙ homini proprium ſit dum refertur ad equum ꝙ ſit bipes, aut ꝑ maiori parte, vt ꝙ pars cogitatiua de partibus aĩç ſit ei propria dum refer L tur ad concupiſcibilem, cogitatiua enim imperat, & concupiſcibilis credit: quare aliquando inuenitur res contra hoc in ſceleſtibus viris: aut eſt proprium, cum refert ſub quodam tempore, prout ire ad templũ eſt ꝓprium eunti tempore ſuę ambulationis, quando non variat hoc illo tempore ab ei⁹ ambulatione ad templum. De proprio autem, quod dicitur in comparatione ad aliam rem, qñ ipſum prędicatur de re, fiũt duæ quæſtiones, aut quatuor: duæ quidem, qñ propriũ affirmatur de M vna, & de altera negatur. Verbi gratia, dum dicimus de proprio hominis dum refertur ad equum, ꝙ ſit bipes, & ſecundo, ꝙ equus non ſit bipes: quatuor autem, qñ affirmatur de vtraq; illarum, aut negat de vtra que illarum, gr̃a exempli, qñ dicim⁹ de hominis proprio reſpectu equi, ꝙ ſit ipſe bipes & non quadrupes, & ꝙ equus ſit quadrupes, & non ſit bipes. Deſtructio autem intelligeret hic quatuor modis, quorum vnus eſt, ꝙ homo, gratia exempli, non ſit bipes, aut ꝙ ipſe ſit quadrupes, aut

ꝙ

A ꝙ equus ſit bipes, aut ꝙ non ſit quadrupes. Et hæc quidem ſpecies proprij, quando dicitur ad relationem, vis eius eſt vis accidentis. Et ideo loca, quibus conſtituitur, & quibus deſtruitur ſunt loca accidentis. Verum tamen proprium, cuius loca hic quęruntur, eſt proprium ſempiterni eſſe ſimpliciter, quod nõ eſt propriũ reſpectu alicui⁹ entis, aut temporis, ſed omnium rerum, quarum eſt ꝓprium, & omni tempore. Et propterea de illius diſpoſitione quærũtur duo, quarum vnum eſt, an ſit proprium nec ne: ſecundum autem eſt, ſi fuerit proprium an bene poſitum

B ſit proprium perfectiſſimo modo, quo poſſibile eſt poni, aut poſitum eſt proprium imperfecte. Et hęc res proprie ſecernit proprium & definitionem a genere & accidenti: proprio enim & definitioni, quoniam illa deſeruiunt ſcientię rei ipſiuſq; dignorioni ab omni, quod eſt aliud ab illa, euenit in hac re perfectio & imperfectio: generi vero & accidenti, quoniam ſunt prædicata de multis, non aduenit eis hæc res, ſ. ꝙ inueniantur ſm diſpoſitionem imperfectiorem & ſecundum diſpoſitionẽ perfectiorem.

C

De *locis Proprij*. Cap. 2.

6. Locus Declatio. PRimum quidem an non bene aſſignatum eſt proprium, an bene. Eius autẽ, quod eſt non bene, aut bene, eſt vnum quidem, ſi non per notiora, aut per notiora poſitum eſt proprium: deſtruenti quidem, ſi non per notiora: at conſtruenti, ſi per notiora. Eius autem

7. Locus Declatio. quod non per notiora eſt, hoc quidem ſi omnino ignotius poſitum eſt proprium, quod aſſignauit, illo cuius proprium dixit. Non enim erit bene poſitũ proprium: nam propter notitiã proprium facimus: diſcendi.n. cauſa, & proprium, & definitiones facimus: per notiora igitur accipiendum: ſic enim magis erit ſufficienter cognoſcere. vt puta qui ponit ignis proprium eſſe ſimillimum animæ, ignotiore ꝙ ignis vtitur, anima: magis enim ſcimus quid eſt ignis, quã qd anima: non igitur erit bene poſitum proprium ignis, ſimillimum animæ. Aliud autem, ſi non notius eſt hoc huic ineſſe. Oportet enim non ſolum notiꝰ eſſe re, & huic ineſſe, notius eſſe: nam qui non ſcit ſi huic ineſt, neque ſi illi ſoli notius ineſt cognoſcit: quare cum quoduis horum acciderit, obſcurum fit propriũ: vt quia qui ponit ignis ꝓpriũ, in quo primo anima nata eſt eſſe, ignotiore vtitur ꝙ ſit ignis, eo ꝙ ignotius eſt, ſi ĩ hoc eſt anima, & ſi in hoc primo eſt: non erit itaq; bene poſitum propriũ ignis, in quo primo anima nata eſt eſſe. Conſtruenti autem, ſi ꝓ notiora poſitum eſt proprium, & ſi per notiora ſecundũ vtrunque modum. Erit enim bene ſecundum hoc poſitum ꝓpropriũ: nam cõſtructiuorum locorum eius quod bene, alĩ quidem ſecundum hoc ſolum, alĩ autem ſimpliciter monſtrabunt quod bene: vt quia qui dixit anima-

D

E

8. Locus Declatio.

F

9. Locus Declatio.

Glis proprium ſenſum habere, ꝙ notiora, & notius aſſignauit, proprium ſecundum vtrunq; modum: quare erit bene aſſignatū ſecūdum hoc animalis propriū ſenſum habere. Deinde deſtruẽti quidem, ſi quod nominum quæ in proprio ſunt aſſignata multipliciter dicitur, vel etiam
10. Locus Declano. tota oratio plura ſignificat. Nõ enim erit bene poſitū propriū, vt quoniam ſentire multa ſignificat, vnum quidem ſenſum habere, alterum autem ſenſu vti:
H non erit animalis proprium bene poſitum quod natum eſt ſentire: quapropter non vtendum eſt, neq; nomine, quod multipliciter dicitur, neq; oratione, quę plura ſignificet: quia quod multipliciter dicitur, obſcurum facit quod dictum eſt, dubitante eo qui debet argumẽtari, quod nam dicit eorum quæ multipliciter dicuntur: nam proprium diſcendi gratia aſſignatur. Am-
11. Locus. Declano. pli⁹ autem ad hoc neceſſarium
I eſt redargutionem aliquam fieri cùm ſic aſſignant proprium: quando in diſſidente quiſpiam conficiet ſyllogiſmum, de eo qđ multipliciter dicitur. Conſtruẽti autem, ſi non plura ſignificat, neq; nominum quippiam, neq; tot ratio. Erit enim ſecundum hoc bene poſitum proprium: vt quia neq; corpus plura ſignificat, neq; mobiliſſimum in ſuperiorem locū: neq; totum quod ex his cõpoſitū eſt: erit bene poſitum ſm hoc ignis proprium corpus mobiliſſimū in ſuperio
K rem locum. Deinde deſtruenti 12. Locus Declano. quidem ſi multipliciter dicitur illud, cuius propriū aſſignatur: non determinatur autẽ cui⁹ eorum ponatur proprium. Non enim bene erit aſſignatum propriū: ob quas aũt cauſas non im manifeſtū eſt ex ijs quę prius dicta ſunt: nam eadem accidere neceſſarium eſt, vt quia ſcire hoc plura ſignificat: vnū enim ſcientiam habere hoc, alterum autẽ ſcientia vti hoc, aliud vero ſcien
L tiam eſſe hui⁹, aliud autem ſciẽtia vti huius, non erit eius quod eſt ſcire hoc, bene aſſignatum, proprium nullū, non determinato, cuius horum ponitur propriū.

Conſtruenti vero, ſi non dicit 13. locus. Declano multipliciter hoc cuius propriū ponitur, ſed eſt vnū, & ſimplex. Erit enim bene poſitum ſecundū hoc propriū: vt quia homo ſimpliciter dicitur erit bene poſitū ſm hoc hominis propriū, animal manſuetum natura. De 14. locus. Declano.
inde deſtruenti quidẽ, ſi frequẽ M
ter dictum eſt idem in proprio (ſæpe enim latent hoc facientes & in proprijs, quemadmodū & in terminis) non erit bene poſitum quod hoc ſuſtinet, ppriū. Cõturbat enim audientẽ, quod frequenter dicitur: obſcurū igit neceſſarium eſt fieri, & præter id nugari videntur. Eueniet autem frequenter idẽ dicere duobus modis: vno quidẽ, qñ nominauerit frequẽter idem: vt ſi qs propriū aſſignet ignis, corpus tenuiſ-

A tenuisſimũ corporum: hic enim frequenter dixit corpus. Secundo autẽ, ſi quis aſſumat orationes pro nominib⁹: vt ſi quis reddat terræ propriũ, ſubſtantiam, quæ maxime corporũ ſm naturam fertur in inferiorem locũ: deinde aſſumat pro corporib⁹, huiuſmodi ſubſtantias: vnum enim & idẽ eſt corpus, & huiuſmodi ſubſtantia: erit ergo hoc modo ſubſtantia frequenter dicta, quare neutrum erit bene poſitum propriũ. Conſtruenti vero, ſi nullo vtitur frequenter nomine eodem. Erit enim ſecũdũ hoc bene aſſignatũ propriũ, vt quia q dixit hominis propriũ, animal diſciplinæ ſuſceptiuum, non vſus eſt frequenter eodẽ nomine erit vtiq; ſm hoc bene aſſignatum hominis proprium. Deinde deſtruenti quidẽ, ſi tale aliquid aſſignauit in pprio nomen, quod oĩbus inſit. Inutile enim erit, quod non ſeparat ab aliquo: quod autẽ in proprijs dicitur, ſeparare oportet: quemadmodũ & quæ in terminis: non igit erit bene poſitũ proprium: vt quia qui poſuit ſcientiæ proprium opinionẽ indiſſuaſibilẽ a ratione, vnum exiſtens tali aliquo vſus eſt, pprio (vno inquã) quod omnibus ineſt: nõ erit vtique bene poſitũ ſcientiæ ppriũ. Aſtruenti autem, ſi nullo vſus eſt cõi, ſed quod ab aliquo ſeparat, erit bene poſitũ ſm hoc proprium. Vt quia qui dixit animalis proprium animam habere, nullo vſus eſt communi: erit ſecundũ hoc bene poſitũ propriũ animalis: animam habere. Deinde deſtruenti quidem ſi plura propria aſſignat eiuſdem, non determinans q plura ponit. Nõ enim erit bene poſitũ propriũ: nam quemadmodum nec in terminis oportet præter eam, quæ indicat ſubſtantiam, orationẽ, adiungere quippiam pluſculũ, ſic nec in proprijs præter eam, quæ facit propriũ quod dictũ eſt, orationẽ, quicquam coaſſignandũ: inutile enim fit eiuſmodi. vt quia qui dixit proprium ignis, tenuisſimũ, & leuisſimũ, plura aſſignauit propria (vtrunque enim de ſolo igne verũ eſt dicere) non erit bene poſitũ propriũ ignis, corpus ſubtilisſimũ, & leuisſimũ. Aſtruenti vero ſi non plura eiuſdem propria aſſignauit, ſed vnũ: erit enim ſecundum hoc bene poſitũ propriũ. vt quia qui dixit humidi proprium, corpus quod in omnem figuram diducitur, vnum aſſignauit proprium, & non plura, erit ſecundum hoc bene poſitũ humidi proprium. Deinde deſtruenti quidem, ſi eodem vſus eſt, cuius proprium aſſignauit, aut eorum quæ ſunt illius aliquo. Non enim erit bene poſitum proprium: nam diſcendi gratia aſſignatur proprium: idem autem eidẽ ſimiliter ignotum eſt: id autem quod aliquid eorum eſt, quæ ſunt eius, poſterius: non igitur eſt notius:

15. Locus. Declaratio.
16. Locꝰ. Declaratio.
17. Locꝰ. Declatio.
18. locus. Declatio.
19. locus. Declatio.
20. locus. Declatio.

G quare non fit vt per hoc quiſq; magis quippiam diſcat. vt qa qui dixit animalis propriũ, ſubſtantiam, cui⁹ ſpecies eſt homo aliquo vſus eſt eorum quæ ſunt animalis, non erit bene poſitum
21. locus. Declatio. proprium. Conſtruenti aũt ſi neq; eodem, neq; eorũ quæ ſunt ipſius aliquo vtitur. Erit enim bene ſm hoc poſitum propriũ. vt quia qui poſuit animalis proprium ex anima & corpore cõpoſitum eſſe, neq; eorum q̃ ſunt ipſius aliquo vſus eſt, erit vtiq;
H bene ſm hoc, aſſignatũ animalis proprium. Eodem aũt modo & in alĩs conſiderandũ eſt, q̃nam non faciunt, aut faciunt no
22. locus. Declatio. tius. Deſtruenti quidem ſi aliquo vſus eſt, aut oppoſito, aut omnino ſimul natura, aut poſteriore aliq̃. Non.n. erit bene poſitũ, ppriũ: nã oppoſitũ ſimul natura, qđ aũt ſimul natura, & poſterius, non efficit notius: vt qa qui dixit boni proprium, quod malo maxime opponitur, oppoſito eſt vſus boni: non erit profe
I cto bene aſſignatum boni pro-
23. locus Declatio. prium. Conſtruenti autem, ſi nullo vſus eſt neq; oppoſito, neque omnino ſimul natura, neq; poſteriore. Erit enim ſecũdum hoc bene aſſignatum propriũ. vt quia qui poſuit diſciplinæ, proprium, opinionem maxime facientem fidem, nullo vſus eſt neque oppoſito, neq; oĩno ſimul natura, neq; poſteriore: erit ſm
24. locus. Declatio. hoc bene poſitum diſciplinæ, prium. Deinde deſtruenti qui dem, ſi non quod ſemper ſequitur proptium aſſignauit, ſed id quod fit quãdoq; non propriũ. Non enim erit bene pronunciatum proprium: nam neq; ĩ quo deprehendimus ineſſe ipſum, de hoc & nomen ex neceſſitate verificatur, neq; in quo deprehenditur non ineſſe, de hoc ex neceſſitate non dicetur nomen: quare non erit bene poſitum, proprium. Amplius autem ad hæc, neq; quando quiſquam aſſignauerit proprium, erit manifeſtũ ſi ineſt: ſiquidem tale eſt, vt qđ L
ipſum relinquere poſſit: non igitur erit clarum eſſe proprium. vt quia qui poſuit animalis proprium moueri quãdoq;, vel ſtare tale, aſſignauerit proprium quod fit quandoq; non propriũ nequaquam erit bene poſitum proprium. Aſtruenti vero, ſi 25. locus declatio. quod ex neceſſitate ſemper eſt, proprium aſſignauerit. Erit enim bene poſitum ſecundum hoc proprium. vt quia qui poſuit virtutis proprium quod ha M
bentem facit ſtudioſum, quod ſemper ſequitur, proprium aſſignauit: erit vtiq; ſecundum hoc bene aſſignatum virtutis propriũ. Deinde deſtruenti qdem 26. locus. Declatio. ſi quod nũc propriũ ẽ aſſignãs: non determinauerit q̃ nõ propriũ aſſignat. Non.n. erit bene poſitũ propriũ: primũ qdẽ qa qđ p̃ter conſuetudinẽ fit oẽ, ſem p̃ determinatione indiget: ſolẽt aũt vt plurimum oẽs, quod ſp̃ ſequitur proprium aſſignare.

Secundo

A Secundo aũt, quia immanifeſt⁹ eſt qui nõ determinauerit, ſi q̃d nunc eſt propriũ voluerit pone re: non igitur danda eſt obiurga tionis occaſio: vt quia q̃ poſuit alicuius hominis propriũ ſedere cum aliquo homine, quod nunc propriũ eſt poſuit, nõ bene pro prium aſsignabit, ſi nõ determi
27. Locus. Declatio. nans dixerit quod nunc. Con ſtruenti aũt, ſi nunc propriũ aſ ſignans determinãdo poſuit, q̃d nũc propriũ poſuerit; erit enim
B bene poſitum ſm hoc propriũ: vt quia qui dixit cuiuſdã homi nis propriũ ambulare nunc ali cubi, diſtinguens poſuit hoc, be
28. Locus. Declatio. ne erit poſitũ propriũ. Deinde deſtruenti quidẽ ſi tale aſsigna uit propriũ, quod manifeſtum non eſt aliter ineſſe q̃ ſenſu, non enim erit bene poſitũ propriũ: nam oẽ ſenſibile extra ſenſum fa ctum, manifeſtũ eſt: latens enim eſt ſi adhuc ineſt, eo q̃ ſenſu ſolũ cognoſcitur. Erit autẽ verũ hoc in ñs, quæ nõ ex neceſsi tate ſem
C per conſequunt̃. vt quia qui po ſuit Solis propriũ, aſtrum quod fertur ſuper terrã lucidiſsimum: tali vſus eſt in proprio (ſuper ter ram inquã ferri) quod ſenſu co gnoſcit: non vtiq̃ erit bene Solis aſsignatũ proprium. immanife ſtum enim erit cũ occidet Sol, ſi adhuc feratur ſuper terrã, eò q̃ nos tunc deſeruimus ſenſum.
29. Locus. Declatio. Cõſtruenti vero ſi tale aſsigna uit propriũ, quod non ſenſu eſt manifeſtũ: aut cum ſit ſenſibile, ex neceſsitate ineſſe manifeſtũ ẽ. erit enim ſm hoc bene poſitum proprium. Vt quia qui poſuit ſu perficiei propriũ quod primum coloratum eſt: ſenſibili quidẽ ali quo vſus eſt (coloratum eſſe in quam) tali quidẽ quod manifeſtum eſt ineſſe ſemp: erit ſm hoc bene aſsignatũ ſuperficiei pro prium. Deinde deſtruenti qui
30. Locus. Declatio. dem, ſi terminũ vt propriũ aſsi gnauit. Non enim erit bene poſi tum propriũ: nam non oportet indicare quod quid eſt eſſe, pro priũ: vt quia qui dixit hominis
E proprium animal greſsibile bi pes, quod quid eſt eſſe ſignificãs aſsignauit hominis propriũ, nõ vtiq̃ erit hoc hoĩs propriũ bene aſsignatum. Conſtruenti autẽ,
31. Locus. Declatio. ſi quod conuerſim quidẽ prædi catur aſsignauit propriũ: nõ au tem quod quid eſt eſſe indicãs. erit enim ſm hoc bene aſsigna tum propriũ: vt quia qui poſuit hominis proprium, aĩal manſue tum natura, quod cõuerſim qui dem prædicatur, aſsignauit pro prium, nõ quod quid eſt quidẽ
F indicans: erit ſm hoc bene aſsi gnatũ propriũ hominis. Dein
32. Locus. Declatio. de deſtruenti quidẽ, ſi non quip piam in quid eſt ponẽs, aſsigna uit propriũ. Oportet enim ĩ pro prijs, quẽadmodũ in terminis, primũ aſsignari gen⁹, deinde ſic iam addere reliqua, & ſeparare: quare quod non hoc modo poſi tum eſt propriũ, non erit bene aſ ſignatũ: vt quia qui dixit aĩalis proprium animã habere, nõ po ſuit quicquã in quo vt in quid,

eſt

G eſt animal: non erit bene poſitū
33. Locus. Declaratio. animalis propriū. Conſtruenti vero ſi quis quippiam, quod in quid eſt ponens eius cuius propriū aſsignauit, reliqua adiūgit. Erit enim ſm hoc bene aſsignatum propriū: vt quia qui poſuit hominis proprium animal diſciplinæ ſuſceptibile, quippiā qđ in quid eſt ponēs, aſsignauit proprium: erit ſm hoc bene poſitū propriū hominis. Vtrum igitur bene, an nō bene aſsignetur proH prium, per hæc inſpiciendum.
34. Locus. Declaratio. Vtrum vero propriū eſt oīno quod dictū eſt, an non propriū ex ñs conſiderandū. Nam ſimpliciter conſtruentes proprium quod bene poſitū eſt, loci ñdem erunt ñs qui propriū omnino faciunt: in illis igit dicentur. Primum ergo deſtruenti quidē inſpiciendum ad vnumquodq; eorum cuius propriū aſsignauit. Vt ſi nulli ineſt, aut ſi nō de hoc quidē verificatur, aut ſi non eſt propriū cuiuſq; eorū, ſm illud I cuius proprium aſsignauit, non enim erit propriū, quod poſitū eſt eſſe propriū: vt quia de Geometra non verificat indeceptibilem eſſe ab oratione (nā decipit Geometer cùm pſeudographiā facit) non erit hoc ſcientis proprium, non decipi ab oratione.
35. Locus. Declaratio. Conſtruenti aūt ſi de omni verificat, & qua de hoc verificat. erit enim propriū, quod poſitū eſt eſſe propriū. vt quia animal diſciplinę ſuſceptiuum de omni homine verificat & qua homo, erit hominis propriū anīmal dī K ſciplinæ ſuſceptiuum. Eſt aūt locus hic deſtruenti quidē, ſi non de quo nomen & oratio verificatur, & ſi nō de quo oratio & nomen verificat. Conſtruenti au- 36. Locus. Declaratio. tem, ſi de quo nomen, & oratio, & ſi de quo oratio, & nomē prędicatur. Deinde deſtruenti quidem, ſi non de quo oratio, & nomen verificat: & ſi non de quo nomen, & oratio verificat. non enim erit propriū, quod poſitū eſt eſſe propriū: vt quia animal L quidem diſciplinę ſuſceptiuum verificat de Deo: homo aūt non prædicat, non erit hominis proprium, animal diſciplinæ ſuſceptiuum. Conſtruenti autē ſi de 37. Locus. Declaratio. quo oratio, & nomen prædicat: & ſi de quo nomē, & oratio prędicat. erit enim propriū quod poſitū eſt eſſe propriū, vt quia de quo animā habere verificat animal, & de quo animal aīam habere: erit animam habere animalis ppriū. Deinde deſtruēti 38. Locus. Declaratio. quidē, ſi ſubiectum, propriū aſsi- M gnauit ei⁹, quod in ſubiecto eſſe dicitur. Nō enim erit propriū, 39. Locus. Declaratio. quod poſitū eſt eſſe proprium, vt quia qui poſuit propriū ſubtiliſsimi corporis, ignē, ſubiectū aſsignauit prædicati proprium, non erit ignis corporis ſubtiliſsimi proprium: pp hoc autem nō erit ſubiectū eius, quod in ſubiecto eſſe dr̄ proprium, eò q; idem eſſet plurium & differentiū ſpecie proprium: nam eidem plura quædam diſcrepantia ſpecie inſunt,

A sunt, de solo dicta: quorum erit omnium proprium quod subiectum est, si quis hunc in modū ponat propriū. Cōstruenti vero, si quod in subiecto ē, assignauit proprium subiecti. erit enim propriū quod positum est, non esse proprium: si quidem de solo prædicat (vt dictū est) propriū. vt quia qui dixit terræ propriū corpus grauissimū specie, subiecti assignauit propriū, quod de sola dr̄e re, & vt propriū prædicatur, erit terrę proprium recte positum. Deinde destruenti quidem, si fm participationem assignauit propriū. Non enim erit propriū, quod positum est esse propriū: nam quod fm participationē inest, ad quod quid est esse conducit: erit aūt huiusmodi dr̄ia quædā de aliqua specie dicta: vt quia qui dixit hominis propriū gressibile bipes, fm participationem assignauit proprium: non erit vtiq; proprium hominis gressibile bipes. Construenti aūt, si non fm participationem assignauit propriū, nec quod quid est esse indicans, conuersim prædicata re. Erit enim propriū, quod positū est eē propriū, vt quia qui posuit animalis propriū quod natum est sentire, neq; fm participationē assignauit propriū, neq; quod quid esse indicans, conuersim re prædicata, erit vtiq; quod sentire natum est, animalis, ppriū. Deinde destruenti quidē, si non contingit simul inesse propriū, sed vel posterius, vel prius q̄ idipsum nomen. Non enim erit proprium quod positū est esse proprium, aut nunquā, aut nō semper: vt qm̄ cōtingit alicui prius fore, & posterius ambulare p̄ fōrum q̄ q homo, non erit ambulare per forū hominis propriū, aut nunquā, aut non semp. Construenti aūt, si simul ex necessitate semper inest, cùm neq; terminus, neque dr̄ia sit. Erit enim propriū, quod positum est forsitan nō esse propriū: vt quia animal disciplinæ susceptiuū: simul ex necessitate semp est, & id qd̄ est homo, cum neq; dr̄ia sit, nec terminus, erit animal disciplinę susceptiuum hominis propriū.

Deinde destruenti quidē, si eorundem quæ eadē sunt, non est idem proprium. Non enim erit propriū, quod positum est esse propriū, vt quia nō est propriū prosequēdi, apparere quibusdā bonū, neq; eligendi fuerit vtiq; propriū apparere quibusdā bonum. idem enim est prosequendum & eligendū. Construēti, si eiusdem quatenus idem proprium. Erit enim propriū quod positum est, non esse proprium. Vt qm̄ hominis, qua homo dicitur propriū tripartitam animā habere, & terrigenæ quatenus terrigena est, erit propriū tripartitam animā habere. Vtilis autē locus hic & in accidente: nā ñsdē in eo q eadem sunt eadē oportet inesse, vel nō inesse. Deinde destruenti quidē, si eorū quæ sunt eadem

40. Locus Declatio.
41. Locus. Declatio.
42. Locus. Declatio.
43. Locus. Declatio.
44. Locus Declatio.
45. Locus. Declatio.
46. Locus. Declatio.
47. Locus Declatio.

G eadem ſpecie: non idem ſemper ſpecie propriū eſt. Neq; enim eius quod dictū erit proprium, quod poſitū eſt eſſe propriū: vt quia idē eſt ſpecie hō & equus: non ſemper aūt equi eſt propriū ſtare à ſe, nec hominis erit propriū moueri à ſe. Idem enim eſt ſpecie moueri, & ſtare à ſe, quatenus vtriq; eorum vt animal eſt, accidit. Conſtruenti vero, ſi eorum quæ ſunt eadē ſpecie, idem ſemper ſpecie ſit proprium. Erit

4ª. Locus Declatio.

H enim propriū quod poſitum eſt non eſſe propriū: vt quia hominis eſt propriū, eſſe greſsibile bipes, & auis erit propriū, eſſe volatile bipes: vtrunq; enim horū eſt idem quatenus illa quidē ſub eodē ſunt genere ſpēs, cùm ſint ſub animali, hæc autē vt generis dīiæ animalis. Hic autē locus falſus eſt: qñ alterum quidem eorū quæ dicunt vni alicui ſoli ineſt ſpeciei, alterum vero ineſt pluribus, quēadmodū greſsibile quadrupes. Qm̄ autem idem & di

I uerſum multipliciter dicitur, labor eſt ſophiſtice aſſumēti vni aſsignare, & ſolius alicuius proprium: nā quod ineſt alicui cui accidit aliqd, & accidenti inerit ſumpto cū eo cui accidit: vt qđ ineſt homini, & albo homini inerit, ſi fuerit albꝰ homo, & quod albo homini ineſt, inerit & hoī. Calumniabitur aūt aliquis multa propriorum, q ſubiectum id aliud eſt quod ſm ſe facit, aliud aūt cum accidente: vt aliud quidem hominē eſſe dicet, aliud ve

ro album hominē. Amplius aū K tem diuerſum faciens habitū, & quod ſm habitum dicitur: nam quod habitui ineſt, & ei quod ſm habitum dr̄ inerit, & quod ei (quod ſm habitū dicitur) ineſt, & habitui inerit: vt qm̄ ſciēs ſm ſcientiam dr̄ affici, nō inerit ſcientiæ propriū indiſſuaſibile à rōne: nam & ſciens indiſſuaſibilis erit à ratione. Cōſtruenti autem dicēdum qm̄ non eſt diuerſum ſimplr id cui accidit, & accidens cū eo cui accidit ſumptū, ſed aliud dicit, eo q diuerſum ſit L ipſius, eſſe: non enim idē eſt homini eſſe, q ſit homo, & albo homini eſſe, q ſit albus homo. Præterea aūt conſiderandum eſt ad caſus dicēti, quod neq; ſciens eſt indiſſuaſibile à ratione, ſed indiſſuaſibilis à ratione, neq; ſcientia indiſſuaſibile, ſed indiſſuaſibilis à ratione: nam ei qui omnino in ſtat, omnino eſt aduerſandum.

Deinde deſtruenti quidem, ſi 50. Locus Declatio quod natura ineſt volēs aſsignare: hoc modo ponit ſm locutionem, vt quod ſemper ineſt ſignificet. Videbit enim moueri poſſe quod poſitū eſt propriū eſſe. vt quia qui dixit hominis propriū bipes, vult quidē quod natura ſeſt, aſsignare: ſignificat autem locutionē quod ſemper ineſt, non erit hominis proprium bipes: nō enim omnis homo eſt duos pedes habens. Conſtruēti autem, ſi vult quod natura ineſt propriū aſsignare, & locutione hoc modo ſignificat. Non enim

M

51. Locus Declatio.

mouebit

A mouebitur ſm hoc propriũ: vt quia qui hominis propriũ aſsignauit, animal diſciplinæ ſuſceptiuum, & vult, & dictione ſignificat ꝙ natura ineſt propriũ, nõ mouebitur, ſm hoc ꝙ nõ ſit proprium hominis, aĩal diſciplinæ ſuſceptiuũ. Amplius, quæcũqꝫ dicuntur ſm aliud aliquod primum, aut vt primum ipſum, labor eſt aſsignare taliũ propriũ. Nam, ſi eiꝰ quod eſt ſm aliud aliquid proprium aſsignauit, & de primo verificabiť: ſi autẽ primi B poſuerit, & de eo quod eſt ſecundum aliud prædicabiť: vt ſi quis aſsignet ſuperficiei propriũ coloratũ eſſe: & de corpore verificať coloratum eſſe: ſi autẽ corporis, & de ſuperficie prædicabiť: quare non de quo oratio, & nomen verificabiť. Accidit autẽ in quibuſdam proprijs plerũqꝫ fieri aliquod peccatum, ꝓp hoc ꝙ non determineť qũo, & quorum ponit quis proprium: oẽs enim conanť aſsignare propriũ, C aut quod natura ineſt, vt hominis bipes, aut quod nũc ineſt, vt hominis alicuius quatuor digitos habere, aut ſpecie, vt ignis ſubtiliſsimum, aut ſimpliciter, vt animal viuere, aut ſm aliud, vt animꝫ prudens: aut vt primum, quemadmodum rationalis prudens, aut in eo quod hẽt, vt ſcientis indiſſuaſibile à ratione (nihil enim aliud q̃ habendo aliquid erit indiſſuaſibile à ratione) aut in eo ꝙ habeať, vt ſcientiæ indiſſuaſibile à rõne, aut in eo quod participatur, vt animalis ſentire D (ſentit enim et aliud quid vt hõ, ſed participãs iã hoc, ſentit) aut in eo quod participat, vt alicui animalis viuere: qui non addit igiť natura, peccat, eo ꝙ contingit quod naturæ ineſt, nõ ineſſe illi cui natura ineſt, vt homini duos pedes habere: qui vero nõ determinat qm̃ quod ineſt aſsignat, ꝙ non erit tale quale nunc ineſt id, ceu quatuor digitos habere hominẽ, non indicãs quoqꝫ quod vt primũ, aut vt ſecũdum aliud, ponit, ꝙ nõ de quo oratio E & nomen verificabiť, vt coloratum eſſe ſiue ſuperficiei, ſiue corporis aſsignauerit propriũ, non prædicens etiam quod aut in eo quod eſt habere, aut in eo quod haberi propriũ aſsignauit, ideo non erit propriũ quod aſsignatum eſt: nã inerit (ſi in eo quod habeť aſsignauit propriũ) etiam habenti: ſi aũt habẽti, & ei quod habeť, vt indiſſuaſibile à rõne, ſcientiæ vel ſcientis poſitũ proprium, non præſignificans etiã in eo quod participat, vel partiF cipať, eo ꝙ et in alijs quibuſdam inerit propriũ. Si enim in eo quidem quod participatur, aſsignauit, participantibus inerit, ſi vero in eo quod participat, ijs quæ participanť, vt ſi alicuius animalis poſuerit viuere propriũ, non diuidens ẽt ſpecie quod vni ſoli, inerit eorũ, quæ ſub eo ſunt, cuiꝰ propriũ ponit: nam quod eſt ſecundhm ſuperabundantiã, vni ſoli ineſt: vt igni leuiſsimum.

51. Locus. Declaratio.

55. Locus. Declaratio.

Aliquotie

G Aliquoties aũt & ſpẽs addens
54. Locus. Declatio. peccat. Nam oportebit vnã ſpeciem eſſe eorum quæ dicuntur, qñ ſpecie addiderit: hoc autẽ in quibuſdam non accidit, vt nec in igne, nõ enim eſt vna ſpecies ignis, nã diuerſum eſt carbo & flamma, & lux ſpecie, cum vnũquodq; horum ſit ignis: propter hoc aũt non oportet quãdo ſpecie additur, diuerſam eſſe ſpeciẽ eius quod dicitur, qm̃ his quidẽ magis, illis autem minus inerit
H quod dictũ eſt proprium, vt in igne ſubtiliſsimũ: ſubtilior enim eſt lux carbone, & flamma. Hoc autem non oportet fieri quando non, & nomen magis prædicaſ, de quo oratio magis verificaſ. Si autẽ non, non erit de quo ora-
55. Locus. Declatio. tio magis, & nomẽ magis. Amplius autẽ ad hæc idem eſſe accidit proprium eius quod ſimpliciter, & eiꝰ quod maxime in ſimpliciter tali: vt in igne ſe hẽt ſubtiliſsimũ: nam & ſimpliciter & ignis, & lucis erit hoc ipſum proprium, ſubtiliſsima enim lux: cũ
I igitur alius ſic aſsignat propriũ, argumentandum: ſibi autem nõ danda hæc inſtantia, ſed ſtatim cùm ponit proprium, determinandũ eſt, quomodo ponit pro-
56. Locus. Declatio. prium. Deinde deſtruenti quidem, ſi idem eiuſdem proprium poſuit. Nõ enim erit proprium, quod poſitum eſt eſſe propriũ: nam idem eidem omne, quid eſt eſſe indicat: quod autem eſſe indicat, non proprium, ſed terminus eſt, vt quia qui dixit honeſti propriũ decẽs eſſe, idem eiuſ K dem proprium aſsignauit (idem enim eſt honeſtũ & decens), non vtiq; erit decẽs honeſti propriũ.

57. Locus. Declatio. Conſtruenti autem, ſi non eiuſdem proprium aſsignauit, cũm conuerſim prædicatum poſuit. Nam erit propriũ quod poſitũ eſt non eſſe propriũ: vt quia qui poſuit aſalis proprium id quod ſubſtantia animata, non idẽ quidem eiuſdem proprium poſuit, & conuerſim prædicatum aſsignauit, erit animalis proprium L
58. Locus. Declatio. ſubſtantia animata. Deinde ẽt in ñs, quæ ſimilium partiũ ſunt, conſiderandũ eſt: deſtruẽti quidem ſi quod totius eſt propriũ, non verificatur de parte: aut qđ partis, non dicitur de totõ. Non enim erit proprium, quod poſitum eſt eſſe propriũ: accidit aũt in aliquibus hoc fieri. aſsignabit enim aliquis in ñs, quæ ſimiliũ partium ſunt proprium aliquoties quidem in toto reſpiciẽs, aliquoties autẽ in eo quod ſm partem dicitur ipſe ſeipſum intelli-
gens: at erit neutrũ reẽte aſsigna M tum, vt in toto quidẽ, quia qui dixit maris proprium, plurima aqua ſalſa, alicuius ſimilium partium poſuit proprium, & tale aſsignauit quod nõ verificatur de parte (non enim erit quiddã maris plurima aqua ſalſa) non vtiq; erit maris ꝓpriũ, plurima aqua ſalſa'. In parte autẽ, vt quia qui poſuit aeris propriũ, reſpirabile, ſimilium quidem partium alicuius dixit proprium, tale aũt aſsi

gnauit

A gnauit quod de quo aere verum
eſt, de toto aũt non dicitur (non
enim erit vniuerſus aer reſpira-
59. Locus. Declaro. bilis (nõ erit vtiq; aeris propriũ
reſpirabile. Aſtruenti aũt, ſi ve
rificaẽ de vnaquaq; ſimiliũ par-
tium quod eſt proprium earum
ſm totum. Erit enim propriũ,
quod poſitũ eſt nõ eſſe propriũ:
vt quia verificatur de omni ter-
ra deorſum ferri ſm naturã: eſt
B autẽ & non proprium alicuius
terræ ſm totum (nam ſecũdum
terram, & id quod eſt terrã eſſe)
erit terræ propriũ deorſum fer-
ri ſecundum naturam.

Sermo de locis, quibus conſtituimus an be ne poſitum ſit proprium. Cap. 2.

Locus. 1. q eſt. 6. 7. 8. 9. & 10. in Ariſt. LOca autem, quibus conſtitui-
mus an bene poſitum ſit pro-
prium, ſunt hæc.

Quorum primꝰ eſt, ſi proprium
fuerit notius re, cui poſitum eſt pro
priũ, iam bene poſuit ipſum, ſi autẽ
non fuerit notius non ſit bene po-
ſuit ipſum. hoc aũt fit duobus mo-
dis, quoꝝ vnus eſt, ꝙ proprium ſm
ſe non ſit notius q̃ res cuius eſt pro-
C prium. v.g. qui poſuit ꝙ animæ pro
prium ignis, eo ꝙ ſimillimus ſit om
nium rerum, iam vſus eſt vt digno-
ſceret animã igne, eo quod ſm ſe eſt
quid latẽtius igne, maiorẽ enim no
titiã habemus de igne q̃ de anima:
ſecundus aũt eſt, ꝙ nõ ſit maior co-
gnitio eſſendi rem cuius, ẽ propriũ
q̃ cognitio ineſſendi proprium: ha-
benti proprium: qm̃ vt propriũ co-
gnoſcaẽ indiget duabus rebus, qua-
rum vna eſt, ꝙ ſm ſe ſit notius eſſe
q̃ habens propriũ, ſecunda aũt ꝙ ſit
notius ineſſe habenti propriũ, q̃ ha
bens proprium. exempli gratia, qui D
poſuit ignis proprium, ꝙ ſit res, qua
anima primo ſit, iam vſus eſt in di-
gnoſcendo ignis proprium re, quã
eſſe ẽ latentius igne. Deſtruẽs itaq;
deſtrueret, quia propriũ careret, al-
tero horũ duorum modorũ prio-
ritatis cognitionis. Conſtruens vero
conſtrueret ꝙ bene poſitum ſit pro
prium, qm̃ eius ſunt hæ duæ ſpecies
prioritatis cognitionis. v.g. qui de-
nominauerit animal, ꝙ ei ſit ſenſus,
iã illud denominauit per id, quod
eſt duobus modis notius.

Locus ſecundus eſt, ꝙ proprium E
dixerit oratione ęquiuoca. v.g. quan Locus. 2. qui eſt. 11. 12. & 13.
do dicimus ſentit, ſignificamus duo
ſignificata, quorũ vnum eſt, ꝙ deno
mineẽ per ſenſum, & ſi dormiat: alte
rum aũt eſt, ꝙ vtatur ſenſu: propriũ
enim, qm̃ hoc modo profertur, latet,
ſiue proprium ſit de his, quæ ſignifi
cantur ſimplici dictione, aut ora tio
ne: expedit itaq;, in locis, quibus de-
ſeruit, ꝙ fugiat æquiuocationẽ hui⁹
cõditionis. Et ſicut deſtruẽs deſtrue
ret propriũ, qm̃ poſitũ fuerit huius
conditionis, ſic cõſtruens ipſum cõ-
ſtrueret ex hoc eodẽ loco, qm̃ enim
expreſſum ſit proprium ſimplici di F
ctione, aut oratione non æquiuoca,
iam poſitum eſt poſitione bona: exẽ
plum huius de proprio, quod ſigni-
ficaẽ per orationem, eſt, prout quis
dixerit, ignis eſt corpus, cuius cõdi-
tionis eſt moueri ad ſupremũ locũ
velocius, q̃ poſſit eſſe, quia nulla di-
ctionum occurrentium in hac ora-
tione eſt ęquiuoca, neq; in compoſi
tione, q̃ fit ex illis dictionibus, ẽ ęqui
uocatio penitus. Et prope hunc eſt,
qui poneret propriũ æquiuocum, ꝙ
res, quæ p proprium denominatur,
ſignificetur per orationẽ ęquiuocã

hoc

G hoc enim modo nō eſſet proprium poſitū, prout expedit illi, qui dicit, ꝙ animæ propriū ſit ipſam eē immortalem, & non explicat quæ ſuarum partium ſit huius denominationis. Conſtruens aūt argumētatur, ꝙ poſitum ſit proprium bona poſitione, qñ eloquuntur de habente propriū oratione non æquiuoca. Vt qui diceret, ꝙ homo ſit aīal, iam poſitum eſſet propriū, prout expedit, quia hominis nomen non eſt æquiuocum.

Locus. 3. qui eſt. 14 & 15. Tertius locus eſt, ꝙ aliqua rerū, quæ ſumunt in proprium repetitū, H qñ proprium repetitū conturbaret audientē, & poneret orationē latentem: orationis aūt repetitio fit duobus modis, quorū vnus eſt, ꝙ vnum ipſum idē nomen fiat bis. prout eſt ſermo dicentis, ꝙ terra ſit ſubſtantia de corporibus, quæ nāt ferat̃ in infimū locū, ſubſtantia enim intrat in corp': & hoc quidem apparet qñ loco corporis vtatur ſubſtantia talis denominationis. Et deſtruens deſtrueret proprium, qñ ipſum terminaret per alterā duarum denominationum, & qui verificaret proprium ipſum, confirmaret ꝙ in eo non fiat I vnum nomen bis repetitum. verbi gratia qui diceret ꝙ hominis ꝓpriū ſit eſſe diſciplinabile, iā poneret proprium prout expedit, & non vteret hic nomine repetito.

Locus. 4. qui eſt 16. & 17. Quartus locus eſt, ꝙ nō inſit proprio res cōis omnibus rebus. v g. qui diceret ꝙ ſcientiæ propriū ſit, ꝙ ſit opinio, in qua non mutat aſſertio à ſyllo, ex quo eſt vna forma, quæ nō auferetur: vnum enim ineſt oībus rebus: & deſtruens deſtrueret, ꝙ proprium poſitū ſit aliter, q̄ expediat. Et ex hoc loco verificaret, qui aſſereret ipſum ꝙ poſitū ſit prout expedit, qñ non fuerit in eo poſita res cō- K munis, ſicut qui poſuit ꝙ animalis propriū ſit habere animā: in anima enim non eſt res communiot aīali.

Quintus locus eſt, ſi quis ponat tei plura propria, ꝓter ꝙ hoc explicet, ille non bene poneret ipſum propriū. v.g. qui poneret de ignis proprio ꝙ ſit tenuiſſimū corporum, & leuiſſimum ipſorū iam poneret illi plusq̄ vnū proprium: nam inter diuulgata eſtimat, ꝙ ſicut expedit definitionem eſſe vnā, cui nō additur aliqua res, præter ꝙ ſignificat eſſentiam, ſic ꝓpriū expedit eſſe vnum: hoc aūt eſt diuulgatum, non verū, quia non eſt ī poſſibile rei eſſe multa propria: aſſerens autem aſſereret, ꝙ poſitum erat, vt expedit, qñ nō fuerint plura propria. v.g. vr qui dixit ꝙ humoris proprium ſit oēm figurā ſuſcipere. L

Locus. 5 q eſt. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. & 27. Sextus aūt locus eſt, ꝙ non ſit poſitum propriū, quod ē tes poſterior m eſſendo, q̄ res, cui eſt propriū, & præcipue, qñ fuerit pars illius, & nō id quod eſt, & res cuius eſt propriū ſit ſimul in eſſendo, ſicut duo oppoſita: hæc enim oīa non ponerēt rem notiorē, hoc autem eſt ſm diuulgationem: ſin aūt, non euadit, quin poſterius ī eſſendo ſit notius, & ꝙ propriū ſit notius, q̄ ſit aliqua pars rei, cuius eſt proprium: tanto fortius ꝙ duarū rerum, quæ ſunt ſimul natura, vna ſit notior altera. Exemplum illius eſt, qui fecerit rem poſteriorē in eſſendo, ac ſi eſſet propriū, prout eſt ille, qui dixit, ꝙ animalis ſit proprium ꝙ ſit ſubſtantia, cuius ſpēs eſt homo, hic aūt vtitur quodam proprio, quod eſt pars rei. Et exemplū illius, qui facit ꝓpriū ab ipſo oppoſito, eſt, prout ille qui dixit, quòd proprium boni ſit oppoſitum mali. M

Deſtruēs

A Deſtruens aũt deſtrueret, quia poſi tum eſſet propriũ aliter q̃ expediat. Aſſerens aũt aſſereret, ꝙ poſitũ ſit, prout expedit, qñ non ſit ab oppoſi to, neq; poſterior. Expedit autem te ſcire, ꝙ, qñ proprium ſumitur ſm modũ priuationis, & habitus, ꝙ habitus ſit notior priuatione, ſicq; & affirmatiuum notius eſt negatiuo.

Hæc itaq; ſunt loca, quibus poſſu mus nobis conſtare, ꝙ proprium po ſitum ſit prout expedit, aut ꝙ nõ ſit ita poſitum. Reliqua autẽ loca, quæ Ariſto. narrauit in hoc capitulo (ait Themiſtius) ꝙ ſubintrent loca, qui-
B bus nobis conſtat, ꝙ id, quod poſitũ eſt proprium, non ſit proprium: & argumentatur ad hoc, quia Ariſto. illa repetit & dinumerat in ſumma illorũ locorum. Veriſimile autẽ eſt, ꝙ illis ſit aditus ad ambo capitula ſi mul, ſed duobus differentibus mo dis: id enim, quod non eſt propriũ, dicit duobus modis, quorũ vnus eſt ꝙ careat aliqua diſpoſitione, qua di ceret de illo propriũ, quouis modo dicatur proprium, ſecundus aũt eſt, ꝙ priuatio illius, de quo dicitur pro priũ, ſit in præmiſſa, & huius rei præ dicata differant ſm magis & minus:
C prædicatum enim de re ipſius proprij eſt quædã res nimis imperfecta, quæ poſſet numerari in duobus ca pitulis, qñ autem non conſideraret hæc res, eſſet in capitulo, quo id, qd poſitum eſt proprium, non ſit pro prium, & qñ conſideratur ſm illud, poteſt numerari ĩ capitulo illius, ꝙ id, quod poſitũ eſt proprium, ſit po ſitum aliter q̃ expediat. Tu autẽ ex prime & diſtingue loca, quæ retulit Ariſto. in duobus capitulis, ꝙ ſint huius conditionis. Et incipiemus lo ca, quibus conſtituemus ꝙ id, quod dicitur proprium; non ſit propriũ. D Expedit autem, vt ſcias (prout ait Themiſtius) ꝙ baſes horum locorũ ſunt tres, quarum vna eſt, ꝙ propriũ inſit rei ſemper, ſecunda ꝙ ſit prædi catione conuertibile, & tertia eſt, ꝙ non ſignificet rei quidditatẽ. Et con uenit etiam ſcire, ꝙ deſtruitur pro prium, qñ deeſt ei vna harũ triũ ba ſium, & ꝙ non conſtituitur, niſi qñ ſimul congregatæ fuerint. Et exem plum illius, quod nõ ineſt ſemp, eſt, qui poneret ꝙ proprium ſit animali quieſcere, aut moueri, quies enim aut motus inſunt illi aliqñ. Et exem
E plum illius, qui poneret propriũ nõ conuertibile eſt, vt qui diceret, ꝙ ho mini propriũ ſit eſſe animal rõnale meditatiuum & negociatiuum. Et expedit ꝙ poſtea incipiamus loqui de locis, quæ reducunt ad has baſes.

Huius itaq; initiũ eſt locus, ꝙ nõ ponatur proprium ſm rei naturam, ſed ſm ſenſum, prout diceret, ꝙ Sol ſit aſtrum lucidiſſimum, quod mo uetur ſupra terrã, nam verum eſt de illo hoc proprium toto tpe, quo Sol perſeuerauerit ſentiri: notum autẽ eſt, ꝙ hoc proprium non ineſt ſem per, & ſimiliter quando diceretur, ꝙ
F colori proprium ſit viſu eſſe com prehenſum, quando enim non vide tur, iam ablatum eſt proprium. Locus. 1. q̃ eſt 28. & 29.

Secundus locus eſt, ꝙ non ponat gen⁹ in proprium, vt qui diceret, ꝙ pari propriũ ſit, ꝙ ſit in duas æquas partes diuiſibilis: ponens enim hoc, poneret proprium, quod non eſt, & notum eſt, ꝙ huic proprio deſit cõ uertibilitas, diuiſibile enim in duas equas partes prædicatur de quantita te continua, & diſcreta, quando au tem meminerit de nomine numeri conuertetur prædicatione. Locus. 2. qui eſt. 30

Log. cũ cõ. Auer. M Terti⁹

G Tertius locus eſt, ꝙ ponatur pro-
Locus. 3. qui eſt. 39 prium prædicatum prꝛ̃ter naturaſſt, & hoc fit ꝙ ponatur habens propriũ propriꝭ propriũ: id autẽ, quod hoc modo poſitum eſt, non eſt propriũ: cuius exemplum eſt, vt qui poſuerit igni ꝙ eſt ſubtiliſſimarum partium inter corpora, & ꝙ eſt propriũ ipſi eueniret illi, qui poneret proprium hac poſitione, ꝙ ſit vnum propriũ plurium rerum, & hoc quando vni rei ineſſent plura propria, ſicq; quando poneret ipſammet rem propriũ, poneret vnum proprium multarũ rerum: hoc autem eſt falſum.

H Quartus locus eſt, ꝙ nõ ponatur
Locus. 4. q eſt. 44. ipſa dꝛ̃ia proprium, vt dicatur ꝙ homini propriũ ſit rõnale, huic enim deeſt, ꝙ non notificet rei eſſentiam, hoc eſt, notificationis priuatio, dꝛ̃ia enim notificat rei eſſentiam. Expeditautem ſcire, ꝙ quiuis horum locorum verax eſt, ſi fiat in conſtruendo, qñ duæ reliquæ baſes fuerint notæ ineſſe rei, quæ poſita eſt eſſe proprium. verbi gratia, quia dum dicimus de homine, ꝙ ſit animal ſcientiæ ſuſceptiuum, quando ſm hanc poſitionẽ commonſtratum fuerit, illud non eſſe dꝛ̃iam, & cum hoc pateat de eius re, ꝙ ſit cõuertibile & neceſſariæ prædicationis, verificatum eſt, ꝙ hoc ſit illi proprium.

I Quintus locus eſt, ꝙ id, quod po-
Locus. 5. qui é. 45. & 46. ſitum eſt alicui rei propriũ, non ſit propriũ ex parte qua ſignificat illã ſm vnum ſuorum nominum ſynonymorum. v. g. quia ex quo non eſt proprium rei quæſitæ patefieri quibuſdam viris ipſam eſſe bonam, nõ ſit hoc ꝓpriũ eligibilis. Si enim eſſet propriũ eligibilis, eſſet proprium quæſiti. Conſtruens aũt conſtrueret ꝙ huius contradictoriũ, ſ. ꝙ ipſummet proprium inſit vni eidem rei, & ſi illius ſint nomina ſynonyma. verbi gratia, ſi hominis proprium ſit ipſius animæ eſſe tres partes, cogitatio, iraſcens, & concupiſcens, & viri proprium ſic eſt: homo enim & vir ſunt nomina ſynonyma. K

Sextus locus eſt, ꝙ alicui ſpeciei, Locus. 6. quæ ſubſunt vni generi, poſitum ſit q eſt. 47. & 48. proprium, cui eſt contrarium, non oportet contrarium eſſe proprium ſpeciei, quæ cũ illa ſumpta fuit in genere. v. g. qa ex quo homo & equus ſunt duæ ſpẽs, quæ ſubſunt animali. Et ſi hominis proprium eſſet mot⁹ ex ſe, nõ eſſet equi propriũ quies ex ſe. L Conſtruens aũt conſtrueret per cõtradictorium illius, quo deſtruit deſtruens: hic aũt locus ſit verax, ſi numerus propriorum contrariorum, quibus diuidit genus, eſſet numerus ſpecierũ: res vero contra ſe habet, & ille eſt locus mendax, & cũ hoc modicæ perſuaſionis.

Septimus locus eſt, quo ſophiſtæ Locus. 7. deſtruunt quod poſitũ eſt propriũ, q eſt. 49. nõ eſſe proprium. Et hic quidẽ ſeptimus locus eſt ex parte æquiuocationis noĩs vnius, & alterius, qñ enim aliquis poneret aliquod propriũ alicui rei, vt riſibilitatẽ hoĩ, gratia exẽpli, & homini acciderent multæ res, vt ꝙ ille ſit arabs, & ꝙ ſit balbutiẽs, & ſophiſta ſumeret, ꝙ homo & hõ albus ſint vna res numero, ſequeret hinc, ꝙ riſibilitas eſſet propriũ hominis albi, & niger nõ eſſet riſibilis. Quando aũt diceretur ꝙ homo abſolute, & homo albus eſſent duę res, deſtrueret ſophiſma. Locus autẽ ſophiſmatis fuerat, quia poſita erant duo vnum. Et fortaſſe falleret huius contraria ponendo vnũ duo, prout quis poneret ſcĩæ propriũ immutabilem M

A bilem opinionē, & deſtrueret hoc, ex quo hoc propriū eſt ſcientis, & nō eſt moris ipſi⁹ proprij ineſſe duab⁹ rebus. Huius aūt ſophiſmatis diſſolutio eſt, quia ſcia & ſciens ſunt duo ſm rationem & vnum ſubiecto. vel dicemus, ꝙ proprium vnius non ſit proprium alterius, ſcia enim in vno ſignificat, quod non eſt in ſubiecto, & in ſciēte ſignificat quod eſt in ſubiecto, ſcientia enim eſt immutabilis opinio, ſciens autē non eſſet homo, niſi eius ſcientia mutaretur.

Locus. 8. qui ē. 50. & 51.

B Octauus locus eſt, in quo poteſt falli, ex quo enim moris ipſius proprij eſt, ꝙ illi cuius eſt propriū naturaliter inſit, ponens aūt omittat apponere conditionē ad ipſum, ꝙ inſit illi, cuius eſt propriū, hic modus. Sophiſta enim falleret ponendo proprium aliqñ ſeparati ab eo, cuius eſt proprium: exempli gratia, vt qui diceret, ꝙ homo ſit bipes, erraret. Deſtruens aūt diceret, ꝙ pedibus exciſus nō haberet hoc proprium, quando vero ſuperadderetur naturaliter, auferretur hoc ſophiſma.

Locus. 9. qui ē. 52. & 53.

C Nonus locus etiā eſt, in quo poteſt falli. qñ enim moris ipſius, pprij eſt, eſſe propriū, quatenus eſt prædicatum prima prædicatione, ponens aūt omittat adijeere illi hanc conditionē, poſſet illud deſtrui. Id enim quod pōt ineſſe illi, cuius eſt, ppriū, & alij ab eo, non eſt illi proprium. Vt, verbi gratiā qui diceret, ꝙ ſuperficiei proprium ſit colorē ſuſcipere: Sophiſta autem deſtrueret illud, qa de corpore verum eſt dicere, ꝙ ſu ſcipiat colorem. Quando aūt ponens diſtinxerit, dicendo ꝙ ſuperficies ſuſcipiat coloré primo, & corpus illū recipiat mediante ſuperficie, auferē ſophiſma. Et ſ̄ſr ſemper, qñ alicuius rei eſt aliqua conditio, & illam ponens omiſerit, & illā poſuerit abſolute, eueniet ei tale ſophiſma. Prædicatio enim multorū prædicatoꝝ eſt verax conditione, prout dicendo, ꝙ ſit nāl'r, vel acquiſitum, aut potētia prima vel ſecunda. Et ideo expedit illi, qui proponit bene ponere propriū, ꝙ caueat ponere abſolute id, cuius moris ſit poni conditionaliter. D

Locus. 10. q eſt. 54.

Decimus locus eſt tōtalis, ꝙ ſumatur res, quæ ineſt ſm magis & minus de quibuſdā rebus, quæ differūt ſm hanc tem ſm magis & minus, & ponat proprium toti, prout qui dicit, E ignē eſſe tenuiſſimā rerū, hoc enim verū eſt de vna ſpecie rū ipſius ignis, q̄ eſt ipſum lampa, qm̄ (vt ait Plato) ignis ſunt tres partes, flāma, lampa, & carbo. Huius autē cauſa eſt, quia exceſſiuæ res non poſſunt videri in multis rebus, ſiue illæ res ſint vt ſpes in genere, ſiue vt partes in toto.

Locus. 11. q eſt. 55.

Vndecimus locus eſt, ꝙ ponatur propriū eximio ſm comparationē, accidit enim hinc, ꝙ nomen non ſit verax de eo, de quo eſt verax oratio ſignificās ꝓpriū. Exempli gra, qui dixerit, ꝙ ignis propriū ſit eſſe corpoꝝ leuiſſimū, & equi propriū eſſe ꝙ ſit animaliū velociſſimū: poſſet F enim auferri ignis, & eſſet leuiſſim⁹ ipſe aer, gratia exēpli, ſicq; poſſet auferri equus, & aliud eſſe omniū animalium velociſſimū, quod eſſet animal illi ſuccedens ſm velocitatē, hoc vero eſſet proprium apud illum qui ſciret, ꝙ impoſſibile ſit vnquam auferri ignem, aut equi ſpeciem.

Locus. 12. qui ē. 56. & 57.

Duodecimus locus eſt, ꝙ ponamus rem ſuiipſius propriū, hoc autem contingit, dum rei fuerint duo nomina ſynonyma, quia quod poſitum eſt propriū, non eſt proprium.

G Et notũ eſt de re huius loci, ꝙ qui illum ponit, errat circa propriũ. v.g. vt qui diceret ꝙ pulchri propriũ ſit eſſe formoſum, pulchrum enim & formoſũ ſunt duo noĩa ſynonyma.

Locus 13. qui e ſ. 58. & 59. Tertiuſdecim⁹ locus eſt, quia proprium, qñ poſitum fuerit corporib⁹ homogeneis, expedit ꝙ inſit oĩbus partib⁹ illorum corporum, qñ vero ineſſet maiori parti, & nõ ineſſet minori, aut ineſſet minori, & non ineſſet maiori, quod poſitũ eſt propriũ, non eſt proprium. Et exemplum illius quod ineſt maiori parti ſuarũ partium, & non ineſt toti, ſit, vt qui

H dixerit, ꝙ maris proprium ſit ipſius aquã eſſe ſalſam. Exemplum aũt illius, ꝙ poſitũ eſt de parte, & non de toto eſt, vt oratio illius qui dixerit, ꝙ aer inſpiret, inſpiratum enim eſt pars illius. Conſtruens vero qñ conſtruxerit, ꝙ proprium ſit de omnib⁹ partibus, & ꝙ reliquæ aliæ baſes inſint, iam conſtructũ eſt ipſum proprium. Exempli gratia, vt qui diceret ꝙ proprium ſit terræ ferri deorſum naturaliter, hoc enim ineſt omnibus partibus, ſicut ineſt toti.

Locus 14. Quartuſdecimus locus eſt, ꝙ proprium ſit poſitũ in potẽtia illi, cuius eſt propriũ, & vltra ꝙ applicet illius

I eſſe potentiã per rem, quæ poſſit eẽ & auferri. gratia exempli, vt qui dixit, ꝙ colorũ proprium ſit, ꝙ ſint viſibiles in potẽtia, qñ ſi imaginetur ablatio & priuatio animalis, auferretur hoc propriũ, niſi apud illum, qui coniectatur, ꝙ impoſſe ſit priuari animal, ꝙ hoc enim poſſet deſtrui ipſum propriũ. Conſtruens aũt eſt cõtra hoc, nõ enim fit applicatio potentiæ rei, cuius poſitũ eſt propriũ p rem, quæ primo affatu imaginet priuari, vt gratia exẽpli, qui dixerit, ꝙ entis proprium ſit agere & pati. K

Hęc ſunt omnia loca propria ipſi ꝙproprio, reliqua autem reſidua loca ſunt cõia omnibus quæſitis, & ſunt vniuerſaliter quæ ſumuntur ab oppoſitis, aut à ſimili, aut ab eo quod eſt magis & minus & æquale, aut à caſibus & coniugatis, aut à generatione & corruptione. Et incipiem⁹ hoc ſecundum Ariſt. doctrinam, ſit enim in hoc exercitium quoddam.

De locis communibus omnibus quæſitis, quæ ſumuntur ab Oppoſitis, aut à Simili, aut ab eo, quod eſt Magis, & minus & æquale, aut à caſibus, & coniugatis, aut à generatione, & corruptione. Cap. 3. L

DEinde ex oppoſitis conſiderandũ eſt, primũ quidem ex cõtrarĩs: deſtruẽti quidẽ, ſi contrarĩ non eſt contrariũ. Neq; enim contrarĩ erit contrariũ proprium: vt quia cõtrarium eſt iuſtitiæ quidẽ iniuſtitia, optimo aũt peſsimum: nõ eſt autẽ iuſtitiæ proprium optimum, nõ erit iniuſtitiæ propriũ peſsimũ. Conſtruenti aũt, ſi cõtrariĩ contrariũ propriũ eſt, & cõtrarĩ contrariũ propriũ erit. M Vt quia contrariũ eſt bono quidem malũ, eligendo aũt fugiendum: eſt aũt boni propriũ eligẽdum: erit mali propriũ fugiẽdũ.

60. Locus Declatio.

61. Locus Declatio.

Secundum autẽ, ex ĩs quæ ad aliquid ſunt: deſtruenti quidẽ, ſi hoc quod ad aliquid eſt, eius qđ eſt ad aliquid nõ eſt proprium. Neq; enim hoc quod ad aliquid eſt, eius quod ad aliquid eſt, erit propriũ: vt quia dicitur duplũ quidem ad dimidium, ſuperans

62. Locus Declatio.

autẽ

A autē ad ſuperatum: non eſt autē dupli proprium ſuperans, non erit dimidij̄ propriū ſuperatū.

63. Locus. Declatio. Conſtruenti autē, ſi eius quod eſt ad aliquid, hoc quod ad aliquid eſt proprium: & eius quod eſt aliquid, id quod eſt ad aliqd erit proprium. Vt quia dicitur duplum quidē ad dimidium id eſſe, quod duo ad vnum: eſt aūt dupli proprium vt duo ad vnū: erit dimidij̄ proprium, vt vnū ad duo.

64. Locus declatio. Tertium aūt, deſtruēti quidem, ſi habitus, id quod ſm B habitum dicit̄ non eſt propriū, neq; profecto priuationis, id qđ ſm priuationē dicitur, erit proprium: & ſi priuationis, id quod ſm priuationem dicitur non eſt proprium, neq; habit⁹, id quod ſecundum habitum dicitur erit proprium.

65. Locus. declatio. Vt quia nō dicitur ſurditatis proprium inſenſibilitatem eſſe, neq; auditus erit proprium ſenſum eſſe. Conſtruēti vero, ſi quod ſecundum habitū dicitur, eſt habitus proprium: et priuationis, id quod ſecundum C priuationē dicitur erit propriū: & ſi priuationis, id quod ſecundum priuationē dicitur, eſt proprium, & habitus quod ſecundum habitum dicitur, erit propriū. Vt quia viſus eſt propriū videre, ſecundū quod habemus viſum: erit cæcitatis proprium non videre, ſecundum quod nō habemus viſum, nati habere.

66. Locus. declatio. Deinde ex affirmationibus, & negationibus: primum quidem ex ipſis quæ prædicātur. Eſt autem locus hic vtilis deſtruēti tantum: vt ſi affirmatio, vel quod ſecundum affirmationē dicitur, eius eſt proprium, non erit profecto ei⁹ negatio, neq; quod ſm negationem dicitur proprium: ſi autem ſit negatio, aut quod ſecundum negationē dicitur proprium, eiuſdem non erit affirmatio, neq; quod ſm affirmationē dicitur proprium: vt quia proprium animalis eſt animatum, non erit animalis proprium, nō animatum. Secundum autē ex prædicatis, vel etiam non prædicatis, & de quibus prædicatur, vel non prædicatur: deſtruenti quidē, ſi affirmationis affirmatio non eſt proprium. neq; enim negatio negationis erit propriū: & ſi negatio negationis non eſt propriū, neq; affirmationis affirmatio erit proprium: vt quia nō eſt proprium hominis animal, neq; non hominis non animal: ſi autem non hominis non videtur proprium non animal, neq; hominis erit proprium animal.

D

67. Locus. declatio. E

F

68. Locus. declatio. Conſtruenti aūt, ſi affirmationis affirmatio eſt proprium. Nā & negatio negationis erit proprium: ſi aūt negationis negatio eſt proprium, & affirmatio affirmationis erit propriū: vt quia non animalis eſt propriū non viuere, erit animalis propriū viuere: & ſi animalis propriū videt̄ viuere, & non animalis propriū videbit̄ non viuere.

69. Locus declatio. Tertiū autem ex ipſis ſubiectis. deſtruenti quidē, ſi quod aſſignatū eſt pro-

G priũ, affirmationis eſt propriũ. Non erit enim idem & negationis proprium: ſi autẽ negationis eſt propriũ quod aſsignatũ eſt, non erit affirmationis propriũ: vt quia animalis propriũ eſt animatũ, non animalis non erit proprium animatum. Conſtruenti vero, ſi aſsignatum propriũ nõ eſt affirmationis proprium, erit negationis. At hic locus deficit: nam affirmatio negationis, & negatio affirmationis non eſt proprium, quãdoquidẽ affirmatio
H negationi omnino non ineſt: negatio aũt affirmationi ineſt quidem, at non vt proprium ineſt.

70. Locus Declatio.

Annotatio.

71. Locus. Deinde ex ñs quæ ex oppoſito diuiduntur: deſtruenti quidem ſi eorum quæ ex oppoſito diuiduntur, nullum ullius reliquorũ ex oppoſito diuerſorum eſt proprium. Neq; enim quod oppoſitum eſt, erit propriũ eiꝰ, cuius poſitũ eſt proprium: vt quia animal ſenſibile nullius aliorũ mortalium animaliũ eſt proprium, nõ erit animal intelligibile Dei
I proprium. Conſtruenti autẽ, ſi

71. Locus. Declatio. cæterorũ quæ ex oppoſito diuiduntur quoduis eſt proprium talium quorumcunq; eorum quæ ex oppoſito diuiduntur. Nã reliquum erit eius propriũ, cuius poſitum eſt non eſſe propriũ: vt quia prudentiæ eſt proprium, per ſe natum eſſe rationalis, virtutẽ eſſe, & aliarũ virtutum ſic vniuſcuiuſque ſumptæ: erit temperantiæ proprium per ſe natum eſſe concupiſcibilis virtutem eſſe.

Deinde ex caſibus: deſtruenti K quidẽ, ſi caſus non eſt caſus proprium. Neq; enim caſus erit prium caſus: vt quia nõ eſt eius quod eſt iuſte propriũ id quod bene, neq; iuſti propriũ erit bonum. Conſtruenti autem, ſi caſus eſt proprium caſus. Nam et caſus erit caſus propriũ, vt quia hominis eſt proprium greſsibile bipes, & homini erit proprium greſsibili bipedi dici. Non ſolũ autem in eo quod dictum eſt ſecundum caſus eſt cõſiderandũ, ſed & in oppoſitis, quemadmodum & in prioribus locis dictũ eſt. deſtruenti quidem, ſi oppoſiti caſus non eſt proprium oppoſiti caſus. Neq; enim oppoſiti caſus erit proprium oppoſiti caſus: vt quia non eſt eius quod eſt iuſte proprium quod bene, neq; iniuſte erit propriũ quod male.

73. Locus. Declatio.

74. Locus Declatio.

75. Locus Declatio.

L

Cõſtruenti vero, ſi oppoſiti caſus eſt proprium oppoſiti caſus. Nam & oppoſiti caſus, erit propriũ oppoſiti caſus: vt quia honeſti eſt proprium optimum, & inhoneſti erit propriũ peſsimũ.

76. Locus Declatio.

M

Deide ex ñs quæ ſimiliter ſe habent, deſtructi quidem, ſi quod ſimiliter ſe habet, eiꝰ quod ſimiliter ſe habet, non eſt proprium.

77. Locus Declatio.

Neq; enim quod ſimiliter ſe habet, eius quod ſimiliter ſe habet erit proprium, vt quia ſimiliter ſe habet ad extruendum ædificium ædificator, & medicus ad efficiendum ſanitatem: non eſt autem proprium medici efficere ſanitatẽ, neq; ædificatoris erit propriũ,

78. Locus Declatio.

A proprium extruere ædificium.

79. Locus Declatio. Constructi autem, si quod similiter se habet erit propriū ei⁹ quod similiter se habet. Nam & quod similiter se hēt, eius quod similiter se habet erit propriū: vt qm̄ similiter se habet medicus ad id quod est esse effectiuū sanitatis, & ludi magister ad id quod est eē effectiuum bonæ habitudinis: est autem proprium magistri ludi, esse effectiuum bonæ habitudinis, erit propriū & medici effectiuum esse sanitatis.

B 80. Locus Declatio. Deinde ex ijs quæ sic se habēt: destruenti quidem, si quod sic se habet, eius quod sic se habet non est proprium. Neq; enim quod sic se habet, eius quod sic se habet, erit proprium. Si autem ei⁹ quod sic se habet, id quod sic se habet est proprium, eius nō erit proprium, cuius positum est eē proprium. Vt quia sic se habet prudentia ad honestū & turpe, eo q̄ disciplina vtriusq; eorum est: non est autem prudentię proC prium disciplinā esse honesti, nō vtiq; erit proprium prudentiæ disciplinā esse turpis: si vero est proprium prudentiæ disciplinā esse honesti, non erit proprium eiusdem disciplinam esse turpis: impose est enim eiusdem plura esse propria. Constructi vero nihil locus iste vtilis: nā quod sic se hēt, vnū ad plura cōparatur.

81. Locus. Declatio. Deinde destruenti quidem, si quod fm esse dicit, non est eius quod fm esse dicitur proprium. Nam neq; corrumpi ei⁹ quod est fm corrumpi, neq; generari D eius quod fm generari dicitur, erit proprium. Vt quia est hominis proprium esse animal, neq; eius quod est hominē generari, erit proprium generari animal, neq; eius quod est hominē corrumpi erit propriū corrūpi aīal. Eodem aūt modo accipiendum est & ex generari ad esse & corrumpi, & ex corrumpi ad esse et generari, quemadmodum dictū est nūc ex esse ad generari, & corrumpi. Constructi aūt, si eius quod est secundum esse ordinatum est. Est autem per se, ordinatum proprium: nam & eius, quod fm generari dicit, erit hoc quod secūdum generari dicitur proprium, & eius quod secundum corrūpi, hoc quod fm corrumpi est assignatum: vt quia hominis est proprium esse mortalem, & eius quod est generari hominem, erit proprium generari mortalem, & eius, quod est corrumpi hominem, corrumpi mortalem. Eodem autem modo accipiendum est & ex generari, & corrumpi, & ad esse, et ad ipsa ex ipsis fieri: quemadmodum & in destruēti dictum est. Deinde inspiciendum ad idē suppositi: destruenti quidem, si ideæ nō inest, aut si non qua id dicitur, cuius est proprium assignatū. Nō enim erit proprium quod positum est esse proprium: vt quoniam ipsi homini non inest quiescere qua homo est, sed qua idea, non erit hoīs propriū quiescere.

82. Locus. Declatio. E

F

83. Locus. Declatio.

G Conſtruenti autem, ſi ideæ ineſt, & ſm hoc ineſt qua dicitur de illo ipſo, cuius poſitum eſt nõ eſſe proprium. Erit enim proprium quod poſitum eſt non in eſſe proprium: vt quoniam ineſt ipſi animali ex anima & corpore compoſitũ eſſe, & qua animal eſt, ipſi ineſt id, erit propriũ animalis ex corpore et anima cõ poſitum eſſe. Deinde ex magis & minus. Primum quidem deſtruenti, ſi quod magis eſt, eius quod magis non eſt proprium.

84. Locus Declatio.

85. Locus. Declatio.

H Neq; enim quod minus eſt, eius quod minus erit proprium: neq; quod minime eius quod minime: neq; quod maxime eius qđ maxime: neq; quod ſimpliciter ei⁹ quod ſimpliciter: vt quia nõ eſt magis colorari magis corporis proprium: neq; minus colorari minus corporis proprium erit, neq; colorari corporis oĩno.

86. Locus. Declatio. Conſtruenti autẽ, ſi quod magis eſt, eius quod magis eſt, eſt propriũ. Nam quod minus eſt,

I eius quod min⁹ eſt erit propriũ: & quod minime, eius quod minime, & quod maxime, eius qđ maxime: & quod ſimpliciter, ei⁹ quod ſimpliciter: vt quia magis viuentis, magis ſentire eſt proprium: & minus viuentis min⁹ ſentire, erit proprium: & eius quod maxime, id qđ maxime, & eius quod minime, id quod minime, & ei⁹ quod ſimpliciter,

87. Locus Declatio. id quoq; qđ ſimpliciter. Et ex eo autem quod ſimpliciter, ad eadem cõſiderandum: deſtruẽti quidem, ſi quod ſimpliciter non eſt proprium. Neq; enim quod magis eſt, eius quod magis, neq; quod minus, eius quod minus, neque quod maxime, eius quod maxime, neq; quod minime ei⁹ quod minime erit proprium: vt quia non eſt hominis proprium ſtudioſum, neque magis hominis, magis ſtudioſum erit proprium. Conſtruenti autem, ſi quod ſimpliciter eſt, eius quod ſimpliciter eſt proprium. Nam & hoc quod magis ei⁹ quod ma gis, & quod min⁹ eius quod mi nus, & quod minime, eius quod minime, & quod maxime eius quod maxime erit proprium: vt quia eſt ignis proprium ſurſum ferri ſecundum naturam, & magis ignis erit magis propriũ ſurſum ferri ſecundum naturam: eodem modo conſiderãdum eſt & ex alĩs huiuſmodi. Secundum aũt, deſtruenti quidem, ſi quod magis eſt, non eſt eius quod magis eſt proprium. Neq; enim qđ minus eſt eius quod minus erit

K 88. Locus. Declatio.

L. 89. Locus. Declatio.

90. Locus. Declatio.

M propriũ: vt quoniã magis eſt propriũ animalis ſentire quàm hominis ſcire, non eſt autem animalis propriũ ſentire, quare nõ erit hominis propriũ ſcire. Conſtruenti autem, ſi quod minus, eius quod minus eſt proprium.

Nam & quod magis, ei⁹ quod magis erit proprium: vt qua minus eſt proprium hominis manſuetum natura q̃ animalis viuere: eſt autem hominis proprium mãſuetum natura, erit propriũ

aĩalis

animalis viuere. Tertiū vero,
91. Locus Declaro. deſtruenti quidem,ſi cuius magis eſt,propriū non eſt. Neq; n. cuius eſt minus propriū,erit eiꝰ propriū:ſi aūt illius eſt propriū, non erit huius propriū: vt quia colorari magis ſuperficiei q̄; corporis eſt proprium,non eſt autē ſuperficiei propriū,non erit corporis propriū colorari:ſi vero ē ſuperficiei propriū,non erit corporis propriū. Cōſtruenti autē hic locus nō eſt vtilis: nā impoſſibile eſt idem pluriū proprium
B eſſe. Quartū deſtruenti quidē,
92. Locus Decla-ratio. ſi quod maius eſt eius propriū, non eſt propriū, neq; profecto quod minus eſt eius proprium, erit propriū. Vt quia magis eſt ꝓpriū animalis ſenſibile q̄ partibile,non eſt autem animalis ſenſibile propriū:quare nō erit ani
93. Locus Declatio. malis partibile proprium. Conſtruenti autē, ſi quod minus eſt eius propriū,eſt propriū. Nam & quod magis eſt eius propriū. erit proprium,vt qm̄ minus eſt
C propriū animalis ſentire q̄; viuere:eſt aūt animalis proprium ſentire,erit animalis proprium
94. Locus Declatio. viuere. Deinde ex his,quæ ſiſt inſunt,primū quidem deſtruenti,ſi quod ſiſt eſt proprium,non eſt propriū eius,cuius ſiſt eſt ꝓprium.Neq; enim quod ſiſt eſt propriū,erit proprium eius cuius ſimiliter eſt proprium:vt qa ſimiliter eſt propriū concupiſcibilis concupiſcere, & rationalis ratiocinari: non eſt autem proprium concupiſcibilis concupiſcere,non erit rationalis ꝓpriū ratiocinari. Conſtruenti vero,
95. Locus Declatio. ſi quod ſimiliter eſt proprium, eius eſt proprium,cuius ē ſiſt ꝓprium.Nam & quod ſiſt eſt proprium,erit eius proprium cuiꝰ ſiſt eſt ꝓpriū:vt quia ſimiliter ē rationalis propriū primū prudens,& concupiſcibilis propriū primū temperans:eſt autem rationalis primū prudens:erit igitur concupiſcibilis propriū primum tēperans. Secundū autē,
96. Locus. Declatio. deſtruenti quidem,ſi quod ſimiliter eſt proprium non eſt proprium eius.Nam neq; quod ſimiliter eſt proprium,erit ꝓpriū eius:vt quia ſiſt eſt propriū hominis videre,& audire, non eſt hominis propriū videre,nō vtique hominis proprium audire.
97. locus. declatio. Conſtruenti vero, ſi quod ſimiliter eſt eius proprium, eſt proprium. Nam quod ſimiliter eſt eius proprium, proprium erit: vt quia ſiſt eſt proprium animę aliquid partium eius primo eſſe cōcupiſcibile,& rationale pri
F mo:eſt autem propriū animæ, quid partium eius eſſe concupiſcibile primo,erit vtiq; propriū animæ,quippiam partiū eius eſſe rationale primo. Tertiū ve-
98. locus declatio. ro,deſtruenti quidem,ſi cuius ſimiliter eſt proprium,non eſt,prium. Neq; enim cuius ſimiliter proprium erit propriū:ſi autem illius eſt proprium,non erit alterius propriū: vt quia vrere ſimiliter eſt proprium flāmę,& carbonis, non eſt autem flam-

mæ

G mæ propriũ vrere, non erit carbonis proprium vrere: si autem est flammæ propriũ, nõ erit carbonis proprium vrere. Constructi autem hic locus non est vtilis: differt autem quod est ex similiter se habentibus, ab eo qđ ex ijs est, quæ similiter insunt: quoniã illud quidem secundũ proportionẽ sumitur, non in eo quod ineſt aliquid comparatũ, hoc autem ex eo quod ineſt, alicui comparatur. Deinde destruenti quidem, si potẽtia propriũ asſignans, & non ad ens asſignauit proprium potentia, cũ non contingat ei potẽtia ineſſe cum ens non est. Non enim erit proprium quod positum est esse proprium: vt quia qui dixit aeris, proprium respirabile, potentia quidem asſignauit propriũ (nam tale propriũ vt respirari possit, respirabile est:) asſignauit autẽ & ad non esse proprium: nam & cũ non est animal quod spirare natum ex aere, contingit aerem esse, non tñ cum non est animal, possibile est spirare: quare neq; aeris erit proprium huiusmodi posſibile respirari tũc, quia animal non erit quod tale est vt respirare possit: nõ ergo erit aeris proprium respirabile. Constructi autẽ, si potentia asſignãs proprium, tã ad ens asſignauit proprium, q̃ ad non ens, cum contingat potentia non enti ineſſe. Erit enim proprium quod positum est, non esse proprium: vt quia qui asſignauit proprium, entis posſibile pati, aut facere potentia asſignans proprium, ad ens asſignauit proprium (nã cum ens est, & posſibile pati qd, aut facere erit) quare proprium erit entis posſibile pati qd, aut facere. Deinde destruenti quidem, si per superabundantiam posuit proprium. Nõ erit enim proprium quod positum est esse proprium: accidit enim sic asſignantibus proprium, non de quo orationem, & nomen verificari: nam corrupta re, nihil minus erit oratio: nam eorum, quę sunt, alicui maxime ineſt: vt si quis asſignet ignis proprium, corpus leuisſimum: corrupto enim igne, erit aliquod corporũ quod leuisſimum erit: quare nõ erit ignis proprium, corpus leuisſimum. Conſtruenti autem, si non per superabundantiam posuit proprium. Erit enim secundum hoc bene positum proprium: vt quia qui posuit hominis proprium animal manſuetum natura, non superabundantia asſignauit propriũ: erit vtiq; fm hoc bene positũ proprium.

99. locus Declatio. H I K L M 100. locus De clatio. 101. locus Declatio.

Sermo de Locis ſumptis ab Oppoſitis, Simili, ab eo quod eſt Magis, & Minus, & Aequale, a Caſibus, & Coniugatis, & a Generatione, & Corruptione. Cap. 3.

PRimus itaq; illorum ſumit a contrario. Deſtruens quidẽ cõſiderat, ꝙ, ſi proprii contrarium nõ est proprium contrariæ rei, cui est illud proprium quod positũ est proprium

Locus 1. qui est 60. & 61. in Arist.

A prium,non eſſet proprium. v.g. qa niſi iuſtitiæ propriũ ſit eſſe laudabi liſſimã,non eſſet proprium iniuſtitiæ eſſe turpiſſimam. Conſtruẽs aũt eſt,ſi contrarium proprij ſit ꝓpriũ contrario,rei,cuius eſt illud ꝓpriũ, id quod poſitũ eſt propriũ, eſt proprium. v.g. ſi boni proprium ſit eſſe appetibile, mali proprium eſt eſſe abhorribile.

Locus. 2. qui eſt. 62 &. 63. Secundus locus eſt a relatiuo. Deſtruẽs quidem conſiderat,ſi relatiua proprij non ſint propria relatiuis illius,cuius eſt proprium, illud propriũ non eſt proprium. v.g. niſi ſuperans ſit dupli propriũ,ſuperatum

B non eſt medij propriũ. Conſtruens vero cõſidera, ſi ꝓprij relatiua ſint propria relatiuorum illius, cui⁹ eſt illud proprium, ſic illud proprium eſt propriũ. gra exempli,ſi dupli ꝓprium ſit,qđ ſit proportione duorũ ad vnum, medij propriũ eſt, qđ ſit proportione vnius ad duo.

Locus 3. qui ẽ. 64 & 65. Tertius locus eſt ab habitu,& priuatione. Deſtruens quidẽ eſt,ſi proprium,qđ dr̃ ſm habitum,non ſit ꝓprium illi⁹;quod dr̃ ſm habitũ. hoc eſt,quod ſignificat habitus noĩe, id quod ſignificat priuationis noĩe,nõ eſt proprium illius, quod dr̃ priuati

C ue,i. quod ſignificat priuationis nomine. Et ſi quod dr̃ priuatiue nõ ſit proprium priuationis, quod dr̃ ſm habitum non eſt propriũ illius, qđ dr̃ ſm habitum. v.g. ex quo priuatio ſenſus non eſt proprium ſurditatis, nec ſenſus eſt proprium audit⁹. Cõſtruens autem eſt, ſi quod poſitiue dr̃ ſit proprium illius, quod poſitiue dr̃, quod priuatiue dr̃ eſt ꝓpriũ illius quod priuatiue dr̃, & ſi quod priuatiue dicit̃ ſit proprium illius, quod priuatiue dicitur, id quod poſitiue dicitur eſt proprium illius, qđ poſitiue dicitur. v.g. ſi videntis proprium ſit videre, cæci proprium eſt non videre. D

Quart⁹ locus eſt, ab affirmatiua, & negatiua: & huic loco ſubſunt tria loca. Primo quidem, ꝙ conſideretur illorum illationes ſm modũ cõuerſionis, qñ. n. affirmatiua fuerit proprium alicuius rei, negatiua nõ eſt proprium illius v.g. ſi hoĩs proprium ſit eſſe riſibile, non ſit eius ꝓprium non eſſe riſibile: & veriſimile eſt hunc non eſſe locum. Secundus aũt locus ab illatione recte. Deſtruens quidem conſideret, ſi enuntiatio, quæ affirmat prædicatum, nõ E ſit proprium enuntiationis, quæ affirmat ſubiectum: nam quod negat prædicatum, non eſt proprium illi⁹ quod negat ſubiectum. Et contra hoc etiam. v.g. ex quo dicere, ꝙ id, quod eſt aĩal, non eſt proprium illius, quod eſt homo, dicere id, qđ non eſt animal non eſt proprium illius, quod non eſt homo. Et ſi ſit, ex quo dicere, ꝙ id, quod non eſt animal, non ſit proprium illius, quod non eſt homo, illud, quod eſt aĩal, nõ eſt proprium illius, quod eſt homo. Tertius aũtẽ locus eſt. Deſtruẽs quidem cõſideret, ſi quod affirmat F prædicatum ſit proprium illius, qđ affirmat ſubiectum, nam non ſit, qđ affirmat prædicatum, proprium illius, quod negat ſubiectum. verbi g. ſi animalis proprium ſit trãſpirare, non animalis non ſit proprium trã ſpirare. dicere. n. tranſpirare, qñ eſt proprium illius, quod eſt dicere, ꝙ ſit animal, non ſit proprium negationis, q̃ eſt dicere, ꝙ nõ ſit aĩal. Conſtruẽs vero conſideret, ſi affirmatiua nõ ſit ꝓpriũ affirmatiuæ, illud ẽ ꝓprium

G prium negatiuæ.v.gr. ſi vegetabile non ſit proprium mineralis, nõ vegetabile ſit proprium mineralis: hic autem locus eſt mendax: affirmatiua enim non eſt proprium negatiuæ, immo non ineſt affirmatiua negatiuæ, niſi inquantum negatio nõ e abſolute negatio, ſed ſignificat aliquam ſpecierum priuationis, ſed negatiua aliqñ ineſt affirmatiuæ, ſed inquantum negatio non eſt abſolute negatio, ipſa tñ nõ eſt ei propriũ ex parte, qua eſt abſolute negatio.

Locus. 5. qui eſt 71 H Quintus locus affinis eſt, ꝙ numeretur in contrarijs: & eſt ſumpt⁹ ex ſpeciebus, in quas diuiditur gen⁹ ſecundum ſimile oppoſitionis. qñ.n. diuiſerimus genus in duas ſpẽs oppoſitas, & diuiſerimus ẽt illud ĩ duo euenta oppoſita, aut plura fuerint euenta, & nulla partium euentorũ fuerit proprium alterius partis illarum ſpecierũ, nec alterum euentũ eſt ꝓ priũ alterius ſpẽi. v.g. quia nõ ẽ propriũ mortalis moueri, ex quo orbes cœleſtes mouent, & ſunt immortales: quare non ſit proprium animalis immortalis. Conſtructio autem ſit contra hoc.

Locus. 6. qui eſt 72 I Sextus locus numeratur etiã hic, & eſt, qñ fuerint duæ res in duobus differentibus ſubiectis: & de illis prẽdicatur vna res communis, & perinde hæc res vniuerſalis ſit proprium vnius harum duarum rerum, quando adijcitur conditio, illã ineſſe ſubiecto hũius rei: ſicq; illa ſit propriũ illius alterius rei, qñ iterum adiicit cõditio, illam ineſſe illius ſubiecto. v.g. ex quo prudentia & continentia ſunt duæ partes animæ, in duobus differentibus ſubiectis, prudentia enim eſt in parte rationali, & cõtinentia in parte concupiſcibili, & virt⁹ eſt res vniuerſalis, ꝙ ineſt vtriq; que, & perinde prudẽtiæ proprium eſt eſſe virtutem in parte rationali, ac continentiæ proprium eſt eẽ virtutẽ in parte concupiſcibili. Et Auicenna ait ꝙ hic locus eſt ſcientificus. K

Locus autem ſumptus a caſibus & coniugatis eſt, qñ conſideramus ſi exemplare primitiuũ non ſit proprium exemplaris primitiui, nec denominatiuum ſit proprium denominatiui. exempli gratia, niſi iuſtitiæ proprium ſit eſſe ſm inſtitutionem, non eſt iuſti proprium eſſe inſtituentem. & ſi fr conſideret in caſibus, ſed non inueniunt in idiomate Arabico. Et aliqñ etiam conſiderandum eſt a coniugatis oppoſitorum. v.g. quia niſi iuſti propriũ ſit, ꝙ ipſe inſtituat id iuſtitiæ, quo denominatur, & ex eius animo eſt ſibi coaptatum, non eſſet iniuſtitiæ proprium ꝙ id iniuſtitiæ, quo denominatur, inſit illi præter naturam, hoc eſt ex inſtitutione. Conſtruens aũt conſiderare hẽt huius loci cõtrariũ. Locus. 74. 75. & 76. in Anſ. L

Locus autem a ſimili proportionaliter. Deſtruens quidem conſiderat ſi vnum duorum propriorũ ſimilium non ſit propriũ vnius duarum rerum ſimilium, nec alterum eſt proprium alterius. Gratia exempli, quia proportio ædificãtis ad domificationẽ eſt ſicut proportio medici ad ſanationem, & ędificantis nõ eſt proprium ipſa domificatio, ſic nec medico proprium eſt ipſa ſanatio. Conſtruens autem conſiderat, ſi vnum duorum propriorum ſimilium ſit proprium vnius duarũ rerum ſimilium, alterum eſt propriũ alterius. vt v.g. quia ex quo proportio medici ad ſanationem, eſt ſicut proportio exercitij ad corporis trã quil- Locus. 77. 78. & 79 in Anſ. M

A quillitatem, & propriũ exercitij eſt corporis tranquillitas, ſic & medici proprium eſt ipſa ſanatio.

Locus. 82. 83. & 84. in Ariſt.

Locus autem ſumptus a generatione & corruptione eſt, ꝙ id, quod dicitur iam genitum & completum eſſe, non ſit proprium illius, quod iã genitum & completũ eſt, nec illud, quod eſt in generationis via, eſt ꝓprium illius, quod eſt in generationis via. v. g. quia non eſt proprium hominis, ꝙ ſit animal, non eſt proprium hominis qui generatur, ꝙ generetur animal. Et ſm hoc exemplum conſideret, quid ſit iter quod

B corruptum eſt, & quod eſt in via ad corruptionem. Et ſiſr iterum conſideret corruptum cum genito hoc modo: gratia exempli, quia non eſt proprium hominis geniti ꝙ ſit animal, nec eſt proprium hominis corrupti corruptio animalitatis ab eo. Conſtruens autem cõſideret his locis contrarium huius. Gratia exempli, quia ex quo proprium hominis geniti eſt eſſe loquentem, ſic & hominis corrupti proprium eſt, ab eo corrumpi elocutionem: & hic locus eſt ſcientificus.

Et loca ſumpta ab eo quod ẽ ma

Loca, q̃ re

C gis, & minus & æquale, primo quidem deſtruens conſyderet, ſi quod

ſtant i Ari magis nõ ſit proprium illius quod

ſto. ex li. 5 magis, hoc eſt, id, quo prædicatũ denominatur per exceſſum, nõ ſit ꝓprium illius, quo ſubiectum denoſatur per exceſſum. Sic nec quod dicitur ſm minus, eſt propriũ illius qđ dr̃ ſm minus, neq; quod dicitur ſimpliciter, eſt proprium illius qđ dicit ſimplr. Exẽpli gratia, quia ex quo non eſt quod dicimus magis generari proprium illius, quod eſt magis corporari: nec dicimus quod eſt minus generari proprium illius, qđ D eſt minus corporari, nec quod eſt genitum ſimplr proprium illius, qđ eſt corpus ſimplr. Conſtruens vero conſiderat. ꝙ, ſi quod ſm magis dr̃ ſit proprium illius, quod dr̃ ſm magis, ſic, quod ſm minus dr̃, eſt proprium illius, quod dr̃ ſm minus, & quod dr̃ ſimplr, eſt proprium illius, quod dr̃ ſimplr. v. gr. quia ſi diceremus ꝙ id, quod eſt magis ſenſus, ſit proprium illius, quod eſt magis corpus, ſic illud quod eſt minus ſenſus eſt proprium illius quod eſt minus corpus, & ſiſr quod eſt ſenſus ſimpliciter, eſt proprium illius quod ẽ cor E pus ſimplr. Et ſicut conſideravim' ab eo quod dicitur ſm magis, ad id quod dr̃ ſm minus, aut ad ſimplr, ſic poſſe eſſet cõſiderare ab eo quod eſt ſimplr, ad id, quod eſt ſm magis aut ſm minus. Deſtruẽs quidem, ſi quod dr̃ ſimplr, non ſit proprium illius, quod dr̃ ſimplr, nec quod dicitur ſm magis, eſt proprium illius, quod dr̃ ſm magis, neq; quod dicit ſm minus, eſt proprium illius quod dicit ſm minus. Exempli gratia, qa ex quo non eſt homini propriũ ẽ zelotipum, nec eſt proprium illius, quod eſt magis homo, ꝙ ſit magis F zelotipus, neq; illius quod eſt min' homo, ꝙ ſit minus zelotipus. Conſtruens autem conſiderat huius cõtrarium, ſi quod ſimplr dr̃ ſit proprium illius quod dicitur ſimpliciter, quod dr̃ ſm magis, eſt ꝓpriũ illius, quod dr̃ ſm magis, & illud qđ dicitur ſm minus, eſt proprium illius, quod dicitur ſm minus. vt v. g. quia ignis ſimpliciter proprium eſt ipſum ferri ſurſum ſimpliciter, ſic proprium illius, qđ eſt magis igneũ eſt ferri magis ſurſum, & illius qđ

eſt

G est minus igneum, ferri minus sursum. Aut secũdo cõsiderat destruẽs si fuerit res, quæ dicatur esse ꝓpriũ alicuius rei magis q̃ dicatur de alia re, ꝙ sit propriũ alicui⁹ rei, & perinde quæ dicitur magis eẽ proprium non sit proprium, nec quod dicitur minus, est proprium. v. gr. si sensus fuerit proprium animalis magis q̃ sit disciplina proprium hominis. Destruens autem incipit a loco minoris. Si illud sit proprium sic, & quod dr̃ magis est proprium. Et hic quidem loc⁹ proportionat duas res duabus rebus, & est qui præhabitus
H est in locis accidentis. Tertio vero destruens considerat, si aliqua res sit magis proprium, q̃ sit alteri rei, & illius cuius prius fuisset propriũ nõ sit proprium, nec est proprium illi⁹ cuius minus: gratia exempli, ex quo color dignior est esse proprium superficiei, q̃ corporis proprium, sic si nõ est proprium superficiei, nec est proprium corpori. Constructens vero non recipit iuuamẽ de hoc loco, quia non inuenitur vna res, quæ sit proprium duarum rerum: hic autẽ comparat vnam rem duabus rebus.
I Et quarto destruens considerat, si quod est dignius esse proprium, nõ tamen sit proprium, nec quod non est dignius esse proprium, est proprium. v.g. ex quo animal esse sensitivum, dignius est esse ipsi propriũ, q̃ esse diuisibile, perinde esse sensitivum non est sibi proprium, nec esse diuisibile est sibi proprium. Constructens vero considerat, si quod nõ est dignius esse proprium sit ꝓpriũ sic qd dignius est esse illi proprium est illi propriũ. Vt v.g. ex quo non est dignius, animal esse diuisibile, esse sibi proprium, q̃ esse sensitivum, & perinde est sibi proprium: sensitivum itaq; est illi proprium. & hic
K parat duas res vni rei. Rursus post hæc cõsideremus de æqualitate, hoc est de rebus, quæ vno simili modo prædicantur. Primo quidem, quando duæ res fuerint propria duarum rerum vno simili modo, & proinde illarum vna non sit proprium vni illarũ, nec altera, est proprium alteri. Gratia exempli, ex quo propriũ est ipsius concupiscibilis concupiscere, sicut ratiocinabilis ratiocinari, & ꝓinde non est proprium concupiscibilis concupiscere, nec itaque est propriũ ratiocinabilis ratiocinari. Si
L aũt vnum esset proprium, & alterũ esset propriũ, hoc fieret ex comparatione duarum rerum ad duas res. Et secundus locus fit ex comparatione duarũ rerũ ad vnam: qñ. n duæ res fuerint propria vnius rei vno simili modo, & proinde vna non sit illi proprium, nec aliud est propriũ. vt v.g. quia nostra esset ponere eẽ hominis proprium ipsum videre, sicut ipsum audire, & perinde ipsum videre non sit proprium, sic etiam nec ipsum audire est illi propriũ. Et in constructione, si vnum sit propriũ, & alterum est proprium. Gratia exẽ
M pli, quia ex quo nostra esset ponere aĩæ proprium eius esse partem concupiscibilem, prima intẽtione, sicut nostra esset ponere ipsius proprium esse ipsius est. partem ratiocinabile prima intentione. Et perinde, si dicamus, ꝙ ipsius esse partem concupiscibilem prima intentione sit sibi proprium, sic est dicendũ, ꝙ ipsius esse partẽ rõcinabilẽ prima intẽtione sit sibi propriũ Tertius aũt locus est, ꝙ destruens cõsideret, si vna res cõparet duabus reb⁹ vna cõparatione,

A ne,& non fuerit propriũ vni,nec eſt proprium alteri.vt gratia exempli, quia combuſtio eſt carbonis, ſicut eſt flammæ,ſi non ſit proprium flã mæ,nec eſt proprium carboni.Conſtruens vero non ſuſcipit iuuamen de hoc loco ex quo non eſt vnũ proprium duarum rerum. Differentia aũt inter locum ſimilitudinis proportionaliter,& ſimilitudinis ſm inhærentiam accidentis eſt,quia I hoc loco comparatio,& ſimilitudo,quę inter illa ponitur, eſt cauſa,qua intulimus,q; iudicium de proportionalibus ſit vnum iudicium:ille autem
B locus ſit,quatenus illis inſit,& negeť ab illis,& non eſt proportuo ineſſendi illis cauſa,qua de illis enuntiem' ſm comparationem. Et hic explet' eſt ſermo de proprij locis proprijs, & communibus.

ARISTOTELIS TOPICORVM

LIBER SEXTVS,

SVMMA LIBRI.

C De locis definitionis:de locis ex differẽtijs deſũmptis:de locis definitionum rerum, quæ cõpoſitæ ſunt: Poſtremo de locis definitionum, quæ oĩbus prædicamẽtis cões ſunt.

De *locis Definitionis, & primum Generis. Cap.* 1.

locus declatio.

IUs autẽ, quod eſt circa terminos negocij, partes ſunt quinq;. Nã,aut qđ oĩno non verũ eſt dicere,de quo nomen & oĩonẽ oportet,n,hoĩs definitionẽ de oĩ hoĩe verificari:)aut quod, cũ ſit D genus,non poſuit in genere, vel nõ in accommodato gñe poſuit (oportet.n,eum qui deſinit ĩ genere ponentem dĩrias adiungere: nam maxime eorum, quæ ſunt in definitione,genus videť, definiti ſubſtantiã ſignificare:). aut quod non propria eſt definitio(oportet enim definitionem propriam eſſe,quemadmodum prius dictum eſt:)aut ſi oĩa quæ dicta ſunt is qui fecit,non definiuit,neq; dixit quid eſt eſſe rei definitæ.Reliquum aũt præter ea, E quæ dicta ſunt, ſi definiuit quidem,at nõ bene definiuit.Si igiť non verificatur, de quo nomen & oratio,ex ñs q̃ dicta ſunt ĩ accidente locis,conſiderandũ. Nã, 1. locus. Declaratio. & illic vtrum verum,vel nõ verum,omnis conſideratio fit: qñ enim quod ineſt accidens diſputamus,quod verum eſt dicim9; qñ autem quod non eſt, qđ non verum,ſi vero non in accommodato genere poſuit,aut ſi non,p-pria eſt aſſignata oratio, ex ñs q̃ ſunt ad genus, & proprium dictis locis,proſpiciendum. Reliquum vero ſi non definiuit, aut ſi non bene definiuit,aliquo modo aggrediendum dicere. Primum igiť inſpiciendũ ſi non bene definiuit. Nã facilius eſt qđlibet feciſſe,q; bene feciſſe: manifeſtum igiť,qm̃ peccatum circa hoc pluſculũ, eo q; laborioſius; quare argumentatio facilior q̃ circa hoc,q; quæ circa illud ſit. 3.locus Declaratio. Sunt aũt eius qđ non eſt bene, 4.locus. Declatio.

par-

G partes duæ. vna quidem, obſcura interpretatione vti. Oportet enim definientẽ, vt cõtingit, ꝙ clariſſima interpretatione vti: eo ꝙ cognoſcẽdi gratia aſſignat definitio. ſecunda aũt, ſi amplꝰ dixit ī definitione, ꝙ par ſit: nã omne quod ſuperadiectum eſt in definitione, ſuperfluum eſt.

6. Locus Declatio. Rurſum autem vtrunꝙ quod dictũ eſt, in plures partes diuiditur: vnus autem locus eiꝰ, quod obſcure eſt, ſi ſit æquiuocum alicui, quod dictũ eſt. Vt ꝙ generatio eſt ductio ad ſubſtantiam, & ꝙ ſanitas cõmenſuratio calidorum & frigidorũ: nam æquiuoca eſt ductio, & cõmenſuratio: immaniſeſtũ igitur, vtrũ vult dicere eorũ, quæ ſignificant ab eo, quod multipliciter dr̃. Similiter autem, & ſi cum definitum multipliciter dicitur, diuidens nõ dixit: nã immaniſeſtũ vtriꝰ definitionem aſſignauit, contingitꝙ calumniari, velut non conueniẽte oratione ad omnia, quorum definitionem aſſignauit: maxime aũt contingit tale ꝙpiam facere, cum latet æquiuocatio. Contingit etiam, & eũ, q diuidit, quoties dicitur id, quod in definitione aſſignatũ eſt, ſyllogiſmũ facere: nam, ſi ſm nullũ modorum ſufficiẽter dictũ eſt, manifeſtum ꝙ non definierit illo modo. Alius ſi ſm metaphoram dixit. Vt ſcientiam indeciduam, terrã autem nutricẽ, aut temperantiã conſonantiã: nam oẽ obſcurũ, quod ſm metaphorã dicitur, contingit, & etiã metaphora loquentẽ calumniari, tanꝙ non proprie dicentẽ: non enim congruet dicta definitio, vt in temperantia, nam omnis conſonantia in ſonis. Amplius, ſi eſt genus conſonantia temperantiæ, in duobꝰ generibus erit idem, non continentibus ſe inuicẽ: nã neꝙ conſonãtia virtutem neꝙ virtus continet conſonantiã. Amplius, ſi non poſitis nominibus vtitur. Vt Plato ciliũ-brę oculũ, aut araneũ putrimordax, aut medullã oſſigenium dixit: nam omne obſcurũ, quod ĩſuetum eſt. Quædam autẽ neque ſecundũ æquiuocationẽ, neque ſm metaphoram, neꝙ proprie dicuntur. Vt lex, menſura, vel imago eorũ, quæ natura iuſta ſunt: ſunt autẽ huiuſmodi deteriora, metaphora: nã metapho ra facit quodammodo notũ qđ deſignatum eſt per ſimilitudinẽ (omnes enim metaphora vtentes, ſecundũ aliquam ſimilitudinem ea vtuntur:) at quod tale ẽ non facit notum: nam neꝙ ſimilitudo eſt ſecundum quam menſura, vel imago lex eſt, neꝙ dici ſolet proprie: quapropter, ſi proprie menſuram, vel imaginẽ legem dicit eſſe, veritatis eſt expers. nam imago id eſt, cuius generatio per imitationẽ eſt: hoc autem non ineſt legi: ſi autẽ non proprie, manifeſtum quod obſcure dixit, atꝙ deterius quolibet eorum, quæ ſecundum metaphoram dicuntur. Amplius, ſi non

8. Locus Declatio.

9. Locus Declatio.

10. locus Declatio.

A si nō manifesta est contrarij oratio ex hoc quod dī. Nam, q̄ bene assignantur, contrarias commanifestant. Aut si p se dicta nō sit manifestū cuius est definitio, sed quēadmodū ea, q̄ sunt antiquorū scriptorū, nisi quis superscripsisset, nō cognoscebat quid vnūqdq̄: si igit non clare, ex huiusmodi est inspiciendū. Si igit supfluum in termino dixit, primum q̄dem considerandū, si aliquo vsus est, quod oībus insit, vel simplr ñs q̄ sunt, vel ijs quæ B sub eodem genere sunt definitorum. Nā superfluum dici necessariū. i. oportet. n. genus ab alijs separare, dīam āt ab aliquo eorum, q̄ sunt in eodem genere: at qui quod oībus quidē inest simpliciter, a nullo separat, quod autem oībus, q̄ sub eodem sunt genere inest, non separat ab ñs quę sunt in eodem genere: quare supuacaneum hmōi appositum.

C Aut si ē quidem propriū quod appositum est, ablato autē illo, & reliqua definitio propria est, & indicat substantiā. Vt in hoīs orattone scientiæ susceptiuū appositum, supfluum: nam & eo ablato, reliqua oratio propria ē, & indicat substantiam: simplr autem dicendo, oē superfluum, quo ablato, reliquū manifestū facit id quod definitur. Talis autem est & animę terminus, si est numerus ipse seipsum mouens: nam quod seipsum mouet est anima, ceu Plato definiuit, an ꝑprium quidē quod dicitur non indicat autem substantiam interempto numero. vtrouis igitur modo se habeat, difficile est vt explicet. Vtendum ergo in omnibus talibus ad id quod expedit: vt est phlegmatis terminus, humidum primum a cibo indigestum: vnum enim primū non multa: quare superfluum, indigestum appositum: nā hoc ablato, reliqua erit propria definitio: non enim contingit a cibo & aliud quiddam primū ee. An non simplr a cibo phlegma, sed D indigestorum primum? quare addendum est indigestum: nam illo quidem modo dicta nō vera erit definitio, siquidē nō omnium primum est. Amplius, si quippiam eorum, quæ sunt in oratione, non omnibus inest, q̄ sunt sub eadem specie. Nam talis peius definiuit, q̄ qui vsi sūt eo quod inest oībus q̄ sunt: nam illic, si reliqua propria definitio, & tota propria erit: simplr. n. ad proprium quolibet addito vero tota oratio propria fit: at vero si E aliquid eorū quę sunt in oratione, non omnibus insit, quæ sunt sub eadem specie, impolē est totam orationem propriam ee: nō enim conuersim prædicabit de re, vt animal gressibile bipes q̄dricubitale: nā huiusmodi oratio non cōuersim prædicabitur de re, eo q̄ non oībus inest (quæ sub eadem specie sunt) quadricubitale. Rursum si idē frequēter dixit. Vt qui concupiscentiā appetitū delectationis dixit: nā

11. Locus. Declauo.

12. Locus. Declauo.

13. locus. Declatio

14. locus. Declauo.

15. Locus. Declara-

G omnis concupiſcentia, delectationis eſt: quare & eidem cõcupiſcentiæ delectationis erit: ſit igitur terminus concupiſcentię appetitus delectationis (nihil.n. differt concupiſcentiam dicere, aut appetitũ delectationis) quare vtrunq; eorum delectationis erit. An hoc quidem nihil abſurdum: nam & homo bipes eſt.

Quare & idem homini, bipes erit. eſt aũt idẽ homini, animal greſſibile bipes: quare aĩal greſſibile bipes, bipes eſt: ſed non p-
H pter hoc abſurdum aliquid accipit. non enim de animali ſolum greſſibile bis bipes prædicatur, ſic enim de eodem bis bipes prędicatur, ſi de aĩali bipede greſſibile bipes dr̃, quare ſemel tm̃ bipes prædicatur. Siſt aũt & in cõcupiſcentia: non enim de appetitu id quod eſt delectationis eſſe prædicatur, ſed de toto: quare ſemel & hic prædicatio fit. Non eſt aũt bis dicere idem nomen, aliquid abſurdum: ſed frequenter de aliquo idem prædicari, ſi-
I cut Xenocrates prudentiam definitiuam, & contemplatiuã eorum quæ ſunt, dicit eſſe: nam definitiua, contemplatiua quædã eſt, quare bis idem dicit, addens rurſum & contemplatiuã. Siſt autem & quicunq; refrigerationem, priuationem eius quidem caloris, qui ſm naturam eſt, dicunt eſſe: nã oĩs priuatio eiꝰ eſt, qđ ſm naturã eſt: quare ſupfluũ eſt addere ſm naturã, ſed ſufficit fortaſſe dicere, priuationẽ caloris, eo q; ipſa priuatio notũ facit K
q; eius ſit, qđ ſm naturam dicit. 16. Loc. Declaratio.
Rurſum ſi vniuerſali dicto addidit & particulare. Vt ſi clemẽtiã imminutionem, expedientiã & iuſtorum: nam iuſtũ expediens quippiam eſt, quare continetur in expediente: ſuperfluum igit iuſtum, nam qui dixit vl'e, addidit & particulare, & ſi medicinam diſciplinã ſanatiuorũ aĩali & homini: aut legem imaginem eorum q̃ natura ſunt bona & iuſta: nam iuſtum bonũ quippiã: quare frequenter idẽ dicit. vtrũ L
igitur bene an non bene definiuit, per hæc & hmõi perſpicien-
dum. Vtrum vero definiuit, & 17. Loc. Declaratio.
dixit quid eſt eſſe, an nõ, ex his. Primum ergo ſi non, per priora & notiora confecit definitionẽ. Nam terminus aſſignatur eius cognoſcendi gratia quod dr̃. cognoſcimus aũt non ex quibuslibet, ſed ex prioribus, notioribuſque, quemadmodum in demonſtrationibus: ſic enim oĩs doctrina & oĩs diſciplina ſe hẽt: manifeſtum igit, q; qui non p hmõi M
definiuit, non definiuit: ſi enim definiuit, plures erunt eiuſdem definitiones. Nam manifeſtũ, q; & qui per priora, ac notiora, iterũ melius definiuit: quare vtrę-
que erunt definitiones eiuſdem: tale aũt non vr̃: nam vnicuique eorũ q̃ ſunt, vnũ eſt eſſe idipſũ qđ eſt: quare ſi plures erunt eiuſ dẽ definitiões, idẽ erit definitio, eſſe qđ quidem ſm vtranq; definitionẽ ſignificat: hæc aũt non

em

A eadem ſunt, eo quôd definitiones diuerſæ: manifeſtum igitur quoniam non definiuit, qui non per priora, atque notiora definiuit. Igitur per non notiora quidem terminum dici, dupliciter eſt accipere, aut enim ſi ſimpliciter ex ignotioribus, aut ſi nobis ignotioribus, contingit enim vtroq; modo: ſimplr igitur notius quod priꝰ eſt, poſteriore: vt punctũ linea, & linea ſuperficie, & ſuperficies ſolido, quemadmodum & vnitas numero: prius enim & principium omnis numeri: ſillr autẽ & elemẽtum ſyllaba. Nobis autem econuerſo qñq; accidit. nã maxime ſolidum magis ſub ſenſu cadit, q̃; ſuperficies: ſupficies autem magis q̃; linea, linea aũt ſigno magis: quare multitudo magis huiuſmodi cognoſcit, nã illa quidem quomodolibet, hęc aũt ſubtili, & fœcundo intellectu comprehẽdere oportet: ſimpliciter igitur melius per priora, poſteriora tentare cognoſcere, nam magis ſcientificum tale eſt. Verum ad eos, qui impotentes ſunt cognoſcere per talia, neceſſarium forte per ea, q̃ illis cognita ſunt, facere orationẽ: ſunt autem talium definitiones quæ & pũcti, & lineæ, & ſuperficiei. omnes enim p poſteriora, priora indicant: nam illud quidem lineæ, iſtam autem ſuperficiei, hanc vero ſolidi fines dicunt eẽ. Nõ oportet aũt latere qm̃ ſic definientes nõ contingit qđ quid eſt eſſe definitio, indicare: niſi cõ tingat idẽ nobis notius eſſe, & ſimpliciter notius: ſiquidẽ oportet per genus & dr̃ias definire eum, qui bene definit, hæc autẽ ſimplr notiora, & priora ſunt ſpecie: interimit enim genus & differentia ſpeciem, quare priora hæc ſpecie. Sunt autem notiora, nam ſpecie quidem nota neceſſe eſt genus & differentias cognoſci: qui hominẽ enim cognoſcit, & animal greſſibile cognoſcit: ac genere & differentia notis, non neceſſe eſt & ſpeciem cognoſci: quare ignotior ſpecies. Amplius, illis (qui fm veritatẽ huiuſmodi definitiones dicunt eſſe quæ ſunt ex ñs, quæ vnicuique ſunt nota) plures: eiuſdẽ accidit dicere definitiones eẽ, nam alia alñs, & non oĩbus eadẽ contingit notiora eẽ: quare ad unũquenq; erit definitio aſſignãda, ſi quidẽ ex ñs, q̃ ſingulis q̃buſq; ſũt notiora, definitionẽ oportet facere. Amplius, eiſdẽ alia interdum alia magis nota: nã a principio quidem ſenſibilia, inſtructioribus aũt factis, contra: quare neq; ad eundẽ ſp ad eadẽ definitio aſſignanda, ñs q̃ p ea, q̃ ſingulis quibuſq; ſunt notiora definitionẽ fatent aſſignãdam eſſe: manifeſtum igit, q̃ non definiẽdum per ea, quæ hmõi ſunt, ſed p ſimpliciter notiora: nam ſolomõ ſic vna & eadẽ definitio ſemper fiet. Fortaſſe autem & quod ſimpliciter notum, nõ eſt id qđ omnibus notum, ſed quod bene

18. locus. Declatio.

G diſpoſitis ſtellectu. quemadmodum & ſimplr ſalubre ñs, q̃ bene affectũ habent corpus: oportet ergo vnumquodq; taliũ diligenter perueſtigare, vti autẽ diſputantes ad id quod expedit.

Maxime aũt ſine diſſenſione interimere contingit definitionẽ, ſi neq; ex ſimpliciter notioribꝰ, neq; ex ñs quæ nobis, contingit definitionem fieri. Vnus igit̃ locus eſt eius quod non per notiora, quod per poſteriora, priora indicat: quemadmodũ prius dixímus. Alius autẽ, ſi eius, qđ eſt H inquiete, & definitione, per ſe definitum, & quod in motu eſt aſſignata eſt oratio nobis. Prius enim eſt & notius quod manẽs eſt, & definitum, eo quod indefinitum & in motu eſt. Eius autẽ quod eſt non ex prioribus, tres ſunt loci. Primus quidem, ſi per oppoſitum, oppoſitũ definiuit. vt ſi per malum, bonũ. ſimul.n. natura oppoſita, & nonnullis ẽt eadẽ diſciplina vtrorumq; videtur eſſe: quare non notius alterũ I altero. Oportet autẽ non latere quædam fortaſſe aliter definiri non poſſe, vt duplum ſine dimidio, & quæcunq; per ſe ad aliqd dr̃, nam oĩbus hmõi eſt idẽ eẽ, ei quod eſt ad aliquid quodammodo ſe habere: quare non eſt poſſibile ſine altero alterum cognoſcere, eo q̃ neceſſariũ eſt alteri⁹ oratione coaſſumi & alterũ. Ergo cognoſcere quidem oportet huiuſmodi omnia, vti autẽ eis in his vt videbitur expedire.

19. locus. Declatio.

20. locus. Declatio.

Alius, ſi eodem vſus eſt ei quod definitur. Latet autem, cum non eodem definiti nomine vtitur: vt ſi Solem ſtellam in die apparentem definiuit: nã qui die vtitur, Sole vtitur: & par eſt ad deprehendenda talia ſumere pro nomine orationẽ: vt q̃ dies eſt, ſolis latio ſuper terram: nã tunc manifeſtum, q̃ qui Solis lationẽ ſuper terram dixit, ſolem dixit, quare vtitur ſole, qui die vtit̃. Rurſum, ſi eo quod è diuerſo diuiditur, id quod è diuerſo diuiditur definiuit. Vt impar eſt, q̃ vnitate maior eſt pare: ſimul.n. L natũra, quæ ex eodem genere è diuerſo diuiduntur: impar autẽ & par è diuerſo diuiduntur: nã ambo, numeri differentiæ. Similiter autem, & ſi per inferiora, ſuperiora definiuit. Vt parem numerum, qui bipartite ſecatur: aut bonum, habitum virtutis: nam & bipartite ſumptum eſt a duobus, quæ paria ſunt: & virtus, bonum quoddam eſt: quare inferiora hæc q̃ illa ſunt: eſt M autem neceſſe eum, qui inferioribus vtitur, & illis vti: nam, & qui virtute vtitur, bono vtitur, eo q̃ bonum quoddam virtus: ſimiliter autem, & qui bipartite vtitur, & pare vtitur, eo q̃ in duo ſecari ſignificat bipartite ſecari: duo aũt paria ſunt. Vniuerſaliter igitur dicẽdo, vnus eſt locus non per priora, & notiora ſeciſſe orationem, partes autẽ eius ea quæ dicta ſunt. Secundus autem, ſi res cum ſit, non ponit̃ in genere

K 21. Locus. Declatio.

22. locus. Declatio.

23. locus. Declatio.

24. locus. Declatio.

Digitized by Google

A genere. Nam in omnibus hmõi peccatum eſt, in quibus nõ priꝰ ponitur in oratione, quid eſt: vt corporis definitio, quod habet tres dimenſiones: aut ſi quis hominem definiuit, quod eſt ſciẽs numerare: nõ enim dictum eſt, quid eſt, habere tres dimenſiones: vel quid eſt, ſcit numerare: genus autem vult quid eſt ſignificare: & primum apponit eorũ, quæ in definitione dicuntur.

25. locus. declatio. Amplius, ſi ad plura cum dicat id, quod definit, non ad oĩa aſſignauit. Vt ſi Grammaticẽ, ſcientiam ſcribendi quod proferẽ: nã indiget, & quod legendi: nihilo enim magis ſcribendi, q̃ legendi aſsignat qui definit: quare nõ alius, ſed qui vtraq; hæc dicit, eo q̃ plures non contingit eiuſdem definitiones eſſe. In quibuſdam profecto ſm veritatem ſe habet, vt dictum eſt, in quibuſdam aũt non, vt in quibuſcũq; non per ſe dr̃ ad vtrunq;: vt medicinam, ſcientiam ſanitatem, et ægritudinem efficiendi: nam de illa quidẽ per ſe dicitur, de hac autem per accidens: ſimpliciter enim alienum a medicina, ęgritudinẽ efficere. Quare nihil magis definiuit, qui ad vtrunq; aſſignauit, q̃ qui ad alterum, verũ fortaſſe & deterius, eo q̃ & reliquorum quilibet poteſt ægritudinem efficere. Amplius, ſi nõ ad melius, ſed ad peius aſſignauit, cum ſint plura, ad quæ dicit quod definitur. Nã oĩs diſciplina, & poteſtas optimi videt eſſe.

B

C

26. locus. Declatio.

Rurſum, ſi non poſitum eſt in p̃ D
prio genere quod dictum eſt, cõſiderandum ex ñs, quæ ad genera ſunt, elementis: quemadmodũ eſt dictum prius. Rurſum; 27. Locus Declatio.
ſi trãſiliens dicit genera. Vt qui iuſtitiam æqualitatis habitum effectiuum, vel diſtributiuum æqui: nam tranſilit, qui ſic definit virtutem: relinquens igit̃ iuſtitiæ genus, non dicit quid eſt eſſe (nam ſubſtãtia vnicuiq; eſt in genere) eſt autem hoc idẽ ei, quod eſt non in proximo genere ponere. Nam qui in proximo E
poſuit, omnia ſuperiora dixit, eo q̃ omnia ſuperiora genera de inferioribus prædicantur. Quare, aut in proximo genere ponẽdum, aut oĩs differentias ſuperiori generi addendum, p̃ quas definitur proximum genus: ſic enim erit nihil prætermiſſum, ſed pro nomine, in oratione dictum erit inferius genus: qui vero ipſum ſuperius genus dicit: non dicit & inferius genus: nã qui plãtã dicit, nõ dicit arborẽ. F

Sermo de Locis definitionum narratis in Sexto Libro, & in primis de Locis Generis. Cap. 1.

DIcimus, q̃ conditionum quæ conſiderandæ ſunt in conſtitutione definitionum, Vna eſt, q̃ definitio inſit definito, hoc eſt, q̃ ſit vera de toto, alioqui non eſſet definitio, prout eſt definitio illius, qui definiuit hominẽ, q̃ eſſet animal immortale æternum. Secunda aũt, q̃ ſumat̃ in definitione genus connexum dr̃iæ, q̃ñ. n. non poneret̃ in de-

G finitione ipſum genus, non definiret, prout fecit, qui hoiem definiuit, ꝙ ſit, qui valet ſerere & metere. Tertia aũt eſt, ꝙ definitio ſit æqualis definito: qñ. n. definitio nõ eſt ęqualis non eſt definitio: hoc autem eſt, aut ꝙ ſit cõior illo, prout fecit, qui definiuit hoiem, ꝙ ſit aĩal bipes, aut ſit particulariot, prout fecit qui illum definiuit, ꝙ ſit, qui ſal vendit. Quarta autem eſt, ꝙ proferat ſm has tres res ipſam definitionẽ, ſed cum hoc illa non dicit, neq; profert de ipſa re quid tes ſit. Quinta, ꝙ profetat definitionem, ſed eam nõ proferat apte
H & perfecte, ſed quod ptofert deficit ab ipſa perfectione.

Loca veto, quibus prima cõditio conſtruit, aut deſtruit, ſunt loca eſſendi ſimplr, hoc eſt, loca accidẽtis: loca aũt, quib' cõſtruit, aut deſtruit ſecunda conditio, ſunt loca ipſi' ſimplr, hoc eſt, loca ipſi' generis ſm ſe: tertiæ autem conditionis loca ſunt loca ipſius proprij. Ea autem, de quibus habetur ſermo in hoc libro, ſũt loca duarum reliquarum, ſ. an bene poſuerit, vel non bene fecerit, & an quod profert ſit definitio, aut nõ ſit definitio. Incipiamus itaq; primo
I loca, ex quibus cõſtet, an conueniẽter bene fecerit definitionẽ, nec ne? facilius enim eſt conſtituere hæc, q̃ illa. Expedit autem ſcire, ꝙ non bene conſtituete definitionem ſit duobus modis, aut ex parte noſtrum, & hoc qñ otatio de illa fuerit obſcura non patens: aut ob ipſam definitionem ſm ſe, & hoc ſit ob ſuperadditionem in definitione, in qua ſit ſuperfluum, & repetitum, & æſtimat, ꝙ hoc etiam contingat ei ob imminutionem, ſed Ariſt. primo diuidit hæc loca his duabus partitionibus, diſpoſitio autem definitionis, quo K
ad hoc, eſt ſicut diſpoſitio retũ ſenſatarum: ſicut enim rerum ſenſatarũ turpitudo vĩ aut ob noſtri viſus debilitatẽ, aut quia ſm ſe ipſæ ſint turpes, ſic eſt diſpoſitio hic.

Initium autem locorum, quæ ſumũtur ex orationis obſcuritate eſt, ꝙ definitionum partes, aut vna illarum ſumat ſignificare nomine æquoco: vt qui definiuit ſanitatem, ꝙ ſit æqualitas caloris & ftigoris, ęqualitas enim dr̃ ſm multa ſignificata, ſicq; qñ proferẽ in definitione hoc modo, poſſibile eſt, ꝙ non denoiet L
rem, quam definire intendit. Et poſſibile eſſet, ꝙ denominaret p illud, audiens autem putaret, ꝙ non verificetur nomen de illo, de quo verificatur definitio. Si autẽ explicuiſſet quod definit ipſam tẽ, & illam exponetet, iam bene feciſſet.

Secundus locus eſt, ꝙ definitio aut aliqua eius pars ſignificetur nomine accommodato, ſicut qui definiret ipſam nutricem, & poneret genus conſonantiã & concinentiam. Nutrix enim eſt mulier educans, & conſonantiæ origo eſt in ſoni melodia: & ſilr eſt qñ vice nominis ſimplicis fit oratio compoſita ex tei accidentibus non vſitatis, vt qui vtitur vice oculi vmbticilio: quod enim ĩuſitatum eſt, nõ eſt manifeſtũ. Nomina autem accommodata, quædã ſunt ſumpta ex reb' ſimilibus teb', quibus accommodata ſunt, & quædã ſunt ſumpta ex rebus non ſimilibus, niſi remota ſimilitudine, & hęc ſunt obſcurioris ſignificationis. Et definitiones, quibus incidũt hęc nomina, ſunt definitiones malæ & latentes, ſicut qui poſuit genus legis eẽ metrum & menſuram.

Locus. 1 qui eſt 6. in Anſ.

Locus. 2. qui ẽ 7. 8. & 9.

M

Tertius

A Tertius locus ẽ, ꝙ ſi definito fuerit contrarium, expedit ſui cõtrarij definitionem explicare p ei⁹ definitionem. Sin aũt, iam poſita eſt definitio obſcura poſitione. exẽpli gratia, qui definiebat ſciẽtiam, ꝙ ſit habitus extrahens res vtiles & noxias. inſcitiæ enim definitio iam intelligitur, & concipitur ex hac definitione, & vt vniuerſalius inquam, qñ ex definitione non explicatur res, q̃ definiri intenditur, non fit bona definitio. Actio enim illi⁹, quod profertur in definitione obſcurum, ꝙ nõ ſignificet patente ſignificatione rẽ, quæ definiri intenditur, eſt actio illius, qui format imagines malarum formarum & lineationum, adeo ꝙ neſciant̃ per illas imagines & deſcriptiones res, quas repreſentant, niſi ſcribat̃ ſup qualibet illarum imaginum nomen rei, ſuper qua eſt deſcripta, & ſicut hoc eſt turpe operi pictoris, ſic res ſe habeti illo, qui poneret huiuſmodi definitiones, & has, & ſibi cõſimiles, quarũ oõ fit obſcura.

B

Locus. 3. qui ẽ. 10. & 11.

Locꝰ alter primus, q eſt. 12.

Quæ vero ſumuntur ex ſuperadditione in definitione, ipſa etia partiunt̃ in quatuor loca: quorum vn⁹ eſt, ꝙ ſuperaddatur definitioni, qđ eſt cõius definito, quod fit duobus modis, quorum vnus eſt ꝙ ſuperaddatur, quod ſit oĩbus entibus cõe, vt qui definiuit hoĩem, ꝙ ſit aĩal rõnale habens tres dimẽſiones: dicere enim tres dimẽſiones eſt oĩum corporũ, ſecundus autem eſt, ꝙ ſuperaddatur quod eſt commune omnibus ſpecie bus ſibi conuenientibus in genere, vt ille qui definiuit hominem, ꝙ ſit animal rationale mortale, ratio autem huius loci eſt per ſe nota, genus enim profertur in definitione, vt diſtinguat definitum ab eo quod eſt vniuerſalius genere, differentia aũt proferẽt̃ in definitione, vt diſtinguat definitum a genere, qñ aũt definiẽs ſuperadderet aliquod horum ſuperfluorum p primum ipſorũ, deſtrueret adiumentum generis, & per ſm adiumentum differentiæ.

C

D

Secundus locus eſt, ꝙ in definitione ſuperaddatur quod ſit æquale definito, ſed ſit ſuperfluum, quia non indigeatur illo, vt qui definierit hominem, ꝙ ſit animal rationale ſcientiæ ſuſceptiuum: dicere enim ſcientiæ ſuſceptiuum, eſt ſuperfluũ, quo non indigemus, & eo magis hoc apparet, quia ſuperadditum non verificatur cum ipſa differẽtia accepta, qñ genus denominat̃ per illud, vt denominatur genus per differentiã, hoc eſt, ſm modum vnionis, ſed qñ ſumeret̃ proprium per ſe, eſſet ſufficiẽs, vt qui definiuit pituitam, ꝙ ſit humor indigeſtus primus, qui ex cibo gignitur, qñ enim denoĩatur indigeſtus nõ verificatur de illo, ꝙ ſit primus, quia non eſt in corpore indigeſtus, niſi vnus, & eſt ipſa pituita, ſi vero excideret̃ ex hac definitione indigeſtus, poſſe eſſet ꝙ primus eſſet illius dĩa: in corpore nãq; ſunt multi humores q̃ geniti ſunt ex ipſo cibo, quorum initium eſt ipſa pituita. Et ſi cecidiſſet primus, proferendo indigeſtum ſufficiens, eſſet in hac definitione.

E

F

Locus. 2. q̃ eſt. 13.

Tertius aũt locus, & quia ſuperadditum poneret definitum magis p prius, vt qui definierit hoĩem, ꝙ ſit animal rationale album.

Locus. 3. q̃ eſt. 14.

Quartus locus eſt, ꝙ in definitione repetat̃ res, & hoc eſt dupliciter aut ꝙ illa repetat̃ p dictionem notã, quia ipſius repetitio p vnã eandẽ dictionem nõ inducit ei errorẽ, ſi ponere

Locus. 4. qui eſt. 15.

G tur. v. g qui definiret appetitū ꝙ ſit deſiderium ad voluptatē, aut ꝙ res ſit incluſa ī re cōi, & proferat in particulari. Hoc. n. continet de corruptione duas res, quarum vna eſt, ꝙ repetat vna res bis, & altera, ꝙ ponat definitionem ꝓpriorem ipſo definito. cuius exemplum eſt, qui definierit politiam, ꝙ ſit habitus ponēs res naturaliter honeſtas & iuſtas: honeſte enim continet iuſtas & alias. Hę itaq; ſunt res, quas dinumeranit Ariſt. in conſtitutione ſuperadditionis definitionum. Et notum eſt, ꝙ res ita ſe habeat in ipſis: ſimilis enim
H eſt ſuperadditio in definitione ſexto digito in manu, & ſicut per illum fit manus turpis, ſic & definitio.

Loca 1 Ariſto. 17. & 18. vſque ad 28. Et iam poſſibile eſt dinumerare ſuperadditionem, quæ definitionē poneret terminatiorem & cōiorem in locis, ex quibus conſtituit, ꝙ nō ſit bene facta. Themiſtius autem numerat ipſum in locis male definitionis, & poſſet ferre ambas res ſimul. Et hic locꝰ eſt, ꝙ expediat, ꝙ fiat definitio ex rebus, quæ ſunt notiores ſimpliciter. illæ autē ſunt res priores definito quę ſunt notiores apud naturam, & notiores apud nos. Notius
I enim dr̄ dupliciter, aut notius ſimpliciter, aut notius apud nos, notius autem ſimpliciter pro maiori parte eſt ignotum apud nos, prout res geritur de elementis, & compoſitis, quæ ex ipſis componuntur, compoſita. n. notiora ſunt vulgo, q̄ ſimplicia, ex quibus compoſita ſunt, apud naturam aūt res eſt contraria huic. Et iō ait Ariſt. ꝙ notius ſimpliciter veriſimile eſt, ꝙ ſit hominum, qui ſunt homines ſimpliciter, & illi ſunt eximij, vt ſanus ſimpliciter ineſt bonæ cōſtructioni ſimpliciter. Opottet aūt definitiones fieri ex rebꝰ, q̄ ſunt notiores ſimpliciter, K & illæ ſunt res, q̄ continent ambas res ſimul, quarū vna eſt, ꝙ ſint res priores definito in eſſendo, & altera ꝙ ſint notiores apud nos, ꝓ definitiones enim intēdit notio rei in eo, ꝙ quid ſit, & non per quamuis tem, quæ contigerit, ſed ꝓ res, quibus eſt illius conſtitutio, & quidditas, ſicut eſt diſpoſitio demonum ſimpliciter, de mōſtrationes enim ſimpliciter ſunt definitiones in potentia, ꝓtout in lib. Poſteriorū Analyticorum dictum eſt. Componunt autem definitiones ex generibus, & differentijs, quia differentia & genꝰ ſunt duę res prio L res ſpecie definita, & illis eſt ipſiꝰ cō ſtitutio, res aūt, quibus eſt rei conſtitutio ſt̄ vnæ ſm ſe, ex quo illis eſt eſſentia rei vna. Si autem definitiones componerent ex rebus notionbus apud nos tm̄, quæ ſunt res poſterio res, poſſibile eſſet, ꝙ rei eſſent multæ definitiones, ac etiam poſſe eſſet, ꝙ definitio rei apud aliquos vitos eſſet alia, q̄ ſit illius definitio apud alios: res enim, quæ ſunt apud nos notiores, nō ſunt notiores apd alios immo poſſe eſſet ꝙ definitio vnius eiuſdem rei apud vnū eundē vitū quibuſdam animis ſit alia a ſeipſa M animis alijs: res enim notæ ætate iuuentutis ſunt aliæ a notis ætate ſenectutis. exēpli gr̄a, quia ſenſata ſt̄ notiora apud pueros, ſenſata āt cōiora ſt̄ notiora apud ſenes. Nec dēt nos latere hic, qđ dictū eſt in lib. Poſterio. Analyticorū, ꝙ hęc ſpēs definitionū quærat de rebus cōpoſitis, de ſimplicibus veto, quæ ſunt cauſæ rerū cōpoſitarum, hoc eſt impoſſibile. Sic ergo hæc deprauatio definitionum contingit definitionibus rerum cōpoſitarum.

Et

A Et hic quidē locus partitur in tria loca, ſicut partiunt̄ res, quæ nō ſunt priores re. Quoꝝ vnus eſt, ꝙ ſumantur in definitione rerū res poſteriores illis, vt qui definierit hominē, ꝙ ſit qui adipiſcit̄ facultates & artes, cōnectēdo ſm ipſius artes adinuicem.

Secundus aūt eſt, ꝙ definiat rem p res, quæ & ipſæ & ipſa ſunt ſimul natura, vt qui definierit oppoſitū per oppoſitū ipſius, vt qui definiret malum, ꝙ ſit res, quæ non eſt bona. Et expedit, ꝙ in hoc loco excipiant̄ ab oppoſitis ipſa relatiua, qm̄ inter oppoſita impoſſe eſt ꝙ ipſa definiātur,
B niſi capiātur alterutra in alterutris. Et de hoc loco eſt, ꝙ ſumam⁹ in diſiunctione ſpeciei parte diuidentem ipſam, vt qui definiret parem per ipſum ſuperaddere vltra imparē vnitatem, & de hoc ēt eſt, ꝙ in illa definitione ſumamus ſeipſam, qui notus ē in petitione principij, & hic quidem fit, qñ vtimur rebus, quarum vis eſt vna, vti enim vna eadem re repetita p vnam eandem dictionem nō præſumeret ſophiſta, hæc aūt nomina, quędā continent ſignificata quorūdam ipſorum, aut ſicut res continet ſuas cauſas, & totum ſuas partes, aut
C eo modo, quo pars cōtinet ipſius totum. Exemplum itaq; vtendi rebus, quarū vis eſt vna, ex parte qua vna res continet ſuas cauſas, eſt oratio illius qui definierat Solē, ꝙ ſit aſtrū lucens de die: qui enim neſciret Solem neſciret diē, eſt enim dies ortus Solis ſupra terrā: ſicq; diei nomē includit Solē, qui eſt ipſi⁹ cauſa notior ipſo, qui itaq; ſciret Solem p diem, eſt ac ſi ſciret rem p ſeipſam, quatenus dies ſcitur p Solem. Exemplum aūt continendi totum in noīe partis eſt, vt qui definierat parem p eſſe numerum, qui partitur in duo, quia D
duo ſunt quædā ſpēs paris, & includit ſignificata paritatis, & eſt ac ſi definiret paritatem p eſſe numerum, qui partitur p parem. Et ſiſt qui definiuit vnum p eſſe principiū numeri, numerus enim nō eſt aliqua res, niſi vnitatum congregatio, & eſt ac ſi dixiſſet, ꝙ vnū ſit principiū multitudinis congregatæ ex vnitatibus. Et hæc quidem loca contingunt, qñ id, quod non eſt prius in eſſendo, eſt prius ſm cognitionē. Et hæc tria loca ſunt ſumpta, ex quo definitio nō fiat ex rebus, quæ ſunt notiores & peiores, & iam diximus, ꝙ aliquo mo E
do ſubintrant prauitatem definitionum, & ſubintrant ꝙ definitū nō definiatur, & non protulit per quid res ſit: qui enim definiuit ex rebus poſterioribus, protulit per proprium: quando autem res prædicatur ſm ꝙ ſit proprium, non eſt definitio.

Et expedit ſcire, ꝙ loca, quæ capiunt̄ qua definitio nō ſit definitio, quædā ſunt loca ſumpta ex quo genus non ſit genus, non ex parte qua ſit genus ſimpl̄r, quia loca generis iſta præpoſita ſūt, ſed ex parte qua ſit genus ſumptū in definitione, & quædam ſunt loca ſumpta ex differētijs, F
& quædā ſunt loca ſumpta ex definitionibus ſm ſe totas, & hæc quidem ſunt loca ſumpta in definitionibus alicuius decē Prædicamentorum, & quædā ſunt loca ſumpta in ſingulis decē prædicamentis, & quędam ſunt loca ſumpta in priuationis definitione, & quædam ſunt loca ſumpta ſm circunſtantiā definitionis rerū compoſitarū, & quædam ſunt loca cōia ſm circunſtantiam omniū prædicamentorū, & quædā ſunt loca ſumpta ſm circunſtantiam definitionū

rerū

G rerum, quæ ſignificant nominibus compoſitis. Et nos dinumerabimus hæc loca ſm hunc ordinẽ & hãc partitionem: hoc enim fecit Themiſti⁹ & ante ipſum fecerat Theophraſt⁹, & ſi ſm hoc differat doctrina Ariſt. iuxta eius ſeriem: hoc enim putatur artificialior & magis conſtans commemoratione & adeptione, & incipiemus à locis ſumptis ex genere.

Primus locus eſt, ꝙ nõ enuntiem⁹ genus in definitione, & nõ ponam⁹ ipſum primo, vt q definiret corpus, ꝙ ſit, cuius ſunt tres dimẽſiones, aut hominem, qui bene ratiocinatur, in
H vtriſq; enim definitionib⁹ deeſt primo genus, & hoc eſt, quod ſumit⁹ in definitione corporis ſubiectũ trium dimenſionũ, ſicut in hominis definitione, qui denominatur ꝙ ſit, qui bene ratiocinatur: patet aũt, ꝙ fallacia, quæ fit ſm circunſtantiã ordinis generis, ſit alia à fallacia, quæ fit ſm circunſtantiã generis in ſe. Secundus aũt locus eſt, ꝙ nõ proferat proximum genus in definitione, ſed genus rei remotũ, vt qui definiuit iuſtitiã ꝙ ſit habitus faciens coęquationẽ, aut largiens veritatem, in hac enim definitione complet⁹ genus re-
I motum, quod eſt ipſe habit⁹, qui eſt ſpẽs quædam de ſpecieb⁹ qualitatis, non genus proximũ, quod eſt ipſa virtus: notum aũt eſt, ꝙ definitio, q̃ eſt hmõi, eſt imperfecta, qñ enim non profert⁹ proximũ genus, non dirigit⁹ ad quidditatem rei, quæ eſt ipſum genus proximũ, ſed qñ profert⁹ genus proximũ, iam prolatum ẽ genus remotum, immo & oĩa genera, quæ ſunt ſuper illo, ſicq; expedit illi, qui definiturus eſt, primo ꝓferre genus proximum, aut ferat dr̃iam remoti generis, ſeu dr̃ias remotorum generũ, ſi inter genus remotũ, quod K
protulerit in definitione, & gen⁹ proximum, fuerint plura q̃ vnũ genus. exempli gratia, qui ſumit in hominis definitione ipſum corpus, oportet eum dicere corpus nutribile ſenſitiuum, nã iſtæ duæ dr̃iæ ſtarẽt vice ipſius animalis, quod eſt genus proximum. Notum aũt eſt, ꝙ fallacia, quæ fit ob generis remotionem, aut ipſius propinquitatẽ, aut ordinẽ, eſt alia à fallacia, quæ fit ob genus ſimplicit̃er: & ideo hæc fallacia non ſubintrat loca generis ſimplicit̃er, vt ait Theophraſtus, & contradicit Ariſt. de repetitione locorũ hic. Tertius L
locus eſt, ꝙ non proferatur in definitione genus rei proportionalis eſſentialis: & de hac re ſcrutat⁹ hic quo ad generis diſpoſitionẽ in locis, quorũ ſcrutiniũ præmiſſum eſt de ipſo genere: hæc vero perſcrutatio eſt, ac ſi ſit ꝓpria huic loco: fallacia enim, ꝙ illud ſit nõ proportionale, eſt alia à fallacia, ꝙ non ſit genus.

De locis, quæ ſumuntur à differentijs definitionem conſtituentibus. Cap. 2.

RVrſum in differentijs ſiſr 28. Locus Declaro
conſiderandum, ſi & differentias dixit generis. M

Nam, ſi rei nõ ſpecialibus definiuit differentijs, aut ſi etiã oĩno aliqd hmõi dixit, quod nullius contingit dr̃iam eſſe (vt animal, aut ſubſtantiam) manifeſtũ qm̃ nõ definiuit: nullius enim dr̃iæ, quæ dicta ſunt. Videndum autẽ 29. Locus Declaro.
& ſi ẽ aliquid quod ẽ diuerſo diuiditur dictæ differẽtiæ. Nam, ſi non eſt, perſpicuum qm̃ nõ erit quæ dicta eſt generis dr̃ia: nam oẽ genus ijs, quæ ediuerſo diuiduntur,

A duntur, differentijs diuiditur: vt animal greſsibili, & volatili, & aquatili, & bipedi. Aut ſi ē qui
30. Locus. Declatio. dem ediuerſo diuiſa dr̄ia, nō verificatur aūt de genere. Nam ſi nō, manifeſtum q̄m neutra erit generis dr̄ia: omnes enim quæ è diuerſo diuiduntur dr̄iæ, verifi
31. Locus. Declatio. cantur de proprio genere. Siſr aūt, & ſi verificatur quidem, at non facit appoſita generi, ſp̄ēm. Nam manifeſtū, q̄ non erit hæc ſpecifica dr̄ia generis, nam om-
B nis ſpecifica dr̄ia cū genere ſpeciem facit: ſi autem hæc non eſt dr̄ia, nec quæ dicta eſt: quia hæc
32. Locus. Declatio. è diuerſo diuiditur. Amplius, ſi negatione diuidat genus. Vt qui lineā definiunt, longitudinē ſine latitudine eſſe: nā nihil aliud ſignificat, ſine latitudine, q̄ q̄ nō habet latitudinē: accidet igitur genus participare ſpeciem. nam omnis lōgitudo ſine latitudine, aut latitudinē habens eſt: quia de omni affirmatio, vel negatio vera ſit: quare genus lineæ, cùm
C longitudo ſit, ſine latitudine, aut latitudinē habens erit: at longitudo ſine latitudine ſpeciei ē ratio: ſiſr autem & longitudo latitudinē habens: nam ſine latitudine, & latitudinē habens, dr̄iæ ſunt: ex dr̄ia autem & genere eſt ſpeciei oratio: quare genus ſuſcipiet ſpeciei orationem, ſimiliter autem & dr̄ię, eo q̄ altera dictarum dr̄iarum ex neceſsitate p̄ę dicaī de genere. Eſt aūt dictus locus vtilis ad eos, q̄ ponunt ideas eſſe: nam ſi non eſt ipſa longitudo, quodam modo prædicabit D
de genere quod latitudinē hēt, aut ſine latitudine eſt: oportet enim de omni longitudine alterum eorū verificari, ſi quidē de genere verificari debeat: hoc autem non accidit. ſunt aūt & ſine latitudine, & latitudinē habētes lōgitudines, quare ad illos ſolos vtilis hic locus, quicunq; genus vnū numero dicunt eſſe: hoc autem faciunt qui ideas ponunt. nā ipſam longitudinē, & ipſum aſal, genus dicunt eſſe. Fortaſſe
E autē in quibuſdam etiam neceſſariū eſt negatione vti definientem, vt in priuationibus: nam cę cum eſt, quod non habet viſum, q̄ natum eſt habere. Differt autem nihil negatione diuidere genus, aut hmōi affirmatione, quā negationem neceſſe eſt è diuerſo diuidi, vt ſi longitudinē, habens latitudinē definiuit, eam habēte latitudinē è diuerſo diuidit, non habens latitudinem, neq; aliud q̄quā: quare negatione rurſum diuidit genus. Rurſum, ſi ſpe-
33. Locus. Declatio. ciem, vt dr̄iam aſsignauit. Vt q̄
F cōuicium, iniuriā cum irriſione definiuit: nā irriſio iniuria quædam eſt, quare non dr̄ia, ſed ſp̄ēs eſt irriſio. Amplius, ſi genus vt
34. Locus. Declatio. dr̄iam dixit. Vt virtutē habitū bonum, vel ſtudioſum: nam bonum eſt genus virtutis. An non genus eſt bonū, ſed dr̄ia? ſi quidem verum eſt, q̄ non cōtingat idē in duobus generibus eſſe nō continentibus ſeinuicē (nā neq; bonum continet habitum, neq;

habitus

habitus bonū: non enim omnis habitus bonus, neq; oē bonum habitus) non erunt profecto genera ambo. ſi igit̄ habitus genus eſt virtutis, perſpicuum bonum nō genus, ſed magis dr̄iam eſſe. Amplius, habitus quidem quid eſt virtus ſignificat: bonum aūt non quid eſt, ſed quale quid eſt: videtur autem dr̄ia quale quid

35. Locus. Declano. ſignificare. Videndum aūt, & ſi nō quale quid, ſed ipſum quid ſignificat aſsignata dr̄ia. nam vi

H detur quale quid oīs dr̄ia ſigni-

36. Locus. Declano. ficare. Conſiderandum autē, & ſi ꝓm accidens ineſt definito differentia. Nam nulla dr̄ia eſt eorum, quæ ꝓm accidens inſunt, ſicut neq; genus: non enim cōtingit dr̄iam ineſſe alicui, & nō in-

37. Locus. Declario. eſſe. Amplius, ſi prædicat̄ de genere dr̄ia, vel ſpēs, aut inferiorū aliquid ſpeciei, nō erit definiēs. Nam nullum eorum, quæ dicta ſunt, contingit de genere prædicari, eo ꝙ genus de q̄; plurimis

38. Locus. Declario. omnium dicit̄. Rurſum, ſi præ-

I dicatur genus de dr̄ia. nam non de dr̄ia, ſed de quibus dr̄ia, genꝰ videtur prædicari: vt animal de hoīe, & boue, & de alīs greſsibilibus aīalibus, non autem de ea dr̄ia, quæ de ſpecie dicitur: nam ſi de vnaquaq; differentiarū animal prædicabit̄, multa animalia de ſpecie pr̄edicabunt̄: nam dr̄ię de ſpecie prædicant̄. Amplius, dr̄iæ omnes, aut ſpecies, aut individua erunt, ſiquidem ſunt animalia: nam vnūquodq; animalium aut ſpēs, aut individuū eſt.

Similiter aūt inſpiciendū, & ſi K ſpecies, aut inferiorū ſpeciei aliquod, de dr̄ia pr̄edicatur. Impoſſibile enim eo ꝙ de pluribus differentia, q̄; ſpecies dicit̄. Itē accidet dr̄iam ſpeciem eſſe, ſiquidē prædicabit̄ de ea aliqua ſpecierum: nam, ſi de dr̄ia prædicatur homo, manifeſtum qm̄ dr̄ia eſt homo. Rurſum, ſi non prior eſt dr̄ia ſpecie. nam genere quidem poſterior eſt, ſpecie autē priorē dr̄iam eſſe oportet. Conſidera-

L dum autē, & ſi alterius generis eſt dicta dr̄ia, neq; contenti, neq; continentis. Nam non videtur eadem dr̄ia duorum generū eſſe non continentiū ſeinuicem: ſi autem non, accidet & ſpeciem eandem in duob⁹ generibus eſſe nō continentibus ſeinuicē: infert. n. vnaquæq; dr̄iarum propriū genus, vt greſsibile, & bipes aīal coinferunt: quare, ſi de quo dr̄ię & generū vtrunq;, manifeſtum vtiq; qm̄ ſpēs in duobus erat generibus non continentibus ſeinuicem. An nō impoſſe eandem

M dr̄iam duorum generū eſſe non cōtinentiū ſeinuicem, ſed addendum neq; vtroq; ſub eodem exiſtente. nam greſsibile animal, & volatile animal, genera ſunt non continentia ſeinuicē, & vtriuſq; eorū eſt bipes dr̄ia: quare addendum eſt, neq; ſub eodem, vtroq; exiſtēte: nam hæc ambo ſub animali ſunt. manifeſtū etiam qm̄ non neceſſe eſt dr̄iam omnem, propriū genus inferre, eo ꝙ contingit eandem duorū generum eſſe

39. Locus. Declario.

40. Locus. Declario.

41. Locus. Declario.

A eſſe nõh continentiũ ſeinuicem: ſed alterum tm̃ neceſſe eſt inferre, & ſuperiora omnia: vt bipes, greſsibile, vel volatile infert animal. Videndum aũt & ſi in aliquo dr̃iam aſsignauit ſubſtãtię. Nam videt̃ differre ſubſtantia à ſubſtãtia in eo quod alicubi eſt, quare & eos, qui greſsibili, & aquatili diuidunt aſal, increpant, tanq̃ greſsibile & aquatile alicubi ſignificet. An in ꝝs quidẽ nõ recte increpant? non enim in aliquo, neq; alicubi ſignificat aquatile, & terreſtre, ſed quale quid: nã & ſi in ſicco ſit, ſiſt̃ aquatile, ſimiliter aũt & terreſtre, & ſi in humido ſit, ſiſt̃ terreſtre, ſed non aquatile erit: attamen ſi qñ̃q; ſignificat in aliquo dr̃ia, manifeſtum qm̃ peccabit. Rurſum, ſi affectum, dfferẽtiam aſsignauit. Nam oĩs affectus cùm magis fit, detrahit à ſubſtãtia: dr̃ia autem non hmõi eſt: nam magis videt̃ ſaluare dr̃ia id, cuius eſt dr̃ia: & ſimpliciter impoſſ̃ eſt ſingulum quod̃q; eẽ ſine propria dr̃ia: nã, C cum non eſt greſsibile, non erit homo: & (vt ſimpl̃r dicamus) ſecundum quæcunq; alteratur habens, nihil eorum dr̃ia illius eſt. nam oĩa huiuſmodi cum magis fiunt, detrahunt à ſubſtãtia: quare ſi aliquã huiuſmodi differentiam quiſpiam aſsignauit, peccauit: ſimpl̃r enim non alteramur ſm̃ dr̃ias. Et ſi alicuius eorum, quæ ſunt ad aliquid, non aliud quid dr̃iam aſsignauit. Nã eorum, quæ ſunt ad aliquid, & differentiæ ad aliquid: vt & in diſciplina, contemplatiua enim, & actiua, & effectiua dicit̃: vnumquod̃q; autẽ horum ad aliquid ſignificat: contemplatiua enim alicuius, & actiua alicuius, & effectiua alicuius. Conſiderandũ aũt & ſi ad quod natum eſt vnũ quod̃q; eorũ quæ ſunt ad aliqd, aſsignauit definiẽs. Nam in quibuſdam quidẽ ad quod, natum eſt ſingulum, quod̃q; eorũ, quæ ſunt ad aliquid, ſolum eſt vti, ad aliud aũt nihil, vt viſu ad videndum ſolũ: quibuſdam aũt & ad aliquid aliud, vt dolio ſanè hauriat aliquis, attamen ſi quis defi niuit dolium, inſtr̃m ad hauriendum, peccauit, non enim ad hoc natũ eſt: terminus autem eſt, ad quod natũ eſt, ad quod ſanè vtit̃ prudens qua prudẽs, & q̃ circa ſingulum quod̃q; propria eſt diſciplina. Amplius, ſi nõ primũ aſsignauit, qñ cõtingit ad plura dictũ eſſe. Vt prudentiam virtutem hominis, aut animæ: & non rationalis: primũ enim rationalis virtus prudẽtia: nam ſm̃ hoc & anima & homo dicit̃ prudẽs.

Amplius, ſi non ſuſceptiuum ẽ eius cuius dr̃ affectus, vel diſpoſitio, vel quoduis aliud, peccauit. Nam omnis diſpõ, vel affectus in illo nat⁹ eſt fieri, cuius eſt diſpõ, vel affectus: vt & ſcientia in anima, diſpoſitio exiſtens aĩç. Aliqñ autem peccãt in talibus, vt quicunq; dicunt q̃ ſomnus ẽ impotentia ſenſus, & dubitatio æqualitas cõtrarium ratiocinationũ,

41. Locus Declauo.

Dubitatio

B

43. Locus Declauo.

4. Locus Declatio.

D

45. Locus. Declauo.

E

46. Locus Declauo.

47. Locus Declat.o.

G tionum, & dolor ſeparatio naturalium partium cum violentia: nam neque ſomnus ineſt ſenſui, oporteret autẽ ineſſe, ſi impotentia ſenſus eſt. Similiter aũt neq; dubitatio cõtrarĩs ratiocinationibus ineſt, neq; dolor naturalibus partibus: dolebunt enim inanimata, ſi dolor eis ineſt. Talis autẽ & ſanitatis definitio. ſiquidem cõmenſuratio calidorum, & frigidorũ eſt, neceſſe eſt enim ſana eſſe, calida & frigida: nam cuiusq; cõmenſuratio illis ineſt,
H quorũ eſt commenſuratio: quare ſanitas inerit vtiq; ipſis. Item id quod fit, in effectiuum, aut è conuerſo, accidit ponere, ſic deſinientibus: non enim eſt dolor ſeparatio naturalium partiũ, ſed effectiuum doloris, nec ſomnus impotentia ſenſus, ſed effectiuũ alterũ alterius: aut enim propter impotentiã dormimus, aut propter ſomnũ impotentes ſumus. Similiter aũt & dubitationis vi debitur effectiuum eſſe, contrariarum æqualitas ratiocinatio-
I nũ: quandocũq; enim ad vtraq; ratiocinantibus nobis fiĩ videntur omnia ſm vtrunq; fieri, du-
48. Locus Declatio, bitabimus vtrũ agamus. Amplius, ſecundum tẽpora omnia, conſiderandũ ſicubi diſſonet: vt ſi immortale definiuit, aĩal nunc incorruptibile eſſe. Nam nunc incorruptibile animal, nunc im-
49. Locus Declatio. mortale erit. An in hoc quidẽ non accidit? nam anceps ſecundum amphiboliam eſt nunc incorruptibile eſſe: aut enim qm̃ non corrumpitur nunc, ſignifi- K
cat, aut qm̃ non poſsibile corrũpi nunc, aut qm̃ huiuſmodi eſt Dubitat.
nunc, vt nunquã poſsit corrumpiq; igitur dicimus, q incorruptibile nunc eſt animal, non hoc dicimus, q nunc tale eſt animal, ſed vt nunquã poſsit corrumpi: hoc autẽ immortali idem erat, quare nõ accidit, nunc idem immortale eſſe. Sed tñ ſicubi accidit quod ſm definitionem quidem aſsignatum eſt ineſſe nunc vel prius, quod vero ſm nomen
non ineſt, non erit idem: vtendũ L
ergo hoc loco, quemadmodũ dicto eſt. Inſpiciendum autem 50. Locus Declaus.
& ſi ſm aliud quippiã magis dicitur quod definitur, q̃ ſm aſsignatam orationem. Vt ſi iuſtitia poteſtas æqui diſtributiua eſt: iuſtus enĩ magis eſt q eligit æquũ diſtribuere, eo, qui poteſt: quare nõ erit iuſtitia poteſtas æqui diſtributiua: nã & iuſtus eſſet maxime, q poſſet æquũ diſtribuere. Amplius, ſi res quidem ſuſcipit magis, quod aũt ſm orationem M
aſsignatur non ſuſcipit, aut contra, quod ſm orationem ei aſsignatur ſuſcipit, res autem non. Oportet enim, aut vtraq; ſuſcipere, aut neutrũ: ſiquidẽ eſt rei quod ſm orationem aſsignatur. Amplius, ſi ſuſcipiunt vtræq; 51. Locus Declaus.
qdẽ magis, non ſimul aũt vtraq; augmentũ ſumũt. Vt ſi amor cõcupiſcentia conuentionis eſt: nã magis concupiſcit cõuentionẽ: quare nõ ſimul vtraq; ſuſcipiũt magis: at oporteret, ſi idẽ eſſent.

Amplius,

A Amplius, ſi duobus quibuſdã propoſitis, de quo res magis dicitur, id quod eſt ſm orationem minus dicitur. Vt ſi ignis eſt corpus ſubtiliſsimũ, ignis enim magis flamma q̃ lux, corpus autẽ ſubtiliſsimum min⁹ flamma q̃ lux: oportet aũt vtraq; magis in eſſe eidem, ſi quidẽ eadem ſint.

52. Locus. Declatio.

53. Locus. Declatio.

: Rurſum, ſi hoc quidẽ ſimiſr vtriſq; ineſt propoſitis, aliud autem nõ ſiſr vtriſq;, ſed alteri magis. Amplius, ſi ad duo definitionem aſsignauerit ſm vtrũq;.

54. Locus. Declatio.

B Vt bonũ, quod per viſum, aut per auditum delectabile, & ens, quod poſsibile eſt pati, aut facere: ſimul enim idem & bonũ, & non bonũ eſt: ſiſr autem & ens, & non ens: nam per auditum delectabile, idem bono erit: quare quod non delectabile eſt per auditum, non bono idem: nam eiſdem & oppoſita eadẽ erunt: opponitur autẽ bono quidem non bonũ, per auditum autem delectabili, per auditum non delectabile: manifeſtum igitur, qm̃ idẽ

C non delectabile per auditũ, non bono: ſi igitur aliquid eſt per viſum quidem delectabile, per auditum autem non, & bonum, & non bonum erit: ſimiliter autem oſtendemus qm̃ idem ens, & nõ ens eſt. Amplius, & generibus,

55. Locus. Declatio.

& differentijs, & alijs omnibus, quæ in definitionibus ſunt aſsignatis, eis, qui orationes pro nominibus faciunt, conſiderandũ, ſi quicquam diſſonet. Si autem ſit ad aliquid quod definit, aut per ſe, aut ſm genus: conſiderandum ſi non dictũ eſt in definitione ad quod dicit, aut ſm ipſum, aut ſm genus. Vt ſi ſcientiã definiuit opinionẽ indiſſuaſibilem, aut etiã voluntatẽ, appetitũ ſine triſtitia: omnis enim eius, quod eſt ad aliquid, ſubſtantia ad alterum, eo q̃ idẽ ſit vnicuiq; eorũ quæ ſunt ad aliquid eẽ, idip ſum quod ẽ ad aliquid quodãmodo ſe habere: oportebat igit ſcientiã dicere opinionẽ ſcibilis, & volũtatem appetitũ boni. Similiter aũt & ſi grammaticen definiuit E ſcientiam literarum: oportebat enim aut ad quod ipſum dicit, aut ad quod forte genus dicitur, in definitione aſsignari. Aut ſi cùm quippiam ad aliquid dicit, non aſsignauit ad finẽ. Finis aũt in vnoquoq; eſt quod optimũ eſt, aut cuius gratia alia ſunt: dicendũ igitur. aut optimum aut vltimũ, vt concupiſcentiam nõ delectabilis, ſed delectationis: nã propter hanc, & delectabile eligimus. Conſiderãdum & ſi generatio eſt ad quod aſsignauit, vel actus. Nihil enim talium finis: nã magis quod eſt egiſſe, & generaſſe finis, q̃ fieri & agere.

57. Locus. Declatio.

58. Locus. Declatio.

F

An nõ in oĩbus verum hmõi? pene enim plurimi delectari magis volunt, q̃ deſtitiſſe delectari: quare agere magis finem quis ſtatuat, q̃ egiſſe. Rurſum, ĩ quibuſdã ſi non determinauit quanti, vel qualis, vel vbi, vel ſecundum alias dr̃ias. Vt ambitioſus, & qualis: & quanti appetens eſt honoris:

Dubitatio

59. Locus. Declatio.

G honoris: nam oēs appetūt hono
rem: quare non ſufficit ambitio
ſum dicere, qui appetet honorē,
ſed addere oportet dictas dr̄ias.
ſiſr autem & auarus quantas ap
petit pecunias, aut intemperās,
circa quales voluptates: non.n.
qui à qualibet voluptate tenet̄,
intemperans dicit̄, ſed qui ab ali
qua. Aut rurſum qui definiuit
noct̄e, vmbram terrę, aut ſuccuſ
ſionē, motum terræ, aut nubem,
denſitatē aeris, aut ventū, motū
aeris: addendum enim quāti, &
H qualis, vbi, & à quo. Siſr autem
& in cęteris huiuſmodi: nā omit
tens dr̄iam quālibet, non dicit
quid eſt eſſe: oportet aūt ſemper
ad id quo indiget, argumentari:
non enim quolibet modo terra
mota, neq; quantacunq; ſucceſ
ſio erit: ſiſr autem neq; aere quo
libet modo, neq; quantocunq;
60. Locus. modo, ventus erit. Amplius, in
Declatio. appetitibus, ſi nō apponit̄ quod
apparet, & in quibuslibet alīs
congruit. Vt qm̄ voluntas appe
I titus boni, cōcupiſcentia autem
appetitus delectationis, ſed non
apparentis boni, vel delectatio
nis: plerunq; enim latet appeten
tes, qm̄ bonū, aut delectabile eſt,
quare non neceſſariū bonū, vel
delectabile eſſe, ſed apparens ſo
lum: oportebat ergo ſic & aſſi
gnationem facere. Si aūt & aſſi
61. Locus. gnauit quod dictum eſt, in ipſas
Declatio. ſpēs ducendum eum, qui ponit
ideas eſſe. Non enim ē idea illius
apparentis, ipſa autem ſpēs ad
ipſam ſpeciē videt̄ dici, vt ipſa
concupiſcentia ipſius delectatio K
nis, & ipſa volūtas ipſius boni.
Apparentis igitur boni non erit
ipſa voluntas, neq; apparētis de
lectationis ipſa concupiſcentia:
abſurdū enim eſt eſſe ipſum ap
parens bonum, vel delectabile.

Amplius, ſi ſit quidem habitus 62. Locus.
definitio, cōſiderandū in haben Declatio.
te, ſi quidē habentis, in habitu:
ſimiliter aūt, & in cęteris talib⁹.
Vt ſi delectatio eſt iuuātia, & de
lectabile iuuabile. Vniuerſaliter 63. Locus.
aūt dicendo in hmōi definitio- Declatio.
nibus quodammodo, vno plura L
accidit eū qui definit definire.
Nam qui ſcientiā definiu it, quo
dammodo & ignorantiā defini-
uit: ſiſr aūt, & ſcium & inſcium,
& ſcire & ignorare: nā, primo di
lucido facto, & reliqua quodam
modo dilucida fiunt. Inſpicien-
dum igitur in oībus talibus, ne
quicquā diſſonet, vtendo elemē
tis ex contrarīs, & coniugatis.
Amplius, in his, quę ad aliquid
ſunt, cōſiderandū ſi ad quod ge-
nus aſſignatur, & ſpēs ad illud M
quoddā aſſignat̄. Vt ſi opinio 64. Locus
ad opinatū, & quædam opinio declatio.
ad quoddam opinatū: & ſi mul-
tiplex ad ſubmultiplex, & quod
dam multiplex ad quoddā ſub-
multiplex: ſi aūt non ſic aſſigna
tur, manifeſtum qm̄ peccatur.
Videndum autē, & ſi oppoſitio 65. Locus.
oppoſita definitio. Vt ſi dimidī Declatio.
ea ſit, quæ oppoſita eſt ei, quę eſt
duplicis: nā, ſi duplex eſt quod
in æquali ſuperat dimidiū, & di
midiū, quod in æquali ſuperat.

In

A In contrarijs autem ſiſr. Nam
66. Locus. Declatio. contraria cõtrarĩ oratio erit, ſm vnã quandam complexionẽ cõ trariorum: vt ſi adiutiuum quidem effectiuũ boni eſt, nociuũ effectiuum mali, aut corruptiuũ boni: alterũ enim horum neceſſarium eſt cõtrariũ eſſe ei, quod ex principio dictum eſt: ſi igitur neutrũ contrariũ eſt ei, quod ex principio dictũ eſt, manifeſtum qm̃ neutra erit earum (quæ poſterius aſsignatę) cõtrarĩ oratio,
B quare neq; quæ ex principio aſſignata ẽ definitio recte aſsignata eſt. Qm̃ autem quædam contrariorũ priuatione alterius dicuntur. vt inęqualitas priuatio æqualitatis vr̃ eſſe. inæqualia enim quæ non æqualia ſunt dicunt: perſpicuum, qm̃ quod ſm priuationem quidem dicitur cõ trarium, neceſſarium eſt definire per alterũ: reliquum vero non iam oportet, per id quod ſm priuationem dicitur. non enim accidit alterutrum per alterutrum
C cognoſci. conſiderandum igitur in cõtrarijs hmõi peccatum. Vt ſi quis definiuit æqualitatẽ, contrarium inæqualitati: nã p hoc, quod ſm priuationem dr̃, definiuit. Amplius, ſic definientem
67. Locus Declatio. neceſſe eſt eo, quod definit vti. Patet aũt hoc, ſi accipiatur pro noĩe oratio: nam, quia nil refert dicere inæqualitatẽ priuationẽ æqualitatis, erit æqualitas cõtrariũ priuationi æqualitatis, qua-
68. Locus. Declatio. re eodem erit vſus. Si autẽ neutrum contrariorũ ſm priuatio-
D nem dicatur, aſsignetur aũt oratio ſiſr, vt bonum contrariũ malo, manifeſtum, qm̃ malum contrarium bono erit, nam ſic contrariorum ſiſr oratio aſsignãda: quare rurſum eo quod definitur accidit vti: ineſt enim ĩ mali oratione bonũ, quocirca qm̃ bonũ eſt malo contrariũ: malum autẽ nihil differt, vel quod eſt bono contrariũ, erit bonum cõtrariũ, boni contrario: perſpicuum igit qm̃ eodem vſus eſt. Amplius, ſi 69. Locus Declatio.
E quod ſm priuationem dr̃ aſsignans, non aſsignauit cuius eſt priuatio. Vt habitus, aut contrarĩ, aut cuiuſcunq; eſt priuatio.

Et ſi non in quo natum eſt fieri 70. Locus Declatio. addidit, vel ſimpſr, vel in quo primo natum eſt fieri. Vt ſi ignorantiam dicens priuationẽ, non ſcĩæ priuationẽ dixit, aut ſi non addidit in quo natũ eſt fieri, aut addens non in quo primo aſsignauit, vt quod nõ in rõnali, ſed in hoĩe, vel in aĩa: nam, ſi quodlibet horũ omittat, peccauit. Siſr autẽ, & ſi cæcitatem non viſus
F priuationẽ in oculo dixit: oportet aũt bene aſsignantẽ quid eſt, & cuius ẽ priuatio aſsignare, & quidnã eſt quod priuatum eſt.

Videndum aũt, & ſi nõ ſm pri 71. Locus. Declatio. uationẽ dictum, priuatione definiuit. Vt & in ignorãtia videbit eſſe hmõi peccatum ĩs, qui non ſm negationem ignorantiam dicunt: nam quod non habet ſcientiam, non videtur ignorare, ſed magis quod deceptũ eſt, ppter qd̃ neq; inanimata, neq; pueros

G dicimus ignorare: quare non ſecundū priuationē ſcientiæ ignorantia dicitur. Amplius, ſi ſimilibus nominis caſib⁹ ſimiles orationis caſus captantur. Vt ſi adiutiuum eſt effectiuū ſanitatis, adiutiua eſt ſanitatis effectiua, & adiuuans efficiens ſanitatem.

72. Locus. Declatio.

Conſiderandum & in idea, ſi aptabitur dictus termin⁹. Nam in quibuſdā non accidit: vt quēadmodum Plato definiuit, mortale addens in animaliū definiH tionibus. idea enim nō erit mortalis, vt ipſe hō: quare non aptabitur ad ideā definitio. Simpliciter autē in quibus apponitur effectiuum, aut paſſiuum, neceſſe eſt diſſonare in idea terminū: nam impaſſiles, & immobiles videnť eſſe ideæ ĩjs, qui dicunt ideas eſſe: aduerſum hos autem, & tales orationes vtiles ſunt.

73. Locus. Declatio.

Amplius, ſi eorū, quæ ſm ęquiuocationem dicuntur, vnam definitionem omnium cōem aſsignauit. Vniuoca enim, quorum vna eſt ſm nomen oratio: quareI nullius eorum, quę ſub nomine ſunt, aſsignatus eſt terminus, eo ꝙ ſimiliter ad omne æquiuocū adaptatur. Paſſus aūt hoc eſt & Dionyſii vitæ terminus: ſiquidem ea mot⁹ eſt generi nutriendi naturaliter inſeruiens: nihil enim hoc magis animalibus ꝙ plantis ineſt: vita autem nō ſm vnam ſpeciem videtur dici, ſed altera quidem animalibus, altera plantis ineſt: contingit igitur & ſm electionem ſic aſsignare terminum, ac ſi vniuoca & ſm K vnā ſpeciem omnis uita diceret. Nihil aūt prohibet & eum, qui conſpicit æquiuocationē, & alterius vult definitionē aſsignare: latere non propriā, ſed cōem vtriſq; orationem aſsignare. ſed nihil minus ſi vtrouis modo fecerit, peccauit. Poſtq; aūt quædam latent æquiuocorū, interroganti quidem vt vniuocis vtendum. Nam non adaptabitur al- 74. Locus Declatio. terius terminus ad alterum: quare videbitur non diſtinguendū L hoc pacto, oportet enim in oē, vniuocū adaptari: eidem aūt reſpondenti, diſtinguendum eſt.

Quoniam aūt quidam reſpon- 75. Locus Declatio. dentium vniuocum quidem dicunt eſſe æquiuocum, quando non accommodatur ad omne aſſignata oratio: æquiuocū autem vniuocū, etiā ſi ad vtrunq; accōmodetur: præ confeſsione vtendum pro talibus, aut præcolligēdum, ꝙ æquiuocum, vel vniuocum, aut vtrunq; fuerit. Magis enim concedunt non præuidentes, quod futurū eſt vt accidat. M

Si aūt non facta confeſsione di- 76. Locus Declatio. xerit aliquis vniuocū æquiuocum eſſe, eo ꝙ non accommodatur, & in hoc aſsignata oratio: conſiderandū ſi huius oratio accommodať et ad reliqua. Nam manifeſtum, qm̄ vniuocum erit reliquis: ſi aūt non, plures erunt definitiones reliquis: nam quæ ſm nomen orationes accommodabūtur ad eandem, quæ prior aſsignata eſt, & quæ poſterior.

Rurſum,

A 77. Locus Declatio.

Rurſum, ſi quis definiens aliquid eorũ quæ multipliciter dicuntur, & oratio non accõmodatur ad oĩa, & quia æquiuocũ eſſe non concedat, nomen etiam dicat non ad oĩa accommodari, qm̃ nec oratio, dicendũ ad eiuſmodi, ꝙ nominatione quidem oportet vti, quę tradita eſt, & q̃ ſequit̃, & non dimouere quæ talia ſunt, tametſi nonnulla dicenda non ſint ſiſt multitudini.

De locis ſumptis ex Differentijs.

Cap. 2.

B Loca i Arſto. 28. 29 30. 31. & 32.

LOcorum vero ſumptorũ ex differentijs habent quatuor baſes. Quarũ vna eſt, ꝙ dĩa prædicet̃ in eo ꝙ qualis res ſit. Secunda, ꝙ dĩæ ſit vnum aut pluſquã vnum oppoſitum, quibus genus diuidat̃ prima diuiſione, prout diuiditur aĩal in progreſſiuum, volatile, & naiãs, & vnũ quodq; illorum qñ connectitur generi, conſtituit ſpeciẽ. de conditionibus aũt oppoſiti ipſius dĩæ eſt, ꝙ non ſit oppoſitũ negatiue ſenſibiliter, qñ enim negatio connectit̃ generi non cõſtituit ſpeciẽ: niſi negatio ſit virtutis priuationis. Tertia autẽ C eſt, ꝙ dĩa non ſit his, quæ ſunt per accidens, prout eſt qui definiret equũ, ꝙ ſit aĩal currens: qñ itaq; conſideranꝫ ſignificata horum trium locorum comperiunꝫ reliqua loca dĩę, quæ retulit, reducibilia ad hæc illa.

Locus primus, q in Ari. eſt. 33

Quorum primus locus eſt, ꝙ ſumanꝫ ſpecies pro differentia, vt qui definiret contentum, ꝙ ſit maledictio cũ ſpretu: ſpretus enim eſt quędam ſpecies maledictionis.

Locus. 2. qui ẽ. 34.

Et ſecundus ipſorum locus eſt, ꝙ ſumatur genus pro dĩa, vt qui definiret ſonum, ꝙ ſit aer cum percuſſione: percuſſio enim eſt ſoni genꝰ: D ſophiſma autem huius loci & prędentis eſt, quia in illis dĩa non prædicaretur in eo ꝙ qualis res ſit.

Et ipſorum eſt tertius locus, ſ. ꝙ dĩa prædicetur vt genus. Et huius loci ſophiſma eſt, quia genus prędicatur de pluribus q̃ prædicetur differentia: dĩa itaq; iterum non prædicaretur in eo ꝙ qualis res ſit. Locus. 3. qui eſt. 36

Et ipſorũ eſt quartus locus, ꝙ cõſideremus, ſi genꝰ prædicetur de differentia, nõ eſt dĩa: genus enim prędicatur de quibus prædicantur differentiæ, & nõ eſt dĩa: quare ipſum & dĩa ſunt ipſa ſpecies. v. g. quia animal prædicatur de homine & boue. & reliquis animalibus, & non prędicatur de illorum differẽtijs, ex quo illas ſignificaret noĩe non denominatiue: non enim eſt verũ dicere, ꝙ rationalitas ſit animal, quia ſi aĩal prædicaret̃ de ſingulis differentijs, ipſæ eædem ſpẽs prædicarentur de ipſiſmet ſpecieb', aut eſſent alia animalia q̃ illa animalia, in quę diuidit̃ ipſum animal, quæ prædicarentur de ſpeciebus animalis, ex quo genꝰ prædicatur de ipſis ſpeciebus. Locus. 4. q eſt. 37. & 38. E

Et de illis eſt quintꝰ locus, ſ. ꝙ ſpecies, aut aliqua res, quę ſubeſt ſpeciei prædicetur de differẽtia: dĩa enim aut prædicatur de pluribus q̃ prædicetur ſpecies, aut illi æqualis: ſi autẽ ſit vniuerſalior non prædicatur de illa, & ſi ſit æqualis, oportet, ꝙ differentia ſit ſpecies. Et huius loci corruptela eſt, quia differentia ſumereꝫ ab eo quod eſt accidentaliter. Locus. 5. qui ẽ. 39. F

Et de illis eſt ſextus locus, ꝙ dĩa nõ ſit exiens à genere. Et huius quidem ſignificatũ eſt, ꝙ ſit vna generis dĩa nota in cõitate generis, cuiꝰ ſumpta eſt differentia: hoc autẽ fit, Locus. 6. q eſt. 41.

G quando duo genera, in quibus inuenitur ipſa dria, non aſcẽdunt in vnũ idem prædicamentum, qm̃ non eſſet impoſſibile eſſe vnam differẽtiã duorum generum, quorum vnum ambiat alterum, ſed aſcẽdunt in vnũ genus, vt bipes, quæ eſt differentia ꝑgreſſiui, & volatilis, quæ ſunt duo genera, quorum vnũ non continet alterum, ſed ambo ſunt ſub vno genere, quod eſt ipſum animal.

Locus. 7. qui eſt. 42. Et de illis eſt ſeptimus locus, ſ. ꝙ complementum driæ ſubſtantiæ ſit de illis, quæ dicuntur in ſubiecto qđ

H eſt ipſum accidẽs, vt qui ſumeret differentias ſpecierum animalis & ſpeciem temporis & loci, & ſi verum ſit de quibuſdam ſpeciebus ſubſtantiarum ꝙ in ſua definitione ſumantur driæ accidentales: hoc autẽ fit, quando fuerint nimis propinquæ ſuis veris differentijs, & ſignificent illas, & fiant vice illarum, qm̃ veræ drię non patẽt de illis, vt qui in diuiſione animalis vtitur, ꝙ quoddã ſit terreſtre, & quoddam aquaticum: talia enim accidentia conſtituuntur ꝑ ſuas veras drias. de hoc autem iam dictum eſt in lib. Poſteriorũ analyticorum.

Locus. 8. qui eſt. 43. Et de illis ẽ octauus locus, ſ. ꝙ paſ-

I ſio ſumatur pro dria, vt qui definiret hominẽ ꝙ ſit animal erubeſcẽs: affectus enim quãdo intenditur edueit rem ab eius eſſentia: differentiæ autẽ conditionis eſt conſeruare ſpeciem, non ꝙ per ipſam reddatur varia & transferatur eius natura, prout accidit de ipſo ſenſu.

Locus. 9. q eſt. 40. Nonus locus eſt, quòd differẽtia nõ ſit prior ſpecie, expedit enim differentiam eſſe poſteriorem genere, & priorem ſpecie.

Locus 10. q eſt. 44. Decimus locus eſt, ꝙ dria relationis nõ eſſet relationis. expedit enim relationis driam eſſe relationis, vt q̃ K diuidit ſcientiam, qm̃ quædam ſit theorica & quædam practica. Et oĩa hæc tria loca, ſ octauus, nonus, & decimus reducunt ad ſextum locũ, ſ. ꝙ in ipſis dria ſit poſita extra ipſum genus. Et ideo videtur ꝙ hic locus ſit quartus locus baſium trium quas retulimus: hæc itaq; eſt ſumma locorum, quæ fiunt de ipſis differentijs, & omnia ſunt demonſtratiua.

Poſt hæc autem expedit nobis loqui de errore cadẽte in definitiones ſm ſe totas: & oẽs ſpecies huius erroris, vt Themiſtius ait, aſcendunt aut ad ſuperadditionem, aut ad ipſum L defectũ, & hinc incipiamus de locis erroris cadentis in definitiones, quę ſunt ſingulorum prædicamentorũ.

Loca itaq; propria prædicamento ſubſtãtiæ ſunt duo loca: quorũ vnus eſt, qui præpoſitus eſt in locis differẽtiarum, ſ. ꝙ driæ complementum eſſet de his, quæ dicuntur in ſubiecto: ſubſtantiæ enim dria eſt ſubſtantia: ſecundus locus eſt, ſi fuerit dria definiti quoduis duorum contrariorũ, quæ recipiat ipſum genus eſſentialiter vno ſimili modo, illa non eſt conuenienter definitio: neutrũ enim duorum contrariorum ptius eſt ineſſe M ſubiecto, q̃ alterum cõtrarium. v.g. qui definiret animam, ꝙ ſit ſubſtantia recipiens ſcientiam, nõ eſt prior illo, qui eam definiret per receptionem inſcinę: & ſm hoc rei eſſent plures definitiones, q̃ vna: perfecta autẽ definitio eſt definitio vna.

Et relationis ſunt tria loca, quoꝝ vnus eſt, ꝙ ſumatur in relatiuæ rei definitione id, ad quod hæc res dicit̃ comparatiue eſſentialiter, non accidentaliter. non eſt enim modus cõpleméti definitionis relatiui, niſi in Loca Ariſto. 45. 46 & 47.

ea

A ea contineantur res, in cõparatione quarũ ipſa res dicitur. vt v.g. qui definierit ſcientiã ꝙ ſit opinio inuariabilis aſſertionis de rebus, quæ ſunt ſemp vno ſimili modo, iam compleuit ſcĩæ definitionem, ſi aũt deieciſſet inde id, quod dixit de rebus, quæ ſunt ſemp vno ſimili modo, eſſet imperfecta, qñ itaq; non ſit in relatiui definitione id, cui refert', non compleť illius definitio, & ſiſr qui faceret id, quod illi refertur accidentaliter. exẽpli gratia, qui definierit medicinam, ꝙ ſit ſcĩa illius, quod eſt in corpore: nã in corpore ſunt multæ res,
B quas Medicus conſideraret accidentaliter, ſicut eſt nigredo & albedo, & cætera: ſi aũt definiuiſſet, ꝙ ſit ſcientia ſanitatis & ægritudinis, iam compleuiſſet definitionem, prout expediens erat. Secũdus aũt locus eſt, ꝙ protuliſſet in definitione, quod referť ſecundo, non primo: expedit.n. in relatiui definitione contineri, qđ ei refertur p ſe primo. Exemplũ illi' eſt, qui definierit p relationẽ illius, quod illi, quod referť ſecundo, non primo, vt qui definierit appetitũ ꝙ ſit deſideriũ voluptatis: eſt enim voluptatis deſideriũ, quia eſt deſideriũ
C ſuauitatis, & eſt ſuauitatis deſideriũ, quia ſit deſideriũ ipſius ſuauis ſecũdo, & ipſum eſſe deſideriũ ſuauitatis eſt primo. Tertius aũt locus eſt, ꝙ expediat conſiderare, ꝙ, ſi genus relatiuum oporteat ꝙ ſua definitione perficiať genus ſibi oppoſitũ', ſpecies, quę huic generi relatiuo ſubeſt, dicať in comparatione ſpeciei, quæ ſubeſt generi correlatiuo. v.g. ſi opinionis definitio compleatur p rem opinabilem, oportet ſcientiæ definitionem compleri per rem ſcibilem, ſin autem, non eſſet definitio. vt gra exempli, qui definierit ſenſum, ꝙ ſit D vis, qua comprehendantur corpora, non compleuit ſenſus definitionẽ: nam ſm hoc, oporteret auditum cõprehendere aliquod corpus.

Loca vero, quæ ſunt ſm qualitatis circunſtantiam, quędam ſunt ſm circunſtantiã habituum & virtutũ: omnis enim habitus & vis, quæ non euadit, quin ſit habitus plurium, q̃ vnius actus. Et qui eſt plurium, q̃ vnius actus, nõ euadit, quin ſit aptus verſus illos actus æqualiter, aut quorundam ſit per ſe, & quorũdam per accidens, vel quorundam prima intentione ex parte præſtantioris, & E quorundam ſecunda intentione. At illeetiam, qui eſt aptus verſus vnum actum, non euadit, quin poſsit fieri ſine hoc actu, aut impoſſe ſit: qñ aũt quis compleuerit definitionẽ alicuius habitus aut artis, ꝙ ſit apta verſus actus plures, q̃ vnum æqualiter, & occuluerit vnũ illorum actuum, illa itaq; non eſt definitio. vt verbi gra, qui definierit, ꝙ grãmatica ſit ſcientia ſcribendi tñ, abiecit ab illius definitione quandam dictionẽ, ſ. ipſum dicere: eſt enim ita ſcientia dicendi, ſicut eſt ſcientia ſcribendi. Illi vero, qui ſunt apti verſus plures, q̃ vnum, F quidam ſunt per ſe, & quidam p accidens: hicq;, ſi quis compleuerit definitiones per id, quod eſt p accidẽs, loco illius, quod eſt per ſe, aut protulerit quod eſt per accidens cum illo, quod eſt per ſe: illa itaq;, quã protulit, non eſt definitio: vt verbi gratia, qui definierit medicinã, ꝙ ſit ars faciens morbũ & ſalutem: facit enim ſalutẽ per ſe, & facit morbum p accidens: licet enim ars medica ſit cui cõtingit facere accidentia, non eſt apta verſus hunc actum. Sicq; eſt ille, qui

G dinumeratur verſus plures actus q̃ vnũ, niſi ꝙ quidam ſit aliquib⁹ alijs præſtãtior, qñ qui completurus eſt, compleuerit definitionẽ per actum vilioré præter nobiliorem, aut eos protulerit non ſimili modo, non ſit definitio: hoc aũt eſt, ſicut eſt diſpoſitio virtutũ naturalium animæ, ꝙa decet ipſarũ definitiones fieri ex nobiliori, & non ex vilriori actu vt ꝙ illas capiat à virtutibus, non à vitijs. Illi vero, q̃ dinumerant verſus vnũ actum, & põt eſſe ꝙ fiant per alium, ſunt qñ ſumit vice huius actus, q̃ eſt p ſe, alter actus qui eo põt fieri p ac-
H cidens. Sicq; nõ fit definitio: hoc autem notũ eſt de inſtrumentis ſenſatis, vt qui definierit cultellum, ꝙ ſit inſtrũm, quo fiat actus carpentarij: ars enim carpentaria fit aſcia, nõ cultello. Si aũt vis dinumeraret verſus vnũ actum, ſine quo ſit illi impoſſe eſſe, & protulerit hunc actũ in definitione, iam illam protuliſſet vt expedit, vt qui viſum definiret, quòd ſit vis qua colores comprehendant.

Secũdus aũt locus eſt, ꝙ ſcrutemur etiam de complemento virtutis, an ſit actus, aut factum aliquod actitatum. Vt verbi gratia, artis ſaltandi
I complemẽtum eſt actus quidam, & complemẽtum artis carpentarij eſt factum quoddam per artem. Si autẽ quis complenerit definitionem rei, cuius complementũ eſt res facta per artem agentem. vt qui definiret carpentariam ꝙ ſit habitus fm ꝙ fiat p carpentariam, non fm ꝙ per eã ſint res factæ per carpentariam, non faceret definitionem. In definitione vero rerum, quarum perfectio eſt ipſe actus, expedit ꝙ ponatur actus in ipſarum definitione: multarum autẽ rerum perfectio non eſt, qua ipſæ iã ſint, ſed in ipſamet generatione: delectationis enim perfectio eſt tempore factionis, non tempore complementi, & magis illam eligimus tempore factionis: & ſimiliter eligimus ſpeculationẽ tempore factionis, non tempore complementi, & magis ipſam eligimus tempore factionis, q̃ ipſam eligamus, poſtquam expleuerimus ſpeculationem. K

Loca ſumpta à caſibus & coniugatis & oppoſitis nimis iuuãt acceptionem definitionũ habituum & potentiarum, & affectuum, qui ſunt p̃dicamenti qualitatis. qñ, ſi fuerit definitio ipſius habit⁹, expedit, ꝙ ſit L p id, cuius eſt habitus, & ſi fuerit illius cuius eſt habitus, expedit, ꝙ ſit p ipſum habitum, ſinautem, nõ fieret definitio. Exẽpli gratia, ſi ſuaue ſit, quod eſt vtile, ſuauitas eſt id, quod eſt vtilitas: & ſimiliter de oppoſitis. Hoc autẽ ita fit, quia qui aliquo modo definit rem iã definit multas res in hoc exemplo, & ſimili. Loca ſumpta à caſib⁹, cõiugatis, & oppoſitis.

Tertius aũt locus eſt ob circũſtantiam habituum, & potentiarũ, & affectuum: nã, quia fm ſe totos inſunt ſubiectis, & q̃ inſunt ſubiectis, quædam inſunt primo, & quædã inſunt ſecundo, qñ non apparet in defini- M tione ſubiectũ cui ineſt habitus, aut potentia, aut electio primo, non definiretur, & ſimiliter qñ illum nõ poneret in ſuo ſubiecto. v.g. quia prudentia ineſt parti ratiocinatiuæ primo, & aĩæ ſecundo, quia ineſt parti ratiocinatiuæ, & homini, quia ineſt aĩæ, quæ vero apparent in definitione rei abſq; ſubiecto, ſunt, prout qui definiret ſomnum ꝙ ſit ſenſus imbecillitas, & dubiũ, ꝙ ſit coequatio ſyllogiſmo⁹ oppoſitorum, & ſalutem, ꝙ ſit coequatio caloris & frigoris, &

dolorẽ,

A dolorem, ꝙ ſit ſolutio partiū vnitarum: qm̄ neq; ſomnus eſt ſenſus imbecillitas, ſed eſt ob ſenſus imbecillitatem, nec ſalus eſt coęquatio, ſed ob coęquationē, nec dolor eſt continui ſolutio, ſed eſt ob continui ſolutionem, & vt vniuerſalius inquam, qui hoc modo definiret, accideret ei ꝙ ponat factū in faciente, aut faciētem in facto, ſ. ꝙ aut cauſa ſomni debilitetur, vel cā imbecillitatis dormiat: & vſt hæc definiunt̄ per ſubiecta, & actus, & ſm hoc ſunt tripartita, aut ſunt res naturales, aut ſunt virtutes aīales, aut ſunt res artificiales. Rerū
B aūt naturalium actus ſunt nobis noti, & ſubiecta latent. v.g. quia actus ſomni patet, qui eſt vacatio ſenſuū, & ipſius ſubiectū eſt dubiū, quod indiget demōne, quod Atiſt. gra exē pli opinat̄ ꝙ ſit ipſum cor, & Galenus opinat̄, ꝙ ſit cerebrum. In artib⁹ vero ſubiecta ſunt nobis nota, quæ ſunt ipſa anima, quæ quæruntur autem ſunt perfectiones & actus. Virtutum vero quæſita ſunt ambæ res ſimul: hoc eſt, notio actuum, & notio ſubiectorū: vt. v g. fortitudo nō eſt nobis nota, cui parti aīæ inſit, neque quis ſit eius actus, qui virtus dicitur.
C Expediens aūt hoc fuit de illa, quia ipſa non eſt ob ipſam naturā perfecte, neq; ob voluntarium arbitrium perfecte, ſed eſt ac ſi eſſet miſta ex vtriſq; rebus. Quartus aūt locus ē, quia definitiones quarundam rerū, & præcipue virtutū, oportet ꝙ perficiantur p quantitatem, & qualitatē, & qn̄, & vbi, & per cauſas agētes, aut finales, aut conſeruatiuas, & qn̄ defecta fuerit ex talium rerum definitio nuni aliqua harum differentiarum non fieret definitio. v.g. ſi quis fortitudinem definieret, ꝙ ſit prior timore, qui contigerit quadā quantitate, D non quantauis contigerit, & quodā tpe, non quouis tpe contigerit: cauſa autem definiendi per has dīias eſt finis, quo ē ipſa prioritas, & ſm hoc res ſe habet de iuſtitia, & gloria, & reliquis virtutib⁹, & oportet ꝙ tales res perficiantur p res naturales. v.g. quia non ſatis eſt noctis definitioni, ꝙ ſit terræ vmbra, donec dicatur totius aut partis vmbra ob Solis occultationem, non ob aliam rem: & ſi ſit non ſufficit pluuiæ definitioni, ꝙ ſit aqua deſcendens, donec dicatur quo modo deſcendat, & vnde, & quæ ſit cauſa ipſius deſcenſus, & qua quanti E tate fiat, & propter quid, & quando deſcendat. Hæc itaq; loca ſunt ob circunſtantiam trium ſpecierum qualitatum, hoc eſt ex habitibus, & potentijs, i. quæ dicuntur ſecundum naturalem potentiam, aut naturalem impotentiā, & ex affectibus, hoc eſt paſſionibus & paſſibilibus qualitatib⁹. Prædicamenti vero vbi, & quando, non eſt locus proprius. Prędicamento autem actionis & paſſionis ſufficiunt hæc loca, quæ ſunt ſecundum qualitatis circunſtantiam.

Loca autem priuationis quædam ſunt, ꝙ non ſumamus in habitus definitione ipſam priuationē. vt ſi qs F ſumeret in definitione viſus, ꝙ ſit cęcitatis cōtrarius: hic enim definiret prius per poſterius: & cum hoc etiā vtitur ipſomet definito in ipſa definitione: ex quo enim cęcitas eſt priuatio viſus, eſt ac ſi dixiſſet quòd viſus ſit contrarium priuationis viſus. Loca priuationis.

Secundus autem locus eſt, ſi quis proferret priuationis definitionē, & in ipſius definitione nō proferret ipſum habitum, qui ſit priuationis cōtrariū, ille non definiret. exēpli gra,

G ſi definitio ignorantię eſſet, ꝙ ſit priuatio, & non diceret cuius rei priuatio ſit. Tertius locus eſt, ſi eſſet priuationis definitio, & in eius definitione proferretur habitus, illi oppoſitus, & non proferretur ſubiectum propriū priuationi. prout ſi quis definiret cęcitatē, ꝙ ſit priuatio viſus, & nō diceretur oculi videntis, quia viſus priuatio in talpa nō eſt cęcitas, in definitione itaq; huius ſpeciei priuationis perfectæ, oportet connecti has duas cōditiones, quarū vna eſt, ꝙ in ea explicetur habitus oppoſit⁹, & altera ꝙ ſit in ſubiecto proprio.

H Quartus aūt locus eſt, ſi priuatio fuerit de ſpeciebus illius, quā eſſe eſt ſm modū habitus imperfecti, & eſt illa, in cuius definitione dictum eſt, ꝙ ſi rilla, qua non eſt in ſubiecto illud, cuius moris ē eſſe in illo, modo quo cōſueuit eſſe in illo, vt inęquale dr̄ de maiori & minori, & ſilr ignorantia, ex quo eſt duarum ſpecierū, quarum vna eſt ignorantia ſm modum priuationis, & altera eſt ignorantia ſm modum erroris. expedit itaq; definienti quādo perficeret definitiones harum priuationum, ꝙ explicet de priuatione id, quod eſt ſe
I cundum modū habitus imperfecti. prout diceretur ꝙ ignorātia ſit opinio de re aliter q̄ res ſit extra animam, non ꝙ dicatur ꝙ ignorantia ſit priuatio ſcientiæ illius, cuius moris eſt ꝙ ei inſit ſcientia.

De locis definitionum i pſorum compoſitorum. Cap. 3.

78. Locus Declauo. SI autē alicuius complexorū aſsignet terminus, conſiderandū eſt auferēdo alterius eorum quō complectuntur orationem, ſi eſt & reliqua reliqui. Nam ſi non, manifeſtum, qm̄ K
neq; tota totius: vt ſi quiſpiā definiuit lineam finalem rectam, finem plani habentis fines, cuius medium ſuperadditur finibus: ſi finalis lineę oratio eſt, finis plani habētis fines, rectæ oportet eſſe reliquum, cuius medium ſuperaddit̄ finibus: ſed infinita neq; mediū, neq; fines habet, recta autem eſt, quare non eſt reliqua reliqui oratio. Amplius, ſi cū ſit 79. Loc. Declauo
compoſitū quod definitur, ęqui membris oratio aſsignetur definitio. Aequimembris autem dicitur oratio eſſe, qñ quot fuerint compoſita, tot & in oratione nō mina, & verba fuerint: neceſſe ē enim in talibus ipſorū nominū L
commutationē fieri aut omniū, aut aliquorum, eo ꝙ nihil plura nūc, q̄ prius nomina dicta ſunt: verum oportet eum, qui definit, orationem pro nominibus aſsignare, maxime quidem oībus: ꝙ ſi non, at ſaltem in plurimis: ſic enim & in ſimplicib⁹ qui nomen commutat, nō definiturus M
eſt. Vt pro tunica, veſtem. Am- 80. Loc Declauo
plius aūt maius peccatum, ſi & per ignotiora nomina commutationē fecerit. Vt pro homine albo, terrigenam candentē: neq; enim definiuit, cùm min⁹ ſit clarum quod ſic dicitur. Cōſiderandum autem & ſi per commutationem nominum, non idem iā ſignificat. Vt qui cōtemplatiuā 81. Locus Declauo.
ſcientiam, opinionē contemplatiuam dixit: nam opinio, ſcięntiæ non idem: at oportet, ſi debet,

& totū

A & totum idem esse: nam contẽplatiuum quidem cõe in vtriusque orationibus est, reliquum vero differens. Amplius, si alterius nominũ commutationem faciens, non differentiæ, sed generis commutationem fecit. Vt in eo quod nuper dictum est: ignotius.n.cõtemplatiua q̃ scientia: nam hoc quidem gen⁹, illud autem differentia, omnibus aũt notius genus, nam cõis: quare non generis, sed differẽtiæ oportebat commutationem fieri, eo q̃ ignotior est. An hæc quidẽ ridicula reprehensio? nihil.n. prohibet differentiam quidem notissimo noïe dici, genus autem non: sic aũt rebus se habẽtibus, manifestum q̃m generis, & non differentiæ ſm nomen commutatio facienda: si autem non nomen pro nomine, sed orationẽ pro nomine commutat, manifestum q̃m differẽtiæ magis q̃ generis definitio assignãda est, eo q̃ cognoscendi gratia definitio assignatur: nam minus differentia q̃ genus nota. Si autem dr̃iæ terminum assignauit, considerãdũ si & alicuius alius cõis est assignatus terminus. Vt cum imparem numerum, numerũ medium habentem dixerit, determinandũ est quo pacto mediũ habentem: nã numerus quidem cõis in vtrisq; orationibus est. Imparis autẽ consumpta est oratio: habent aũt, & linea, & corpus mediũ, cũ non sint imparia: quare nõ vtiq; erit definitio hęc imparis: si aũt multipliciter dr̃ mediũ habens, determinãdum quomodo mediũ habens, alioq; reprehensio erit, aut syllogism⁹, q̃ non definiuit. Rursum, si id, cuius quidem orationẽ assignauit est eorum quę sunt, quod autẽ sub oratione, nõ eorũ q̃ sunt. Vt si album, quispiã definiuit colorem igni permixtum. impoſſe enim incorporeum corpori permisceri, quare nõ erit color igni permixtus, attamen album est.

B Dubitatio

C

D

E

F

82. Locus Declatio.

83. locus. Declatio.

84. Locus Declatio.

Amplius, quicunq; non diuidunt in ñs, quæ sunt ad aliquid ad quod dicitur, sed in pluribus comprehendentes dicunt: aut oĩno, aut ĩ aliquo falsum dicũt. Vt si quis medicinã disciplinam entis dixit: nam si nullius entiũ medicina est disciplina, manifestum q̃m tota oratio mendax ẽt si aũt alicuius quidem, alicuius aũt non, in aliquo mendax: nam oportet de omni, siquidem p se, & non ſm accidẽs entis esse dr̃, quemadmodũ in alĩs se habent ea quæ ad aliquid sunt: nam oẽ disciplinatum ad disciplinã dicitur. Similiter autem & in alĩs, eo q̃ conuertũtur omnia ad aliquid: omne.n. disciplinatum ad aliquid. Cæterum si is, qui non per se, sed ſm accidens assignationem fecit, recte assignauit, nõ ad vnũ, sed ad plura vnũquodque eorumquæ ad aliquid dr̃, assignauit: nihil.n. prohibet idẽ, & ens & album, & bonum esse: quare qui ad quodlibet horũ assignauit, recte assignauit, siquidem

Gdem is,qui fm accidens assigna
uit,recte assignauit. Prętereà au
tem impoſſe eſt humõi orationẽ
propriam assignati esse:nam nõ
ſolũ medicina, ſed plures aliarũ
diſciplinarũ ad ens dñr, quare
vnaquæq; entis diſciplina erit :
manifeſtum igitur,qm̃ talis nul
lius eſt diſciplinæ definitio, pro
priam enim & non cõem opor-
85. Locus. tet definitionem esse. Qñq; au-
Declauo. tem definiunt non rem, ſed rem
bene ſe habentem, aut perfectã.
Talis aũt & rhethoris & furis
H terminus,ſi ſit rhetor quidẽ,qui
poteſt quod in vnoquoq; eſt ve
riſimile conſiderare, & nihil p̃-
termittere:fur aũt, qui clam ſu-
mit:perſpicuum.n.qm̃, cum ta-
lis vterq;,hic quidem bon⁹ rhe-
tor,ille autem bonus fur erit: nõ
enim qui clam ſumit, ſed q vult
86. locus. clam ſumere, fur eſt. Rurſum ,
Declauo. ſi quod pp ſe eligendum eſt, vt
actiuum vel effectiuũ, vel quoli
bet modo propter aliud eligen-
dum assignauit. Vt qui iuſtitiã,
I legum conſeruatiuam dicit: aut
ſapientiam,effectiuã felicitatis:
nam conſeruatiuũ & effectiuũ
eorum ſunt, quæ propter aliud
eliguntur. An nihil quidem pro
hibet quod propter ſe eligendũ
eſt,& propter aliud eſſe eligen-
dum(attamen nihil minus pec-
cauit,qui ſic definiuit quod pro
pter ſe eſt eligendum: nam vni-
cuiq; optimum, in ſubſtãtia ma
xime:melius autem quod pro-
pter ſe eligendum, q̃ quod pro-
pter aliud:quare id & definitio-
nem oportebit magis ſignifica- K
re. Conſiderandum aũt eſt & ſi 87. Locus
is,qui alicuius definitionem aſſi Declauo.
gnauit,aut hæc,aut quod eſt ex
his,aut hoc cum illo definiuit.
Nam ſi hæc quidẽ, accidet vtrif
que & neutri ĩeſſe: vt ſi iuſtitiã,
temperantiã,& fortitudinẽ defi
niuerit:nam ſi ſint duo,vterque
autem alterum habeat, vtrique
iuſti erunt,& neuter, eo q vtri-
que quidẽ habẽt iuſtitiã, vterq;
aũt non habet. Si aũt nondũ q̃d
dictum eſt admodũ abſurdũ vi
deb̃,eo q & in alĩs accidat hmõi L
(nihil enim prohibet vtroſq; ha
bere vnam, cum neuter habeat)
attamen cõtraria ineſſe eidem,
omnino abſurdum videbit̃ esse:
accidet aũt hoc, ſi hic quidẽ ip-
ſorum tẽperantiam & timidita
tem habet,ille autẽ fortitudinẽ,
& prodigalitatem: nã vtriq; &
iuſtitiam, & iniuſtitiam habẽt:
nam ſi iuſtitia tẽperantia & for-
titudo eſt,& iniuſtitia timiditas
& prodigalitas erit:& oĩno quæ
cunq; ad argumẽtandũ idonea M
q̃ non idem ſunt & partes & to
tum,omnia vtilia ad id quod di
ctum eſt. videtur autem qui ſic
definit partes, toti eaſdem dice-
re eſſe.Maxime autem accõmo-
datæ fiunt orationes,in quibuſ-
cunq; manifeſta partium eſt cõ-
poſitio, quemadmodũ ĩ domo,
& in cæteris talibus: manifeſtũ
enim qñ cum ſint partes, nihil
prohibet totum non eſſe: quare
non idem partes toti. Si autem 88. Locus
non hæc,ſed quod ex his eſt di- Declauo.

xit

A xit id eſſe quod definit, primū quidem conſiderandū, ſi non natum eſt quippiam vnū fieri ex ñs quæ dicta ſunt. Quædam.n. ſic ſe habēt adinuicem, vt nihil ex eis vnum quippiam fiat: vt linea & numerus. Amplius, ſi definitum quidem in vno aliquo natum eſt primo fieri, ex quib⁹ autem dixit ipſum eſſe, non in vno prio nata ſūt fieri, ſed vtrūque in vtroq;. Nam manifeſtū qm̄ non erit ex ñs illud: in qbus enim partes, & totū neceſſe eſt B ineſſe, quare non in vno totum primo eē, ſed in pluribus. Si aūt & partes, & totū in vno aliquo primo, conſiderandū ſi non i eodem, ſed in altero totum, & in altero partes. nam in quo totū, in illo & partes eſſe videntur. Rurſum, ſi cum toto corrumpuntur partes. Econuerſo enim oportet accidere, partibus corruptis totū corrumpi, toto vero corrupto, non neceſſe eſt & partes corrumpi. Aut ſi totum quidē bonum, vel malum, partes aūt neutræ, aut econuerſo, partes quidē C bonę, vel malæ, totum aūt neutrum. Nam neq; ex neutris poſſibile bonum quippiam, vel malum fieri, neq; ex bonis vel malis neutrum. Aut ſi magis quidē alterum bonū q̄; alterum malū: quod autem ex his, non magis bonum q̄; malum. Vt ſi imprudētia ex fortitudine & falſa opinione, magis enim bonum fortitudo, q̄; malū falſa opinio: oportet ergo & quod ex his eſt, ſequi illud, qđ magis eſt, & eē vel ſim plr bonū, vel magis bonū q̄; malū. An hoc quidē non neceſſariū: niſi vtrunq; ſit p ſe bonum vel malū? multa. n. affectiuorū p ſe quidē nō ſunt bona, mixta aūt quibuſdā, fiūt bona: aut ecō uerſo vtrunq; quidē bonū, mixta aūt, malū, vel neutrum: maxime aūt manifeſtum quod nunc dictum eſt in ſalubribus & morbificis. nā quædam medicamentorū ſic ſe habent, vt vtrunque quidem ſit bonū: ſi autē vtraq; dentur mixta, malum. Rurſum, E ſi quod ex meliore & peiore eſt, nō eſt totū peiore quidē meli⁹, meliore aūt peius. An neq; hoc neceſſarium, niſi per ſe ſint ex quibus componitur, bona? nam in ñs, quæ non per ſe ſunt bona, nihil prohibet totū non fieri bonum: vt in ñs, quæ modo dicta ſunt. Amplius, ſi cognomine eſt totū alteri: non oportet enim, vt neq; in ſyllabis: nulli enim elēmentorum ex quibus componitur, ſyllaba cognominis eſt. Amplius ſi nō dixit modū cōpoſitionis. F Non enim ſufficiēs eſt ad cognoſcendum, q̄ dicat, ex his: nā non quod ex his, ſed quod ſic ex his, eſt cuiuſq; compoſitorū ſubſtantia, vt in domo: non.n. ſic quolibet modo componantur hæc, domus eſt. Si autem hoc cū illo aſſignauit, primum quidem dicēdū q̄ hoc cum illo, aut hoc & illud dicit, aut quod ex illis. Nam qui dicit mel cū aqua, vel mel & aquā dicit, vel qđ ex mel

le &

89. Locus Declaua.
90. Locus declaua.
11. locus declara-.
12. Locus Decla-ra-io.
13. Locus Declaua.
D Dubitatio
94. Locus Declaua.
95. locus Declaua.
96. locus Declaua.
97. locus declaua.

G le & aqua: quare ſi cuilibet eorũ quæ dicta ſunt idem confitebit eſſe hoc cum illo, eadem conueniet dicere, q̃ quidem ad vtrunque horum pri⁹ dicta ſunt. Amplius, diuidenti quoties dr̃ alterum cum altero, conſiderandũ ſi nullo modo hoc cum illo. Vt ſi dicitur alterum cum altero, aut vt in aliquo eodem ſuſceptiuo, vt iuſtitia & fortitudo ī anima, aut in loco eodem, aut in tempore eodem: nullo autem modo verum ſit quod dictum eſt in his, H manifeſtum eſt, qm̃ nullius erit aſſignata definitio, eo q̃ nullo modo, hoc cum illo eſt. Si autem diuiſio quoties dicitur alterum cum altero, verum erit in eodẽ tempore vtrunq; eſſe, conſiderãdum ſi contingit non ad eundẽ vtrunq; dici finem. Vt ſi fortitudinem definiuit audaciam cum recta intelligentia: contingit.n. audaciam quidem habere ſpoliandi, rectam autẽ intelligentiã circa ſalubria, ſed nondũ fortis qui in eodem tempore cum illo I hoc habet. Amplius, ſi & ad idẽ ambo dicuntur: vt ad medicatiua. Nihil.n. prohibet & audaciã quandam, & rectam intelligentiam habere ad medicatiua, attamen nec ſi fortis, qui hoc cum illo habet: neq; enim ad alterũ eorum vtrunq; oportet dici, neq; ad idẽ quodcunq; ſit, ſed ad fortitudinis finem, vt ad præliorũ pericula: aut ſi quid magis eſt illius finis. Quædam autem ſic aſſignatorum, nullo modo ſub dictam cadunt diuiſionẽ: vt ſi ira triſtitia eſt cum opinione parui pẽdendi: nam quod propter huiuſmodi opinionem triſtitia fit, hoc vult indicare: propter hoc autem fieri aliquid, nõ eſt idem ei quod eſt hoc quidem cum illo eſſe ſm̃ vllum dictorũ modorum. Rurſum, ſi horum compoſitionem dixit totum: vt animę & corporis compoſitionem animal. Primum quidem conſiderandum, ſi non dixit qualis cõpoſitio: vt ſi carnem definiens, L aut os, ignis, & aeris, & terræ dixit compoſitionem: non. n. ſufficit compoſitionem dicere, ſed q̃ & qualis determinandũ: non.n. quolibet modo compoſitis his caro fit, ſed ſic quidem compoſitis, caro, ſic vero os. Videtur autem neq; eſſe omnino compoſitioni idem neutrum eorum, quę dicta ſunt: nam compoſitioni oĩ diſſolutio contraria, dictorum autem neutri, nihil. Amplius, ſi ſilr eſt veriſimile omne cõpoſitum compoſitionẽ eẽ, vel nullum: animalium autem vnumquodq; cũ ſit compoſitum, non eſt cõpoſitio, neq; profecto aliorum compoſitorum vllum cõpoſitio erit. Rurſum, ſi ſimiliter in aliquo nata ſunt eſſe cõtraria definiuit autem per alterũ, manifeſtum qm̃ non definiuit. Si autem nõ ita eſt, plures accidet eiuſdem definitiones eſſe: qd.n. magis qui per hoc, q̃ qui per alterum definiens dixit? eo q̃ ſilr vtraq; nata ſunt fieri in eodem.

98. Locus Declatio.

99. locus. Declatio.

100. locus Declatio.

101. locus Declatio.

102. locus declatio.

103. Locus Declatio.

K

M

Talis

A Talis autem animæ ẽ definitio, ſiquidem eſt ſubſtantia diſcipli-
104. locus Declauo. næ ſuſceptiua: nam ſimiliter & ignorantiæ eſt ſuſceptiua. Opor-
tet autem ſi non ad totã habeat aliquis argumẽtari definitionẽ, eo ꝙ non nota ſit tota, ad aliquã partium argumentari ſi ſit nota & non bene aſſignata appareat:
105. locus Declatio. nam parte interempta, & tota definitio interimitur. Quæcun-
que autem obſcuræ ſunt definitionum emendãti, & confirmãti ad manifeſtandum aliquid, et
B habendum argumentum, ſic cõſiderandum. Neceſſe eſt enim re-
ſpondentem aut ſuſcipere quod ſumptum eſt ab interrogante, aut eundem declarare, quid te-
106. locus Declatio. mere eſt oſtẽſum a definitione. Amplius, quemadmodum ĩ cõ-
gregationibus ſolent legem inducere, & ſi ſit melior quæ ĩducitur, interimit anteriorẽ, ſic & in definitionib⁹ faciendũ, & definitio alia ſerẽda. Nam, ſi appa-
ret melior, & magis manifeſtũ quod definitur, ꝓſpicuum qm̃
C interempta erit q̃ poſita eſt, eo ꝙ non ſunt eiuſdem plures defi-
107. locus Declatio. nitiones. Ad oẽs autem definitiones non minimũ elementum ad ſeipſum, ſolerter definire, ꝓpoſitũ, aut apte dictũ terminũ aſſumere. Neceſſe eſt enim velu-
ti ad exẽplar cõſiderantẽ, & qđ minus ẽ ỹs q̃ oportet hr̃e definitionẽ, & qđ appoſitũ eſt ſupflue inſpicere, vt magis argumẽtis abundemus. q̃ igit̃ circa definitiones ſunt intantũ dicta ſint,

Sermo de Locis definitionum ipſorum cõpoſitorum. Cap. 3. D

IN definitionibus autem rerũ cõpoſitarum ex partibus accidit error, qñ completæ ponuntur ſuę partes in ipſarum definitionib⁹ aliquo modo, aut qñ definiretur totum, ꝙ ſit tale & tale, hoc eſt, ſuæ partes abſque additione alicui⁹ rei vltra hoc, aut ꝙ definiatur totum, ꝙ ſit ex tali & tale, hoc ẽ ex parte tali & tali, aut ꝙ ſit pars talis cum parte tali. Exemplum primi eſt, vt qui definiret domum, ꝙ ſit lateres & lapides, & ꝙ nauis ſit lignum & claui & tabulæ & cordæ: ille.n. qui domus definitionẽ E compleret, hoc modo omitteret reſiduam dignam rerum, quæ debent ferri in definitione, ſ. ipſam compoſitionem, qua domus eſt domus, & nauis eſt nauis: & quicqd poſſet dici de errore illius, qui poſuit ꝙ partes ipſæ eædem ſint, ſicut eſt ipſum totũ ſibi abſq; additione alicuins rei vltra illas, conferret ad deſtructionem talium definitionum. Et ſiꝛ fit, quãdo non ſit conditionis totius, ꝙ fiat ex compoſitione partium, ſed ex cõgregatione ipſarum: qñ enim quis in illius definitionem omitteret explicare dictionem congregationis, F hinc eueniret ꝙ duo contraria ineſſent vni ſubiecto. v.gr. qui diceret ꝙ ſeptem ſint tria & quatuor, quia niſi dicat aggregatum ex tribus & quatuor, poſſet putari ꝙ ipſemet idem ſeptenarius eſſet par & impar. Verũ tamen non eſt vis huius loci in his rebus, ſicut eſt eius vis in rebus compoſitis: qñ enim intelligeretur ſenſus illius, qui definiret ſeptenarium, ꝙ ſit trinarius & quaternarius, iam definiret.

Qui vero definiret totum, ꝙ ſit tale

G tale & tale, cõtingeret illi error multifariam: ptimo, quia illæ partes essent ex illis, quæ componunt, aut q̃ complicant, adeo ꝙ ex illis fiat ipm totum. prout fieret si quis definiret superficiem, ꝙ sit ex linea & numerorum, nam ex linea & numero nõ componitur supficies: aut sicut qui definiret corpus, ꝙ sit compositum ex partibus indiuisibilibus, & ex indiuisibilibus nequeat componi diuisibile. Secundus autem modus est, ꝙ illæ partes insint vni subiecto, & si hæ partibus sibi sint, tñ non sunt partes: exempli gratia, vt qui definiH ret iram, ꝙ sit composita ex cogitatu & desiderio vindictæ: subiectum enim cogitatus non est subiectum iræ in ipsa anima. Et tertius modus est, ꝙ illæ partes corrumpant ad totius corruptionem: res enim, qua expedit esse partes, est contra hoc, hoc est, ꝙ totum corrumpatur ad ipsam corruptionem, non ꝙ ipsæ corrumpantur ad ipsius totius corruptionẽ, q̃n enim corrumpitur domus, non corrumpuntur lapides, neq; lateres: q̃n autem corrumpuntur lapides & lateres, corrumpitur ipsa domus necessario. Quartus autẽ modus est, I ꝙ totum sit bonum aut malum, & partes non sint ita, aut res sit è contra: hoc est, ꝙ partes sint bonæ, aut malę; & totum non sit huic connexum: impoſe est enim, ꝙ totum sit bonum aut malũ, & partes non sint ita, aut ꝙ partes sint bonæ aut malæ, & totum non sit ita. Et iterum, si vna partium fuerit altera melior, & altera minus bona, totum compositum ex illis est melius minus bona, & minus bonũ meliori. Et ait Aris. ꝙ hic locus verax est, q̃n bonum & malum sumit de toto & partibus p se, q̃n vero sumerent p accidens, nK hil prohiberet totum esse bonum, & partes esse malas, prout est dispositio compositorũ in medicina, aut dispositio est contra hoc, ꝙ simplicia iuuẽt, & aggregatum sit noxiũ: & sic est dispositio ciborum, vt fert de congregatione piscis & lactis. Et sic non est remotum ꝙ totũ sit cõpositum ex quadam re meliori altera, & reliqua re minus bona, & totũ sit melius meliori, & minus malum malo. Quintus autem locus est, ꝙ nomen totius non conueniat nomini partis, & hic quidem proprius est L toti ætherogeneo, prout est domꝰ, cuius nomen non absoluit de eius partibus, totiꝰ vero, quod est homogeneum, nomẽ ipsius conuenit partibus: nomen enim partium aquæ est aqua, & nomen partium carnis est caro, & partiũ sanguinis ẽ sanguis.

Tertia vero acceptio, qua totum definiret, est, ꝙ totum sit tale cũ tali, vt diceret, ꝙ ensis sit calibs cũ lampade, aut qui diceret, ꝙ oxymel sit mel cum aceto: huic enim acceptioni cõtingeret error ex modis, quos narrauimus in prima & secunda acM ceptione, & huic superaddit qd nũc dicemus: dicere enim ꝙ ipsum sit tale cum tali, est verax in rebus, quarũ subiectum est vnum, prout sunt diuitiæ & iustitia, & fortitudo, q̃ sunt in vno loco, aut q̃ eueniunt ex vno: q̃n itaq; dicimus, ꝙ hoc sit cũ hoc, aut non sit vllo horum triũ modorum, non fit hic vera definitio. v. g. qui definiret iram ꝙ sit cõtristatio cum cogitatu, quia contristatio & cogitatus non sunt in vno susceptiuo de partibus ipsius animæ, neq; similiter vno tempore: ex quo cogitatus præcedit contristationem.

Si

A Si autem acceptio fuerit vno horum trium modorum, aut omnib⁹, expedit ꝙ cõsideremus, an duæ partes non dicant⁹ in comparatione ad aliam rem, & si res ita sit, ꝙ ex hoc positum non sit verum. v.g. qui deniret fortitudinem ꝙ sit solertia cũ cogitatu. Si nos cõcederemus, ꝙ fortitudo & cogitatus sint in vno susceptiuo, & vno tempore, & vno loco, contingit huic controuersia & fallacia, qm̃ dñr ī comparatione ad vnã eãdem rem: posset enim aliquis vir, cui esset solertia ad luxuriam, & verus cogitatus circa res agentes sani-
B tatem, non sufficere ei etiam hoc, ꝙ concedamus ex controuersia, ꝙ sumant⁹ duæ partes in comparatione vnius eiusdem rei, nisi hæc res sit finis ipsius definiti. v.g. qui definiret fortitudinem, ꝙ sit solertia, cum cogitatu vero circa vnam eandem rẽ, prout sunt res medicinales, non definiret fortitudinem, sed diceret, ꝙ sit solertia cum cogitatu circa bellum, quod est finis fortitudinis. Et aliqñ erratur circa orationem, quæ ꝓfertur in definitione, ꝙ sit tale cum tali, & intelligitur per id, quod dr̃ cũ tali, ipsa causa, expediret autem di-
C cere in illi⁹ definitione ꝙ sit tale ꝓpter tale. gratia exempli, qui definiret iram, ꝙ sit contristatio cũ imaginatione, quia imaginatio est causa contristationis, non ꝙ sit cum contristatione. In his itaq; occurrit error ex duabus partibus, aut ꝙ nõ ꝓferant⁹ partes prout conuenit, aut ꝙ omittatur modus compositionis illarum. Et aliqñ errat qui profert cõpositionem, qñ non sumeret in definitione quæ compositio est ꝓpria huic rei definitæ. vt qui dixerit, ꝙ aĩal sit compositũ ex corpore, & anima, & ꝙ carõ & ossa sint composita ex aqua & aere & igne & terra, & nõ dixit, q̃ cõpositio sit compositio animæ & corporis in animali, neq; dixit, q̃ compositio sit cõpositio quatuor elementorum in carne & ossibus: compositio enim vnius istorũ non est compositio alterius: aliud autem est vnum secundũ se, qñ cõponitur differentibus compositionibus, & fiunt differentia entia, vt qñ lapides componunt⁹ vna specie compositionis, & fit domus, & qñ cõponunt⁹ alia specie compositionis, & fit aceruus: & vſr sic compleuimus definitionem rerũ, q̃ est compositio ta- E
lis, aut talis, fm ꝙ dicere compositionem ponatur vice generis & perfecte aut corrupte, quia cõpositio nõ verificat⁹ quod sit genus vllius compositionis: compositioni enim est contrarium illi⁹ quæ est dissolutio. Hæc autem composita, quæ descripsimus, non habent contrariũ: hæc itaq; est summa locorum, quæ referuntur in definitionibus compositorum, & iam expedit nobis ꝙ hinc procedam⁹ ad tractatum locorũ definitionũ cõium oĩbus ꝑdicamẽtis.

D

F Sermo de locis definitionum cõib⁹ oib. ꝑdicamẽtis.

INitium autem horum locorum est consideratio ex parte tẽporis, qñ tempus in definitione & definito nõ significaret vnã rem: notum enim est, ꝙ qui compleret definitionem hoc modo, non faceret conuenire illi ipsum definitum. & hoc q-dem primo fit duobus modis, quorum vnus est, ꝙ definitum sit æternum, & definitio significet quoddã tempus. vt qui definiret animal immortale, ꝙ esset animal, quod non corrumpitur nunc, non est illius inditium pro eo quod erit in futurũ neq; pro eo quod fuit in præterito,

aut

G aut ꝙ definitum ſignificet aliquod tempus, & definitio ſignificet aliud temp', vt qui definiret timorē ꝙ ſit cogitatus de bono & malo: timor enim ſignificat de tempore futuro & cogitat' boni & mali aliqñ ſit de eo quod eſt tribus temporibus, ſ. p̄ſenti, præterito & futuro: & ſiſt qui definiret poſſibile, ꝙ ſit, quod pōt eſſe & poteſt non eſſe: poſſe enim ſignificat futurū, & dicere ꝙ pōt eſſe, & poteſt non eſſe, verificat' ꝙ p̄dicetur pro tempore præſenti.

Secundus autē locus eſt, ꝙ ſit aliqua res, in qua magis ſit diſpoſitio,
H quæ definiri intenditur, q̄ ſit in definitione. vt qui definiret iuſtitiā, ꝙ ſit poteſtas, qua vir queat æqualiter diſtribuere, aut eligat diſtribuere æqualiter: hic enim eſt maioris iuſtitiæ, q̄ ille, cuius eſt poteſtas abſq; electione: exceſſus.n. ſunt ſm voluntatem & electionem.

Tertius autem locus eſt, ꝙ definitum ſuſcipiat magis & minus, & definitio non ſuſcipiat illa, & contra hoc, ſ. ꝙ definitū non ſuſcipiat magis & minus, & definitio illud ſuſcipiat. v g. qui definiret fruitionē, ꝙ ſit diſpō maxime laudabilis: fruitio
I enim ſuſcipit magis & minus, & diſpoſitio maxime laudabilis non ſuſcipit hoc. Et iterum, ſi vtraq;, i. definitio & definitum ſuſcipiant magis & minus, ſed non ſimul, illa non eſt definitio. v. gr. qui definiret amorē ꝙ ſit deſiderium coitus, ex eo quòd amor & deſiderium coitus ſuſcipiāt magis & minus, ſed non ſuſcipiunt hoc ſimul: cuius enim amor intēditur, remittitur eius deſiderium coitus, & è contra, cuius deſideriū coit' intenditur, illi' amor remittit', ſicq; non ſuſcipiunt magis & minus ſit'.

Quartus autem locus eſt, qñ quis K
poneret duas res, quæ conuenirent in vna diſpoſitione & differrent ſm magis & minus, & definitio cōplens hanc diſpoſitionem conueniret rei, cui ſm minus eſt hæc diſpoſitio, illa non pficit. prout qui definiret ignē, ꝙ ſit ſubtiliſſima pars omnium eorporum, illa non compleret illius definitionem, quia flāma dignior eſt nominis ignis, q̄ lampa, & ignitas eſt magis in illa: dicere autem ſubtiliſſima pars corporum, e contra magis proprium eſt definitioni lampadis, q̄ definitioni flammæ.

Er quintus loc' eſt, ſi fuerint duę L
res, quæ conueniant in aliqua diſpoſitione ſm vnam proportionem, definitio huius diſpoſitionis non ineſt illis vno ſimili modo. prout qui definiret colorem ꝙ ſit primum ſenſibile viſus, nō proferret definitionē, vt conueniret: color enim prædicat' de albo, ſicut prędicatur de nigro, & illa ſunt duarum ſpecierum: definitio autem, quæ illam compleuit, eſt magis propria albo q̄ quæ nigro ipſam compleuerit.

Sextus autem locus eſt, ꝙ proferat in definitione duas res oppoſitas
aut quarum vis ſit vis contrariorū, M
& in illa vtatur dictione, aut v. gr. q̄ definiret bonū, quod ſuaue é apud viſum, aut apud auditum, & ens, qđ ſit, cuius cōſuetudinis ſit agere, aut pati, id enim quod intelligit' per dictionem aut, ſequitur error & corruptio in definitione: nam, ſi illius intellectus eſſet ſeparari vnam rem ab altera, non coincidentia, cui ſpoſita eſt hæc dictio in arabico idiomate, contingerēt huic, ꝙ vna res eſſet bona & non bona, & ens & non ens, qm̄ bonum apud auditum eſt non

bonum

A bonum apud viſum: & ſi fuerit vna eadem res, quod bonum eſt apud auditum, eſt non bonum apud viſum, & ex quo vtroque vntur in definitione, cõtingeret hinc, quòd res ſit bona, & non bona, quanquam maiori parte commonſtratur hæc res in rebus oppoſitis. prout qui definiret præmiſſam, ꝙ ſit ſignificatũ affirmatum aut negatum: ſi autem intelligeremus ex dictione, aut ipſam copulationem, & ille eſt intellectus voci copulationis in idiomate arabico, euenit huic ꝙ non verificetur definitio de rebus, quibus ineſt
B altera duarum diſpoſitionum, prout dicimus, ꝙ ſit, quod agit aut patitur, qm̃ hæc definitio non verificat̃ de materia prima: illa enim patitur, & non agit, & ſimiliter non eſt verax de corporibus cœleſtibus, quia agunt, & non patiuntur.

Septimus autem locus eſt, ꝙ in definitione prolatæ ſint res æquiuocæ, & putetur, ꝙ hoc nomen ſit vniuocum, & ꝙ id, quod ſignificat nomen & definitio, ſit vnum idem, res autem nõ eſt ſic. & hic error aggreditur definitionem altero duorum modorum, quorum vnus eſt, ꝙ illis
C duabus rebus nomine æquiuocis parum deſit, ne inueniatur quoddam accidens commune. verbi gratia, quia nom̃ canis abſoluitur de animali noto, & de quadam ſecta arabum nominis æquiuocatione, & ſi illi poſita ſit hæc definitio, ꝙ ſit corpus nutribile ſenſitiuum, iam prolatum eſſet quid commune cani, quod eſt animal, & cani, quod eſt ſecta Arabum, ſed non eſt prolata definitio canis veri, neque definitio ſpeciei hominum, qui canes vocantur: ſecũdus autem modus eſt, ꝙ partes definitionis ſint nomine æquiuo
D ce, ſicut eſt diſpoſitio nominis ipſi⁹ definiti, & putetur propterea ꝙ protulerit de illo veram definitionem, & ꝙ id, quod ſignificat nomen & definitio ſit vnum. verbi gratia, qui definiuit rem ſanitatis, ꝙ ſit diſpoſitio ad ſanitatem, ſicut diſpoſitio iuſti: dicere enim diſpoſitionem iuſti, eſt nomen æquiuocum, prout dicere ſanitatem etiam eſt nomen æquiuocum, & ſimiliter qui definiret lucem, quòd ſit res qua inuenitur rei veritas.

Octauus locus eſt, ꝙ definitio poſuerit ipſum definitum vnum no- E
tum, & ipſa definitio ſit dubia, an ſit, aut non ſit ens. verbi gratia, vt ꝙ definierit ꝙ albedo ſit color igni miſtus: albedo enim eſt nota eſſe, definitio autem, quæ eſt color igni miſtus, aut eſt dubia, aut impoſſibilis, quoniam non permiſcetur accidẽs ſubſtantiæ: & ſimiliter qui definierit locum ꝙ ſit vacuum pleni: locus enim eſt notus eſſe, vacuum autem eſt dubium, aut impoſſibile: & ſimiliter qui definiret tyle, ꝙ ſit corp⁹ nõ habens qualitatem: corpus enim huiuſmodi eſt impoſſibile eſſe.

Nonus autem locus eſt, ꝙ definitio conueniat rebus maxime æſtimationis huius rei, & non omnibus rebus, quæ ſunt in illa, vt qui definierit hominem, ꝙ eſſet animal philoſophicum: hoc enim eſt verax de optima ſpecie hominum: & ſimiliter qui definiret rem publicã ꝙ ſit q̃ ſua ſtatua facit maxime commendãda: definiuit equidem optimam rem publicam, non omnem rẽ publicam: & ſimiliter eſt qui definiret Medicum ꝙ ſit quem non lateat de medicamine, quo ipſum medetur

G aliqua res, quam decernit ars Medica: hæc enim definitio quasi nõ est verax de Hippocrate & Galeno, tanto fortius de aliis. Hæc itaq; sunt loca communia oĩbus prædicamẽtis.

Sermo de locis definitionũ rerũ, quas significant per orationẽ cõpositã vice nois simplicis, hoc é, qñ ñ eét illis nomẽ simplex.

PRimus autem horum locorum est, ꝙ consideremus partes definitionis sumptas in compositi definitione, & si abstulerimus vnã partem ab altera duarum partium definitionis ipsius compositi, non remanet residua oratio definitio conueniens alteri rei, & illa non esset definitio. verbi gratia, qui definierit lineam rectam, ꝙ sit vltimum superficiei, cuius mediũ non occulit duo extrema: quando nãq; auferres ab hac oratione vltimum superficiei, quæ erat pars definitionis lineæ rectæ, & dicis cuius medium non occulit duo extrema, non est definitio omnium linearum rectarũ, ex quo lineæ infinitæ non est medium, neque extrema.

H prout dici mus, angulum plani & lineã rectam, & corpꝰ quantum.

Secundus locus est, ꝙ proferatur oratio composita vice nominis simplicis illi æqualis: qui enim sic ageret, non definiret, sed commutaret nomen pro nomine, vt qui proferret nomẽ simplex pro nomine simI plici, non definiret. verbi gratia, vt qui definiret in lingua Arabica leonem furientem, ꝙ sit leo prauꝰ, siue latine tunicam nigrã, ꝙ sit colobium atrum, & eo magis, quando non proferret nomen notius, q̃ sit oratio illa, vt qui definiret lapidem album, ꝙ sit lapis niueus: album. n. notius est q̃ niueum.

Tertius locus est, ꝙ cũ cõmutatione orationis cum oratione non seruaret vnam eandem rationem, vt qui diceret vice scientiæ speculatiuæ, ꝙ sit opinio scientifica: opinio enim non significat id, quod significat ipsa scientia, nec ipsarum significatio est vna, & cum hoc significat differentiam, quæ est, dum dicimus in genere, speculatiuum, & ille dicebat scientificum. K

Quartus locus est ꝙ relinquant quædã nomina, quæ sunt vt dictiones in definitione, & aliqua alia permutentur, & quod omittitur sit notius, quæ est dictio significans genꝰ, & quod commutatur sit ignotius, quę est dictio significans differentiam, quia ille non profetret orationem illius vice, quę largiatur naturam differentiæ, nisi dictionem simL plicem, vt qui definiret numerum parem, ꝙ sit habens medium: dicere enim medium verax est de quantitate continua, & discreta: si autem adderet in definitione medium numerale, esset definitio perfecta, & vice dictionis simplicis proferret orationẽ: & huic simile fecit Euclides In definitione anguli plani, quãdo dixit, ꝙ sit agonus, qui fit ex cõcursu duarum linearum nõ recte se incidẽtium in æqua superficie. Et hoc fortior est ꝙ obseruetur dictio significans differentiam, & permutetur dictio significãs genus: sicq; obM seruaretur latentius, & commutaretur manifestius.

Hęc sunt loca definitionum, quę inseruimus ordine quo ea inseruerunt Theophrastus & Themisti, ex quo hic magis subintrat ordinem artificiosum & fit facilioris commemorationis.

Arist.

ARISTOTELIS TOPICORVM LIBER SEPTIMVS,

SVMMA LIBRI.

De locis Eiusdem, & Diuersi, deq; locis constructionis, & destructionis prædicatorum.

De Eodem & Diuerso loci. Cap. 1.

1 locus Declatio.

VTrum autem idem an diuersum secundū proprīssimum eorū, qui dicti sunt de eodē, modorū, dicēdū: dicebatur autē proprīssime idē, quod numero vnum considerādū autē ex casibus, & cōiugatis, & oppositis. Nā si iustitia idē ē fortitudini, et iustus forti, & iuste fortiter. Similiter autē & in oppositis. Nam si hæc eadem, & opposita his, eadem secundum quālibet dictarū oppositionū. Nihil enim differt hoc vel hoc modo oppositū sumere, eo ꝙ idē est. Rursum, ex effectiuis, & corruptiuis, & generationibus, & corruptionibus, & omnino ex ꝭs quę similiter se habēt alterū ad alterū. Nā quæcunque simpliciter eadē, etiā generationes eorū & corruptiones eædē, & effectiua, & corruptiua. Considerandū autē & quorū alterū, maxime dicitur quoduis esse, ſ & alterum ipsorum secundum idem maxime dicitur. Sicut Xenocrates beatam vitam, & studiosam assignauit eandem, eo quod omnium vitarum, maxime eligenda studiosa, & beata: vnum enim maxime eligēdum, & maximū. Similiter & in alīs huiusmodi. Oportet autē vtrunque vnū numero esse, quod dicitur maximum, & maxime eligendum: si autem non, non erit ostensum quod idem. Non necessariū enim si fortissimi Græcorum sunt Peloponnesii, & Lacedæmoniī, eosdē esse Peloponnesios Lacedæmoniīs, eo quod non vnus numero Peloponnesius, & Lacedæmonius, sed contineri quidem alterum ab altero necessarium, vt Lacedæmoniī a Peloponnesiis: si autē non, accidet seipsis inuicē esse meliores, si non cōtinentur alteri ab alteris: necesse est enim Peloponnesios meliores esse quam Lacedæmonios, si nō cōtinētur alteri ab alteris, nā omnibus reliquis sunt meliores. Similiter autē & Lacedæmonios necesse est meliores esse Pelopnnneliis, nā & isti omnibus cæteris sunt meliores, quare seinuicē meliores fiunt. Manifestū ergo, quoniā vnū numero esse oportet quod optimū et maximū dicitur, si debeat ꝙ idem sint ostēdi. propter quod Xenocrates non idem assignauit: non enim vna numero beata, & studiosa vita: quapropter nō necessariū eandē esse, eo ꝙ ambæ maxime eligendæ, sed altera sub altera. Rursum, considerandum si cui alterū idē, & alterum. nam si non sunt ambo eidem eadem

2 locus Declatio.

3 locus declatio.

4 locus. Declatio.

99 locus. Declatio.

G manifeſtum qm̃ nec ſibꝫ nuicẽ.
6. Locus. Declatio. Amplius autẽ, ex ñs quæ his accidunt, & quibus hæc accidũt, conſiderandũ. Nam quæcunq; alteri accidunt, & alteri oportet accidere, & quibus alterũ eorũ accidit, & alterum eorũ oportet accidere: ſi autem aliquid horũ diſſonet, dilucidum quoniam non eadem. Videndũ autẽ & ſi non in vno genere prædicamenti vtraq;, ſed hoc quidẽ quale, illud autẽ quantũ, vel ad aliquid
7. Locus. Declatio. indicet. Rurſum, ſi genus vtriſ-
H que non idẽ, ſed hoc quidem bonũ, illud autem malum: aut hoc quidem virtus, illud autẽ ſcientia. Aut ſi genus quidem idem,
8. Locus. Declatio. differentiæ autem non eædẽ de vtroq; prædicantur: ſed de hac quidem qm̃ contemplatiua ſciẽtia, de illo autem qm̃ actiua: ſimiliter autẽ & in alꝫs. Ampli⁹
9. locus. Declatio autem ex magis, ſi hoc quidem ſuſcipit magis, illud autem non: aut ſi ambo ſuſcipiunt quidem, nõ ſimul aũt. vt q magis amat, non magis concupiſcit venerẽ: quare non idem amor, & concu-
I piſcentia veneris. Amplius, ex appoſitione: ſi idem vtrunq; appoſitum, non facit idem totum.
10. Locus. Declatio. Aut ſi eodem ab vtroq; ſublato, quod relinquitur eſt alterũ. Vt
11. Locus Declatio. ſi duplum dimidꝫ, & multiplũ dimidꝫ idem dixerit eſſe: ſublato enim ab vtroq; dimidio, reliqua idem oporteret ĩdicare: nõ indicant autẽ, nam duplum & multiplum non eadẽ ſignificat.
12. Locus. Declatio. Conſiderandum autem non ſolum ſi iã aliquid accidit impoſſi- K
bile per poſitionem, ſed & ſi poſſibile ſit ex ſuppoſitione exiſtere. Quẽadmodũ ñs, qui vacuũ, & plenũ aere, idem dicunt eſſe: nã manifeſtũ, qm̃ ſi exeat aer vacuũ quidem non minus, ſed magis erit, plenũ autẽ aere non amplio⁹ erit, quare ſuppoſito aliquo ſiue vero, ſiue falſo (nihil. n. refert) ſi alterum interimitur, alterũ autem non, profecto non idẽ ſunt. Vniuerſaliter autem dicen- 13. locus. Declatio
do ex ñs, quæ quouis modo de L
vtroq; prædicantur, & de quib⁹ hæc prædicantur, cõſiderandũ ſi alicubi diſſonent. Nam quæcunq; de altero prædicantur, & de altero prædicari oportet, & de quibus alterum prædicatur, & alterum prædicari oportet.
Amplius, quia multipliciter idẽ 14. locus Declatio
dicitur, conſiderandũ, ſi ſecũdũ alium aliquẽ modũ eadẽ ſunt.
Nã ſpecie, vel genere eadẽ, non 15. Locus. Declatio.
neceſſe eſt numero eadẽ eſſe. Cõſideramus autẽ vtrũ ſic eadem, an non ſic. Amplius, ſi poteſt alterũ ſine altero eſſe. non erit. n. 16 Locus Declatio.
idem ad idem: igitur loci tot di- M
cuntur. Palam autẽ ex ñs, quæ dicta ſunt, qm̃ omnes qui ad idẽ ſunt deſtructiui loci, & ad termiñ vtiles ſunt: quemadmodum prius dictum eſt. Nam, ſi nõ idẽ indicet & nomen, & oratio, manifeſtum, qm̃ non erit definitio aſſignata oratio. Conſtructiuo- 17. locus declatio.
rum autem locorum nullus vtilis ad terminum. Non enim ſufficit oſtendere idem quod ſub

ora-

A oratione,& nomine eſt ad conſtruendū quoniã definitio, ſed & alia oportet omnia habere, q̃ præcepta ſunt,definitionẽ,interimere igitur definitionem ſic, & per hæc ſemper tentandum.

18. locus. declatio. Si autem conſtruere volumus, primum quidem ſcire oportet, qm̃ nullus, vel pauci diſputantium,terminum ſyllogiſmo colligunt,ſed omnes principium, quod tale eſt accipiunt. Vt qui circa geometriam, & numeros,

19. locus. declatio. & alias huiuſmodi diſciplinas.

B Deinde quoniam exacte quidẽ alterius eſt negocij aſſignare,& quid eſt terminus, & quomodo definire oportet, nunc autẽ quãtum ſufficit ad præſentem vtilitatem,tantum ſolum dicẽdum, quoniam poſſibile fieri definitionis,& eius quod quid eſt, eſſe ſyllogiſmum. Nam ſi terminus eſt oratio, quę quid eſt eſſe rei indicat: & oportet ea quæ in termino ponuntur, in eo quod quid eſt de re ſola prædicari:prędicantur autem ſola in eo quod

C quid eſt,genera, & differentiæ, manifeſtum, quoniã ſi quis ſumat ea,quę ſolum de re in eo qđ quid eſt p̃dicari oportet, quòd hęc habens oratio, terminus ex neceſsitate erit:non enim cõtingit aliud eẽ terminum, eo quòd nihil aliud in eo quod quid eſt de re p̃dicatur, quod igitur poſſibile eſt ex termino ſyllogiſmũ

20. locus. Declatio. fieri,manifeſtum.Ex quibus autem oportet conſtruere, determinatum eſt quidem in alijs diligentius,ad propoſitam autem D methodum ijdem loci vtiles.In ſpiciendum enim in contrarijs, & in alijs oppoſitis, & totas orationes,& ſecundũ partem conſideranti.Nam ſi oppoſita oppoſitę,& eam,quę dicta eſt, propoſiti neceſſe eſt eſſe. Quoniã autẽ 21.Locus contrariorũ plures complexiones,ſumendum eſt ex cõtrarijs Declatio. qualiſcunque maxime apparebit contraria definitio:totas igitur definitiones, quemadmodũ dictum eſt,conſiderandum. Se- E cundum partem autem hoc pacto,primum quidem quoniam aſſignatum genus recte aſſignatum eſt. Nam ſi contrarium in 22.Locus. contrario, propoſitum autẽ nõ declatio. eſt in eodem,manifeſtum, quoniam in contrario erit, eo q̃ neceſſe eſt contraria in eodem genere,vel in contrarijs generibus eſſe.Et differentias quidem con 23. locus trarias de cõtrarijs arbitramur declatio. prædicari. Vt de albo & nigro, nam ille quidem diſgregatiuũ, hoc autem congregatiuum vi- F ſus:quare,ſi de contrario contrarię prędicantur, de propoſito q̃ aſſignatę ſunt prędicabuntur: quapropter, quia & genus, & differentiæ recte aſſignatę ſunt, manifeſtum, qm̃ definitio erit, quę aſſignata eſt. An non ne- Dubitatio ceſſarium eſt de contrarijs differentias prędicari, niſi in eodem genere ſint contraria? quorum autem genera ſunt contraria, nihil prohibet eandem differentiam de vtriſque dici,vt de iuſti

G tia, & iniuſtitia: nã illa quidem virtus, hæc autem vitium animæ. quare id, quod eſt animæ, differentia de vtriſque dicitur, eo quôd & corporis eſt virtus & vitium: ſed hoc verum, quod contrariorum, aut cõtrariæ, aut eædem differentiæ ſunt: ſi ergo de contrario cõtraria prædicantur, de hoc autem non, manifeſtum, quoniam quę dicta eſt, de hoc prædicabitur. Vniuerſaliter autem dicẽdo, ſi definitio eſt ex genere, & differentiis, ſi ſit contrarij definitio manifeſta, & quę propoſiti definitio, manifeſta erit. Nam, quoniam cõtrarium ineodem genere, vel in contrario, ſimiliter autem & differentiæ, aut contrariæ de contrarijs, aut eadẽ prædicãtur, dilucidũ, quoniã de propoſito, aut idem genus prædicabiturqđ de contrario, differentiæ autẽ contrariæ, vel omnes, vel aliquæ, reliquæ autẽ eadẽ, aut cõtra, differentiæ quidẽ eadẽ, genera vero cõtraria, aut ambo contraria, & genera & differẽtia, nã eadẽ eſſe ambo non cõtingit, ſi aũt ſecus, definitio eadẽ cõtrariorum erit. Amplius, ex caſibus, & cõiugatis. Neceſſe eſt enim cõſequi genera generibus, & terminos terminis: vt ſi obliuio eſt ſcientiæ amiſſio, & obliuiſci, amittere ſciẽtiã erit, et oblitũ eſſe, amiſiſſe ſcientiã, vno igitur quolibet eorum quæ dicta ſunt confeſſo, neceſſe eſt & reliquia confiteri. Similiter autem & ſi corruptio, diſſolutio ſubſtãtię, & corrũpere, diſſoluere ſubſtãtiã, & corruptiue, diſſolutiue: ſi corruptiuũ diſſolutiuum ſubſtãtiæ, & corruptio, ſubſtãtię diſſolutio. ſimiliter autem & in alijs. Quare vno quouis ſumpto, & reliqua omnia confiteaẽ oportet. Et ex ſimiliter ſe habentibus adinuicẽ. Nã ſi ſalubre eſt effectiuũ ſanitatis, & habile effectiuũ bonæ habitudinis erit, & adiutiuũ effectiuũ boni: nã ſimiliter vnũquodque eorum, quæ dicta ſunt, ad ſuum finem ſe habet: quare ſi vnius eorũ definitio eſt effectiuũ eſſe finis, & reliquorum cuiuſque ſic erit definitio. Amplius, ex eo q̃ eſt magis & ſimiliter, quod eſt ſimiliter, quoties contingit conſtruere duas ad duo comparantem. Vt ſi magis hæc huius quã iſta iſtius definitio, iſta autem, quę minus definitio eſt, & hęc quę magis: & ſimiliter hęc huius. & iſta iſtius: ſi altera alterius, & reliqua reliquę. Vna aũt definitio ad duo comparata, aut duabus definitionibus ad vnũ, neutiquã vtilis ea, quę ex magis eſt cõſideratio. Nã neque vnam duorum, neq; duas eiuſdem definitiones poſſibile eſt eſſe. Sunt autem oportuniſſimi locorũ, & qui nũc dicti ſunt, & qui ex caſibus, & qui ex cõiugatis, quocirca & oportet maxime detinere & prõptos habere hos: vtiliſſimi enim ad plurima. Aliorũ aũt ij qui maxime ſunt communes. Nã illi maxime reliquorũ efficacisſimi:

24. locus. Declaratio.

25. locus. Declaratio.

26. Locus Declaratio.

27. locus. Declaratio.

28. locus. Declaratio.

29. Locus Declaratio.

A cacisſimi: vt inſpicere in ſingula ribus, & in ſpeciebus conſidera re, ſi cõueniat definitio, eo quod vniuoca ſpecies eſt: eſt autẽ vtilis hic locus ad eos, qui ponunt ideas eſſe, quemadmodũ prius 30. Locus Declatio. dictũ eſt. Amplius, ſi per metaphoram dixit nomen, vel idem de eodem prędicauit vt diuerſum: & ſi quis alius cõmunius & efficax locorũ, illo vtendum.

Sermo de locis Eiuſdem & Alius, quæ referuntur in Septimo. Cap. I.

B

HAE quidem loca, vt diximus, vtilia ſunt definitionibus: conſtruentes enim conſtruunt aliquã conditionem. expedit nãque quod definitio, & id, quod nomen ſignificat, ſint vnum. Deſtruens autẽ ſufficit ei, quod deſtruat definitionem.

Vnum autem dicitur modis prædictis in præcedẽtibus: quorum primus eſt vnius nomine ſecundum ſe, loca aurem vtilia ad hoc quæſitum ſunt fortiora locorum cõmunium omnibus quæſitis, prout ſunt loca C cõiugatorum, & caſuum, & oppoſitorum, & generationis, & corruptionis, & cauſarum gignentium, & corrumpentium, & prioris, & dignioris. verbi gratia in coniugatis, ſi iuſtitia & fortitudo ſint vnę ſecundum ſe, iuſtus & fortis eſt vnus ſecũdum ſe. Oppoſitorum autem exemplum eſt, ſi iuſtitia & virtus ſint vnum ſecundum ſe, iniuſtitia & vitium ſunt vnum ſecũdum ſe. Et exemplum in generatione & corruptione eſt, ſi paries & palatium ſunt vna res ſecundum ſe, ædificans parietẽ & palatiũ eſt vnus ſm ſe. Et exemplum prioris D & dignioris eſt, ſi nominatio ſit dignior ꝙ ſit nomẽ q̃ quod nominatur, et nominatio non ſit nomen: dignius itaq; eſt ꝙ nominatũ non ſit nomẽ. Et horũ locus eſt proprius, ſi fuerit duæ res, quarum vtraque ſit maior, & magis diligenda, quã vna eadem res, illæ ſunt vna eadem res. Cuius exẽplum eſt, quod explicuerunt quidam vetuſtiores, quòd vita ſtudioſi ſit eligibilior omni vita. Et in hunc locũ eſt paralogiſmus, quia homo & animal ſunt præſtãtiſſima generabiliũ & corruptibiliũ, & non ſunt vnũ ſm ſe, ſed oportet ꝙ illarũ E vna nõ ambiat alterã: ſin autẽ, vna eſſet præſtãtior altera: hic autem locus, quem Ariſto. dicit veracem in eo ꝙ dicitur maius & præſtantius, ſit quando fuerint vnum numero.

Secũdus autẽ locus eſt, ſi fuerint duæ res, quarũ vtraque vni rei ſunt vnũ ſm ſe, ambæ illę ſunt vna ſecundum ſe. verbi gratia, ſi vinum & merum ſecundũ ſe vna res eſſent cum ceruiſia, & vtraque eſſent vna res ſecundũ ſe, & ceruiſia & vinum ſunt vnum ſecundum ſe, ſicque merũ & ceruiſia ſunt vnum ſecundum ſe. F

Tertius locus eſt, ſi duæ res inferant vnam rem ſecundum ſe, aut inferantur ex vna re ſecundum ſe, illæ ſunt vna, ſi autem non inferant, non ſunt vna. gratia exempli, ſi ob merũ & vinum ſit vna res ſecundum ſe: vtpote ipſa ebrietas, illæ ſunt vna. Et exemplum illorum, quę inferuntur ex vna re, eſt, vt ſi ex ſucco vuarum, quod muſtum dicitur, ſint merum & vinum, merum itaque & vinum ſunt vna res.

Quartus aũt locus eſt, ſi vtraq; nõ ſint in vno genere prędicamẽtorũ,

G nõ ſunt vnũ: & ſi genus ſit vnum, & illorum non ſint vnæ differentiæ ſecundum ſe, illa non ſunt vnum, vt differentiæ nominum non ſunt nominatorum.

Quint⁹ locus eſt, ſi vnũ ſuſcipiat magis & minus, & alterũ non ſuſcipiat, illa non ſunt vnum: & ſi ambo ſuſcipiant magis & minus, ſed non ſuſcipiunt ipſum ſiꝑ, vt amor & appetitus coitus, illa non ſunt vnum.

Sextus locus eſt ex appoſitione, ꝙ cõſideret. quia ſi fuerint duæ res, quarũ qñ vtraq, apponitur vni rei, non fit collectum vna res, illæ non
H ſunt vna res: & ſiꝑ, ſi imminuatur ab vtra illarum vna res ſm ſe, & reſidua differant, illæ non ſunt vna. exẽpli gratia, qui dixerit, ꝙ medij duplum & medij dupla ſint vna res ſecundum ſe, ſi ita eſſet, ſequeret, qñ ab vtriſq; imminueretur medium, ꝙ reſidua eſſent vnum.

Septimus locus eſt, ꝙ conſideremus duas res, quas poſueramus eſſe vnam: & ſi poſſit vna auferri, & altera remaneat, non ſunt vna. v. gr. qui poſuit aerem & vacuum eſſe vnam rem ſm ſe, quia ſi nos imaginemur ablationem aeris, poſſet eſſe vacuũ,
I immo forſitan dignus eſſet ipm eſſe cum aeris ablatione.

De conſtructione, & deſtructione prædicatorum loci. Cap. 2.

31. Locus. Deſtruo. QVoniam autem difficilius eſt conſtruere, q̃ deſtruere terminũ, ex ñs, quæ poſtea dicentur, manifeſtum. Nam noſſe ipſum, & ſumere ab interrogantibus huiuſmodi propoſitiones non facile, vt quod eorũ, quæ ſunt in aſſignata oratione hoc quidem genus, K illud autem differentia, & quod in eo quod quid eſt, genus & differentiæ prædicantur. Sine his vero impoſſibile eſt definitiõis ſyllogiſmum fieri: nam, ſi quædam, & alia in eo quod quid eſt de re prædicantur, incertũ vtrũ ne quę dicta eſt, an alia eius definitio eſt, eo quòd definitio eſt oratio quod eſt indicans. Manifeſtum autem & etiam ex his, nam facilius vnum concludere, q̃ multa. interimenti quidem L ſufficit ad vnum differere: vnũ enim quocunq; ſit, deſtruentes, interempturi ſum⁹ terminum: at conſtruenti omnia neceſſe eſt conſtruere ꝙ inſint, quę in termino ſunt. Amplius, conſtruẽti quidem vniuerſaliter ſtatuendum ſyllogiſmum, (nam oportet de omni, de quo nomen prędicari, & terminum, & etiã adhuc cõuerti, de quo orationem, & nomen, ſi debeat proprius eẽ aſſignatus terminus:) deſtruenti vero non neceſſe oſtendere M vniuerſaliter: ſufficit enim oſtẽdere, ꝙ de quopiam eorum, quę ſub nomine ſunt oratio non verificatur, & tametſi vłe oporteat deſtruere, non tamen conuerti neceſſarium, & in deſtruendo. nam, ſufficit deſtruenti vniuerſale, oſtendere, quod de aliquo eorũ, de quibus nomen prędicatur, oño non prędicatur: at è conuerſo non neceſſarium, vt oſtendatur, ꝙ de quibus oratio non 32. Locus. Deſtruo. prædicatus, neq; nomẽ p̃dicet.

Am-

A Amplius etiã, ſi omni ei ineſt, quod ſub noíe eſt, at non ſoli, interempta eſt definitio. Siſr autẽ & circa propriũ, & genus ſe habet. In vtriſq; enim deſtruere q̃; conſtruere facilius eſt: de proprio quidẽ manifeſtũ, ex ñs quę dicta ſunt: nam, vt plurimũ in complexione propriũ aſsignaſ, quare deſtruere quidẽ eſt, vnũ interimenti, cõſtruenti autem, omnia ratiocinatione colligere neceſſe eſt: penè autẽ, & reliqua oía quæcunq; ad definitionem,
B & ad proprium conueniet dici: nam, & omni oportet quod ſub noíe eſt, conſtruenti monſtrare, q̃m ineſt: deſtruenti aũt ſufficit oſtendere vni non ineſſe: ſi vero & omni ineſt, at non ſoli, etiã ſi deſtructũ fit: perinde, ac & in definitione dicebaſ. De genere autem, q̃m conſtruere quidem neceſſe eſt vno modo, q omni oſtẽdit ineſſe, deſtruenti aũt dupliſr: nam ſiue nulli, ſiue alicui oſtenſum ſit non ineſſe, interempum eſt quod in principio. Item con-
C ſtruenti quidẽ non ſufficit, q̃m ineſt oſtendere, ſed, & q̃m, vt genus ineſt oſtendendũ: deſtruẽti aũt ſufficit oſtendere non ineſſe, vel alicui, vel nulli: videtur aũt, quẽadmodum in alñs, corrrũpere q̃; facere facilius, ſic & in his,
33. Locus. Declatuo. deſtruere q̃; conſtruere. In accidente vero vlẽ quidẽ facilius deſtruere, q̃; conſtruere. Nam conſtruenti quidẽ oſtendendũ, q̃m omni, deſtruẽti aũt ſufficit oſtẽdere vni non ineſſe. Particulare vero è conuerſo, nam facilius cõ D
ſtruere, q̃; deſtruere. Cõſtruẽ ti 34. Locus. Declatuo. enim ſat eſt oſtendere alicui ineſſe: deſtruenti aũt oſtendendũ, q̃m nulli ineſt. Manifeſtum aũt, qua de cauſa omniũ facillimum eſt terminum deſtruere. Plura enim ſunt in ipſo data multorũ dictorũ, ex pluribus aũt citius fit ſylłs: nam veriſimile in multis, magis q̃; in paucis peccatũ
fieri. Amplius, ad terminũ qui 35. Locus. Declatio. dem contingit, & per alia argumentari, ſiue enim non propria E
ſit definitio, ſiue nõ genus quod aſsignaſ, ſiue non ineſt aliquod eorũ quæ ſunt in definitione, interempta ſit definitio: ad alia autem neque ea, quæ ex terminis, neq; alia contingit oía argumentari. ſola enim ea quæ ad accñs, cõia ſunt omnibus prædictis: in eſſe enim oportet vnumquodq; eorũ, quæ dicta ſunt: ſi aũt non, vt propriũ ineſt genus, nõdum interemptum eſt genus: ſiſr autẽ & propriũ non neceſſariũ, vt genus ineſſe, neq; accidens, vt ge- F
nus, aut propriũ, ſed ineſſe tm̃, quare non poſsibile ex alñs ad alia argumentari, niſi in definitione ſolũ. Manifeſtũ igitur, q̃m facillimum omniũ eſt, terminũ interimere, conſtruere aũt difficillimũ: nam, & illa oportet oía ratiocinatione colligere, & qđ inſunt quæ dicta ſunt, & q; genus, quod aſsignatũ eſt, quodq; propria definitio: & adhuc prę-ter hæc q; indicat qđ eſt eſſe oratio: & hęc probe oportet feciſſe.

Aliorũ

G Aliorum aũt propriũ maxime hmõi. Nam interimere quidẽ facilius, eo ꝙ ex pluribus plerũq; fit. Conſtruere aũt difficillimũ, qm̃ multa oportet aſtruere, & adhuc qm̃ ſoli ineſt, & qm̃ conuerſim prædicaſ de re. Facillimum aũt omniũ conſtruere accidens. Nã in alĩs quidẽ nõ ſolũ ineſſe, ſed, & qm̃ ſic ineſt oſtendendũ: in accidente vero, qm̃ in eſt duntaxat, ſufficit oſtendere. Deſtruere aũt difficillimum eſt accidens: quia, q̃; pauciſsima in eo data ſunt: nõ enim conſignificat in accidẽte quo modo ineſt: Quare in alĩs quidẽ dupliciter interimere cõtingit, vel oſtẽdendo ꝙ nõ ineſt, vel ꝙ nõ ſic ineſt: in accidente vero non contingit interimere niſi oſtẽdendo ꝙ nõ ineſt. Loci, per quos copioſi erimus ad ſingula quæq; problematum argumentari, fere ſufficienter annumerati ſunt.

46. Locus. Declatio.

37. Locus. Declatio.

38. Locus. Declatio.

H

Sermo de locis prædicatorum vnius, & Alterius. Cap. 2.

I ET vſt, vt ait Ariſto. expedit deſtruere loca eiuſdem, & alius ex rebus p̃dicatis de vnoquoq; illorũ quouis modo fuerit p̃dicatio, & res, q̃ de illis prædicanſ, ſi fuerint differentes ſm aliquẽ locorum, nõ ſunt vnũ. rerum enim q̃ ſunt vnæ, quicquid prædicaſ de vna illarũ, oportet ꝙ prædicet de altera, & de rebus, de quibus p̃dicaſ vna illarũ, expedit, ꝙ prædicet altera: hoc aũt ſic exiſtẽte, vtilia ſunt huic loca p̃dicta de queſitis abſolutis, q̃ ſunt quæſita accidentis, prout eſt locus partitionis, & locus cõpoſitionis, & locus defiõnis, & loc' illationũ. Et ex quo vnũ dẽ va K rijs modis, ſi cõmonſtrareſ de re, ꝙ ſit vna numero, cõmonſtratũ eſt, ꝙ ſit vna ſpecie, & genere, & ſi cõmonſtrareſ, ꝙ eſſet vna ſpecie, aut genere, nõ eſſet cõmonſtratũ ipſam eſſe vnã numero. hæc itaq; eſt ſumma locorũ, quæ retulit Ariſt. in hac partitione. Et dicit Ariſt. ꝙ nõ ſibi conſtant p̃deceſſores Dialectici in eo, ꝙ definitio cõmonſtretur ſyll̃o, ſed illam ſupponebant ſubiectione quadam, put Geometræ faciũt de multis definitionibus. Nos aũt videmur oſtẽdiſſe ex noſtra oratione, ꝙ definitionis ſit ſyll̃s, & cũ hoc apparent L regulæ, quibus hæc cõmonſtreſ. Præſtantiſſima autẽ loca, ex quibus ſumunſ definitiones in hac arte, ſunt loca coniugatorũ, & caſuum, & vt vniuerſaliusinquã, loca cõia, ſicut ſunt loca oppoſitorũ, &c. Et hęc ſũt quæ expedit nobis prompta eſſe circa hanc operationẽ pro maiori pte. Deĩde expedit dinumerare loca particularia, ſicut eſt locus, vbi dictum eſt, ꝙ, qñ definitio in ſuo cõplemento decernit definito ſup additioñ, aut defectũ, non eſt definitio, prout definitio rerũ ſenſatarũ non conuenit definitioni idearum intelligibi- M lium, quas ponit Plato. mot' enim, qui vſ in illarum definitionibus, eſt impoſſibilis abſtractis, & alia loca particularia. Scire vero pfecte ſp̃s definitionum, & ſcire res, ex quibus componuntur, iam dictũ eſt in lib. Poſteriorum Analyticorum. Sicq;, qñ cõnecterentur hæc locis demonſtratiuis prædictis hic in inueniendo ſyllogiſinum de definitione, iam completa eſſet nobis ſcięntia artis definiẽdi ſimpliciter. & hic explicit ſecunda pars huius libri.

Ariſt.

ARISTOTELIS TOPICORVM LIBER VIII.

SVMMA LIBRI.

De Locis aptis ad instruendum Interrogantem, & de locis pro Respondente, ac deniq; de Locis communibus interrogantis, & respõdentis.

Loci ad instruendum Interrogantem. Cap. 1.

1. Locus. Declaratio. B

POst hæc autem de ordine, & quonam pacto oportet interrogare, dicendum. Oportet autẽ primum quidem, eum, qui interrogare debet, locũ inuenire, vnde sit argumentandum: secundum aũt interrogare, & ordinare singula apud seipsum: reliquũ vero & tertiũ dicere iam eadẽ ad alterũ. Quòd autẽ inueniat locum, sitr Philosophi, & Dialectici consideratio: subinde vero illa ordinare, & interrogare, proprium Dialectici, ad alterum. n. omne quod tale est, Philosopho autem, & quærẽti per seipsum, nihil curæ est si vera quidẽ sint, & nota, per quæ syllogismus, & non ponat ea qui respondet, eo ꝙ propinqua sint illis, quæ sunt ex prĩcipio, & præuideat quod subsecutum est, sed fortasse & studiose aget, quoniã maxime notæ, & propinquæ sunt dignitates: ex illis enim scientifici syllogismi, loci igit vnde oporteat

2. Locus. Declatio.

C

Dfia Dialectici & Philosophi.

sumere, dicti sunt prius, de ordine aũt, & interrogatione dicendum. diuidendæ propositiones quæcunꝙ sumendæ sunt ad necessarias, necessariæ autẽ dicuntur. per quas syllogismus fit. D

Quæ autem ad has sumuntur, quatuor sunt. Aut enim gratia inductionis, vt det vniuersale, aut ad magnitudinẽ orationis, aut ad occultationem conclusionis, aut, vt dilucidior sit oratio: præter has autem nulla est assumenda propositio, sed ꝙ has augere, & interrogare tentãdum. (Sunt autem quæ ad occultationem, certaminis gratia, sed quia omne, quod huiusmodi est, negocium ad alterũ est, necesse est, & illis vti.) Necessarias igitur, ꝙ quas fit syllogismus, non statim præordinãdum, sed abeundum ad suprema. Vt non postulet qs contrariorum eandem disciplinam, si hoc voluerit sumere, sed oppositorum: posito enim hoc & quoniam contrariorum eadẽ disciplina syllogismo colliget, eo ꝙ ex oppositis, sunt cõtraria. E

5. Locus. Declatio. Si vero illam non ponat, per inductionem sumendum proponenti in particularibus contrariꝫs. Nam aut per syllogismum, aut per inductionẽ necessarias sumendum, aut has quidem inductione, illas autẽ syllogismo. F

6. Locus. Declatio. Quæcunꝙ autẽ valde manifestæ sunt, illas quoꝙ oportet præponere: nam immanifestius est semꝑ in abscessu, & inductione, quod secuturũ est, et simul ipsas necessa-

G neceſſarias proponere, et qui nõ poteſt illo modo, ſumere eſſe paratum, quæ vero ad has ſumptę ſunt, accipiendæ quidẽ illarum gratia. Vnaqua q̃ aũt earũ hoc modo vtendum inducentẽ quidem à ſingularibus ad vłia, & à notis ad ignota: nota aũt magis quæ ſm ſenſum, vel ſimpliciter, vel multipłr, vel multitudini.

7. Locus Declatio. Occultantem vero, ratiocinatione præcolligere oportet ea, p quæ ſyłs ei⁹ quod ex principio

H ẽ debet fieri: & hęc, vt plurimũ. Erit aũt hoc, ſi quis non ſolũ neceſſarias, ſed & earũ, quæ ad illas ſunt vtiles, aliquã ſyllogizauerit.

8. Locus. Declatio. Amplius, cõcluſiones nõ dicere, ſed poſtea ratiocinatione colligere, ſubitarias. Sic enĩ longiſsime abſcedet ab ea, quæ ex principio, poſitione: vłr autẽ dicendo, ſic oportet enim interrogare qui occulte interrogat, vt

I terrogata omni oratione, & eo dicente concluſionẽ, quæratur propter quid: id aũt erit maxime per antedictũ modum: nam ſola vltima dicta cõcluſione, im manifeſtum qũo accidit, eo q̃ non præuidit reſpõdens ex quibus accidit, non per membra digeſtis prioribus ſyllogiſmis: minime aũt per membra digeritur ſyłs concluſione, cùm non eius ſumptiones ponuntur, ſed cùm illa ſumuntur, à quibus ſyłs fit.

9. Locus. Declatio. Vtile aũt & non continua poſtulata ſumere, ex quibus ſyłs, ſed viciſsim ad aliam, & ad aliã concluſionẽ. Nam poſitis cõuenientib⁹ iuxta ſeinuicẽ, magis quod K accidit ex ipſis manifeſtum.

10. Locus. Declatio. Oportet aũt & definitione ſumere, in quib⁹ poſsibile eſt, vniuerſalẽ propoſitionem, nõ in ipſis, ſed in coniugatis. Nam decipiũt falſa ratiocinatione ſeipſos, qñ in coniugato ſumitur definitio, ſi non vłr concedunt. vt ſi oportet ſumere, q̃ qui iraſcitur appetit pœnam, ſumat autẽ, ira appetitus eſſe pœnę propter apparentẽ paruipenſionem: manifeſtum aũt, qm̃ hoc ſumpto, habebimus vłr quod præelegim⁹: L at eis, qui in ipſis proponunt, ſę pe accidit, vt abnuat reſpõdens eo q̃ magis ſe habeat in ea re inſtantia. vt q̃ non omnis qui iraſcitur appetit pœnã: nam parentibus iraſcimur quidem, nõ autem pœnã appetimus. Fortaſſe aũt non vera inſtãtia eſt: nam à quibuſdã ſufficiens pœna eſt, triſtari ſolum, & facere pœnitere: verũtamen habet aliquid veriſimile, vt non videaẽ irrationabiliter negare propoſitũ: in iræ M aũt definitione, non ſimiliter facile eſt inſtantiã inuenire. Prę-

11. Locus. Declatio. terea proponere par eſt: non vt ꝓpter idipſum, ſed alterius gratia eum qui proponit: nam deuitant ea, quæ ad poſitionem ſunt vtilia. Simpliciter aũt dicẽdo,

12. Locus. Declatio. q̃ maxime facere dubiũ, vtrum quod proponitur, an oppoſitũ ſumere vult. Nã dubio exiſtente quidnam ad poſitionẽ eſt vtile, magis quod ſibi vr̃ ponunt.

Amplius, per ſimilitudinẽ in-

13. Locus. Declatio terrogare.

A terrogare. Nam & verisimile, & latet magis vſe. vt quẽadmodũ scientia & ignorantia contrariorum eadem, sic & sensus contrariorũ idẽ: aut è conuerso, postq̃ sensus idem contrariorũ, & scia: hoc autẽ est simile inductioni, non tñ idem: nam ille quidem à singularibus vſe sumit, in similibus autẽ non est quod sumitur vſe, sub quo omnia similia sunt.

14. Locus. Declatio. Oportet aũt & ipsum sibimet qñq̃ instantiam ferre. Nam insuspecte se habent respondentes

B ad eos, qui videntur iuste argumentari.

15. Locus. Declatio. Vtile aũt dicere quod consuetum, & quod dicit tale. Nam pigrescunt quod solitũ est dimouere, instantiã non habentes: simul autẽ, & quia vtuntur

16. Locus. Declatio. & ipsi talibus, cauent ea dimouere. Amplius, non sedule agere, & si oĩno vtile sit. nam aduersus sedule agẽtes, magis renitun

17. Locus. Declatio. tur. Et vt in similitudine proponere, quod propter aliud aliquid proponitur, & non pp se

C ipsum, vtile ponẽt magis. Amplius, nõ id proponere qđ oportet sumere, sed cui consequens, id est ex necessitate. Nam, & magis concedunt, eo quod non sit ex hoc manifestum sit, quod cõsecuturũ est, et sumpto hoc, sum

18. Locus. Declatio. ptum est & illud... Et id vltimo interrogare, quod maxime vult sumere. Nam maxime prima renuunt, eo q̃ plurimi interrogantiũ prima interrogãt, circa quæ

19. Locus. Declatio. vel maxime studẽt. Ad quosdam aũt prima quæ vtilia sunt proponere. Nam proterui maxime prima admittunt, nisi omnino manifestum sit quod secuturum est, in fine autem proteruiunt: sit autem & quicunq̃ arbitrantur acuti esse in respõdendo, ponẽtes enim prima, in fine recantãt, tanquã nihil acciderit ex ijs quæ posita sunt: ponũt autem prompte, confidentes habitui, & arbitrãtes nihil se esse passuros. Amplius, prolongare, & interponere quæ nihil sunt vsui ad orationem, quemadmodum pseudographia vtẽtes. Nam cũ sint plura, immanifestũ in quo falsũ sit, quare & occultãt qñq̃ interrogãtes, in absconso proponentes ea quæ p̃ se proposita, nõ ponerentur: ad occultationem igitur, dictis est vtendum.

D

20. Locus Declatio.

E

F

Sermo de quatuor intentionibus topicis. Cap. 1.

DEcet post hæc loqui de ordine interrogationis & responsionis: & hinc exordiemur ordinẽ interrogationis, & qũo conueniat illã facere. Primum quidẽ quod expedit interroganti est, q̃ quærat locũ topicum, vnde faciundus sit syllſs. Et secundo, q̃ coaptet interrogationẽ, & ordine ponat omnẽ rem, prout interest. Tertio, q̃ de hoc loquat cum alio, & Philosophus & Dialecticus conueniunt in hoc. Ordo vero & interrogatio sunt propria Dialectico: huius aũt causa est, quia syllſs dialecticus fit inter interrogantẽ & respõdentem, syllſs autem demõstratiuus fit infra seipsum: & ideo demonstrator, qñ eius p̃missæ fuerint veraces,

non

G nō curat an admittat casalī', necne. Iam aūt in præcedentibus descripsi mus loca dialectica, ex quibus fiunt sylli, quibus vtit hęc ars, & ante hoc descripsim' syllogismos dialecticos, & suas spes, & suas partes, & illorum coaptationē, nunc aūt exordiamur hinc, & dicamus, q̄ p̄missæ, quæ fiūt in hac arte primo sunt duarū specierum, aut sunt præmissæ necessariæ, & sunt ex quibus fit syll's primo, & infertur inde conclusio illatione necessaria, aut præmissæ, quæ dum cō nectunt bis præmissis necessarijs in hac arte, fiunt magis amplificantes H intentionē, quæ intendit per illas & vehemētiorisactionis, s. destructionis positionis, quā respondens procurat obseruare. Et hę quidē fiūt ob quatuor intentiones, quarū Vna est certioratio de respondente in admissione præmissarum necessariarum, quarū priuatio admittēdi à respondente non creditur, q̄n non fuerint maxime diuulgationis. Secūda intentio est occultatio cōclusionis inferibilis ex præmissis necessarijs ipsi respondenti, vt interrogātī facilius sit admittere, quod admitti ab illo procurat. Tertia intentio est rei or-I namentū, & decoratio, & amplificatio. Et quarta intentio est illius declaratio & manifestatio. Hæc itaq; sunt quæ pollicent. Duæ aūt primæ intētiones sunt huic arti propriæ, in tertia vero & quarta cōuenit, qui habet hanc artē, cum illo qui habet artem demōstratiuā, & præcipue orationis declaratio & manifestatio é, quod propriū est huic arti de vtēdo præmissis extraneis, quæ præmissæ sunt speciei propriarū arti oratoriæ & arti sophisticæ, & ostenduntur in singulis artib'. Prę̄missæ vero, quę fiunt ad certiorandū de respōdente K circa id, de quo nō confidit interrogans de illo, vt ei admittat ip̄m, sunt duarū specierū. Quarū vna est præmissaꝝ vniuersalium ambientium necessarias: & hoc quidem fit, q̄n interrogans nō interrogaret ipsasmet præmissas necessarias, sed interrogaret vles illas ambientes, & procuraret hoc quantū ei possibile fuerit, q̄ sumat vniuersalissimū, quod inueneritillis præmissis, quas admittendas procurat. q̄n enim respondens admiserit præmissam vlem, impossē est ei negare particularem, quæ illi subest. vt verbi gratia, q̄n vellemus L admitti, q̄ cōtrariorum scientia sit vna, expedit q̄ nō quæramus, an cōtrariorum scientia sit vna, sed quęramus, an oppositorum scīa sit vna. Differentia aūt inter has p̄missas, quæ proferuntur ad certiorationē, & vles, quæ proferuntur, vt eis cōmonstrent particulares, quæ el subsunt, est hæc, nā fiunt fm modū patefaciendi quęrendo locū, vbi sint particulares, quas procurat admitti per se notas in hac arte, s. q̄ sint vulgares: & ideo numerabantur inter necessarias, hæ autem fiunt per id, quod deforis est, quę solum differūt M ex parte vsus tm̄. Secundæ autē speciei sunt præmissæ inquisitiuæ, quæ sumuntur ad certiorandum de præmissis vniuersalibus, per loca, quib' inquisitio non est de necessitate, cōmonstrandi præmissam vlem, q̄n enim essent de necessitate numerarentur inter necessarias. prout est, q̄ ab illo admittat vice illius q̄ oppositorum sit vna scientia, & q̄ contrariorum sit vna scientia, & relatiuorum sit vna scientia, & habitus & priuationis sit vna scientia.

Hæ

A Hæ itaq; ſunt duę ſpecies præmiſſarum, quæ fiunt ad cernorationẽ. Modi vero, quibus euenit cõcluſionis occultatio, prout Ariſto. hic numerat, ſunt treſdecim modi, quorũ quidã eſt prę miſſarũ extrancarum, & quidã eſt illarũ quæ fiunt p præmiſſas neceſſarias. Sicq; vnus eorũ eſt, ꝙ non interroget de præmiſſis neceſſarijs, quæ concluderent quæſitum interrogãtis, ſed interroget de ꝓmiſſis, quæ concluderent ꝓmiſſas neceſſarias, & attendat in hoc remouere, quantũ diſtantius poſſibile ſit ab interrogãdo ꝓmiſſas neceſſarias,
B qñ interrogat de præmiſſis ſyllſi inferẽtibus ꝓmiſſas neceſſarias, & hoc quidẽ quantum ſibi poſſibile eſt in remouendo in ipſa interrogatione de ſingulis quæſitis à præmiſſis neceſſarijs: hoc enĩ opus includit duos modos, quorũ vnus eſt occultatio illationis ab ipſo reſpondente ob diſtantiã, quæ eſt inter primũ quęſitũ & ꝓmiſſas, de quibus interrogat: notum enim eſt, ꝙ, qñ diſtantia fuerit maior, illatio eſt latentior, & ſecundus modus eſt obliuio, quæ accidit ob multas ꝓmiſſas, quia reſpondẽs obliuiſceret quarundam illarum, &
C nõ cerneret meminiſſe in hoc loci illationis ipſius concluſionis ex illis, & admitteret illas. v.g. ꝙ eẽt primũ quæſitũ, an voluptas ſit bona, & prę miſſæ neceſſariæ, quę inferrent hoc quæſitũ, ſunt dicere, voluptas eſt iucunda, & oẽ iucundum eſt bonum, omnis itaq; voluptas ẽ bona. Et prę miſſę, quæ concluderent minorem huius ſyllſi, quę eſt, ꝙ voluptas ſit iucunda, ſunt, voluptatẽ omnia aĩalia cupiunt: & quicquid cupiũt omnia animalia eſt iucundum: quæ aũt cõcluderent ipſam maiorem, ſ. dicere, omne iucundum eſt bonũ, eſt dicere, omne iucundum eſt naturale, & oẽ naturale eſt bonũ. hæ itaq; quatuor præmiſſæ concludunt duas prę miſſas neceſſarias, & aliqñ poſſibile eſt, ꝙ ſumamus vice harũ quatuor, ipſas octo præmiſſas, quæ eas cõcludant, aut vice harũ octo ſexdecim ꝓmiſſas, quæ ipſas cõcludant, & euẽniret in hoc occultatio, quã narrauimus. Et inuenit etiã alius modus, qui occultat inferre tales ꝓmiſſas ipſaſmet ꝓmiſſas neceſſarias. Et vice illarũ præmiſſarum, quæ ſunt neceſſariæ, interrogetur de duabus præ- D
miſſis ſyllſi, quæ illas inferũt, & hoc E
ẽt, ꝙ interrogetur de vna illarũ ſm ſe, & vice ſecũdæ interrogẽt de duabus ſyllſi præmiſſis, quæ illam cõcluderent, & hoc prout poſſibile fuerit, diſtantius remoueri. Et interrogabimus reſpõdentem de alio ſyllſo, qui eſt magis diſtans à concluſione, aut de duab⁹ præmiſſis illius ſimul, aut de reliquis ſyllogiſmis, & de vna prę miſſa ſolum, & vice concluſionis ſũmemus de omni ſyllſo tres præmiſſas, vnã præmiſſam ſyllogiſmi, quã infert & duas præmiſſas ſyllogiſmi, quæ concludunt alteram præmiſ- F
ſam huius ſyllogiſmi, & hoc ĩ ſingulis ſyllogiſmis excepto vltimo. Vt verbi gratia eſt quæſitum, an ſanitas non ſit coæquatio: & ſyllſ neceſſarius, qui illud concludit, ſunt duæ præmiſſæ: quarũ vna eſt, ꝙ ſanitas non ſit ad aliquid: & ſecunda eſt, ꝙ coæquatio ſit ad aliquid, & hoc ꝙdẽ in ſecunda figura, & interrogẽt ad ipſum quod dicimus, ꝙ coęquatio ſit ad aliquid, & vice illius quod dicimus, ꝙ ſanitas nõ ſit ad aliquid, interrogemus de duabus ꝓmiſſis neceſſarijs, quę illã inferrent, quæ ſunt

dicere,

G dicere, ꝙ ſanitas ſit qualitas, & qualitas non ſit ad aliquid: & interrogabimus de altera harum præmiſſarũ ſm ſe, ſ. de ea, qua dicimus, ꝙ ſanitas ſit qualitas, & vice alterius, quæ eſt, ꝙ qualitas non ſit ad aliquid, interrogabimus de duab⁹ præmiſſis, quę hanc concluderent, quæ ſunt, ꝙ qualitas dicitur ſm ſe, & quod dicit᷑ ſm ſe, non eſt ad aliquid, & de vna præmiſſarũ, quæ eſt, quod dicimus, qualitas dicitur ſm ſe, interrogabimus ſm ſe, & vice alterius, ſ. quæ dicit, ꝙ id, quod dicitur ſm ſe, non ſit ad aliquid, interrogabim⁹ de duabus præ
H miſſis, quæ illam concludunt, videlicet dicere ad aliquid dr̃ reſpectu alterius rei, & quod eſt ſm ſe non dicitur reſpectu alterius rei. Et hic ẽ vltimus ſyll̃s, de cuius ambabus præmiſſis interrogabim⁹ ſimul: ficq; interrogarem⁹ in hoc exemplo de q nq; præmiſſis ſolũ, videlicet de duabus præmiſſis vltimi ſyll̃itum vna præmiſſarum ſyllogiſmorũ reliquorũ, donec finiatur ad ſyll̃m, qui concludat ipſum quæſitũ. v.g. ꝙ dicamus, an ad aliqd dicat᷑ reſpectu alterius rei, & quod eſt ſm ſe non dicatur reſpectu altetius rei. Deinde his duab⁹
I præmiſſis componemus ſecundam p̃miſſam huius ſyllogiſmi, quæ eſt, ꝙ qualitas dicitur ſm ſe, & cõnectemus huic aliã præmiſſam tertij ſyllogiſmi, quæ eſt dicere, ꝙ ſanitas ſit qualitas, deinde his connectem⁹ primam præmiſſam, quæ concludit ipſum quæſitũ, quæ eſt, ꝙ coæquatio ſit ad aliquid: & ex his quinq; præmiſſis concluditur nobis quęſitum, quod eſt, ꝙ ſanitas non eſt coæquatio, & fit ſemper numerus præmiſſarum, de quibus interrogat᷑ ſuperaddendo vnũ numero ſyllogiſmorũ: nos enim ſumim⁹ de ſingulis ſyllo- K
giſmis vnã præmiſſam, & ex vltimo duas præmiſſas eius ſimul. Sed huic modo non cõtingit ipſa occultatio, quæ fit ob multitudinẽ præmiſſar. Et ideo oportet interrogantẽ procurare vtilioré duorum modorum pro ſingulis quæſitis, & notum eſt, quod in tali opere qñ fit interrogatio, non exprimit᷑ aliqua res de concluſionibus. Si vero exprimit᷑, & in cõcluſionib⁹ quæſtio ſubiecti, oportet, vt ait Ariſt. ꝙ ſimul poſt interrogationem de ſuis præmiſſis interroget, & non interroget de ſingulis cõ
cluſionibus poſt interrogationẽ de L
præmiſſis, quæ illas concludunt, in hoc enim fit quædam ſpẽs occultationis ob occultationem ordinis inter concluſiones & præmiſſas.

Secundus aũt modus occultationis concluſionis eſt, quia, qñ non intendimus deſtructionẽ alicuius poſitionis, quæ profertur ſm aliquẽ caſum, expedit ponere interrogationẽ de pręmiſſis vtilibus ad illius deſtructionem ſm caſum aliũ à caſu ipſi⁹ poſiti, immo illud capiemus alio caſu, & proprij iuuaminis eſt hoc prę ceptũ in poſitis, pro quorum deſtructionib⁹ vtimur locis definitionis, M
& ſunt poſita, quorũ deſtructio intẽditur per præmiſſas vl̃es: deſtructio enim in hac arte fit ſm totum, & ſecundum partẽ. Verũtamen hoc præceptum fuit magis propriũ in definitionibus, ex quo impoſſe eſt præmiſſis, quæ ſunt in via definitionis, ꝙ in ipſis remoueat᷑ diſtantia à quęſito, ſicut fit in alijs præmiſſis, definitiones enim ſunt prima principia, vt
q proponeret cõmonſtrate, ꝙ De⁹ non denominet᷑ per irã definitiue; & proferat᷑ interrogatio de definitione

A tione irafcētis, & dicat, nunquid ira
ſcens ſit, qui appetit vindictā, & in-
terroget de definitione iræ, & dice-
ret, nunquid ira ſit appetitus vindi-
ctæ, ponens interrogationē hoc mo
do lucrat duo iuuamina, quoꝝ vnū
eſt, quia reſpōdēs putaret, ꝙ ſit dīa
inter definitionē iræ, & definitionē
irafcentis, & ꝙ nō quod admittitur
in definitione iræ, oporteat eſſe in
definitione irafcentis, & hoc eſt oc-
cultatio quædam: ſin autem iuua-
men eſt, ꝙ, qñ definitio ſumitur de
nudata à materia, fit difficilioris de
ſtructionis. v.g. quia qñ nos dicim⁹,
B ꝙ irafcens ſit qui appetit vindictā,
contradicitur nobis de ira patris in
filium, & de ira iu amicos, qñ autē
ſumeremus definitionem denuda-
tam à materia, non eſſet facilis hæc
cōtradictio. Huius autem cauſa eſt,
quia, qñ prædicatum prædicatur de
ſubiecto, quod ēin materia, in ipſa
materia eueniūt illi accidentia, qui
bus dubitat ipſum ineſſe ſubiecto,
ſed hoc iuuamen nō eſt huius capi-
tuli, quod eſt concluſionis occulta-
tio, ſed per illud facilior fit admiſſio
præmiſſæ ab ipſo reſpondente.

Tertius autē modus occultatio-
1C nis eſt, ꝙ interrogetur de ſimilibus
præmiſſis, quas intēdit admitti à re-
ſpondente vice ipſarum præmiſſa-
rum ſin ſe, aut interrogetur de præ-
miſſis, quæ concludant quid ſimile
concluſioni quæſitæ, nō de his, quæ
concludant concluſionem quæſitā,
hic enim colligit cum occultatione
perſuaſionem, & bonam diſtinctio-
nem ab ipſa re. v.g. quia, quādo nos
proponimus concludere, ꝙ vna ſit
contrariorum diſciplina, non cape-
remus præmiſſas, quæ concluderēt
hoc quæſitum, ſed caperemus præ-
miſſas, quæ concluderent concluſio D
nem ſimilē huic concluſioni, ſ. præ-
miſſas, quæ concluderent ꝙ contra
riorum ſenſus ſit vnus. Et ſimiliter,
qñ proponimus interrogare, nun-
quid contrariorum ſit vna ſcientia,
interrogaremus à ſimili, & dicere-
mus, nunquid cōtrariorum ſit vnū
iudicium, & euidens eſt, ꝙ, quando
reſpondens admiſerit rem ineſſe ſi-
mili alicui rei, ꝙ iam illam admiſe-
rit illimet rei. diuulgatum enim eſt
in hac arte, ꝙ ſimilium idem eſt iu
dicium ex parte ſuæ ſimilitudinis.

Quartus aūt modus occultatio- I
nis concluſionis eſt, ꝙ non interro- E
getur de ipſa præmiſſa vtili in ſe, ſed
interroget de conſequente ipſam.
v.g. quia, quando nos proponimus
interrogare, an nox non ſit, vice eī⁹
interrogamus, an dies non ſit.

Quint⁹ modus occultationis eſt,
ꝙ in oratione proponamus cauſas,
& res, quarum non eſt quid vtile ad
quæſitum oīno, quod ſuperfluum
eſt: cauſas quidē ꝙ eloquat de vna
re p dictiones ſynonymas, & ꝙ vice
dictionis ſimplicis eloquatur de illa
per orationem, aut orationes cōpo-
ſitas, adeo ꝙ vna præmiſſa ſit ſecun
dum formam multarū præmiſſaꝝ. F
Superfluum vero eſt, ꝙ introducat
in repetitione præmiſſarū vtilium
cōcluſioni præmiſſas inutiles. Iuua
men quidē cauſarum eſt, quia occu
litur à reſpondente intentio interro
gantis, qd proponat admitti ab illo,
cum eo ꝙ illis eſt perſuaſio quædā.
Superflui vero iuuamen eſt, quia re
ſpondens putabit, ꝙ de quocunque
ipſe interrogetur, ſit ſuperfluum, &
permiſcetur illi vtile cum inutili, &
in orationis progreſſu connectem⁹
omnia illa, ſ. cauſas, & ſuperfluum,

G & hoc eſt de his, quę accidere faciũt reſpondenti, paſſionę, & iuuant interrogantem ex obliuione reſpondentis, ex qua neſciet quid, & euane ſcet, & non ſeruabit aliquid.

Sextus modus eſt, ꝙ argumentet ad præmiſſas apud interrogationẽ de illis præponendo affectus, ꝙ dicatur ꝙ hæ ſint de rebus, quas intellectus admittit, & quas intelliges non negaret, & q̃ his ſiſtes orationes morales & afficientes, ſunt narratæ in libro Rhetoricorũ: hoc enim occultabit ab ipſo reſpondente locũ ambi-
H guitatis & apparentiæ dubij de præmiſſa, qm̃ difficile eſt dubitare & repellere, quod conſueuit admitti. & hic quidẽ locus facit adipiſci reſpondendi perſuaſionẽ, & cum hoc fit occultatio loci dubij, affect⁹ enim impreſſio, quæ fit reſpondenti, ex hoc exęcat ipſum à cõprehẽdendo cauſas dubij in p̃miſſam. Septimus modus eſt, ꝙ nõ interroget ſolũ de præmiſſa vtili, ſed ſecũ vtatur aliquid, quod ipſam occultat, & vt vniuerſalius inquã, ſit ipſius interrogatio de illa fm formã dubiam, p̃ hoc enim latet reſpondentẽ mens interrogan-
I tis, & condonaret illi id, quo vinceret fm eius opinionẽ & aſſeuerationem. Et aliqñ fit hic modus occultationis ei nõ vtendo præmiſſis extraneis, ſed qm̃ interrogat de p̃miſſis vtilib⁹ interrogatione ambigua. Et totius huius cauſa eſt, quia putaret reſpondens, ꝙ qui interrogat attente procuret oẽs illas ſpẽs, & ꝙ non dubitet, licet lateat eum, quam partem contradictionis intendat admitti.

Octauus modus eſt, ꝙ ponat interrogationẽ de præmiſſis, quæ putant admitti ob diuerſum ab ipſo q̃ſito, nõ de præmiſſis, de quarũ re appa-
ret ꝙ capiant ob quæſitum. v.g. ꝙ K
quæſitũ ſit, ꝙ diuitiæ ſint bonæ, qa ſi huic conceſſerimus ꝙ diuitiæ ſint eligibiles, mox reſpondens coniectaretur, ꝙ de illa interroget ob ipſum quæſitum. Si aũt vice illius conceſſerimus, ꝙ id, quo fiunt opera virtutum, ſit bonũ, prout eſt indigũ nutrire, putarent, ꝙ huius propoſitum eſſet hinc concludere, ꝙ indigũ nutrire ſit bonũ, & admitteretur hæc præmiſſa, qua admiſſa non remaneret niſi ꝙ interrogetur de p̃miſſa, quam impoſſibile eſſet negare, ſcilicet ꝙ diuitijs nutriatur indigus.

Nonus modus eſt, ꝙ proferantur L
præmiſſæ de quibus interrogat fm exemplum, & narrationẽ, dico narrationẽ, ꝙ illas ponat, prout eſt eius elocutio, & ipſas intelligat fm hanc diſpoſitionẽ. per exemplum aũt intelligo ꝙ illas ꝓferat, ac ſi eſſent metaphora & exemplum alterius rei. Hi itaq; ſunt oẽs modi, quibus fit occultatio per præmiſſas, quæ ſunt de foris, reliqui aũt, quorũ hic fit mentio, ſunt, quæ fiunt p̃ neceſſarias p̃miſſas, quorũ eſt, ꝙ non interroget de præmiſſis fm ordinem cõcludentem, ſed interrogetur fm aliam diſpoſitionem, & aliqñ inſerantur or- M
dine ſimili alicui concluſioni, quæ non ſit concluſio quæſita. verbi gra, ꝙ primũ quæſitum ſit, an voluptas ſit bona, qm̃ inſereremus præmiſſas ordine, quæ cõcluderent nobis hoc quæſitum concluſione prima, diceremus an voluptas nõ ſit perfectio, & an perfectio non ſit appetitus, & an appetitus non ſit naturalis, & an naturalis nõ ſit bonus, & hinc cõcluderet, ꝙ voluptas ſit bonũ. Et hanc ob cãm in tali quæſito nõ inſereret talis ordo, ſed inſereret ordine hoc,

quo

A quo pũtetur, ꝙ intendat cõcludere aliam conclusionem, præter ipsum quæsitum. v. g. in his præmissis ꝙ dicatur, an voluptas non sit perfectio, & appetitus sit perfectio, & naturale sit perfectio appetitus, & naturale sit bonum cum hoc ꝙ respicit conclusionem, quã concluserat primus ordo, respicit etiam alias cũclusiones. Et puto ꝙ hoc deceat, qñ affirmatiuæ fuerint conuertibiles, & maiores præmissæ singulorum horum syllogismorum fuerint negatiuæ. Et ipsorũ est, ꝙ ponat interrogationem sm modum, quo nesciat respõdens,
B an proposuerit sumere ipsam rem, aut eius contradictoriũ, & hoc fit interrogatione ambigua, non interrogatione indicante, prout esset quæsitũ, an voluptas non sit bona, & vellemus admitti præmissam vtilẽ, ad hoc, s. ꝙ bonũ sit, quo homo est bonus, & nõ interrogaretur de præmissa intetrogatione indicante, vt scilicet, sit propositũ & dictiõ nunquid, sed interrogatet de illa interrogatione ambigua, cuius destructio sit ꝑ dictionẽ an, vt dicatur, an bonum sit, quo hõ est bonus, aut bonũ non sit, quo homo sit bonus. Et qnidam
C illorũ est, ꝙ capiat interrogatio de præmissis vtilibus quęsito, respõdentis enim consuetudinis est festinare ad colluctandum ad primũ, quod ipsum interrogaret quęrens, qñ notum est, ꝙ ꝑcedens in interrogatione est magis estimatũ apud ipsum, nisi sint duæ spẽs interlocutorũ, quarum vna est spẽs illorũ, cui contingit hebetudo & mala complexio frigida ob priuationẽ exercitij, & omissionẽ sui ipsius: secunda aũt spẽs est illorum, qui reputãt se ob ipsos esse præclaræ cogitationis & intellect⁹. Cum illis quidẽ qui sunt primæ spẽciei vtilius est interroganti, ꝙ festinet per vtilius, qñ enim prolongat illius disceptatio, calefit, & inflammatur eius appetitus, & cõiectatur, quæ non fuerat pręmeditatus. Illius vero, qui est bonæ estimationis de se, potestatis est repellere contradictionẽ, quã facilis est in rei initio, & admittit id, quod interrogatur, qñ aũt facta fuerit consideratio, & coniectabitur quid sequatur, negat contra id, quod accidit illi, qui dubius est de se, non confidens constituere eius controuersiam. Et de illis est, ꝙ
D non ostendat diligentiã solertẽ de
B præmissa, quã proponit admitti, interroget enim de duab⁹ partibus cõtradictionis simul, & interroget de opposito pręmissæ, quam proponit admitti. hic enim colligit duas spẽs occultationis, quatũ vna est, ꝙ respondens putet, ꝙ id, quod explicuisset, fit ex intentione: & secunda est, quia hic putat ꝙ forsan hic admitteret alterã pręmissam facilius, & hinc fit, ꝙ, qñ illã transfert ad primã, habet propositũ. hęc itaq; est summa omniũ rerum, quas Aristoteles narrauit de absconsione conclusionis.

F

Pro Inductione Respondenti, loci alij. Cap. 2.

21. Locus. Decimus.

AD ornatũ vero, inductione, & cõclusionẽ eorum q̃ affinia sunt. Inductio igit quale quid est, manifestũ: diuidere autẽ hmõi, vt scientiam scientia esse melior, aut eo ꝙ exactior est, aut ꝙ meliorũ: et ꝙ scientiarũ aliæ quidẽ sunt contemplatiuæ, aliæ autem actiuæ, aliæ porro effectiuæ: nam vnũquodq; taliũ coornat quidẽ ora-

G tionem, at nõn neceſſariũ eſt, vt
22. Locus. Declatio. dicat ad concluſionẽ. Ad diluciditatẽ autem exẽpla, & ſimilitudines afferendũ. Exẽpla autẽ accõmodata, & ex quib⁹ ſcimus qualia Homerus, nõ qualia Cherilus: ſic enim clarius erit quod
23. Locus. Declatio. proponit. Vtendũ aũt in diſſerendo, ſyllo quidem ad dialectũ cos magis, q̃ ad multitudinẽ: in ductione vero cõtra, ad multitudinẽ magis. dictum eſt aũt & de
24. Locus Declatio. his & prius. Eſt autẽ in aliquibus quidem inducẽti poſsibile
H interrogare vſe, in aliquibus vero non facile, eo q̃ non poſitum ſit ſimilitudinibus nomen omnibus cõe, ſed q̃ oportet vniuerſale ſumere, ſic in omnib⁹ talibus eſſe dicunt. Id autem determinare difficillimum eſt, qualia ſunt ea, quæ proferuntur huiuſmodi, & qualia non, & propter hoc ſæpenumero diſsident in diſputationibus, alĩ quidẽ dicentes, ſimilia eſſe quæ non ſunt ſimilia: alĩ vero dubitantes quæ
I ſunt ſimilia, nõ eſſe ſimilia. Quare tentandũ in omnibus talib⁹, ipſum nomina effingere, ut neq; reſpondenti liceat dubitare, q̃ non ſimiliter quod infertur dicitur, neq; interroganti calumniari, vt ſilr dicto, eo q̃ plura eorum, quæ non ſilr dicũtur, ſimi-
25. Locus. Declatio. liter videntur dici. Quãdo autem inducenti in pluribus non dederit vſe, tunc iuſtum eſt efflagitare inſtantiam, non dicẽte autem ipſo in aliquibus ſic, non iuſtum eſt efflagitare, in aliquib⁹ non ſic. Oportet enim inducen- K
tem prius ſic inſtantiam efflagitare. Efflagitandum aũt inſtan- 26. Locus Declatio tias non in eo quod proponitur ferre, niſi vnũ tantum ſit huiuſmodi, vt dualitas partiũ numerorum ſolus primus. Nam oportet, & eũ, qui inſtat in altero inſtantiam ferre, aut dicere quod hoc ſolum tale eſt. Ad eos aũt, 27. Locus Declatio qui inſtant vniuerſali, non in eodem autẽ inſtantiam ferunt, ſed ſ̃ æquiuoco,) vt quod habeat aliquis non ſuum colorẽ, vel pedẽ, vel manũ, habebit enim pictor L non ſuum colorẽ, & cocus pedẽ non ſuum,) diuidendo reuera in talibus interrogandũ eſt. Nam 28. Locus Declatio latente æquiuocatione, bene viderentur inſtare propoſitioni. Si autẽ non in æquiuoco, ſed in eodem inſtans præpediat interrogationẽ, oportet auferentem id, in quo inſtantia eſt, proponere reliquum, vſe faciẽdo, donec ſumat quod vtile eſt. Vt in oblitione, & inoblitũ eſſe, nõ enim concedunt eum qui amiſit diſci M
plinam, oblitum eſſe, eo q̃ tranſeunte re, amiſit quidẽ diſciplinam, oblitus autẽ non eſt. dicendum autem auferenti id, in quo inſtantia eſt, reliquum, vt ſi permanente re amiſit diſciplinam, iccirco oblitũ eſſe. Similiter autem, & contra inſtantes, q̃m maiori bono, maius opponit malũ: proferunt enim q̃m ſanitati minori bono, q̃ bona habitudo, maius malũ opponit: nam ægritudinẽ maius eſſe malum q̃ habitu-

habitudine, auferendum igit̃, & in hoc, in quo inſtantia eſt: nam ablato, magis ponet, vt qñ maiori bono maius malũ opponit̃, niſi cõferat alterũ ad alterũ: quẽ admodũ bona habitudo ad ſanitatẽ. Non ſolum aũt eo inſtante hoc faciẽdũ: ſed & ſi ſine inſtantia negat, eo quod præuideat aliquid taliũ. Nã ablato eo, in quo inſtantia eſt, compellet̃ ponere, eo ꝙ non præuideat in reliquo, in aliquo non ſic eſſe. Si aũt non ponat, efflagitatus inſtantiã, nõ habebit aſsignare. Sunt autem hmõi propoſitionũ, quæ in aliquo falſæ ſunt, in aliquo aũt veræ, in his enim par eſt auferre, reliquum aũt verũ relinquere.

9. Locus. Declatio.

B

10. Locus Declatio.

Si aũt in multis proponẽti nõ ferat inſtantiã, poſtulandum eſt ponere. Nam dialectica eſt propoſitio, ad quã ſic in pluribus ſe habentẽ, nõ eſt inſtantia. Qñ autem contingit idẽ, & ſine impoſſibili, & per impoſſe ſyllogizare, demonſtranti quidẽ & non

11. Locus. Declatio.

differenti, nihil refert vel ſic, vel

C

illo modo ſyllo colligere: differenti aũt non eſt vtendum ꝙ impoſsibile ſyllo. nam, ſi ſine impoſsibili quidem ſyllo colligat, minime fiet, vt dubitent: at, qñ per impoſſe ſyllogizant, (niſi valde manifeſtũ ſit falſum eſſe,) nõ impoſsibile dicũt eſſe, quare nõ fit interrogantibus quod volũt.

12. Locus. Declatio.

Oportet aũt proponere quæcunq; in pluribus quidem ſic ſe habẽt. Inſtantia autem, aut omnino non eſt, aut non in ſuperficie eſt conſpicere: nam qui non poſſunt cõſpicere in quibus nõ ſic, tanquã verũ quidem ſit, ponunt. Non oportet aũt concluſionem interrogationem facere. Alioquin aũt, eo renuente nõ videtur fieri ſyll̃s: nam, & ſæpe cũ non interrogat, ſed, vt ſequẽs infert, negant: & hoc facientes nõ videntur redargui ñs, qui nõ cõſpiciunt quod accidit ex ñs quę poſita ſunt: quando igitur nõ dicens quidẽ accidere, interrogabit, ille autem negabit, omnino non videtur fieri ſyll̃s. Non vi-

D

13. Locus. Declatio.

detur autẽ omne vl̃e dialectica propoſitio eſſe, vt qd eſt homo: aut quot modis dicitur bonũ: eſt enim dialectica propoſitio, ad quam eſt reſpondere, ſic, vel non: ad dictas autem nõ eſt, quare non ſunt dialecticæ huiuſmodi interrogationes, niſi ipſe determinãs, vel diuidens dicat: vt putasne bonum ſic, vel nõ ſic dicitur? nam ad talia facilis reſpõſio. vel affirmando, vel negãdo: quapropter tentandum ſic proponere huiuſmodi propõnes.

E

14. Locus Declatio.

F

Simul autẽ, & iuſtum fortaſſe ab illo interrogare, quot modis dicitur bonum, qñ hoc diuidente, & proponẽte, nullo modo cõceſſerit. Quiſquis autem vnam orationẽ multo tempore interrogat, male interrogat. Nam, ſi reſpõdeat quidem ei interrogatus, quod interrogatur, manifeſtum quod multas interrogationes interrogat, aut frequẽter eaſdem, quare aut nugatur, aut nõ

15. Locus. Declatio.

16. Locus. Declatio.

habet ſyllſm, nam ex paucis oſs ſyllſsſi vero nō reſpōdeat quid, aut non increpat, aut diſcedit.

37. Locus Declatio. Eſt aūt argumentari, difficile, & ſuſtinere facile ipſas ſuppoſitiones. Sunt aūt talia, & quæ natura ſunt prima, & q̄ poſtrema. Nā prima quidē termino egēt, poſtrema vero per multa termi nantur volenti cōtinuum ſume te à primis, aut ſophiſticę viden tur argumentationes: impoſsibile enim demonſtrare quippiā

H eſt eū, qui non incipit à propr̄ijs principijs, & conſectit vſq; ad vltima: definire aūt nihil ducūt reſpondentes, neq; ſi interrogā s definierit, aduertunt, atqui non facto manifeſto quidnam eſt qđ propoſitum eſt, non facile eſt ar gumentari: maxime autē quod tale eſt, circa principia accidit; nā alia quidē per hæc monſtran tur, ipſa vero non contingit per alia, ſed neceſſe eſt definitione ta lium, vnumquodq; cognoſcere.

38. Locus, Declatio. Sunt aūt difficile argumētabi lia, & quę valde propinqua ſunt

I principio. Non enim contingit plures ad hæc rationes īuenire, cùm ſint pauca media, horumq; & principiorum, per quæ neceſ ſe eſt monſtrare ea quæ poſt illa

39. Locus, Declatio. ſunt. Terminorum autē diffi cile argumentabiles n̄ omnium maxime ſunt, quicūq; vtuntur talibus nominibus, quæ primū quidē immaniſeſta ſunt ſimpli citerne dicant, an multipliciter: adhuc autē quæ neq; nota vtrū proprie, an ſm metaphoram de definito dicantur. Nam, quia K obſcura ſunt, non habent argu menta, quia vero ignorantur ſi abſq; metaphora dicitur quod tale eſt, non hēt quod increpet.

40. Locus Declatio. Omnino aūt omne problema qn̄ difficile argumentabile, vel termino indigere arbitrandum eſt, vel eſt eorū quæ multipliciter, vel eorū quæ ſm metapho ram de definito eſſe dicātur, vel non longe à principijs, vel quia non manifeſtum eſt primū no bis hoc idem, ſm quem dictorū L modorum eſt, quod dubitatio nem præſtat. Nam, cùm eſt ma nifeſtus modus, manifeſtū, qm̄, aut definire oportebit, aut diui dere, aut medias propoſitiones inuenire. Nam per hæc mon ſtrantur vltima. In multis aūt 41. Locus Declatio. poſitionibus (non bene aſsigna ta definitione) non facile diſpu tare, ac argumentari. Vt vtrum vni cōtrariū, an plura: definitis aūt contrarijs aliquo modo, fa cile eſt oſtendere vtrum contin git plura eidem eſſe cōtraria, an nō, eodem aūt modo, & in alijs M definitione indigentibus: viden tur aūt, & in diſciplinis quædā ob definitionis defectū non faci le deſcribi, vt & qm̄ quæ ad la tus ſecat planum linea, ſimiliter diuidit & lineam, & locū: defini tione autem dicta ſtatim mani feſtum eſt quod dicitur. Nā ean dem ablationē habent loca, & li nea, eſt autem definitio eius ora 42. Locus. Declatio. tionis hæc. Simpliciter autem prima elemētorū, poſitis quidē

A definitionib⁹, vt quid linea, vel quid circulus, facillimū oſtēdere, verū non multis ad vnumquodq; eorū eſt argumētari, eo ꝙ non ſunt multa media: ſi aūt nō ponant principiorum definitiones, difficile: fortaſſe aūt omnino impoſſe. Siſſr aūt his, & in
43. Locus. Lectano. ñs q̄ ſunt circa orationes ſe hēt, non igit latere oportet, qñ difficile argumētabilis eſt poſitio, ꝙ paſſa eſt aliquid eorum q̄ dicta ſunt, qñ autē erit ad dignitatē, & propoſitionē, maior labor diB Dubitatio ſputare q̄ ad poſitionē. Dubitare aūt poſſit quiſpiā, vtrū ponēda ſint alia, an nō: nā, ſi non ponat, ſed poſcat, & ad illa diſputare, maius p̄cipiet, q̄ quod in principio poſitū eſt: ſi vero ponat, credet ex min⁹ credibilib⁹: ſi igit oportet nō difficilius problema facere ponendū, ſi aūt p notiora ſyllogizare, nō ponendum. An diſcenti quidē non ponendū, niſi notius ſit: exercitato vero ponendū, ſi verum ſolū videatur? quare manifeſtum, qm̄C non ſiſſr, & interrogāti, & docenti exiſtimandum eſſe ponendum. Quo pacto igitur interrogare, & ordinare oportet, pene ſufficiunt quæ dicta ſunt.

Sermo de Orationis decoratione, et de alijs præceptis interrogantis. Cap. 2.

TErtia aūt intētio eſt orationis decoratio & exornatio, & amplificatio: hocitaq; fit duabus reb⁹, quarum vna eſt ipſa inquiſitio, & altera ē partitio in res proportionales. Inquiſitio quidem, quæ fit ad hanc intentionē, fit duabus diſpoſitionibus: quarum vna eſt, qñ nobis eſſet D præmiſſa vſis per ſe patens non indigens inquiſitione, & proponim⁹ interrogare de illa, vt vice eius fiant ꝑmiſſæ particulares, quas hæc præmiſſa ambit. v.g. qñ proponimus interrogare, an perit⁹ in omni arte ſit præſtantior? & proponimus exornare orationem, & ipſam exemplificare, an miles peritus in ſua militia ſit præſtantior: & ſiſſr nauta peritus in ſuo nauigio: ſicq; etiam medicus peritus in ſua medicina, & vtēdum eſt ſingulis, quæ ſubſunt præmiſſæ vniuerſali: ſecunda diſpoſitio eſt, ꝙ E præmiſſa ſit per ſe nota, & proponimus interrogare de ipſa, & huius præmiſſæ ſit præmiſſa ambiens ipſam, & alias præmiſſas, quæ ſecum ſubintrāt ipſam præmiſſam vniuerſalem, nos enim interrogarem⁹ præmiſſam cum præmiſſis particularibus, quæ ſecum ſubintrant præmiſſam vniuerſalem. gratia exempli, ꝙ proponamus interrogare, an medicus peritus ſit præſtantior, prout eſt miles peritus, & nauta peritus. Hæ nanq; omnes ſubintrant vnam præmiſſam, ꝙ ſcilicet peritus in omni arte eſt præſtantior. Partitionis autem vſus in his fit duob⁹ modis, quorum vnus eſt, quando fit in prædicato præmiſſæ, quam volumus admitti, & alter quādo fit in ſubiecto. Exemplum vſus illius in partitione prædicati eſt, ꝙ interrogemus nunquid ſcientia de anima ſit honorabilior, quàm ſciētia eleuationis ponderis? & ſubdimus huic, quia ſcientiarum honorabilior dicitur aut ex parte nobilitatis ſubiecti, aut ex parte firmitatis demonſtrationum. Si autem tacuiſſemus hanc partitionē,F

G eſſet præmiſſa patẽs per ſe. Et huius exemplũ in partitione ſubiecti eſt, ꝙ interrogemus vice dicendi, an oppoſitorum ſit vna ſcientia, an oppoſita quædam ſint contraria, & quædam relatiua, & quædã priuatio & habitus, & quędam affirmatio & negatio, & omnium horum eſt vna ſcientia, eſt autem hoc vtile, quia naturaliter homo eſt admiſſurus orationem, quæ exprimitur hac expreſſione, quia hoc opere contingeret oſtentatio, & decorum, & mentis ſatisfactio cum auditore. Et vt vniuerſalius inquam, proportio huius ope
H ris ad præmiſſas neceſſarias eſt proportio pulchrium colorum & picturarum ad res neceſſarias illis ex accommodatis, & veſtibus, & cæteris, & ſicut homo gaudet his, & delectatur eis, ſic ẽ res in oratione, & inquiſitio, quæ hic fit, eſt alia ab inquiſitione, quę fit ad certiorationem, aut ad commonſtrandũ præmiſſam neceſſariam in ſe. Hæc autem exornatio, ſicut fit in præmiſſis neceſſarijs, ſic fit in non neceſſarijs, prout ſunt præmiſſæ occultationis & certiorationis, quæ prænarratæ ſunt.

Quarta aũt intentio, quæ eſt ora
I tionis manifeſtatio, & explicatio, fit duobus modis: quorum vnius ſunt exempla, alterius aũt ſunt cõfictio, & aſſimilatio. Exempla quidẽ ſunt particulares res ipſius vſis, quæ ſumuntur ad ipſius intellectionem, & explicationem. Exemplo aũt vtitur ars oratoria ad occurrendum in aſſertionem. Hæc vero ars vtitur ſolũ ad intellectionẽ, prout eſt diſpoſitio inquiſitiõis, qua vtit hæc ars ad aſſertionẽ, & commonſtrationẽ, & exemplificationẽ. Confictio vero & aſſimilatio, quæ fiunt ad rei intelligentiam, non ſunt res particulares, K
neq; vſes rei, quæ ſumantur ad ipſi⁹ intelligentiã, ſed ſunt res, quæ ipſam fingunt & aſſimulant, prout eſt id, quod dicit Ariſtoteles, ꝙ error in principio, & ſi ſit paruus, qui nõ percipiat, tñ conducit ad plures errores, ſicut qui deuiat itineris initium, & aberrat ab eo trigona figura, nõ ceſſat diſtare ab itinere, donec quaſi deuiet infinita diſtãtia ab eo. Et aſſimilationes, quibus vtitur hęc ars, ſunt ꝓxime proportionales, q̃bus, vt ait Ariſtoteles, vſus ẽ Homerus. Et his eiſdem modis fiunt in arte demonſtrationis. Vſus aũt ipſarum in his L
duab⁹ artibus eſt diuerſus ab vſu ipſarum in arte Poetica, fiunt enim in illa arte ad occurrendum in aſſertionem poeticam, in his autem duab⁹ artibus ad ſolam intelligentiam.

Hæc itaq; eſt ſumma eorũ, quæ dixerat de præmiſſis quæ ſunt deforis.

Deinde trãsfert ſe Ariſtoteles ad alia præcepta interrogantis, & dicit: Quia orationes Dialecticę ſunt duarum ſpecierum, ſyllogiſmus, & inquiſitio, conuenit interroganti vti inquiſitione cum plebe Dialecticorum, & ſyllogiſmo, cũ ipſorum peritis: plebs enim inquiſitione magis cõ- M
prehendit, quia ipſius particularia ſunt ſenſata, ſenſatum autem eſt notius apud plebẽ. Sed apud illos, qui exercitati ſunt in Dialectica, ſyllogiſmi ſunt magis diuulgati, adeo ꝙ illi repellunt ſenſatum, prout comperimus multos antiquos repuliſſe motum, & multitudinem. Illorum aũt error circa hæc fuit ob ſyllogiſmos, qui apud eos cõſtituti erant ſũ per præmiſſis diuulgatis, quæ ſunt apud hanc ſpeciẽ notiores ſenſatis; ſenſus.n. ſubordinat apud eos hunc

ſpeciei

A ſpeciei præmiſſarum, putant enim quòd præmiſſæ ſint intelligibiles. Ex quo autem inquiſitio profertur ad cõmonſtrationem præmiſſę vniuerſalis, notum eſt, ꝙ, quando fuerit nomen, quod includit omnes res conſimiles, quę ſubſunt huic vniuerſali, in quo ſunt ſimiles, facilis fit translatio ab admiſsione illarũ, ad admiſsionẽ vniuerſalis cum reſpondente. Si vero huic vniuerſali, quo ſunt ſimiles, non fuerit nomen, difficilis fit illi: reſpõdens enim concederet interroganti præmiſſam vniuerſalem, cui ſubeſt ſubiectum quæſiti,
B quando cõmonſtratum ei fuerit, ꝙ quęſiti ſubiectũ ſit ſimile rebus, quę ſunt inquiſitæ, & ſubintrat ſimilitudinẽ vniuerſalem rebus, quæ inquiſitæ ſunt, & quòd illis euenerit prædicatum ratione huius aſsimilationis, & quãdo huic aſsimilationi vniuerſali nõ fuerit nomẽ, difficilis fit illius ablatio apud interrogantem ſepatãdo illud ab illis, immo fortaſſe priuatio nominis erit cauſa, qua reſpõdens nõ imaginetur illud admittere. & difficilis fit illius intelligẽtia, & graue fit ei illud admittere, cui nõ ſit nomẽ, quod includat rem
C intentã ab ipſo reſpõdente admitti, & vt vniuerſalius inquam, priuatio nominationis vniuerſaliter eſt, quæ per inquiſitionẽ apponit errorẽ duabus ſectis, & aliquando interrogans quærit a reſpondẽte, quòd ei admittat, quod nõ eſt ſimile, vt quòd eſſet ſimile, & interdũ reſpondens cauet admittere, quod eſt ſimile, & aliquãdo cadit dubiũ de rebus ſimilibus. Et ideo Ariſtoteles præcepit interrogãti in hoc loco, quòd inſtituat nomẽ vniuerſali, quod includit particularia, quæ educta ſunt inquiſitione, aut illud ſignificet per orationẽ, D vt facilius & tutius reſpõdens admittat id, quod interrogans propoſuerit, & remotius fuerit aduenire repugnans illi, de quo interrogauit, & cõfidat etiã interrogator, quod putabit de eo, quod non eſt ſimile, ꝙ ſit ſimile. Quando autẽ interrogans fecerit hoc vniuerſaliter, ſcilicet ꝙ inſtituerit illi nomẽ, vt eſſet in primo poſito illi nomẽ, & reſpõdens admitteret ei particularia inquiſitionis, & nõ admitteret ipſum vniuerſale. Expedit autẽ illi, quòd proponat argumẽtari deſtructionẽ huius vniuerſalis, & ſi eum interrogaret, E quòd cõmonſtret de qua rerum nõ ſe habeat, prout inquiſitũ eſt. Quando vero reſpõdens nõ admitteret ei inquiſitionẽ, nõ expedit ei interrogare eum deſtructionem præmiſſæ vniuerſalis. Et quãdo reſpõdens protulerit deſtructionẽ vniuerſalis, cuius particulares præmiſſas admiſerat in inquiſitione, nõ euadit, quin deſtruat alias particulares de particularibus, quæ nõ ſunt expreſſæ in ipſa inquiſitione, quoniã ad deſtructionẽ particularis, quã concludere intendit, nõ expedit interrogãti admittere ipſius deſtructionẽ, qula eſt F ipſa eadẽ res, quã interrogans proponit cõmonſtrare, niſi quæſito, ꝙ interrogans propoſuerat cõcludere, ſoli propriũ ſit inter reliqua particularia, quæ ſubſunt illi vniuerſali, quòd illi non inſit illa res, quã quærens procurat cõmonſtrare ineſſe per inquiſitionẽ: admitteret enim ei hoc, quia illi præmiſſæ nõ eſſet inſtãtia, niſi in illo particulari ſolum, & eſt ac ſi illa inueniretur eſſe neceſſaria reſpõdenti, vt gratia exempli, ſi quærens proponeret concludere, ꝙ

binarius

G binarius ſit numerus par, qui nõ ſit primus, inquirendo de, reliquis ſpecibus numeri paribus, qui non ſunt primi, prout ſunt octonarius, & ſenarius, & cæteri: quando itaque illos inquiſiuerimus & interrogans proponeret, quòd reſpondẽs admittat ei ipſam vniuerſalem, qua hinc concludat, quòd binarius ſit numetus par, non primus, hic eſſet reſpondentis inſtare ei per ipſummet, quæſitum. Quando veto inſtantia reſpondentis fuetit per particularem huius particularis quæſiti, interrogantes eſt apponere condi
H tionem in præmiſſa vniuerſali, qua ab illa excipiat hoc particulare, qđ deſtruxerat ipſe reſpondens, & remanebit ſub hoc quæſito. Et ſi interrogans apponeret hanc conditionẽ primo in præmiſſa, priuſquàm interrogaret de illa præſtantius eſſet, quia ipſe reſpondens non inueniret aditum ad inſtandum. verbi gratia, quòd interrogans poneret, quòd ille, à quo ſeparatur ſcientia de re, obliuiſcitur illius. Et reſpondens inſtabit, quòd ſcientia aliquando ſeparatur à ſcientia in corruptione ipſius ſcii, hæc autẽ non vocatur obliuio,
I Quando autem interrogans appoſuiſſet cõditionem, quòd ille, à quo ſepatatur ſciẽtia de re ipſa re permanente obliuiſcatur, non inueniſſet reſpondens aditum ad negandum hanc præmiſſam, & oportuiſſet eũ admittere illam, definiens enim præmiſſam Dialecticam, quæ inquiſitione conſtruitur in hac arte, eſt, ꝙ inueniatur prædicatum in maiori parte ſui ſubiecti, & quòd nõ ſit ipſius aliqua inſtantia, aut quia nõ ſit aliqua inſtantia in ipſam, aut quòd ſit illius aliqua inſtantia, ſed illam non æſtimemus in hac arte. Quãdo K
vero inſtaret reſpondens, quòd ſit æquiuocum nomine prædicati, aut ſubiecti præmiſſæ vniuerſalis, expediret interrogantẽ vti diuiſione nominis æquiuoci ſecundũ omnia ipſius ſignificata, quæ ſignificatet, deinde explicare illi ſignificatũ, quod intendebat cõmonſtrare in ipſa inquiſitione. ũerbi gratia, quando interrogans propoſuiſſet concludere, ꝙ nõ ſit homini aliquòd membrũ, quin ſit ei propriũ, vt in poematibꝰ fettur de cẽtauro & minotauro, ꝙ ſuis ſuperioribus mẽbris ſit homini ſimilis, & inferioribus mẽbris ſimi- L
lis ſit alij animali. Reſpondens autẽ inſtaret dicens, quòd picto non eſt caput, & ipſius eſt caput imaginii, quã formauerat. huius autẽ erroris cauſa eſt æquiuocatio illius dictionis ipſius, aliquãdo enim ſit pro eo, quòd res nõ ſit pars ſpeciei, cui attribuitur per hanc dictionẽ. Et ſimiliter dicitur, ꝙ ipſius hominis ſint mẽbra organica, & membra ſimilaria. Et aliquãdo ſit ſecundum modum atttibutionis ipſius, ſcilicet, aut attributionis affectus, aut attributionis habitus, aut alius attributionis: & hoc modo dicitur, ꝙ hæc veſtis ſit M
ipſius talis, ſiue fuetit ipſius acquiſitio, ſiue quòd arte illã fecerit. Hæc itaque eſt ſumma eorũ, quæ expedit interrogantem facere tẽpore inquiſitionis ſingularum rerũ. Quando vero vteretur ſyllogiſmo ſine inquiſitione, expedit, ꝙ de duabus ſyllogiſmi ſpecieb⁹ vtatur ſyllogiſmo recto, nõ ſyllogiſmo impoſſibilis, rectus enim expediẽtior eſt ad hoc, & vtiliot, quando poſſibilis fuerit: huius autẽ cauſa eſt, quoniã diſpoſitio huius artis quo ad hanc rem differt

à diſpoſi-

A à diſpoſitione artis demõſtrationis, quicquid enim cõmonſtratum fuerit ſm artẽ demõſtrationis vtriſque ſyllogiſmis ipſius eſt demõſtrationis firmitas vna, verumtamẽ ſecundũ hanc artẽ res nõ ita eſt. Impoſſibilis enim ſylogiſmus cõcludit ducẽdo ad falſum, ꝙ eſt contradictorium illius, ꝙ concludere propoſuerat. Id autẽ, quod in hac arte gerit vicem falſi, eſt abſonum fictum. Et aliquãdo contingit, quòd inueniantur ambo cõtradictoria diuulgata, & non cõcludãt abſonũ fictum, & interdum cõcludant abſonũ fictum: ſed
B non eſt maxime fictum abſonum. Ficta autem abſona, quæ in hac arte gerunt vicem falſi in demonſtratione, ſunt illa ficta abſona, quæ reſpõdens renuere nequit, & hoc eſt fictũ abſonum, quod eſt notæ nefandũ. Quo vero modo vnum, idem quæſitum commonſtretur per impoſſibile ꝙ recte, iam cõmõſtratũ eſt in libro Priorum Analyticorum. Iam itaque elocuti ſumus, cũ quo fiat ſylogiſmus, & cũ quo fiat inquiſitio, & cum hoc ediximus, quid expediat interroganti facere in diſpoſitione inquiſitionis, & ordine inſerere in-
C ſtantiã reſpondentis ei, & enarrauimus etiam quę ſpecies ſyllogiſmi ſit ei vtilior in hac arte. Nefandas vero præmiſſas in hac arte expedit cauere illas, quæ fuerint maxime diuulgatæ, & hæc quidem ſunt duæ ſpecies, quædã ſpecies eſt illarũ, quarum inſtãtia eſt nefanda, prout eſt illa, Deus omnia poteſt: & aliqua ſpecies eſt, cuius inſtantia eſt difficilis, ob modicam inuentionem ſuę inſtantiæ, aut quia illius non ſit inſtantia aliqua. Et hæ quidem ſunt præmiſſæ, quę pro maiori parte ſuorũ ſubiectorũ ſunt ſub ſenſu, præter D ꝙ cõſtet nobis aliqua res illis repugnãs. Et quãdo reſpõdẽs interrogaretur de talibus præmiſſis, & eas negaret, interrogãtis eſſet ipſum capere & caſtigare, & hæ ſunt præmiſſę, quę ſunt maxime diuulgatæ in hac arte. Cõcluſio vero nõ profertur ſecundũ modũ interrogationis, ſed puatenus eſt cõſequens ex admiſſione præmiſſarũ. Quãdo enim protuliſſet eã, ſm ꝙ ſit conſequens, poſſet reſpõdens renuere ipſum, ex quo eius eſt hoc ſm hanc artem, tanto fortius quãdo eã protulerit ſm modum interrogationis, quia putandũ eſt ꝙ E I reſpõdens nõ admitteret eam, & nõ obiceret illi in hoc, ꝙ inde lucraretur. Expedit autẽ ſcire, ꝙ non quælibet interrogatio eſt Topica, prout eſt interrogatio quid ſit homo, aut interrogatio quot modis res dicatur: ſed Topica interrogatio eſt, ad quam reſpondentis eſt reſpondere, ſit, aut non. prout dicimus, nunquid mũdus ſit nouiter factus, aut nõ, ad quod reſpondenti nõ eſt niſi vna reſponſio, prout eſt reſponſio ad quid ſit homo, ꝙ ſit animal rationale, aut quot modis dicatur bonũ? quia
F dicitur de honeſto, vtili, & pulchro. Fit autem hic modus interrogationis Topicus, quando illum protulerit interrogans modo quo reſpondens poſſit ad illam reſpondere per alterum duorũ contradictoriorum, vt dicat, an homo ſit aĩal rationale, nec ne? & an bonũ dicatur de tali & tali, nec ne? & quãdo reſpõdens non admitteret ei hoc illud, admitteretur ei ꝙ eũ interroget quot modis dicatur bonum apud illum, aut quæ ſit hominis definitio apud illum? Quòd autẽ interrogatio protrahat

moram,

G moram, pluſquàm decerneretur ex præmiſſi faciundis pro quæſito, hoc eſt, dicere neceſſarias, & eas, quæ deforis ſunt, eſt vtique vilis actus in interrogatione: quando enim hoc fieret, putaretur fieri ob alteram duarũ rerũ, aut quia nimium amplificet orationẽ, & multiplicẽtur interrogationes de vna eadẽ re, aut quia interroget, quod inutile ſit ad concluſionẽ, & confidet obiicere ei, & lucrari, aut videbitur ei quòd recedet. Et expedit interrogantem ſcire, ꝙ inueniantur quædam poſitiones, quas difficile eſt deſtruere ob difficultatẽ argumẽtationum, quæ illis inſtent, & modicã illatum inſtantiam. Et ideo harum earundem obſeruatio facilis ſit reſpõdẽti. Et poſitiones quidẽ, quarũ deſtructio difficilis ſit ob difficultatem argumẽtationũ, quæ illis repugnent, ſunt quatuor ſpecierum. Quarũ vnius ſunt principia nota prima artium, prout eſt cõſtructio vnitatis in Arithmetica, & puncti in Geometria, & ſicut dicere, quòd de quauis re verax ſit affirmatio, aut negatio. Secũdæ autẽ ſunt res poſtremæ remotæ a principijs, prout eſt dicere, an anima ſit immortalis, nec ne? Et tertiæ ſunt res proximę principio. Et quartæ, res, quarũ elocutio ſit nomine æquiuoco, aut nomine accommodato. Cauſæ vero difficultatis inueniendi ſyllogiſmos de principijs ſunt, quia, quãdo interrogans procuraret commonſtrare aliquã rem, quæ fiat de illis, prius indigeret admitti illorum definitio. prout fit, quando nos proponimus commonſtrare, quòd de qualibet re verax ſit affirmatio, aut negatio, prius indigemus explicare affirmationẽ, & negationẽ. Et hoc idem euenit de omni, cuius definitionem ſumere indigemus primo, quando ſcrutatur de illo. prout dicim⁹, an De⁹ ſit, & an natura ſit? & an vacuum ſit, nec ne? & magis accidũt obſcuritates in talibus, quando contemnuntur, & quæritur de illis eſſe aliquã rem, aut impoſſibilem eſſe præter quòd definierint. Vt qui quæreret, an vacuũ ſit, præter quòd ſciat quid vacuum nomẽ ſignificet. Cauſa autẽ difficultatis admittendi definitionẽ eſt multitudo illorum, quorum interrogans indiget, quòd ei admittat reſpõdens de eſſendo conditiones requiſitas ad illam, vt quòd inſit definito, & quòd ſit prædicatũ de illo, in eo ꝙ quid ſit, & reliquę cõditiones præpoſitæ de definitione. Et hæc erit cauſa, qua ex illis reſpõdens offendat plures inſtãtias: & ideo illius deſtructio fit facilior contra ipſius cõſtructionẽ. Et hæc eadẽ eſt cauſa difficultatis inueniendi argumẽtationes de rebus poſtremis, quoniam commonſtrantur pluribus præmiſſis, quas interrogantem difficile eſt capere, & reſpõdenti nõ deeſt id, quo facile feratur inſtãtia. Cauſa vero difficultatis ſyllogizandi ad res proximas principio eſt paucitas præmiſſarũ, quæ ſiunt ad illas, & in his decet interrogãtem vti occultatione, vt decet ei in rebus, quę ſunt a principijs diſtãtes. Verumtamen cauſa difficultatis ſyllogizandi ad illud, de quo elocutio fuerit æquiuoca, aut accommodata, eſt, quia, quando dictio æquiuoca non traderet vnũ idem ſignificatũ, fieret forma cuiuis rei, quæ cõtingeret de modis conſtructionis, & deſtructionis. Si autem interrogans caperet de illis ſignificatum vtile, nõ eſt reſpondentis dicere

H

I

K

L

M

A tis dicere, nolo hoc ſignificatum, ꝙ intelligebas. vt ſi interrogetur, an orbis ſit æternus, nec ne? quia nomẽ orbis eſt æquiuocum, quod dicitur de toto, & dicitur de aliqua ſuarũ partium. Et exẽplum huius in accommodatis eſt oratio illius, qui dicit, quòd marẽ ſit terræ ſudor, qui in ipſius fundo collectus eſt, quia ſi deſtruxerit ſignificatũ accõmmodatum, diceret, nolo niſi ſignificatum verũ, & ſi deſtruxerit verũ, diceret, nolo, niſi ipſum ſignificatũ accommodatũ, & nõ eſt illius propoſitũ, et lucraretur. Et hanc quidem ob cauſam definitiones, quæ æquiuocę, aut accommodatę dicuntur, difficile eſt deſtruere, licet illarũ deſtructio ſecundũ præcedentia ſit facilis, quando autẽ hoc ita eſt, quòd hæ ſint cauſæ difficultatis deſtructionis poſitionũ, præter quòd coniectetur, vnde ſit difficultas illarum, quas interrogans intendat deſtruere. Expedit itaque, quãdo difficilis ei fuerit deſtructio alicuius poſiti, præter quòd cõſideret, vnde ſit illius difficultas, ꝙ innitatur his modis, quia nõ euaderet vnum eorum, aut plures, quàm vnum. Et ſi illius cauſa fuerit, quia

C indigeat definitione, exordiemur prius definitionem. Si autem illius cauſa fuerit nominis æquiuocatio, prout eſt dicere, an orbis ſit æternus, nec ne? incipiemus a diuiſione illius, quod ſignificat ipſum nomẽ. Si autẽ illius, difficultatis cauſa fuerit multitudo præmiſſarum, quæ in medio ſunt, pront eſt dicere, an cœlum ſit graue, aut nec graue, neque leue? expedit illas proferre, adeo ꝙ nullam rẽ illarũ omittamus. Contiogit autẽ aliquãdo dubitare quid expediat interrogantem facere, quã do nõ inueniret per quid procuret D illud cõmonſtrare niſi per præmiſſas modicæ diuulgationis, & ſi interrogaret de illis, nõ confidit, quin illas neget ipſe reſpõdens, ſi nõ interroget de illis primo, & proponat interrogare de præmiſſis, quarum concluſio ſit difficilis ad quæſitum ob multitudinem illatũ cõcluſionum, quæ intercidunt ei & primis principijs. Doctrina vero eſt, quòd primo proferat præmiſſas, quæ ſunt notiores, donec per illas cõmonſtret præmiſſas, quę fuerint quęſito ꝓxime.

Hæc itaque eſt ſumma eorum, quæ dicta ſunt pro interrogante, & E quo modo debeat eſſe interrogatio, & ordinis ſeries.

Loci pro reſpondente. Cap. III.

DE reſponſione autẽ primum quidem determinandum, quod nam eſt opus bene reſpondẽtis, quemadmodum bene interrogantis. Eſt autẽ interrogãtis quidẽ ſic deducere orationẽ, vt faciat reſpondẽtem dicere inopinabiliora, quã ea, quæ ꝓpter poſitionẽ ſunt ne F ceſſaria: reſpondentis vero non propter ſe apparere, accidere impoſsibile, aut quod præter opinionẽ eſt, ſed propter poſitionẽ: nã alterũ fortaſſe peccatum, ponere primum quod nõ oportet, & poſitum non ſeruare aliquo modo. Quia autem ſunt indeterminata ñs, qui propter exercitationem, & experientiam orationes faciunt (nam non eædem cõſiderationes, & diſcentibus, & docenti-

44. locus. Decimus.

45. locus. declatio.

G docentibus, & concertantibus, neque his, & ñs qui exercent se inuicem inſpectionis gratia: nā diſcenti quidem ponenda ſunt ſemper ea, quæ videntur, neque enim conatur falſum vllus doce re, concertantium vero interro gantem quidem videri aliquid facere oportet omnino, reſpon dētem autem nihil videri pati) & in Dialecticis congreſſioni- qus, quæ nō concertationis gra tia, ſed experimēti, & inſpectio- nis orationes faciunt, nondum H enucleatum eſt quo pacto opor teat cōiectare reſpondentem, & qualia dare, & qualia non, ad be ne, aut non, ſeruandam poſitio- nē: quoniā (inquam) nihil habe- mus traditū ab alīs, ipſi aliquid dicere tentemus. Neceſſe eſt au- 46. locus declatio. tem reſpondentem ſuſtinere ora tionem, ponēdo aut probabilē, aut improbabilem poſitionem, aut neutram, & aut ſimpliciter probabilem, aut improbabilē, aut indeterminate, vt huic ali- I cui, vel alī. Nihil autē refert quo modo cunque dū ea probabilis, aut improbabilis ſit: nam idem mǫdus erit bene reſpondendi. vel dādi, vel non dandi quod in terrogatū eſt: nam, cū improba- bilis eſt poſitio, neceſſe eſt, & cō cluſionem probabilem fieri, cū vero probabilis, improbabilē, nam oppoſitum ſemper poſitio nis interrogans concludet: ſi au tem neq; probabile, neque im- probile quod poſitū eſt, & con- 47. Locus Declatio. cluſio erit tatis. Quoniā autem bene ſyllogizans, ex probabilio K ribus, & notioribus propoſitū demonſtrat, manifeſtū eſt, quòd quādo ſimpliciter eſt improba- bile q; proponitur, nō dādum eſt reſpondenti, nec quod nō vi- detur ſimpliciter, nec quod vi- detur quidē, min⁹ aūt cōcluſio ne videtur. Nā, cū improbabilis eſt poſitio, probabilis eſt cōclu- ſio, quare oportet quę ſumūtur, probabilia eſſe omnia, & magis probabilia quàm qđ proponit, ſi debet per notiora quod min⁹ notum eſt concludi, quare ſi ne L que tale eſt quippiam eorū, quę interrogātur, nō ponendum eſt reſpondenti. Simpliciter autem 48. Locus Declatio. ſi eſt probabilis poſitio, dilucidū eſt, quoniam concluſio ſim- pliciter improbabilis: ponendū igitur, & quę videntur omnia, & eorum quę non videtur, quę cunq; minus ſunt improbabilia cōcluſione: nā ſufficienter ſic vi- debitur diſceptatum eſſe. Simili 49. locus Declatio. ter autem erit, & ſi neq; impro- probabilis, neq; probabilis eſt poſi- M tio. Nā, ſic & quę videnť omnia dādū, & eorū quę nō videntur, quęcūque minus ſunt improba bilia cōcluſione: ſic enim proba biliores accidit orationes fieri. Si igitur ſimpliciter quidē pro- 50. locus Declatio. babile, vel improbabile qđ po- nitur, ad ea quę videntur ſimpli citer, cōparatio facienda. Si autē non ſimpliciter probabile, vel improbabile ſit, quod ponitur, ſed reſpōdenti, ad ſeipſum quod videtur, & quod nō videtur iu- dicando,

A dicendo, ponendum, vel nō ponendum. Si vero alterius opinionem tutetur respondens, manifestum, quoniam ad illius intelligentiam aspiciendo, ponere singula debet, & negare, quare & qui curāt extraneas opiniones, (vt bonū & malū esse idē, quēadmodum Heraclitus inquit,) nō dant nō adesse simul contraria eidem, nō unia nō videntur eis hæc, sed quia secundū Heraclitum sic dicendū. Faciunt hoc autē & qui suscipiunt abinuicē B positiones, coniectant enim ac si is dicat, qui ponit, manifestū igitur, quæ coniectandū rūdenti, sive simplr probabile, sive alicui positū est. Qm̄ autem est necesse omne qđ interrogatur, aut probabile, aut improbabile esse, aut neutrū, & ad orationem, aut nō ad orationē attinere qđ interrogat, si sit quidē qđ videt, & non ad orationem, dādum est dicendo, quod videtur. Nō enim interimitur, posito eo, quod in principio: si vero nō videtur, & non C ad orationem, dādum quidem, & consignificandū cp non videtur, ad deuitationem absurditatis. Si vero sit ad orationem, & videatur. dicendū, quoniam videtur quidem. sed valde propinquū ei quod in principio est, & interimit eo posito qđ propositū est. Si autē ad orationem quidē, valde autē probabile postulatum, dicendū qđ accidit hoc posito, at valde absurdū esse qđ proponitur. Si vero neque probabile, neque improbabile, si nihil quidē ad rationem, dandum nihil determinando. Si autē ad orationem, consignificandum quod interimitur (posito eo) cp in principio est. Nam, sic & qui respōdet nihil videbit propter hoc patiſi quidē præuidēs singula posuerit, & qui interrogat, assequetur syllogismum positis ab eo omnibus probabilioribꝰ cōclusione. Quicunqꝫ vero non ex probabilioribus conclusione conātur syllogizare, perspicuū, E quoniam nō bene syllogizant, quare cùm sic interrogant, non ponendum. Similiter autem & in ñs, quæ obscure, & multipliciter dicuntur, occurrēdum est. Nā, quia datū est respōdenti nō discenti, dicere nū disco, & multipliciter dictum non ex necessitate confiteri, vel negare, manifestum, quoniā primū quidē nisi planum sit quod dicitur, non cunctādum vt dicat haud intelligo: nā sæpe ex eo quod nō clare interrogātibus dāt, occurrit aliquid difficile. Si autem notum F quidem sit, multipliciter autem dictum, si in omnibus quidē verū vel falsum sit quod dicitur, dādū simpliciter quod dicit, vel negandū: sī vero in aliquo quidē sit verum, in aliquo autē falsum, significandum est qđ multipliciter dicit, & quia hoc quidem falsum, illud autem verū. Nam, cùm posterius distinguitur, immanifestū si & in principio ābiguū animaduerterit. Si

autem

D

E

F

1. Locus Declauo.
2. Locus Declauo.
3. Locus Declauo.
4. Locus Declauo.
5. Locus Declauo.
6. locus Declauo.
7. Locus Declauo.
8. Locus Declauo.
9. Locus Declauo.
10. Locus Declauo.
11. Locus Declauo.
12. Locus Declauo.

G autem non præuiderit dubium, ſed in alterū aſpiciens poſuerit, dicendū ad eum, qui in alterum ducit, quoniam non ad id aſpiciens dedi, ſed ad alterum eorū. Nam pluribus exiſtentibus, quę ſub eodem nomine, vel eadē oratione ſunt, facilis eſt ambiguitas. Si vero & dilucidum ſit, & ſimplex quod interrogatur, aut ſic, aut non, reſpōdendum. Quoniam autē omnis propoſitio ſyllogiſtica, aut earum aliqua eſt, ex quibus ſyllogiſmus, aut propter aliquam illarum, manifeſtum, ꝙ quandoꝙ alterius gratia ſumetur, ex eo ꝙ plura ſimilia interrogant. Nā, aut per inductionē, aut per ſimilitudinem, plerunꝙ vniuerſale ſumunt: ſingularia igitur oſa ponendum, ſi ſint vera & probabilia. Ad vniuerſale autē tentandū inſtātiam ferre. Nā ſine inſtantia vel quæ ſit, vel quæ videatur, prohibere orationem, proteruire eſt: ſi igitur multis apparentibus, nō de-
I derit vſę qui non habet inſtantiam, manifeſtum eſt, quoniam proteruit. Amplius, ſi neꝙ contra argumētari habeat quòd nō verum, multo magis videbitur proteruire, quanuis nec hoc ſufficiat: nam cōplures orationes opinionibus contrarias habemus, quas difficile eſt ſoluere, velut Zenonis, ꝙ non cōtingit moueri, neque ſtadium pertrāſire: ſed non propter id, quæ ſunt oppoſita his, nō ponendum, ſi igit qui neque contra argumentari habet. neque inſtare nō ponit: K dilucidum, quoniam proteruit: eſt enim in diſputationibus proteruia, reſponſio præter dictos modos, ſyllogiſmi deſtructiua. Suſtinere autem & poſitionem. 65. Locus Declatio. & definitionem, ipſum ſibiipſi oportet præargumentando. Nā ex quibus interimūt interrogātes quod proponitur, manifeſtū, quoniam ῆs aduerſandum. Inopinabilem vero ſuppoſitionem cauendū ſuſtinere. Erit aūt 66. Locus Declatio. inopinabilis multipliciter: nā, L & ea ex qua abſona contingit dicere: vt ſi omnia dicat aliquis moueri, aut nihil, & quæcῆqꝫ peioris moris eſſe eligenda, & quæ contraria cōſilῆs, vt ꝙ voluptas bonum, & iniuriam facere melius quàm iniuriam pati: nam nō vt orationis gratia ſuſtinentem, ſed, vt ea quæ videantur dicentem oderunt. Quæcunque vero 67. Locus Declatio. orationum falſum ſyllogizant, ſoluēdū interimēdo id propter quod fit falſum. Nam non is qui quoduis interimit ſoluit, ne qui M dem ſi falſum eſt quod interimitur: habere enim poteſt plura falſa oratio, vt ſi quis ſumat ſedentem ſcribere, Socratem vero ſedere: accidit enim ex his, Socratem ſcribere, interempto igitur Socratem ſedere, nihil magis ſoluta eſt oratio, quamuis falſum ſit poſtulatum, ſed non propter id oratio falſa: nam ſi quis ſit ſedens, non ſcribēs autem, nō amplius in tali, apte accommodabitur eadem ſolutio, quare non id interimendum

61. Locus declatio.

63. Locus Declatio.

64. Locus declatio.

A interimẽdũ, ſed ſedẽtẽ ſcribere: non enim omnis qui ſedet, ſcribit. Soluit igitur omnino, qui interimit id, propter q̃ fit falſum: nouit autẽ ſolutionẽ, qui ſcit q̃ propter id falſa oratio: quemadmodũ in ijs quæ falſo deſcribuntur. non enim ſufficit inſtare, ne quidẽ ſi falſum ſit quod interimitur, ſed & idpropter quod falſum aſſignandum: ſic enim erit manifeſtum vtrũ præuidẽs aliquid, an non, facit inſtantiam.

Sermo de præceptis reſpondentis.

B *Cap.* 3.

QVomodo autem fiat reſpõſio expedit, q̃ eloquamur poſtq̃; ſciuerimus, q̃ vltra conditiones interrogationũ, & reſpõſionum ſint illæ, quæ ſunt quærẽtiũ, & reſpõdentiũ, bene interroganiũ, & bene reſpõdentium, & ſunt illi, quorum propoſitũ eſt exerceri in hac arte, & ponere quæſitũ de quo eloquantur ſm modum ſcientiæ demõſtratiuæ, non illis, quorum intẽtio eſt agoniſtice vincere. Bene interrogantis. n. eſt cogere reſpondentẽ, vt ei admittat, q̃ illi cõcludit, aut neget diuul-

C gata, quæ admiſerat. Et bene reſpõdẽtis eſt, quãdo caueritpoſitionem, quã obſeruare eſt impoſsibile, præponat interloqui interrogando diuulgata, quę illam deſtruerẽt, & quę illæ deſtructurus eſt, priusq̃; ea admittat: error. n. poſitionis nequit eſſe ſine errore ponẽdi aliquã rẽ, præter q̃ caueat, quod deceat. Illius vero, cuius intentio eſt vociferare, & agoniſtice vincere, interrogãtis intẽtio eſt deſtruere poſitum. Si autẽ viſum fuerit de eius negocio, q̃ iam illud deſtruxerit, quomodocunque cõtigerit, & reſpõdens propoſuerit D huius cõtrariũ, ob hoc itaq; fit his, q̃ interlocutores aliquãdo reſpõdẽs negabit diuulgata, & difficile fit ei admittere, qđ expediret ei admittere, & interrogãs etiam aliquando interrogationes, quę nõ eſſent ſm modũ beneficãdi interrogationẽ, ſicut reſpõdens aliquãdo reſponderet aliquã reſponſionem, quæ nõ eſſet ſm modũ beneficandi reſpõſionẽ. Illorũ vero, quorũ intentio eſt ſcientia & diſciplina, docens qnidẽ proponit producere ſcĩam in ipſum diſcipulũ, & hæc eadẽ eſt intẽtio addiſcentis. Hoc autem fit per res veraces, E propterea nõ ponerent, quod nõ ſit verax, ex quo neuter illorum (vt ait Ariſt.) intendit diſciplinã falſi. Hoc autẽ cõſtitutio dicamus, q̃ poſitiones, quas reſpõdens procurat ſuſtinere, nõ euadũt tres ſpecies, aut q̃ poſitũ ſit diuulgatũ, aut ſit non diuulgatum, aut neque ſit diuulgatũ, neque nõ diuulgatũ, & eſt illud, de quo nõ eſt vulgo aliqua opinio de illo, vt an latro moueatur, aut non moueatur. Diuulgatum autem, aut eſt diuulgatũ ſimpliciter, vt q̃ Deus ſit, aut diuulgatũ apud aliquã ſectam, F prout apud Peripateticos eſt, q̃ cœlũ nõ ſit leue, neq; graue. Et ſi fr nefandũ partitur his duabus partibus: quoddam itaq; eſt nefandum apud omnes, vt q̃ Deus nõ ſit, aut ſit impotens, & quoddã eſt nefandũ relatione cuiuſdã gentis, prout eſt Ideas eſſe apud Peripateticos. Quando autem poſitum fuerit non diuulgatũ, neceſſario expedit eſſe id, quod interrogãs procurat cõcludere diuulgatũ. Et quãdo fuerit ipſum poſitũ diuulgatum, illius intentio eſt ipſum concludere non diuulgatũ, in-

G terrogãtis. n. intentio eſt cõcludere poſiti oppoſitũ. Et ſimiliter quãdo poſitũ nõ fuerit diuulgatũ, neq; nõ diuulgatũ, expedit concluſionẽ eſſe ſm hanc poſitionẽ. Ex quo autẽ qui interrogationẽ beneficat, conſtruit ſyllogiſmũ ex præmiſſis notioribꝫ, & magis diuulgatis q̃; ſit ipſa cõcluſio, notũ eſt, ꝙ, quãdo poſitũ fuerit ſimpliciter nefandũ, expedit reſpondẽti, ꝙ non admittat, ꝙ eſt ſimpliciter diuulgatũ, quia illud cõcluderet cõtrariũ illius, qđ poſuerat. Et ſimiliter nõ expedit ei admittere, qđ eſt improbabile, quãdo enim admitte-
H ret ex aliqua præmiſſa, quod nõ eſt ſimpliciter improbabile, ſit ibi aliquod probabile & diuulgatũ, & illa cõcluderent, quæ eſſent aliqualiter probabilia, quæ autẽ aliqualiter probabilia ſunt, opponuntur ſimpliciter improbabili, vt ſi parẽtũ interfectio ſit ſimpliciter improbabilis, abſtinẽtia ab ipſorũ interfectione non eſt maxime laudãda probabilis. Sed expedit reſpõdẽti inſpicere tales præmiſſas, & fuerint minus improbabiles cõcluſione, nõ debet eas admittere, quia eſſent laudabiliores, & probabiliores cõcluſione: & hæc eſt con-
I ditio laudãdi ſyllogiſmi, ꝙ interrogãti non eueniat de eo increpatio à reſpõdẽte, ſi autẽ fuerint magis improbabiles cõcluſione, eſt ibi minus laus, & nõ eſt eius aliquid, quo id admittat, quoniã ſi ex illis interrogãs cõcluderet cõcluſionẽ, eſſet ibi laus quædã, quæ opponeretur eius poſitioni, & nõ ꝙ ipſum increpet ob eſſe cõcluſionẽ magis diuulgatã præmiſſis. Illæ vero, pro quarũ admiſſione nõ eſt eius aliquid, ſunt præmiſſæ ſimpliciter improbabiles, quoniam quando proferret ſyllogiſmum, nõ concluderet niſi improbabile, & ſi K concluderet aliud ab hoc, eſſet eius increpare interrogantẽ: hoc enim nõ eſt impoſſibile, ſed hoc eſt per accidẽs, prout ex premiſſis falſis cõcluditur cõcluſio vera. Si autẽ poſitio fuerit ſimpliciter diuulgata, manifeſtũ eſt, ꝙ id qđ interrogans intendit cõcludere, eſt deſtructio diuulgati improbabilis: ſicq̃; expedit, ꝙ admittat præmiſſas diuulgatas, quia diuulgatũ nõ concludit improbabile per ſe, ſed cõcluderet ipſum per accidẽs, & eſſet reſpõdẽtis ipſum increpare, & nõ admittere improbabile, ꝙ nõ
L eſt maxime, niſi quãdo illæ fuerint minus improbabiles, q̃; concluſio, quia ſi cõcluderet ex eis improbabile quoddam oppoſitũ alteri poſito, ꝙ ſit ſimpliciter diuulgatũ, cui iam opponitur, ꝙ nõ fuerat ſimpliciter improbabile, illius eſt ipſum increpare, ex quo id, ꝙ cõcludit improbabile oporteat eſſe notius in improbabilitate. Si vero poſitio fuerit diuulgata apud aliquam ſectã præter alias ſectas, aut apud aliquẽ vnum eundẽ hominẽ, expedit reſpõdẽti, ꝙ nõ recipiat, ꝙ nõ eſt laudabile apud hanc illã ſectã, aut apud illũ hominẽ, ſiue fuerit laudãdũ apud omnes,
M aut nõ, quoniã expedit, quòd ſit ipſius poſitio, aut ipſius ablatio cuilibet, qui illud ponat ſm hanc opinionem. exẽpli gratia, quia Heraclitus opinabatur ꝙ bonum & malum eſſent vnum & idem, & homines q aſſeuerabant eius opinionẽ eſſe laudãdã, apud eos eſt hæc poſitio, ꝙ non admittatur cõtraria nõ concurrere in vno ſubiecto, hoc enim licet ſit diuulgatum apud omnes, eſt tamen improbabile apud illum, qui eſt huius opinionis. Si autem poſitio non

fuerit

A fuerit laudabilis, neque non laudabilis, manifeſtū eſt, ꝙ cōcluſio, quā interrogās procurat concludere, eſt huiuſmodi, & expedit ei admittere, quod eſt laudabile, aut improbabile, & nō admittunt id, quod non ſit laudabile, neque id qđ eſt laudabile, quia ſi id ei cōcluſerit, quod nec ſit laudādum neq; improbabile, ex eo quod eſt laudandum, aut improbabile, reſpondentis eſſet ipſum increpare: ſicque iam videtur, quas res expediat reſpondentē intēdere in omnibus ſpecieb⁹ poſitionū, & quæ ſint res, quas fugere ei expediat. Ex quo
B omne quod ab eo interrogat, aut eſt probabile, aut improbabile, aut nec probabile, nec improbabile, & vnaquæq; harum trium ſpecierū, aut ſit ex rebus, quibus indigemus ad cōclu ſionem, aut ex his, quib⁹ nō indigemus ad concluſionem, ſicque expedit reſpōdenti, ſi velit bene reſpōdere de ſingulis his ſex ſpeciebus, & ꝙ non ſequatur ei redargutio in oratione, cuius putetur ipſe fuiſſe cauſa, aut quādo interrogatur de eo, ꝙ eſt probabile, ſed eſt inutile concluſioni, eius eſſet ꝙ daretur, & oſtendat ſe noſſe illud. Si autē fuerit improbabi
C le, & inutile, & iterū eius eſt dare illud, ſed cōſignificandum eſt illi, ꝙ ſit improbabile, per hoc enim euaderet, ꝙ de eo putet, ꝙ admiſerit, qđ latuerit ei eſſe verum & diuulgatū, aut fuerit probabile, & de rebus vtilibus concluſioni, & hoc expedit, ꝙ nō negetur, negare enim diuulgata nō eſt operis bene reſpōdētis, ſed ipſum admittit poſtq̄; edixerit, quod ex illius admiſſione ſequatur deſtructio poſiti, & per hoc euaderet, ꝙ nō putetur de eo, ꝙ defectus prouenerit eius cauſa, nō occaſione quæſiti, prout facit medicus in praua ægritu D
dine, in qua præfert & prædicit, qđ nō ſanet, & ꝙ defectus nō ſit occaſio ne eius medicinæ. Si autē id, de quo interrogat ſit de rebus, quarū indigemus ad cōcluſionē, ſed eſt improbabile, expedit ꝙ nō admittat illud ob ſyllogiſmi defectū, qui ex illo ſequitur, ẽ dicēdo, ꝙ ſi illud admitteret, ex inde ſequeretur concluſio. Si vero fuerit nec probabile, neq; improbabile, nec vtile cōcluſioni, expedit ipſum non admittere, nec de eo aliquā rem dicere. Si vero huiuſmodi fuerit, & eo indigemus ad cōcluſionē, expedit itaq; cōſignificare, ꝙ E
indigeamus eo ad cōcluſionē, excepto quòd nō admittat, & neget ipſum, hoc itaque opere reſpōdens bene reſpondiſſet, & euaderet ꝙ nō putetur de eo, quòd defectus interlocutionis euenerit eius cauſa.

Interrogans autem bene interrogaret, quando ſyllogiſmum com poneret ex præmiſſis, quæ fuerint magis diuulgatę, quàm ſit diuulgata concluſio, quando vero non fuerint magis diuulgatę, quam ſit diuulgata ipſa concluſio, non conuenit interrogare de illis, vt ex eis fiat ſylls, neq; rndēti cōuenti illas admit I
tere. Qn̄ aūt ītterrogās interrogaret reſpondentē, non euaderet, quin dictiones, quibus interrogaret, ſint notæ ſignificationis apud reſpondentem, aut ſint extraneæ ignotæ concluſionis. Et vtroque modo non euaderet, quin ſint de his, quæ dicuntur vniuocæ, aut æquiuocæ. Quando vero fuerint ignotæ concluſionis, reſpondentis eſt ipſum interrogare de illarū ſignificatione, & hoc non eſt ei vitium in hac arte. Si enim admiſiſſet ei, quòd interro

De preceptis interroganus.

G gaſſet, præter qđ ſciũerit illius ſignificationem, & perinde cõcluſiſſet ei cõtradictoriũ ipſius pſitionis, & voluerit obſtare, quòd nõ intellexiſſet illas dictiones, quas ad miſerat, ſuſpicaretur de eo, quòd hoc eſſet eius crimẽ cauillationis, & nõ iuſtificaret de eo, ꝙ ratiocinat⁹ eſſet poſtea de hoc, ex quo putaret ꝙ ideo eſſet excuſat⁹, quia eſſet deſtructa ei⁹ poſitio. Si vero dictiones fuerint notæ ſignificationis, ſed ſint de his, quæ multipliciter dicũt, expedit inſpicere an omnes res, de quib⁹ dicit prædicatum, ſint veræ de ſubiecto. Si autem ſubiectum dicatur ſm vnũ ſignificatũ, aut de omnibus ſignificatis, quibus dicitur ſubiectum, ſi vtraque dicãtur multipliciter, nõ euaderet enuntiatio reliquã harũ triũ partitionũm, & quando res in illis eſſet vno horũ modorũ, reſpõderet de illis ſic, aut non. Si autẽ fuerit in illis aliquod ſignificatũ mendax, quãdo alterũ eſſet verax, expedit diſtinguere nomẽ æquiuocum ſecũdum omnia eius ſignificata, & explicare verax ipſorũ à mẽdaci, prius quàm interrogans cõcludat cõcluſionẽ, hoc eſt ei melius, quoniã ſi poſtponeret I partitionẽ cognitioni cõcludenti ipſam concluſionẽ, putaretur de eo, ꝙ non intellexiſſet, quòd nomen ſit æquiuocũ, ꝙ defectus huius, aut ignorãtia, ꝙ nomen ſit æquiuocum, eueniſſet ab eo, quoniam nõ videtur Ariſtoteli, ꝙ reſpondentis ſit notificare interrogãti, poſtquàm conceſſerit concluſionẽ, quòd nõ poſſit eſſe ſignificatum, pro quo interrogans intellexiſſet ipſam concluſionem, & non eſſet interrogantis ſuſpectum ipſum habere hic diuerſimode a diſpoſitione nominis ignotæ ſignificationis, non enim ſuſpicaretur de eo hic, ſicut ſuſpicaretur ibi. Quãdo enim dictiones ſignificarent vnum ſignificatum, & admiſerit eas, deinde poſt hæc excuſatus eſſet, quòd eas nõ intellexiſſet, nõ admitteretur eius dictum de hoc, & haberetur ſuſpectus. De dictionibus vero notis ſignificatione, quæ vniuocæ dicuntur, expedit reſponſionem fieri per ſic, aut per non. Ex quo præmiſſæ, ex quibus cõponuntur orationes Topicæ, aut ſunt diuulgatæ, quas non oportet commõſtrari per alias, aut præmiſſę, quæ inquiſitione ſunt commõſtratę. Et hoc præfatum præceptum ſit in premiſſis, quarum eſſe diuulgatũ non indiget inquiſitione. Expedit itaq; ꝙ dicatur etiã de beneficatione reſponſionis huius ſpeciei premiſſarũ, & hoc quidẽ fit, quòd admittat ei has premiſſas, quas inquiſitione caperet, & nõ fugiat eas, renuere enim eas eſt renuere ſenſatũ, & procuret deſtruere vniuerſale, quòd interrogans procurat cõmonſtrare, & hoc vt nõ neget ipſum, & abſtineat ipſum admittere ſolum ſine oratione, qua illud deſtruat, ſed ꝙ oſtẽdat ipſum per orationẽ, quæ illud deſtrueret, quãdo enim ſe abſtineret ipſum admittere, preter ꝙ proferat orationẽ, quę illi cõtradicat, hoc eſſet maxima fraus & actus exiens ab hac arte. Si autẽ impoſſibile ei ſit deſtruere premiſſam, q̃; inciperet interrogãs inquiſitione cõmõſtrare, ſaltem proferret orationẽ, qua deſtruat cõcluſionẽ. Quando vero reſpondens nõ proferret alterum horũ duorũ, ſ. deſtructionẽ premiſſæ vniuerſalis, aut deſtructionẽ cõcluſionis, quam interrogãs procuraret cõcludere ei, K M

neque

A neque admitteret qđ eũ interrogarer de præmiſſis, eſſet maxime mirã dũ, & maxime proteruire. Et expedit quãdo proferret orationem deſtruẽtem præmiſſam vlem cõſtituzam inquiſitione, ꝙ non proferat orationẽ, quæ illam vniuerſaliter deſtruat, quæ eſt deſtructio per cõtrariũ, ſed proferat orationẽ, quæ illam deſtruat particulari deſtructione, quæ eſt deſtructio per contradictorium, qm̃ deſtructio præmiſſarũ talium vniuerſalitet eſt remota, ex quo ipſam ſequeretur renuere ſenſatum. vt ver. g. quando vellemus in
B quiſitione cõmõſtrare, ꝙ omne animal ſit mobile, inquirẽtes animalia, de quorũ diſpoſitione videatur, qđ ſint mobilia, reſpõdẽrẽ oporteret ſic habere, vt ad argumẽtum Zenonis: vnde ſequitur ꝙ nulla res moueat, & eſt illud, quod dixit, omne mobile prius trãſit mediũ ſpatium, q̃; totũ, & medii mediũ prius q̃ mediũ, & prius medij mediũ q̃; mediũ medij medij, & ſic in infinitũ, & tranſit totũ ſpatium tempore finito, ſicque tẽpore finito trãſiret ſpatium infinitũ, hoc autẽ eſt falſum: ſic igitur nulla res mouetur: tales enim ſyllogiſ-
C mi redarguunt ſenſata. & ideo cum hoc difficile eſt deſtruere tales ſyllogiſmos, & niſi hoc fiat, impoſſibile eſſet illis cõtradicere ſenſatis, ſed artifici huius artis expedit cauere illos, & illi primo ſunt ſophiſtici: hoc itaq; eſt pręceptũ, ꝙ expedit reſpondẽti cõſtituere in talibus præmiſſis. Et expedit procurare, ꝙ ſuſtẽret poſitiones, quibus diu exercitatus fuerit, & nouerit oẽs præmiſſas deſtruẽtes & cõſtruẽtes ipſas, qm̃, quando hmõi fuerit, ſciet quam illarũ præmiſſarũ admittat, & quã earũ non admittat, & ſi opus ſit ei ipſas deD ſtruere, ſciet quo illas deſtruat. Et expedit ꝙ caueat ſuſcipere ſibi ſuſtẽtare aliquod poſitũ nõ diuulgatum, & hoc in rebus ſpeculatiuis, proureſt oratio dicẽtis, ens eſt vnũ, & quod nõ moueat. In rebus vero factibilibus, prout ſunt poſitiones, quas eligit cœleſtis cõſuetudo, vt ꝙ opinet ꝙ iniuſtitia ſit præeligẽda, & ꝙ voluptas ſit bona, qm̃ ſuſtẽtatio harũ poſitionũ redditur noxia duab⁹ rebus ſimul, rebus quidẽ ſpeculatiuis, quia facit acquirere illũ, qui illis vtitur, habitũ deceptoriũ, qui eũ remoE ueat ab electione veritatis, & amore iuſtitiæ, & rebus factilibus faceret ipſarũ vilipẽſionẽ, & modicam inclinationẽ ad illas, cũ eo, ꝙ qui his poſitionibus vtitur, nõ eſtimatur, ꝙ eas ſuſtentet ſm̃ modum exercitij, ſed, quia illas opinet, & eis credat. Et expedit, ꝙ ſcias ꝙ huius artis interrogatio ſit duobus modis, aut interrogatio de ſingulis præmiſſis, & quando datæ fuerint à reſpõdẽte, à qualibet illarũ cõcluderetur concluſio propoſita, aut eſt interrogatio de præmiſſis ſimul & de cõcluſione. Et opera reſpõdẽtis, quibus obuier interF rogãti, quædã ſunt opera poſtq̃; cõcluſionẽ cõcluſerit, & quædã ſunt res, quibus reſpõdens obuiat illi, priuſquã cõcludatur cõcluſio. Et hæc quidem ſunt præcepta præmiſſarũ, quoniam præmiſſæ, ex quibus ſyllogiſmi cõponuntur in hac arte, aut ſunt pręmiſſæ admiſſæ ob earũ diuulgationẽ, aut præmiſſæ, quæ inquiſitione ſint cõmõſtratæ. Et præmiſſæ diuulgatæ ſunt duarũ ſpecierũ, præmiſſæ quas reſpõdens nõ põt penitus negare in cõtrouerſia, neq; ſine cõtrouerſia, & hoc ꝓpter illarũ

G diuulgationē,& præmiſſæ,quas pōt negare, quando proferret ſyllogiſmū ad illas deſtruendū, ex quo ſunt mediocris diuulgationis. Iam autē præhabitus eſt ſermo quid faciendū ſit in duabus ſpeciebus orationis in talibus præmiſſis, priuſquam cōcluſionē cōcludat, hoc eſt, in mediocribus diuulgatione, deinde poſt hæc redibimus ad id, qđ expediat facere, poſtquàm concluſerit ipſam cōcluſionem, & per hoc explebitur quid expediat facere reſpōdentem in duabus interrogationibus ſimul, & dicamus: quòd prohibere interrogātem
H à cōcluſione, & deſtructio taliū præmiſſarū prouenit quatuor modis. Quorū vnus eſt, ꝙ reſpōdēs attēdat ad præmiſſam, ex qua ſequat' cōcluſio, & aggrediat', & illam deſtruat, & hoc quidē fit, aut quādo ambæ præmiſſæ ſyllogiſmi fuerint falſæ, & qđ de illis attendat in deſtructione ad præmiſſam, in qua eſt res dicēdi de omni: in prima quidem figura illa eſt maior, in alijs autē eſt illa, quæ in potētia eſt maior, ex quo ſubordinātur primæ figuræ. Si enim fuerit deſtructio ſyllogiſmi, qui cōpoſit' eſt ex duabus præmiſſis falſis in deſtru
I ctione minoris nō eſt cauſa illationis falſi, quę eſt cōcluſio ipſa minor: qui autē ſcit inſtantiā ferre, non eſt, vt ait Ariſ. qui deſtruit rem, ex qua ſequitur ipſum falſum. vtcunq; contigerit, ſed eſt qui deſtruit rē, ob quā eſt falſum, & eſt illius cauſa. Notū autē eſt, ꝙ hæc deſtructio eſt poſſibilis in duobus locis, quorum vnus eſt, quādo ipſum interrogaſſet interrogās de præmiſſis & concluſionib' ſimul, aut qñ præmiſſæ, quas ille interrogat, fuerint de illis, quibus eius eſt in hac arte cōtradicere, & ſunt, ꝙ nō ſunt maximę diuulgatiōis. Secū K dus autē modus eſt, ꝙ deſtruat ꝑmiſſas, de quibus interrogat' nō ſm ipſam rem in ſe, ſed ſm interrogātem, & nequeat remouere locum deſtructionis. gratia exēpli, ꝙ quis interrogaret, an fortitudo ſit vtilis, & diceret reſpōdēs non, quia fortitudo eſt cauſa perditionis ipſius fortis, quando autē interrogās nō diſtingueret, ꝙ eſt per ſe ab eo ꝙ eſt per accidēs, nequiret ſoluere hanc inſtātiā: fortitudo. n. eſt cauſa perditionis ipſius fortis per accidēs, non per ſe. Tertius autē modus eſt, ꝙ iā interrogaſſet interrogans de præmiſſa vtili ad cō L cluſionē, ſed ꝙ ille eā accepiſſet mutatā varietate, quæ, qñ eo modo ſumpta fuerit, nō ſequeret' ab ea ipſa cōcluſio propoſita, & reſpōdens inſtaret ei hoc modo, & interrogans nequiret illā mutare in formā, qua ex ea ſequeret' ipſa concluſio, ipſa autē, qñ de ea interrogauerat, erat in potētia ſm illā formā, prout quæreret interrogās, ꝙ id, ꝙ non eſt ſubſtantia, nō deſtruatur ſubſtātiæ ipſius deſtructione, & partes ſubſtātiæ ſuarū partiū deſtructione, prout hinc concluderet, ꝙ partes ſubſtātiæ ſint ſubſtātiæ. Et reſpōdenti eſſet hic locus M dubij, qñ nō ſequitur hæc cōcluſio, ex eo qđ diximus, ꝙ nō ſubſtātia nō deſtruat ſubſtantiam ipſius deſtructione. Si autē intellexiſſet hoc perfecte, ſciret ꝙ hæc cōcluſio ſequatur, & hoc, qñ permutaſſet ꝙ dicit, ꝙ nō eſt ſubſtātia nō deſtruit ſubſtātiam ipſius deſtructione in præmiſſam, quæ ſit hęc in potētia, & eſt qđ dicit ſm cōuerſionē cōtradictorij, qđ deſtruit ſubſtātiā ipſius deſtructione, eſt ſubſtātia, & perinde cōcluſit propoſitū, ſcilicet ꝙ partes ſubſtātię ſint ſubſtantiæ.

A ſubſtãtiæ. Quartus aũt modus ſubſtãtiæ,quæ cogit interrogantẽ,& eſt minimus & infimus horũ modorũ, eſt inſtãtia, quæ cogit interrogantẽ cũ reſpõdẽte ad prolongationẽ orationis,& reducere ipſum per id, quo ei inſtat,adeo ꝙ protrahatur tẽporis mora, & eueniat laſſitudo, & ceſſet diſputatio, & recedãt abſque aliqua re,hoc autẽ nõ eſſet opus bene reſpõdẽtis:hoc autẽ fit, quãdo in ſyllogiſmi præmiſſas fuerint multa dubia, pro quibus dubiis opus eſſet multarũ præmiſſarũ, cũ reſpõdẽte quidẽ in verificãdo illas res quibus obſta-
B ret,cũ interrogãte vero in illarũ deſtructione. Et ſimiliter, qñ interrogãs velet cõmonſtrare,ꝙ præeligẽda ſit virtus bonæ fortunæ & bono caſui,& diceret,nũquid bona fortuna ſit interminata opulẽtia & inſtabilis.ſed fit per accidens & ſine arbitrio, & multa quæ indebite currũt, & diceret reſpõdens,res nõ eſt ita,immo bona fortuna eſt creatoris decretũ,atq; iudicium,& nulla res eſt, quæ ordinate & magis cõuenienter currat q̃; ipſa, quæ eſt Dei iudicij meritũ atq; decretũ,& tales,præmiſſæ ſunt,ad quarũ verificationẽ opus
C eſſet multi temporis, & longioris, q̃; opus eſſet ad verificationem ipſi⁹ quæſiti.hæc itaq; ſunt præcepta,quę præcepit reſpõdenti vti cũ interrogãte,priusq̃ concluſionẽ concludat. Expedit autẽ ꝙ dicatur quid ſecum faciat,poſtq̃ cõcluſerit ipſam cõcluſionẽ de redargutione,& increpatione,& traditione debilitatis, & vitij ſyllogiſmo,quẽ cõſtruxerat ex præmiſſis,quas ei admiſerat, fit aũt quãdo orationis vitiũ & corruptio euenerit ob interrogantem, nõ propter reſpõdẽtẽ. Cõmune nanq; opus nõ inuenit maximæ perfectionis, niſi D ſociorũ occaſione,fit autẽ illis res cõmunis, quãdo ipſorũ propoſitũ fuerit eligere vetũ,& ipſum adipiſci, & ſolum attingere exercitiũ:& expedit reſpõdenti ꝙ bonificet reſpõſionẽ, quãdo eius propoſitũ fuerit hæc intentio. Sociorũ enim debitũ eſt coadiuuare ſe mutuo communi opere. Quando vero illorũ propoſitũ fuerit gymnaſticæ & agoniſticę victoriæ, non eſt ibi aliqua res cõmunis, & vterq; offendit alterum omni eo, quod ei poſſibile ſit illũ vincere de ſpeciebus orationũ ſophiſtarũ,& cęteris,aut ꝓpter litem, quæ ipſum E cogat ad hoc,aut ob victoriã,quæ ipſum ad hoc cõducat. non eſt aũt hismos diſputationis. & aliquãdo euenit ſyllogiſmo defectus ob cõcluſionem,quã cõmonſtrare intendit, vt ꝙ nõ inueniat interrogãs diuulgatas, ex quibus procuret cõmõſtrare hoc quęſitum,niſi diuulgatas falſas. exẽpli gratia,qñ proponimus commõſtrare,ꝙ voluptas nõ ſit bona, & dicimus, voluptas nõ ponit cõmuni cãtes in ea bonos:omne aũt bonum ponit acquirentẽ ipſum bonũ: hinc cõcludit,ꝙ voluptas nõ ſit bona:dũ F aũt dicimus, omne bonũ ponit acquirentẽ ipſum bonũ,eſt falſum,ſed eſt diuulgatum, concluſio vero eſt falſa,qñ poſitio, quã reſpondẽs procurat ſuſtentare, fuerit vera,& cogit admittere præmiſſas falſas, falſum enim nõ cõcludit niſi ex falſo. Quãdo autẽ hoc ita fuerit,ſyllogiſmi corruptio euenit tribus modis, quorũ vnus eſt ex parte interrogãtis, & alter ex parte reſpõdentis, & tertius ex parte quæſiti: & ideo interrogans eloquitur probabilius, ꝙ ei admittitur, oratio aũt in hoc fit vilis. Et

G ſyllogiſmo euenit corruptio aut ob eius formam, aut ob eius materiã. Corruptio quidẽ euenies ob ipſam formã, partitur tribus partibus, quarũ vna eſt, ꝙ eius forma nõ ſit penitus, ſed fiat ex duabus negatiuis, & ſecũda ꝙ ſit ſine quæſito, prout minor ſit vniuerſalis negatiua in prima figura, & tertia ꝙ cõcludat per accidẽs, prout concluderet cõcluſionẽ verã ex præmiſſis falſis, aut diuulgatas ex improbabili. Corruptio vero euenit ꝓpter materiã, quatenus cõponitur ex præmiſſis, quib⁹ deſit vna cõditio, aut plures de cõditioni
H bus datis præmiſſis ſyllogiſmi, in illa arte. Quãdo autẽ hoc ita fuerit, corruptio hinc ei euenit ex parte veritatis. aut quãdo eius præmiſſæ fuerint nefandæ, & forte cũ hoc erunt falſę: & eſſent corruptæ dupliciter, aut ꝙ cõcluſio ſit magis diuulgata q̃; ipſę, aut ꝙ præmiſſę magis indigeãt cõmõſtratione q̃; indigeat concluſio, aut ꝙ quæſitũ ſit de illis, quarũ commõſtratio poſſibile ſit fieri ex paucis præmiſſis, & hic fiat ex multis præmiſſis. Exẽpli gratia, ꝙ cõmonſtremus, ꝙ aliqua opinio ſit præſtãtior aliqua opinione, & illius cõmõ
I ſtratio contingat fieri ex præmiſſis paucis, & præmiſſis multis. Ex præmiſſis quidẽ paucis, vt ꝙ dicat, quædã opinio eſt vera, & eſt opinio de poſſibili frequẽti, & quedam eſt falſa, & eſt opinio de poſſibili raro, verũ aũt eſt præſtãtius falſo: ſic ergo aliqua opinio eſt præſtãtior aliqua alia opinione. Illius autẽ cõmõſtratio ꝑ plures præmiſſas eſt, vt ꝙ dicatur quedã entia dicunt præſtãtiora quibuſdã in eſſendo, ex quo ipſorũ quędam ſunt ſempiterna eſſe & neceſſaria eſſe, & quędã quæ non ſunt ſempiterna: & præſtãtia quędã ſunt K
ſempiterna eſſe, & quædam nõ ſunt ſempiterna eſſe, & quę ſunt ſempiterna eſſe ſunt præſtãtiora illis, quę nõ ſunt penitus, opinio autẽ de eo, ꝙ eſt ſempiternũ eſſe, fit vera, & de eo, ꝙ nõ eſt ſempiternũ eſſe, fit falſa, ſicq; fit opinio vera & opinio falſa. Vera autẽ eſt firmioris veritatis & permanẽtioris: & ꝙ eſt vehementioris & permanẽtioris veritatis, eſt præſtantius, ſic ergo iam fit quędam opinio præſtãtior aliqua opinione. Et iterũ aliquãdo euenit corruptio ipſi ſyllogiſmo, quatenus ſumũtur
L eius ꝓmiſſę ſm ꝙ ſit cauſa cõcluſionis, & nõ ſunt cauſa. & hoc euenit in ſyllogiſmo impoſſibilis, & recti, qui diſtinct⁹ eſt in libro Elẽchorũ. Et ſimiliter acciditilliscorruptio, quę dicit⁹ petitio. Et aliquãdo accidit corruptio ex parte varietatis interrogationis a præmiſſis, quas admitteret, vt ꝙ ſuperaddat illis, aut imminuat ab illis, aut eis vtat ſm aliũ caſũ ab eo caſu, quo eas admiſerat. hi itaque ſunt modi corruptionis, qui euenũt ſyllogiſmo ſm modũ vniuerſalitatis ipſorũ & ſm quantitatẽ. Et Ariſtoteli videt⁹ ꝙ increpatio eueniat interrogãti quinq; modis Quo M
rũ vn⁹ eſt; ꝙ oratio nõ cõcludat penit⁹, aut ei⁹ ꝓmiſſę ſint remotę, vel falſę & remotæ ſimul. exẽpli gratia, oratio Meliſſi, ſi ens gignat⁹, eius eſt principiũ, ſed non gignit⁹, ſic nec eſt ei⁹ aliꝙ principiũ, ergo ens eſt vnũ, totũ enim hoc cũ formę corruptione, eius præmiſſę ſunt falſę. Secũdus eſt, ꝙ oratio nõ concludat quæſitũ, ſed cõcludat aliud, & ipſius præmiſſæ ſint remotæ, aut falſæ & remotæ, ſicut eſt oratio, quicquid eſt præter ens eſt non ens: & quicquid eſt

non

A nõ ens, nulla res eſt: ergo ens ẽ vnũ, hæc enim concludit, ꝙ quicquid eſt præter ens, nulla res ſit, non ꝙ ens ſit vnum. Tertio aũt eſt, ꝙ ſyllſi conſtructio compleatur per præmiſſas, quas ex ſeipſo addiderit, aut imminuerit, & cum hoc ſint nefandæ, aut falſæ & nefandæ. Quart⁹ eſt, ꝙ præmiſſæ ſint minus diuulgatę q̃ concluſio, & cum hoc ſint nefandæ. Et quintus eſt, ꝙ ꝓmiſſæ, ex quibus conſtruitur ſyllſs, ſint veræ, & parũ probabiles, ĩmo indigeant longiori tpe pro ipſarum cõmonſtratione, q̃ ſit tempus cõmonſtrationis ipſius quę
B ſit, hoc autẽ eſt qñ huius ſyllſi ſint præmiſſæ notiores eo. Hi aũt qnq; modi repulſus euenit̃ interroganti, qñ ipſe fuerit illoꝝ cauſa. Verax aũt oratio in hac arte, ꝓut dicit, eſt triũ ſpecierum: quarũ prima & præſtantiſſima eſt, ꝙ ſit cõpoſita ex præmiſſis maxime diuulgatis, quas reſpondens iã admiſerit, & eius figura ſit, quæ p ſe primo concludat propoſitum concludendum: ſecundus aũt eſt, ꝙ ſit cõpoſita ex ꝓmiſſis mediis ſm diuulgationẽ & probabilitatẽ, quas reſpondens admittat, & cõcludat quæſitũ primũ per ſe: & tertius
C eſt, ꝙ ſit cõpoſita ex præmiſſis, quarum quaſdã receperit ab ipſo reſpõdente, & aliquas ꝓtulerit ex ſeipſo, ſed illæ quas ex ſeipſo ꝓfert, ſint maxime laudandę. Falſas aũt orationes in hac arte dico nefandas, & eas dicimus eſſe quatuor ſpecierum. Quarꝝ prima eſt, ꝙ oratio cõcludat ſm opinionem, non ꝙ ita vere ſit, prout eſſet ex duabus affirmatiuis in ſecũda figura: prout dicebat Plato, ſapiens eſt robuſtus, & fortis eſt robuſtus, ſapiens itaq; eſt fortis. Secunda eſt ꝙ concludat, ſed non ipſum quæſitũ. Et diſcrimen harũ duarum ſpecie- D
rum, & illarũ, quæ dinumeratæ ſũt, in increpatione eſt, quia in illis adiecta eſt conditio cũ hoc ꝙ ſint nefandæ & falſæ ſimul. Tertia eſt ꝙ cõcludat ipſum quæſitum p ſe primo, ſed ipſius præmiſſæ non ſint ſm conditionem, quã expoſcit illa ars, prout eſſet cõmonſtratio de re agraria p præmiſſas, quæ non ſint agrariæ, ſed alterius artis. vt qui cõmonſtraret ꝙ vulnera circularia ſint difficilis ſanationis, quia circulus ẽ latiſſima omnium figurarum rectilinearũ ęqualis ambitus ei. Quarta eſt ꝙ concludat quæſitum per ſe primo, ſed eius E
præmiſſæ ſint falſæ ſcilicet oẽs, aut quædam ipſarũ. Et hęc quidem ſpẽs nõ eſt de ſyllſis qui ſint corrupti ſemper, & omnimode ſm hanc artem, quia aliqñ res cogeret hic vti ꝓmiſſis falſis, qñ contigiſſet, ꝙ ad hanc rem quæſitã, non eſſent præmiſſę diuulgatæ niſi falſæ. Et aliqñ in ipſa demõne fit ſyllſs, cuius vna præmiſſarum ſit falſa, & hoc quidem fit in ſyllſo impoſſibilis, prout cõmonſtratum eſt. Si aũt hoc ita fuerit, cõſiderationes, quibus conſiderantur ſyllſi in topica, & in ſcientijs ſunt trium
F ſpecierũ. Prima quidẽ conſideratio eſt an concludat, aut nõ concludat, & hæc conſideratio differt ab alia diuiſione, an concludat vel non cõcludat, illa enim eſt an cõcludat vel nõ concludat quæſitum p ſe aut p accidens, hæc aũt, an primo, aut ſecũdo. Et notũ eſt ꝙ in ſingulis his ſpeciebus verax ẽ aliquo modo dicere, ꝙ non concludat, ſed non concludens quæſitũ hic eſt concludere perfecte concludendo. In qua conſiderandæ ſunt tres conditiones. ſ. ꝙ concludat quæſitũ, & ꝙ ipſum concludat prĩo,

& ꝙ

G & ꝙ concludat ipſum p ſe, & iam dictum eſt de hoc in libro Priorũ analiticorũ. Hoc itaq; ſcrutiniũ includit tres ſpẽs ipſorum corruptorum. Secunda conſideratio eſt, ꝙ cõſideretur cõcluſio, & inſpiciamus eam, ſi fuerit falſa, quia tunc ſcimus ꝙ in ſyll̃i præmiſſis neceſſario eſt mendacium. Si aũt fuerit vera, iam poſſibile eſt ſyll̃i præmiſſas eſſe falſas, aut veras, verũ enim aliqñ concluditur ex falſo, prout in libro Priorũ analiticorũ eſt commonſtratum, & tunc expedit nobis inſpicere ſyll̃i præmiſſas, quæ ſi fuerint falſæ, deſtruet ſyl-
H logiſm⁹, ſi autem fuerint verę, vtendum eſt illo. Tertia cõſideratio eſt, an factæ ſint ſm artis conditiones, adeo ꝙ ſint in topica topicæ, & per ipſum repellantur, quæ repellenda ſunt, & ſil̃r de reliquis, quorũ conditionis eſt, ꝙ adijciantur cõditiones præmiſſarũ illius artis. Et notũ eſt, ꝙ hæc conſideratio includit oẽs ſpecies corruptionis, quas narrauimus. Et interdũ euenit hic quædam ſpẽs vitij ſyllogiſmorũ, quæ reputat̃ corruptio, cũ non ſit corruptio, & forſi tan reſpondens p illam repelleret in terroganté: hæc autẽ, aut eſt error,
I aut ſophiſma, & illa eſt corruptio, quæ petitio principij vocat̃, hęc autem dupl̃r fit, aut vere, aut diuulgate, & ambæ ſpẽs petitionis fugiũtur in hac arte. In arte vero demſonis ſolum eſt ſpecies vera. Et iam elocutum eſt de petitione vera ipſiuſmet quæſiti, & ei⁹ oppoſiti in libro Priorum analiticorum, hic autem dicet̃ de petitione, quæ fit ſecundum opinionem laudandam.

De petitione ſm opinionẽ laudandam.

Petitio vl̃r fit de ipſomet quęſito ſm quinq; modos. Prima ſpecies, & manifeſtior eſt, qñ vice ſubiecti, aut prædicati quæſiti ponit̃ nomẽ addi K tum toti, aut vice nominis ponitur oratio gerens vicẽ nominis, neminem enim poſſibile é errare in hac ſpecie, neq; decipi, qñ ponit̃ ipſummet quæſitum ſine permutatione. Secunda aũt eſt, qñ vice rei particularis ponitur vſe ambiens ipſam, vt ꝙ velit cõmonſtrare, ꝙ contrarioꝝ ſcientia ſit vna, & ponat ꝙ oppoſitorum ſcientia ſit vna. Tertia autẽ eſt, ꝙ vice rei, quæ cõmonſtrari intenditur, ponat illius partiũ commonſtrationẽ. Et quarta, ꝙ vice toti⁹ ponat ipſius partes, vt ꝙ velit ꝙ medicinæ ſcĩa ſit ſcientia ſanitatis & ęgri L tudinis, & de per ſe commonſtret, ꝙ ſit ſcĩa ægritudinis, & de per ſe ꝙ ſit ſcĩa ſanitatis. Quinta aũt eſt, ꝙ commonſtret rem p ipſam conſequens, vt ꝙ velit cõmonſtrare, ꝙ diameter ſit incommenſurabilis coſtæ, & cõmonſtret cõuerſam. ſ. ꝙ coſta ſit incõmenſurabilis diametro. Et modi petitionis de oppoſito quæſiti ſunt hi idem: ex quo oppoſita ſunt tria, affirmatiua, & negatiua, contraria, & priuatio, & habit⁹, & hi ſunt qnq; modi qui inueniuntur ſingulis his trib⁹. Species itaq; petitionis de quę ſiti oppoſito ſunt quindecim. Dſia M autẽ inter petere de oppoſito ipſius quæſiti, & petere de ipſomet quęſito eſt, quia, qñ petitur de ipſomet quęſito, apparet nobis error, qñ inſpicimus ipſammet concluſionẽ, qm̃ inuenitur ipſamet in altera duarũ prę miſſarum ipſius ſyll̃i. Quando vero petimus de oppoſito ipſius q̃ſiti, error nobis apparet in altera duarũ præmiſſarum, ex quibus inferebat̃, & eſt illa, quæ connexa eſt cõtradictorio ipſius quæſiti. Prima aũt ſpecies eſt vere petitio de quæſito, qñ

oratio

A oratio quæ cõmutata eſt vice nomi nis, non fuerit definitio, reliquæ autem quatuor ſunt petitio fm opinio nem, & non vere, & tertia eſt inquiſitio, reliquis aũt tribus vtunt ſcien tiæ, immo non conſtituuntur ſcien tiarum ſyllogiſmi ſine illis. Hęc quidem ſunt præcepta, quæ proprie cõcernunt reſpondentem, & iam elocutum eſt de illis, quæ proprie concernunt interrogantem.

Loci communes pro interrogante, & reſpondente. Cap. 4.

68. Locus. Declatio.

B ESt autem orationẽ prohibere concludi, quadruplr. Nam aut interimendo id propter quod fit falſum, aut ad interrogantẽ inſtantiã dicendo: ſæpe enim non ſoluit quidẽ: qui tñ interrogat, nõ poteſt longius producere. Tertiũ aũt ad interrogata: accidit enim ex interrogatis quidem non fieri quod volumus, eo ꝙ non bene interrogata ſint, addito autẽ aliquo, fieri concluſionẽ. Si igit nõ amplius poteſt producere interrogãs, ad interrogantẽ erit inſtãtia, ſi aũt

C poteſt, ad interrogata. Quartũ aũt, peſsima eſt inſtantiarũ quę eſt ad tempus: nam quidã talib⁹ inſtans ad quæ diſputare pluris eſt tpis, q̃ præſentis exercitationis: inſtantiæ igit, vt dictum eſt prius, quatuor modis fiunt. Solutio autẽ eſt earum quæ dictæ ſunt, prima tñ: reliquæ aũt prohibitiones quædam & impedi-

69. Locus Declatio. menta cõcluſionũ. Inculpatio vero orationis, & fm ipſam orationẽ, & qñ interrogat nõ eadẽ, Plerunq; enim ꝙ nõ bene diſpu D tatur oratio, is, qui interrogat, eſt cauſa, eo ꝙ non concedat ex quibus probe erat diſputare ad poſitionẽ: nam non eſt in altero ſolo bene abſoluere cõe opus.

Neceſſarium igitur qñq; ad di 70. Locus centẽ, & non ad poſitionẽ argu- Declatio. mentari, qñ is qui reſpondet, & contraria interroganti obſeruat corroborãs: proteruientes igit, altercatorias, & non dialecticas faciunt exercitationes. Amplius aũt, quia exercitationis & expe E rimenti gratia, & non doctrinæ huiuſmodi ſunt orationes, ꝓſpicuum qm̃ non ſolum verũ ſyllogizãdum, verũ etiã falſum, nec per vera ſemper, ſed qñq; & per falſa: ſæpe enim vero poſito, interimere neceſſe eſt diſputantem, quare proponẽda falſa: qñq; autem & falſo poſito, interimendũ per falſa. nihil enim prohibet alicui videri quæ non ſunt, magis q̃; vera: quapropter ex ñs, quæ illi videnẽ, oratione facta magis erit ſuaſus q̃; adiutus. Oportet 71. Locus. aũt eum, qui bene transfert, dia F lectice, & non contentioſe tranſferre. Vt geometrã geometricè, ſiue falſum, ſiue verum ſit quod concludendũ eſt: quales aũt dialectici ſyllĩ, dictum eſt prius.

Quoniã autẽ malus particeps, 72. Locus. qui impedit cõe opus, patet ꝙ & in orationibus: nam cõe quippiam quod proponit & in illis eſt, præterq̃; in concertantibus: his autẽ non eſt eundem vtriſq; finem aſſequi; nam plures vno

impoſſe

G impoſsibile eſt vincere. Differt autē nihil ſiue in reſpondendo, ſiue id interrogādo fiat: nam & qui cōtentioſe interrogat, praue diſputat: & qui in reſponde ndo nō dat quod videt neq; ſuſcipit, quicquā quod vult interrogans interrogare. Manifeſtū igitur ex ñs quæ dicta, q̄ non ſit̄ inculpandum & ſm ſeipſam orationem, & interrogantē. Nā nihil prohibet orationē quidem prauam eſſe, interrogantē vero vt

H poſsibile eſt optime cōtra reſpōdentem diſceptare: nam contra proteruos non poſſe fortaſſe ſtatim ſumere quales quis uult, ſed quales fieri poſſe faciendi ſyll̄i. Quoniam aūt eſt indeterminatum q̄ñ contraria, & q̄ñ ea, quæ ſunt in principio ſumunt hoīes (nam plerunq; per ſeipſos dicentes contraria dicunt: & abnuentes prius, dant poſterius, eo q̄ interroganti & cōtraria, & quę in principio, plerūq; obediunt) neceſſe eſt prauas fieri diſputationes: cauſa aūt eſt qui reſpondet

I hæc quidē non dans, illa aūt talia dans: manifeſtum igitur, q̄m non ſit̄ inculpandum & interrogantes, & orationes. Orationis autē ſm ſeipſas quinq; ſunt inculpationes. Prima quidem q̄ñ ex interrogatis non concluditur neq; quod propoſitū eſt, neq; oīno quicquā, cūm ſint vel falſa, vel inopinabilia, aut oīa, aut plurima, in quibus cōſiſtere debet concluſio: & neq; ablatis quibuſdā, neq; additis, neq; his quidē ablatis, illis vero additis, K fit cōcluſio. Secūdo aūt, ſi ad poſitionē non fiat ſyll̄s, & ex talibus, & eo modo quo dictum eſt prius. Tertia vero ſi additis quibuſdam fiat ſyll̄s: hæc autē ſint deteriora ñs, quæ interrogātur, & min⁹ probabilia cōcluſione, etiā ſi ablatis quibuſdā, nā q̄ñq; ſumunt plura neceſſarīs: quare non eo q̄ hæc ſunt, fit ſyll̄s. Amplius, ſi ex inopinabilioribus, & minus credibilibus cōcluſione, aut ſi ex veris, ſed maiore opera indigētibus demōſtrari, q̄ pro- L blema: non oportet aūt ex oīb⁹ problematis ſyll̄os exiſtimare ſil̄r probabiles eſſe, et ſuaſibiles: natura enim ſtatim ſunt aliqua quidē faciliora, alia vero difficiliora eorū, quę interrogant: quare, ſi ex aliquib⁹ vt fieri pōt maxime probabilibus, coniecturā fecerit, diſputatū bene eſt. Manifeſtū igitur, q̄m orationis non eadē inculpatio, & ad pblema, & ſm ſe. Nam nihil ſm ſe quidē orationē prohibet eſſe vitupera M bilem, ad problema aūt laudabilem: & rurſum ediuerſo ſm ſe quidē laudabilē, ad problema aūt vituperabilem: q̄ñ ex pluribus eſt facile cū probabilibus, tum veris concludere. Erit autē q̄ñq; oratio ēt concludens q̄; nō concludens deterior, q̄ñ illa quidem ex abſurdis concludit, cūm non ſit tale problema: hæc autē indigeat talibus quę ſunt probabilia & vera, & nondum ex aſſumptis ſit oratio. Eos aūt, qui

73. Locus.

Inculpationes oīonis q̄nq;.

74. Locus Declatio.

75. Locus Declatio.

76. Locus Declatio.

per

Digitized by Google

A per falſa verum concludunt, nõ iuſtũ eſt inculpare. Nam falſum quidẽ ſemper neceſſe eſt per falſa ſyllogizare: verum autem eſt qñq; per falſa ſyllogizare, manifeſtum autem id ex analiticis. Cùm aũt demonſtratio ſit alicuius dicta oro: ſi aliquid eſt aliud quod ad concluſionẽ nullo modo ſe habet, nõ erit ex illo ſyll's: ſi autẽ appareat, ſophiſma erit, non demõ. Eſt autem philoſophema quidem, ſyll's demõſtratiuus: epichirema autem, ſyll'us

B dialecticus: ſophiſma vero, ſyll's contentioſus: aporema autẽ ſyllogiſmus dialecticus contradictionis, Si vero ex vtriſq; quæ videanť, aliquid oſtendať, non aũt ſimiliter videanť: nihil prohibet quod oſtenditur magis alter videri. Sed ſi hoc quidem videatur, illud aũt neutra parte: aut ſi hoc quidem videať, illud autẽ non videatur: ſiſt quidem ſiſt vtiq; erit, & non: ſi autẽ magis alterũ, ſequetur quod eſt magis. Eſt aũt quoddam & idem

C ad ſyllogiſmos peccatũ, quãdo oſtendiť per longiora quod contingit per breuiora, & quæ orationi aſſunt. Vt q eſt opinio magis altera q̃ altera: ſi quis petat ipſum quodq; maxime eſſe, eſſe aũt opinabile, ipſum quod vere eſt: quare quorundã magis eſſe ipſum: ad quod aũt magis, magis dicitur eſſe. eſſe aũt & ipſam opinionem verã: an erit accuratius, q̃ par ſit exigens quędam? petitum eſt aũt & ipſam opinionem verã eſſe, & ipſum quodq; D maxime eſſe, ac ſi ipſa opinio vera certior ſit: ſed quæ nequitia maior, q̃ quæ facit circa id cui⁹ eſt oratio, latere cauſam? oratio aũt eſt manifeſta vno quidẽ modo, & publiciſsimo, ſi ſit concludens ſic, vt nihil oporteat interrogare: vno aũt & qui maxime dicitur: cũ ſumpta quidem ſint ex quibus neceſſariũ eſt concluſionẽ eſſe, quæ quidem ſint per concluſiones concluſa, etiã ſi id omittiť quod valde pbabile eſt.

Falſa aũt oratio vocatur qua- E drupliciter. Vno quidem modo. 79. Locus Declauo. qñ apparet concludere quæ nõ concludit: vocatur aũt apparẽs, litigioſus ſyll'us. Alio modo, qñ concludit quidẽ, non tñ ad propoſitum: quod accidit maxime in ñs quæ ad impoſe ducunt. Aut ad propoſitũ quidem concludit, non tñ ſm propriam diſciplinam: hoc aũt eſt, ſi ea, quæ non eſt medicinalis, videať eſſe medicinalis, aut geometrica, q̃ non eſt geometrica, aut dialecti F ca, quæ nõ eſt dialectica, ſiue verũ, ſiue falſum ſit quod accidit. Alio aũt modo, ſi per falſa non concludit: huius autẽ erit qñq; quidem concluſio falſa, qñq; autem vera: nam falſum quidem ſemper per falſa concludit, verũ autem poſsibile eſt & nõ per vera: vt dictum eſt prius. Quod autem falſa ſit oratio, dicentis peccatum potius eſt, q̃ orationis: at ne quidem dicentis ſemper, ſed cũ latcat ipſum quod falſam ora-

tionẽ

G tionem dixit aliquam: eo ꝙ ab ipſo ſuſcipimus cum plurib⁹ veris quippiam amplius: ſi ex ñs quæ maxime vidētur interimit aliquid verorum (talis enim exiſtens, verorū demonſtratio eſt) oportet ſanè poſitorum aliquid non eſſe oīno, quare erit huius demonſtratio. Si autem verum concludat per falſa, & valde abſurda, complurib⁹ deterior erit quæ falſum ſyllogizant: erit aūt talis, & quæ falſum concludit.

H Quare manifeſtū ꝙ prima quidem conſideratio orationis ſm ſeipſam eſt, ſi concludit: ſecūda autem, vtrum verū an falſum: tertia vero, ex qualibus quibuſdam. Nam ſi ex falſis quidē, opinabilib⁹ autē, rationabilis: ſi autem exiſtentibus quidem, ſed in opinabilibus, praua: ſi vero & falſa & valde inopinabilia ſint: dilucidum quod praua, aut ſimpliciter, aut ad rem. Id aūt, quod in principio & cōtraria quonā pacto peteret interrogans, ſecundum veritatem quidem in analiticis dictum eſt, ſecūdum opi-

I nionem vero nunc dicendū eſt.

*c. Locus Declatio.

Petere autem vidētur id quod eſt in principio quinq; modis. Manifeſtiſsimo quidē & prīo, ſi quis idipſum quod monſtrari oporteat, petat: hoc autem in eo ipſo quidē non facile latere pōt, in ſynonymis autem, & in quibuſcunq; nomen & oratio idem ſignificat, magis. Secundo autē, qñ quod particulariter oporteat demōſtrare vlr quis petat: vt qui argumentatur ꝙ contra- K
riorum una diſciplina, omnium oppoſitorum poſtulauerit vnā eſſe: nam videtur id quod oportebat ſm ſe oſtendere, cum alīs petere pluribus. Tertio, ſi quis quid vniuerſaliter eſt oſtendere propoſitū, particulariter petat. vt ſi de omnibus contrarīs propoſitum eſt, de aliquibus poſtulet: videtur enim hic quod cum pluribus oportebat oſtendere ſecundum ſe, extra petere. Rurſus, ſi quis diuidēs petat problema: vt ſi oportet oſtendere medici- L
nam ſani & ægri, extra vtrunq; poſtulet: aut ſi quis eorum, quæ ſequuntur ſeinuicem ex neceſſitate, alterum petat: vt latus incōmēſurabile eē diametro, ſi oporteat oſtēdere ꝙ diameter lateri. Æqualiter autem & cōtraria petunt ei, quod ex principio eſt. Nam primo quidem ſi quis oppoſita petat ſm affirmationem & negationem: Secundo autem contraria ſecundum oppoſitionem: vt bonum & malum idē: Tertio vero, ſi qs vniuerſaliter M
poſtulans, particulariter petierit contradictionem. Vt ſi quis ſumens contrariorum vnam diſciplinam, ſani & ægri alteram eſſe petat: aut ſi hoc petēs, in vniuerſali oppoſitionem tentet ſumere. Rurſum, ſi quis petat contrarium ei, quod ex neceſſitate accidit per ea quæ poſita ſunt: et ſi quis ea quidē non ſumat quæ oppoſita, at alia petat duo, ex qbus erit oppoſita contradictio.

8t. Loc Declau

Differt

A Differt autem contraria ſume-
82. Locus. Declatio. re tantillū ab eo quod ē in prin-
cipio: qm̄ huius quidem eſt pec
catum ad cōcluſionem (nam ad
illam aſpicientes, quod in prin-
cipio eſt dicimus petere) cōtra-
ria aūt ſunt in propoſitionibus,
eo ꝙ ipſæ aliquo modo ſe habēt
adinuicem. Ad gymnaſiam au-
tem & exercitationē talium ora
tionum primū quidem conuer
tere aſſueſcere oportet o'rones.
Sic enim & ad id, quod dicitur,
B copioſius nos habebimus, & in
paucis, plures ſciem⁹ orationes:
nam conuertere eſt transſumen
tem concluſionem cum reliquis
ſterrogationib⁹ interimere vnū
quippiam eorū quæ dicta ſunt:
neceſſe eſt enim, ſi concluſio nō
eſt, vnam aliquā interimere pro
poſitionum, ſiquidem omnib⁹
poſitis neceſſe erat concluſionē
eſſe. Ad omnem autem poſitio-
nem & quod ſic, & quod nō ſic
argumentum conſiderandum,
& cùm inueneris, ſolutionē ſta-
C tim quærēdum. Sic enim ſimul
accidet & ad interrogādum, &
ad reſpondendum exercerī: & ſi
ad nullum aliū habemus, apud
noſipſos ſenſim cōparanda ſunt
quæ attinent ad ipſam poſitio-
nem argumenta: nam id ad co-
gendum multam copiam præ-
bet, & ad redarguēdum magnū
habet adiumentū, quando quiſ
piam promptus eſt argumenta
ri, & ꝙ ſic & ꝙ non ſic: nam ad
contraria accidit facere obſerua
tionem, & ad cognitionē, & ea
(quæ ſecundum philoſophiam D
eſt) peritiam poſſe conſpicere, et
conſpexiſſe quæ ab vtraq; acci-
dunt ſuppoſitione, nō paruum
inſtrumentum: reliquum enim
horū, recte eligere alterū: opor-
tet autem ad id, quod tale eſt, eē
bono ingenio: & hoc eſt ſecun-
dum veritatē bonum ingeniū,
poſſe bene eligere verum, & diſ
fugere falſum: quod q nati ſunt
bene, poſſunt probe facere: nam
qui amant, & qui odiunt, quod
profertur facile diſcernunt opti
mum. Et ad ea, quæ ſæpiſsime E.
84. Locus Declatio. incidunt problemata, ſcire opor
tet orationes, & id maxime de
primis poſitionib⁹. Nam in his
faſtidiunt ſæpe qui reſpondent.

Amplius, terminorum copio- 85. Locus. Declatio.
ſos eſſe oportet, & probabiliū,
& primorū ſe habere prōptos:
nam per hæc fiunt ſyllogiſmi.

Tentandum autē & ea, in quæ 86. Locus. Declatio.
ſæpiſsime incidunt diſputatio-
nes, tenere. Nam quemadmodū
in Geometria ante opus eſt cir-
ca elementa exercitatum eſſe, & F
ī numeris circa capitales prom-
pte ſe habere, & multum refert
ad hoc, & alium numerum co-
gnoſcere multiplicatum. ſimili-
ter quoq; & in orationib⁹ prom
ptum eſſe ad principia, & pro-
poſitiones memoria ſcire opor-
tet: nam perinde ac in memoriæ
ſenſorio ſolum loci poſiti ſtatim
faciunt ipſas res memorare: &
hæc faciunt ad ratiocinandum
promptiorē, eo ꝙ ad determina
tas illas inſpiciat ſm numerum.

Propo-

G Propoſitionem q; cõem magis
87. Locus Declatio. q; poſitionẽ in memoria ponen
dum. Nam principiorũ & ſup-
88. Locus. poſitionũ copioſum eſſe media-
Declatio. criter, difficile. Amplius, ora-
tionem vnã plures facere aſſue-
ſcendũ, uelut ñ, qui occultiſsime
abſcondunt. Tale aũt erit ſi quiſ
quàm plurimũ abſcedat ab affi-
nitate eorum, de quibus eſt ora-
tio: eruntaũt potiores orationũ
vniuerſales maxime, quæ id pa
ti poſsint, ut qm̃ non eſt vna plu
riũ diſciplina: ſic enim & in ñs,
H quæ ſunt ad aliquid, & in con-
89. Locus. trarñs, & coniugatis eſt. Opor-
Declatio. tet aũt & reminiſci vniuerſales
facere orationes, tametſi fuerit
diſputans particulariter. Sic enĩ
& plures licebit vnam facere: ſi-
militer autem et apud Rethores
in enthymematibus. Eundem
aũt q; maxime fugere, cõtra vni
90. Locus Declatio. uerſale ferre ſyllogiſmos. Et ſem
per oportet conſiderare oratio-
nes, ſi in pluribus communibus
91. Locus. diſputantur. Nam omnes par-
Declatio. ticulares in vniuerſali diſputatę
I ſunt, & ineſt in particularibus
ei⁹, quod eſt vniuerſale, demon-
92. Locus. ſtratio, eo q; non eſt ſyllogizare
Declatio. quicquã ſine vniuerſali. Exer-
citatio autem facienda, inducti-
uarum quidem ad rudem, ſyllo
93. Locus. giſticarum autem ad expertũ.
Declatio. Et tentandum accipere ab ñs
quidem, qui in ſyllogiſmis triti
ſunt, ppõnes, ab ñs vero, qui in
inductionibus, ſimilitudines: in
94. Locus hoc enim vtriq; exercitati ſunt.
Declatio. Omnino autem exercitationis
gratia diſceptantibus tentandũ K
afferre aut ſyllm̃ de aliquo, aut
propoſitionem, aut ſolutionem,
aut inſtantiã, ſiue recte quis di-
cat, ſiue perperam, vel ipſe, vel
alter, & ad quippiã vterq;. Ex
his enim facultas, exercitatio au
tem facultatis gratia. Et maxi-
me circa ppõnes, & inſtantias:
eſt enim, vt ſimpliciter dicam,
dialecticus, propoſitiuus, & in-
ſtantiuus: eſt autem proponere
quidem, vnum facere quæ ſunt
plura. Oportet enim vnum om
nino ſumere ad quod eſt oratio: L
inſtare autem quod vnum eſt,
facere plura: nã aut diuidit, aut
interimit: hoc quidẽ dans, illud
aũt non dans, eorum quæ pro-
poſita ſunt. Non eſt autẽ cum 95. Locus
omni diſputandum, neq; cõtra Declatio.
quemlibet exercitãdum. Nam
neceſſe ad aliquos, prauas fieri
orationes: ab eo enim qui oĩno
tentat apparere, diffugiendum:
iuſtum autem omnino tentare
ſyllo cõcludere, verũtamen nõ
pulchrum, eo q; non oportet ad M
uerſus quoslibet facile conſiſte-
re, quandoquidẽ neceſſe eſt par
uiloquium inde emergere: nam
qui exercitati ſunt, non poſſunt
abſtinere à diſputatione, ſine al-
tercatione. Oportet autem & 96. Locus
factas habere oratiões ad huiuſ-
modi problemata, in quibus cũ
pauciſsimorum copia eas ad q;
plurima vtiles habeam⁹, ille ve
ro ſunt vniuerſales, & ad quas
in promptu quippiam adinue-
nire difficile eſt.

Sermo

A *Sermo de præceptis communibus interroganti & respondenti. Cap. 4.*

RElíquum nobis est oratione ferre de illis, quæ ambos, s. & interroganrē & respondentē includunt. Et hęc quidem pręcepta vtilia sunt vni triū rerum: quarū vna est, ne remittat vis faciendi vehemētiorem orationē de vna eadem positione, aliqñ secundum modum interrogationis, & aliqñ fm modum responsionis: secunda aūt est, vt acquiratur vis festinandi circa syllī artē, aut cū interrogatione, aut cū obuiatione: & tertia est vis, cuius conditio
B nis é agere has duas operationes, & hæc quidē vis est viri habētis artem dialecticā. Et de illis est, vt vir assuescat reductionē syllogismorum, de qua elocutū est in 2. Priorū Analiticorum, s. ꝙ sumamus oppositū cōclusionis, & connectamus ei alterā duarū præmissarum syllī, & concludatur p hoc contradictoriū alterius p̄missæ. Et hoc quidem vtile sit respondenti, quia p ipsum cōstituerer syllī præmissas, quas interrogauerat ipse interrogans: hoc aūt contingit, qñ cæperit in interrogatione præ-
C missas & conclusionē simul. Et aliquando hoc opus vtile sit interroganti, qñ destrueret positionem fm modum impositis, & per hoc opus qs posset proferre de vna eadem re plures syllos: aliqñ enim caperemus cōtradictorium conclusionis, & aliqñ ipsius cōtrariū, & vtrunq; ipsum cōnectemus ipsi minori, & aliqñ maiori, & constituemus ex hoc quatuor syllogismos. Oportet aūt, qñ sumimus oppositū conclusionis, & ei cōnectimus alterā duarum præmissarum, ꝙ confletur nobis altera præmissa: quia, qñ sunt pręmissæ, est cō clusio, & qñ aufertur conclusio, au- D
feruntur ambæ præmissæ, aut altera earū, & hoc est notum p id quod dicitur de antecedente & consequente in syllo conditionali. Et de illis est, quia p hoc præuenit quiuis omni positioni cū syllo qui illā destruat, & dum id inuenerit destrueret suarum præmissarū destructionem, qñ enim quis præuenerit singulis quæsitis, & ea considerauerit, aut ipsam fm se, aut cū alio, fit ei vis discernendi elocutionē de illis fm modum interrogationis, aut fm modū responsionis. Interrogando quidē cognitione syllī, & respōdendo cognitio- E
ne obuiationis suarū pręmissarum. Et de illis est, ꝙ in vna eadē positione quęrat syllm, qui eam constituat, & syllm, qui eam destruat. Deinde ratiocinabit de præmissis duorum syllogismorū, quæ illarum sit falsa, & quæ illarum sit vera, & quę illarum sit satis vulgata, & quæ sit parum vulgata. Et si fuerit interrogans, iam nouisset syllogismū, qui destrueret hoc positum, & fortasse illū permisceret p̄missis, quæ ipsum construeret, aut quæ ipsum destruerent cum ipsa interrogatione, & ab-
scondet p hanc rem ab ipso respon- F
dente. Si aūt fuerit respondens, sciret præmissas, quæ illud destruerent, & caueret eas. Ait Arist. Et hæc quidē vis non est minima, facit enim dialecticū adipisci potestatem ad interrogationem, & ad responsionē, & viro demonstratiuo vtilis est multis modis. Quorū vnus est, quia qñ apud illum fuerint duo syllī de aliquo posito, quorū vnus illud construeret, & alter ipsum destrueret, non euadit quin illorū duorum syllogismorū alter sit ver°, & alter falsus, aut ambo

G sunt simul veri, aut sit falsi, sed duobus diuersis modis. Si vn⁹ fuerit mẽdax & alter verax, immitteretur veraci, si aũt fuerint ambo simul veraces, aut simul mendaces duobus modis, facile erit ei intelligere modum, quo vterq; illorum sit verax, & modum, quo sit mendax. Et hic modus procedendi est viri boni ingenij, & præstantium potentiarũ. Et hi sunt, quorũ moris est diligere præstantiorem rem alterius duorum oppositorum. Hoïes aũt circa hoc sunt triũ specierum, quidam eorum sunt qui semp præligunt præstantius duoꝝ
H oppositorũ, & hi quidẽ sunt sapiẽtes, Et quidam sunt, apud quos æquales sunt res bonæ & malæ, & hi sunt naturaliter dialectici, & ipsoꝝ quidam sunt qui diligunt duorum oppositorum deterius, & hi sunt nãr sophistæ, & quidã ipsorum sunt, qui amãt eis esse sm hanc artẽ syll'os idoneos interrogationibus vulgarib⁹, de quibus difficile est eloqui in cõstructione aut destructione: & hæc sunt triũ specierum: quarũ vna est, ꝙ fiat de his, de quibus vulgus gloriatur considerare, & difficile fiat mutuo de illis intetloqui, præter ꝙ maiori parti
I ipsius vulgi sit maior inclinatio ad alterũ duorum oppositoꝝ. prout est dicere, an speculatio cũ tolerãtia sit præstantior diuitijs cũ voluptate: secunda aũt spẽ est ꝙ sit maiori parti ipsius vulgi maior inclinatio ad alterum duorũ oppositorũ, prout est dicere, an diuitiæ cum virtutis priuatione præligendæ sunt paupertate cum virtute: tertia species est rerũ, quibus adipiscereturvir quispiã nefas apud vulgus de vtrouis duorum oppositorum respondeat, prout dicimus, cui dignius est credere magistro, an patri: præcepit aũt de talibus K
interrogationibus, ꝙ ad illas sint dialectico syllĩ idonei ob difficultatem syllogismi ad illas. Difficile nãq; est ostendere mentem de re, de qua vulgus nullam habeat opinionẽ, & sit ad cuius oppositum magis inclinat vulgus, & hoc magis ẽ id de quo euenit controuersia per vtrumuis duorum oppositorũ respondens responderit, prout dicim⁹, deceat ne parentibus an legi credere: Et de illis est, ꝙ reminiscãtur definitionum rerum, quarum habitudo ad artes est habitudo principiorũ & subiectionum,
L prout est definitio materię & formę in scĩa Naturali, & definitio boni & mali in scĩa Morali, & pũcti & lineæ & superficiei & corpis in Geometria. Et q̃ expedit ei ꝙ sint apud illum de definitionibus harũ rerũ, sunt definitiones diuulgatæ. Et de illis est, ꝙ sint apud eũ prompta loca prædicta in prædictis orationibus, & ꝑcipue loca quæ rem cõstruũt aut destruũt simplr, & vt vniuersalius inquã res, quæ in artib⁹ sunt vt subiectiones & elẽmenta & principia ad reliqua, ex quib⁹ singulæ artes adipiscunt. Sicut enim Aritlmeticus adipiscit potestatem mutuo ducẽdi numeros, qñ præ
M posuerit & sciuerit ducer primos numeros, quod notificat in capso ductus, sic res est in Dialectico; euenit enim ei intetlocutio de quocũq; voluerit, qũ fuerint apud eũ præmissæ & regulę, quarum consuetudinis est fieri in singulis positis, quod positũ fuerit idoneum curare res vniuersales, quibus vtatur in acquirendo res v'les proximas rebus intentis particularibus: vniuersalib⁹ nanq; maxime vniuersalitatis non opinaretur aliquam rem, neq; ex illis adipisceret

aliquã

A aliquã rem festinanter, immo si ex illis opinio procederet ad ipsum particulare, esset fm quandam speciem accidentis, & quasi ad illud procederet, non artificialiter, sed quouismodo contigerit. Exempli gratia, quia non debet sustinere hanc positionẽ, scilicet omnium duarum rerũ diuersarum, vna ipsarũ inest rei differẽti à prima, sed sustẽtaret vice illi⁹ hãc, qñ aũt fuerit vni duorum oppositorum aliqua dispositio, alteri oppositio inest oppositũ primæ dispõnis, p oppositã enim conuinceret contraria, & suas species, & potest ex illis cõ

B stituere quæsita particularia, quæ illis sustineat facile & cito. Et de illis est, quia consuescere faciunt ponere multas orationes vnã orationẽ ascẽdendo ad vsẽ, quod illa includeret, & ponere vnã orationem pluresorationes, illã partiẽdo ad particulares, quæ ei subsunt. Qñ enim interrogaremus, iuuaremur ponendo multas res vnã orationem, & recepissemus per hoc, quod vellemus admitti ab illo. Quando aũt respondissemus, iuuaremur qñ interrogaremur vnam orationẽ multas orationes, & si inueniremus continere destructionẽ

C illius, quod posuimus sustentandũ, non admitteremus illud, sin autem, illud admitteremus. Et expedit hic ꝙ cõsideremus vniuersalissimũ quod possumus, hoc est, qñ multas orationes ponimus vnam orationem, hoc enim opere fit res vehementis occultationis ab ipso respondente. Et hoc est contra dispositionem vniuersalium, quæ sunt apud eũ prompte ad faciendum syllogismos. Sunt enim quædã vniuersales orationes, de quibus difficile fit respondenti intelligere, quæ conclusio ex illis sequatur. Exempli gratia, admittere ꝙ sciẽtia D rerum, quæ sunt maximæ multitudinis, nõ sit vna, qñ enim hoc admississet, iã admisisset illud in relatiuis, & cõtrarijs, & in multis reb⁹. Et ideo expedit respondenti agere cõtra id, quod ageret interrogans, & aufugeret admittere res vtes: quantũ ei possibile fuerit. Et de illis ẽ, ꝙ vtatur cũ eo qui sit modicũ exercitatus in hac arte, aut qui passus fuerit defectũ ingenij, ipsa inquisitione, & cũ nimiũ exercitatis orationib⁹ vniuersalib⁹. Exercitatus enim vehementius auscultat has orationes, adeo ꝙ forsan deducunt illũ ad repellendũ sensata, E prout fit de oratione Zenonis, quæ contradicit motui, & oratione Melissi, quæ contradicit multitudini, sicut spẽs priuata exercitio magis auscultat inquisitioni. Expedit itaque dialectico sumere ꝓmissas inquisitiuas à dignis inquisitione, & præmissas vniuersales à viris huius speciei.

Harum aũt rerum exercitium est, ꝙ idoneum sit nobis operari omnes actus huius artis perfectissime, actus enim huius artis sunt syllꝰ, aut sophistica litigatio, aut argumentum, aut contradictio, aut ficta inuẽtio interrogationis, an sit recta, aut nõ recta? F & si fuerit alterius harum duarũ dispositionũ, quæ sit huius causa. & iã elocuti sumus de conditionibus, quibus fiant hi actus perfectissime. Syllogismus enim est operatio interrogantis ad destruẽdum positionem. Et sophistica est operatio respõdentis, & syllꝰ repulsus. Contradictio vero est actus respondentis, qñ procurat constituere positionẽ, quia alicubi respondens procurat hoc. Aristoteli vero videt, ꝙ illius operatio prima intẽtione sit sustẽtare positionẽ

G ſolum, non ipſam cõſtituere. Sicq; qñ reſpondens argumentum proferret ad conſtitutionẽ poſitionis, interrogantis actus eſſet contradictio per ſyllm, & contradictio fit de actibus interrogantis, lis aũt & argumẽtum de actibus reſpondentis. Interrogationem aũt & reſpõſionem beneficare, iam dictũ eſt quo hoc fiat, aſſueſcere aũt intenditur ob has operationes, & per has operationes eenit conſuetudo, videlicet ſyllm, & argumentum, qui inueniuntur per poteſtatem tradẽdi multas res vnã. Et cõtradictio & litigatio inueniun
H tur in ponendo vnam rem multas, ſyllogiſmi enim & argumenti operatio contingit et in inueniendo prę miſſam vlem, ambientẽ ipſum quęſitum, hoc autem non fit idoneum niſi fm modum compoſitionis, & p particulares tradendo vnum. Exempli gratia, qñ proponimus cõmonſtrare, ꝙ quorumlibet duorum contrariorum ſcientia ſit vna in potentia, fm modum compoſitionis eſt in oppoſitorum ſcientiam eſſe vnam, operatio vero litis & cõtradictionis fit in cognoſcendo præmiſſam, quę veritati repugnat ob eius particula-
I ritatem, adeo ꝙ conſtituat illius deſtructionem, & hoc eſt manifeſtũ, ex quo eſt repugnans operationi cõſtitui per ſyllm. Ait Ariſt. Non expedit p omnem rem vincere: & iã prę-miſſum eſt, cur hoc nõ oporteat, & largit' eſt huius cauſam, & dixit: & K non eſt diſputandum cum quouis hoĩe contigerit, neceſſitas enim conduceret volentẽ contradicere, cuiuis homini contigerit, vt orationes qui buscum illo vteretur ſint viles, & earum compoſitione adueniret malus habit', & mala diſpoſitio ipſi dialectico. Si autem cõtingeret, ꝙ eius controuerſia fuerit cum illo, qui initeretur prævalere & extorquere, vt ſunt ſophiſtæ, iuſtum eſt in illum vti quibuſuis ſpeciebus orationum, quæ cõtigerint. Potius enim eſt hoc patefaciendo imbecillitatem ſuarũ orationum, & illorum verſutias, niſi L quia vir dialecticus eſt, cuius intentio eſt conſueſcere exercitium, & debet fugere hanc ſpeciẽ, quantum ei poſſibile fuerit, & debet eſſe parata apud eum, qñ cogeretur interloqui hac ſpecie præmiſſarum, quæ ſunt maximæ vniuerſalitatis, talibus enĩ locis ſuperare hanc ſpeciem ob modicam ipſius ſenſibilitatem in illis, quæ ei ſubſunt hoc modo, præſtantius ẽ, quàm ſuperare nominis ęquiuocatione, per hanc illam vel aliam regulam ſophiſticam.

Hæc itaq; eſt oratio de omnibus rebus, quas cõtinet hic tractatus bre M niori & manifeſtiori modo, qui poſſibilis fuit, & eſt vltimus tractatuum huius Libri, ad Dei gloriam ſempiternam. Amen.

Librorum Octo Topicorum cum Auerrois media Expoſitione Finis.

ARISTOTELIS ELENCHORVM LIBER PRIMVS,

Cum Auerrois Cordubenſis media expoſitione, Abramo de Balmes interprete.

SVMMA LIBRI.

De intentione libri, & generibus diſputationum: De Locis Sophiſticarum in Dictione, & extra Dictionem redargutionum: De Cauſis deceptionum, captionum ſophiſticarum: De veris, & fallis redargutionibus: De interrogatione tentatiua, & quid inter Contentioſum, Sophiſticumq; interſit: Demum de captionibus Nugationis, & Solœciſmi, occultationeq; Sophiſtica contra moleſte reſpondentes.

B *Quid intendit, & aliquem ſyllogiſmum ſophiſticum eſſe. Cap. 1.* E

DE Sophiſticis autē redargutionibus & de ijs quę videnť redargutiones (ſunt autē captioſæ ratiocinationes, at non redargutiones) dicamus oportet, incipiētes ſm naturā à primis. Quę igitur hi quidem ſyllī, illi aūt, cum non ſint, videntur, manifeſtum eſt. Nam quēadmodum & in alijs id fit p quandam ſimilitudinē, ſic & in orationibus ſe habet: etenim hi quidem habitū probe habent, illi vero videnť, ex tribu tumentes, & cōponentes ſeipſos, & pulchri: hi quidem ob pulchritudinem, illi aūt videntur ſeipſos fucantes. Et in inanimatis quoq; ſiſt: nam & illorum hęc quidem argentum, iſta vero aurū reuera ſunt, illa non ſunt quidem, apparent autem ſm ſenſum: vt lithargyrina, & ſtannea, argentea, & felle tincta, aurea: eodē aūt modo & ſyll's, & redargutio: hæc quidē eſt, illa vero non eſt, apparet aūt propter imperitiam: nā imperiti velut diſtantes, à longe ſpeculanť. Nam ſyll's quidem ex quibuſdā eſt poſitis, vt colligamus aliquid aliud ex neceſſitate ab ijs, quæ poſita ſunt p ea, quæ poſita ſunt. Redargutio autem ſyll's eſt, cum cōtradictione cōcluſionis: illi vero id quidem non faciunt. Videntur autē ob multas cauſas, quarum vnus locus aptiſsimus, & publiciſsimꝰ per nomina. Nam, quia fieri nō poteſt vt res ipſas ferentes diſputemus, ſed nominibus pro rebꝰ, vtimur ſignis: & quod accidit i nominibus, in rebus quoq; arbi

C F

G tramur accidere: quemadmodũ ñ, qui calculis supputant, id autẽ non est simile: nam nomina quidem finita sunt, & orationũ multitudo, res vero numero infinitę sunt: necesse est igitur plura eandem orationem, & nomen vnũ significare: quemadmodum igit & illi, qui non sunt prompti calculos sustinere, a scientibus decipiuntur, eodem quoq; modo & in orationibus, qui nominũ virtutis sunt ignari, p facile captionibus hallucinantur, & ipsi di-
H sputantes, & alios audientes: ob hanc igitur causam, & eas, quæ dicẽdæ sunt, est sylls, & redargutio apparens, atq; non existens.

Sermo de Intentione libri. Cap. 1.

INtentio huius libri est loqui de sophisticis elenchis, qui putant esse elenchi veri, sed sunt paralogismi. Nos autem incipiemus speculationẽ huius, ex principijs notis secundum naturam in hoc genere. Et dicimus, q̃ per se notum est, q̃ syllo-
I gismorum, quidam est vere syllogismus, quidam vero paralogismus, & putatur de eo q̃ sit syllogism⁹ absq; hoc q̃ sit ita fm veritatem. Id autẽ, quod accidit syllogismo ex hoc, simile est ei, quod accidit reliquis reb⁹ animatis & inanimatis. & hoc, quia sicut hominum quidam est vere religiosus, & eorũ quidam est, qui putatur esse religiosus, ipse autem est hypocrita: & eorũ quidam est vere pulcher, & eorum quidam est, qui putatur esse pulcher propter fucum & ornatum indumenti, vere autem non est pulcher: ac etiam sicut ex argento & auro quoddam est argentũ K
aut aurum vere, & ex eis quoddam est, quod putatur esse aurum aut argentũ, sic res se habet in syllogismis. Latet vero ista spẽs syllogismi, hoc est, qui putatur esse syllogismus, & non est syllogismus, eum, qui imperitus sermonum, & assimilatur ei, qui speculatur res a remotis. Iã autẽ verificauerunt syllogismum simpliciter, q̃ sit oratio, in qua quibusdam rebus pluribus q̃ vna positis, necesse sit vt ducatur quid diuersum ab his, quæ posita sunt. Elenchus autem est syllogismus, ex quo sequitur conclu-
sio, quæ est contradictoria conclu- L
sionis, quam posuerat aduersarius, & hoc est, quia, quando sequit ex præmissis. quas concederet aduersarius, sequeretur ex hoc q̃ eadẽ res sit ita, & non sit ita. Sophisticus autẽ elenchus est syllogismus, qui putat esse talis denominatiõis absq; hoc q̃ ita sit. Iam accidit autem talis syllogismus propter causas, quarum postea meminerim⁹. Famosissima autem istarum causarum est, quæ accidit reb⁹ propter dictiones, & hoc, q̃a ex quo non est disceptatio nisi p dictiones. constituerunt dictiones loco terum, & simillimum est, quod accidit di- M
ctionibus ei quod accidit rebus, sicut quod accidit composito ex errore secundum numerum, quando constituerint articulum, qui est in digito, loco numeri, & putat q̃ id, quod accidit articulo digiti, sit res quę accideret numero. Accidit autem istud rebus cum dictionibus, quia impossibile est, q̃ dictiones attribuantur æquales rebus, & numerentur ad eãrum numerationẽ, ex quo res sunt quasi infinitæ, dictiones autem sunt finitæ. Si autem impositæ essent dictiones

A ctiones ſignificãtes, res difficilis eſt, locutio autem de eis, aut reminiſcentia eorũ vel impoſſibilis: & ideo coactus fuit impoſitor, ꝙ imponeret vnam dictionem ſignificãtem multas res: & ſicut cõputatori, apud quẽ non eſt induſtria, quę vocatur proiectio numerorum, impoſſibile eſt ꝙ cõſtet ei conuenienter error interrogationum numeralium, ſic illi, apud quem non eſt notitia naturarum dictionum, dignus eſt errare, ſi loqueretur de aliqua re, aut audiret eam etiam, & propter hanc cauſam & propter alias cauſas etiam accidit, B ꝙ ſyllogiſm⁹, & ſophiſticus elẽchus ſit res inuenta naturaliter.

De generibus diſputationum. Cap. 2.

QVoniam autem quibuſdam magis operę preciũ eſt videri eſſe ſapientes, q̃ eſſe & non videri (eſt enim ſophiſtice, apparens ſapientia, non exiſtens autem: & Sophiſta pecuniarũ aucupator ab apparẽte ſapientia, & non exiſtente:) manifeſtum profecto eſt, quoniam neceſſarium eſt illis & ſapientis C opus vſideri facere magis, quàm facere, & nõ videri. Eſt autem (vt vnum ad vnum dicamus) in vnoquoꝙ opus ſapientis, non mentiri quidẽ ipſum de quibus nouit, mentientem autem manifeſtare poſſe. Hæc autem ſunt, hoc quidem in eo ꝙ poteſt dare orationem, illud autem in eo ꝙ ſumere. Neceſſe eſt igitur illos, qui volunt ſophiſtice agere, dictarũ orationũ genus quærere. Operæ enim precium eſt eis: nã

Sapiẽtis officia duo.

huiuſmodi poteſtas faciet videri ſapientes, cuius ſunt deſideriũ habentes. Quod autem tale orationum genus eſt, & quod talem appetunt poteſtatẽ illi, quos vocamus ſophiſtas, manifeſtũ eſt. Quot autem ſunt ſpecies ſophiſticarum orationum, & ex quot numero poteſtas ea conſtat, & quot partes contingit eſſe negocij, & de alijs, quæ ſuffragantur ad hanc artem, nunc dicamus. D

Genera diſputationum.

Sunt igitur ad diſputandũ, orationum genera quatuor: doctrinales, dialecticæ, tentatiuæ, contentioſæ. Et doctrinales quidem ſunt, quæ ex proprijs principijs cuiuſꝙ diſciplinæ, & non ex ijs, quæ videntur reſpondenti colligunt: nam oportet credere eum, qui dicit. Dialecticæ autem, quę ex probabilibus collectiuæ ſunt contradictionum. Tentatiuæ vero, quæ ex ijs colligunt, quæ videntur reſpondenti, & quæ neceſſarium eſt eum ſcire qui ſimulat ſe habere ſcientiam, quomodo determinandum eſt in alijs. Porro contentioſæ, quæ ſunt ex F ijs, quæ apparent probabilia, apparentes ſyllogiſticę. De demonſtratiuis autem in Analiticis dictum eſt: de dialecticis vero, & tentatiuis, & in alijs: de altercatorijs autem & contentioſis nũc dicendum. E

Sermo de generibus diſputationum. Cap. 2.

ET ex quo quamplures homines etiam volũt denominari p ſcientiam & exaltari & gloriari gloria

G magna ſine labore & faſtidio, aut abſq; hoc ꝙ ſint digni, ideo, qñ fuerint ex his, quibus poſſibile eſt addiſcere ſcientiã, fuit hoc cauſa, ꝙ cõſtitueretur hoc genus ſermonis multis hominibus & obſtentent ſe eo, & putent eſſe ſapientes abſq; ꝙ ita ſint in veritate, & ideo nuncupantur noïe ſcientiæ corruptæ: & eſt, quod intẽdimus noïe falſæ & ſophiſtariæ ſm idioma grẽcorũ. Manifeſtum autẽ eſt, ꝙ ſolertia iſtorũ eſt, ꝙ putẽ de eis ꝙ ipſi faciãt opus ſapientũ, abſq; ꝙ faciant, ſicut ſunt opera eorꝝ. Veri ſapientis aũt opus eſt, ꝙ, qũ loquit, H dicat verum, & qñ audiuerit verbũ ab alio, ab eo diſcernat falſum à vero, & concedat ipſum, & iſtæ duę cõditiones ſunt, quæ inueniuntur ſapienti: quarũ vna eſt inquantum loquit, & altera inquantum audit neceſſariũ. Et procurauerunt ſophiſtę inquiſitionẽ iſtius generis locutionis, quia p iſtam ſcientiã poſſunt videri, ꝙ ſint ſapiẽtes abſq; ꝙ ita ſint, niſi ſm ſuum appetitũ. Quòd autẽ hoc genus verborũ ſit res, quæ inuenitur, eſt p ſe notum. Id aũt, de quo perſcrutatur de eo, eſt, quotuplex ſit iſte ſermo ſophiſticus, & quot rebꝰ I proueniat hic habitus, & vtr quot ſint partes iſtius artis, & de illis rebꝰ, quibꝰ eſt iſta ars, & hoc eſt, quod intenderat perſcrutari hic. Dicimus aũt, ꝙ genera orationum artificialium, quæ poſſunt ſermone doceri, ſint quatuor genera, quarũ vna eſt oratio demonſtratiua, ſecunda eſt oratio topica, tertia eſt oratio rethorica, quarta ẽ oratio ſophiſtica. Iſta aũt oratio, qñ vtrum ea, aſſimilat ſapientibus, appropriat hoc nomine, qñ aũt aſſimilatur topicis, vocat litigioſa. Oratio aũt demonſtratiua eſt illa, quæ fit ex principijs primis K proprijs cuiq; doctrinæ, quæ fiunt inter doctorẽ & diſcipulum, cuius ſemitæ eſt ꝙ recipiat, quod lagit ei doctor, niſi cogiret id, quo deſtruat ſermo doctoris, ſicut faciunt ſophiſtæ. Topica aũt oratio eſt, quæ congeritur ex principijs famoſis probabilibus apud oẽs aut plures collectiuæ contradictionum. Oratio aũt rethorica eſt, quæ fit ex principijs cogitatis, quæ ſunt ſm initium cogitationis. Oratio aũt litigioſa eſt, quæ putat ꝙ ſit topica ex principijs probabilibus abſq; ꝙ ſint hmõi ſecundum veritatẽ. De oratione vero de- L monſtratiua iã dictum eſt in libro Poſte. ſicq; de topica dictũ eſt in libro Topicorũ, & de rethorica in libro Rethoricoꝝ. Illa aũt, de qua fit ſermo, quæ oratio litigioſa eſt, vocatur ſophiſtica: loquemur aũt primo de intentionibus iſtius orationis.

Fines Sophiſtæ, & loci ſophiſtici in Dictione. Cap. 3.

PRimum igitur ſumẽdum eſt quot coniectant qui in orationibus decertant, & coalterecãtur. ſunt aũt hę quinq; numero: redargutio, falſum, in- M opinabile, ſoloeciſmus, & quintum, quod eſt facere nugari eũ, qui condiſputat: hoc aũt eſt frequenter cogere idem dicere, aut quod non eſt, ſed quod apparet quodq; eſſe horum. Nam maxime volũt apparere redarguere; ſm autem, falſum aliquid monſtrare: tertiũ vero, ad hoc quod eſt inopinabile ducere: quartũ, ſoloeciſmo vti facere: hoc aũt eſt facere ſm locutionẽ barbarizare

ex

ex oratione reſpondentem. Vltimum autem, idem frequenter dicere. Modi autē redarguendi ſunt duo: nā alij quidē ſunt propter dictionem, alij vero extra dictionem. Sunt autem ea quidem, quæ propter dictionem faciunt phantaſiam, ſex numero: hæc quidem ſunt, æquiuocatio, amphiboha, cōpoſitio, diuiſio, accētus, & figura dictionis. Huius autē fides, & ea quæ eſt per inductionem, & ſyllogiſmus: & ſi qua ſumatur alia, & quod toti

B dem modis, ſi eiſdē nominibus, & eiſdem orationibus, nō idem ſignificamus. Sunt autem propter æquiuocationem huiuſmodi orationes, vt qđ diſcunt ſcientes: nam ea, quæ memoriæ prodita ſunt, diſcunt grammatici. Diſcere enim æquiuocū eſt ad intelligere eum, qui vtitur diſciplina: & ad accipere diſciplinā. Ea rurſus, qđ mala bona ſunt: mala autem expediunt. Duplex enim expediens eſt, & neceſſarium, quod accidit plerunque in

C malis (eſt enim quoddam malū, neceſſarū) & bona cumque expedientia dicimus eſſe. Amplius autem, eundem ſedere, & ſtare, & ægrotare, & ſanū eſſe: nā qui ſurgebat ſtat, & qui ſanabatur, ſanus eſt ſurgebat autē ſedens, et ſanabatur ægrotans: ægrotantē enim quālibet facere, aut pati nō vnū ſignificat, ſed quandoq; quidē qui nunc ægrotat, aut ſedet, quandoque autē qui ægrotabat prius: verumtamen ſanabatur quidem ægrotans, cùm ægrotans: ſanus eſt autem non cùm ægrotans: ſed ægrotans nō nunc, ſed prius. Propter autem amphiboliam ſunt orationes tales: velle capere me pugnantes. Et putasne qđ quis cognoſcit, id cognoſcit? nam & cognoſcentem ſignificare hac oratione. Et putas qđ quis videt, id videt? videt autem columnam: quare columna videt. Et putas ꝙ tu dicis eſſe, id tu dicis eſſe? dicis autē lapidem eſſe: quare tu lapis, di-

E cis eſſe: Et putas eſt ſilentia dicere? duplex enim eſt & id, ſilentia dicere: hoc quidem eos, qui dicunt ſilere, illud autem ea, quæ dicuntur. Sunt autem tres modi ſm æquiuocationem, & amphiboliam: vnus quidem, quando nomen, vel oratio plura ſignificat principaliter: vt aquila, vel canis. Alius autem, quando ſoliti ſum⁹ ſic dicere. Tertius vero, quando compoſitum plura ſi-

F gnificat, ſeparatum vero ſimpliciter, vt ſcire literas: nam vtrunque fortaſſe vnum quidē ſignificat, & ſcire, & literæ: ambo aūt plura, aut literas ipſas ſcientiam habere, aut literarū, alium. Amphibolia igitur, & æquiuocatio ppter hos modos ſunt. Propter cōpoſitionem vero huiuſmodi ſunt: vt poſſibile eſt ſedentē ambulare, & nō ſcribentem, ſcribere: non enim idem ſignificat, ſi diuidens quis dicit, & componens, quod poſſibile eſt ſedētem ambulare, & nō ſcribētem ſcribere:

D De loco ab Amphibolia.

De locis indictione, & prio de ęquocatione.

G bere: & hoc idẽtidem, ſi quis componat non ſcribentem ſcribere, ſignificabit profecto, quod habet poteſtatem, vt non ſcribens ſcribat: ſi quis autem non componat, quoniam habet poteſtatem quando non ſcribit, vt ſcribat. Et diſcit nunc literas, ſi quis didicit quas ſcit. Amplius, quòd vnum ſolum poteſt ferre, plura poteſt ferre. Propter vero diuiſionem quod quinque ſunt duo, & tria, paria, & imparia. Et qđ maius, æquale: tantũdem
H enim eſt maius & adhuc amplius: nã eadem oratio diuiſa, & cõpoſita non idem ſemper videbitur ſignificare. Vt ego poſui te ſeruum exiſtentem liberum. Et hoc, quinquaginta virũ, cẽtum heros liquit Achilles. Propter accẽtum aũt in ñs, quæ ſunt ſine ſcriptura, nõ facile dialecticis facere orationẽ: in ſcripturis autẽ & poematibꝰ magis. Vt & Poetam defendũt nõnulli aduerſus redarguentes quaſi hic abſurde locutũ. Nec gemere aeria cellabit turtur ab vlmo, ꝙ pentemimeri vſus ſit, & turture fœminino. Soluunt enim id accentu: dicentes ꝙ aeria accẽtum finalem longum habet, & nõ ad turtur, ſed ad vlmo, vt epithetũ debet referri, & id de Niſo, & Eurialó cùm Rutulos vino, ſomnoque ſepultos intellexiſſent:

Cætera per terras, omneis animali ſomno
Laxabant curas, & corda oblita laborum.

Cũ poetã dicit, Homerũ intelligit, cuius hic Ariſto. carmina citat, verum ꝙ ea noſtris accẽtibus non accõmodari queunt, interpres ꝓ illis Vergilij, qui Iani norũ eſt Homerꝰ, carmina poſuit.

I

Talia igitur ꝓp accẽtũ ſunt. K
Quæ aũt ꝓp figuram dictionis ſunt, accidunt, quando nõ idem vt idem interpretatur, vt maſculinũ, fœmininum: vel fœmininum, maſculinũ: vel quod inter hæc eſt, alterum horum: vel rurſus quale, quãtũ: vel quantum, quale: vel faciens, patiens: vel diſpoſitum, facere: & alia, ceu diuiſum eſt prius. Nam eſt aliquid, qđ non eſt eorum quæ ſunt facere, vt eorum quæ ſunt facere, aliquid dictione ſignificare, vt valere. Similiter figura dictionis L
dicitur ei, quod eſt ſecare, vel ædificare, quamuis illud quidẽ quale quid, & affectum quodã modo ſignificet, hæc vero facere aliquid: eodem aũt modo & in cæteris. propter igitur dictionẽ redargutiones ex his exiſtũt.

Sermo de quatuor generibus orationum, et de quinque intẽtionibus orationum Sophiſticarum, & de fallacijs eueniẽtibus propter dictiones. Cap. 3.

DIcamus itaq; ꝙ intẽtũ huius generis locutionis eſt vna qn M
que intẽtionum: aut ad redarguendũ loquẽtẽ, aut ad inferedũ falſum, & rẽ quæ eſt falſa ſm famoſum: aut ad largiẽdũ ei dubiũ, qđ inopinabile dicunt: aut ad ponendũ ipſum ſm modũ, quo ferat in locutionẽ falſũ intellectũ ab eo quẽ ſolœciſmũ appellãt: aut ad ponendũ ipſum nugã & exceſſum ex rebus, ex quibus ſequitur falſitas intellecti ab eo ſm imaginatione: ſicque iſtæ ſunt quinque intentiones, quas intendunt ſophiſtæ. Famoſiſſima autẽ iſtarum

quinque

A quinque intentionū & maxime intēta apud eos est redargutio: rursus sequitur ei falsum in loquētē: prætera largitio dubij, seu inopinabilę: deinde est occultatio sermonis, & ferre ipsum ad falsum. i. ipse sollœcissmus, vlterius est illatio ad nugam & locutio fm excessum. Redargutionū autē & fallaciarū quædā est propter dictiones ab extra, & quædam est propter res. Illa aūt, q̄ est ꝓpter dictiones est sex ꝓspecierum. Quarū vna est æquiuocatio dictionis separatæ, secūda aūt æquiuocatio cōpositionis, seu amphibologia. Ter-
B tia autē est, q̄ est fm cōpositionem. Quarta, quæ est ꝓpter diuisionem. Quinta aūt est æquiuocatio figuræ dictionū. Sexta aūt pp accētum. Ista aūt diuisio notificatur per syllm & inductionē. Exempla itaque æquiuocationis nominis separati est sermo dicētis. addiscens est sciens, quia addiscens scit, qui aūt scit est sciens, sicque addiscens est sciens. Modus aūt fallaciæ huius est, quia dictio sciet, dicit' pro tempore futuro & pro tempore præsenti, verificat' autē de sciente pro præsenti, de addiscēti autē pro futuro: sicque etiā est sermo
C dicentis, aliquod malū expedit, expediēs aūt est bonū, sicque quoddā malū est bonū. Fallacia autē huius est, quia nomen expedientis, q̄n dicimus aliquod malū expedit, significat id, quod significat nomē necessarii, q̄n aūt dicimus, & expediēs est bonū, significat id, ꝙ significat eligendū, & res cōueniens. Exemplum aūt æquiuocationis compositionis est quarūdā specierū, & hoc, quia iam fit ꝓprius & posterius. sicut qui dicit, nobilis est sciens, q̄n intendit per hoc, ꝙ sciens sit nobilis, & putat' prioritas nobilis, & posterioritas scientis, D
quia ꝓdicatū isti' sermonis est sciēs, & nobilis est subiectū, tā aūt fit æquocatio cōpositionis seu amphibologiæ pp reditū signi iter res plures q̄; vna, sicut est dictū dicētis, ꝙ scit hō, est hō, homo aūt scit lapidē, lapis itaque scit. Accidit aūt ista fallacia, quia dictio scit, accidit de sciēte & de scito, et sicut est sermo dicētis, ꝙ dicit hō ꝙ sit, ita est, si aūt hō dixerit silicē, est igitur hō silex. Causa aūt huius est, quia dictio est, aliquādo redit ad hominē, & aliquādo redit ad sermonē. Iā aūt fit æquiuocatio pp habitudinē, ac si diceres, gaudeo ver- E
beratione Socratis, quia ferē ꝙ Socrates sit verberās, aut verberatus. Et aliquando fit per ablationē & defectū. exempli gratia, vt sermo dicentis, qui nō ambulabit, poterit ambulare, & qui nō scribet poterit scribere, & hoc est verū: quādo aūt auferetur dictio, poterit, & dicit, qui nō ambulabit ambulabit, & q̄ nō scribet scribet, putaret' ꝙ qui non ambulat, sit ambulās, & ignarus scripturę sit scribens: putat' aūt ꝙ hoc sit in capitulo diuisionis & compositionis, & hoc, quia defectus est positio cōpositi diuisi. Exemplū vero locorū, quib' fit F
æquiuocatio pp diuisionē dictionis cōpositæ, est, sicut quādo diceres, Socrates est sciens medicinā, Socrates itaque est sciens, & hoc, quia iā verificat' de Socrate ꝙ sit sciens medicinam, & non verificatur de eo ꝙ sit sciēs simpliciter, hoc autem ita fuit, quia nō sequit', ꝙ, quādo verificatur sermo compositus de aliqua re, ꝙ eius partes verificent' diuisæ de ista re. Exemplū vero loci, qui est ex diuisione, est, quādo res, quę prædicantur diuisę de partib' rei verificātur,

& de

G & de tota re ſecundum ſui totalitatē verificantur, quando autem compo nūtur ſibijnuicem falſificantur. Putaret autem ſophiſta, ꝙ, quando verificantur diuiſæ, ſequatur, ꝙ verificentur compoſitæ. Illud autem eſt contrarium primi loci. Exemplum autem eorum, quæ verificantur de partibus rei diuiſæ, & non verificantur de toto coniuncta, eſt ſermo dicentis, ipſorum quinque eſt par, & ipſorum quinque eſt impar, quinq; itaque ſunt par & impar ſimul: hoc autem eſt falſum, quia paritas & imparitas vtraque earum verificatur
H de parte ipſorum quinque ſine parte, de qua verificatur altera, quando autem prædicatur de toto eſſet falſum. Exemplum autem prædicatorum, quæ verificantur diuiſa de tota re, & non verificantur de ea coniuncta, eſt, ſicut ſermo dicentis, tu es ſeruus, & tu es meus: ergo tu es ſeruus meus: hoc autem eſt eorū, quæ iam falſificantur. Locus autem, qui eſt propter accentum, eſt ſicut ſi variaretur ſubſtantia dictionis, & variaretur ſenſus illius, aut variaretur ex ptoductione ad correptionem, aut ex grauitate in tenuitatem, aut
I ex continuatione in pauſam, aut lateret eius ſubſtantia, vel permutaretur eius dictio: hoc autem poſſibile eſt in ſcriptura ſine prolatione. Exē pla autem iſtorum ſunt, quæ dicuntur in idiomate arabico. Locus vero, qui eſt ex figura dictionum, eſt ſicut ſi fiat modus dictionis maſculinus moda dictionis fœmininus, aut modus dictionis paſſiuus modus dictionis actiuus, & putaretur quod maſculinum ſit fœmininum, & fœmininum maſculinū, & paſſiuum: actiuum: ſicut eſt dictum arabum paſſiuum calumniatur, loco calum K niantis, & pulſatū loco pulſantis. Hi autē ſunt elenchi, qui fiunt propter dictiones. Iam autē apparet ꝙ ſint ſex per viā diuiſionis, & hoc, quia dictio fallit quādo non corquatur rei, quādo aūt non coęquat rei, manifeſtū eſt, ꝙ ſignificat rē plusq̄; vnam, quia nō eſt impoſſibile ꝙ ſignificat hāc rē & rē additā ei vltra hāc rē, & rē ſubtractā ab ea, quādo aūt hoc ita fuerit, iā ſignificat rē plusq̄; vnam, aut per eius additionē ad eā vltra rē, aut per ſubtractā ab ea, qñ autē hoc ita fuerit, nō euadit eius ſignificatio
L rei plusq̄ vnius: aut ꝙ accipiatur diuiſa, aut ꝙ accipiatur coniuncta alij. Rurſus, quando fuerit ex parte, quæ eſt diuiſa, nō euadit ex reliqua triū diuiſionū: aut ꝙ ſit ei propter eius primum modū impoſitū, & hoc eſt nomē æquiuocū: aut ſit hoc propter additionē aut ſubtractionē eius literarum, aut variationē ordinis earū: & illa eſt fallacia, quę accidit propter ſubſtantiā dictionū, & granitatem & tenuitatem, & cæteras res, de quibus protrahitur vſus idiomatū: quā do autem hoc accidit ei, eſt, quia ipſa annectat alteri, nō quia hoc accidat ipſimet cōpoſitioni, licet accidat M ei ex varietate illarū à diuiſione in cōpoſitionem, qui eſt locus diuiſionis, aut ex cōpoſitione in diuiſionē, qui eſt locus cōpoſitionis: quādo autē per ſe notū fuerit, ꝙ nō ſit hic diuiſio cōſequens dictionē, qua ſignificat plusq̄; rē vnā, ex parte qua eſt fallēs per ſe, nō ex parte qua eſt fallens per accidēs, ſicut eſt fallacia, quæ accidit ex ea cū permutatione, hoc eſt, permutatione dictionis loco dictionis, eſt manifeſtum, ꝙ loca fallentia ex dictionibus ſint iſta ſex.

De locis

A *De locis redargutionũ ſophiſticarum extradictionem. Cap. 4.*

EArum vero, quæ extra dictionẽ ſunt captionũ, ſpecies ſunt ſeptẽ. Vnã quidẽ propter accidens: ſecũda autem propter id, quod ſimpliciter, vel non ſimpliciter, ſed aliquo modo, aut vbi, aut quando, aut aliquid dicit: tertia autẽ ꝓp redargutionis ignorãtiã: quarta vero propter cõſequens: quinta autẽ propter id, qđ eſt in principio ſumere: ſexta propter id qđ non
B eſt cauſa, vt cãm ponere: ſeptima vero propter plures interrogationes vnã facere. Propter igitur accidens captiones ſunt, qñ ſimiliter quodcũq; exiſtimabit rei & accidenti ineſſe: nam, quia multa eidẽ accidunt, non eſt neceſſe omnibus prædicatis & ei de quo prædicantur, illa omnia ineſſe: nã omnia ſic erũt eadem, quemadmodũ ſophiſtæ dicunt: vt ſi Coriſcus eſt alter ab homine, ipſe eſt alter à ſe, eſt enim homo: aut ſi à Socrate alter, Socra-
C tes autẽ homo, ab homine alterũ dicunt eſſe cõſeſſum, eo ꝙ accidit (a quo dixit alterũ eſſe) hũc eſſe hominẽ. Propter id autem, ꝙ hoc quidem ſimpliciter, illud autẽ aliquo modo, & nõ præcipue, quãdo quod in parte dicit, vt ſimpliciter dictũ ſumitur: vt ſi nõ ens eſt opinabile, quod nõ ens eſt: nõ. n. eſt idẽ eſſe quiduis, & eſſe ſimpliciter. Aut rurſum, quoniam ꝙ eſt nõ eſt, ſi eorum quæ ſunt quippiam nõ eſt, vt ſi non eſt homo: nam nõ idẽ eſt nõ D eſſe quiduis, & nõ eſſe ſimpliciter: apparet aũt, ab quòd perquã propinquum eſt dictione, & parũ differat eẽ quiduis, ab eo qđ eſt eſſe, & nõ eſſe quiduis ab eo quod eſt non eſſe. Similiter autẽ ꝓp id, quod eſt aliquo modo, & ſimpliciter: vt ſi Indus, cũ ſit totus niger, albus eſt dentibus, albus igitur & nõ albus eſt. Aut ſi ambo aliquo modo, quod ſimul cõtraria inerunt: tale autẽ in quibuſdam quidẽ, cuilibet facile eſt E cõſiderare. Vt ſi ſumens Aethiopem nigrum eſſe, dẽtibus dicat ꝙ albus: ſi ergo ibi albus, ꝙ niger, & nõ niger, putabit diſputaſſe ſyllogiſtice, cùm perfecerit interrogationẽ. In quibuſdam vero latet frequenter, in quibuſcunq; cùm aliquo modo dicat, ſimpliciter videtur ſequi: & in quibuſcũq; nõ facile eſt conſiderare, vtrum eorum præcipue ſit aſſignandum. Fit aũt tale in quibuſcunq; ſimiliter ſunt oppoſita: nã videnť vt ambo, aut neutrum dandũ eſſe ſimpliciter prę F dicari: vt ſi dimidium quidẽ album. dimidiũ vero nigrũ, vtrũ album, an nigrum? Quæ autem ſunt propter id, quod non determinat quid eſt ſyllogiſmus, aut quid redargutio, fiunt propter omiſſionẽ orationis. Nã redar- Redargutio quid. gutio eſt contradictio vnius & eiuſdẽ, nõ nominis, ſed rei, & nominis nõ ſynonymi, ſed eiuſdẽ ex ĩꝭ, quæ data ſunt ex neceſſitate, non connumerato eo quod

erat

G erat in principio, ſecundū idem. & ad idem, & ſimiliter, & in eodē tempore. Hoc autem modo fieri poteſt, vt quis falſum dicat de aliquo: quidam autē omittentes aliquid eorū, quæ dicta ſunt, apparent redarguere: vt quod idem duplū & nō duplum: nam duo vnius quidem dupla, tria autem nō dupla. Aut ſi eiuſdem idem duplū, & nō duplū, ſed nō ſm idem: nā ſm longitudinem duplū, ſm latitudinem non duplū. Aut ſi eiuſdem, & ſm idem,
H & ſimiliter, ſed nō ſimul: quare eſt apparens redargutio. Trahat autē aliquis hanc & in eas, quę ſunt pp dictionē. Quæ autē propter id, quod in principio erat ſumuntur, fiunt quidem ſic & tot modis, quot modis cōtingit quod in principio eſt petere: videntur autem redarguere, eo qđ nō poſſit quis inſpicere idem, et diuerſum. Quę vero propter cō ſequens eſt redargutio, ideo eſt
I cp putent cōuerti conſequentiā: nam, ſi cùm hoc eſt ex neceſſitate, illud fit: & cùm illud eſt, putant & alterum eſſe ex neceſſitate: vnde & quæ ob opinionem ex ſenſu ſunt, deceptiones fiunt: nam ſæpe eſſe mel, fel ſuſpicati ſunt, eo quòd ſequitur flauus color mel. Et quia accidit terram, pluuia madidā fieri, etiam ſi ſit madida, opinantur pluiſſe: id autem non neceſſarium eſt. In rethoricis quidē quæ ſm ſignum fiunt demōſtrationes, ex conſequentibus ſunt: nam uolentes oſtendere quòd adulter, quod K
conſequens eſt, accipiunt, quòd comptus, aut quod videtur noctu errabūdus: pluribus autem hæc quidem inſunt, prædicatū tamen non ineſt. Similiter autē, & in ratiocinatiuis: vt eſt Meliſſi oratio, quod infinitū eſt vniuerſum: ſumens aūt vniuerſum ingeniū (nam ex nihilo nihil fieri) quod aūt factum eſt ex principio fieri: ſi igitur nō factum eſt, principium non habet. vniuerſum, quare infinitum: non neceſ-
ſe eſt autem hoc accidere, non L
enim ſi omne quod factum eſt, principium habet, etiam quicquid principium habet, factum eſt: quemadmodum neque ſi febriens calidus, etiā calidum neceſſe eſt febrire. Quæ vero propter nō cauſā, vt cauſam: cùm aſſumitur cp nō cauſa eſt, tāquam propter illud fiat redargutio: accidit autem tale, ad impoſſibile, ſyllogiſmus: neceſſarium enim eſt in his aliquid interimere exōs, quæ poſita ſint: ſi ergo enumeretur in neceſſarīs interroga M
tionibus ad id, ad qđ accidit impoſſibile, videbitur propter id ſæpe fieri redargutio, vt cp non eſt anima, & vita idem: nam ſi generatio corruptioni eſt cōtrarium, & alicui corruptioni erit quædā generatio cōtrariū: mors aūt corruptio quędā, & contrariū vitæ, quare vita generatio, & viuere generari: hoc aūt impoſſibile: non ergo idem anima & vita. Nequaquam collectum

eſt

A est,nam accidit(tametsi quispiã nõ idem dicat vitã & animam) impossibile: sed solũ cõtrarium vitã quidẽ morti,cum sit corruptio,corruptioni autẽ generationem. Incollectiles igitur simpliciter nõ sunt huiusmodi orationes, sed ad propositũ incollectiles: & latet qlerumq; nõ minus ipsos interrogãtes quod tale est. Propter igitur consequens, & ꝓꝓ non causam orationes huiusmodi sunt. Quæ aũt propter id, quod est duas intesrogationes vnam facere, quando latet plures esse,& perinde ac vna sit,assignatur responsio vna. In aliquibus autẽ facile est videre ꝙ plures,et quòd nõ danda vna respõsio: vt vtrum terra mare est an cœlum:in aliquibus vero minꝰ, & quasi vna sit,aut cõfitetur(eo ꝙ nequeunt respondere ad interrogatũ) aut redargui videntur: vt putas hic & hic est homo quare,cũ aliquis percusserit hũc & hunc, percutiet hominem & non homines. Aut rursum quorum hæc sunt quidem bona,illa C aũt non bona:omnia hæc bona, an nõ bona? nam vtrũuis dixerit,est quidẽ vt aũt redargutionẽ,aut falsum apparens videat facere: nam dicere eorum, quæ nõ sunt bona aliquid esse bonũ, aut eorũ, quæ bona sunt non bonũ, falsum. Qñq; autem assumptis quibusdam, redargutio ẽt fiet vera: vt si quis cõcedat similiter & vnũ & plura dici albo,& nuda,& cęca:nam, si cæcũ est ꝙ non habet visum, natum tñ habere,& cæca erunt quæ non habent visum, nata autẽ haberet quando igitur hoc quidem habet visum, illud autẽ nõ habet, ambo erunt vel videntia, vel cæca:quod est impossibile. D

Plures interrogatiões vt vna.

Sermo de fallacijs ex rebus. Cap. 4.

LOca aũt fallentia sunt septẽ loca,quorũ Vnus est,ꝙ currat id, ꝙ ẽ accidẽs,cursũ eius ꝙ est per se Secundus aũt est acceptio connexi, vt absoluti,seu fm quid vt simplr, quãdo acciperetur id,cuius sen: ita est ꝙ E accipiatur connexum solum,ac si esset verũ simpliciter,hoc est,id quod est connexum attributo. i. alicui attributo,aut quo ad tempus, aut quo ad locũ,aut quo ad aliam speciẽ connexionum. Tertius autẽ est, qui accidit ex pauca notitia conditionum elenchi,& illatione oppositi eius, de cuius notitia & esse gloriatur aduersarius. Quartus autem est locus consequẽtis. Quintꝰ est prologus ad quę situ,seu petitio principij. Sextus est acceptio nõ causæ,vt causæ. Septimꝰ est acceptio interrogationũ pluriũ, ac si esset interrogatio vna. Elenchi itaq;, qui fiunt ex eo ꝙ est per accidẽs, sunt, qñ cõtigerit ꝙ prædicetur aliqua res de re aliqua per se,& contigerit alteri illarũ duarum rerũ, aliqua dispositio per accidẽs, quia putaretur ꝙd. quod est per accidens, inueniatur alteri illarũ duarum rerũ per se. exempli grã, sermo dicentis, Socrates demõstratus est nõ homo,& Socrates demõstratus est hõ, sicq; hõ non est homo, & hoc, quia prædicatio humanitatis de Socrate est p se: accidit aũt huic ex parte, qua est singularis, ꝙ fuerit nõ hõ, quod F

est

G eſt ſpecies & vſe: & putatur propter hoc, ꝙ ſequatur ex illo, ꝙ hō ſit non hō. exēplum huius etiā eſt, Socrates eſt nō Plato: Plato aūt eſt homo, ergo Socrates eſt non homo. Fallacia autem, quæ accidit ex acceptione cōnexi abſolute, i. ſm quid, ſimpliciter eū, ſicut ſi diceret quiſpiam, ſi quod eſt nō ens, eſſet opinabile, opinabile aūt eſt ens, id itaque quod eſt non ens, eſt ens. Aut dicemus, ſi quod eſt ens eſt opinabile, opinabile antē eſt non ens, id itaque, quod eſt ens, eſt non ens. Hoc autē verificaretur, qñ cōnectitur, non qñ abſoluit', &
H hoc, quia quod nō eſt ens extra cogitationem, eſt itaq; ens ſm cogitationē, non ſimpliciter. Sic etiā quod eſt ens ſm cogitationē, eſſet nō ens extra cogitationem, non ſimpliciter, hoc eſt, ꝙ verificetur res de illo ſimpliciter, & ſequat' ex eo ꝙ verificetur nō ſimpliciter, accidit autem fallacia in hoc loco, qñ accidit ꝙ ſit pauca & latens differētia inter abſolutū & connexū: quanto aūt dria fuerit magis latēs, magis erit fallacia per illam, & difficilius conſtabit modus fallaciæ in ea, quāto vero euidētior fuerit, minus erit fallacia, & facilius
I conſtabit. Hoc autē variabitur ſm materias, & in quibuſdam locis pōt eſſe, ꝙ cadat fallacia, cuius ſolutio nō ſit facilis, in aliquibus aūt locis accidit fallacia, cuius ſolutio ſit facilis. Exēpli gratia, ſermo dicētis, æthiops eſt niger, & æthiops eſt albus ſm dentes, æthiops itaque eſt albus & niger ſimul. Poſſibile enī eſſet quod accideret talibus fallacia in hoc, ex quo eſt latens varietas inter nigredinem æthiopis & albedinem eius dentiū, & ideo poſſibile eſt, ꝙ homo admittat, ꝙ æthiops ſit niger, & admittat quod ſit albus pp albedinē eius dentiū: hic autē nō eſt valde latens, ideo iam facilis eſt eius ſolutio pluribus hominibus. In aliquibus vero locis nō cadit per hoc fallacia propter cogitationē varietatis inter illa, ſicut eſt ſermo dicentis, æthiops eſt hō niger, homo aūt eſt albus, quia non accidit ex hoc, quòd homo niger ſit albus, ex quo albus, & niger ſunt duæ ſpecies hominis notæ: differentia autē inter eos eſt nota valde, & manifeſta omnibus, & ideo poſſibile eſt vni, ꝙ admittat ꝙ homo æthiops ſit niger, & ꝙ homo ſit albus, & poſſibi
L le eſt ꝙ admittat, ꝙ æthiops ſit niger, & albus ſm eius dentes. Locus vero eſt, quo accidit fallacia propter ignorantiā vnius conditionū elenchi. Hoc itaque accidit ex priuatione notitiæ conditionum ſyllogiſmi cōcludentis elenchum: teſtimoniū aūt eſt notitia conditionum cōtradictorij, & hoc, quia cōtradictoriū nō eſt ꝙ cōtradicit ſm dictionē ſolū, ſed ſm rē, hoc eſt, ꝙ ipſa eadē res ſit in enuntiatione affirmatiua, quę ipſamet eſt res in enūtiatione negatiua, quæ opponit' illi omnibus modis. Fit autē hoc, qñ res prædicata in
M illis fuerit vna, aut ſubiectum vnū, aut reliquæ cōditiones eædem, quæ largiuntur in vna duarum enuntiationum oppoſitarum, ſint ipſæmet, quæ largiuntur in altera, ex tēpore, & loco, & modo, & cæteris, quæ dicta ſunt in lib. Perihermenias. Iſte autē locus eſt fallens, quia quidam boīes viſi ſunt ſibi, ꝙ, qñ cōtradixerint enuntiationi, ꝫ; argumētat' eſt aduerſarius, quod dimittant eā abſque ꝙ contradicant ei ſm conditiones, quæ terminatæ ſunt in eo, quod præmiſſum eſt, ſicut poneret ſup-

ponens

A ponens ꝙ hoc ſit duplum huius, & declarator declararet, ꝙ non ſit duplũ, dicere aũt noſtrũ de eo, ꝙ non ſit duplum verificatur de eo modo alio à modo, quo verificaretur de eo, ꝙ ſit duplũ, & agens hoc opinaretur, ꝙ iã dimiſiſſet, ſicut verificaret, ꝙ linea ſit dupla lineæ ex parte longitudinis, & non dupla ex parte latitudinis, poſtq; linea eſt longitudo, cui nõ eſt latitudo. Fallacia aũt, quæ fit, accidit propter prolongũ ad quę ſitũ primum ſeu petitionem principij. Accidit itaque tot modis, quot poſsibile eſt, ꝙ accipiatur oppoſitũ
B rei cũ interrogatione, ac ſi eſſet nõ ſippoſitũ. Intendo aũt per oppoſitũ illorum, cuius intẽditur deſtructio, & accidit in hoc elenchus, & hoc qñ annecteretur ipſimet rei, ſicut declaratũ eſt de ſyllogiſmis, qui cõponũt ex oppoſitis. Ille autem eſt duarum ſpecierum, prologus ad oppoſitum quæſiti, & ille eſt cuius meminit Ariſt. ꝙ ſit ille, quo vtplurimũ accidit elenchus, & prologus ad ipſummet quæſitũ. Iam aũt dictũ eſt in libro Priorum de modis, quibus poſsibile eſt ꝙ accidat hoc accidens vere. De modis aũt, quibus putatur, ꝙ iam ac
C cidat hoc, & non accidat, dictum eſt in lib. Topicorum. Cauſa vero loci, quo accidit fallacia elenchi propter cõſequens, eſt putare cõuerſam affirmatiuæ vniuerſalis eſſe vſem. exempli gr̃a, qñ apud aliquem hoiem fuerit, ꝙ oĩs prægnãtis ventet ſit tumẽs, & oriat in eius mente ꝙ omnis tumens venter ſit prægnãs. Ex hoc aũt loco multotiens accidit fallacia ſenſui, adeo ꝙ putat de felle. v.g. ꝙ ſit mel ꝓpter tinitatem, quæ ſentitur in vtriſq;, & putatur de terra humecta, ꝙ pluerit in eã, quia ſenſatũ fuerat, ꝙ terra, in quã pluerat, ſit humecta: D
hoc aũt nõ eſt verũ. Et ideo dicim⁹, ꝙ nõ cõcludit ſyll's ex duabus affiirmatiuis in ſecũda figura. Syll's autẽ figu, qui fit in Rhetorica, iam fit ex duabus affirmatiuis in figura ſecunda, qa tales ſyllogiſmi iam fiunt in Rhetorica ex rebus, quæ conſequuntur duabus extremitatibus. ſicut qñ intendit Rhetor declarare, ꝙ ille ſit adulter, & acceperit conſequens adulterũ, gratia exempli, qui eſt fucus aut error inceſſus nocturni, & diceret iſte fucat, & adulter fucatur, ergo iſte eſt adulter: hoc autem nõ eſt
verũ: fucus enim inuenitur adulte- E
ro, & nõ adulrero: ficq; etiam & error inceſſus nocturni. Et ex hoc loco errauit Meliſſus, qñ dixit, ꝙ totũ nõ habet principium, & hoc, quia inuenit verum, ꝙ oẽ generabile habet principiũ, opinatus eſt, ꝙ quicquid habet principium ſit generabile, & ex quo opinatus eſt iſtud, verificatũ eſt ei contrarium eius cõtradictorij, quod eſt, ꝙ quicquid nõ eſt generabile, nõ habet principium, mundus aũt nõ eſt generabilis, ergo illud nõ habet principium, & ꝙ ipſum etiam ſit infinitum, & nõ qñ omne generabile habet principiũ, ſequitur ꝙ F
omne habens principiũ ſit generabile, ſicut ꝙ ſi omnis febricitans ſit calidus corpore, nõ ſequitur, ꝙ omnis calid⁹ corpore ſit febricitans. Locus aũt, quo accidit elenchus fallens ex acceptione eius, quod non eſt cauſa concluſionis, ꝙ ſit cauſa, fit, quando in ſyllogiſmo accipitur præmiſſa cũ præmiſſis, ex quibus ſequitur cõcluſio falſa: alter autẽ puraret, ꝙ concluſio ſequeret ex illa præmiſſa, hoc autem accidit in ſyllogiſmo ducẽte ad impoſſibile, hoc eſt, ſyllogiſmo

G contradictionis, quia auferret partē præmiſſarum poſitarū in eo, inquā tū inferret falſum, accidit aūt valde in eo ꝙ ingrediat præmiſſa, quam ſophiſta intēderet deſtruere cū ſumma præmiſſarū falſarum, ex quibus accidit ipſum falſum, Qñ aūt acciderit, putat ꝙ acciderit ex illa præmiſſa, in cuius deſtructione errauerūt, ipſum aūt falſum ſequitur nō ex illa præmiſſa, ſed ex alia præmiſſarū falſarū, quas poſuerat. Exēpli gratia, diceret quiſpiam, ꝙ anima & vita nō ſint vna res, quia ſi eſſet vna res, omnes ſpecies generationis eſſent cō
H trariæ omnibus ſpeciebus corruptionis, & ſingulis ſpeciebus corruptionis eſſent ſingulæ ſpecies generationis, quæ eas appropriarēt, quæ eſſent eis cōtrariæ, mors autem eſt corruptio quædam, ſicque vita eſt generatio quædam, qñ autē vita erit generatio, vita eſt ei, quod fuit & perfectum eſt, generatio autē eſt eius qđ generatur. Illud itaque, quod generat, iā fuit, hoc aūt eſt diuerſum impoſſe, ergo aīa & vita non ſunt vna
I res: & ideo nō dicimus, ꝙ nō ſit illatiuus ſimpliciter, ſed dicimus, ꝙ nō ſit illatiuus in comparatione ad id, quod intenderat cōcludere. In eſſentia aūt iſtius exempli eſt fallacia quędam, ſed non curamus de ea hic, & ideo hoc exemplū facit errare multos. Fallacia autem, quę accidit in eo ex loco cōſequentis, & ex acceptione eius, ꝙ non eſt cauſa concluſionis, ac ſi ſit cauſa ſic. Fallacia vero, quæ accidit ex acceptione duarū interrogationū in vna interrogatione, accidit ex parte, qua ferret duo reſpōſa diuerſa, quibus reſpōderet vni k
co reſpōſo. Accidit aūt hæc fallacia, qñ accipit loco vnius prædicati in enuntiatione plusq̄ vnū prædicatū, & loco vnius ſubiecti in enuntiatione plusq̄ vnum ſubiectū. Exēplum itaq; eius, quo accipiuntur loco vni⁹ prædicati duo p̄dicata eſt ſermo dicētis, terra eſt ex aliquare & aquat iſte.n. eſt duæ enuntiationes & duæ interrogationes, nō vna. Exemplū aūt acceptionis duorum ſubiectorū eſt ſermo dicentis, hic & hic eſt hō: hic.n. ſunt duæ enuntiationes, non vna enūtiatio. Quidam aūt hoīum
eſt, qui qñ interrogatus fuerit talibus interrogationibus pluribus, ac ſi eſſent vna interrogatio, forte cogitabit multipliciratē, quæ eſt in interrogatione, & ſtabit, & paſſabit. Forſitan autē reſpondebit vnico reſpōſo, & ꝓueniet ei elenchus & falſum, ſicut ſi dicerem⁹, hic & hic eſt hō. Ille itaq;, q percuſſerit hunc & hūc, percuſſit itaq; vnum hoīem non duos hoīes. Plurimū aūt ꝙ accidit fallacia ſm hūc locū eſt, qñ cōtigerit, ꝙ prædicata rerū, de quibus interrogatur interrogatio, ſint contraria, ſicut in aggregato quarundam rerum ſit
bonum, & earum ſit aliquid, quod M
nō ſit bonū, & interrogaret de oīb⁹ ipſis vna interrogatione, an ſit bonū, vel nō bonū: quæcunq; aūt duarū reſpōſionū reſpōderet eſſet fallacia, niſi diuideret aliquā rē in eas, & ferret reſpōſum de eis ſm numerū interrogationū, quę ſunt in eis, ſicut ſi interrogaret ā fruitio ſēſibiliū & fruitio intelligibiliū ſit bona, an nō bona? qa ſi diceret bona, erraretur, quia fruitiones ſenſatæ nō ſunt bonæ. Si aūt diceret malæ, erraretur, quia fruitiones intellectiuę ſunt bo-

næ,

A næ, & laudabiles. Qñ aũt illarũ pluriũ rerũ iudiciũ fuerit vnũ iudiciũ, iſte locus nõ fit falſigraphus, & hoc, qñ iudiciũ totius ex illis fuerit idẽ, ꝙ iudiciũ vni⁹, qa tũc interrogatio de oĩb⁹ eſt, ſicut interrogatio de vna earũ, ſicut diceret an hoc & hoc ſit cæcũ, poſtq̃ cæcitas fuit priuatio viſus, vidẽs aũt non differt a vidẽte, ex parte qua eſt vidẽs, & in tali loco ſit ex vna eadẽ enuntiatione reſpõſum enuntiationũ pluriũ: qñ aũt vnũ eorũ fuerit cęcũ, & alterũ vidẽs, impoſſibile eſt, ꝙ reſponſum ſit vnum.

B *Omnes ſophiſticas redargutiones in ignorantiam redargutionis reuocatum iri.* Cap. 5.

AVt igiť ſic diuidẽdũ apparentes ſyllos, & redargutiones: aut õẽs reducẽdũ ad redargutionis ignorãtiã, ñs, qui hanc principiũ faciunt: fieri enim põt, vt omnes reſoluamus dictos modos ad redargutionis definitionẽ. Primũ quidẽ ſi incollectiles fuerint, oportet enim ex ñs, quæ poſita ſunt, accidere concluſionẽ, &, vt ita dicam, ex neceſſitate, atꝙ nõ apparere. De

C inde & ſm partes definitionis: nã earũ, quæ ſunt in dictione, hę quidẽ ſunt ꝓp duplex, vt æquiuocatio, & oratio, & ſimilis figura: cõſuetũ. n. id oĩa, vt & illud quippiã ſignificare. Cõpoſitio aũt, & diuiſio, & accentus, eo ꝙ nõ eadẽ eſt oratio. aut nomẽ qđ differens: oportebat aũt & id eſſe, quemadmodũ & rẽ eandẽ, ſi debebat redargutio, vel ſyllus eſſe: vt ſi tunica, nõ veſtis ſyllogizetur, ſed tunica: nam verum eſt & illud, ſed nõ ſyllogizatum D eſt: ſed adhuc interrogatione indiget, ꝙ idem ſignificat ad eum qui quærit propter quid. Quæ vero ſm accidens, definito ſyllogiſmo manifeſta fiunt: nã eandẽ definitionem oportet ſyllogiſmi & redargutionis fieri, attamẽ et & adiungere cõtradictionẽ: nã redargutio ſyllus eſt contradictionis. ſi igiť nõ eſt ſyllus accidẽtis, nõ fit redargutio: nõ enim ſi cĩ hæc ſint, neceſſe eſt illud eſſe, id aũt eſt album eſſe propter ſyllogiſmũ: neꝙ ſi triãgulus duo E bus rectis tres angulos habet æquales & accidit ei figurã eſſe, vel primũ, vel principium, ꝙ figura, vel primũ, vel principiũ tale eſt: nã nõ quatenus figura, vel primũ, vel principium, ſed quatenus triangulus demõſtratio ſimiliter & in alĩs. Quare, ſi redargutio ſyllus quidã, nõ erit quæ ſm accidẽs redargutio. Verũ propter hoc & artifices et omnino ſciẽtes ab inſcĩs redarguũtur: nã ſm accidens ſyllogiſmos F faciunt cõtra ſapientes: qui vero nõ poſſunt diuidere, aut interrogati concedunt, aut cum non dant, arbitrantur dediſſe. Quæ vero propter id ꝙ aliquo modo, & ſimpliciter, quoniam non de eodem affirmatio & negatio eſt: nã aliquo modo albi, aliquo modo nõ albũ: & ſimpliciter albi, ſimpliciter non albũ, negatio eſt: ſi igitur cũ datur aliquo modo eſſe albũ, quis vt ſimpliciter dictũ accipit, non facit redargu-

G tionem: apparet autem propter ignorantiam ipſius, quid eſt redargutio. Manifeſtiſſimæ autē oīum quæ prius dictæ ſunt propter redargutionis definitionē, quare & ſic nuncupatæ ſunt: nā propter rationis omiſſionē phā taſia fit, & diuiſis hoc pacto, cōmune in oībus his ponendū eſt orationis omiſſio. Quæ vero ꝓpter id quod ſumitur, quod erat in principio, & non cauſa vt cauſa ponitur, manifeſtæ ſunt per definitionem: nam oportet con-
H cluſionē accidere, eo quod hæc ſunt, quòd nō erat in non cauſis: & rurſum non connumerato eo quod erat in principio, quod nō habent eæ quæ ſunt propter petitionē eius quod in principio. Quæ vero propter conſequens particula ſunt accidentis: nam conſequens accidit: differt autē ab accidenti, quoniam accidens quidem eſt in vno ſolo ſumere, vt idem eſſe flauum, & mel, & albūm, & cygnum: quod autem propter conſequens, ſemper in
I pluribus: nam quæ vni & eidē ſunt eadem, & ſibi inuicem poſtulātur eſſe eadem: propter qđ fit ea quæ propter cōſe q̄uens redargutio: eſt autem nō omnino verum, vt ſi ſit album ſm accidens: nam & nix & cygnus albo idē: aut rurſum in Meliſſi oratione idem eſſe accipit factū eſſe, & principiū habere, aut ęqualia fieri, & eandem magnitudinem accipere. Quoniam enim principium habet quod factum eſt, & quod habet principiū, fa- K
ctum eſſe poſtulat, tanquā ambo eadē ſint, eo ꝙ principū habent factū eſſe & finitū. Similiter aūt & in ñjs, quæ æqualia facta ſunt, ſi eandem magnitudinem, & vnā ſumentia æqualia fiunt: & quæ æqualia facta ſunt, eandem & vnā magnitudinem ſumunt: quare conſequens ſumit. ꝙ igiť propter accidens redargutio, in ignorātia redargutionis eſt: manifeſtū, & ꝙ ea, quę eſt, eſt ꝓꝓ cōſequens: inſpiciēdū aūt eſt id & alias. Quæ vero pro L
pter id, quod eſt plures interrogationē vt vnā facere. in eo ſunt ꝙ nō enucleamus, ſiue nō diuidimus propoſitionis orationē: nam propoſitio vnū de vno eſt: nā idē terminus vni⁹ ſolius rei, & ſimplr rei: vt hoīs: ſimilr aūt & in alijs. Si igiť vna propoſitio eſt, quæ vnū de vno poſtulat, & ſimplr erit propoſitio talis, interrogatio. Atqui quoniam ſyls ex propoſitionibus eſt, redargutio aūt ſyllogiſmus, & redargutio erit ex ꝓpoſitionibus: ſi igiť pro M
poſitio vnū de vno, manifeſtū quoniā & hæc in redargutionis ignorātia: nā apparet eſſe propoſitio, quę nō eſt propoſitio. ſi ita que dedit reſpōſionē vt ad vnā interrogationem, erit redargutio, ſi autem non dederit, ſed apparet, apparēs redargutio. Quare, omnes loci cadūt in redargutionis ignorantiā: qui quidem dicti] ſunt propter dictionem, quia eſt apparens contradictio,

quod

A quod erat proprium redarguti-
onis, alĩ autem propter ſyllo-
giſmi terminum.

Sermo de reductione omnium ſpecierum fallaciarum ad fallaciam elenchi.

Cap. 5.

ISta aũt loca, quæ narrauimus, li-
cet numerus ſuorum modorũ ſit
iſte, cuius meminimus, omnia tamẽ
reducuntur ad paucam notiuam
elenchi, hoc eſt, latentiam alicuius
rei conditionũ elenchi, & hoc, quia
ex quo elenchus verus eſt ſyllogiſ-
mus inferens contradictorium con-
B cluſionis, quod notũ eſt in ea, mani-
feſtũ eſt, ꝙ omniũ iſtorũ locorum
fallacia apparet ex parte ſyllogiſmi
ſimplr, & ex partibus eius definitio-
nis, & definitione cõtradictorij. ex
definitione quidem ſyllogiſmi, quia
iam dictum eſt de eo, ꝙ ſit ſermo, in
quo, quãdo poſitæ fuerĩt res plures
q̃; vna, ſequit' ex illis aliquid aliud,
quãdo aũt hoc ita nõ fuerit, manife
ſtum eſt, ꝙ, quando cõſequentia eſt,
nõ eſt neceſſaria, ſed eſt ex eis de qui
bus putatur ꝙ ſint neceſſariæ, abſq;
ꝙ ita ſit ipſe itaq; non eſt verus elen
chus. Ex partibus aũt eius definitio-
C nis eſt, quia iam res', quæ ponuntur
in eo, ſunt duæ præmiſſæ & tres ter-
mini, quæ conueniunt in vno termi
no, qui vocatur medius, ſicque quã-
do terminus medius non fuerit vn⁹
in eis, aut altera extremitatũ nõ fue-
rit in concluſione, eſt manifeſtũ ꝙ
non eſt ſyllogiſmus vere: ſic etiam,
quando altera extremitatum fuerit
accepta ſm aliquam conditionem,
quæ non fuerit accepta in concluſio
ne: quãdo autem hoc ita fuerit, om-
nes fallaciæ, quæ fuerint propter
æquiuocationem nominis dictio-
num ſimplicium, & æquiuocationẽ D
cõpoſitionis, & figurã dictionũ, re-
ducunt' ad eſſe terminũ mediũ non
vnum, in ſyl'm aũt ad eſſe vnam ex-
tremitatum in præmiſſis aliam ab
ea, quæ eſt in concluſione. Ille autẽ,
qui fit ex diuiſione & cõpoſitione,
reducit' in acceptionem præmiſſarũ
ſm modũ alium a modo, quo acci-
piuntur in concluſione, & nõ fiunt
vnũ numero, neq; in ſyllogiſmo, ne
que in concluſione. Fallacia autem,
quæ fit ex eo, quod eſt per accidens,
reducitur ad latentiam alicuius cõ-
ditionum ſyllogiſmi demonſtratiui: & hoc, quia eius conditionis eſt, E
ꝙ eius præmiſſæ ſint neceſſariæ &
vniuerſales. Id aũt, quod eſt per ac-
cidens, non eſt neceſſarium, neque
vniuerſale. ſed particulare, quia quã
do inuenit' aliqua res alba per acci-
dens, non ſequit', ꝙ quicquid ſit hu-
ius rei, ſit albũ, neq; ſm modũ, quo
fuit, neq; quãdo fuit, & vniuerſali-
ter quãdo connecteret' aliqua res cũ
aliqua re, nõ ſequitur ꝙ illa res ſit cõ
nexa illi rei. exempli gratia, quia ex
quo connectit' ipſi eſſe trianguli, ꝙ
ſit figura, & ꝙ ſit habens lineas, & ꝙ
ſit habens angulos æquales duobus
rectis, nõ ſequitur, ꝙ quando inue- F
nitur figura, ꝙ ſit habens lineas re-
ctas, & ꝙ ei⁹ anguli ſint æquales duo
bus rectis: ſic quãdo obſeruaueris ꝙ
præmiſſæ ſint per ſe, & qđ ſint præ-
miſſæ quę ſunt in ſyllogiſmo ſimpli
citer ſolũ ſecundum rem, quæ ve-
niunt in termino medio ſecũdũ rẽ,
nõ ſecundum dictionem, eſt mani-
feſtum, quòd non accidit obſerua-
tori neq; cognoſcẽti in illo iſtud hic
modus fallaciæ, hoc eſt, ꝙ ſit pp dic-
tionem, aut propter id, quod eſt ſe-
cundũ accidens: & ideo iam poſſi-

G bile fuit, ꝙ ſciens aliquã rem fallat eum, qui neſcit ſyllogiſmũ: ſicut ſciens elẽchũ diſtinguens iſta loca, quę narrauimus, dignior eſt, ꝙ non erret quàm ſciens ea non diſtinguens ipſa, neque ſentiens eorũ diſtinctionem in iſtas partes. Fallacia aũt, quæ accidit propter acceptionem rei cõnexæ vt abſolute, ideſt ſm quid vt ſimpliciter, reducitur ad paucã notitiam conditionum contradictorij, quia quod eſt album ſm partem, nõ eſt eius contradictoriũ quod nõ eſt albũ ſimpliciter, ſed putatur tale ꝙ ſit cõtradictoriũ propter paucã no-
H titiam elenchi, & propter affinitatẽ differẽtiæ, quæ eſt inter ea: plurimũ autem, quod aduenit ex latentia cõditionũ cõtradictorij, eſt ꝙ appropriatur nomine elenchi, & eſt ꝙ accipiatur deſtruens oppoſitum concluſionis, id aũt, quod nõ eſt oppoſitũ, & locus abſoluti & connexi ſeu ſimpliciter, & ſm quid ex iſta parte eſt pars iſtius loci, ſed ex parte qua accidit ex eo ꝙ præmiſſa ſit accepta ſm aliquem modũ, qui nõ eſt modus, quo accipitur in concluſione, eſt locus ſeparatus per ſe. Et fallacia, quæ ingreditur hanc partẽ, quæ reducit
I in latentiam elenchi, eſt, ꝙ termini accepti in præmiſſis ſint ipſimet, qui accepti ſunt in concluſione. Fallacia autem, quæ eſt propter petitionem principij, & propter acceptionẽ non cauſæ concluſionis vt cauſæ, manifeſtum eſt, ꝙ accidit ex latentia eius, quod eſt acceptum in definitione ſyllogiſmi. Petitio quidẽ principij accidit, quando latuerit, ꝙ conſequens ſit alia res à concluſione, & hoc, quia conſequens in petitione eſt ipſamet præmiſſa: & ſic etiam acceptio vt cauſæ eius, quod non eſt cauſa, ſit illi, quem latuerit, ꝙ cõſequens ex ſyllogiſmo ſit neceſſario. Locus vero conſequentis reducit ad eũ qui eſt ſm accidens, & aliquo modo ingreditur ſub eo, ſed differentia inter ea eſt; quia hic eſt putare de vno ꝙ ſint pluta. Eſt pli gratia, quia ex quo accidit citrinitati demõſtratæ ꝙ ſit mel, putatur ꝙ omne citrinum ſit mel, hic aũt eſt putare de pluribus, ꝙ ſint vnũ, & hoc, quia ex quo accidit ſcribenti, ꝙ ſit albus, putauerunt ꝙ ſcribens ſit albus, & ex hoc loco, hoc eſt, loco conſequentis, putauit Meliſſus, ꝙ omne habẽs principium habeat generationem, quia ipſe putauit, ꝙ id, quod accidit illi, quod eſt generabile, accidit omni habenti principiũ, hoc eſt, ꝙ ſit generabile. Cauſa aũt fallaciæ, quæ accidit propter acceptionẽ pluriũ interrogationũ, vt vnã interrogationem, eſt latẽtia illius, quod dictum eſt in definitione cõtradictionis: ex quo cõuenit ꝙ prædicatũ in illis præmiſſis ſit vnũ, & ſubiectum vnũ, & ꝙ vni affirmationi nõ ſit niſi vna negatio, nec vni negationi niſi vna affirmatio, quia quando fuerit vnũ, contradictio ſit vera, quãdo aũt putatur de eo ꝙ ſit vnũ, & nõ eſt vnũ, eius elen M chus eſt falſigraphus. Omnes itaque iſti modi reducũtur ad paucitatem notitiæ elenchi: hic aũt eſt ſyllogiſmus vetus ſm figurã cõcludens cõtradictoriũ rei, cuius deſtructio intenditur: ſicq; quãdo latebit aliqua res ex conditionibus ſyllogiſmi veri ſm figuram, aut ex conditionibus contradictorij, accidunt iſta loca fallẽtia. Sicq; iam declaratũ eſt ex hoc, ꝙ iſta. 13. loca dictionalia & ſeptem deſcripta reducuntur ad latẽtiã definitionis elenchi veri, aut partiũ eius

K

L

definitio-

A definitionis, hoc eſt ad latẽtiã definitionis ſyllogiſmi, aut latẽtiã definitionis cõtradictorij, & ꝙ quędam eorum ſunt, quæ reducunt ad latentiã definitionis cõtradictorij, & quędã reducũtur ad latẽtiam definitionis ſyllogiſmi, & quędã eorũ reducunt ad ambas res ſimul. Loca autẽ fallentia ex dictionibus cõueniunt, quia ipſa faciunt putare illũ, qui nõ eſt ſyllogiſmus, ꝙ ſit ſyllogiſmus.

Cauſæ deceptionum, captionum ſophiſticarum. Cap. 6.

B DEceptio autem fit in ñs quidem, quæ propter æquiuocationẽ, & orationem, eo ꝙ nõ põt quis diuidere id, ꝙ multipliciter dicitur: nã quædam non eſt promptum diuidere, vt vnũ, & ens, et idem. In ñs aũt, quæ ſunt propter compoſitionẽ, & diuiſionẽ, eo quod nihil putatur differre cõpoſita & diuiſa oratio, ceu euenit in plurimis. Similiter aũt & in ñs quæ ſunt propter accentũ: non enim aliud videtur ſignificare intenſa, & remiſſa oratio in aliquo, aut nõ in pluribus. Earum

C vero, quæ ſunt propter figuram ob ſimilitudinẽ dictionis: difficile eſt enim diuidere, quæ ſimiliter, & quæ aliter dicuntur: nam ferme qui hoc põt facere in procinctu eſt, vt videat verũ: maxime aũt ſciet innuere, ꝙ omne, ꝙ de aliquo prædicat, arbitramur idipſum aliquid eſſe, & vt vnũ intelligimus: nã vnum, & ſubſtantiam maxime videtur ſequi id, quod eſt aliquid, & ens. Quare in ñs, quæ ſunt propter dictionẽ, hic locus ponẽdus: pri D mũ quidem magis deceptio aggignitur in ñs, qui cũm alĩs conſiderãt, quàm qui per ſeipſos: nã ea, quæ cum alio eſt, cõſideratio per orationẽ eſt, quæ aũt per ſeipſos, non minus per ipſam rem. Deinde & per ſeipſos decipi accidit, quãdo in oratione facit cõſiderationẽ: præterea deceptio quidem ex ſimilitudine, ſimilitudo autẽ ex dictione. In ñs aũt, quæ ſunt propter accidens, eo ꝙ non poteſt dñudicare idem et diuerſum, & vnum & multa: nẽ E que quibus prędicatorũ omnia hæc & rei accidunt. Similiter autem & in ñs quæ propter conſequens ſunt: pars enim quædam accidentis, eſt conſequens. Amplius & in multis apparet, & poſtulatur hoc pacto, ſi hoc ab illo non ſeparatur, nec ab altero ſeparatur alterũ. In ñs verò quę ſunt propter omiſſionem orationis, & in ñs quæ ſunt propter id ꝙ aliquo modo & ſimpliciter, eo ꝙ propter parum deceptio eſt. nã quaſi nihil cõſignificet quid F aut aliquo modo, aut ſimpliciter, aut alicubi, aut nunc, vniuerſaliter concedimus. Similiter autem & in ñs, quę quod in principio eſt ſumunt, & in nõ cauſis, & quæcunq; plures interrogationes vt vnam faciunt: in omnibus enim his eſt deceptio, ob id quod propter parum: nã nõ exacte diſcernimus, neque propoſitionis, neq; ſyllogiſmi terminũ, propter prædictam cauſam.

Digitized by Google

G *Sermo de rebus, quibus elenchi sunt decepti-ui, et de elenchorum speciebus secundum illas. Cap. 6.*

CAnſa aũt fallaciæ, quæ fit propter æquiuocationẽ dictionũ, eſt difficultas ſeparationis rerum multarũ, de quibus dicit dictio vna, & ſignanter per dictiones diſperatas quod multiplicat eſſe rerũ, in quas cadũt, & difficilis fit earum cognitio & ſeparatio, ſicut eſt ſeparatio rerũ in quas cadit nomen vnius & entis. Cauſa aũt fallaciæ, quæ accidit propter diuiſionẽ dictionis, & eius compoſitionẽ, eſt pauca perceptio diuerſitatis, quæ accidit ſignificato dictio-
H nis, quãdo aliquãdo diuidirur, & deinde cõponitur nonnunq;, & ſic etiã ipſi dictioni, quæ aduenit propter æquiuocationẽ figurę, & diuerſitatem diſpoſitionis ſuarũ literarũ, & punctorũ ſm ſuas ſignificationes. Ille aũt, apud quẽ eſt poteſtas cognoſcendi fallacias, quæ fiunt propter dictionẽ, proximus eſt, ꝙ non erret in rebus niſi pauco errore, & hoc, quando feſtinat, & diſtinguit rem, de qua verificatur attributum, aũt falſificat, quia putaret omnes illas res, quas ſignificaret iſta dictio, ac ſi
I eſſent ſenſatæ apud eũ, & demõſtratæ, & feſtinaret, & determinaret ſm diſpoſitionẽ, qua cõueniret eis hoc attributũ, determinatione cõnenienti. exempli gratia, quando audiuerit quis, ꝙ res ſit ens vnum, determinauit ꝙ iſta res ſit ſingulæ ſubſtantiæ demõſtratũ, quia res & ens dicuntur de ſubſtantia demonſtrata vna ſm numerum, & ideo quod apparet nobis primo ꝙ fallacia accidat nobis eſt propter dictiones, licet appareat etiã caſus erroris propter res fallentes, quæ numeratæ ſunt: & hoc, quia cauſa erroris, qui fit propter cõtro- K
uerſiã aduerſarij, & auditũ eius, eſt fallacia illorũ locorum dictionalium. Cauſa aũt erroris, qui fit circa id, qđ cõſiderat hõ in ſe, ſunt illa deſcripta, licet accidat iam apud cõſiderationẽ fallacia propter dictiones: & hoc, quãdo aliquis homo valde meditatur, ꝙ diſputat ſecũ ipſe, ſicut faceret cũ illo cũ quo litigat, & imaginatur dictiones cũ rebus, & vniuerſaliter cauſa fallaciæ in iſtis locis ſunt præmiſſæ cũ pauca perceptione differẽtiæ, quæ ſit inter quid ſit diuiſum, & quid ſit idẽ. Sicque cauſa fallacię dictionũ eſt difficultas diſtinctionis in L
ter eas & inter res, & acceptio eius ꝙ eſt diuiſum, ac ſi eſſet idem. Et hæc eadẽ eſt cauſa fallaciæ eius, ꝙ eſt ſm accidẽs, & ꝙ ille homo nõ diſtinguerit id, quod cõſequitur vllum prædicatorum eſſentialium à rebus, quæ ſunt per accidens. Et hac eadem cauſa accidit fallacia loci conſequentis, quia hic locus, ſicut diximus, ingredit illã, quæ eſt accidentis, & eſt pars illius. Cauſa autẽ fallaciæ, quæ accidit propter abſolutum & connexũ, ſeu ſimpliciter & ſm quid, eſt, ꝙ putetur ꝙ diuerſum ſit idem: hoc aũt
M accidit propter paucitatẽ dr̃iæ, quæ fuerit inter ea. Sic etiã fallacia eius, cuius cauſa eſt petitio principii, & ea, cuius cauſa eſt acceptio eius quod nõ eſt cauſa vt cauſa. Cauſa aũt eius, quæ eſt acceptio plurium interrogationũ, ac ſi eſſet vna, eſt paucitas perceptionis differẽtiæ, quę eſt inter ea ſm ſe. Acceptio aũt eius, qđ non eſt cauſa, eſt ꝓpter paucitatem dr̃iæ inter illud & inter id, ꝙ eſt cauſa vere. Cauſa aũt petitionis pricipij eſt paucitas dr̃iæ, quæ eſt ibi inter formam ſyllogiſmi, quo poſitũ eſt ipſũ quæ-

ſitum,

A ſtum, & inter verum ſyllm, ex quo eius forma, eſt forma ſyllī. Quando aũt hoc ita fuerit, cauſa fallaciæ iſtorum locorum reducitur vīr in duas res, quārũ vna eſt, ꝙ putetur de eo, qui non eſt ſyllſ, ꝙ ſit ſyllſ propter paucam dr̃iam, quæ eſt inter eos, & ꝙ putetur de eo, quod non eſt contradictoriũ, ꝙ ſit contradictorium ꝓp paucitatẽ dr̃iæ, quæ eſt inter ea: hoc autem accidit, qñ non perficiuntur definitiones cuiuſq; eorum perfecti, neq; ſubtiliter diſcernunt, hoc
B eſt ſyllſ elenchus, quia, ſi declararet nobis ex quot cauſis ſint ſyllī ſophiſtici fallentes, hoc eſt, elenchi ſophiſtici, neq; de omni elencho, qui putatur ꝙ ſit elenchus, eſſet contradictio, neq; elenchus. Elenchi autem vſus non proportionati, ſunt qui nõ proportionantur alicui arti artium demonſtratiuarũ, & ſunt elenchi, de quibus putaret ꝙ ſint elenchi, ille q̃ non fuerit exercitatus in illis artib⁹, ſicut elenchus artium demonſtratiuarum ſit elenchus verus non proportionatus, qm̃ nõ proportionato vtitur ars Topicæ: fallentur autẽ in hoc demonſtratiue qui neſciunt, ꝙ hoc genus ſit propriũ artis Topicæ, hoc eſt, eo vti nõ proportionato: & hoc, quia hæc ars vtitur falſo, lqñ fuerit famoſum, & eo magis ex non proportionato. Sic etiam vtĩ elenchis falſis vniuerſalibus, ſicut artes demõſtratiuæ vruntur elenchis proprijs. Dr̃ia etiam inter hanc artẽ vti elenchis vniuerſalibus, & inter artẽ elenchi topicã vti eis eſt, quia ars tentatiua vtitur hoc ad augendam intellectionẽ & diſciplinam, iſtius autẽ intentio eſt fallere. Sic hæc ars eſt quodammodo pars artis topicæ, & ſicut elenchus, qui fit in redargutionibus demõſtratiuis ex præmiſſis veris nõ B
proportionatis, ẽ ſophiſticus, ſic elenchi, qui fiunt in arte topicæ ex ꝓmiſſis, de quibus putatur, ꝙ ſint famoſę, & non ſunt famoſæ, ſunt ſophiſtici, licet ſint veri. Elẽchi ergo ſophiſtici ſunt duo, quorũ vnus eſt, qui putaĉ ꝙ ſit verus, & eſt falſus, ſecundus eſt, qui putatur, ꝙ ſit illius artis, & non eſt ita, ſiue fuerit falſus, ſiue fuerit verus. Poſtq̃ autem fuerit hoc declaratum, redeamus & dicam⁹, ꝙ omnes ſyllī ſophiſtici inferuntur ex iſtis locis, ſi hæc loca fuerint oĉs res fallentes, aut quidã eorum inferuntur ex
his, ſi iſta, quorum memini, nõ fue E
rint oĉs res fallentes. Iam aũt appareret ꝙ iſtæ ſint oĉs res fallentes, ex eo quod iam declaratum eſt, ꝙ omnes elenchi & contradictiones fallentes ſint elenchorũ & contradictionũ, de quibus putatur, ꝙ ſint veri elenchi, & non ſunt veri, quia deficit eis aliqua parua res ex definitionibus elenchorum verorũ. Quando aũt res ita fuerit, ſequitur ꝙ numerus ſpecierũ elenchorũ non verorum ſit numerus ſpecierum defectus ingredientis elẽchos veros, & ſequit̃, ꝙ numerus defectus ingredientis ſm eorum partes, hoc eſt ſm partes elenchorum ve F
rorum, ſit ſm numerũ partiũ illoꝝ. Ex quo iam declaratum eſt, ꝙ elenchus verus eſt ſyllſ concludens contradictoriũ rei, quæ nota fuerit ſm eſſe, & declaratũ eſt, ꝙ iſte elenchus eſt verus, qñ fuerint in eo tres conditiones, quarũ vna eſt, ꝙ ſit verus ſm figuram, & ſecunda ꝙ ſit verus ſm præmiſſas, & tertia ꝙ cõtradictoriũ inferentis ſit vere contradictorium rei notæ p ipſum, hoc eſt concluſionis, cuius deſtructio intenditur. Manifeſtũ itaq; eſt, ꝙ ſequit̃ ꝙ loca fallentia

G lentia elenchi ex reb⁹, quæ ſunt ꝑter loca dictionũ, reducunt in hęc tria, & hoc, qñ videres demſonem notã, in qua nõ ſit latentia, ſed putat de eo quod nõ eſt contradictoriũ ꝙ ſit cõ tradictorium. Ariſt. aũt meminit ꝙ nõ accidant ab illo ex locis fallentibus, niſi duo loca, quoꝝ vnus eſt latentia conditionũ, de quib⁹ memini mus in capꝰ contradictorij, & ſecũdus eſt acceptio duarũ interrogationum, vt vnius interrogationis. In illo vero, qui eſt ꝓp extimationẽ putare de eo, qui non eſt ſyllꝰ, ꝙ ſit ſyllꝰ, iam meminit de eo oĩ ꝙ non accidunt
H niſi duo loca ſolũ, quorum vnus eſt ſyllꝰ, qui vocat petitio principij, ſecũdus aũt eſt acceptio eius, quod non eſt cauſa, ac ſi eſſet cauſa. In apparentia vero, quæ fit ꝓp acceptionẽ partium ſyllĩ, quæ ſunt ꝑmiſſæ, hoc eſt, ꝙ putet de eo quod non eſt verũ ꝙ ſit verũ, ipſe meminit, ꝙ ſint tria loca, quorũ vnus eſt locus eius, quod eſt ſm accidens: ſecundus aũt eſt locus abſolutionis, & cõnexionis, ſeu ſimplr & ſm quid: tertius aũt eſt locus conſequentis, & illa eſt euerſio. Sicq; non inueniuntur deceptiui ex
I iſtis tribus partibus ſermonis elenchi. quæ prẽmiſſæ ſunt, niſi iſti. Hæc itaq; loca ſunt ſeptẽ neceſſario, ſicut meminit Ariſt. & impoſſe eſt, ꝙ addatur eis, neq; ſubtrahat ab eis. Dicimus aũt eſſe iſtas res deceptiuas contentas in iſtis partibus, ex quibus inferꝛ, ꝙ elenchus eſt res manifeſta.

Ex quibus locis captiones falſi. Cap. 7.

Vnde fiũt ſyllogiſmi ſophiſtici.

QVoniam autẽ habemus propter quæcunq; fiunt apparentes ſyllogiſmi, habem⁹ & propter quæcũq; fiunt ſophiſtici ſyllĩ, & redargutiones. dico aũt ſophiſticam re- K
dargutionem, & ſyllĩm, non ſolũ apparentem ſyllĩm, aut redargutionem nõ exiſtentem quidem, ſed & exiſtentem quidem, at apparenter accommodatã rei. Sũt autem illæ, quæ non ſm rem redarguunt, & quę monſtrãt ignorantes, quod quidẽ erat propriũ tentatiuę. Eſt aũt tentatiua, pars dialecticæ: illa aũt poteſt ſyllogizare falſum propter ignorantiã eius, qui dat orationem. Sophiſticæ aũt redargutiones, tametſi colligant contradictionẽ, non fa- L
ciunt manifeſtũ, ſi ignorat: nam & ſcientẽ impediunt hiſce orationibus. Quòd aũt illas habeamus hac via, manifeſtũ eſt: nam propter quæcũq; apparet audiẽtib⁹ vt interrogata ſyllogizare, propter hęc & reſpõdenti vtiq; videatur: quare erunt ſyllĩ falſi per hæc aut omnia, aut aliqua: nã quod non interrogatus arbitratur dediſſe, & interrogatus quoq; ponet. Verũ in quibuſdã ſimul accidit & interrogare qđ deeſt, & apparere falſum: vt in M
ñs, quæ ſunt ſm dictionem, & ſolœciſmum. Si ergo ſyllĩ contradictionis propter apparentẽ redargutionẽ ſunt, manifeſtum eſt ꝙ propter tot erunt & falſorum ſyllĩ, propter quot & apparens redargutio: apparẽs aũt propter particulas veri: nã cũ quodcũq; defuerit, apparebit redargutio, vt quod propter non accidens: propter orationẽ, quæ ad impoſſibile: & q̃ duas interrogationes

vt

A vt unam facit propter,ppõnem: & pro eo quod per ſe,quod propter accidẽs, & huius particula, quod propter conſequens. Amplius,nõ in re, ſed in oratione accidere: deinde pro vl̃i contradictione, & ſm idem, & ad idẽ, & ſiſt, propter id, quod in aliquo, vel propter vnumquodq; horũ peccat. Amplius;propter id,qđ eſt non cõnumerato eo quod in principio, quod in principio ſumere. Quare habemus ſm quot fiũt captioſæ ratiocinationes:nã
B ſm plura non erunt, ſm autẽ ea, quæ dicta ſunt,erunt oẽs. Eſt autẽ ſophiſtica redargutio nõ ſimpliciter redargutio, ſed ad aliquem,& ſyll̃s ſimiliter. Nam,ſi nõ ſumat id quidẽ quod eſt propter æquiuocum vnũ ſignificare,et quod propter ſimilitudinis figurã ſolum hoc quidem, & in alĩs ſiſt,neq; ſyllogiſmi,neq; redargutiones erunt, neq; ſimpl̃r, neq; ad eum,qui interrogatur:ſi autem ſumãt,ad eum,qui interrogatur erũt, ſimpliciter autem
C non erunt:non enim vnũ ſignificatum ſumpſerunt, ſed apparẽs, & apud illum quidem.

Sermo de ſufficientia locorum elenchorum. Cap. 7.

QVód vero non ſint ex iſtis partibus niſi illæ, quarũ meminit Ariſt. eſt res indigens conſideratione,& putaſ̃ q relinquere ſermonem de illa,& ei⁹ dimiſſio ſit dimiſſio ad perficiendum illã non ex nobis ipſis: hoc eſt,qui venturi eramus poſt ipſum,qa hic eſt locus perſcrutationis & ſpeculationis.Nos autem inuenimus Abumazar Alpharabium in ſuo libro, q iã addiderit iſtis locis octauum locũ, qui eſt locus permurationis & translationis, hoc eſt, q loco rei accipiatur eius ſimile,aut cõſequens ipſum, aut ei annexum. Dicamus autẽ, an poſſibile ſit, q latuerit Ariſt. hic locus,aut nõ latuerit.Si latuerit eum,nunquid latuerint eũ cũ hoc alia loca, vel qualiter ſit huius diſpõ,via autem, vt cõſtet hoc,eſt hoc modo, quo Ariſto. incẽpit declarare numerũ locorum deceptiuoꝝ. Et dicimus nos, q negatiua,quæ putaſ̃ de eo quod non eſt E
contradictorij ũ, q ſit cõtradictorij ũ, ſunt plura q̃ iſta, quæ narrauit hic Ariſt. Hoc itaq; declaratũ eſt in lib. Peri hermenias,ſicut q accipiaſ̃ contrarium loco contradictorij in materia poſſibili, aut accipiaſ̃ contraria loco affirmatiuę & negatiuæ,aut alia ab his, quæ dicunt̃ in hoc libro. Sic etiã declaratũ eſt in libro Prioꝝ, q ſyll̃s ſit corruptæ formæ pluribus ex cauſis præter duas cauſas,quarum meminit hic, ſicut q ſint ex duabus affirmatiuis,aut ex duabus particularibus,& aliæ ſpẽs ſyllogiſmorum nõ concludentium. Et ſic oſtenditur, q F
accidit nobis, q verificemus præmiſſas falſas pp alias res, ſicut ſunt teſtimonia & res,q̃ ſunt ab extra. Ac etiã accidit nobis iſtud pp inductionẽ, & exemplũ, ſed hęc numerata ſunt in alijs artibus, & non numeraŋ̃t in arte Sophiſtica,hoc eſt,quia ille largitus eſt inductionẽ propriã topicę, quæ facit acquirere veritatẽ topicã, & exemplum proprium rethoricæ, quod facit acquirere verificationem oratoriã. Et ſic verificatio,quę fit ex teſtimonijs,& rebus,q̃ ſunt ab extra,

largit̃

G largitur propria arti Topicæ, & arti Rethoricæ ſm conditiones, quæ ibi dicuntur: totum aũt hoc eſt ex illis, quę requirit ſpeculatio. Dicimus autem, ꝙ apparet ex Ariſt. in toto hoc, ex quo ipſe eſt, qui facit nos acquirere oĩa iſta loca, ꝙ ipſe non ſit ſibi viſus, ꝙ loca deceptiua attributa huic arti, ſint omnia loca, ex quibus accidit nobis deceptio, qualitercunq; cõtigerit, niſi duabus conditionibus: quarũ vna eſt, ꝙ eorum deceptio ſit eſſentialis, hoc eſt, ꝙ deceptio de eis accidit valde nobis naturaliter, ſicut ſuppoſitiones, quæ ſm ſuam naturã

H ſequuntur ex deceptione ſenſuum, qm̃ acquiruntur hæc loca ex inductione cadente in ſpeculatione ſpeculantis res exiſtentes, ſicut eſt diſpõ reliquorum ordinũ iſtarum artiũ: ſecunda aũt cõditio eſt, ꝙ locus faciat acquirere falſum ſemp aut vtplurimum: qñ autem hoc ita fuerit, non numerat in reb⁹, quæ putant de eo, quod non eſt contradictoriũ, ꝙ ſit contradictoriũ, niſi illa duo loca ſolum, quia ipſa ſunt cauſa deceptiõis cadentis naturaliter ſm totũ, aut ſm plurimum in hac parte elenchi: reli qua vero loca decipiũt vt in pauci-

I ribus. Id aũt, cuius actio fuerit vt in paucioribus, nõ oportet ꝙ numeret pars artis, qñ hæc ars fuit ars efficiẽs deceptionẽ, & hoc, quia ſicut ars intendens actionẽ venenorum nõ ponit aliquã rem ſuæ artis, quæ ſit venenũ vt in paucioribus, ſed quod fuerit venenũ vtplurimum, aut neceſſario, ſic eſt res in rebus, quæ ponũtur in hac arte gradu elementorũ. Loca itaq;, quæ conuenit numerare partẽ huius artis, ſunt, quæ valde parũ percipimus, ea tñ faciunt acquirere falſum aut ſemper, aut vtplurimũ: & propter hanc rem dixerunt Antiqui K demonſtratores, ꝙ præmiſſæ falſæ, quæ ſunt ſemp, aut vtplurimũ, ſunt propriæ huic arti, ſicut veræ vtplurimum ſunt propriæ Topicæ, & veræ ſemper ſunt propriæ demonſtrationi, verę aũt & falſæ æqualiter ſunt propriæ Rethoricę. Quando autem hoc ita fuerit, iam inquirunt loca deceptiua, quæ continet hæc ars, hoc ẽ, ars Sophiſtica, & non inueniunt talis diſpoſitionis niſi hæc ſeptẽ ſolũ, & hoc, quia reliquarũ rerum, ex quibus apparet corruptio formæ ſyllogiſmi vltra duas cauſas, quarum me

minimus in hoc libro, putatur ꝙ nõ L ſit noſtra modica ſenſatio de illis vtplurimum, qm̃ nos non inuenimus aliquos ſpeculatores, qui errarẽt propter vſum duarũ negatiuarum in figuris cathegoricis, neq; p duas particulares, niſi parũ, & ſic putat ꝙ ſint reliqua loca deceptiua cõtradictorij præter ea, quorum meminimus hic ſolum. Res vero, quæ decipiunt pp præmiſſas, veriſimile eſt, ꝙ ſint verę, quia quæ numeratæ ſunt, ipſę etiam ſunt, quarũ noſtra perceptio vtplurimum fuit pauca, & earũ actio ſm falſitatem fuit ſemper & vtplurimum.

Id vero, quod efficit deceptionẽ vt M in paucioribus eſt propriũ artis Rethoricæ, & talis eſt diſpõ exempli: & ideo non conuenit ꝙ numeret eius deceptio pars iſtius artis, ſicut nõ numerat deceptio inductionis. Sed iã dubitat in hoc ſermone, & diceret, ex quo iam nos inuenimus Ariſt. ꝙ vſus fuerit locis conſequentis in hoc libro, & vſus fuerit ſyllogiſmi in Rethorica, quo nã modo eſt diſpoſitio huiuſmodi? Dicim⁹, ꝙ ipſe vſus fuerit locis cõſequẽtis hic ex parte qua ipſum eſt deceptiuũ in ipſis ꝓmiſſis,

& pau-

A & paucitas perceptionis earū eſt vt plurimum, & eius actio deceptionis etiam eſt vt plurimum. Sed, qñ accipiuntur ex parte qua componit ex eis ſecunda figura ſolū, eſt narratio Rethoricorū, quia non vtit ſm illū ipſis conuertibilibus, quæ ſunt in ſecunda figura, & ideo non numerat hic ex ſpecieb⁹ locorū quæ decipiūt ſm formam ſyll̄i dum vtuntur duab⁹ affirmatiuis in ſecūda figura: & hāc ob cauſam Ariſt. non numerat hic locū permutationis, quia ille eſt locus poeticus, & fallacia proueniēs ex eo eſt per accidens, nō per ſe. Intēta B vero hic ſunt deceptiua per ſe, locus aūt pmutationis accidit eſſentiæ exēpli. Poſtq̄ aūt declaratum eſt iſtud, redeamus ad id, in quo fuimus de expoſitione negatiuaꝝ rerū hui⁹ libri.

De veris, & falſis redargutionibus. Cap. 8.

Veræ redargutiones innumeræ.

PRopter quæcunq; autē redarguunt, qui redargutionibus vtunt̄, non oportet tentare ſumere, ſine omniū quæ ſunt ſciētia: id aūt non vnius artis, nā infinitæ fortaſſe ſunt ſcīæ: quare manifeſtū, qm̄ & demonſtrationes, redargutiones quidē C ſunt, & veræ: nam quæcunq; eſt demonſtrare, eſt & redarguere eum, qui ponet cōtradictionem veri: vt ſi commēſurabilem diametrū poſuerit, redarguet quis demōſtrone, q̄ incommēſurabilis, quare oīum oportebit eſſe ſciū: nam aliæ quidē ſequuntur propter ea q̄ in geometria ſunt principia, & eorū concluſiones: aliæ aūt propter ea quæ ſunt in medicina: aliꝙ deniq; propter illa, quꝙ ſunt aliarū diſciplinarum. Sed et falſæ redargutiones ſilr infinitæ erunt. Nam ſm vnāquamq; artem eſt falſus ſyll̄s: vt ſm geometriam geometricus, & ſm medicinam medicinalis: dico autem ſm artem, ſm illius principia. D

Manifeſtum eſt igitur, q̄ non omnium redargutionum, ſed earum, quæ ſunt ſm dialecticam, ſumendi ſunt loci. Nam ꝙ communes ſunt ad omnem artem et potentiam, & eam quidem, quꝙ eſt ſm vnamquanq; diſciplinā redargutionem: ſcientis eſt conſiderare ſiue cùm non eſt, apparet: ſiue cùm eſt, & quare eſt, eā autem, quæ ex cōibus eſt, & ſub nulla arte cadēs, dialecticorum. E quam, ſi habemus ex quibus probabiles ſyllogiſmi in quolibet, habebimus ex quibus redargutiones: redargutio nanq; eſt ſyll̄s cōtradictionis, quare aut vnus, aut duo ſyllogiſmi contradictionis, redargutio eſt. Habem⁹ igitur propter quæcunq; oēs huiuſmodi ſunt: ſi autē hæc habemus, & ſolutiones habemus: nam illa F rum inſtantiæ, ſolutiones ſunt. Habemus aūt propter quæcūq; & apparentes fiunt, apparentes autem non cuilibet, ſed talibus: infinita enim ſunt, ſi quis conſideret illa, ſm quæcunq; apparēt quibuslibet. Quare manifeſtū eſt, qm̄ dialectici eſt poſſe ſumere pp quæcūq; fit per cōia, vel quæ eſt redargutio, vel q̄ apparet redargutio, vel dialectica, uel apparēs dialectica, vel tētatiua.

Sermo

G *Sermo de Elenchorum ſolutione, & quomodo Ariſt. ſcripſerit de ea in hoc libro. Cap. 8*

QVando aũt declaratum fuerit iſtud iam declaratũ erit quor modis fiãt res deceptiuę vniuerſales, & ꝙ ſint ex ipſis, nõ ex alijs, & ꝙ ſit nobis feſtinanter notitia in oĩ elencho, cadente in omni arte artium demonſtratiuarũ: hoc aũt nõ eſt res, quæ ſit in potentia iſtarũ negatiuarũ hic traditarũ, neq; cõuenit iactari de cognitione huius feſtinanter, ſed poſſibile eſt cognoſcere illud in ſingulis artibus illi, qui cõtineret
H notitiã rerum inuentarę in illa arte, & ideo vĩ ꝙ elenchi prouenientes in ſingulis artibus ſint infiniti, ſicut q̃ſita earum ſunt infinita, & ꝙ numerus elenchorũ in eis eſt, ſicut numerus quæſitorũ, & eorum ſolutio eſt illorũ, & hoc, quia ſoluit elenchum, vt qui concludit ꝙ latus quadrati ſit cõicabile diametro, eſt ille, qui declarat demonſtratione, ꝙ ſit incõicabile, quia iſti elẽchi (ſicut dixim⁹) ſunt ex rebus eſſentialibus, res aũt eſſentiales, quæ prouenĩunt in artes vtplurimum huius ſunt propter particulares: ſolutio autem earum eſt eius,
I qui continet notitiam talis quæſiti. Sicq; notitia iſtarum particulariũ, hoc eſt propriarum in ſingulis artibus, nõ eſt vnius artis, immo pluriũ artiũ. Sicq; notitia ſolutionis elẽchorum propria habenti artem Geometriæ eſt Geometræ, & Medicinæ eſt Medici: & hinc eſt ꝙ apparet de iſtis elenchis, ꝙ ſunt infiniti. Elenchorũ aũt vniuerſaliũ notitia eſt artis vniuerſalis, ſed quia iſtius artis gradus non eſt, ꝙ exponat formã artis Sophiſticę, eius notitia & ſolutio eſt artis docentis, & vſis, q̃ eſt ars Topicæ, & ideo vĩ, ꝙ id, quod dictum eſt de K
hoc in hoc libro, eſt ex parte qua eſt pars artis Topicæ. Sicq; iã declaratũ eſt, ꝙ non eſt iſtius artis ſolutio deceptiuorũ particularium, neq; vniuerſalium, niſi ex parte qua eſt pars artis Topicæ. Sed Ariſt. inquantum ſpeculatus eſt hanc artẽ ex parte, qua eſt pars artis Topicæ, largitus eſt modos, quibus ſoluuntur iſti deceptiui, & poſuit eos partem huius libri.

Orationes ad nomen, & ad intellectum non bene diduci. Cap. 9.

NOn eſt aũt differẽtia orationum quam quidã dicunt eſſe, has quidem ad L
nomen, illas vero ad intellectũ. Inconueniens enim eſt opinari alias quidẽ eſſe ad nomẽ orationes, diuerſas vero ad intellectũ, & nõ eaſdem. Quid enim eſt nõ ad intellectũ, niſi qñ nõ vtimur nomine (qui putat interrogare) eo, ad quod is, qui interrogatus dedit? idem aũt id eſt & ad nomen. Et ad intellectũ autem, qñ ad quod dedit intelligens. Si autem aliquis (plura ſignificãte nomine) vnum putet ſignificare, & M
interrogans, & interrogatus (vt forte ens & vnum plura ſignificat, ſed & reſpondens & interrogans Zeno, vt ũ putans eſſe interrogauit, & eſt oratio quod vnũ, omnia) hæc ad nomen eſt, aut ad intellectum interrogantis diſputata. Si vero aliquis multa putet ſignificare, manifeſtũ ꝙ oratio illa nõ eſt ad intellectum. Primũ igit̃ circa huiuſmodi orationes, eſt ad nomen, & ad intellectum,

quæcũq;

A quæcunq; plura ſignificant: deinde circa quamlibet eſt, nã non in oratione eſt ad intellectum eſſe, ſed in eo quod reſpondens ſe hẽt aliquo modo ad ea, quæ dantur: deinde ad nomen contingit omnes eas eſſe: nam eſſe ad nomen, hoc in loco, eſt eſſe non ad intellectum: nam, ſi omnes erũt quædã aliæ, quæ neq; ad nomẽ, neq; ad intellectum: illi vero dicunt oẽs, & diuidunt vel ad nomen, vel ad intellectum eſſe oẽs, alias aũt non. Attamen quicũq;
B ſunt ſyllogiſmi propter id, quod multipliciter: horũ aliqui ſunt ſm nomen: nam abſurde dicat ſm nomen eſſe oẽs, qui ſunt pp dictionẽ: ſed ſunt quædã captiones, nõ in eo q; reſpõdens ad eas ſe habeat aliquo modo, ſed quia talem interrrgationẽ oratio ipſa habeat, quæ plura ſignificet. Et oĩno inconueniens eſt de redargutione diſſerere, & nõ prius de ſyllo: nã redargutio ſyllogiſmus eſt, quare oportet & de ſyllogiſmo prius, cũ; de falſa redargutio-
C ne: nam talis redargutio, apparens ſyll̃s contradictionis. Quare aut ĩ ſyllogiſmo erit cauſa, aut in contradictione (nam adiungere oportet contradictionẽ) quando; autem in vtroq; erit apparens redargutio: eſt autẽ de eo, quod eſt ſilentia dicere, in cõtradictione non in ſyllogiſmo. De eo autem, quod eſt, quod non habet aliquis, dare, in vtriſq; de eo vero, quod ẽ, q; Homeri poema eſt figura, per circulum, in ſyllo: quæ autem in neutro eſt, vetus D
eſt ſyllogiſmus. Verũ vnde ſermo prouenit reuertamur: vtrũ quę in diſciplinis ſunt orationes ad intellectum ſint, an non? & ſi cui videt plura ſignificare triangulus, & dedit non vt eam figuram de qua cõcludebat qm̃ duo recti, vtrum ad intellectũ illius diſputauit hic, an non? amplius, ſi plura quidẽ ſignificat nomen, ille autem non intelligit, neq; putat quomodo is non ad intellectum diſputat? aut quomodo
E oportet interrogare eum, qui nõ dat diuiſionem? ſiue interroget aliqs ſi eſt ſilentia dicere, an nõ? an eſt quidã vt non, an eſt vt ſic? ſi autẽ dat aliquis nullo modo, ille autem diſputat, vtrum non ad intellectum diſputat, quamuis oratio videatur earum eſſe, quæ ad nomen ſunt? Non igitur eſt genus aliquod orationum ad intellectum, ſed illæ quidem ad nomen ſunt: & huiuſmodi, non omnes, nõ q; redargutiones, ſed neq; apparentes redargutiones:
F nam ſunt & non propter dictionem apparentes redargutiones, vt quæ propter accidens, & reliquæ. Si autẽ poſtulet diuidendum, q; dico quidem ſilentia dicere: hæc autem ſic, illa vero non ſic, id profecto primum, abſurdum poſtulare: nam qm̃q; nõ videtur interrogatũ multipliciter ſe habere, atqui impoſsibile eſt diuidere, qui non putat. Deinde docere, quid aliud erit? manifeſtum enim faciet quonã pacto ſe

habet

G habet ei, qui neq; cõsiderat, neq; scit, neq; opinatur q̃ aliter dicitur, quia & in nõ duplicibus qd̃ phibet hoc facere: vt putas equales sunt vnitates binarijs, ī quaternarijs: sunt aũt hi binarij quidem inexistentes, illi aũt nõ sic: & putas contrariorũ vna est disciplina, an non? sunt aũt cõtraria hæc quidem nota, illa autem ignota: quare videtur ignorare, qui hoc postulat, q̃ aliud est docere q̃; disputare: & q̃ oportet quidem docentem non interro-
H gare, sed eum manifesta facere, illum autem interrogare.

Sermo de Elenchis, quorum aliqui sunt in dictione, & alij extra dictionem. Cap. 9.

MAnifestum aũt est, q̃ sermo diuidit' in duas partes, quia aliquid eius est, quod significat fm signum loquentis, & illa est significatio, quæ appropriat loquentẽ, & aliquid eius est, quod significat fm modum nominis, & illa est significatio, quæ appropriat audientem: fallacia aũt est proueniens pp significationẽ
I ipsius auditi, non pp significationẽ signi, sicut quidam hoĩes putauerũt hoc, per quod insinuatur Plato. Ipse enim errauit, quia putauit, q̃ dictio diuidat' in istas duas partes, inquantum ipsa est dictio, adeo q̃ eius ẽ aliquid, quod significat, sicut signũ loquentis, & ei⁹ est aliquid, quod significat, sicut nomen æquiuocum apud audientẽ, quia in vna eadẽ dictione aliqñ reperitur, q̃ ei⁹ significatio sit fm signum loquẽtis apud audientẽ, & aliqñ sit eius significatio fm auditum noĩs, non fm signũ loquentis.

Quando aũt quispiam interrogaret K
respondentẽ de aliqua propositione fm nomen æquiuocum, intelligeret hic respondens vnã intentionẽ ex intentionibus, quibus significaret, offendet aũt eum interrogans pro alia intentione præter istam intentionẽ & decipiet eum. Eius itaq; significatio fm auditum apud interrogantẽ, erit aliud ab eius significatione fm signũ respõdentis & eius æstimationem: qñ vero neq; respondens neq; interrogans intenderit de noĩe vnũ significatum, illius significatio cum signo loquentis est eius significatio
apud audientẽ, siue nomen æquiuo L
cum significet plura, siue vnum, qñ vero neq; interrogans, neq; respondens intelligeret ex eo, nisi vnum significatũ, eius significatio fm significatũ quod est in aĩa erit eius significatio fm auditum. Iam aũt accidit nomini q̃ dicat' de pluribus rebus, & sint duæ significationes eius vna, hoc est, ei⁹ significatio ex parte qua auditur, & eius significatio ex parte qua proferunt p ipsum intentionẽ, quæ est in anima, & hoc, qñ interrogans & respondens ex ista dictione intelligunt oĉs intẽtiones, quibus dicitur hoc nomen, sicut interogabat M
Zeno, putans q̃ ens sit vnum fm qd est plura apud ipsum fm sensum. Interrogans aũtẽ intelligit ex dictione entis, id quod intelligit Zeno, & ex intentione vniusid, quod intelligit Zeno, & respondet, q̃ ens sit vnum, quia significatio auditi est eadẽ significationi eius, quod est in signo significationis loquentis. Propterea, si diuideremus dictiones, dicerem⁹, q̃ quædam earum sit fm nomen, & quædam fm signum, quod est significatum, sicut decernit diuisio essen-

tialis

A tialis rei, adeo ꝙ nõ sit aliq̃d vlteri⁹. Sicq; iã diuisim⁹ rationẽ ex dictõe audita, quia rõ dictiõis sit fm qđ est in aĩa: qñ aũt ablata fuerit eius significatio, q̃ est ei fm signũ, tunc nõ denominat dictio, ꝙ sit deceptiua, neq; ꝙ sit nõ deceptiua, quia ambæ istæ denominationes cõsequẽt ex parte qua significãt id, qđ est in aĩa: sicq; nra diuisio in id, qđ est in signo & ĩ id, qđ est fm auditũ, sibi sẽ diuisioni ex diuisionib⁹ in id, qđ est signans, & in id, qđ est auditũ, nõ signans solum. Dictio aũt ex pte, qua audit nõ hẽt ingressum in sophisticã, neq; in B priuationẽ sophisticę, sicq; seqt falsum ex diuisione dictionũ illa diuisione, & sequit ꝙ fallacia ex pte auditi ad eã, q̃ est ex pte interrogatiõis differãt: sicq; fallacia fm se totã diuidit in res ex pte noĩs æquiuoci solũ, aut ex parte dictionũ auditarũ, siue dictio fuerit nomẽ ęquiuocum, aut aliud ab eo, qñ spẽs fallaciæ dictionum sunt multæ. Et hoc, qa isti visi sunt sibi, ꝙ fallacia in syll'o sit ꝓpter ęquiuocationẽ in cõpositione, & sit in reb⁹ separatis, q̃ sunt partes syll'i. Et pp æquiuocationẽ nominis simplicis visum est sibi, ꝙ fallacia æquiC uocationis sit pp dictionẽ auditã, & ideo q intendet ir fallaciã, & posuerit eam pp æquiuocationẽ nominis auditi, sicut fecerat Plato, est in vltimo erroris, quia apparet ꝙ sint hic multa deceptiua absq; noĩe ęquoco simplici, & ex ipsismet reb⁹ ĩ se absq; ꝙ sit ibi fallacia propter dictionem.

Qđ oporteat ꝓnosse syllum, & cõtradi ctoriũ prinq̃ addiscat elenchus.

Plato aũt male fecit in disciplina, qñ visus est ꝙ docere elenchos, & fallacias præcedat, quid sit syll's verus, & quid sit cõtradictorium verum, qñ elenchus deceptiuus est syll's, de quo putatur, ꝙ sit syll's & nõ est syll's, aut est contradictorium, quod putatur, D ꝙ sit contradictorium, & non est cõtradictorium. Deceptorij aũt sunt pp errorem syll'i, aut pp errorem cõtradictorij, aut ꝓpter ambas res simul: sic qñ nesciret aliquis, quid sit syll's verus, & contradictorium vęꝝ, impos'e est ꝙ conflet ei fallacia taliũ locorũ, licet fuerit fallacia cadens in eis pp dictiones tñi, sicut dicunt hic de exemplo fallaciæ cadentis pp dictionem in cõtradictorio sermonis dicentis, tacens loquitur, loquens autem non tacet, tacens itaq; nõ tacet. Illæ itaq; duæ non sunt contradicto riæ, quia tacens in actu nõ erit tacẽs E in futurum. Exemplum aũt fallacię pp dictionem fm formam syll'i est sermo dicentis, ꝙ poema metricum sit figura fm hanc dispõnem, quia ambæ pręmissæ acceptę in hoc syll'o sunt verę, sed nõ conueniunt in vno termino nisi fm dictionem tantum. Illi aũt, qui nesciret ꝙ in syll'o conueniant ambæ præmissæ in vno termino fm rem non fm dictionẽ, non constaret modus fallaciæ pp dictionem huius sermonis. Exemplũ autẽ illius, in quem cadit fallacia ambob⁹ modis simul, hoc est, fm cõtradictorium & fm syll'm, est sermo dicentis, F homo dat rem datam, res autẽ data est, quam non habet homo, sicq; hõ dat rem, quam non habet: & annectit huic, ꝙ vitiosum sit dare quod non habet, & ex hoc infertur ꝙ hõ det quod vitiosum sit dare. Ille autẽ, qui receperit hunc syll'm, iam falleretur pp dictiones duob⁹ locis: quorum vnus est, ꝙ acceperit id qđ non verificatur de datione, ꝙ sit contradictorium eius, quod verificatur de datione: secundus aũt est, ꝙ ipse putauerit ꝙ non habẽs acceptum prę-

G dicatum in ꝓmiſſa minori ſit idē nō habēs ſubiectū in maiori: res aūt nō eſt ita, ꝙa id, quod dederit aliqs hō, habuit illud, anteq̄ dederit ipſum, & nō hēt ipſum, poſtq̄ dederit ipſum. Sic ergo, qui non cognoſcit ſyllſm, neq; contradictoriū non recipit vtilitatē notitiæ æquiuocationis noīs. Sic ergo oportet eum, qui ſcrutat' ſcire hanc artē, aut addiſcere eā, ꝙ ſciat quid ſit ſyllſ, & quid ſit contradictorium, ſiue accidat fallacia pp dictionem, ſicut viſus eſt Plato, aut pp ambas res ſimul, ſicut declaratū eſt pri⁹.

H De diſſa inter Iterrogantē & diſcipulū, et Iter rñdentem & doctorem.

Oportet aūt eum, qui dixit, ꝙ fallacia accidat pp nomen auditum, non pp intellectum, vt ꝙ fallacia Geometriæ, qñ fallerent ꝙ triangulus æquilaterus non ſit triangulus, ſit pp nomen æquiuocum auditum, non pp intellectum. Manifeſtum aūt eſt, ꝙ fallacia accidit ſm rem, ī cuius ſigno eſt intellectum, & ſi acciperemus, ꝙ triangulus ſit nomen æquiuocū, ꝙa nō eſt moris doctoris dictio audita. Præterea, ſi nomē ſignificaret plura, rñdens aūt non intelligeret ſignificationē huius noīs, neq; quot intentiones ſignificat, ipſe qñ rñderet, nō riſponderet, ꝙ ſit intellectus alicuius

I rei, ſed recipere & dictionē, quam nō ſciret, qd ſignificat: & impoſſe eſt ēt huic reſpōdenti, ꝙ diuidat intentiones, quas ſignificat hæc dictio, & intelligat interrogās, q̄ ſit intentio iſtarum intentionū, quā intenderat. exē pli grā, quia, qñ aliquis interrogat tacentē, tacens loquit': hoc aūt erit verum de tacente in futuro, fallit autē de eo tpe ſui ſilentij, quia ſi non intelligeret reſpōdens iſtas duas res, & reſponderet, ꝙ eſſet loquēs ſimplr, deciperet' Si aūt reſponderet ꝙ non loquęret', iſta fallacia non eſſet ex eo, ꝙ id, quod ē in ſigno loquētis de hoc, K differat ab intellectu audientis, quia audiens non intelligit ex eo rem cōpletā. Dictiones ergo ſunt duorū generū, genus quidē ſignificās ſicut eſt in mente interrogātis, & eſt, de quo fit veritas pp ipſum, & genus ſignificans ſm intellm audientis, & ex illo fit fallacia ſem p. Nec ēt oēs deceptiui ſunt pp dictiones, qm̄ iā declaratum eſt, ꝙ hic ſint deceptiui ex ipſis rebus, ſicut eſt fallacia eius, quod eſt ſm accñs, & cętera loca, quæ narrauimus. Neq; vſus diuiſionis ꝑſeruat reſpondentē ab errore cū interrogāte in oībus locis deceptiuis, ſicut opina L bat' Plato in oībus iſtis rebus, quia, ſi aliquis hō reciperet, ꝙ rñdentis ſit diuidere res, quas ſignificat nomen ęquiuocum, intelligeret interrogans ex rebus, quas intēderat ex illis, adeo ꝙ nō erraret noīe ęquiuoco: ſicq; qd dicet' de loco, quē non putauerat reſpondēs, ꝙ ſit dictio æquiuoca: neq; intelligeretur ex eo aliqua ſignificatio, ꝙa ſi faceret eū intelligere qd ſignificat dictio, rediret diſcipulus nō rñdens: ſicq; ēt ſi diuideret ei interrogās illas res, redderet' doctor nō interrogās, ac ēt ſi permitteret' reſpondenti in tali loco, hoc ē, in loco quo M non intelligit ſignificationē noīs ęquiuoci, ꝙ dicat interrogāti, ꝙ ipſe nō intellexerit ſignificationē noīs ęquiuoci, donec oſtēderit ei ipſe interrogans, quo mō ſit impoſſe ꝙ interroget eū de mō fallacię, quam facit ipſe iterrogās, ex pauca cōprehēſione reſpondentis conditionū ſyllſi, ſicut ſi qs interrogaret an vnitates, q̄ ſunt ī nūero binario, differāt ab vnitatib⁹, q̄ ſunt ī quaternario: ſi aūt diceret' ꝙ differāt, diceret, quaternarij itaq; differūt à ſeipſis, ꝙa cōponunt' ex vnitatibus,

A tibus, q̃ ſunt in binatio: ſi aũt diceret ꝙ nõ differãt, diceret, quaternarius itaq; cõuenit binario, & é ei ęqualis. Cauſa. n. fallaciæ huius é ignorãtia, ꝙ p̃miſſis, ex quib⁹ componit ſyll̃s, oporteat ꝙ cõicent in vno termino ſm rem, non ſm dictionem: hoc aũt nõ conſtabit p̃ notitiam ſm ſemitã diuiſionis: ſi aũt p̃miſſum fuerit ei, ꝙ intelligat illud ex noïe æquiuoco ſm locũ, quo ignorat qd ſignificet, poſſe eſſet ꝙ faciat ipſum intelligere interrogator locum, quo errauit, & p̃miſſa eſt ei fallacia, quia ipſe neſcit conditiones ſyll̃ſ: & ideo putatur de
B interrogatore, ꝙ oporteat, ꝙ ipſe nõ ſit docens, & de reſpõdente putatur, ꝙ iam oporteat ꝙ ipſe non ſit diſcipulus, quia interrogator perſcrutat id, quod ſciet, docens aũt iam ſciuit. Et vſ̃ connexio ſermonis falſi vſ̃s non eſt demonſtratoris, ſed ſolutio connexionis tentatiui, ſed ars tentatiua vſ̃s eſt pars artis Topicę: hęc autem ars, quatenus eſt ars, non euidẽs, non eſt r̃ndentis ad ipſam, ꝙ interroget quid intendat, neq; interrogãtis ꝙ ſciat. Sic ergo illa diuiſio, non iuuat ſolutionem ſermonum deceptiuorum, niſi apud doctores & diſci-
C pulos ſolum, & ſi iuuaret nõ eſſet in omni ſubiecto, quia ſubiecta fallaciæ ſunt multa.

De interrogatione tentatiua: & quid inter Contentioſum, Sophiſticumq; interſit. Cap. 10.

AMplius affirmare, vel negare, qui poſtulat, id non monſtrãtis eſt, ſed experimentũ ſumẽtis: nã tentatiua, dialectica quædã eſt, quapropter de oĩbus inſpicit, & explorat non ſciẽtẽ, ſ̃ ignorãtẽ, atq; ſimulãtẽ, Qui igit̃ ſm rem cõſiderat cõia, D dialecticus eſt: q ãt id apparẽter facit, ſophiſticus. Et ſyll̃s cõtentioſus, & ſophiſticus, vnus qdẽ eſt apparẽs ſyll̃s, circa ea de qb⁹ dialectica tentatiua eſt, quãuis vera ſit concluſio: nã eius, quod eſt ꝓp quid, hallucinatorius eſt: & quæcunq;, cũ non ſint, ſm cuiuſq; diſciplinã captioſæ ratiocinationes videntur eſſe ſm artẽ. Nã pſeudographiæ nõ contẽtioſæ (ſm enim ea, q̃ ſub arte ſunt, captioſæ ſunt rõcinationes) neq; ſi aliqua ẽ pſeudographia circa E verũ, vt Hippocratis quadratura quæ p̃ lunulas, ſed vt Bryſſo quadrauit circulum: & tametſi quadraret circulus, quia tñ non ſm rẽ, ideo ſophiſticus, quare & qui de his qdẽ apparẽs ſyll̃s, cõtentioſa eſt oro, nã apparens eſt ſm rem, quare fallax & iniuſta. Quẽadmodũ enim ea (quæ ĩ certamine eſt) iniuria, quandã ſpeciem hẽt, & eſt quędã iniuſta pugna, ſic in cõtradictione, iniuſta pugna cõtentioſa eſt: nã & illic F qui oĩno vincere volunt, oĩa tentant: & hic qui contentioſi ſunt.

Idẽ. 1. Poſte. t. c. 67

Qui igit̃ victoriæ ipſius gr̃a, tales ſunt, cõtentioſi hoïes, & litiũ amatores videnť eſſe: qui autem gloriæ gr̃a, q̃ in diuitijs ẽ, ſophiſtici ſunt: nã ſophiſtice eſt (vt diximus) pecuniarũ quædã aucupatiua ab apparẽte ſapiẽtia: qua propter demr̃onem apparẽtem appetunt. Et in eiſdem orationibus quidẽ ſunt litiũ amatores & ſophiſtæ, ſed non ꝓp eadem:

G & oratio quidē eadē erit ſophiſtica & contentioſa, ſed non pp idē: ſed quatenꝰ quidē eſt ob victoriā apparētē, cōtentioſa: quatenꝰ vero eſt ob ſapientiā, ſophiſtica: nā ſophiſtice eſt quædā apparēs ſapiētia, nō autē exiſtens.

Contentioſa vero eſt quodam modo ſic ſe habēs ad dialecticā, vt pſeudographa ad geometricam: nā ex eiſdē cōtentioſa, diſſerendi mō, capitoſe decipit, vt & pſeudographa, geometrice: ſed

H hæc quidē non contētioſa, quia ex principīs et cōcluſionibūs, q̄ ſunt ſub arte pſeudographiā facit: q̄ aūt ex ñs eſt, q̄ ſunt ſub dialectica, circa alia quidē cōtentioſam eſſe, manifeſtum eſt: vt quadratura quidē quę p lunulas, nō cōtentioſa: Bryſſonis aūt cōtentioſa, & illā quidē nō eſt trāsferre niſi ad geometriā ſolum, eo ꝙ ex ꝓprīs fit principīs: hanc aūt ad plures quicūq; neſciūt quid eſt poſſe in vnoquoq;, & quid impoſſe: nā accōmodabit, aut vt Antiphon quadrauit. vel ſi quis nō

I dicat melius eē poſt cœnā deambulare per Zenonis rationē, non medicinalis: cōis enim eſt. Si ergo oīno ſimiliter ſe habeat contentioſa ad dialecticam, vt pſeudographa ad geometriam, non ex illis vtiq; erit contentioſa.

Sermo de modis interrogandi interrogantis, & reſpondendi reſpondentis. *Cap.* 10.

QVidam autē ſyllſ elenchus eſt deceptorius, & litigioſus, & quidam eſt falſigraphus, litigioſus aūt eſt ſyllſ, qui putat ꝙ ſit ſyllſus topicus, abſq; ꝙ ſit ita ſm veritatem, eſt ille, quo aſſimilat habens ipſum arti Topicę, & quærit p ipſum finē habētis topicā, quę eſt victoria. Falſigraphus aūt ſyllſ eſt, quo aſſimilat habens ipſum demſatori, & putat ꝙ ſit ſapiēs, abſq; ꝙ ita ſit. Huius autē ſyllſi ſunt quędam ſpēs, quia quidam eorū eſt ex rebꝰ falſis proprijs ſingulis generibus, & eſt ille, cuius ſolutio eſt habentis illam artē, ſicut fecerat quidā ex antiquioribus geometris, qui dī Hippocrates, ex quo fecerat quadratum æquale figuræ lunari, & putauit ꝙ iā feciſſet quadratū ęqua- L le circulo: putauerat enim ꝙ circulus diuideret in figuras lunares, adeo ꝙ conſumeret. Ita itaq; fallacia eſt ꝓpria arti Grometriæ, & eius ſolo eſt Geometrarū: quia qñ factū fuiſſet quadratū in circulo, deinde diuideret ille arcus cōtinens duas lineas ſm duo media, & illæ protraherent, & fieret hoc continuo, donec iā deſineret hoc opus, ita vt cōtinuarent latera figuræ rectilineæ, q̄ ſunt intra circulū ad peryferiā circuli, iā inueniret figura duarū linearū æqualis circulo: hic aūt eſt interitus principiorum, quibus vtit Geometra, quæ M ſunt, ꝙ diuiſio ꝓcedat in infinitū, & ꝙ non continuet linea recta lineæ circulari. Iſte itaq; ſyllſ eſt falſigraphus, ex eo ꝙ aſſimilat demſatiuo, & eſt litigioſus ex parte qua eius prę miſſæ ſunt falſæ vles: & ideo eſt artis Topicæ ſolutio talium ſyllſoꝝ. Sicq; ſecundum hoc ſyllſ litigioſus eſt ſyllogiſmꝰ falſus, cuius habitudo ad artem Topicæ eſt. ſicut habitudo ſyllſi qui ſupponit deſcriptiones, & figuras falſas in arte Geometriæ, ſed differentia inter eos eſt, q a nō eſt artis

Topicæ

A Topicæ ſubiectũ terminatũ vſe, ſicut eſt id, de quo eſt Prima Philoſophia, neq; proprium ſicut ſunt de eo artes Demõſtratiuę particulares: iã aũt putatur, ꝙ ſit ſpẽs ſyllĩ veri, ſed ex quo fit in artibus demonſtratiuis, ac ſi eſſet proprius iſtius generis, attribuit arti Sophiſticæ, & hoc, quia nõ eſt conditionis demõnũ, ꝙ præmiſſæ ſint veræ ſolũ, ſed ꝙ ſint proportionatæ, & illæ ſunt propriæ iſtius generis: & hoc, ſicut illę quib⁹ Bryſſo quadrauit circulum, quia ex quo fecerat figurã rectarum linearum ambientẽ circulum, & minorẽ omni figura rectarũ linearã ambientiũ circulum, dixit ꝙ iſta figura ẽ æqualis circulo: quia qñ fuerint duæ res, quę ambæ ſunt minores vna eadẽ re, & maiores vna eadẽ re, illæ ſunt æquales, putat enim ꝙ iſte ſit demonſtratiuus, & non eſt demonſtratiuus, ſed euidẽs eſt, ꝙ ſit deceptorius: ſic ergo non continet ſcĩa aliqua ſpẽs ſyllorũ falſigraphorũ, niſi conſtiterit nobis ſyllis topicus verus, & ſyllus demonſtratiuus verus, & ille eſt, cuius præmiſſæ cũ hoc ꝙ ſunt veræ, ſunt proportionatæ. Ars aũt demonſtratiua, ex quo eſt ſufficiens ad conſtantiam C vnius duorũ contradictoriorũ, quod eſt verũ, & ad deſtructionẽ alterius cõtradictorij, quod eſt falſum, nõ ponit eius p̃miſſas ex parte interrogationis, quia reſpondens iã recipit qđ non eſt verũ. Ars aũt Topicę, ex quo viſa eſt conſtituere vtrunq; duorũ contradictoriorũ, & deſtruere illud, eius p̃miſſæ accipiuntur ſm interrogationẽ: & non eſt eius intentio declarare aliquã rerum, niſi qñ vtetur ad declarationem primorum principiorum, illi qui negaret ea, ſicut declaratum eſt in arte Topicæ.

Orationes dialecticorum, tentatiuorumq; non eſſe ad determinatum genus. Cap. 11. D

NVnc aũt non eſt dialecticus circa genus aliquod determinatũ, neq; demõſtratiuus vllius, neq; talis qualis vlis: nã neq; oĩa ſunt in vno aliquo genere: neq; ſi ſint, poſſe eſt ſub eiſdẽ principi⁹ eſſe, ea q̃ sũt. Quare & nulla ars earum, q̃ aliquam naturã monſtrant, interrogatiua eſt: nã non poſſe eſt vtrã uis partiũ dare. ſyllis enim nõ fit ex vtriſq;: dialectica aũt interro- E gatiua eſt (ſi aũt mõſtraret, quid illud, niſi & omnia?) verũtamen prima, peculiariaq; principia nõ interrogat: nã ſi nõ daret, non iã haberet ex quib⁹ amplius diſputaret ad inſtantiã. Talis autẽ eſt tentatiua: nam tentatiua non talis eſt, qualis eſt geometria, ſed qualẽ vtiq; haberet nõ ſciens aliquis: fieri enim põt vt periculũ ſumat, & is qui neſcit rem, de eo qui neſcit: ſiquidẽ & dat non ex quibus ſcit, neq; ex proprĩs, ſed F ex cõſequentibus: quæ oĩa talia ſunt quę ſcientẽ quidẽ nihil prohibet neſcire artẽ, neſcientẽ autẽ neceſſe eſt ignorare: quare manifeſtũ, qm̃ nulli⁹ determinati tentatiua diſciplina eſt, eo ꝙ de omnibus eſt: nam oẽs artes vtuntur quibuſdã cõibus. Ideoq; oẽs illi terati quodã modo vtuntur dialectica, & tentatiua. Nã omnes vſq; ad aliquid conantur dĩudicare eos, qui pronunciant: hæc aũt ſunt cõia: nam illa nihil mi-

G nus ſciunt ipſi, quãuis videãtur longe extra dicere. Redarguũt igitur oẽs: nam ſine arte quidẽ eo participãt, cuius artificialiter eſt dialectica: & arte ſyllogiſtica, tentatiuus, dialecticus. Qñ autẽ ſunt multa quidẽ hæc, & de omnibus, non talia autẽ vt natura quædã ſint, & genus, ſed vt negationes, alia aũt non talia, ſed propria ſunt: ex illis de oĩbus experimentum poſsibile eſt ſumere, & artẽ eſſe quandã, & non talẽ eſſe quales q̃ demonſtrant, eo ꝙ con
H tentioſus non eſt oĩno ſic ſe habens, vt pſeudographus: nã non erit captioſus ex determinati cuiuſpiã generis principĩs, ſed circa oẽ genꝰ erit is, qui cõtẽtioſus.
Epilogus. Loci igiť ſophiſticarũ redargutionũ hi ſunt, & ꝙ dialectici eſt cõſiderare de his, & res eas poſſe facere, nõ difficile videre: nã quę circa ꝓpõnes eſt diſciplina, oẽm habet hanc ſpeculationem. & de redargutionibus quidem apparentibus dictum eſt.

Sermo de generibus ſyllogiſmorum, quibus vtitur ars tentatiua Topica. Cap. 11.

I ARs aũt tentatiua topica vtitur ex generibus ſyllogiſmorum elenchorũ genere, qđ eſt ex præmiſſis vſibus falſis, quæ non ſunt ꝓpriæ alicui generũ, ex quo nõ eſt eis ſubiectum propriũ, quia illa eſt pars artis Topicæ: & non eſt ars tentatiua Topica, neque in ſumma artis Topicæ apud eũ, qui gloriatur de arte Geometriæ, & cęteris artibus demonſtratiuis, quia in arte tentatiua topica, & ipſamet topica, ex quo nõ ẽ eis ſubm ꝓpriũ, & ſuæ præmiſſæ fuerũt famõ K ſæ cõis notitiæ omnib⁹, poſſibile eſt ꝙ conueniat vulgus, & illæ, qui non habet tentatiuã artis topicæ, cũ illo qui habet notitiam iſtius artis diuerſimode ab arte Geometriæ: hoc eſt, quia non inuenitur vnus qui conueniat Geometræ in eius arte, ſed ſi cõueniant homines huius artis, eſt pauca conuenientia. Ex quo aũt ars tentatiua topica facit elenchum vſem falſigraphum ex parte, qua nõ habet ſubiectum terminatum, & hęc ars, hoc eſt ſophiſtica, eſt huius diſpoſitionis, quia non habet genus ꝓpriũ, manifeſtum eſt, ꝙ notitia elenchoꝝ L falſigraphorum conuenit cum arte Topicæ, & arte elitigioſa. Et declaratum eſt ex hoc, ꝙ elẽchus, qui eſt virorum huius artis, non eſt qui redarguit & decipit fallacia propria in ſingulis generibus generum ſcientiarũ demonſtratiuarum, ſicut præmiſſũ eſt. Propterea ꝙ artẽ Topicã oporteat cognoſcere ſpecies elenchorum falſigraphorum vſium ad cauendũ eos, ſicut oportet ſingulos habentes artes ſingulas artiũ propriarum, ꝙ cognoſcant ſpecies falſigraphorum, qui ſunt in illa arte, & in toto hoc oportet, ꝙ conueniant iſtæ duæ ar- M tes, hoc eſt Topica & Sophiſtica. Sed quot modis & locis fiat elenchus falſigraphus, iam declaratum eſt: ſed ex quo intentio iſtius artis non eſt elenchus falſigraphus ſolum, ſed reliquæ intentiones, quæ dictæ ſunt, quarum intentionum vna, quæ eſt ſecunda ad intẽtionem, quæ eſt elenchus, eſt inductio loquentis ad falſum, aut eius inductio in dubium, & ambiguum, iam conuenit quòd loquamur de rebus, quibus operaꝰ hæc ars hoc opus.

Loci

V *Loci ſophiſtici interrogantium ad falſum, aut inopinabile.* Cap. 12.

1. Locus. DE aliquo eſt falſum quippiam oſtẽdere, & oẽ one ad inopinabile ducere. Hoc aũt fuit ſm propoſitum ſophiſticæ intẽtionis, primũ quidem ex eo ꝙ interrogat quodã modo, & ꝓ interrogationẽ accidit maxime: nã id, ad nullũ determinatũ interrogare propoſitũ, venatiuum ẽ illorũ: temere nãꝙ dicẽtes peccãt magis: temere aũt dicũt, qñ nihil habẽt propoſitũ.

2. Locus. B Et id, interrogare multa (quãuis id determinatũ ſit ad quod diſputãt) & id, ea q̃ videnť, dicere ſe poſtulare, facit quãdam ideitatẽ, ut ad inopinabile ducat,

3. Locus aut falſum. Et ſi interrogatus affirmet, aut neget illorũ aliquid, ducere ad ea ad q̃ prompt⁹ eſt argumẽtari: põt tñ nũc min⁹ nocere ꝓ hęc q̃ prius, nã repetũt aliquid ad id qđ in principio. Ele

4. Locus mentũ aũt deueniẽdi ad falſum, aliqđ, aut inopinabile, nullã ſtatim interrogare poſitionẽ, ſed af

C firmare ob id ſe interrogare, qđ diſcere velit: nã locũ argumenta

5. Locus, tionis, conſideratio facit. Ad falſum aũt oſtendendũ proprius locus ſophiſticus ẽ ducere ad talia, ad q̃ abũdat orationibus: eſt aũt

6. Locus bene, & non bene id facere, quẽadmodũ dictũ eſt prius. Rurſũ vt ad inopinabilia ducat, cõſiderare ex quo genere eſt qui diſputat, deĩde interrogare quod pluribus illi dicunt inopinabile: eſt enim ſingulis qbuſꝙ aliqđ tale.

Elementũ aũt horũ ſimere ſin D
gulorũꝙ quorũꝙ poſitiones in 7. Locus.
ꝓpõnibus. Solutio vero & horũ competens fertur, oſtẽdere ꝙ nõ ꝓp orationem accidit inopinabile: ſemper aũt id quoꝙ vult qui contendit. Ampliusaũt ex vo- 8. Locus.
luntatibus & manifeſtis opinionibus: nam non eadem uolunt, & dicunt: ſed dicunt quidem de coratiſsimas orationes: volũt ãt ea, quæ videnť prodeſſe: vt bene mori magis q̃ꝙ voluptuoſe viuere dicunt oportere: & egere iuſte magis q̃ꝙ diuitĩs affluere praue: E
volunt aũt contraria. Eum igitur, q̃ dicit ſm volũtates, ad has manifeſtas opiniones ducendũ: eũ vero, qui dicit ſm has, ad abſconſas: vtrouis enim modo neceſſariũ eſt inopinabilia dicere: vnã aut manifeſtũ, aut immanifeſtas opiniones dicũt cõtraria.

Plurimus aũt eſt locus faciẽdi 9. Locus.
ĩopinabilia dicere, quẽadmodũ. Callicles in Gorgia ſcript⁹ eſt, dicens: & veteres aũt oẽs arbitrati ſunt accidere ꝓp id quod ſm naturam & ſm legẽ contraria: con F
traria enim eſſe naturam & legẽ dicunt: & iuſtitiam ſm legẽ quidem eſſe bonum, ſm autem naturam non bonum: oportet igiť ad eum quidem, qui dicit ſecundum naturam, ſm legem obuiare, ad eum vero, qui ſm legem, ad naturam ducere: nam vtroꝙ modo dicere contingit inopinabilia: erit autem ſecundum naturam quidem ipſis verum: ſecundum aũt legẽ quod multitudini

G videt quare manifestū ꝙ & illi, quēadmodū & qui nūc, aut redarguere, aut inopinabilia dicere respōdentē, conabant efficere.

10. Locus. Quędā aūt interrogationū habent vtrinq; inopinabilē respōsionē: vt vtrū sapiētib⁹, an patri oporteat obedire: & expediētia facere, an iusta: & an iniuriā pati

11. Locus. eligibilius q̄ nocere. Oportet aūt ducere ad ea, q̄ multitudini, et sapiētib⁹ sunt cōtraria, nā si dicat aliqs vt ñ qui circa oīones,

H ad ea quæ multitudini: si aūt vt multi ad ea q̄ ĩjs qui in oīone. Dicūt enim hi quidē ex necessitate beatū iustū eē, multitudini aūt inopinabile est regē, infelicē

12. Locus. esse. Est aūt ad ea, q̄ sic sunt, inopinabilia ducere, idē ei quod ē ad eā quæ est ſm naturā, & ſm legē contrarietatē, ducere: nā lex opinio multitudinis, sapiētes autem ſm naturā, & veritatem dicunt: & inopinabilia quidem ex his oportet quærere locis.

Sermo de locis ſophiſticis interrogantium ad falſum, aut inopinabile. Cap. 12.

I Nitium locoꝝ, quo ꝑt interrogās ferre ſermonē ad falſum, est ꝙ nō ponat ei⁹ interrogationes loquenti ſm positionē terminatā, efficit autē ei⁹ deſtructionē, q̄n infert ex ei⁹ positione abſurdū, ſicut efficit interrogans & rñdens ſī topica, ſed ponit ei⁹ interrogationes nō ſm positionem terminatā, ſed qualitercūq; contigerit ſm aliū locū ab eo, quē intēdit reſpondēs cōſtituere, qa, q̄n res fuerit talis diſpōnis, ꝑt interrogās ampliare eſſe ꝑmiſſarū, ad quarū positionē ſequit incōueniēs aliquod, qa ꝑmiſſæ, q̄ efficiūt hoc, nō ſunt in habitu- K dine ad poſitionē terminatā: hęc āt eſt res ꝑſe nota, qa, q̄n perſcrutaret inferre falſum ſm terminatā poſitionem, difficilis eſſet ei inuētio ꝑmiſſarum, q̄ ducerent in ſermonē falſum ſm iſtā poſitionē, & impoſſis eēt trāſlatio in alias ꝑmiſſas, quia cōtradicēs illis ꝑmiſſis nō poſſet recipere inter eas, & inter illā poſitionē habitudinem aliq̄ā, & ideo, q̄n interrogator interrogaret rñdentē de talib⁹ ꝑmiſſis, qualitercūq; cōtigerit, ex quibus ſequeret falſum, & rñdens reciperet eas, ſtatim inferret ei falſum: ſi aūt renueret recipere eas, ſicut ſi interro L garet eū ad affirmatiuā, & ipſe reciperet negatiuā, aut ecōtra: ſic poſſe eſſet, ꝙ trāſferret ſecum in interrogatione, donec conſtaret ei qđ inferret abſurdū, ex eo ꝙ receperit, ſed reſpōdens ſm iſtā diſpōnē eſt manifeſtæ excuſationis, quia haberet dicere, ꝙ hoc falſum nō ſequat ex eo qđ tu interrogaueras, ſed ſit res q̄ ceciderit ex replicatione ſermonis. Sed nō abſoluitur ꝑ hoc, quin ipſe iā receperit falſum, aut id ex quo ſequit falſum, qa locus, cuius moris eſt, qđ ferat in falſum, eſt, quo non ſit interrogatio, aut rñſio ſm terminatā poſitionē. M Sicq;, q̄n non cogitaret rñdens fallaciam iſtius loci, neque caueret ab ea, ꝑficeret ei ꝓceſſus ad inconueniēs, licet difficile ſit conſtituere interrogantē in plurimū eius, quod interrogauerat ipſum. Iam aūt facilis fit cōuenientia intetrogantis & rñdentis, q̄n difficile fuerit ei, ꝙ extrahat eius interrogationem ſm extractionem interrogationis diſcipuli à magiſtro, & ille cū hoc abſcondit victoriā, & præualetudinē, ſicut dictū eſt ī libro Topic. ſed hoc eſſet vtile quibuſdā

locis

A locis ſine alijs, ſicut ibi dictum eſt. Igit cõſecutio locutionis ad euidentiã falſi, ꝙ cõſequit hunc locum & cautela ab eo eſt perceptio eius, hoc eſt, iſtius loci.

Locus aũt ſecũdus eſt, ꝙ aduertam⁹ res inco̅ueniẽtes quæ ſunt in ſingulis generib⁹ generũ ſcientiarũ, & numeremus eas, aut ſint prõptæ illi: & quãdo loqueret cũ aliquo eorũ, qui ſunt viri illius artis, oportet, ꝙ ſe quãt ei illę res inconuenientes, quæ ſunt ſuæ artis: & ſic et oportet, quando ille numeraret, ꝙ eſt inco̅ueniẽs apud ſingulas gẽtes, aut pluribus: & B inueniem⁹ viã huius ad inco̅ueniẽs ſm cõtrouerſiã. Totius aũt huius radix eſt ꝙ aduertam⁹ inco̅ueniens, ꝙ appropriat illi genti, cui⁹ eſt loquẽs, aut homines illius artis, cui⁹ eſt ille loquẽs. Cõtradictio aũt, ſeu ſolutio, quę cõuenit his locis, eſt, ꝙ euidẽs ſit falſum, ꝙ eſt in eis primo, ꝙ eſt, ꝙ reſpõdẽs ad cõtrouerſiã ſciat, ꝙ id, ꝙ ſequit ex falſo, nõ ſequat ex eo, ꝙ receperat. Poſſibile aũt eſſet, ꝙ eſſet hoc, quãdo interrogãs accepiſſet id, ꝙ nõ eſt cauſa cõcluſionis, ac ſi eſſet cauſa: quãdo aũt poſſibilis eſſet acceptio, vt cauſæ illius, ꝙ nõ eſt C cauſa, poſſibile eſſet ei contradicere, ſed poſtea erit reſpõdẽtis aduertere ad hoc inco̅ueniens, an ſit ex inconueniẽtib⁹ ſm orationẽ de eis, aut ex inco̅ueniẽtib⁹ ſm nãm, quia valde recipiũt bona ſm orationẽ cũ bonis ſm nãm ſm vulgus, & valde dicit cõuenientius ꝙ dicit ſm ſingulos modos cõueniẽtis: eorũ vero artes pullulãt ex reb⁹ vtilibus, quæ non ſunt cõuenientiores, ſicut multi dicũt, ꝙ mors cũ bona diſpoſitione ſit melior quã vita cum mala, aut ꝙ hõ ſit cũ iuſtitia egenus, eligibilius eſt q̃; ꝙ ſit diues cũ iniquitate. Illi aũt cũ D hoc præeligũt contrariũ huius, quia præeligunt ſibi vtile: & ideo præeligũt vitã cũ malo, & diuitias cũ iniquitate: ſicq; oportet nos, quãdo intuliſſem⁹ inco̅ueniens, ꝙ eſt ſm orationẽ, ꝙ recipiamus, ꝙ ſit bonũ ſm nãm, ſi aũt intuliſſem⁹ illud inconueniẽs ſm nãm, reciperemus hoc, ꝙ ſit bonũ ſm cõiecturã, & orationẽ. Iã aũt inueniret hic locus latus multæ latitudinis magnæ vtilitatis ad obijciẽdũ in hoc genus ſermonis, ꝙ eſt, ꝙ bona ſm legẽ vtplurimũ opponãt bonis ſm nãm: ſicq; cõuenit illi, qui vituperat recipiẽte bonum E ſm legẽ, ꝙ recipiat hoc, ꝙ ſit bonũ apud nãm, & qui deſtruit recipiẽtẽ bonum ſm nãm, ꝙ recipiat hoc inquãtũ eſt bonũ ſm legẽ, quia plurimũ opponunt prædicta bona cũ bonis ſm legẽ, & deficit vnumquodq; eorũ à bonitate alterius, ſed bona ſecundũ nãm ſunt bona pp̃ ſuã veritatẽ, quæ aũt ſunt ſm legẽ, ſunt bona, quia eorũ vſus eſt apud multitudinẽ, hoc eſt, famoſus. Sicq; tam declaratũ eſt, ꝙ ſicut iſtorũ eſt, ꝙ cõtradicant rebus inco̅uenientibus, quas inferret interrogãs ex iſtis locis, ſic interrogatorũ eſt, ꝙ caueãt rñdẽtem F à locis, de quib⁹ meminit ſiue ad elẽchũ, ſiue cõceſſionẽ inco̅ueniẽtis. Iã aũt fit ex ſeparatis interrogationib⁹, quibus cõtingit ꝙ inferat interrogãs reſpõdẽti ipſum inco̅ueniens ad vtrũq; duorũ cõtradictoriorũ: loca aũt, quibus efficiũt hæc, ſunt quæ ducũt loquentẽ in dubiũ & ãbiguũ. Et illa eſt tertia intẽtio intẽtionũ ſophiſticorũ, ſicut eſt ſermo dicentis, cui cõueniẽtius eſt credere ſapientib⁹, aut patribus, & ſi diceret patrib⁹, diuerſum itaq; eius ꝙ decerneret ſapientia,

G piētia, eſſet opportunū, & ſi diceret, ꝙ ſapiētibus, rebellare itaq; patribus eſſet opportunū, & ſic an præligibilior ſit iuſtitia, aut vtilitas, ſicut ſi hat quid, an eligibilius ſit ꝙ deprede mus, aut ꝙ dimittamus diuitias, aut diſpoſitio ſit econtrario: & vniuerſaliter iſta ſpecies litigij cōſequit omnes res, quibus opponūt opiniones ſapiētū opinionib⁹ vulgi & multitudinis, quia ſapiētibus apparet, ꝙ reges faciētes ſint iuſti, vulgo aūt apparet ꝙ fauentes ſint fortes vincētes. Iam aūt poſſibile eſt, ꝙ cōtrarietas iſtius generis reducat ad cōtrarietatē, quę eſt inter bonū ſm nām, & bonū ſm legē: quia ꝙ eſt apud ſapientes & apud nām eſt bonum, quia eſt verū: id aūt, ꝙ eſt apud legē & apud plures, eſt bonū, quia eſt famoſum, & pl'es cōueniūt in illo. Ex his itaq; locis, & eis ſimilib⁹ cōuenit quærere de iſtarum præmiſſarum inopinabilium, quas vocauit Ariſtoteles deficientes conceſſione.

De captionibus nugationis, et ſolœciſmi. Cap. 13.

DE eo quidē, ꝙ eſt facere nugari, quid nā dicimus nugari, iā mōſtrauim⁹: I omnes aūt tales orationes id volūt efficere, ſi nihil referat nomē & orationē dicere: duplū aūt, & duplū dimidñ idē eſt: ſi igit duplū eſt dimidñ duplū, erit dimidñ dimidñ duplū: & rurſum ſi pro duplo, duplū dimidñ ponatur, ter erit dictū dimidñ dimidñ dimidñ duplū. Et putas eſt cōcupiſcētia delectationis? hæc aūt ē appetitus delectationis: eſt igit cōcupiſcētia appetitus delectationis delectationis. Sunt autē omnes huiuſmodi orationū K in ñs, quæ ſunt ad aliquid, quæcūq; nō ſolū genera, ſed & ipſa ad aliquid dicūtur, & ad idē & vnū aſſignātur: vt appetitus, alicuius appetitus: et cōcupiſcētia, alicuius cōcupiſcentia, & duplū alicuius duplū, & duplū, dimidñ, & in quibuſcūq; quę, cū ſubſtātia non ſint, ad aliquid omnino eorū ſunt, quorū ſunt habitus, aut affectus, aut aliquid huiuſmodi, in oīe ipſorum de illis prædicatorū declaratur: vt impar eſt numerus mediū habens: L eſt aūt numerus, impar: eſt igit numerus, numerus medium habēs. Et ſi ſimū cauitas naris eſt, ē aūt naris ſima: erit ergo naris naris caua. Apparēt āt facere nō facientes qñq;, eo ꝙ non interrogāt ſi ſignificet aliquid per ſe dictū duplū, an nihil: & ſi aliquid ſignificat, vtrū idē an diuerſum: ſed cōcluſionē dicunt ſtatim, & apparet pp nomē idē, eſſe idē, et ſignificare. Soloœciſm⁹ aūt quale quid eſt, dictū eſt prius: eſt aūt & hoc facere, & nō facientē vi- M deri, & facientē nō videri: quem admodū Leuinus dixit, ſi Venus maſculinū eſt, nā qui dicit almā, ſoloœciſmū quidē facit ſm illum. non apparet aūt alñs: qui aūt almū: apparet aūt, ſed nō facit ſoloœciſmū. Manifeſtū igitur, quoniā et ars quædā hoc pōt facere, eo ꝙ multæ orationes nō colligētes, ſoloœciſmū videt colligere, vt & in redargutionibus. Sunt aūt oēs pene apparētes ſoloœciſ-

mi

A mi ꝓp hoc, & qñ caſus neq; maſculinũ, neq; fœminiũ ſignificat, ſed neutrũ: nã hic quidẽ maſculinum ſignificat, hæc aũt fœminiñ, hoc vero neutrũ vult ſignificare: ſæpe autem ſignificat & illa vtraq;, vt quid eſt hoc? Calliope, lignum, Coriſcus. Maſculini igit & fœminini differunt caſus omnes. neutri hi quidẽ, illi autẽ nõ: cũ dat igit hoc, ſæpe colligũt quaſi dictum ſit hunc: ſiſr aũt & aliũ caſum pro alio ponunt. Captioſa aũt ratiocinatio fit eo ꝙ
B hoc cõmune ſit pluriũ caſuum: nã hoc ſignificat qñq; hic, qñq; autẽ hunc: oportet autẽ viciſſim ſignificare, cũ eſt quidẽ hic: cũ eſſe autẽ, hunc: vt eſt Coriſcus: eſſe Coriſcum: & in fœmininis nominibus ſiſr, nã in omnibus ſiſr eſt, & eſſe facient differẽtiã. Et quodammodo in his ſimilis eſt ſolœciſmus ñs redargutionibus, quæ ꝓp id ꝙ nõ ſimilia, aut ꝓp figurã, ſiſr dicunt: nã quẽadmodũ illic in rebus, ſic hic in no
C minibus accidit ſolœciſmũ face re: nã hõ, & albũ, & res, & nomẽ eſt: manifeſtũ igit, quoniã ſolœciſmũ tẽtãdũ eſt ex dictis caſib⁹ colligere. Species igit ſunt hæ cõ tẽtioſarũ orationũ, & partes ſpecierũ, & modi, qui dicti ſunt.

Sermo de Facere nugari, & Solœciſmo. Cap. 13.

VNde antẽ poſſibile ſit habentibus iſtã artẽ, ꝙ reducat loquẽs in elenchũ, aut in ſuperfluũ, & nugationẽ, & deſtruat illud ꝓp hoc, ꝙ eſt quarta intẽtio, hoc accidit illis, apud quos non eſt differẽtia neq; diuerſi- D
tas, ſiue ferat hes ex parte, qua ſignificet ipſa ſeparata ſm hoc nomẽ cũ parte ei⁹ ꝙ ſignificat hoc nomẽ, aut ſm ſemitã cõſequẽtiæ, aut ſm ſemitã cõplexi, adeo ꝙ proueniat iſtud cõplexũ ſm formã orationis cõpoſitæ: hoc aũt valde accidit relatiuis & definitionibus rerũ, quatũ cõſiſtentia eſt in aliquo ſubiecto, et accipitur hoc ſubiectũ pars ſuæ definitionis, & accidit ex hoc, aut ꝙ paralogizet, & faciat ipſum ſequi cõfeſſionẽ orationis falſæ, aut nugetur ſuis verbis. exẽpli gratia, de relatiuis, ꝙ dicam⁹ de duplo, ꝙ ſit dimidij duplũ, quia E
duplũ eſt dimidij duplũ, & dimidij duplũ eſt duplũ: duplũ itaq; eſt duplũ. Sic aũt dicat ꝙ duplũ nõ ſit dimidij duplũ, aut dicamus ꝙ duplũ ſit duplũ: hoc aũt eſt nugatio, quia res nõ enuntiatur de ſe. & ſicut dicimus, ꝙ voluptas eſt cõcupiſcẽtia rei delectabilis, & cõcupiſcẽtia rei delectabilis eſt voluptas, ſic voluptas eſt voluptas: hoc aũt accidit, quia ambo iſta ſunt relatiões, quia duplũ eſt duplũ alicuius rei, & voluptas eſt voluptas alicuius rei, & ſic etiã accideret in ſimilibus rebus, quarũ eſſe eſt F
ſm habitudinem. Resautẽ, quæ inducunt loquentẽ ad nugationem & ſuperfluum ſuis verbis, nõ ſunt relationes, ſed ſunt habentiũ qualitates: & hoc, quia ſubſtantiæ iſtorũ aliqñ accipiunt cũ definito, & aliquando cũ definitione. Et accidit ex hoc ꝙ bis explicet vna res. exẽpli gra, quia ſi diceret naſus aquilinus nõ erit curuus, dicere aquilinus naſus erit naſus curuus, ſi autẽ reciperet ꝙ naſus aquilinus erit naſus curuus: naſus ita q; erit naſus, hoc aũt eſt nugatio: & ſic et aut impar nõ eſt numer⁹ qui

non

G nō diuiditur in duas partes æquales, aut numerus impar eſt qui diuidit in duo media: numer⁹ itaque eſt numerus, & hoc eſt nugatio. Aduenit vero nomini ſimplici tale abſq; ꝙ accipiat cōplexū, ſicut eſt ſermo dicētis, an hoc nō ſignificet duplū rei, ſi aūt ſignificat, aut ſignificat rē quę nō eſt duplū, aut ſignificat duplū: ſi aūt ſignificat duplū, ipſum itaq; duplū eſt duplū, hoc aūt eſt nugatio: ſi aūt ſignificaret nō duplū, ipſum itaque nō eſſet duplū. Inductio aūt loquētis, vt dicat verba, quæ putēt eſſe carētia ſignificatiōe, abſq; ꝙ ita ſit,
H eſt plurimū in hoc loco. Sed minimū eſt ex dictionibus cōmuniū formarū ad maſculinū, & fœmininū, & neutrum: & hoc forte ſignificat apud eos maſculinū, & fœmininū, & iſta eſt intētio quinta intentionū fallaciæ. Cōuenit aūt, ꝙ aduertam⁹ hic loca, quibus accidit eis tale, quia putat, ꝙ hoc ſit commune omnibus idiomatibus, ꝙ illud vocat apud nos inter arabes haya: proijciemus autē id, ꝙ eſt vere ſic, ꝙ eſt ſermo carens ſenſu: quidā aūt eorū eſt ſic ſm extimationē, & de locis illius conuenit perſcrutari hic. Sicq; iam declarata
I ſunt ex hoc ſermone genera ſm ſingulas quinq; intētiones deceptiuas, & ſpecies illorum generum.

De occultatione ſophiſtica, & contra moleſte reſpondentes. Cap. 14.

DIffert aūt nō parū ſi ordinēt quodā modo ea quæ ad interrogationē ſunt, vt lateat quemadmodū in dialecticis: deinceps igit ex ijs, quæ dicta ſunt, hæc primū dicēda. Eſt aūt ad redarguendū, vnū quidē prolixitas: nam difficile ſimul multa cōſpicere. Ad prolixitatē K
vero quæ adducunt elementis, vtēdū. Vnū quidē feſtinatio, nā tardiores minus præuidēt. amplius aūt ira & cōtētio: nā cōtur bati minus poſſunt obſeruare oēs. Elemēta aūt iræ. Manifeſtū quoq; eum facere qui vult iuſte agere, & circa omnia impudētē eſſe, Amplius, permutatim interrogatiōes ponere, ſiue ad idem plures habeat aliquis orationes, ſiue ꝙ ſic, et ꝙ nō ſic: ſimul enim accidit aut ad plura, aut ad contraria facere obſeruationē. Om- L
nino aūt omnia, quæ ad occultādū dicta ſunt prius, vtilia ēt ad cōtētioſas orationes: nā occultatio latēdi grā eſt, latere aūt deceptionis. Ad eos aūt, qui renuūt quæcūq; opinant eſſe ad orationē, ex negatione interrogandū, ceu contrariū velit, aut etiam ex ęquo interrogationē facere: nā cū dubiū eſt, ꝙ vult ſumere, minus inſoleſcūt. Et quādo in partibus dederit quiſpiam ſingula inducēti, vniuerſale ſæpe nō interrogādū eſt, ſed vt dato vtendū: M
nā qñq; putāt & ipſi dediſſe, & audiētibus quoq; apparet pp inductionis memoriā, veluti perinde atq; nō interrogauerit vane. Et inquib⁹ nō nomine ſignificat vniuerſale, ſimilitudine tamē vtendū eſt ad id ꝙ expedit: nā latet ſimilitudo plerunq;. Et ad ſumēdū propoſitionē. contrariū oportet cōparādo interrogare: vt ſi debeat ſumere qm̄ oportet per oīa patri obedire, vtrum

per

A per ōſa oporteat obedire parentibus, an per omnia nō obedire? & ſæpe id, vtrū multa cōcedendū, an pauca? magis enim ſi neceſſe, videbunt eē multa: appoſitis enim iuxta ſe cōtrarijs, minora & maiora apparent, & peiora & meliora hominibus. Valde aūt et ſępe facit videri redargui, maxime ſophiſtica calumnia interrogantiū, cū nihil colligentes nō interrogationē faciūt id qđ eſt vltimū, ſed cōcludēter dicūt veluti colligentes, nō igit hoc &
B hoc. Sophiſticū aūt eſt & cū ponit inopinabile, q̄ apparet poſtulare reſpōdere, propoſito eo q̄ videt ex principio, & interrogationē taliū ſic facere vtrū tibi videt? nā neceſſe eſt ſi ſit interrogatio ex quibus ſyllſ, aut redargutionē, aut inopinabile fieri, cū dat q̄dē redargutionē, cū aūt nō dat, neq̄ dare videt, fatet inopinabile: cū vero nō dat, videri ät fatet, redargutiōis ſile. Ampliꝰ, quēadmodū in rhetoricis, &
C redargutiōibꝰ ſiſt cōtrarietates cōſiderādū, aut ad eas, quæ ab eodem ſunt dictæ, aut ad eos, quos confitet bene dicere, aut agere. Amplius, ad eos, qui vidētur tales, aut ad ſimiles, aut ad plurimos, aut ad oēs. Quemadmodū aūt reſpondentes ſæpe cū redarguunt faciunt duplex, ſi debeat accidere redargutio, & interrogātibꝰ vtēdū q̄ſq̄ illo, cōtra inſtātes: ſi ſic quidē accidat, ſic aūt non, qm̄ ſi ſumpſerit, vt facit Cleophō in Mādrobulo: oportet ēt abſiſtētes ab oře, reliqua argu
D mētorū diuidere, & reſpōdenti (ſi præſenſerit) prius inſtare, & prædicere. Argumētādō aūt qm̄ q̄ & ad aliud ab eo q̄ dictū eſt, illud ſumētibꝰ: ſi nō ad id quod propoſitū eſt habeat aliquis argumētari: q̄ Lycophrō fecit dū propoſitū eſſet, ex arte lyrā cōmēdare. Ad eos aūt, qui exigunt ad aliquid argumentari, poſtq̄ videt oportere aſſignare cauſā, dictis aūt quibuſdam obſeruabilius q̄ vniuerſaliter accidit in re
E dargutionibus, vt dicat cōtradictionē, vt q̄ affirmauit negare, aut q̄ negauit affirmare: ſed non q̄ cōtrariorū eſt eadem diſcipli na, vel nō eadē: nō oportet autē cōcluſionē vt propoſitionē interrogare, quædā autem neq̄ interrogādū eſt, ſed vt cōcesſis vtē dū. Ex q̄bꝰ igit interrogationes, & qūo interrogandū in cōcertatorijs exercitationibꝰ, dictū eſt.

Sermo de locis Latendi. *Cap.* 14.

RElinquæ aūt ſunt nobis ad perfectionem iſtius ſcientiæ, quę
F ſunt tres res: quarū vna eſt, q̄ dicamus. quomodo cōuenit ei, q intēdit hoc opꝰ in hac fallacia, q̄ reſpōdeat interrogāti, qm̄ nō eſt differētia interactionē iſtorū locorū, qñ beneficatū erit eorū opus, aut nō beneficatū erit, ſiue erit tentatiuū, aut ſophiſticū. Secūda aūt eſt, qūo modo conueniat etiā beneficare reſpōſum ei, qui aptus ſit ea vere iſta deceptiua. Tertia vero eſt, quo modo conueniat narrare vnūquēq; illorū. 13. locorū. Primo aūt dicimus, q̄ fallacia excellētior eſt, qñ intendit prolōga-

uo

G tio verborũ cũ opere illorũ locorũ, quia id fallaciæ, ꝙ fuerit in eis, eſt latẽtius apud audiẽtẽ. Secũdo aũt, ꝙ interroget feſtinãter, non tarde, quia, qñ feſtinat ſermo, fallacia quę eſt in eo, eſt latẽtior, & dignior ꝙ nõ conſtet. Tertio aũt, ꝙ iraſcat reſpõdens, quia qñ iraſcit, perturbat eius intellectus, & nõ intelligit aliquã rẽ. Ira autẽ promouet ipſum vt plurimũ, vt exclamet & vociferet ſumme, & ad pauca ipſius intellectionẽ. Quædã aũt illorum ſunt ꝙ interroget de præmiſſis, qb⁹ intẽdit fallacia p mutato ordine loci earũ in ſyll'o permi-

H xtarũ præmiſſis famoſis, ex quibus ſequit cõtradictoriũ eius, ꝙ inquirit inferre, pcedẽtibus in hoc opere, quæ lateret illos & reciperent eas, & hoc, quia, ſi præmiſſæ quibus inquirit decipere, fuerint abſurdæ, nõ laudabiles ſunt in veritate & falſitate in ipſarũ pmiſſione cũ famoſis, ſi autẽ nõ fuerit abſurdæ, iã itaq; recipit, ex quo inquirit recipere abſurdũ ſolũ, qñ fuerit ſeparatum, poſtq̃; difficile fuerit, ꝙ reciperet. Exẽplũ aũt huiꝰ ex eius operatione eſt illius, qui intẽdit vti venenis permiſcendo eis alimẽta ad cælãdũ: & iterũ quia latebit

I reſpõdentẽ, de quo inquirat cõcluſionẽ, fieret perplexus in notitia eiꝰ, ꝙ recipit ex eis & ꝙ nõ reciperetur. Et quædã illorũ ſunt ꝙ interroget de cõtradictorio rei, quã inquirit recipere, quia reſpõdẽte nõ recipiente iſtud, cauillaret ei, iã itaq; reciperet rẽ, quã intẽderat recipere. Et quædã illorũ ſunt, ꝙ interroget manifeſtũ vtriuſq; extremi cõtradictorij, ac ſi nõ curaret ad ꝙ illorum reſpõdeat, qm̃ ſi per hoc lateret reſpondẽtẽ ꝙ duorũ cõtradictoriorũ intẽderit recipere, forſitã recipet eiꝰ intẽtũ, qñ neſciret illud. Quędã aũt illorũ ſũt, K in qb⁹, qñ fit inductio non dimittit aliq̃ eẽ enũciationis ĩ particularib⁹ rei vſis, ꝙ quęreret verificare ſm viã interrogationis, immo in omnibus particularib⁹ ſm ꝙ eẽ prædicati eſt res manifeſta eis, & ſm ꝙ illa eſt ex his, quę nõ referũt ad interrogationẽ eſſendi illud prędicatũ particularib⁹ iſti⁹ rei, quã ĩqrim⁹ cõfirmare iſtud p̃dicatũ ſm ſuã vſitatẽ, nõ ſm inductionẽ: qñ aũt duxerit ſummã illorũ particulariũ, ac ſi iam recepiſſet ea reſpõdẽs, ſeqt verificatio vſitatis, ꝙ eſt eẽ iſtius p̃dicati toti huic ſubiecto, abſq; ꝙ ĩterroget cõſeqẽntẽ L vſitatẽ pp eẽ p̃dicati in particularib⁹ ſubiecti, qm̃ qñ fecerit hoc, fortaſſe difficile erit ipſi reſpõdẽti hoc, neq; recipet vtilitatẽ de indoctione eius, ꝙ dimiſerat: qñ aũt fuerit huic vſi nomẽ, & timeret qñ exponeret eius nomẽ, ꝙ nõ recipet eẽ vſitatis, cõueniret ꝙ trãſferret enũciatio a particularitate in ſimile, ꝙ eſt ĩ eis, nõ in nomẽ rei vſis cõtinẽtis particularia: vſus aũt exẽplorũ cõſimiliũ ĩ vſi decipit multos, qa trãſfert enũciationẽ à qbuſdã in aliquas alias res. Quędã aũt illorũ ſunt, qb⁹ interrogat id, de quo putat, ꝙ ſit extremũ cõtrario- M rũ inter q̃ nõ eſt mediũ: res aũt non eſt ita, qm̃ fortaſſe ĩreri meret reſpõdẽs abſurdũ illorũ pp laudabile, & hoc qa apparet abſurditas abſurdi illorũ ſm plurimum apud id, ꝙ ponit ſm modũ alteriꝰ cõtrarij, & ſic ẽt ipſa & laudabilis laudatio appãret magis. Sicut ſi interrogaret, cõueniat ne credere patrib⁹ de oĩb⁹ reb⁹, aut repugnare eis ĩ oĩb⁹ reb⁹? qa, qñdiceret ꝙ nõ repugnem⁹ eis in oĩb⁹ reb⁹, oportet eũ ex hoc ꝙ reſpõdeat ꝙ credam⁹ patrib⁹ in oĩb⁹ reb⁹, & ſic ẽt ſi interroga-

A terrogaret, an prohibita sit multitudo vini, aut ei⁹ paucitas, & ipse respõderet ꝙ multitudo sit ꝓhibita, seqretur ꝙ paucũ nõ sit prohibitũ, Plurimũ aũt ꝙ accidit fallacia in interrogatione, & putaꝫ, ꝙ iã annexa sit interrogatio, & ordinata, q̃n interrogaret de reb⁹, inter quas & cõclusionẽ nõ est cõnexio: q̃n aũt tu recepisses, cõduceret cõclusionẽ, ac si iã seq̃retur ex illis reb⁹, & putaret ꝙ iã pfecta esset hæc res, & ꝙ iã remota esset & abfuerit cõtrouersia, q̃n hoc non posset soluere illud, & suã cõtrouersiã, nisi cognosceret nãm sylli paucę
B passibilitatis ex sua turbatione, & sua vociferatione, & exclamatione eius, ꝙ ipse cõposuisset sylli̅m absq; ꝙ cõposuisset eũ. Inductiua vero illis est difficilis in hoc loco, nisi sapiẽtibus: q̃n multitudo hominũ nescit nãm sylli: ex inductrijs aũt seu cautelis interrogãtiũ est, ꝙ, q̃n interrogãt præmissam falsam ad tẽtandum respõdẽtẽ, eã reciperẽt & ad ducẽdũ ipsũ in absurdũ, aut reciperẽt ꝓmissam, aut orationẽ cõpositã ex præmissis, sicut est dispositio, qua possibile est ꝙ tentet aliquis, & sequat ex illo elenchus, & fortasse iuuaret eos
C actio ꝓcessuũ, q̃b⁹ vtunt in Rhetorica cũ audiẽtibus: hoc est, recipere rẽ fm modũ, quo putet, ꝙ ipsi iã recepissent ex illis ipsũ q̃situ̅, et declinaret illd & duceret ipsũ ad elẽchũ, sicut si reciperẽt rẽ simplr, & declinaret ipsam, & poneret ipsam cũ cõditione quadã. Et ex ĩductrijs respõdẽtis est, ꝙ, q̃n cogeret ipsũ elẽch⁹, aut esset ꝓpe hoc, putet ꝙ sit interrogãs, & ꝙ nõ sit respõdẽs: hoc autẽ valde faciũt ipm hoĩes nãr in cõtrouersia, qua ĩtẽdit victoria. Ex inductrijs aũt interrogantis est, ꝙ, q̃n interrogar plures ꝓmissas, & rñdẽs reci D
peret q̃sdã & nõ reciper aliq̃s, & ex illis q̃s nõ recipet, seq̃ret ipse elẽch⁹, si reciper eas, tũc ferret oẽs illas præmissas subito, & facerer succedere eis cõclonẽ, q̃n rñdẽs euaderet impedit⁹, quoniã magis accidit ꝙ obliuiscaꝫ eorũ, q̃ recepat, q̃; ꝙ nõ recipiat, Et ex inductrijs illorũ est, ꝙ ꝓmisceant fm cõsuetudinẽ id, ꝙ inferret elẽchũ cũ eo, quo nõ ĩdigeret ad illationẽ elẽchi: sicq; ꝓmissæ falsæ fallerẽt respõdentẽ. Sed q̃n respõdẽs peciper, q nõ parũ hui⁹ pceptionis haberet, ĩterrogãtis esset soluere illud, & di-
E stigueret inter id, quo nõ indigeret ad illationẽ cõclonis, & ĩter id, quo indigeret ad hoc, & difficile cõstituerer ei⁹ excusationẽ ad hoc, sicut si acciper res cõsequẽtes illã ꝓmissam, & res antecedẽtes ad eã, & annexas ei. Interrogãtis aũt inductriæ est, ꝙ, q̃n lassaret ab inferẽdo ei falsum, ꝙ ĩtẽderet inferre, ꝓcedat ad destruendũ ei⁹ cõtradictoriũ, & trãferat verba ad illud, si ab initio rei intẽdisset construere aliq̃; rẽ sensatã, aut ꝓcedat ad cõstruẽdũ ei⁹ cõtradictoriũ, si intẽdisset destruere positionẽ affirmatiuã. Et ex inductria eorũ est, ꝙ
F ipsi fortasse relinquãt interrogatio nẽ ꝓmissarũ, & ducãt sylli̅m cũ cõclone, ac si eẽt res, q̃ iã recepisset rñdẽs, q̃n tũc mẽs rñdẽtis eẽt magis ĩtẽta, q̃n tũc cõueniret ei, ꝙ speculr sũmã ꝓmissaꝝ sylli, & ei⁹ formã, & reduceret ĩ mẽtẽ d illo plusq̃ tẽ vnã ex his, q̃ op; speculari, & forsitã eẽt ĩpedit⁹ aut abscõderet ei aduersari⁹ ibi ptẽ falsã cũ pte ver̃a, & recipet illã. Sicuta q; iã declrtũ ẽ ex hoc, quot sũt loca dceptiua iuuãtia q nq; ĩtẽtiões, & q̃lr ꝓueniat ꝙ ĩterroget interrogãs: & ille ſt duę. i. ptes iltu⁹ li. f; ĩtẽuonẽ Aril.

Aril

ARISTOTELIS ELENCHORVM

LIBER SECVNDVS,

Cũ Auerrois media expoſitione.

SVMMA LIBRI.

De vtilitate ſophiſticarum orationum, & apparatu ad eas diluendas. De ſolutione ſex vltimorum locorum extra dictionẽ, Nugationis, & Soloeciſmi. De oratione facili, difficili & acuta. Epilogus poſtremo Octo præcedentium, & duorũ præſentium librorum.

H

De utilitate cognoſcendi ſophiſticas orationes, & apparatu ad eas diluendas. Cap. 1.

DE reſpõſione aũt, & quomodo oportet ſoluere, & ꝙd, & ad quã vtilitatẽ orationes huiuſmodi prosunt, poſt hæc dicẽdũ. Vtiles ergo ſunt ad philoſophiã ꝓp duo. Primũ quidẽ, quia eæ, quæ vt plurimũ ꝓpter dictionẽ fiũt, melius ſe habere faciunt ad id, quotupliciter quodꝙ dicit, I & ea quæ ſit, & quæ aliter in rebus accidũt, & in nominibus. Secundũ aũt ad eas, quæ per ſeipſum inquiſitiones fiũt: nã qui ab alio facile captioſe fallit, & id nõ ſentit, & ipſe quoꝙ à ſe id patit perſæpe. Tertiũ vero, & reliquũ ad huc, ad gloriam, eo ꝙ circa omnia exercitatus eſſe videbit, & in nullo ſe inexperte habere: nã ſi is, qui in orationibus eſt cõſocius, orationes vituperat, cũ nihil habeat ꝙ determinet de vitioſitate earũ, dat ſuſpitionem K ꝙ videri velit inſoleſcere, non quia verũ ſit, ſed ꝓp imperitiã. Reſpõdẽtib⁹ aũt, quomodo obſiſtẽdũ ſit aduerſum huiuſmodi orationes, manifeſtũ: ſi quidẽ recte dicim⁹ prius ex quibus ſunt captioſæ ratiocinationes, & ſi (quæ inquirẽdæ ſunt) ſuperabũ dãtias ſufficiẽter diuiſimus. Nõ eſt aũt idẽ ſumentẽ oratione videre, & ſoluere vitioſitatẽ, & interrogãti poſſe occurrere celeriter. Nã ꝙ ſcim⁹, ſæpe trãſpoſitũ ignoramus: Amplius aũt quem L admodũ in alĳs, id ꝙ citius & tardius, ex exercitatione fit magis, ſic & in orationib⁹ ſe habet: quare ſi manifeſtũ quidẽ ſit nobis, immediati aũt ſimus, priuamur opportunitatibus frequenter. Accidit aũt qñꝙ ſicut in linearũ deſcriptionib⁹: nã et illic ſoluentes quandoꝙ componere verum non poſſumus, ſic & in redargutionibus: nam ſcientes propter quid orationẽ accidit connectere, ſoluere tamẽ orationem impotes ſumus. M

Sermo de præceptis contradictionis.

Cap. 1.

QVæ aũt relinquunt ſunt duæ res, quarũ vna eſt, quomodo reſpõdeat reſpõdens, ſecunda autem eſt, quomodo cõtradicat illis. 13. locis, & vtraq; iſtarũ rerũ iuuat ſapientes per ſe: & ideo ſermo de iſtis duabus rebus eſt, ac ſi eſſet præter iſtam artem, ſed artis Topicæ, aut (ſicut dixit Abumaxar Alpharabius) eſt artis mediæ inter Topicam & Sophiſticam.

A ſtică. Secūdæ aūt vltimæ ptes iuuāt ſapiētes p accidēs, qa sūt ꝓprię huic atti, & eorū vtilitas ex eis ē ex parte, q̄ ſit cautio ab eis ſolū, qm̄ q̄ nouerit cōmunitates, cōueniēti⁹ eſt ꝙ nō cadat in eas: iuuarēt vero eos per ſe in vſu orationis tēptiuæ vſis, ſicut præmiſſum eſt. Primū aūt ꝓceptorū rn̄ dētis eſt, ꝙ, qm̄ interrogās interrogaret ꝓmiſſam æquocā ſm nomē, conueniat ꝙ diuidat hoc nomē in oīa ſignificata, de q̄b⁹ dicit, & notificet ꝙ illorū ſignificatorū ſit verū a nō vero: & ideo ſeq̄t ꝙ ſit ei poteſtas diuidēdi nomē æquocū. Iā aūt diximus

B regulas, q̄b⁹ ſit hoc poſſibile in lib. Topicorū. Secūdū aūt eſt, ꝙ aduertat res ī ſe, et tūc rn̄deat: et ideo oportet ꝙ ſit ei poteſtas cognoſcēdi rē, qm̄ meditaret illā cū ſeipſo, qm̄ plures hōes decepti ſunt, qm̄ ſpeculati ſunt cū ſeipſis, & nō decipiūt, qm̄ ſpeculāt illa cū alijs, & hoc ꝓp bonā meditationē ei⁹ ī ſe: plurimū aūt ꝙ accidit, hoc ē ꝙ, ꝓp bonitatē. Tertiū aūt ꝓceptū eſt, ꝙ nō ꝓlōget ſermonē cū interrogāte, ſed ſolers ſit ad incidēdū ipſum cito, abſq; ꝙ negligat eius rn̄ ſionē: qm̄, qm̄ neglexerit iſtud, & ꝓlōgauerit eloq̄ū cū illo, ex eo ꝙ pa-

C rū cōſtituerit ei abſurditas & fallacia, quæ fuerit in eius ſermone, accidit ei, qm̄ ipſe interpellauerit interrogātē ꝙ putaret vulgus, ꝙ eius interpellatio nō fuerit, ꝓpterea, quia ipſe intēderit declarare, ꝙ id, ꝙ inq̄ ſiuerat cōfirmare, ſit falſum, ſed pp ei⁹ debilitatē. Sic itaq; (ſicut puto) cōuenit intelligere iſtū locū, & nō aduenīat hæc diſpoſitio rn̄dēti: hoc eſt, ꝙ feſtinet rn̄ſionē aſtēdēdū quid fallaciæ in eo fuerit ſm ſciētiā locorū ſalientiū, quæ ſunt in hoc libro, & ſm ſciētiā ꝓceptorū, quæ appropriant rn̄dē-

ti, & ſm regulas, q̄ traditæ ſunt hic D ad cōtradictionē locorū ſophiſticorū, abſq; ꝙ cū hoc exercitatus fuerit in illorū vſu plurimū, adeo ꝙ puenerit ei habitus, quo poſſit citō agere, qm̄ ſicut feſtinatio & mora ī ſingulis artib⁹ puenit pp habitū ꝓueniētē ex vſu, nō pp ſciētiā partiū illius artis ſolū, ſic eſt diſpoſitio opationis iſtarū regularū. exēpli gratia, qm̄ decus actionis ſcripturæ, & eius adaptatio nō puenit ex notitia literarū, ſed puenit ex vſu pfecto formationis literarū, Sicut aūt in arte Topicæ iā difficilis eſt interrogāti cōtradictio & deſtructio, ſic accidit in elenchis E ſophiſticis: hoc aūt accidit, qm̄ ſequitur ex ꝓmiſſis falſis, quas poſuerat tētator, cōcluſio vera, & putaret ꝙ ſequat ex eis alia concluſio, q̄ eſt falſa, qm̄, qm̄ ſermo ſophiſtic⁹ fuerit talis diſpoſitionis, difficile eſſet rn̄dēti ad cōtradicēdū ei ſm veritatem, & notificare falſum ꝓmiſſarū, quas poſuerat litigator pp duas res: quarū vna eſt, quia, ſi intēdiſſet cōtradicere illi cōcluſioni falſæ p notificationē falſi illarū ꝓmiſſarū, hęc eſſet cōtradictio ſophiſtica aut litigioſa, qm̄ illa concluſio nō ſequit ex illis ꝓmiſſis: ſecūda aūt eſt, quia nō putat de eo ꝙ ipſe F intēdat p hoc deſtructionē cōcluſionis veræ, & ꝙ ipſe ſit viſus ſibi ꝙ nō fiat ex ꝓmiſſis falſis niſi cōcluſio falſa. Et ideo oportet rn̄dētē in hac re, ꝙ nō ampliet ſermonē in contradictione ſyll̄i ad notificandū falſitatē, q̄ eſt in ſuis ꝓmiſſis pp æquinocationē nominis, aut pp litigiū, aut alias res fallētes, & nō putet ꝙ ipſe alleuiet per hoc, immo rn̄debit, qm̄ dixerit ei, ꝙ iſta cōcluſio nō ſit cōcl'o vera, q̄; concluſeras ex hoc ſyll'o, ſed eſt ſimilis ei, aut nō ſeq̄t ex illo omnino.

G *De apparenti ſolutione reſpõdentis.*

Cap. 2.

PRimũ igiť,quemadmodũ ſyllogizare dicimus, opinabiliter qñq; magis q̃; vere,eligere oportere:ſ c et ſ oluẽ dũ qñq; magis opinabiliter q̃; ad veritatẽ:nã omnino aduerſus cõtentioſos eſt reluctandũ, non vt ad eos,qui redarguũt,ſed qui redarguere apparent: nõ enim dicimus eos ſyllogizare: quare vt nõ videant,emendandi ſunt: nã ſi redargutio eſt cõtradictio
H nõ æquiuoca,ex quibuſdã,nihil opus eſt diuidere ad amphibola,& æquiuocationẽ:nõ enim facit ſyllogiſmũ:ſed nullius alteri⁹ gratia diuidẽdũ eſt, niſi quia cõcluſio videť redargutioni ſimilis.Nõ ergo redargui,ſed videri redargui cauendũ eſt, eo q̃ interrogat amphibola, & quæ pp æquiuocationẽ ſunt,& quæcunque aliæ huiuſmodi cauillationes quæ & verã redargutionem adumbrant,& redarguentẽ atq; nõ redarguentẽ incertum red-
I dunt:nã(quia licet in fine cũ conaluſum fuerit dicere ſe,nõ id ipſum q̃ affirmauit negare,ſed æquoce,aut amphibolice,quamuis q̃; maxime cõtingit in idem ferat)incertũ,ſi redargutus eſt:incertũ enim,ſi vera nunc dicit: ſi vero diuidens interrogaſſet æquocũ,aut amphibolũ,non incerta eſſet redargutio,qm̃ requirũt (nunc quidem minus,prius aũt magis)contentioſi,ſic vel nõ rñdere eum qui interrogať,fieri poteſt.Nunc autẽ,quia nõ bene in- K
terrogant inquirẽtes, neceſſe eſt vt reſpondeat aliquid is, qui interrogatus eſt, emendans vitiũ interrogationis: quia diuiſo ſufficienter,vel ſic,vel non, neceſſe eſt dicere reſpondentem.Si autẽ aliquis putet ſm ęquiuocationẽ redargutionẽ eſſe,quodam modo non erit rñdentem effugere quin redarguať:nam in ñs, quæ oculis ſubiecta ſunt, neceſſariũ q̃ affirmauit negare nomen, & q̃ negauit affirmare. Enimuero vt diluunt quidã, nihil prodeſt: L
nã nõ Coriſcum aiunt eſſe muſicũ,& non muſicũ, ſed huuc Coriſcũ muſicũ,& hunc Coriſcum nõ muſicum, eadã nãq; erit oña Coriſcum,ei,quæ eſt hunc Coriſcũ muſicum eſſe, vel non muſicũ:q̃ ſimul affirmant, & negãt. ſed fortaſſe nõ idem ſignificant: nã ne illic nomẽ,quare in aliquo differt.Si autem hoc quidẽ ſimpliciter dicendo Coriſcum aſſignet,illi autem addat aliquẽ,aut hunc, abſurdum eſt. nihil enim magis q̃; alterũ : vtrolibet enim M
nihil differt.Nõ ſic igitur,ſed qa incertus quidem eſt qui nõ determinauit ambiguitatẽ,vtrum redargutus eſt vel nõ redargutus,datum autem eſt in orationibus diuidere: manifeſtum, q̃ non determinando dare interrogationem, & quidem ſimpliciter,peccatum eſt:qm̃ & ſi nõ ipſe, tamen oratio redargutæ ſimilis eſt.Accidit autem ſæpe vidẽtes amphiboliam torpeſcere diuidere,

A uidere, eo ꝙ crebra talia proponantur, ne ad omne videantur molesti esse: deinde non putantibus propter id fieri orationem sæpe profecto occurrit inopinabile: quapropter quia datū est, diuidere haud cūctandum. quēadmodū dictum est prius. Si autem duas interrogationes non vnam facit quisquam interrogationem, non ꝓp æquiuocationē. vel amphiboliam fiet captiosa collectio, non ne redargutio an non? quid enim differt interro-
B gare, si Callias & Themistocles musici sint, q̄s si ambobus vnū nomen esset existētib⁹ diuersis: nā si plura significat q̄s vnū, plura interrogauit: si igit nō rectū est ad duas interrogationes vnā responsionē censere sumere simpliciter, manifestū q̄m nulli eorū, q̄ æquiuocā sunt, cōuenit respōdere simpliciter, nec si de omnib⁹ quidē verū sit. veluti cēsent quidā: nihil enī differt hoc, q̄s si interrogasset, Coriscꝰ & Callias vtrū domi sint, an non sint do-
C mi siue adsint ambo, siue nō adsint: vtrinq; enī plures ꝓpositiones. Nō enim si verū ē dicere, interrogatio ꝓp id vna: possibile ē enim ad decies millenas interrogatas q̄stiones, oēs sic vel nō, verū est dicere: attamen non est rīndendum vna responsione, interimitur enim disputatio: id aūt simile ac si idē nomen imponat diuersis. Si igitur nō oportet ad duas interrogationes vnā rīsionem dare, manifestū q̄m nec in æquiuocis sic vel nō, dicendum: D
neq; enim qui dixit rīdet, tamet si dixit: sed id admittunt quodā modo in disputationibus, eo ꝙ lateat ꝙ accidit. Quemadmodū igitur diximꝰ, ꝙ redargutiones quædam videntur esse cū non sunt, eodem quoq; modo & solutiones quædam videnť esse, quę non sunt, quas dicimus q̄nque operæprecium magis afferre, q̄s veras in cōtentiosis orationibꝰ, & in ea (quę ad duplex est) occurfione. Respondendū autē in ñs, E
quæ videnť, esto, dicendo: nā & sic minime fiet redargutio. Si vero aliquid quod inopinabile sit cogať dicere: hic maxime addendū videri: sic enim neq; redargutio, neq; inopinabile videbiť fieri. Quia aūt quo pacto petiť qđ est in principio, manifestū putāt omnino (si sint ꝓpinquæ) interimēdū, & nō cōcedēda esse vlla, perinde ac si quod in principio est petat. Et q̄n aliquid tale postulauerit quispiam, ꝙ necessariū quidē est accidere ex positione, F
sit aūt falsum vel inopinabile, idē dicēdū: nā quæ ex necessitate accidūt, eiusdē vidētur esse positionis. Amplius, q̄n vniuersale nō nomine sumitur, sed similitudine: dicēdū ꝙ nō sic datum est, neq; vt proposuit, sumit: nā ꝓp id fit sæpe redargutio: cū autem prohibetur his, ad id quod nō bene ostensum est redeūdū, obsistendum autem fm dictam determinationem. In ñs igitur, quæ proprie dicuntur nomini-

G bus, neceſſe eſt rñdere, vel fiſſir, vel diuidēdo. Quæ aũt ſubintel ligētes, pponimus, vt quæcunq; nō plane, ſed truncatim interroganť, pp id accidit redargutio. vt pūtaſne quicq d eſt Athenien ſiū? ſic. ſiſt aũt & in alīs? at qui homo eſt animaliū, ſic. poſſeſſio igiť animaliū, hō. Nā hominem animaliū eſſe dicimus, quia animal eſt: & Lyſandrū Lacedæmoniorū, quia Lacedæmonius eſt. Manifeſtū igiť, qm̄ in quib⁹ obſcurū eſt, q, pponitur, nō ſimpli
H citer cōcedēdū. Qñ vero duob⁹ exiſtentibus, cū hoc quidē eſt, ex neceſſitate alterū eſſe videť: cū vero alterū eſt, hoc nō ex neceſſitate: interrogato vtroque, oportet q minus eſt dare. Nam difficilius eſt colligere de pluribus. Si aũt argumēteť q huic q. dē eſt cōtrariū, illi aũt non eſt: ſi oīa vera ſit, contrariū eſſe eſt dicēdū, at nomē alterius poſitū nō eſſe. Qm̄ aũt quædā quidē eorū quæ dicunť plures eum qui non cōcedit falſum dicere aiūt, q̄dā
I autē nō: vt quæcunq; ambigūt, (vtrū enim corruptibilis. vel immortalis ſit anima animaliī, nō exploratū eſt multis,) in quibus igiť incertū eſt vtro modo ſoleat dici q, pponit: vtrū in ñs, q̄ ſunt vt ſentētiæ: vocant enim ſententias, & veras opiniones, & totas negationes, vt diameter incommēſurabilis eſt. Ampli⁹, de quo verū dubitať, tranſferens quiſpiā nomina maxime latebit in illis: nā, quia incertū eſt vtro modo ſe habet verū nō videbiť ſophiſtice agere: pp id autē q dubiū, nō videbiť falſum dicere: nā metaphora faciet orationē ſine redargutione videri. Amplius, quaſcunq; interrogationū perſenſerit aliquis, præinſtādū eſt, & prædicendum: nam ſic maxime interrogantem prohibebit. K

De fallacia quæ fit per æquiuocationem, & de inutili cautela ab illa, & de eo, quod facit redargutione, & de cautela reſpondentis. Cap. 2.

IAm aũt poſſibile eſt rñdēti, q recipiat p̄miſſas æquiuocas ſm̄ nomina, adeo q cōcludat ei interrogator cōcluſionē falſam, & dicat ei, q per illas p̄miſſas, quas receperat, intēderit ſic, nō ſignificatū tale: res autē quā paralogizauerit, nunc eſt quā receperat ſolum. Fuit aũt hoc opus, quia nō eſt notū, neq; manifeſtū, q ille receperit ſignificatū falſum, q eſt vnū eorum, quę ſignificat hæc dictio æquiuoca pp eius intentionē pp ſuā receptionē dictionis æquiuocæ: forte autē hoc eſſet ei vtilius propter fallaciam, qm̄ ſi diuideret id, q ſignificat nomem æquiuocū, aut dictio litigioſa, adhuc erraſſet, & reciperet vnū eorū, ac ſi eſſet verū, ipsū autē eſt falſum, & nō eſt ei cōueniēs, q reſpōdeat ad hoc, ſi ergo ille rñdēti ū, qui fecit hoc opus, reſpondiſſet per nomina æquiuoca, & dictiones litigioſas, quæ ſunt in eis, aut nō fecerit hoc opus, q fuerat ei poſſibile. Sed ex quo ille, q neſciuerit hoc q diximus, id putať, q qñ recipiat nomē æquiuocū, q iā receperit oīa ſignificata, de q⁹ diciť illud nomē: ſi autē nō ſeq̄reť hoc, impediret ipſum à L M

diui-

A diuiſione, qua illata fuerat cõcluſio: viſus aũt eſt, ꝙ iã redarguerit ipſum, & indiget cũ hoc expoſitione, ꝙ nõ redarguat ipſum. Et ideo id, ꝙ cõuenit ei, hoc eſt rñdẽti, qñ ſophiſta interrogauerit nomine æquiuoco, aut dictione litigioſa, diuidit plura ſignificata, qb⁹ ſignificat hæc dictio, & rñdeat p ſingula eorũ, ſic, aut nõ. Qñ autem argumẽtatus fuerit interrogãs, & putauerit, ꝙ iã fiat elẽchus pp hanc dictionẽ æquiuocã, quę eſt in eo, aut pp litigiũ, abnuit eam eſſe ęquocã. Induſtria eripiẽs ipſum eſt, ꝙ imponat nomina huic ſignifica-

B to, ꝙ putat rñdens, ꝙ ſit falſum, & ꝙ illud ſit non ſignificatũ verũ, ꝙ deſcripſerat hæc dictio. Ex his aũt quæ apparuerunt q̃buſdam hominibus eſt, ꝙ induſtria ad hoc, eſt connectere dictionẽ hoc, cũ nomine. Iſta aũt induſtria nõ eripit ipſum à fallacia, qa dictio hoc, ſi demõſtraret id, ꝙ eſt in anima de hoc ſignificato, iam illa demõſtratio eſſet æquoca, quia oĩa illa ſignificata, q̃ ſignificaret illa dictio, ſunt p̃ſentialiter in imaginatione. niſi dictio hoc annecteret ali cui demõſtrato ſenſato: qñ aũt hoc ita fuerit, illud nõ indigeret dictio-

C ne, & appellatione nominis p demõſtrationẽ. Et ſic, qñ interrogatio fuerit ſimpl̃r, ipſa aũt verificaret ſm diuiſionẽ, nõ cõuenit, ꝙ rñderet p ſic, aut nõ, donec cõpleret elenchus, ꝙ intelligeret ex eo interrogãs, ꝙ ille recepiſſet illud ſimpl̃r, & tũc euaderet ab elencho, qñ diceret, qñ ego dixi ſic, intẽderã illud ſignificatũ connexum, nũ abſolutũ, quia ꝙ cõſequit hoc, qñ cõſequitur ex nomine ęquiuoco p ſic, aut nõ, abſq; ꝙ diuidãtur ſignificata, qb⁹ dicit æquocũ, illud idẽ cõſeqt hũc, & oĩa loca qb⁹ diuidit, & poſtq̃ receperit ipſũ ſine diui D ſione, nõ accidit ei elẽch⁹, ſed putaretur, ꝙ iã accidiſſet ei. Sicq; ex quo ipſe nouerit per ſe, qñ diſtinxerit rñdẽs litigiũ, & receperit ex illis, ꝙ receperit, ſiue redarguat, ſiue nõ, ſi rñdiſſet de abſoluto per ſermonẽ confuſum: ille deciperet, qm̃ ipſe cõducit ſe ad dubiũ de eo, an redarguat, aut nõ redarguat vere. Plurimũ autẽ, ꝙ accidit hoc rñdenti eſt, qa ipſe eẽt impeditus ex diuiſione pp multitudinẽ ſignificatorũ, quæ cõtineret iſte ſermo abſolut⁹. Et ex eo, qd̃ accidit ei cũ hoc de difficultate interro

E gãtis, & pauca ei⁹ aduertẽtia ad diui ſionẽ, q̃; fecerat, facile eẽt rñdere ad illã rñſionẽ confuſã: qñ aũt interrogãs cõfunderet ei elẽchũ, & rñdens inciperet diſtĩguere ipſum, & notificaret ei, ꝙ nõ ſequat ex hoc id, qd̃ putauerat, ꝙ ſequat, nõ cõueniret ſe cũ in hoc interrogãs, qñ neſciret, ꝙ fallacia ingrederet ex hoc loco, qnẽ notificaſſet rñdẽs, & nõ cõcordaret ſecũ in eo, ꝙ loc⁹ iſte ſit deceptorie. Sicq; accideret rñdẽti dubiũ, an redargueret, aut non redargueret: & ideo ẽt nõ cõuenit, ꝙ ſit impedit⁹ p diuiſionem in locis, q̃ ingredit decep

F tio pp latẽtiã diuiſionis, & ſicut nõ op3, ꝙ rñdeat duabus interrogationibus vnica rñſione, ſic nõ cõuenit, ꝙ rñdeat vni ſm nomẽ vnica rñſione, qa non eſt differẽtia, ſiue rñdeat pluribus interrogationib⁹ vnica rñſione, ſiue illæ interrogationes ſignificẽt vnica dictione, aut pluribus dictionibus, qñ ſm nomẽ æquiuocũ fiũt plures interrogationes vnica dictione. Et ideo qui nõ rñdet duabus interrogationibus, aut pluribus vnica rñſione, & cõſueuerit illud, nõ accidit ei fallacia p nomẽ æquocũ ſm

Gvnam rñsionem, qñ omnia significata, de quibus dicit illa enuntiatio eq uoca, esset vera, quia nõ cõstaret sibi rñdens, ꝙ rñdeat ex duabus rñsionibus, aut plurib⁹ vnica rñsione, qñ omnes cõuenirent in sic, aut nõ. Sicque on⁹ incũbit ei, ꝙ, qñ interrogaret de mille, aut duabus millibus interrogationib⁹, non rñdeat eis, donec aduertat in eis: et si cõueniant in sic, aut nõ, rñderet eis vnica rñsione: si autem nõ cõueniant, distingueret hæc res, & manifestũ esset, ꝙ nõ incũberet rñdenti. Et ideo nõ oportet rñdentem, ꝙ rñdeat nomini æquiH uoco vnica rñsione, ↄ tiã si oẽs enuntiationes habẽtes significata, q̃ amplecteret nomẽ æquiuocũ, esset veræ. Cõueniens. n. esset rñdere ad id, de quo interrogatur. Ipsum aũt nõ interrogat nisi de vnica re, quia nõ est latens apud interrogãtẽ, qñ interrogar de nomine æquoco nisi vnũ significatũ. Si autẽ esset latens apud interrogãtẽ omnia significata, quę cõtineret nomẽ æquiuocũ, iã incũberet onus ipsi rñdenti, ꝙ rñderet vnica rñsione pluribus interrogationibus. Qm̃ autem famosum est, ꝙ nõ sit hic redargutio, & ꝙ iã non sit I hic cõtradictorium, putat autem, ꝙ sit hic cõtradictorium, & oportet, ꝙ rñdeatur sm hanc imaginationem, sicq;, qñ reciperet rñdens quicquid reciperet interrogans, ac si imaginaret illud cogitatione, interest eius qñ redarguerit ipsum, ꝙ rñdeat per id, ꝙ receperit, & dicat, ꝙ verũ est, ꝙ recepi illas ꝓmissas, q̃ a extimabam, ꝙ essent de genere coniecturatarũ verarũ, nũc aũt iã apparet, ꝙ sint de genere coniecturatarũ falsarum. Et qñ rñdens fecerit istud, nõ perficeretur redargutio in ipsum, & nõ cõclu deret suus aduersarius aliquã rẽ abK surdam: & ideo oportet in plurimo huius, qñ receperit ꝓmissas carentes laudatione, tunc recipere eas sm modũ æstimationis, quia tũc nõ posset interrogans redarguere ipsum, qñ fuisset eius receptio sm modum extimationis. Si autem ibi fuerit, qñ interrogãs interrogauerit ex parte petitionis principij, & fuerit hoc manifestũ notũ rñdẽti, iã cõuenit festinare, & notificare ei, ꝙ hoc, ꝙ suppo fuerat, sit eius q̃sitũ, licet hoc latuerit ipsum, adeo ꝙ cõcluserit ipsum met q̃sitũ. Interest itaq; eius, ꝙ dicat ei, recepi quidẽ hoc, extimabam L enim ꝙ non esset ipsum q̃sitũ, nunc aũt iã apparet, ꝙ sit ipsum q̃sitũ, tu aũt nõ cõposueras syllogismũ, neq; feceras aliquã rẽ, & vidisti, ꝙ ego errauerã, & receperã istud: quid autẽ est, ꝙ recipias vtilitatẽ per illud? ex quo iã apparet, ꝙ tu non cõposueris syll'm, neq; feceris aliquã rẽ. Si autẽ petens principiũ vsus fuerit loco subiecti q̃siti suis particularibus sm semitam inductionis, sed nõ acceperit vniuersale istius subiecti ex parte, qua significat ipsũ suũ nomẽ, adeo, ꝙ dicat, gratia exẽpli, ꝙ omne animal mãdẽdo, mouear eius mãdibuM lã inferiorẽ, quia hõ & symia & consimile reliquorũ animaliũ mouet eius mandibulã inferiorẽ, est tunc rñdentis, ꝙ recipiat ab eo hoc, deinde inferat, ꝙ omne aĩal mouet eius mãdibulã inferiorem, qm̃ diceret ei nõ intẽdebã, qñ recepi, ꝙ enuntiatio eius, ꝙ simile est homini & symiæ sm hoc, sit enuntiatio animalis, qm̃ si hoc ita esset, iã recepissem ipsummet q̃sitũ, sed intẽderã talẽ speciem similitudinis, & nõ talẽ speciem. Secundũ nomina aũt, quæ dicunt alicubi

A cubi ſm veritatem, & alibi ſm trãſla
tionẽ, iã accidit fallacia: & hoc, qm̃
veritas ſignificationis nominis in lo
co veritatis, & ablatio æquocationis
ab eo, aſſimilat eius veritati in loco
interrogationis, & ablationi æquo-
cationis ab eo. v.g. quia diceret quiſ
piã, ꝙ eſt alicuius rei eſt habit⁹ eius,
qm̃ ꝙ eſt Socratis, eſt eius habit⁹, hõ
aũt eſt animalis, hõ itaq; eſſet habi-
tus animalis. Et ideo oportet rñden
tem in tali loco, ꝙ nõ rñdeat p hanc
enũtiationẽ abſolutã, donec diuidat
orationẽ dicẽtis, ꝙ id, ꝙ eſt alicuius
rei ſit eius habitus. Et nõ recipiunt
B vtilitatẽ petẽtes principiũ per oppo-
ſitũ q̃ſiti, neq; per ꝯmmã interrogã
tis de contradictorijs, & oppoſitis,
quorũ pars vera nõ fuerit p ſe nota,
aut nota ſm cõditionẽ, & obmiſerãt
in interrogatione acceptionẽ huius
cõditionis: qm̃, qñ ignorãtia oppoſi
torũ fuerit ęqualiter, nõ reciperet rñ
dens hoc cõtradictoriũ, ꝙ tuleratin-
terrogans, ꝙ recipiat ab eo, qm̃ non
putaret veritatẽ eius magis, q̃; ſui op
poſiti. Et taliter etiã accidit, qñ non
eſſet vnũ duorũ oppoſitorũ famo-
ſæ veritatis, neq; laudatũ ſine ei⁹ cõ-
tradictorio, ſed vtrũq; duorũ extre-
C morũ fuerit ſm famoſitatem, & ſm
laudationẽ æquale, ſicut eſt dictum
noſtrum, an anima ſit mortalis, aut
immortalis, qm̃ homines qui dicũt,
ꝙ anima ſit mortalis, ſunt æquales
ſm famoſitatẽ illis, qui dicunt, ꝙ ip-
ſa ſit immortalis, & ideo non ꝓualet
imaginationi audiẽtis alterũ iſtorũ
duorũ cõtradictoriorũ ſm famoſita
tẽ, & reciperet illud. Qñ aũt cõtigiſ-
ſet, ꝙ vnũ duorũ cõtradictoriorum
ſit notæ veritatis per ſe, aut notæ lau
dationis ſine eius cõtradictorio, ag-
greganꝫ in illo duæ illæ diſpoſitio-
nes ſimul, qm̃ iã recipit vtilitatẽ ipſe D
interrogãs per petitionem principij
in talibus. Et hoc, quia in parte vera
ꝓp ei⁹ famoſitatẽ in laudatione: aut
ꝓp ipſam eſſe veram notæ veritatis
ſm ſe, deciperet interrogans, & reci-
peret illã, q̃ permutaſſet petẽs prin
cipiũ nomen vnius duarũ partiũ q̃-
ſiti cũ interrogatione, aut vnum no
mẽ duarũ partiũ eius oppoſiti: hoc
eſt, ꝓdicati aut ſubiecti, cũ alio nomi
ne, & nõ tulerit ipſummet quæſitũ,
aut ei⁹ oppoſitũ, ſi petitio principij
fuerit ſm ei⁹ oppoſitũ. Sed qñ erraſ-
ſet rñdens in talibus, & recepiſſet ea,
eius intereſſet dicere interrogãti, tu E
non feciſti elenchum, neque com-
poſuiſti ſyllogiſmum, licet recepi-
hoc à te, ſicut præceſſit.

De recta ſolutione loci. Cap. 3.

QVoniam aũt recta ſolu-
tio eſt manifeſtatio falſi
ſyllogiſmi, ob quamcũ-
que interrogationẽ accidat fal-
ſum, (falſus aũt ſyll⁹ dicit̃ dupli
citer: nã, aut ſi collectũ eſt falſũ,
aut ſi cũ nõ eſt ſyllogiſm⁹, vide-
tur eſſe ſyllogiſmus,) erit, & quę
nunc dicta eſt ſolutio, & apparẽ F
tis ſyllogiſmi, ob q̃ videt̃ eſſe, in
terrogationum correctio, quare
cõtingit orationes ſyllogizãtes
quidẽ interimere, apparẽtes aũt
diuidẽtem ſoluere. Rurſum aũt,
qm̃ ſyllogizantiũ orationũ, hæ
quidem veram, illæ autem fal-
ſam habẽt cõcluſionem, eas qui
dẽ, quæ ſm concluſionem ſunt
falſæ, duobus modis contingit
ſoluere: nã, & eo ꝙ interimitur
aliquid eorum, quę interrogata

G ſunt, & eo ꝙ oſtẽditur cõcluſio, non ſic ſe habere. Eas vero, quæ ſecundũ propoſitiones, eo quòd interimitur quiddam ſolũ, nam concluſio vera eſt. Quare volẽtibus ſoluere orationẽ, primũ ꝙdem inſpiciẽdũ ſi ſyllogizat, an nõ ſyllogizat: deinde, vtrũ vera ſit cõcluſio, an nõ uera, quaten⁹ vel diuidẽtes, uel interimẽtes ſoluamus: & iterũ interimẽtes hoc modo, vel illo, quẽadmodũ dictũ ẽ prius. Differt aũt plurimũ, & interrogãtẽ, & nõ, ſoluere ora
H tionẽ: nam præuidere quidẽ difficile eſt: per otium autẽ tẽporis videre facile: earũ igitur, quæ, pter ęquiuocationẽ, & amphiboliam redargutionem, aliæ quidẽ habent aliquam interrogationẽ plura ſignificantem, aliæ aũt cõcluſionem multipliciter dictam, vt in ea quidem, q̃ eſt ſilentia dicere, cõcluſio eſt duplex, in ea vero, quæ eſt non conſcire ſcientẽ, vna interrogationũ amphibola eſt. Et duplex ꝙdẽ qñꝙ eſt ens, quãdoꝙ non eſt ens, & quãdoꝙ
I ſignificat duplex, hoc quidẽ ens, illud vero non ens. Quibuſcũꝙ igitur in fine eſt multiplex, niſi prius ſumpſerit contradictionẽ, nõ fit redargutio, vt in eo quod eſt cæcũ videre: nã ſine contradictione nõ fit redargutio. Quibuſcũꝙ vero in ſterrogationib⁹ nõ neceſſe eſt p̃negare, ꝙ duplex eſt, nam nõ adhoc, ſed ꝓpter hoc fit oratio. In principio igitur ad duplex, & nomẽ, & orationẽ ſic reſpondẽdũ, ꝙ eſt vt ſic, aſtantẽ vt nõ, vt de eo, ꝙ eſt ſilẽtia dicere, ꝙ eſt ut ſic, eſt aũt vt nõ, & q̃ expediunt, agendum: ſunt aũt q̃ ſic, ſunt aũt quæ nõ: nã expediẽtia dicuntur multipliciter. Si autem lateat, in fine addẽdo interrogationi corrigendum, eſt nẽ ſi lẽtia dicere? nõ tamen eo qui ſilẽt. Et in ñs autẽ, quæ ſe habẽt ꝙdẽ multipliciter in ꝓpoſitionib⁹, ſil'r nõ putas cõſciunt, ꝙ ſciunt? ſic. ſed nõ ſic ſciẽtes, nõ enĩ eſt idem, ꝙ nõ eſt conſcire, atqꝫ ſic quidem non eſſe ſcientes. Et
L omnino obluctandũ eſt, tametſi ſimpliciter colligaſ, ꝙ nõ rẽ quã dixit negauit, ſed nomen, quare id nõ eſt redargutio. Manifeſtũ autẽ, & eas, quæ ſunt ꝓp compoſitionẽ, & diuiſionẽ, quomodo ſoluẽdũ: nã, ſi diuiſa, & compoſita oratio aliud ſignificat, cũ concluditur, cõtrariũ dicẽdũ. Sunt autem huiuſmodi omnes orationes ſecundum compoſitionẽ, & diuiſionem. Putasnè quo vidiſti tu hunc percuſſum, illo percuſſus eſt hic? & quo percuſſus eſt,
M illo tu vidiſti? Habet quidẽ aliquid ẽt dubiarũ quæſtionũ, quamuis ſit ꝓp compoſitionem: nã non eſt duplex, ob id quod eſt ſecundum diuiſionem: non enim eadem oratio fit diuiſa, & cõpoſita: ſiquidẽ ora, & ora ſm accentũ, plata ſignificant aliud, ſed in ſcriptis ꝙdm idem nomẽ, cũ ex eiſdem elementis ſcriptũ ſit, & ſimiliter: & illic autẽ iam ſigna faciunt, protata nõ eadẽ, quare nõ duplex ꝙ ꝓp diuiſionem eſt:

De cõpoſitione, & diuiſione.

mani-

manifeſtū aūt,qm̄ nō oēs redargutiones pp duplex, ſicut quidā dicūt. Diuidendū igit̄,& qui reſpondet,non idē eſt enim dicere videre oculis,percuſſum:& dicere oculis pcuſſum videre. Et Euthydemi oratio. Putasne vidiſti tu nūc exiſtētes in Pyrço naues, cùm in Sicilia ſis? Et rurſus,putasne malū ſutorē bonū eſſe? fit aūt quis bonus ſutor malus:quare ſutor malus. Putasne, quorū ſcīæ bonæ, bonas eē diſciplinas, mali aūt bona diſciplina,igit̄ bona diſciplina malū: attamen & malū, & diſciplina malū, quare mala diſciplina malum. Putaſne verū dicere nūc, qm̄ tu fact⁹ es? fact⁹ es ergo nūc. An aliud ſignificat diuiſum? verū enim dicere nūc,q tu factus es,ſed nō nūc tu factus es. Putasne,vt potes,& q̄ potes,ſic & ipſa facies? nō cytharizās aūt habes poteſtatē cytharizandi, cytharizabis igitur nō cytharizās. An non huius hēt poteſtatē, vt nō cytharizans cytharizet? ſed cùm nō facit hoc, vt faciat. Soluunt aūt qdā id, & aliter:nam ſi dedit,vt pōt facere, nō dicunt accidere non cytharizantē cytharizare: nō enim omnino, vt pōt facere datū eſt facere,nō idē aūt eſſe,vt pōt,& omnino, vt pōt facere. Sed manifeſtum,qm̄ nō bene ſoluunt: nam orationū omniū, quæ pp idem, eadē ſolutio: eadē aūt nō accommodabit̄ ad oēs, nec oīno ad interrogatas, ſed eſt ad interrogantem, & non ad orationem.

Propter accentū aūt orationes nō ſunt, neq; in ñs, q̄ ſcribuntur, neq; in ñs, q̄ dicunt̄, præterq; ſi q̄ pauc̄ fiunt. vt hic,putasne eſt quod habitas,domus? ſic. nūnquid,ne eſt quod habitas, negatio ei⁹ eſt quod habitas? ſic,dicebas aūt, ne eſſe quod habitas domum, negas igit̄ te habitare domum. Q̄o aūt ſoluendū eſt,palam: nō enim idē ſignificat grauiter,& acute ptolatū. Manifeſtum aūt,& in ñs, q̄ fiunt pp id quod vt eadē dicunt̄ ea, q̄ nō ſūt eadē,quo pacto obſiſtendum,eo q̄ habemus genera p̄dicamentorum:nā hic quidē dedit interrogatus nō eſſe aliqd eorū, q̄ quid eſt ſignificāt:ille vero oñdit quidem eſſe aliquid eorū, quæ ſunt ad aliquid vel quātitatis.videnť aūt quid ē ſignificare pp dictionem, vt ī hac oratione. Putasne cōtingit idē ſimul facere, & fieri? nō,at vero videre:ſimul & videri idē, & ſm idem contingit. Putasne eſt aliquid eorū, q̄ ſunt pati,facere? non. nōne igit̄ ſecať, vritur,operať ſiť dicunt̄, & oīa quidē pati ſignificāt? rurſum autem currere, videre ſiť ſibñnuicem dicunt̄, veruntī videre,operari aliquid eſt, quare & pati aliquid,ſimul ēt, & facere. Si autē aliqs illic dans cōtingere ſimul idem facere,& pati,videre,& videri dicat poſſe, nōdū redargut⁹ eſt,ſi non dicat videre facere aliqd,& videri pati: indiget.n. hac interrogatione, ſed ab audiente opinať datū eſſe, cū & ſecare facere

D De accēru

De figura dictionis.

E

Captiones

F

G cere aliquid, & ſecari fieri aliqd dedit, & quęcunqꝫ alia ſiſſr dicuntur: nã reliquum ipſe addit qui audit, veluti ſiſſr dictũ, illud aũt dicitur quidem non ſiſſr, videtur aũt propter dictionem. Idem autem accidit hic quod in æquiuocationibus: putat enim in æquiuocis inſcius orationũ, quam dixit negare rem, nõ nomẽ: ideoꝫ adhuc indiget interrogatione, ſi ad vnũ aſpiciens dicat æquiuocum: ſic enim dante, erit redargutio. Similes aũt, & hæ oratio-
H nes illis, ſi quod quis habens, poſtea non habet, amiſit: nam vnũ ſolũ amittens calculũ, non habebit decẽ calculos. Ad quod non hẽt quidẽ, prius habens, amiſit? quantũ aũt habet vel quot, non neceſſe eſt tot amittere. Interrogans igiť quod habet, colligit in eo quot: nã decẽ, aliquot: ſi igiť dixiſſet à principio, ſi quot quis nõ habet prius habens, putasne amiſit tot? nullus vtiqꝫ dediſſet, ſed aut tot, aut horum aliquid.
I Et qm̃ dabit aliquis, quod non hẽt, nõ enim habet vnũ ſolũ calculum. An nõ dedit quod nõ habuit, ſed vt nõ habuit? nam ſolũ, non quod ſignificat, neqꝫ quale, neqꝫ quantũ, ſed, vt ſe habet ad aliquid, ut quod nõ cũ alio. Quẽ admodũ ſi dicat, putasne quod nõ aliquis habet dabit? non annuente aũt, interroget ſi dabit quis aliqd cito, qui nõ hẽt cito? aſtruentem aũt colligat qꝫ dabit quis qd̃ nõ hẽt, & manifeſtum, qm̃ nõ ſyllogizauit: nã cito non eſt quod dare, ſed hoc mõ dare, K
quo aũt mõ nõ hẽt, dabit aliqs, vt quod delectabiſſr hẽt, mœſte dabit. Similes aũt, & hmõi orationes. Putasne quã non habet, manu percutiet quis? aut quem nõ hẽt, oculo videbit? nõ enim hẽt vnũ ſolũ oculũ. Soluunt autem quidã dicẽtes, & quod hẽt vnũ ſolũ oculũ, & aliud quidlibet qui plura habet: quidã autẽ, & vt quod hẽt accepit, dedit. n. vnũ ſolũ hic calculũ, & hic hẽt (dicunt) vnũ ſolũ ab hoc calcu- L
lum: accepit enim ab hoc, ergo vnũ ſolũ habet hic calculũ, alĩ aũt ſtatim interrogationẽ interimentes, quia cõtingit qꝫ nõ accepit habere, vt vinũ accipientem ſuaue, ſi corrumpať in acceptione, habere acre. Sed quod dictũ eſt prius, hi oẽs nõ ad orationẽ, ſed ad hominẽ ſoluunt: nã, ſi eẽt hęc ſolutio, dantẽ oppoſitũ non poſsibile eſſet ſoluere, quẽadmodum, & in alĩs, vt ſi eſt quidem quod eſt, eſt ẽt quod non eſt ſolutio, ſi ſimpſr det dici, concludit: M
ſi aũt non cõcludit, non erit ſolutio, in prędictis aũt (oĩbus datis) non dicimus fieri ſyllogiſmum.

Diluitio antiquor inſufficiẽs.

Amplius autem, & hæ ſunt ex hmõi orationibus. Putasne qd̃ ſcriptũ eſt, ſcripſit quis? ſcriptũ eſt aũt nunc, qꝫ tu ſedes, falſa oratio: erat aũt vera cũ ſcribebatur: igitur ſimul ſcribebatur falſa, & vera. Nã falſam, vel verã orationem, vel opinionẽ eſſe, nõ qꝫ, ſed tale ſignificat: nã eadem rõ, & in opinione. Et putas quod diſcit

Aliq̃ captiones figurę dictionis.

diſcẽs,

A diſcēs, hoc eſt quod diſcit? diſcit ān aliquis qđ eſt tarde, celeriter. Nō igit quod diſcit, ſed vt diſcit dixit. Et putas qđ ambulat aliquis, peſſundat? ambulat aūt totam diē. An non quod ambulat, ſed qñ ambulat dixit. nec cū ſcyphum qs bibat, quod bibit, ſed ex quo? Et putas quod qs ſciuit inueniēs, vel diſcēs ſciuit? quorū aūt hoc quidē inuenit, illud aūt didicit, ambo hæc neutrū. An hæc quidē oē, quod aūt non oē? Et qm̄ eſt quis tertius homo à
B ſe, & ab vnoquoq;. Nam homo, & oē cōe, non hoc aliquid, ſed quale quid, vel ad aliqd, vel aliquod modo, vel hmōi aliquid ſignificat. Similiter autem, & in hoc, Coriſcus & Coriſcus muſicus, vtrū idem an alterū? Nam hoc quidē hoc aliquid, illud aūt quale quid ſignificat, quare non eſt idē exponere. Exponere autem non facit tertium hominē, ſed idipſum quid eſt concedere: nō enim erit hoc aliquid eſſe id,
C quod Callias, & id quod hō eſt, neq; ſi quis expoſitū nō id quidem, quod hoc aliquid eē dicat, ſed idē quod quale, nihil refert: nā, erit à multis vnū quiddā, vt hō: manifeſtū ergo, qm̄ non dandum hoc aliquid eſſe quid quod cōiter prædicatur de omnibus, ſed aut quantum, aut quale, aut ad aliquid, aut aliquid talium ſignificare. Oīno aūt in quę propter dictionē ſunt orationibus, ſemper per oppoſitum erit ſolutio, q̄ propter quod eſt oratio, ut ſi, ppter cōpoſitionē oratio, ſo D lutio diuidēdo: ſi aūt propter dī uiſionē, componēdo. Rurſum, ſi propter accentū acutum, grauis, erit ſolutio: ſi vero, ppter grauem, acut⁹. Si aūt propter ęquiuocationē eſt, oportet oppoſitū nomen dicendo, ſoluere: vt ſi animatum accidit dicere, negando non eſſe, manifeſtū quod eſt inanimatū: ſi vero inanimatū dixit, hic aūt animatū colligat, dicendum quod eſt inanimatum. Silr aūt, & in amphibolia. Si aūt
E ſm̄ ſimilitudinē dictionis, oppoſitum erit ſolutio: putasne quod nō habet, dabit aliquis? An nō quod nō habet, ſed vt nō habet? vt vnū ſolū calculum, putasne quod ſcit diſcens, vel inueniens ſcit? attamen non quæ ſcit: & ſi quod ambulat peſſundat, nō tm̄ quando. Silr autem, & in alīs.

De Contradictione, ideſt recta ſolutione, & non ſophiſtica. Cap. 3.

COnuenit aūt reſpōdenu in omnibus interrogationibus, q̄ ptę aſſumat, & reſpōdeat ad ſermonem falſum, & notificet cū ei⁹ reſpōſione F ad eum, ex qua parte acciderit ei falſum, qm̄ hæc eſt contradictio recta. Ex quo falſum accidit ſyll'o, aut ex parte eius ptæmiſſarū: hoc eſt, q̄ amb̄ ſint falſæ, aut altera earū ſit falſa, aut ex parte eius cōpoſitionis & formæ, aut ex ambab⁹ ipſis ſimul. Sicq; recta cōtradictio contingit reſpondenti, qū diuideret ſermonem ſophiſticum ad vtranq; ſtatū partium, & ſpeculatus fuerit, in qua earum acciderit mendacium, & ſi mendacium fuerit in ambabus, cognouerit illud.

Mod⁹ vſis diluēdi in ſi ctione.

Hæc

G Hæc aũt ſpẽs ſyllĩ ſophiſtici, cui poſſibile eſt cõtradicere in ambab⁹ rebus, eſt facilior: hoc eſt, q̃ corrupta fuerit ſm formã, & mãm, & ſi fuerit in altera earũ, ét cognoſcet illã, ſiue fuerit ſm formã notius, ꝙ nõ cõcludat, ſiue ſm p̃miſſas, & ablato eo, qd poſuerat interrogans. Ambabus aũt iſtis ſpeciebus ſyllĩ poſſe eſt contradicere ſm vnum modum. Q̃n aũt hoc ita fuerit, iã conuenit ei, qui intẽdit contradicere ſermonibus ſyllogiſticis, ꝙ primo ſpeculet an iſte ſermo ſit ſyllĩs verus, aut putet, ꝙ ſit ſyllĩs, & nõ ſit ſyllĩs: & hoc p ſpeculationẽ ei⁹
H formæ, & eius p̃miſſarũ: & ſi nõ declarauerit ei hoc de illis, ſpeculet concluſio, an ſit vera, aut falſa: & ſi fuerit falſa, diuidat ipſum ſyllm in eius materiã, & ſuã formam, & ſpeculet falſum ex eis: poſtq iã declaratũ fuit, ꝙ falſa cõcluſio ſit ſine dubio ex falſitate ſyllĩ, aut pp eius formã, aut pp ei⁹ materiam. Dr̃ia aũt magna eſt inter declarationẽ facilitatis mendacij in p̃miſſis ſyllĩ in hora interrogatiõis de eis, & ĩter eius declarationẽ in cõcluſione: & hoc, quia eius declaratio in cõcl'one eſt facilis, q̃n non eſt aliqua interrogatio, q̃ cogat nos ad re-
I pentinã reſponſionẽ: declaratio aũt rei cũ meditatione eſt facilior ei⁹ declaratione ſubitanea. In redargutionibus aũt, quæ accidunt pp æquiuocationẽ noĩs, & pp litigiũ in quibuſdã accidit error, aut fallacia pp nomen ęquiuocũ, acceptũ in præmiſſis, & in quibuſdã accidit pp nomen æquiuocũ acceptũ in cõcluſione: & totũ hoc, q̃n non intelligit, ꝙ ſignificat plura. exẽpli gratia, q̃n qui receperit, ꝙ tacẽs ſit loquens, loquẽs aũt nõ eſt tacẽs, & putauit, ꝙ iã ſecuta ſit ei redargutio, q̃ eſt, ꝙ tacens non ſit tacens. Cauſa itaq; ei⁹ redargutionis K
in hoc nõ eſt eius ignorãtia in ęquiuocatione, q̃ eſt in p̃miſſa dicente, ꝙ tacẽs loquat': & hoc, quia, q̃n intellexerit ex ea ſignificatũ verum, & recipiet ipſum, qd eſt, quia tacẽs hẽt potentiã ad locutionẽ: neq; ét cauſa ei⁹ redargutionis eſt eius ignorãtia, quę eſt cõcluſionis, quod eſt, quia tacens non eſt tacens, q̃n ſi proueniret ſm æquiuocationẽ, quæ eſt in cõcl'one, auferreret, & diceret, ꝙ iã verificaretur, ꝙ ſit nõ tacens, ex parte qua hẽt potentiã, ꝙ nõ taceat, & ꝙ poſtea loquat'. Qui aũt interrogauerit, & dixerit, n ũquid, qd ſciet hõ, ne ſciuit illud? & qui nõ ſciuit, nõ hẽt ſcĩam de L
aliqua re illius? ſicq; ergo nõ habet ſcĩam de aliqua re illius, quod ſciuit, pfecta eſt rndenti iſta redargutio, q̃n receperit ab eo iſtas præmiſſas. Accidit aũt ei redargutio pp ęquiuocationẽ, quę eſt in cõpoſitione præmiſſæ dicẽtis, ꝙ illud, qd ſciet hõ, nõ ſciuit, & hoc, quia hãc p̃miſſam reciperet, qui nõ extimaret, ꝙ intell'm p dictionẽ ſciuit, aliq̃n redit ad ſciens, & aliq̃n redit ad ſcitum. Sicq; cauſa redargutionis hic, eſt ęquiuocatio, q̃ eſt in præmiſſa, non æquiuocatio, q̃
M ſit in concluſione, hoc autem eſt ſecundum oppoſitũ primę poſitionis.

De redargutione q̃ euenit ob æquiuocationem.

Redargutio aũt in iſtis interrogationibus eſt pp multiplicitatẽ, quam ſignificat nomẽ ęquiuocum, aut dictio litigioſa. Annectit' aũt ſecum redargutio, q̃n ex ipſomet ſermone ſequit' eius contradictoriũ. Hoc autẽ nõ accidit in ſyll'o ducẽte ad impoſſe in cũctis interrogationibus: & hoc, quia quidã ſyllĩs ducẽs ad impoſſe ẽ, cuius falſum ſequẽs ab eo eſt cõtradictoriũ eius, qd ſuppoſitũ fuerat in eo, ſicut ſequeret' ex noſtra ſuppoſitione,

De cã huius dictæ redargutionis.

A tione, ꝙ cęcus videat, & ꝙ cęcū non
sit cęcū. Quidā aūt est, cuius falsum
est contradictorium præmissæ cer-
tæ, sed illa nō fuerit posita pars syllī,
sicut ꝙ sequat' ex dicto nostro, ꝙ cę
cus imaginet', ꝙ ipse imaginetur, &
hoc est falsum, sed per ipsum nō au-
ferretur, quod suppoſueramus.

De contradictione q̄ fit fm redargutionē æquocatiōis, & ſolone ipſius fallaciæ.

Cōtradictio aūt, quæ est pp redar
gutiones, q̄ fiunt pp æquiuocationē
noīs, aut in p̄missis, sicut dixim', aut
in cōclone, fit, qñ præponat rñdens
cū interrogatione, & diuidat nomē
æquiuocū in eius modos, & notificet
B uerit ipsum noīe, & respōdeat p cōdi
tionē, quæ est in illo, fiet p̄missa vera
fm modū replicationis, sicut si inter-
rogaret ipse interrogās nunquid ta-
cens loquit', & diceret' verū est, ꝙ lo-
quit': sicq; rñdebit ei ad intercapien-
dum ipsum, & dicet, immo hora ei'
silentij: sicq; ēr si responderet, ꝙ ille
nō loquatur, caperet hoc, & diceret,
immo loquet' in futurū. Et sic ēt, qñ
interrogaret', & diceret, nunqd quic
quid scit aliqd non ignorat illud, &
diceret' sic est: ille aūt rñderet, & sub
deret, & diceret, immo ex ea pte qua
C scieuerat ipsum: qñ autē fecerit hoc,
non perficeret' fallacia famosa, qua
vsi sunt antiqui, qñ recipiebāt & di-
xerāt, nūquid qui sciuit aliquā rerū
nō ignoret eā oīno: tu aūt scis, ꝙ oīs
binarius sit numer' par, nō sciebas
aūr istū binariū, quē absconderant
à te, anteq̄ eū demon straſſent: sicq;
ergo tu scires aliquā rem, & ignora-
res eā simul. Dicimus aūt, ꝙ soluat'
ex parte qua scir, quia non sequitur
illa fallacia, quoniā ille diceret sciui
illud scientia vniuersali, sed non par
ticulari. Sicq; ergo illud, quod sciui,
non est illud quod ignoraui.

Ille aūt qui sciuerit, ꝙ fallacia fiat D De fallacia cōpoſitionis & diuiſiōis.
ex litigio, qđ est pp diuisionē, & pp
cōpositionē, iā sciuerit ēt quo modo
sit cōclo istius fallaciæ, qñ diceret', ꝙ
qñ diuidit', significat tale, & qñ cōpo
nit' significat tale: duę aūt rōnes sunt
diuersę, & nō oportet, qñ diuidit', &
cōponit', ꝙ significet vnā rem. Et iā
aliqñ non est impoſe, ꝙ aggregent'
in quadā dictione litigiū, & deceptio
pp translationē à diuisione ad cōpo
tionē, & pp id, qđ accidit ipsimet cō-
positioni ex æquiuocatione, sicut est
sermo dicētis, nunquid scias, ꝙ iſte
pcutiat, & si dixerit sic, dices an, & p
hoc pcutiat, & dixerit sic, dices: sicq; E
ergo scis, ꝙ iſte pcuriat, & p hoc pcu
tiat: sicq; ergo id, qđ scis, ꝙ eo percu
tiat, per hoc itaq; percutit, & qđ scis,
ꝙ eo pcutiat est tua sc̄ia, sicq; ergo p
tuā scientiā pcutit. Hunc aūt sermo-
nem ingressa est fallacia duob' mo-
dis, quorū vnus est, qñ id, qđ verifi-
cat' diuisum, non verificat' compoſi
tum: & hoc, quia eius sc̄ia, ꝙ per hoc
percutiat, est verū, & ipsum ēr percu
tere p hoc est verū, qm̄ eius dictum,
ꝙ scir, ꝙ per hoc percunat, fett insi-
nuationem instrumenti & scientiæ.

Sciētia aūt, q̄ fit pp permutatio- F Qđ fallacia cōpoſitiōis & diuiſiōis diffe rat a fallacia æquocationis.
nem à diuisione in cōpositionē, & è
cōtra, nō est speciei fallaciæ, q̄ fit pp
æquiuocationē sicut putauerūt qdā
hoīes, ꝙ quælibet fallacia dictionalis
sit p æquiuocationē: & hoc, quia ac-
cidat diuersitas intellecti p æquiuo-
cationē noīs noīe existenti vno eo-
dem: hic aūt variat' intell'm p acce-
ptionē noīs aliqñ diuisi, & aliqñ cō-
positi, sicut variatur intell'm vnius
eiusdē dictionis, qñ coniungit' ei si-
gnum ol, quod est o, aut signū i, aut
a, & variat' vnum nomen scriptū ex
eisdē literis cū varietate punctorum

supra

G ſupra ipſum. Iam aũt declaratũ eſt, ꝙ non quicquid ſoluit ex fallacijs dictionalibus eſt pp ęquiuocationem nominis ex exẽplis, quibus vſi ſunt quidam hoĩes ſm fallaciam, & tulerunt ad hoc ſermones famoſos hominibus ſui tpis ex capitulo fallaciç, quæ eſt ex æquiuocatione compoſitionis, i. amphibologiæ, & quæ ẽ capituli cõpoſitionis & diuiſionis. exẽpli gr̃a, ſermo dicẽtis, ego video oculo, quẽ vides, qñ intellm huius dictionis variatur qñ conſtructio qui eſt dictiõis vides, aliqñ redit ad oculum, & aliqñ ad loquentem: manifeſtum aũt eſt, ꝙ non ſit hic varietas intellecti pp æquiuocationẽ noĩs, & ſi r̃ ẽt eſt ſermo dicentis, nũquid ſciuiſti naues Siciliæ, nunc præ ſui nobilitate habent tres temones, ipſum nũc, aliqñ redit ad naues, & aliqñ ad ſcĩam: exempli gr̃a, nunquid Socrates ſit nobilis Philoſophus, & corrigiarius vilis. ſicq; ergo ipſe eſt nobilis vilis, hæc aũt fallacia eſt capituli vſus cõpoſiti ſm vſum diuiſi ſm ſignificationẽ, & hmõi ẽt eſt ſermo dicentis, nunquid nobilis doctor, cui eſt doctrina boni, ſit bonus in ſe, doctoris autẽ vilis ſit doctrina bona: I ſicq; doctor vilis eſt bonus, hęc autẽ fallacia ſit nobis vtentibus cõpoſito ſm vſum diuiſi: & hoc, quia compoſitũ huius exempli eſt verũ, diuiſum aũt eſt falſum. Famoſorũ aũt exemplorũ iſtius capĩ apud antiquos eſt ſermo dicẽtis, nũquid ſcĩueris, ꝙ id, quod poſſe eſt mihi ꝙ faciã, faciã illud, & poſſe mihi eſt, qñ nõ percutiã flagello, ꝙ percutiã eo, ſicq; qñ ego nõ percutiã flagello, ꝙ percutiã flagello: & hęc fallacia eſt capituli vſus diuiſi ſm vſum cõpoſiti, qñ verificabitur de illo tpe, quo non percutiet, percutiam flagello, qñ poſſibile eſt K mihi peutere flagello, & ſi verificaret de diuiſo, ego percutiã flagello, abſq; ꝙ cõiungat cum eo dictio poſſibile: ſicq; iſta fallacia eſt, ꝙ nõ percipiat varietas dictionis percutit, qñ coniungitur ipſi poſſe, & percuſſioni ſimplr. Hæc aũt contradictio non Dr̃ia inter ꝓpõné diuiſam de poſſi, & ꝓpõné ſimplr, i. de inesſe. eſt ſicut quidã hoĩes putauerũt: ego aũt puto, ꝙ ipſe inſinuet Platonem, qñ nõ cuiuſq; quod poſſibile eſt fieri, erit hora eius poſſibilitatis hora actionis, qñ, ſi hoc ita fuerit, poſſibile fuiſſet, ꝙ ego peutiã qñ percuſſi, qñ hæc contradictio eſt appropriata huic loco ex parte eius mãæ, hoc L eſt dictio poſſis qua vtĩr in eo, & contradictio eſſentialis eſt rebus, q̃ ſunt vnius ſpeciei, hoc autẽ eſt contradictio cũ ipſamet interrogatione, non cõtradictio ad hoc ẽ fallacia. Fallacia aũt, quæ accidit ex accẽtu in elenchо, nõ fit niſi ex minimo eius, ſiue fueritin ſcriptis, aut in ipſa dictiõe. De fallacia accẽtꝰ & eius ſolutione. Verbi gr̃a, de dictione ẽ ſermo dicẽtis, nõne domus eſt, q̃ nõ quieſcit, nõ quieſcit aũt eſt negatio quieſcendi, ſicq; ergo domus eſt negatio. Illius aũt qui accidit pp deprẽſſionem vocis, & eiꝰ tenuitatẽ cõtradictio eſt facilis, & hoc, qñ notificaret, ꝙ ſignificatio huius dictionis, qñ eleuat̃ non M ſit eius ſignificatio, qñ deprimit̃ & attenuat̃. In ea vero, cuius figura dictionũ eſt vna, & illa eſt in diſtinctis prædicamẽtis, cõtradictio elẽcht fit, ex quo nouerit in quibus ſingulorũ ꝑdicamentorũ ſit vna quæq; earum, qñ genera ꝑdicamentorũ fuerint nobis nota, elenchus aũt accidit in hoc, ſicut eſt ſermo dicẽtis, heus talis vidiſti in vnã eandem rem, q̃ ageret, & pateret̃ ſimul? qñ aũt diceret̃ non, dicet̃ modo iã poſſe eſt cuidã homini, De fallacia figurę dictionis, & eius ſolutione.

ꝙ

A ꝙ videat & videat, qñ videret ſeipſum, ꝙ videat aũt, & videat eſt, ſicut ꝙ pcutiat & percutiat, & vlr agat & patiatur ſimul: qñ aũt aliquis hõ videt ſeipſum, iam poſſe eſt, ꝙ inueniat vna eadẽ res, quæ agat, & patiatur ſimul. Hanc aũt rem nõ inueni: iſtud eſt abſurdũ, & inopinabile. Et huius contradictio eſt propinqua cõtradictioni elenchi, cuius cauſa eſt æquiuocatio noĩs, qñ noueris figurã ipſius, videbit, ꝙ ſit figura ipſius, vl illud itaq; ſignat paſſionẽ, non actionem: & hoc, quia id ſiſſe ẽ æquiuoco ex parte cõueniẽtiæ in cõſtructione

B dictionis, ſicut fallacia, q̃ ſit ex acceptione pluriũ interrogationũ, ac ſi eſſet vna ex parte variantis videt ad vl̃ ſm dictionem, hoc eſt ſm literas, ex quibus componunt, & qñ interrogaret de plurib⁹ interrogationib⁹ vnica interrogatiõe: ex quo aũt hęc conſimilitudo, q̃ eſt inter ſermones deceptorios, iã inueniũt pluribus modis fallaciarũ dictionaliũ, ꝙ ſit ſimili tudo fallaciarũ, quæ cadetent pp æquiuocationẽ noĩs, ſed non ſunt ex illis. & iõ opinatus eſt ille, qui putauerat, ꝙ oĩs fallacia ſit pp æquiuocationẽ noĩs. exẽpli gra, ſi quis interro

C gauerit, & dixerit, nunquid ille, qui habebat decẽ aureos, & proiecit vnũ aureũ ex eis, iã ipſe non habet vnum aureũ: & qñ diceret ſic, diceret nunquid ille, q hẽt nouẽ aureos, habeat vnũ aureũ: ſicq; ergo qui habet vnũ aureũ non hẽt vnũ auteũ. Hæc autẽ fallacia nõ eſt pp æquiuocationem noĩs, fit aũt, qa ille acceperat ſimplr quod verificat cõnexum: & hoc, qa verificat de eo, qui proiecit aureum vnũ ex decem aureis, ꝙ non habeat vnũ aureum, non ꝙ non habeat aureum ſimplr, & de illo, qui hẽt decẽ aureos verificat, ꝙ habeat decem au D reos, non vnũ aureũ ſimplr: ſicq; ergo cã iſtius fallaciæ eſt, ꝙ id, qđ verificat cum alio, putat ꝙ verificet, qñ acciperet ſeparatim: ſicq; illa eſt capituli elenchi, qui fit pp diuiſionẽ, & compoſitionẽ, aut abſoluti cõuexi, i. ſimplr, & ſm quid. Et taliter etiã eſt, ꝙ interrogaret quiſpiã interrogãs, & diceret, nũquid quod dedit hõ nõ habet? & qñ reſponderet ſic, interrogaretur, nunquid quod habet hõ, eſt quod dat, qñ aũt admiſerit. illã, illud itaq;, quod hẽt, eſt id, quod non hẽt. Sicq;, qñ acceperit quod habet, & qđ non haber ſimplr appellat iſte elen- E chus, & ſiſſe eſt hoc ſermoni dicẽtis, nunquid poſſe ſit, ꝙ quidã porrigat ſine manu, & videat ſine oculo, qñ aũt dixerit ei ꝙ ſic: ſicq; ergo truncus ſine manu porriget, & cęcutiẽs ſine oculo videt, ſicq; ergo videt ſine oculo. Et impoſſe eſt, ꝙ videat ſine oculo, hoc aũt verificat connexũ non abſolutũ, & hoc, quia cęcutiens videt ſine vno oculo, nõ ſine duobus oculis, & ſic ẽt truncus porriget manum vnã, nõ ambas man⁹. Quidã aũt hoĩes contradicũt huic fallaciæ, quia putauerint eã eſſe pp ęquiuocationem noĩs, & dixerunt ad primũ exemplũ, qñ dicebatur cęcutiens nõ videt, immo dicat, ꝙ ille non videat nõ ſicut diceret de cęco, ꝙ ipſe nõ videat, ſed ſm diſpoſitionẽ diminutã. Quidam aũt eorum dixerũt ad ſm exemplũ, ꝙ id, quod dat, ſit ac ſi nõ eſſet, & qđ acceperit eſt, ac ſi eſſet: ſicq; ergo id, quod nõ habet dr̃ multifariã, & eo magis id, quod habet. Quidam aũt eorũ dixit in contradictione huius, ꝙ iã det hõ, quod non hẽt, & hoc ille qui dediſſet vinũ bonum, & qñ dederit ipſum ꝓmutabiſ

De falſa ſolutione quorundã ad fallaciã F

figuræ dictionis & vera cautela ad oẽs fallacias i dictione.

in

G in acetū, ſicq; iã dedit, quod nō hẽt & eſt ac ſi opinat⁹ ſit, ꝙ tales decepto rij ſint capituli ęquiuocationis noīs. re⁹ aũt nō eſt ita, qm̃ licet recepiſſet hoc, ꝙ ſit cõtradictio, ipſa itaq; ẽ contradictio partiũ ſm mãm, cnius hic elenchus eſt pars: & ideo q ſciuerit nãm huius loci, & contradixerit ei ſm eius nãm, impoſſe eſt, ꝙ arguas ipſum. Et huius generis elenchi ẽ ſermo dicẽtis, vidiſtin hanc ſcripturã, nunquid verũ ſit dictũ tuũ, ꝙ ſit ſcriptura hoīs, & verũ eſt, ꝙ tu nõ ſcripſeris ipſam, & tu es hõ, ſicq; ergo eſt ſcriptura hoīs & non ſcripſit eã hõ,

H huius aũt cõtradictio eſt, ꝙ dicatur ſcripſit eam hõ alius a te, non hõ ſimpliciter. Et huius generis, hoc eſt, ex dictionib⁹, eſt ſermo dicẽtis, vidiſtin quod addiſcit hõ eſt id qd addiſcit, ipſe aũt addiſcit graue & leue: ſicq; hõ eſt grauis & leuis. Modi aũt contradictionis ſunt ꝙ dicat, ꝙ dictio ẽ, ꝙ verificat de ſcĩa, non de homine. Et huius ſummæ eſt ſermo dicentis id quo hõ ambulat, ipſe calcat ipm, hõ aũt ambulat die, ipſe itaq; calcat diẽ. Modus aũt contradictionis eius eſt, ꝙ dicat, ꝙ iter quo ambulat ipſe calcat ſed non calcat tps, quo ambu-

I lat, oppoſitio aũt eſt pp ęquiuocationem cõſtructionis ſeu amphibologiã, qm̃ eius ſignificatio loci non eſt ſua ſignãtio tpis. Aliud ẽt exemplũ eſt, qd eſt ſermo dicentis, iſte hõ eſt hõ particularis aut vñs, ſi aũt ſit particularis eſt in te demſtratus, qui es tu, quia vos duo eſtis particulares, ſed nõ es tu, ſi aũt eſt vñs eſſet genus, demonſtratus aũt nõ eſt genus, ſicq; eſſet genus & nõ eſſet genus. Sicq; modus huius cõtradictionis eſt, ꝙ dicat, ꝙ demõſtratus ſit, res tertia, q̃ non ẽ homo vñs & particularis, & ꝙ hõ ſit vñs in habitudine ad ſingulares ho K minis, & eſt particularis in habitudine ad aliquẽ hominẽ demonſtratũ, demõſtratus vero eſt, quod non eſt vñe neq; particulare. Et vñr cõuenit ei, qui cõtradixerit iſtis elenchis, qui ſunt ex dictionibus, ꝙ eius contradictio fiat p oppoſitũ loci, ex quo interrogãs cõcluſerat elenchum, & ſi fallacia fuerit pp diuiſionẽ cõpoſiti, oppugnabit eum per cõpoſitionẽ. Et ſi eſſet pp eleuationẽ, cõtradiceret ei p vocis tenuitatem, contrariũ aũt econtrario. Iſtæ aũt ſunt omnes contradictiones, quibus contradiximus elenchis dictionalibus. L

De diluendis argutijs accidentis. Cap. 4.

AD illas vero, quæ pp accidens, vna quidẽ ſolutio ẽ ad oẽs: nã, quia indeterminatũ eſt qñ dicendũ de re, cùm quippiã accidẽti ineſt, & in quibuſdã quidẽ vr̃, & dicunt, in aliquibus aũt non dicũt neceſſariũ eſſe: dicendũ igiť, conformantes ſilr ad oẽs quod non eſt neceſſariũ: habere aũt oportet quo refellat dicẽdo id, perinde eſt vt. Sũt aũt oẽs hmõi orationes pp acci- M dens: putaſne id ſcis, quod debeo te ĩterrogare? Age cognoſcisne venientẽ, aut coopertũ? Statua ne tuũ opus eſt? An tu⁹ canis pater? Sunt ne paucies pauca, pauca? manifeſtũ enim eſt in oibus his, qm̃ non neceſſe eſt, quod de accidente dr̃, & de re verũ eſſe: ſolis enim ñs, quæ ſm ſubſtantiã ſunt indifferẽtia, & q̃ vnũ ſunt, oĩa videnť eadẽ ineſſe: bono aũt nõ idẽ eſt bonũ eſſe, & venturũ eſſe

Captiones accidentis

A esse interrogare, neq; venienti, aut cooperto, & venientē esse, et Coriscū, q̄re nō si cognosco Coriscū, ignoro autē venientē, eundem cognosco: & ignoro, neq; si hoc est meū, est autē opus, meū est op⁹, sed possessio, vel res, vel aliud quippiā: eodē aūt modo, & in alīs. Soluunt autem quidā interimentes interrogationē: dicūt enim contingere eandē rem cognoscere, & ignorare, sed non fm idem: venientem igitur nōn noscentes, Coriscum aūt noscentes, eundē quidem cognoscere, & ignorare dicunt, sed non fm idē. Attamē primū quidē, quēadmodum iam diximus, oportet earū, quæ pp idem sunt orationum eandem esse solutionē: id autem non erit si quis non in cognoscere, sed in q̄ est esse, aut aliquo modo se habere ipsum q̄ approbant, sumat, (vt si hic est pater, est aūt tuus,) nā tametsi in quibusdam id verū est, & cōtingit idem cognoscere, & ignorare, tamē hic nihil cōmune habet q̄ dictum est. Nihil autē, phibet eandē orationem plures vitiositates habere, sed nō omnis peccati manifestatio, solutio est. Nam posibile est ostēdere quēpiam. q̄ falsum quidem syllogizauit, ppter q̄ aūt non ostendere, (vt Zenonis orationē q̄ non est moueri,) quare, & si quis conet colligere, vt ad imposibile, peccat: & si millies syllogizet: nō enim est hæc solutio, nam erat solutio manifestatio syllogismi falsi, pp

Dilutio antiquorum insufficiens.

B

C

Insufficiens solutio.

qd falsus: si igit nō syllogizauit, D quāuis aut verū, aut falsum conet colligere, illius manifestatio, solutio est. Fortasse aūt, & id in qbusdam nihil prohibet accidere, verū in his, nec hoc videbit: nā & Coriscū q̄ Coriscus, cognoscit, & venientē, qd venies. Cōtingere aūt idem cognoscere, & non, vt q̄ albū qdē cognoscere, q̄ aūt musicum, nō cognoscere: sic enim idē cognoscit & nō cognoscit, sed nō fm idem, venientē aūt & Coriscum, & q̄ veniēs, E & quod Coriscus, cognoscit. Similiter autem peccant, & qui soluunt, quoniā omnis numerus paucus, vt ūs quos diximus: vt pote qui cū nō cōclusum est, id omittētes, verū cōclusum esse dicūt, omnia enim esse, & multū, & paucū dicētes, peccant. Quidā aūt, & duplici soluunt syllogismos, vt qm̄ tu⁹ est pater, aut filius, aut seruus. Attamen manifestū, qm̄ si eo quod multipliciter dicitur, apparet redargutio, oportet nomen vel orationem proprie esse plurium: hunc autē F esse huius filiū, nemo dicit proprie, si dominus est filū, sed pp accidēs cōpositio est, (putas ne est hoc tuū? sic. est aūt hoc filius: tuus igitur filius,) qa accidit esse et tuū, & filiū, sed nō tuum filiū. Et esse aliquid malorum bonū, nā prudētia est disciplina malorū. Hoc aūt horum esse non dicitur multipliciter, sed possessio: si quidem fortasse multipliciter: nā, & hominem animaliū dici-

G mus eſſe, ſed nō poſſeſſionē, & ſi quid ad mala dicitur, vt aliquorū: pp id malorū eſt, ſed nō hoc malorum: propter id igitur qđ aliquo modo, etiam ſimpſr apparet, quanq; contingit fortaſſe bonū eſſe aliquid malorum dupliciter, non tamen in oratione hac, ſed magis, ſi quod mācipiū, ſit bonū mali: fortaſſe aūt neq; ſic, nō enim ſi bonū eſt, et huius, bonū huius ſimul: verum neq; hominē dicere animaliū eſſe, di
H cit multipliciter: nō.n. ſi aliquid ſignificamus auferentes, id dicit multipliciter: nam & dimidiū dicentes verſus da mihi, Ilida ſignificamus: vt, iram pande dea.

De fallacia accidentis, falſaque reſponſione ad illam. Cap. 4.

COntradictiones vero, quæ ſiunt reb⁹ ſophiſticis, ſunt, quia contradictio cuiuſq;, ꝓ eſt ſm accidens, eſt vna eadē cōtradictio in ſe, q̄ ē ex eſſentia ei⁹, ꝓ eſt ſm accidēs, hoc eſt, ꝓ ſciat ꝓ hoc nō ſit illis ſemper, neq; omnibus, qñ ꝓ eſt ſm accidēs inueniť rei aut in minori tem
I pore, aut in pauciori ſubiecto, aut in pauco vtriuſq;. Cōtradictio aūt propria iſtius loci eſt, qñ dicitur, ꝓ hoc ſit res, q̄ accidit, & nō ſit neceſſario, hoc aūt eſt manifeſtū, qñ aduertemus ad elēchos, qui ſunt ſm accidēs, ſicut eſt eorū dictū, tu talis ignoras, ꝓ intēdo te interrogare, qñ aūt interrogauero te ipſum, tu noueris illud, ergo tu ignoraueris & noueris illud ſimul: & ſicut eſt dictū noſtrū, tu talis cognoſcis Socratē, & nō cognoſcis ꝓ ipſe ingrediať domū, & hic ingrediens eſt Socrates, ſicq; tu cognoſcis ingrediētē, & nō cognoſcis ipſum ſimul: & ſicut eſt dictum noſtrū, hic eſt pater, & eſt tuus, ergo eſt pater tuus. Aliud exēplū eſt ex famoſis, & eſt, ꝓ omnis numerus eſt multus, qa numer⁹ eſt multitudo q̄ dā, & omnis numerus, q eſt pauciot alio, ē pauc⁹, ſicq; omnis numerus ē mult⁹ & paucus ſimul. Oēs iſti elenchi ſoluunť, qū dicit, ꝓ hæc diſpoſitio, acciderit, & ꝓ non ſit neceſſaria, & ꝓ acciderit huic Socrati, ꝓ interrogaueris de eo, & ignotas ipſum ex parte qua interrogaſti de eo, ſed nō ignoras ipsū ex pte qua ē Socrates, neq; eē interrogatū de eo eſt ſemp, L neq; neceſſariū, & ſic accidit Socrati ſi ingrediať domū, ꝓ ego cognoſcā ipſum ꝓ ſit Socrates, & ignorem de eo diſpoſitionē, q̄ accidit ei: ſicq; eſt ipſum ingredi domū, & ſic ēt eſt tñſio latētis ꝓ ſciamus & neſciamus ipſum. Quidā vir aūt (p quē puto innuere Platonē) ē q cōtradixit his elēchis ex eo, ꝓ dixit, ꝓ nō ſit impoſſibile ꝓ ſciā vnā rē ex quadā parte, & ignorē ex aliq̄ pte. Sed hāc cōtradictionē impedit breuitas plurib⁹ modis, quorū vn⁹ eſt, qa impoſſibile eſt ꝓ fiat ī cōtradictionis cui⁹q; ꝓ ē ſm accidēs, ſicut ē ſermo dicētis ꝓcedēs, M hic ē tu⁹, & hic ē pater, ergo ē tu⁹ pater, & nō ē tu⁹, qñ cōtradictio hui⁹ ē, ꝓ dixit, ꝓ acciderit tibi, ꝓ ille, q ē tu⁹, ſit pr̄, & nō ē ex pte, q̄ ē tu⁹, cōtradictio aūt op; ꝓ ſit vr̄is & continēs totā falſitatē inuētam in ꝓmiſſa falſa, & hoc, quia iā inuentū ť in vna eadē ꝓmiſſa diuerſi modi falſitatis, & oportet vt cōtradictio ſit contradictio, q̄ diuidat oēs modos, q ſunt cōcluſionis falſæ. Prēterea q cōtradicit ſyllo ducēti ad impoſſibile litigioſo, qñ ſciuerit ꝛcſionē, q̄ putauit arguēs

quod

A ꝙ ſit impoſſibilis, eſſe poſſibilem, deſtruxit, ꝙ illa ſit ars ſyllogiſmi elenchi, qñ elenchus, quem intenderat, nõ perficit, & hoc, quia quilibet, qui cõpoſuerit ſyllogiſmũ ad declarandũ per ipſum aliquã rem ducendo ad impoſſibile, & cõcluſerit concluſionem poſſibilẽ nõ impoſſibilẽ, nõ declararet aliquam rem, licet cõpoſuiſſet mille ſyll'os hui⁹ diſpoſitiõis, ſed qñ nõ declararet hõ ex ſyll'o falſo, niſi hanc menſurã, nõ declararet rẽ à falſo, ꝙ eſt in ea, neq; accidens eius, neq; cõſtruendo, neq, deſtruendo. Fortaſſe aũt ipſum ponere cõcluB ſionẽ poſſibilẽ facit putare, ꝙ ipſe receperit illas ꝓmiſſas veras, qñ iam extimat, ꝙ illud, ex cuius poſitione nõ ſequit falſum, ipſum ẽ verũ, ſed nõ eſt via ad deſtruẽdũ ꝓmiſſas falſas per ſyllogiſmos ducentes ad impoſſibile, qui oppugnãt, hoc eſt, qui cõcludunt cõtradictoriũ eius, ꝙ poſitũ eſt, niſi recipiendo, ꝙ concluſio ſit falſa. Exẽpli gratia, quia qui contradixit ſermoni Zenonis in deſtructione motus, q dicit, ꝙ ſi motus eẽt ens, oportet, ꝙ mobile tranſiret ante cõplementũ ꝓceſſus eius mediũ, & ante illud mediũ, mediũ illius etiã, et C ex quo media, q̃ ſunt in vno ꝓceſſu ſunt infinita, ſeq̃ret, ꝙ mobilia tranſirent itinera infinita tẽpore infinito, hoc aũt eſt repugnans impoſſibile: ſicq; ergo mot⁹ nõ eſt ens. Si aũt diceret cõtradicẽs, ꝙ iſtud cõſequẽs nõ ſit impoſſibile omnibus modis, ei⁹ aũt impoſſibilitas eſt, ſi poſuiſſemus, ꝙ tranſiret ea tẽporibus finitis, nõ ẽ aũt impoſsibile ſi poneremus, ꝙ tranſiret ea tẽporib⁹ infinitis, qm̃ diſpoſitio tẽporis, & progreſſus ẽ vna fm id, ꝙ ſequitur ex hoc. Iſte itaque contradixit huic ſyllogiſmo ſecũdũ hunc modum, licet iam deſtruxerit D ſyllogiſmũ, qui conatus eſt deſtruere motũ, tamẽ nõ accidit per declarationẽ falſi, ꝙ eſt in eius ꝓmiſſis, Illæ vero cõtradixit huic elencho ſophiſtico ex eo, ꝙ dixit, ꝙ mobile nõ tranſit ante cõplemẽtũ ſpatij ſpatia multa, ſed trãſit vnicũ ſpatiũ vnico tẽpore: oportuiſſet aũt, ꝙ tranſiret multa ſpatia, ſi vnus motus eẽt cõpoſitus ex pluribus motib⁹ in actu, & ſic vnũ ſpatiũ ex ſpatijs, iã itaque cõtradixiſſet falſo ꝓmiſſarũ: & ideo diceremus, ꝙ illa cõtradictio ſit fm orationem, hæc aũt fm ipſammet E rem. Præterea, quia hæc cõtradictio iã debilitat etiam fm artem Topicę, quoniam non eſt famoſum, ꝙ dicatur, quòd vna eadem res ſit aliquo modo vera, & aliquo modo falſa, aut nota fm q d, & ignota fm quid. Sed cõtradictio famoſa in talibus reb⁹ eſt, quòd dicatur, ꝙ notum ſit id, quod nõ eſt ignoratum, qm̃ ſi Socrates eſſet qui ingreſſus fuit domũ, aut ille de quo fuit interrogatum, oportuit, ꝙ Socrates ſit ingreſſus domũ neceſſario, quatenus Socrates p ſeuerauerit eſſe, & ſic quatenus pſeuerauerit ille, de quo eſt interrogatũ, & ſit vnus Socrates, qui eſt, & in- F greſſus eſt domũ, aut de quo eſt interrogatio: ſicq; ergo, ꝙ notũ eſt de Socrate apud vulg⁹ ẽ Socrate, qñ not⁹ eſt p ſe, & ignotus eſt p accidẽs: qa qui nouerit, ꝙ hic ſit alb⁹, & ignorauerit, ꝙ ipſe ſit muſicus, iã cognouiſſet aliq̃; rẽ, & ignoraſſet rẽ aliã. De cõtradictione aũt elẽchi, quo ſeq̃t, ꝙ numer⁹ ſit mult⁹, & pauc⁹ ſimul, qñ receperit falſum, ꝙ eſt in eo: dicimus, ꝙ iã poſſibile eſt, ꝙ ſit mult⁹ in cõparatione, ad ꝙ eſt vltra ipſum, in fra ipſum, & pauc⁹ ĩ cõparatione, ad

G qđ' eſt vltra ipſum. Iã itaq; contigit ei talis breuitas, qualé diximus, ſed ei⁹ cõtradictio perfecta eſt, φ dicat' ei, φ nõ omnis numerus ſit multus, quoniam binarius eſt numerus, & non eſt multus.

Quidam hominũ aũt eſt, qui viſus eſt etiam ſibi, φ contradicamus elencho famoſo, in quo dicat', φ hic ſit pater, & eſt tuus, ſicque eſt pater tuus, & nõ eſt pater tuus, eſt quidem ſeruus tuus, pp æquiuocationẽ, quæ eſt dictionis tuus, qñ ſignificat poſſeſſionẽ, & ſignificat nõ poſſeſſionẽ: & ſicut eſt ſermo dicẽtis, ille eſt ſer-
H uus, & eſt tuus, ſicq; eſt ſeruus tuus. Et nõ ſicut putãt qdã, qa nemo putaret de dictione tuus, qñ cõiũ xerit eã ad filiũ, aut ad patrẽ, φ illa p̃dicet' de poſſeſſione, & ideo nõ eſt hic iſta fallacia, niſi qa accidit huic, qui eſt tuus, φ fiat ita: ſicq; etiã eſt diſpoſitio ſerui, qa nemo cõiungeret ei dictionẽ tuus, & putaret' res q̃ nõ ſit poſſeſſio: ſicq; nõ eſt deceptio hui⁹, niſi qa eſt ei per accidens, & eſt φ accideret ei, q eſt filius tuus, φ ſit ſeruus. Et ex hoc eſt, φ omnis ſcientia eſt bona, & q̃dã ſcientiæ malorũ ſunt malæ, q̃dã ergo ſcientię ſunt itaq; quid
I bonũ, & non bonũ, qñ iã putat', φ fallacia huius proueniet pp æquiuocationẽ, quæ eſt genitiui, qñ qua tenus attribuim⁹ genitiuũ malis, & ad æquiuocationẽ, q̃ eſt, ac ſi dixeti'mus, φ hõ ſit aĩalis, nemo intelligeret ex hoc attributo, niſi vnã rẽ ſolũ, ſed fallacia accñs huic eſt ꝓpter eas, qa putauerat, φ id, φ accidetit malo, ſit malũ ſimpl'r, & non eſt ita. Id aũt eſt malũ ex parte q̃ accidit ei, φ ſit notitia mali, non quòd illud ſit malum, immo eſt notitia.

De vera reſponſione

Quando aũt ſuppoſita fuerit res vera ſimpl'r, ex parte qua eſt in vno K
p̃dicamẽto ipſorũ prædicamẽtorũ, aut ſubſtãtiæ, aut quãtitatis, aut qualitatis, aut relationis, nõ accidit ei, φ putet' de eo, φ iã ſecutũ ſit ab eo ſuũ cõtradictoriũ, ſicut putat', φ ſequat' hoc ex aliquibus rebus. Res autẽ, ex quarũ poſitione putat', φ accidat cõtradictoriũ illius rei, q̃ poſita fuerat, ſunt q̃ inueniunt' cõpoſitæ ex diuerſis p̃dicamẽtis, & vniuerſaliter ex generibus diuerſis: vetumtamẽ, qñ acciperet' res, ex parte qua eſt cõpoſita cũ aliquo genere, & ſequitur ab illa eius contradictoriũ, ex parte qua eſt ſimplex, iã nõ ſeq't' eius cõtradictio- L
riũ ſm veritatẽ, ſed putat', φ ſit cõtradictoriũ: & ideo ſit hæc cõtradicto, qñ apparet hæc res, q̃ cõponit' ſecũ, adeo, φ putatet', φ ex eius poſitione ſequat' eius ablatio, & ex ei⁹ affirmatione ſequit' eius negatio. Et omnes, fallaciæ, q̃ cõſtruunt' ſm hunc locũ qñ cõſiderant', apparet, φ hæc ſit earũ cauſa, ſicut qñ dicit' vidiſtin amicẽ? nõne eſt impoſſibile, φ ſit ens ex nõ ente: qñ itaq; dixerit, φ ſic dicere tur ei, nonne hic equus eſt ens ex nõ ente equo: ſicq; ergo eſt ens ex non ente, & ex ẽte ſimul: & hoc, quia ens in primo ſermone accipit' ſimplex, M
& in ſecũdo cõplexũ, & cõcluſit contradictoriũ ſimplex. Et nõ ẽ impoſſibile enti ſimplici, φ ſit nõ ens cõpoſitũ: hoc eſt, φ ens ſimpl'r ſit nõ ens equ⁹. Et ſic ẽt fallacia, qua dicit', non quid φ hõ iuret verũ, eſt bonũ, & φ iuret falſum, eſt turpe. Sicq; ergo φ iuret ẽ bonũ & turpe ſimul: & hoc, quia iuramẽtũ nõ accipit' in duob⁹ ſermonib⁹ ſimplex, ſed accipit' complexũ cũ attributione rerũ cõtrariarũ, & putat', φ ſit cõtrariũ, & ſi acciperet', φ iuret ſimplex latẽs in duo-

bus

A bus locis, eſſet falſum, ꝙ putet de eo, ꝙ accidat ex eius poſitione eius ab latio. Et huius generis eſt, qñ dicit, vidiſtin ſanitatē? nōne é bona, mali aūt eſt mala? ſicq; é bona, & mala ſimul. Et ſicut, qñ dicit, nōne diuitiæ eius, qui vtit opib⁹ ſunt bonæ? malorū aūt ſunt malæ? ſicq; diuitiæ ſunt bonæ & malæ ſimul. Et alij elenchi, quib⁹ vtit Ariſt. in hoc cap. oēs ingrediunt hoc genus. Et huius cauſa eſt hæc eadē cā, & mod⁹ eorū cōtradictionis eſt iſte idē modus: hoc eſt, ꝙ conſidere mus diſpōnē p̄miſſarū in ſe, & diſpōnē earū cū concl̄one, &
B cognoſcam⁹ diſpōnē, qua differūt, poſtq̄ īpoſſe eſt, ꝙ ſequat ex aliqua re ei⁹ cōtradictoriū, & nō putaretur hoc de ea, qñ acciperet ſimplex, ſed qñ accipet cōplexa, ſicut diximus.

De ſolutione ſex vltimorum locorum extra dictionem. Cap. 5.

EAs vero q̄ ſunt pp id, ꝙ p̄cipue, illud aūt, vel qua, vel vbi, vel aliquo modo, vel ad aliquid dicit, & nō ſimpliciter ſoluēdū eſt, cōſiderādo cōcluſionē ad cōtradictionē, ſi contingit horū aliquid paſſas eſſe.
C Nā cōtraria, & oppoſita, & affirmationē, & negationē: ſimplr q dē impoſſibile ineſſe eidē, qua aūt vtrūq;, vel ad aliquid, vel aliquo modo, vel hoc qdē qua, illd aūt ſimplr nihil prohibet, quare ſi hoc qdē ſimplr, illud aūt qua, nōdum eſt redargutio. Hoc aūt in cōcluſione cōſiderādū, ad cōtradictionē. Sunt autem huiuſmodi orationes omnes id habentes: putasne cōtingit ꝙ nō eſt eſſe? attamē nō eſt aliqd id, ꝙ non eſt. Similiter aūt, et ꝙ eſt nō erit: D
nā, nō erit aliquid cū ſunt. Nunquid contingit eundē ſimul bene iurare, & peierare? Nunquid poſſibile eſt ſimul eidē, ſuadere et diſſuadere? An neq; eſſe quid, & eſſe idē? ꝙ aūt nō eſt, nō ſi eſt quid, etiā eſt ſimplr. Neq; ſi bene iurat id quidem, & qua, neceſſe eſt & bene iurare: nā qui iurat ſe peieraturū, bene iurat peierās hoc ſolū, at non bene iurat. Neq; qui diſſuadet, ſuadet, ſed ſm qd ſuadet. Similis autē ratio eſt, &
E de eo, ꝙ eſt mentiri eundem ſimul, & verū dicere, ſed propter id, quo non eſt facile inſpicere, vtrū quis aſſignet ſimplr veracem eſſe, vel mēdacē, difficile apparet. Prohibet autē eundē nihil ſimplr quidem eſſe mendacem, qua aūt veracem, vel alicuius eē veracem autem non, ſiſr autē, & in ad aliquid, & vbi, & qñ: omnes enim huiuſmodi orationes pp id accidunt. Putasne ſanitas, vel diuitiæ bonum? attamē inſipienti, & non recte vtenti nō
F bonum: ergo bonum, & non bonum. Eſt ne ſanum eſſe, vel poteſtatem habere in ciuitate bonū? verumtamē eſt qñq; non bonū: idem igitur eidem bonum, et nō bonū. An nihil prohibet ꝙ ſimpliciter eſt bonum, huic nō eſſe bonum? aut huic quidem bonū, at non nunc, vel non hoc in loco bonum. Putasne, quod nō vult ſapiēs, malum? amittere autem non vult bonum, malum igitur bonum. Non enim idem eſt di-

Captiones inexplicabiliū quæ & vane pronūciata.

G cere malum eſt bonũ, & amittere bonũ. Similiter autẽ, & quæ de fure eſt oratio, nõ enim ſi malũ eſt fur, etiã capere eſt malũ, ergo vult malũ, ſed potius bonũ: nã capere bonũ eſt. Et ægritudo malũ eſt, ſed nõ amittere ægritudinẽ malũ. Putasne iuſtũ iniuſto, & ꝙ iuſte eo ꝙ iniuſte magis eligẽdũ eſt? ſed mori iniuſte magis eſt eligendum. Putasne iuſtũ eſt ſua habere quenq; quę aũt aliquis adiuidicabit ſm opinionem ſuã & ſi ſit falſa, ſua ſunt
H ex lege, idem igitur iuſtũ & iniuſtum. Et vtrum oportet iudicare eũ, qui iuſta dicit, an qui iniuſta? at vero eum, qui iniuriã paſſus eſt, iuſtũ eſt abunde dicere, q̃ paſſus eſt, ãa aũt erãt iniuſta. Nõ enim etſi pati aliquid iniuſte eligẽdũ, id ꝙ eſt iniuſte eligibilius, q̃s ꝙ iuſte, ſed ſimplr quidem ꝙ iuſte: hoc aũt nihil prohibet ſi in iuſte, an iuſte? & habere ſua quẽ ꝙ iuſtum, aliena aũt non iuſtũ. Iudicium vero hoc iuſtum eſſe nihil prohibet, vt ꝙ ſit ſm opi-
I nionem iudicantis: non enim ſi iuſtum eſt hoc modo vel huic, & ſimplr iuſtum eſt. Similiter autẽ, & quæ iniuſta ſunt, nihil prohibet dicere ea iuſtũ eſſe: nõ enim ſi dicere iuſtũ eſt, neceſſe eſt iuſta eſſe, ſicut nec ſi eſt vtile dicere vtilia: ſimiliter aũt & in iniuſtis, quare non ſi quæ dicuntur iniuſta, qui dicit iniuſta conuincitur: dicit enim quæ dicere
Inſcitia redargutionis. eſt iuſta, ſimpliciter autem & q̃ pati iniuſta. Iis autem, quæ ꝓp definitionem fiunt redargutio- K
nes, quemadmodũ dictum eſt prius, obſiſtendum conſiderantibus concluſionem ad contradictionem, vt ſi idem, & ſm idem, & ad idem, & ſimiliter, & in eodem tempore. Si vero in principio interroget, non confitendũ, (quoniam impoſſibile eſt idem eſſe & duplum, & nõ duplum,) ſed dicendum, nõ ſic vt forte ſit redarguere cõfitentem. Sunt autẽ omnes hæ orationes propter hoc. Putas qui nouit, ꝙꝙ quod
L quamq; cognouit rem: & qui ignorat ſimiliter? cognoſcens autem quis Coriſcũ ꝙ Coriſcus, ignorabit ꝙ muſicus, quare idẽ cognoſcit, & ignorat. Putasne quadricubitũ tricubito maius? fieri enim põt ex tricubito quadricubitũ ſm lõgitudinem: maius aũt minore maius, idem igitur eodem ſm idẽ maius, & minus. Illa vero, quę fiunt propter id, quod petunt, atque ſumunt ꝙ in principio, ſi interrogãti quidem manifeſtum ſit, nõ dandũ,
M neque ſi probabile ſit dicentem eſſe veracem: ſi autem lateant, ignorantiam ob vitioſitatem talium orationũ ad interrogantẽ retorquendũ, tãquam nõ redarguẽtẽ: nã, redargutio ſine eo eſt, ꝙ in principio: deinde datum eſt, non vt eo vteretur, ſed vt ad illud colligeret cõtrarium, vt in nõ ſemotis redargutionibus. Et eas, quę propter conſequẽs ſunt coniectãtes, in ipſa oratione mõſtrãdũ: eſt aũt duplex ſequentiũ

con-

A cõſequentia, aut enim vt particulare ſequitur vniuerſale, vt hominem animal, (poſtulant enim ſi hoc cum illo, & illud eſſe cum hoc,) aut ſm oppoſitiones: nã ſi huic eſt illud cõſequẽs, & oppoſito oppoſitum: pp q, & Meliſſi oratio: nã, ſi genitũ ẽ, habet principium: ingenitũ poſtulat nõ habere principium, quare ſi ingenitũ eſt cœlum, & infinitum, id autem non eſt, è conuerſo enim cõſequentia. Quæcunq; autem pp id, quod additur aliquid col-
B ligunt, conſiderandũ ſi (eo ſublato) accidit nihil minus impoſſibile: deinde id manifeſtãdũ, et dicendũ q; dedit non tanquã videretur, ſed vt ad orationẽ, quo vero vſus eſt, nihil ad orationẽ. Ad eas autem, quæ plures interrogationes vnã faciunt, ſtatim in principio determinandũ eſt. Nã interrogatio vna eſt, ad quã vna rñſio eſt, quare neque plura de vno, neq; vnũ de pluribus, ſed vnũ de vno affirmandũ vel negãdũ. Sicut aũt in æquiuocis qñ
C q; quidem ambobus, qñq; neutri ineſt, quare cum nõ ſimplex eſt interrogatio, ſimplr rñdentibus nihil accidit pati, ſimiliter et in his, qñ igitur plura vni, vel vnũ pluribus ineſt, vel nõ ineſt, ſimplr danti, & hoc peccato peccanti nihil contrarium accidit. Qñq; autem huic quidem ineſt, illi autem non. aut plura de pluribus, & eſt, vt inſint ambobus, eſt autem, vt nõ inſint rurſum, quare id cauendum. Vt in his orationinus, ſi hocquidẽ eſt bo- D
nũ, illud aũt malum, q; verũ eſt dicere, qm̃ hęc bonũ, & malum & rurſum, neque bonum, neq; malũ, nõ enim ineſt vtrũq; vtriq;, quare idem bonũ & malũ, & neq; bonũ, neq; malũ. Et ſi vnũquodq; ipſum ſibi idem eſt, & alĩs diuerſum, qm̃ nõ alĩs eadẽ ſed ſibi, & diuerſa eiſdẽ, ipſa ſibi met diuerſa & eadẽ. Amplius, ſi bonũ quidẽ malũ ſit, malũ autẽ bonũ, duo vtiq; fient. Et duorũ & inæqualium vtrũq; ipſum ſi-
bi eſſe æquale, quare æqualia, et E
inæqualia ipſa ſibi. Incidunt autem hæ orationes, & in alias ſolutiones, nã ambo, & omnia, plura ſignificant, nõ igitur idem p̃ter nomen accidit affirmare, & negare: id aũt non erat redarguti o, ſed manifeſtum, qm̃ ſi non vna interrogatio plures fiãt, ſed vnum de vno affirmet, aut neget, id non erit impoſſibile.

Sermo de Cautela ad ſecundum quid, & ſimpliciter, ſeu ad ſecundum accidens, & neceſſariũ. Cap. 5. F

COnuenit autem rñdenti, q; aduertat ſermonem redarguentis, qui accidit propter omiſſionem conditionis ipſius cõtradictorij. Et primo quidẽ, an iſte ſermo inferat contradictorium poſitionis, necne? & ſi nõ inferat aduertẽdũ, an medi⁹ terminus accipiatur in duabus præmiſſis ſecundum vnam diſpoſitonẽ, aut ſm duas diſpoſitiones diuerſas, & an extremitas maior & minor ſint eædem in concluſione ſecundum vnã diſpoſitionẽ, aut differant

G ſin aliquã diſpoſitionem: quia, qñ obſeruarent̃ illæ res, non fieret elenchus ex hoc capitulo, & qñ interrogaremus de aliqua re bis, an ſit ita, aut non ſit ita, non reciperetur illud ſimpliciter, ſed diceret, eſt ita ex tali parte, & non eſt ita ex tali parte. ſicut ſi interrogaret, an binarius ſit duplus, aut non duplus, & diceret q̃ ſit duplus talis, aut nõ duplus talis. Et fallaciæ, q̃ ſunt huius capituli, ſunt, ſicut ſermones dicentis, nonne qui addiſcit rẽ nõ ignorat eã? & qui ignorat

H rẽ neſcit eã? & ſi rñderet ſic, tũc diceretur, tu ſcis Socratem, q̃ ſit Socrates, & neſcis, q̃ ſit muſicus, tu itaq; cognoſcis ipſum, & ignoras eũ ſimul.

De cautela ad duas interrogationes ſimul poſitas.

Et plurimũ cõuenit cauere in interrogationibus, qñ cõiungerentur duæ interrogationes in vnã interrogationẽ, q̃ non rñdeatur ad eas ſm duas diſpoſitiones oppoſitas, qñ eẽt in illis rebus, de quibus interrogaremus, ac ſi eſſet vna res: ſicut ſi interrogaret de duobus hominibus, quorũ vn⁹ eſſet iuſtus, & alter iniuſtus, & diceret q̃ ſpiã, q̃ ſunt iuſtus & iniquus, q̃ſm hoc etiã verificat de aggre

I gato eorũ: qñ, qñ reſpõſio eſſet ita, tũc eẽt ſophiſtarũ locus pluriũ fallaciarũ: & hoc, qa ipſi diceret, ſi vtriq; eſſet iuſtus & iniquus, ipſemet iuſt⁹ eſſet iniquus, & iniqu⁹ iuſtus, aut iniquus nõ iniquus, & iuſt⁹ nõ iuſtus.

De cautela ad vnã interrogationẽ de vno aggregato aut de pluribus.

Et non euaderemus ab hac fallacia, ſi ferrem⁹ dictionẽ aggregati ſi eſſet vniuerſitas, & dictionẽ duorũ, ſi duo, & ideo nõ cõuenit, q̃ ſit rñſio in talib⁹ rebus p oppoſita, licet eſſet vera, qa aperiret litigãtibus ianuam magnã, licet manifeſtũ ſit, q̃ nõ accidat talis rñſio ſm veritatem, quia q̃ verificatur de aggregato, non verificatur de vnoquoque eorum.

Diluciones negationis, et ſolæciſmi. K

Cap. 6.

IN illis autẽ, q̃ deducunt ad idem frequenter dicere, manifeſtũ q̃ non dandũ eorũ q̃ ad aliquid dicunt̃, ſignificare aliquid ſeparatas p ſe p̃dicationes, vt duplum, ſine eo q̃ eſt dimidiũ quid ineſſe apparet: nã & decem in deficientibus vno ad decẽ, & facere in nõ facere, & omnino in negatione affirmatio, nõ tamẽ ſi quis dicat hoc nõ eſſe albũ, dicit ideo album eſſe: duplum autem L neq; ſignificat aliquid ſortaſſe, quemadmodũ, neq; q̃ in dimidio, q̃ ſi forte ſignificat, attamẽ non idẽ, & coniunctũ, neq; ſciẽtia in ſpecie, vt ſi eſt medicina ſciẽtia, ipſum q̃ commune, illud autem erat ſcientia ſcibilis. In q̃s aũt, quę per ſe oſtendunt̃ prædicatis, id dicẽdũ, q̃ nõ idem eſt ſe orſum, & in oratione q̃ oſtenditur: nã cauum communiter quidẽ idẽ ſignificat in ſimo, & curuo, additũ aũt, nihil prohibet hoc quidẽ naſo, illud aũt cruri ſi M gnificare, & nihil differt dicere, naſus ſimus, & naſus cauus. Amplius, non danda eſt dictio ſecũdum rectum, falſum enim eſt, nam nõ eſt ſimum naſus cauus, ſed naſi hoc vt paſſio, quare nihil eſt abſonum, ſi naſus ſimus. eſt naſus habẽs cauitatẽ naſi. De ſolœciſmis aũt pp qd apparẽt aẽ cidere, dixim⁹ prius, quo modo autem ſoluendũ, in ipſis orationibus erit manifeſtum. Omnes enĩ huiuſmodi volũt cõſtruere,

Locus a negatione.

Locus a ſolœciſmo.

Puras

A Putas quod dicis quippiã vere esse, ẽt est illud vere? dicis autem quippiã lapidẽ esse, est igit̃ quippiam lapidẽ. An dicere lapidem non est dicere quod, sed quẽ, nõ hoc, sed hunc? si igitur dicat aliquis, putas quem vere dicis est istũ? nõ vr̃ Romane loqui. quẽadmodũ neq; si dicat, putas quã dicis esse, est iste? lignum autem dicere iste, vel quæcũq; neq; masculinum, neq; fœmininũ significant, nihil refert: quare ẽt non fit solœciſmus, si quod dicis esse, est
B istud: lignum autẽ dicis esse, est igitur lignum istud: lapis aũt & iste, masculini habent declinationem. Quod si quis dicat, putasne iste, illa est? deide rursum, qd aũt nõne iste est Coriscus? ita dicat. est igit̃ illa, non collegit solœciſmũ, si Coriscus etiã non significet idem quod illa: non dat aũt qui respondet, sed oportet hoc præinterrogare, si autẽ neq; est, neq; dat, non colligit, neq; in eo quod est esse aliquid, neq; ad eũ
C qui interrogatus est. Similiter igit̃ oportet, & illic lapidẽ significare iste, si aũt neq; est, neq; datur, non dicenda concluſio: appareat aũt eo q̃ diſſimilis casus nominis, similis appareat. Putasne verum est dicere, qm̃ ista est id, quod esse ais eã: esse aũt ais aſpidem, est igitur ista aſpidem. An nõ necesse est, si non ista, aſpidẽ significat, sed aſpis, aſpidẽ autẽ istam, neq; si quẽ dicis esse istũ est iste: dicis aũt istum, esse Cleonem: est igitur iste Cleonem, nõ enim est iste Cleonẽ, dictum est D
enim, qm̃ quẽ dico istum esse, est iste non istũ, neq; enim Romane dicet, quo pacto interrogatio dicta. Putas, istud scis? istud aũt est lapis, scis igit̃ lapis. An non idẽ significat istud in eo, quod est putas istud scis, & in hoc, istud aũt lapis: sed in primo quidem hũc, in posteriore aũt hic. Putasne cuius scientiã habes, scis illud? scientiam aũt habes lapidis, scis igit̃ lapidis. An huius quidem lapidis, dicis, hunc aũt lapidem? datum est aũt cuius scientiã ha- E
bes illud scis, nõ illius, sed illud, quare non lapidis, sed lapidem. Quòd igit̃ hmõi orationes non colligunt solœci ſmum, sed apparent, & propter quid apparent, & qũo est obsistendũ illis, est manifestum ex ijs quę dicta sunt.

Sermo de Nugatione, & eius Solutione & Cautela ab ea. Cap 6.

QVando aũt interrogans interrogaret de loco, qui conducit respõdentem in nugationẽ est, sicut diximus, fm duo loca, quorum vnus est in notificatione rerũ, F
quæ sunt relationis, & secũdus est in definitione rerũ, in quaq; definitionibus accipiunt̃ sua substantia: cõuenit itaq; respondenti, qñ interrogat̃ de reb' relatiuis, & coegerit ipsum interrogãs in nugationẽ, q̃ declaret, q̃ impose sit, q̃ hoc notificet substãtiam vnius earum, nisi qñ acciperet̃ in ea substantia alterius, qñ notificaretur ex parte qua sunt relatiua, non ex parte qua sunt in alio p̃dicamento: exempli gratia, quia non sciretur duplum, inquantum est duplũ, nisi

per

G per ſcientiã medij. Iam aũt, ꝙ notificet p ſuã ſubſtantiã nõ eſſe ex parte qua eſt relationis, ſed ex parte qua ẽ quãtitatis, ſicut ꝙ ſciret, ꝙ duplũ ſit binarius, aut quaternarius, ſed q̃ ſciret, ꝙ duplũ ſit binarius vel quaternarius, nõ ſciret relationẽ: & ſic qui ſciret ſcientiã ex parte qua ẽ alicuius artis artiũ, ac ſi diceres ſcĩam medicinæ, ipſe quidẽ ſciret ex parte qua eſt capituli qualitatis, nõ capituli relationis: & ſi ſciret ip̃m in capſo relationis, nõ ſciret ipſum niſi p̃rem, ad q̃nã eſt, & ꝙ declaret vſr, ꝙ nõ accidat ex nugatione, inquantũ notificaretur contradictoriũ nugationis: & hoc, quia qui definiuit denarium, ꝙ ſit numerus qui componit ex vnitate, & vnitate, donec cõſumeret vnitates q̃ ſunt in eo, iã nugaret, & non cõduceret falſum mendaciũ: & ſic definitiones affirmatiuæ nugant in eẽ negatiuæ: & nõ ꝓueniret ex hoc ipoſſ: & hoc, quia negatio dicti noſtri facere, eſt nõ facere, & illud ẽ negatio ſui ꝑdicamẽti. Et qui rñderit de re an ſit alba, ꝙ non ſit alba, iã nugauit: ſed nemo viſus eſt ſibi ꝙ tulerit impoſſ, q̃n autem coegerit reſpõdentem interrogationis ex definitionibus accidentiũ, quæ ſunt in ſua definitione in nugationẽ, ſicut ſi interrogaretur quid eſt naſus aquilinus, eſſet dr̃ia inter id, quod interrogauerit de eo, & inter id, quod reſponderet, & reſpõderet ꝙ ſit naſus, in quo non inuenitur cauitas, quæ eſt in reliquis naribus hominũ. Conuenit itaq; ꝙ declaremus ei, ꝙ eius interrogatio eſt, q̃ cogeret ipſum ĩ nugationem: & hoc, quia ſi interrogaret quid eſt aquilinitas naris, eſſet rñſio, ꝙ ſit naris, & hoc eẽt ſua dr̃ia, ex quo ſignificaret ipſum nomen, poſtquã

H

I

hæc fuit ſemita definitionũ cum nominibus, hoc eſt, ꝙ intelligat definitio diſtincte, qd dederat intelligere nomen cõfuſum. Et dr̃, ꝙ, ſi interrogaret quid ẽ naris aquilina, ſi reſpõderet, ꝙ ſit naris curua, nõ eſſet dr̃ia inter id, quod interrogaret de eo, & inter quod reſponſum eſſet, & eſſet ſm gradũ eius qui permutauerit nomen noĩe, & ideo indiguiſſet diſtinguere dictionẽ curuitatis, quæ inuenitur in reliquis naribus hominum, q̃m eius eſt curuitas, quæ eſt cruriũ, cui eſt nomẽ impoſitũ in idiomate Arabico, q̃m in hac interrogatione non relinqueret aliqua res ꝓpria ei, niſi id, quod ſignificat curuitas, propterea, quia cũ hoc, ꝙ ſit res neceſſaria ſm iſtam interrogationẽ, nõ eſt hic nugatio, poſtq̃ eſſet ei dubiũ ſignificatũ iſtius curuitatis quid ſit, & poſtq̃ fuit varium ſm mẽbra, in quibus eſt: & non eſt ei impoſſibile. Impoſſibile aũt eſſet ſi intelligeret hic curuitas, quæ eſt in cruribus.

K

L

Sermones aũt latentes ſunt, quorum intellectũ eſt impoſſ, & illa eſt vna rerũ, in quas ferret ſophiſta: ex quo aũt locus qui attribuit ſuis idiomatibus nõ eſt cõis, nobis & illis fuit ẽt, quod dixit in quibuſdam iſtorũ locorum propriũ ſuis idiomatibus, aut non cõe nobis & illis. Nobis aũt conuenit, ꝙ conſideremus hoc genꝰ in idiomate Arabum, & ſi inueniat, conſideremus, an habeat locum, ex quo procedant iſtæ res nec ne, & an ſit ſolertię in ſua cõtradictione. Abumazar aũt viſus eſt ſibi, ꝙ hoc genꝰ eloquij eſt, quod appellatur Arabice haya, & ꝙ iã accidat ex defectu orationis, ſicut nugatio accidit ex ſuperfluo orationis. Conuenit autem, ꝙ perſcrutet totũ hoc, & ſciamus quid

De ſoleciſmo.

M

ſit

A fit haya ſm veritatem, & quid ſit ſm extimationē, & ex quibus locis proveniat talis diſpō in idiomate Arabum, aut in idiomatibus ſingularū nationum, ſi eſſet hic talis fallacia cōmunis omnibus nationibus.

De oratione facili, difficili, & acuta. Cap. 7.

OPortet autē intelligere, qm̄ omniū orationū alię quidē ſunt faciles cōſpici, aliæ aūt difficiliores, ꝑꝑ id, qđ & in aliquo ſubdole decipiūt audientē, cùm frequenter eędē illis
B exiſtant: nā eandem orationem oportet vocare, q̄ propter idem fit, eadem aūt oratio, alīs quidē propter dictionem, alīs aūt propter accidens, alīs vero propter aliud videbitur eſſe: quia vnum quodq; translatiuum nō ſiſſr eſt manifeſtum. Quemadmodū igitur in ſjs, quæ ſunt propter ęquiuocationē, qui modus vī eſſe ineptiſsimus, captioſarū ratiocinationū: hæc quidē & quibuslibet ſunt manifeſta, (nam & orationes pene ridiculoſę ſunt oēs propter dictionē: Vt vir ferebat curru ī ſcalas, vbi venit ſeruꝰ, apud
C Cereanı: Et Boreas purusne? nō certe. perdit enim patrem, & ementē. Et vtra boum ante pariet? neutra: ſed retro ambæ. Putasne eſt Euarchus? nō certe, ſed Apollonides: eodem aūt modo, & aliarū fere q̄ plurimæ,) illa autem & peritiſsimos videntur latere. ſignum autem horum, qm̄ contendunt ſępe de nominibus, vt vtrū idem ſignificent de omnibus ens & vnū, an aliud: alīs D enim videtur ſignificare ens & vnū: alī aūt Zenonis orationē, & Parmenidis ſoluūt, eo q̄ multipliciter dicāt vnū dici, & ens. Similiter aūt et propter accidēs, & aliorum ſingulum quodq;. aliæ quidē orationes erunt faciles videri, alię vero difficiliores. & ſumere in quo genere, & vtrū redargutio, an non redargutio, non facile ſimiliter in oībus eſt.

Eſt aūt acuta oratio, quæ dubitare facit maxime, mordet enim hæc maxime: dubitatio aūt eſt E duplex, hęc quidē in ſyllogizantibus, quā eligat quis interrogationū, illa aūt in cōtentioſe ſuſtinentibus, qūo dicat quis propoſitū. Quapropter in ꝟjs, quæ ſyllogizant, acutiores orationes inquirere magis faciūt: eſt aūt ea, quę ſyllogizat quidē, oratio acutiſsima, ſi ex q̄ maxime apparētibus, q̄ maxime probabile interimit: nam, cùm vna oratio ſit tranſpoſita contradictione, oēs ſimiliter habebit ſyllos: ſemper enim ex probabilibus ſimiliter F ꝓbabile interimet, aut cōſtruet: quapropter dubitare neceſſariū eſt. Maxime igī talis acuta, quę ex æquo concluſionē facit interrogationibus: ſecunda aūt, quæ ex omnibus ſimilibus: hęc enim ſiſſr faciet dubitare, quæ interrogationum interimenda eſt, id autem difficile eſt: nam interimendum quidē, quid aūt interimendum, dubium. Contentioſarū autem acutiſsima, quæ primum

ſtatim

Boreas, purus dī, q̄ ſit ſcopa, & deuerti culū aeris, nubes purgans, cœlumq; ſerenans.

G ſtatim dubia eſt vtrum ſyllogizat, an nõ, vel vtrum propter falſum, an diuiſionẽ ſolutio: ſecũda aũt aliarum, quæ manifeſta quidem q̃ pp diuiſionem, vel interemptionẽ eſt: non tñ eſt explorata, per cuius interrogationũ interemptionẽ, vel diuiſionem, ſoluenda eſt, ſ. vtrum propter concluſionem, an propter aliquã interrogationũ id eſt. Quandoq; igitur non ſyllogizans oratio facilis eſt, ſi ſint valde inopinabilia, vel falſa quæ ſumuntur: qñq;
H aũt non digna deſpici: nam, qñ deeſt aliqua talium interrogationum, de qua oratio, & propter quã eſt: & qui nõ ſumit illam, & colligit: inepta eſt ratiocinatio, qñ aũt eorum, quæ extrinſecus non deſpicienda vllo modo: ſed oratio quidẽ iuſta, interrogans autem non probe interrogauit. Et eſt ſane ſoluendũ qñq; quidẽ ad orationẽ, qñq; aũt ad interrogantẽ, & interrogationem, qñq; vero ad neutrũ horum: ſiſtr & in
I terrogãdum & ſyllogizandum eſt, & ad poſitionẽ, & ad reſpondentem, & ad tempus: quando fuerit pluris temporis egens ſolutio, q̃ præſentis tẽporis, (quo diſputatur,) ad ſolutionem.

Sermo de diuiſione ſophiſmatum per Solubile, & Inſolubile. Cap. 7.

SErmonum aũt ſophiſticorũ qui dam eſt, cuius notitia eſt difficilis, & quidã eſt, cuius notitia eſt facilis, difficilis aũt eſt pp difficultatem ipſiusmet loci: & hoc, quia quidam eorum eſt vehementis fallaciæ, qñ in eo eſt reliquũ vnius ſpeciei ex ſpe K ciebus rerũ ſophiſtarũ, ſicut, q̃ ſit ſophiſticus propter id, quod eſt ſecundum accidens, & pp æquiuocationẽ nominis, & alias ſpecies locorum ſophiſticorum. Sermo autem ſophiſticus vehementis fallaciæ eſt ille, quo non conſtaret nobis cito, q̃ falſum ſit in eo, ſed venerit propter formã ſyllogiſmi, aut ex ambobus ſimul, deinde poſt hæc cum difficultate id, de quo ſcimus, q̃ falſum eſt in eo, eſt propter præmiſſas eius, & non ſcitur ex qua præmiſſa, neq; ſcitur in quã præmiſſa ſit accidens.

Sermo aũt difficilis ſolutionis ex L iſtis eſt, cuius præmiſſæ ſunt famoſiores concluſione: qñ ſermo, qui talis fuerit, multotiẽs deſtruit famoſa, & pluries eſt, de quibus latet ipſa diſpoſitio, quando fuerit interrogatio de duobus extremis cõtradictorij, quorum neutrum eſt famoſius altero, quoniam difficile erit nobis, quod duorum extremorum reciperetur.

Sermo autẽ facilis ſolutionis eſt, qui fit ex rebus non famoſis, aut abſurdis, & eſt ſermo qui non recipere tur à reſpondente.

Quando autem interrogaret re- M
ſpondens de præmiſſis famoſis, non *De quadã vſi cautela rñdẽtis.*
conuenit q̃ vilipendat interrogantem, licet non ordinauerit ei illas, neq; cognoſcatur ſermo clare, & cogeretur quòd largiatur cõtradictionem aliquando ſecundum orationem, & aliquando ſecundum proferentem, cum notificet ei, quòd non inueniatur interrogatio, quoniam interrogatio aliquando fit ſecundũ ipſummet interrogantem, & aliquando fit ſecundum reſpondentẽ, & aliquando fit ſecundum tempus proprium.

Epilogus

A *Epilogus actо precedentium, & duorum præsentium librorum. Cap. 8.*

EX quot igit̃, & ex quibus fiũt ñs, q̃ disputãt captiosæ rõcinationes, & quomodò ostẽdemus, falsum & inopinabilia dicere faciem⁹, amplius autẽ ex quib⁹ accidit sylls, & qũo interrogandũ, & quis ordo interrogationũ, insuper aũt ad quid sunt vtiles hmõi oẽs orationes, & de respõsione simplr omni, & quo modo soluendũ est oões, & sylls, dicta sint de oĩb⁹ à nobis hæc: reliquũ aũt est de eo, qđ B à principio erat, ppositũ, ad memoriã reuocãtes, quippiã de ea re sub breuitate dicere, & finem imponere dictis. Præmisim⁹ igitur, inueniẽdi facultatẽ quandã ratiocinatiuã de pposito ex ñs, q̃ sunt q̃ probabilissima: id enim opus est dialectices ſm se & tentatiuæ. Quia aũt præinstruit qs ab ea pp sophistices vicinitatẽ, vt non solũ experimentũ possit sumere dialectico more, sed etiã quasi scientifico: pp id nõ solum C dictũ negotij officiũ posuimus orationẽ posse sumere, sed ẽt vt orationẽ sustinẽtes tutemur positionẽ pquàm probabilissima siĩ modo: cãm aũt dixim⁹ hui⁹, In lib. Topicoꝝ prę sertim in octauo. ga & pp id Socrates interrogabat, sed nõ respõdebat: cõfitebat enim se nõ scire. Manifestũ autẽ est in priorib⁹ ex quot, & ad qđ id erit, & vnde idonei erimus horum: adhuc aũt qũo interrogandа, vel ordinãda qõ oĩs, & de responsionib⁹, & solutionib⁹ quæ sunt ad syllos: patefactũ est aũt, D & de alĩs quæcũq; huiusce disciplinę sunt orationes: pter hęc autem, & de captiosis ratiocinationibus ptractauimus quẽadmodum dixim⁹ iã prius: q̃ igit nacta sunt finẽ sufficiẽter ea, q̃ proposuimus, manifestũ. Operę pretium aũt est nos nõ latere quidnã accidit circa hoc negociũ: nã eorũ, quę inueniunt omniũ, quę qdẽ ab alĩs sumpta sunt prius, elaborata paulatim incrementũ sumũt ab illis, q̃ postmodũ accipiũt: q̃ aũt ab initio cõperiunt, E paruum in primis sumere solent incrementũ, attamẽ vtilius multo, eo (quod postea ab alĩs fit) accremẽto: maximũ enim fortasse principiũ omnium, vt dr̃, quare & difficillimũ: quãto enim potestate validissimũ, tãto mole minimũ, difficillimũ est videri: eo aũt comperto, facile est adĩcere, coaptareq; reliquũ. Quod & circa rhetoricas oões accidit, pene aũt, & circa alias artes oẽs: nã qui principia inuenere, oĩno ad exiguũ quid pduxerũt: qui aũt F nũc celebriores habent, vẽdicantes à multis, velut ex successione particulatim colligẽtes, sic auxerunt. Tisias quidẽ post priores, Thrasymachus vero post Tisiã.

Theodorus autẽ post hunc, & multi multas coadunauere ptes, quapropter nihil mirũ, si in amplum qdẽ creuerit ars. Huius ãt negotij nõ hoc quidẽ erat explo ratũ, illud aũt nõ erat, uerũ nihil ipsius prorsus erat: nã eorũ, qui

circa

G circa litigioſas oꝝones erãt mercenarij, ſiſis quidẽ doctrina, Gorgiæ negotio: orationes enim hi qdẽ rhetoricas, illi aũt interrogatiuas docebãt ediſcere, in quas ſæpius incidere ſolebãt alternatim vtrorũq; adinuicẽ oꝝones: quapropter velox qdẽ, vtpote quæ ſine arte erat doctrina, diſcẽtib⁹ ab illis: nõ enim artẽ, ſed quæ ab arte ſunt dãtes, arbitrati ſunt loqui erudite, perinde, ac ſi qs diſciplinã dicat ſe tradere, vt non doleãt pedes: deinde ſutoriã qdẽ
H nõ doceat, neq; vnde poſsint cõparari talia, det aũt q̃ plurima genera omnimodorũ calceorũ, hic, pfecto profuit ad vſum, artẽ aũt nõ tradidit. Et de rhetoricis qdẽ erãt multa, & antiqua dicta: de ſyllis aũt oĩno nihil habuim⁹ prius aliud quicquã quod diceremꝰ, q̃ mora pquirẽtes, multo tpe inſudauerimus. Si aũt vr̃ ex cõſiderationib⁹ noſtris (vt ex ñs q̃ ſunt ex principio) hæc habere diſciplina ſufficienter ſupra alia
I negocia, q̃ ex traditione inducta ſunt, reliquũ erit omniũ veſtrũ, vel eorũ q̃ audierunt hoc opus, omiſſa qdẽ artis, venia dignari: inuẽta aũt, multa proſequi gr̃a.

Sermo, in quo epilogat dicta, & explicat finem intentum in hoc libro. Cap. 8.

POſtq̃ autẽ iã attigim⁹ hac attingentia ad ſermonẽ iſtius artis, iã declaratũ eſt nobis, vnde ſint ſermones deceptorij addiſcentiũ, & quotꝰ ſit ſuus numerus, & qũo reducantur quidã eoꝝ in elenchũ ſm ſyllm, & qũo cõueniat q̃ interroget, qui contradiceret cõpoſitioni ſermonũ, qui K ſunt huius generis, & quot ſunt intẽtiones intẽtæ in hoc genere rerũ, & qũo ſit cõtradictio rñſio in eis, hoc aũt eſt totũ id qd fuit noſtrũ deſiderium ſcire in hac arte, & cõſtare nobis oẽs eius partes. Quod aũt reliquũ eſt nobis eſt, q̃ dicam⁹ cãm quæ tuleritꝝ nos ad loquendũ de hoc ſm modũ reminiſcẽtiꝝ, & hoc q̃ optatũ eſt nobis, q̃ ſint nobis regulæ ex quibꝰ poſſum⁹ facere ſyll̃os ex p̃miſſis famoſis ſm modũ interrogationis & tentationis: & ſunt ſyll̃i, quibus vtiẽ art Topicæ, & regulæ, quibꝰ poſſum⁹ ca uere ab his, qui cõſtruerẽt nobis ta- L les ſyll̃os, & fuerũt hic ſyll̃i falſigraphi, qui putant̃ eſſe huius ſpeciei, & nõ ſunt ipſius: vidimus q̃ ſcĩa rñſionis pficit̃ nobis in arte Topicæ per ſcĩam iſtius ſpeciei ſyll̃oꝝ, qui appellant̃ falſigraphi, & p notitiã ſuæ contradictionis, & ꝓſecuti ſumus eã rẽ in arte Topicæ p ſpeculationẽ huius artis. Et pp hoc qd diximꝰ, rñſio artis ẽ difficilior interrogatione, & iõ Socrates gloriabat̃, q̃ bene interrogaret, & nõ q̃ bene rñderet, & iõ apparuit nobis, q̃ nõ ſufficiat ſcĩæ huiꝰ artis, q̃ addiſcamꝰ res fallẽtes, & qũo interrogemꝰ de eis ſolũ, ſed qũo re- M ſponderemꝰ ad eas & qũo cõtradicere mus eis: ſed iã attigimꝰ finẽ deſideratũ, qñ locuti ſumꝰ de intẽtionib⁹ huius generis ſermonũ, hoc eſt ſermonũ falſigraphorũ, & locis ex quibus cõſtruit̃ hoc genus ſermonis, & qũo interrogemꝰ de eis, donec ſit eiꝰ actio perfectior, & quomodo reſpõderemus & cõtradiceremus ex illis, & hæc eſt res nota per ſe.

Cõuenit aũt q̃ nõ ignoremꝰ qd accideritꝝ nobis in hac arte: qm̃ ex artib⁹ q̃dã ſũt, quaꝝ prĩcipia dicta ſũt. De cõparatione huiꝰ artis ad alias partes logicæ.

Inquirit̃

A Inquirit aũt posterius ad cõplemen
tum illoꝝ principioꝝ: & ex eis sunt,
de quorũ principijs nõ est dicta ali-
qua res, & qñ inchoasset speculatio
de istis, difficile esset, ꝙ speculanti ea
ferret in hoc rem multã de partibus
huius artis, sed si cõduxerit, certe tu-
lisset de hoc rẽ minimã, licet fuerit
parua ſm mensurã, quasi esset vehe
mentior, q̃ hęc magna res, qua poste
rius ferret pfectionẽ artis, quã iam
pfecisset prius ex suis principijs: hoc
aũt fuit ita, q̃ sermo de principio ẽ
difficilis, sed sermo de eo, qđ est post
principiũ, est facilis: & iõ sermo de
B principio, licet fuerit paucus ſm mẽ
surã, fuit magn⁹ ſm potestatẽ, sermo
aũt de eo, qđ est post principiũ, licet
sit causa, est paruus ſm potestatẽ. Et
hoc idẽ accidit nobis ī illa arte in cõ
paratione reliquarũ artiũ ſermoci-
naliũ ſm gen⁹, q̃ nõ inuenit in hac
arte aliqua res, q̃ ponat ad ipm ſm
gradũ principij. Iã aũt inuenim⁹ ali
quã rem, q̃ ponit ſm gradũ partis, ſi
cut accidit in arte Rhetoricæ, cuius
sermonẽ absoluerũt vetustiores vi-
ri, adeo ꝙ inuẽtę sunt oẽs eius ptes iã
perfectæ, sed ſm materias, qñ locuti
sunt de hoc, ꝑter ꝙ loquant de teb⁹,
C q̃ ponunt de ea ſm gradũ principio
rum: & illæ sunt res cões quinq; arti
bus, sicut est sermo de syllo simplr,
& de cõsimilibus rerũ cõium: sed in
hac arte nõ inuenim⁹ aliquã rem, q̃
currat cursu principij, & sic ẽt cursu
partis. Inuenim⁹ aũt in ea plures res,
q̃ curterent cursu singulariũ, q̃ sunt
in arte apud habẽtes hanc artẽ, & si-
cut illæ, apud quẽ nõ esset scĩa artis,
nisi causę cuiusdã numeri de suis sin
gularib⁹, q̃ faceret hæc ars. Sicq; nõ
est apud eũ scĩa artis. exẽpli grã ille,
apud quẽ non esset de arte caligaria,
nisi singulares calcei terminati: sicq; D
nõ est apud illũ de specieb⁹ calceorũ
aliqua res, ꝑter ꝙ glorietur plusq̃ qui
scesserit eũ, quia q̃ fuerit in disciplı-
na hui⁹ artis, absq; ꝙ habeat de illa,
nisi sermones determinati numeri,
hoc ẽ, sermones sophisticos, ẽ in gra-
du eius, qui intẽderat addiscere cal-
ceos, qñ daret alicui hominũ calceos
ex suo, aut diceret eis, ꝙ primo cõue
niat facere calceos, absq; ꝙ sciat eos
ex qua re fiãt, neq; quo mõ: & nõ est
pfectionis artis, ꝙ dicat à pluribus
hoĩb⁹, sed miraculũ esset, ꝙ pficeret
ars ab vno solũ, qñ aũt fuerit pfectio
artiũ plurib⁹ hoĩb⁹, res valde lauda E
bilis, mirabilius esset eẽ artẽ ſm se to
tam vnius, & extrahere ex principio
ad finẽ. Propterea iã oportet omnẽ,
cui cõstaret iste sermo qr, ꝙ referat
nobis magnã laudẽ, & ingentes gr̃as
pp id, qđ inuenim⁹ de ista arte, & pfe
ctius ipm ex suis principijs, & ei⁹ par
tib⁹. Si aũt esset quibusdã suis parti-
bus defect⁹, esset nobis indulgendũ,
& nos essem⁹ excusandi, pp res quas
dixim⁹. Hoc itaq; est vltimũ, quo cõ
pleuit istũ sermonẽ hic vir, & hunc
suũ librũ. Iã aũt trãstulimus de eo,
quantũ ꝓuenit in nostrã intelligen
tiam, ſm quod intell'm est nobis hac F
hora, sicq; redibim⁹ & ampliabim⁹
speculationẽ de eo: si creator ꝓlon-
gauerit vitã nostrã, & parabit nobis
causas ocij, quia hic liber est valde la
tens, aut pp trãslationẽ, aut qa Arist.
intẽderit istud, & nõ iuenerit alicui
exponentiũ expõ neq; ſm dictionẽ,
neq; ſm rem, nisi qđ est in libro phi
losophię Abucali Abencini aliquod
huius, liber aũt est nobis in vltimo
mẽdositatis, cũ hoc ꝙ hõ est ꝓfundę
oĩonis, sicq; ille, cui constauerit hic
meus Liber, & appareret ꝙ defecerit

in

G in verbis meis aliqua res, q̃ ſit ſuorũ verborũ alio modo q̃ intenderit ordinare, excuſaret nos: quia qui gloriaret intelligere ei⁹ verba, abſq; q̃ p̃cedat ei alius ab eo, ipſe.n. ſi ſe ē ei, qui inceperit artē, & talis eſt cā eius qđ poſuimus in hoc ſm modũ cogitationis, & imaginationis. Iā aũt declaratũ eſt tibi hoc, qñ cõſtiterit tibi forma ſuorũ verbo⁹. Ego aũt ſpero q̃ nõ defecerit nobis aliqua res ex generibus ſermonũ, quas poſũerat in hoc libro, neq; ex eius intẽtionibus vl̃ibus, licet ſine dubio iā defecerint ab eo plures res particulares, ſicq; eſt
H ex parte, qua fit ſermo de eis, & diſciplinæ earum, ſed viſi ſum⁹ nobis q̃ hoc, qđ cõtigerit nobis in hac hora, ē valde bonũ, & quaſi eſſet ſicut p̃incipiũ, vt cõſtaret eius ſermo p̃fecte ei, qui ſucceſſerit nobis, & nobis ipſis, ſi erit nobis ociũ, & prolõgauerit Deus vitã noſtrã. Tu aũt vide qualis ſit diſpõ eius, qui ſuccedit poſt hunc virũ in intellectione eius, qđ iā p̃fectum eſt & cõpletũ, q̃ putet de vllo q̃ addat ei, aut p̃ficiat rem, q̃ defecerit ei. Et iā notificauit hoc Auicẽna, & dixit, q̃ hodie sũt mille & tot centena annorũ, quib⁹ nemo inuẽt⁹ eſt, qui adderet aliquid in hanc artem. K
Ac ẽt iā intendimus nos ipſi ad hoc tp̃e quod p̃traximus in has res, & in quiſiuimus oẽs ſermones, & nõ inuenimus aliquod verbũ exiens ab eis neq; ſubtractũ ab eis, niſi qđ ponere tur ſm gradum attributi, aut ſm gradum ſimplicis vl̃is. Nunc aũt iā po⁹ eſt tibi q̃ cõſtet ex iſto ſermone p̃cedenti hunc librũ vera conſtantia, q̃ hic nõ ſint niſi illa, q̃ narrauim⁹, hoc eſt q̃ oporteat numerari partẽ huius artis. Et q̃ locus qui putatur q̃ Abumazar acceperit illũ, qui eſt locus p̃mutationis, ſit res, quæ non latuerat Ariſt. & q̃ illius diſpõ ſit altero duo- L
rum modorũ, aut q̃ nõ ſit falſigraphus p̃ ſe, & vtplurimum, quia locus p̃mutationis eſt p̃ ſe, ſicut notificauit nobis Ariſto. ſiue fuerit rhetoricus, aut poeticus, aut ſit numerat⁹ in falſigraphis, qui ſunt ſm accidens, ſi nõ fuerit neceſſariũ, q̃ numerentſin partibus iſtius artis ea, q̃ adderentur capl̃o abſolutorũ & connexorũ, & capl̃o acceptionis illius, qđ non eſt cã, ac ſi eſſet cauſa Et in toto hoc eſt ſpeculatio, & hoc ſit amplificatio & explicatio, & putet q̃ non ſit ex ipſo capl̃o, aut ſint in illo ambæ res,

Librorum Elenchorum cum Auerrois media expoſitione finis.